

United Theological Seminary Library
MAIN
BS1225.A34.1927
Maimonides, M Book of Mishnah Torah Yod

3 0645 0004 7195 9

מסכת מנחות

MAR 23 1959

Presented to
**United
Theological Seminary
Library**
Dayton, Ohio

by
Rev. Gerald Geiger

BOOK OF

MISHNAH TORAH

YOD HA-HAZAKAH

By

OUR MASTER MOSES SON OF MAIMON

MAY THE MEMORY OF THE SAINTED BE BLESSED

WITH RABD'S CRITICISM AND REFERENCES

TRANSLATED IN ENGLISH

BY

RABBI SIMON GLAZER

VOLUME I.

LIBRARY OF
United Theological Seminary

BS

1225

.m34

1927

55

46.406

MAIMONIDES PUBLISHING CO

NEW YORK

5687 (1927)

APPRECIATION

Mr. Louis Margolis, President Dewey State Bank, New York, who, in his unostentatious manner and real philanthropic character is a friend and a neighbor. May Almighty reward him and his noble family with long life and happiness.

FOREWORD

I did not make an English translation of my introduction to this edition of the Mishnah Torah for the very reason that my great Master, Moses son of Maimon, peace be unto him! never translated his own writings. A synopsis of the introduction, however, is in place. It is divided in five parts.

a) Maimonides in his introduction summarizes the forty intervening generations between Revelation and the close of the Talmud. I traced the sixteen intervening generations between the close of the Talmud and the compilation of the Mishnah Torah.

b) A short biography of Maimonides, a list of his known works, and his ethical will addressed to his son Abraham.

c) Maimonides' views on translations, the plan adopted in preparing my translation and the field covered in order to carry out that plan.

d) An Autobiographical leaf of my student days and the subjects covered during the fourteen years' of my Rabbinical studies as an appreciation to all my Masters.

e) Rules relating to the study of the Mishnah Torah with particular reference to following Maimonides' decisions, conclusions and ideas, collected from most authentic sources; and rules pertaining to the RABD's criticism.

The Hebrew text is given in this volume with the specific purpose of presenting to the students and scholars throughout the English-speaking countries, a translation which is authentic. The English version of the Mishnah Torah is a result of sixteen years' labor. Every commentary was carefully gone over, and whatever it was essential, either to clarify the text or to qualify the context the student will find therein. Every text of a quoted reference in the Bible, in both, the Babylonian and Jerusalem Talmud, the Sifra, Sifre, Tosefta, Mehilta, Midrash or Gaonic Responsa was gone over carefully and checked up, and the result thereof is clearness and ready references. The advice given by Maimonides to Rabbi Samuel Ibn Tibon, when

FOREWORD

the latter translated the "Guide of the Perplexed" from Arabic into Hebrew, was a guide to me throughout the sixteen years' of labor, and I feel satisfied that without such guidance the ambition of my life could not have been realized. I avoided abbreviations in the text, but the few unavoidable abbreviations are as follows:

RABD. Abraham b. David (Second)

C. Rabbi Joseph Caro.

G. Rabbi Simon Glazer.

Talmud. Unless otherwise stated, means the Babylonian Talmud.

Torah. Pentateuch.

Book One. Book of Knowledge.

1. Treatise one.

3. Chapter 3.

8. Paragraph 8.

In this way the student will trace any subject. For example: Book One v. 2.4 Means, Book of Knowledge, Treatise five (Repentance) chapter 2, paragraph 4.

Thirty years' of active service as Rabbi are behind me, most of which were spent in pioneer work at Des Moines, Toledo, Montreal, Seattle, and Kansas City. Between 1897—1901 I visited 29 states and preached from 148 pulpits. Friends numbering in the hundreds and followers numbering in the thousands are scattered throughout the continent. In return for all the kindnesses I can only express my appreciation. Yet, an exception must be made to few outstanding friends, whose earthly activities entitled them to a place of honor in the annals of their respective communities. They are no longer here to toil, but they are now under the Shield of the Shekinah. Rabbi K. Sarasohn, founder Jewish Daily News, N. Y. Jacob Saperstein, founder Jewish Morning Journal, N. Y. Falk Brody, Des Moines, Isaac Gerson, Toledo, David Solomon, Montreal, Solomon Prottas, Seattle, and Alfred Benjamin, Kansas City, who during their lifetime unselfishly labored to further the best interests of their respective communities, and who, to me, were of great assistance.

A man in a thousand among the living, is Mr. Sidney B. Miller of New York, a gentleman and a scholar who was among the first to recognize the importance of this work to the English-speaking Jewries of the world.

FOREWORD

And, all of the hereinunder named friends and friendly organizations were of special help to me in furthering the greatest work of my life.

A

Moses Alperovich, New York¹
 Clarence Adler, N. Y.
 Joseph Achron, N. Y.
 I. H. Abrams, N. Y.
 Dr. Samuel Abraham, N. Y.
 Samuel Alexander, Brooklyn, N. Y.
 B. Alisky, Kansas City, Mo.
 A. Alpert, Kansas City, Mo.
 Gustav I. Aronow, N. Y.
 Agudath Achim Cong., Altoona, Pa.
 Adath Jeshurun Cong., Houston, Tex.
 Agudath Achim Cong., Ottawa, Ont.
 Anshe Vohlin Cong., Kansas City, Mo.
 H. Appelman, Tulsa, Okla.
 Adler's Young Men, N. Y.
 M. Anderson, Altoona, Pa.

B

M. Berman, Altoona, Pa.
 Zelig Bleckman, San Francisco, Cal.
 Harry B. Berman, Holyoke, Mass.
 Rev. Hillel Berkowsky, Monticello, N. Y.
 Edward I. Bloom, N. Y.
 Jacob M. Bernstein, College Point, L. I.
 David Belasco, N. Y.
 Dr. Benjamin Berger, N. Y.
 Joseph Batt, N. Y.
 J. B. Bookstaber, N. Y.
 Beth David Hospital, N. Y.
 Rev. Dr. P. D. Bookstaber, Harrisburgh, Pa.
 Israel Brody, Des Moines, Ia.
 Harry Brody, Des Moines, Ia.
 Abe Brody, Des Moines, Ia.
 Meyer Brody, Des Moines, Ia.

Dave Brody, Des Moines, Ia.
 Joseph Brody, Des Moines, Ia.
 Rev. Hertz Benowitz, Toledo, O.
 Beth Hamidrash Hagodol Cong. E.
 105th St. N. Y.
 David Blumer, Montreal, Canada
 Harry Browdy, Kansas City, Mo.
 Lazar Blumer, Montreal, Canada
 J. G. Butnick, Seattle, Wash.
 Rev. Dr. I. L. Bril, N. Y.
 L. S. Bieley, N. Y.
 Joseph A. Besner, Montreal, Canada
 Bais Israel Cong., Quebec, Canada
 Rabbi David H. Bachrach, Providence, R. I.
 Beth Hamidrosch Hagodol, Pittsburgh Pa.
 B'nai Israel Cong., Des Moines, Ia.
 Bikur Cholim Cong., Seattle, Wash.
 Beth Hamidrash Hagodol, Montreal, Canada
 Beth David Rumanian Cong. Montreal, Canada
 Baron de Hirsh Cong., Halifax, N. S.
 Beth Judah Cong., Montreal, Canada
 Beth Sh'lomoh Cong., Montreal, Can.
 B'nei Israel Cong., Toledo, O.
 B'nai Jacob Chevra Kadisha Cong., Toledo, O.
 Beth Hamidrash Hagodol Cong., Kansas City, Mo.
 Beth Sholom-Gomol Chesed Cong., Kansas City, Kan.
 Jacob Brenner, New Orleans, La.
 Elias Brenner, New Orleans, La.
 Harry Blum, N. Y.
 Julius Blum, N. Y.

¹Inventor of vocalization and musical accents setting on the Monotype machine, who set the Hebrew text of this volume.

FOREWORD

Hon. Peter Berkowitch, K. C. Montreal, Canada

Jacob Berkman, Seattle, Wash.

H. Bergman, Seattle, Wash.

H. Braverman, Vancouver, B. C.

Beth Sholom Cong., Topeka, Kansas

Nathan Barr, N. Y.

C

Dr. Arthur C. Clason, Kansas City, Mo.

Rev. Dr. Henry Cohen, Galveston, Tex.

A. Colker, Newport, Ky.

J. R. Cohen, Des Moines, Ia.

Harry Cohen, Des Moines, Ia.

Joseph Cohen, Kansas City, Mo.

David Cohen, Montreal, Canada

I. Colsky, Seattle, Wash.

Chevra Kadisha Cong., Montreal, Can.

Chizke Emunah Cong., Harrisburgh, Pa.

Hon. Maurice F. Cantor, N. Y.

Dr. Nathaniel Cantor, Buffalo, N. Y.

D

Sam Dobkin, N. Y.

Max Davidson, Bronx, N. Y.

B. Dubovsky, N. Y.

S. Diamont, Kansas City, Mo.

Abe Diamont, Kansas City, Mo.

L. Duscoff, Detroit, Mich.

E

Rabbi B. Epstein, Cincinnati, O.

Euclid Ave., Temple, Cleveland, O.

Samuel Epstein, Flushing, L. I.

Dr. Benjamin Eliasoph, N. Y.

David Epstein, N. Y.

M. B. Eliasoph, Richmond Hill, N.Y.

Rev. Moses J. Eliasoph, Quebec, Can.

Sol. Eliasoph, K. C. Montreal, Can.

F

Rabbi Joseph Fink, Buffalo, N. Y.

George I. Fox, N. Y.

Harry Fischel, N. Y.

Joseph Fox, Chicago, Ill.

Rev. Dr. Solomon Foster, Newark, N.J.

Rabbi George Fox, Chicago, Ill.

Israel Freidkin, N. Y.

William Fishman, N. Y.

Rubin Feinberg, N. Y.

Sol. H. Furgatch, N. Y.

David Friedman, Portland, Ore.

William Fisher, St. Louis, Mo.

Rabbi A. M. Franklin, Buffalo, N.Y.

G

Harry F. Guggenheim, N. Y.

Rabbi Herbert S. Goldstein, N. Y.

S. Gernsback, N. Y.

Jacob Goldcrantz, Brooklyn, N. Y.

Aaron Goodman, N. Y.

Joseph Gross, Newark, N. J.

Abraham Golub, N. Y.

Ben Goldberg, Temple City, Tex.

H. Gross, N. Y.

Rev. A. Golden, Miami, Fla.

Charles Greenberg, N. Y.

Jacob Greenberg, N. Y.

Sol Gordon, Houston, Texas

J. L. Gandal, Kansas City, Mo.

M. Goodglick, Seattle, Wash.

Rabbi A. Gorovitz, Roxbury, Mass.

Rev. J. Geller, Houston, Tex.

Rev. J. D. Glushak, N. Y.

Rev. B. Gershenow, N. Y.

Abe Goldstein, Dallas, Tex.

I. S. Galitzky, Topeka, Kan.

Dr. William H. Glazer, Phila. Pa.

Philip Glazer, Brooklyn, N. Y.

Sarah Glazer, B. A. Louisville, Ky.

D. Goldberg, Harrisburgh, Pa.

Isaac Goodman, Montreal, Canada

Louis Greenblat, N. Y.

H

Dr. Irvin L. Herman, Bayonne, N. J.

Dr. Nathan Herman, Bayonne, N. J.

Dr. Samuel Herman, Bayonne, N. J.

Jacob Herman, Bayonne, N. J.

Emanuel Hertz, N. Y.

Albert M. Hanauer, Pittsburgh, Pa.

H. Halpern, Youngstown, O.

H. Held, Montreal, Canada

J. L. Horowitz, N. Y.

FOREWORD

Herzl Cong., Seattle, Wash.
 Hebrew Cong., Sidney, C. B. Canada
 M. Homberg, Seattle, Wash.

I

Rabbi S. Israelson, Chicago, Ill.

J

L. Jacobson, N. Y.
 Isaac R. Jacobs, N. Y.
 Michael Jaffe, Manhasset, L. I.
 Max Jaffe, N. Y.
 A. D. Jaffe, Rochester, N. Y.
 C. S. Jaffe, Minneapolis, Minn.
 Mr. & Mrs. Jose Jaffe, Phila., Pa.
 Jabneh Cong., Montreal, Canada

K

Samuel Katz, N. Y.
 A. A. Katz, Cleveland, O.
 Morris Kelerman, College Point, L. I.
 Dr. Winfield Kohn, N. Y.
 L. Kleiman, N. Y.
 M. Koenigsberg, N. Y.
 Alexander Kobrinetz, N. Y.
 Isaac Katz, Kansas City, Mo.
 M. Katz, Kansas City, Mo.
 Adolph Klein, Montreal, Canada
 M. Krell, Detroit, Mich.
 I. Kapner, Houston, Tex.
 M. Kutinsky, N. Y.
 Isaac Kehlman, N. Y.
 Nathan Kehlman, N. Y.
 S. B. Komaiko, Chicago, Ill.
 Kenesseth Israel Cong., Spokane, Wash.
 Kerem Israel Cong., Montreal, Can.
 Kerem Israel Cong., Kansas City, Mo.
 Kenesseth Israel Cong., Kansas City, Mo.
 Kenesseth Israel Cong., San Francisco Cal.
 Tobias Klipstein, N. Y.
 J. Kanter, Clearfield, Pa.
 Rabbi C. Hillel Kauvar, Denver, Col.
 J. Koenigsberg, N. Y.

L

Adeline M. Loeb, N. Y.
 Dr. H. W. Loeb, St. Louis, Mo.
 Library Co. of Phila., Phila., Pa.

Ezro Lambromo, Bronx, N. Y.
 Rabbi R. Liebowitz, Brooklyn, N. Y.
 Rev. Dr. David Lefkowitz, Dallas, Tex.

Simon Levin, N. Y.
 Maurice Lang, N. Y.
 H. Licht, N. Y.
 B. Lieberman, Kansas City, Mo.
 Sam Leavitt, Seattle, Wash.
 N. Leavitt, Seattle, Wash.
 A. E. Leavitt, Seattle, Wash.
 Dr. Aaron Levitt, N. Y.
 Morris M. Levine, N. Y.
 Morris Levy, N. Y.
 Hon. Benjamin M. Levy, N. Y.
 A. J. Levinson, M. A., Montreal, Can
 Rabbi M. I. Levy, Toronto, Ont.

M

Jacob Miller, Edwardsville, Pa.
 M. D. Malakoff, Vancouver, B. C.
 Jacob Monsky, N. Y.
 Rev. Dr. Louis Mann, Chicago, Ill.
 Julius Matz, Fortuna, Porto Rico
 M. Metchik, N. Y.
 M. Mosessohn, N. Y.
 Rabbi J. J. Mendelsohn, Newark, N. J.
 Rabbi Edgar F. Magnin, Los Angeles, Cal.
 Samuel Meadow, N. Y.
 Hyman Markofsky, N. Y.
 L. H. Miller, Buffalo, N. Y.
 Sol Magder, Sudbury, Ont.
 H. Moses, Sudbury, Ont.
 Herman Morris, N. Y.
 S. Minskoff, N. Y.
 Sol Minskoff, N. Y.
 Paul Miskoff, N. Y.
 Benjamin Markowitz, Long Island
 Ben Malgood, N. Y.
 Moses Barchin Verein, N. Y.
 Harry Marcus, Seattle, Wash.

N

Rev. Dr. Jacob Nieto, San Francisco, Cal.
 Joseph Nemser, N. Y.

FOREWORD

D. Nemerofsky, Portland, Ore.
 Moses Napplebaum, Brooklyn, N. Y.
 Neveh Zedek Talmud Torah Cong.,
 Portland, Ore.
 M. Nieder, Seattle, Wash.

O

Harry Olian, Alberta, Canada
 Michael Olswang, College Point, L. I.
 Dr. S. Ortenberg, Montreal, Canada

P

Samuel H. Polman, Hartford, Conn.
 H. Peskin, N. Y.
 M. Paskowitz, Galveston, Tex.
 David Price, St. Augustine, Fla.
 P. Parnass, Montreal, Canada
 A. Parnass, Montreal, Canada
 H. Parnass, Montreal, Canada
 B. Parnass, Montreal, Canada
 Joseph Parnass, Montreal, Canada
 Abraham Pye, Houston, Tex.
 M. I. Perlowitz, N. Y.
 Elias Preiss, N. Y.
 Isidore Popliger, B. C. L. Montreal,
 Canada

R

Rodef Sholom Temple Pittsburgh, Pa.
 Rabbi Hyman R. Rabinowitz, College
 Point, L. I.
 Max Rosenbloom, N. Y.
 M. Ravidin, Evansville, Ind.
 Dr. Harry Rothman, N. Y.
 Mark H. Rogers, N. Y.
 Samson Raphaelson, N. Y.
 Solomon Rabinowitz, N. Y.
 Rev. Mendel Rayman, Toledo, O.
 David Rayman, Toledo, O.
 William Rothman, N. Y.
 Joseph B. Ries, Brooklyn, N. Y.
 Hon. Benjamin Rich, N. Y.
 Michael Rubin, N. Y.
 M. Reich, N. Y.
 Hon. David J. Rosen, N. Y.
 Dr. Max Rabinowitz, Montreal, Que.
 S
 Abraham Siderovitz, Brooklyn, N. Y.
 Ezekiel Sarasohn, N. Y.

Hon. A. Sarasohn, N. Y.
 Dr. A. A. Salvin, N. Y.
 Rabbi Joseph Schick, N. Y.
 Rabbi Mordecai Schuchatowitz, N. Y.
 Albert D. Schanzer, N. Y.
 Max Somit, Omaha, Neb.
 Dr. Mordecai Soltes, Arverne, N. Y.
 Rabbi Alexander Segal, York, Pa.
 Rev. Dr. Nathan Stern, N. Y.
 B. P. Schulberg, Los Angeles, Cal.
 S. Straus, Brooklyn, N. Y.
 Rev. Dr. Abraham Simon, Washing-
 ton, D. C.
 Samuel M. Samuels, N. Y.
 Bruno Slansky, College Point, L. I.
 Israel Sachs, N. Y.
 Joseph Steinberg, Montreal, Canada
 Ira J. Sobol, N. Y.
 Ben Susholtz, Houston, Tex.
 A. A. Smith, Kansas City, Mo.
 N. Sadovsky, N. Y.
 Barney Stevens, Kansas City, Mo.
 Nathan Solomon, K. C. Montreal,
 Canada
 Dr. Abraham Sophian, Kansas City,
 Mo.
 George Solomon, Montreal, Canada
 L. Salomon, Montreal, Canada
 Julius Shafer, Seattle, Wash.
 Isidor Shafer, Seattle, Wash.
 M. M. Sperber, K. C. Montreal, Can.
 Rabbi H. Silver, Worcester, Mass
 Rabbi Saul Silber, Chicago, Ill.
 Shaare Zedek Cong., Vancouver, B.C.
 Dr. S. Solomon, Montreal, Canada
 Samuel Straus, N. Y.
 Shaarit Israel Cong., Dallas, Tex.
 Shaarit Israel D'Iubavitz, Kansas City
 Mo.
 Shaare Tephilah Austria-Hungarian
 Cong., Montreal, Canada
 Shomre Habrith Cong., Reading, Pa.
 A. Shenson, San Francisco, Cal.
 R. S. Stark, San Francisco, Cal.
 G. Sugarman, San Francisco, Cal.

FOREWORD

M. Spiegelman, San Francisco, Cal.	Tifereth Israel Cong., Mile End,
Hon. Max Schulman, Chicago, Ill.	Montreal, Canada
S. L. Shestak, Lincoln, Neb.	V
David Snitzer, Altoona, Pa.	Ludwig Vogelstein, N. Y.
Hon. David E. Singer, N. Y.	W
Harry C. Shapiro, Topeka, Kansas	Rev. Dr. Louis Wolsey, Phila., Pa.
T	David Wasserman, Roxbury, Mass.
Temple De Hirsh, Seattle, Wash.	Philip Wolinsky, College Point, L. I.
Dr. Max Thorek, Chicago, Ill.	H. Werby, Kansas City, Kansas
Hyman Trotsky, N. Y.	Henry Weinfield, K. C. Montreal, Can.
J. J. Taxman, Kansas City, Mo.	Y
Michael Taxman, Kansas City, Mo.	Young Friends' Society, N. Y.
B. Trainin, Kansas City, Mo.	Young Men's Hebrew Association,
Earl Trainin, Kansas City, Mo..	Seattle, Wash.
S. R. Travis, Tulsa, Okla.	Young Men's Hebrew Association,
D. R. Travis, Tulsa, Okla.	Montreal, Canada
Talmud Torah Cong., Tacoma, Wash.	Z
Tifereth Israel, Cong., Kansas City,	Morris Zucker, College Point, L. I.
Mo.	Mr. & Mrs. Meyer Zelicovici, Mon-
Tifereth Sephorad Cong., Kansas	treal, Canada.
City, Mo.	Rabbi A. Ziskind, N. Y.

May Almighty reward them with the fruit of their labors on this earth, and with the principal thereof in the World to Come.

Almighty is good to me. My full measure of happiness is treasured in my home life. He blessed me with a family which is my fountain of life. My adorable wife Ida (Cantor), our three sons, Rabbi B. Benedict, Abraham Elijah and Zemach, and our two daughters, Jeanette G. and Edith N., may He prolong their lives! are to me all that life is worth living for.

And now, I pray to Him that the Torah be not forsaken by my children throughout the generations as it was not by my ancestors, Amen.

SIMON GLAZER

New York, Sivan 28, 5687 (June 28, 1927)

COMPENDIUM

Hebrew Introduction by Rabbi Simon Glazer.....	7 ² — '1
Introduction by Maimonides.....	1— 19
Number of Mandatory Commandments.....	20— 41
Number of Prohibitive Commandments.....	41— 73
Enumeration of Commandments by Treatises (General Index)....	74—116
TREATISE ONE.....	117—178
TREATISE TWO.....	181—229
TREATISE THREE.....	233—278
TREATISE FOUR.....	281—377
TREATISE FIVE.....	381—446
Foreword.....	iii—xi
Addenda et Corrigenda.....	xi—xii

תְּקוּנִים

- עמוד ט' הערה שורה ג' חסר י'.
- יב שורה כ"ד במקום השמיני צ"ל השביעי.
- יג שורה ל', במקום לאף צ"ל לאלף.
- כ"ט שורה א' במקום חולשת צ"ל חולשת.
- ל"ב שורה ח' במקום הפלוסופים צ"ל הפילוסופים.
- ל"ד שורה ה' במקום ודירת צ"ל-דירת.
- ל"ט שורה ט"ו במקום הבנים צ"ל הרבנים.
- מ"ז שורה י"ב במקום לקוניוסבערנ צ"ל לקוניוסבורג.
- ככ"ט שורה י"ג במקום יישוב צ"ל ישוב.
- שי"ג שורה ו' צ"ל כשור במקום בשור.
- של"א שורה ח' במקום עוד צ"ל עוד.

ADDENDA ET CORRIGENDA

PAGE	LINE		PAGE	LINE	
5	25	read: Simeon	201	3	read: carob.
7	11	read: Simeon.	"	36	read: carob.
11		footnote read: G.	204	10	read: he will.
17	31	read: be.	228	29	read: not deal.
43	30	add Ibid. after idols.	242	28	read: whosoever.
50	36	add Ibid. after sacrifice.	249	10	read: He.
74		last line of page read nor.	278	2	read: abused or maligned him.
92	20	22 and 24 read diverse.	"	10	read: bear.
100	19	read: additions.	283	13	read: His.
104	29	read: concerning contamination.	"	16	read: . This.
107	26	read: thing.	284	36	read: or the angel.
110	2	read: severs.	296	5	read: rend.
112	16	read: in.	"	13	read: as he.
112	19	read: in a capital.	"	25	read: death by them.
125		second footnote read: 29b.	302	4	read: He who embraces.
130	34	read: I. Samuel.	"	23	read: take it out.
131	12	read: on.	"	24	read: that he is.
136		footnote read: G.	306	3	read: Me.
145	30	read: He!	313	12	read: even as when.
153	34	read: act ridiculously.	317	8	read: sentence.
156	15	read: willfully.	322	27	read: 3.
160		last line read: Therefore.	"	30	read: it.
163	1	read: 27-28.	324	9	read: grandchildren.,
186	30	read: consumption.	328	21	read: for, it is.
200	19	read: either.	336	36	read: and not when.
"	20	read: or.			

ADDENDA ET CORRIGENDA

PAGE LINE

345	3	read: replace them.
346	5	read: it was for.
"	31	read: transaction.
"	34	read: (Kuthi).
348	13	read: with that.
349	17	read: service.
"	35	read: frankincense.
350	28	read: but it is.
355	26	read: law.
356	23	read: houses.
357	10	read: give.
359	12	read: either.
"	13	read: or.
362	4	read: Abraham's.
363	10	read: is a.
"	20	read: there are others.
367	30	read: and a.
373	29	read: woman.
374	22	read: to mark themselves for.
375	17	read: he upon whose.
385	12	read: had it in.
386	34	read: them shall obtain.
388	9	read: He!
389	25	read: confess again.
391	4	read: unwieldy.
394	14	read: Creator.
396	18	read: till the end.
397		read on last line: Redeemer
403	21	read: repented.
409	7	read: does not realize.
411	1	read: or inhuman.
412	33	read: to a particular.
414	7	read: exercises it in all.

PAGE LINE

414	10	read: he.
"	30	read: is He! does He know.
"	31	read: Did He.
"	32	read: If He.
424	14	read: than the custom.
"	33	read: power of man.
426	17	read: had never.
"	18	read: of sin.
"	28	read: never did sin.
"	29	read: subdue.
436	24	read: only by.
437	15	read: is ready.
444	1	read: is not free.

RABD's CRITICISM

272	11	read: to excommunicate Rabbi.
276	5	read: delivered him to.
288	8	read: disciples in the.
299	7	read: than.
301	5	read: interpret the.
302	7	read: Abayya.
303	20	read: exercise.
333	14	read: for, if it could.
338	9	read: of an.
"	"	read: said that.
339	10	read: of Rabbi Hiya's.
350	7	read: text as.
358	8	read: to all idolaters.
359	8	read: prevent.
361	12	read: not at all.
407	9	read: printed texts.
422	6	read: didst thou.
445	2	read: know not at.

BOOK OF
MISHNAH TORAH
YOD HA-HAZAKAH

By

OUR MASTER MOSES SON OF MAIMON

MAY THE MEMORY OF THE SAINTED BE BLESSED

WITH RABD'S CRITICISM AND REFERENCES

TRANSLATED IN ENGLISH

BY

RABBI SIMON GLAZER

VOLUME I.

MAIMONIDES PUBLISHING CO

NEW YORK

5687 (1927)

ספר

משנה תורה

הוא

היד החזקה

לרבינו משה בר מיימון זצ"ל

עם השגת הראב"ד ומראה מקומות

בעזק לאנגלים ע"י

הרב ישעיהו בר אברהם אליהו גלאזער

כרך א

הוצאת מיימון פובלישינג קא.

ניו יורק, תרפ"ו.

TO MY MOTHER

REBEKAH GLAZER, DAUGHTER OF R. JUDAH
AND GOLDE NEHAMA (KELMER) FISHER

BORN 5596- (1836-)

AS A TOKEN IN RETURN FOR CARRYING ME (BODILY)
AT THE AGE OF NINE TO THE YESHIVAH OF RABBI
WOLF POLLAK OF JURBURG, LITHUANIA, WHERE I
FIRST ENTERED THE VINEYARD OF THE LORD OF
HOSTS. MAY GOD SPARE HER LIFE TO SEE A UNIVERSAL
RETURN OF ISRAEL TO THE TORAH OF GOD, AMEN.

COPYRIGHTED 1927.

BY

RABBI SIMON GLAZER

**ALL RIGHTS THROUGHOUT THE ENGLISH-SPEAKING COUNTRIES
INCLUDING PALESTINE RESERVED.**

מבוא

לתרגום האנגלי מהספר „משנה תורה“ (יד החזקה) להרמב"ם

מאת המתרגם

הרב ישעיהו בר אברהם אליהו גלאזער

מאמר א

מרבי אבינא (רבינא) ורב אשי עד רבינו
משה בן מיימון זצ"ל

א יוצר המאורות ונותן התורה בחר בעם ישראל המעט מכל העמים להיות לו לעם סגולה ולעולמו אור, ובידו הדל מסר את התורה, מקור החיים והטוב לשומריה והמות והרע להפושעים בה. אין יתרון לאדם עלי חלד זולת היתרון להשתלם במדות מוסריות, לעלות על סולם התרבות ממדרגה למדרגה, לראות חיים נאים לנפשו, להוציא עצמותו, כלומר נפשו מכור חומר אפל, לפרק עול העפר, להיות נושא נר אלהים בידו ועטרת תפארת נפשו על ראשו, כי זה כל האדם. ושנות דור ודור באות ומעידות שלולא זאת אין יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש. ממנו נעלם סוד היותו, על מה ולמה הובא פה, שלא מדעתו ובעל כרחו, לשאת בימיו המעטים והרעים עלי תבל עול כפלים, ולמות טרם ילמד לדעת על מה, למה ולאן. „ושתי שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא; נמנו וגמרו, נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא.“

ב וגורל ישראל קשה כפלים. „מי שמיע לך מאי הר סיני? הר שירדה שנאה לעכו"ם עליו.“^א לא על ההר אלא על אלה שעמדו תחתיו לקבל

^א עירובין י"ז ע"א.

^ב שבת פ"ט ע"א.

ד' ישראל ערך קרב מבית ומחוץ. ירושלים ושומרון, יהודה וישראל, גלות בבל, מלחמת החשמונאים, חורבן בית שני—וגלות. „ואפילו מי שיש לו זכות אבות אינה עומד לו בשעה שיוצא מארץ לחוץ לארץ“^ה. אבל לא יצא ישראל לחוץ לארץ עירום. כלי גולה הוביל אותו. כבר רכש לו, נוסף על התורה, דברי הנביאים, תקנת כנסת הגדולה, מהם עד ר' יוחנן בן זכאי, ממנו עד רבינו הקדוש, ששה ושלישים דור ממש רבינו, זקנים, נביאים, כנסת הגדולה ותנאים, התורה שבעל פה בששה סדרי משנה, רושם נצחי בדברי ימי העולם, דרכי החיים על פי דת טבעית ונגלית, מסילה ישרה על פי המוסר והמדות, זרם חיים נצחיים היוצא מעדן ומשם יפרד לראשים על כל חלקי התבל די מייחיים לרוות צמאון כל הדורות תחת השמש. ולא לבטלה יחשבו הדורות בגולה, דורות הקבלה, מרבינו הקדוש עד תקופת רבי אבינא ורב אשי עורכי התלמוד בבלי; הם בנו על היסוד האלהי שקבל משה רבינו מפי הגבורה. בא ישראל לכלל בינה כאשר הגיע לארבעים דורות. „וכל מצוה ומצוה שבתורה נכרתו עליה מ"ח בריתות“^ט.

ה „פליגי בה רבי יהודה נשיאה ורבנן: חד אמר דור לפי פרנס, וחד אמר פרנס לפי דורו“^א. חוט של חן נמשך על כל דור ודור בדברי ימי ישראל. „יפתח בדורו כשמואל בדורו“^ב, אבל העם לעולם ידע את השמואל שלו ואת היפתח שלו. כמובן, יפתח היה המקבל, ומסר אך את אשר קבל משמואל. סדר הקבלה ממש רבינו עד רבינא ורב אשי הוא החוט של חן. מי יעז להתנגד מול ארבעים דורות קבלה? ואלה שהעיוז מעטים היו, אבדו ואינם, וכמעט זכרם עמהם. ובכן נחתם התלמוד בבלי בשנת ד' אלפים ר"ס בימי נשיאותו של רבי יוסי, ראש רבנן סבוראי. יבנה, טבריה, לוד, אושא, מתא מחסיא (נהרדעי) מחוזא, גרש, סורא ופומבדיתא, על לב מי מעם ישראל לא יעבור רגש חם לעלות זכרונם! ו בסוף תקופת האמוראים וראש תקופת רבנן סבוראי נשאר מכל הישיבות אך נהרדאי, סורא ופומבדיתא, והממלכה בסורא. תקופת רבנן

^ה בבא בתרא, צ"א ע"ב.

^ב סוטה, ל"ז ע"ב.

ערכין, י"ז ע"א.

^א ר"ה, כ"ה, ע"ב.

י' על פי סדר רב שריא גאון, וכן כל הדורות עד שנת תשכ"ז; ומהשנה ההיא עד שנת תתצ"ה, שנה שבה נולד רבינו משה בן מיימון, על פי סדר הראב"ד (הראשון). ג.

התורה, ולא על העם לבדו אלא על התורה עצמה. „ופליגי בה רבי לוי בר חמא ורבי חנינא: חד אמר, המוריה (המור), הר שיצא ממנו הוראה לישראל, וחד אמר, הר שיצא ממנו מורא לעכו"ם"י. ודברי שניהם אמתים. ככפור ימג מקרני השמש כן נמסו העכו"ם מקרני הוד התורה. הוראה לישראל! בודאי. אם אין הוראה אין מוסר ותרבות, אם אין מוסר ותרבות אין נמוס וחוק, ואם אין נמוס וחוק אין שלום בעולם ואין חיי חברותית. „למה תרצדון הרים גבוניסי יצתה בת קול ואמרה להם: „למה תרצו דין עם סיני, כולכם בעלי מומים אתם אצל סיני"י. ה. להדורות מאברהם אבינו עד משה רבינו היתה מלחמה בין החומר והרוח, הגולם והנשמה; ידי עשו צדו ציד בעד החומר וקול יעקב נשמע בעד הנפש, ובסיני מצא ישראל את נפשו ופדה גם נפש האדם בכלל.

ג' בהשגחה ועשרים דור מאדם עד משה נחתמה תקופת הקדמונים, ועברו עליהם ימי הילדות; מבול, הפלגה, השתלמות חומריות, כל דאלים גבר, עשית אלהות ממעשי ידיהם, התפתחות הנפש, אחוזת ארצות להיות מדיניים ומתקבצים. בני אברהם יצחק ויעקב ראו בעיניהם והלכו באמצע, ובני העמים הקדמונים דרך סומין דרכם והלכו מן הצדדין. אמנם גם המה למדו לדעת שבטבעם נשרשה כח רוחני, אבל לא הבינו מהותו, הלכו בדרך עקלתון, השתחוו ליצירי אצבעותיהם, לא מצאו את עצמותם, כלומר נפשם, ובנטית לבם הלכו מדור לדור, ולא יכלו לסבול המיעוט המוחה נגד תואבותיהם ואמרו להכחידו. ראו את ישראל בארצו, הביטו והתבוננו שגם הוא מדיני, כמוהם יראה חיים טבעים בנוגע לעניני הגוף, ובכל זאת שונה הוא מכל העמים, ימאס בהם ובדרכיהם החשכים, מוחה בכל תקפו על ידי נביאיו נגד כל עול, ותחת לבקש האמת בקשו לאבדו. ומימות משה רבינו עד אשר גלתה הסדרין מירושלים ליבנה, כלומר משנת תפ"ח לאלף השלישי עד שנת תשפ"ח לאלף הרביעי, התקדמו העמים העתיקים אך מעט, ועוד לא מצאו את נפשם, וחשבו שאין שום יתרון לאדם על בהמת הארץ וחיותו יער, "והזירי דמין מעייהו לבני אינשין". ואף אלה מהעמים העתיקים שחפשו סוד הנפש, ופשטו ידיהם בגורדי מעלה, מעטים היו, וההמון הגס מכל האמות לא ידע ולא למד לדעת היתרון להאדם.

י תענית מ"ז ע"א.

ח מנילה, כ"ט ע"א.

ד' תהלות, ס"ח, י"ז.

י עיין תוספתא, בבא קמא, פ"ב. י תענית כ"א ע"א.

בעל השאלות קבל רב אברהם כהן. ובסורא קבל רב מרי הכהן מנהר פקוד מרב שמואל בן בנו של רבי יהודה גאון, ממנו רב אחא, ממנו רב יהודה בר רב נחמן, זה שחבר הלכות פסוקות וסגי נהור היה; ממנו רב יהודאי בר רב אוחנאי הכהן. בדור זה עמדו ענן ושאוול בנו להחזיק את כת הצדוקים שכבר היו לפוקה ולמכשול לעם ישראל בארץ ובגולה, וקדם מרידת ענן כמעט חלפה כת הצדוקים ועברה מן העולם. ענן נעשה זקן ממרא על פי ב"ד, אבל רבים מהעם סרו אחריו קרוב למאתים שנה משנת תקט"ו עד אשר אור רבינו משה בן מיימון חלציו נגד הקראים. רב דודאי גאון קבל מרב אברהם כהן מפומבדיתא, ממנו רב חנניה בר רב משרשיאי ממנו רב מלכא בר רב אחא, ממנו רב רבא גאון בר רב דודאי, ממנו רב חנינא גאון בר רב אברהם, ממנו רב הונא בר יצחק הלוי, ממנו רב מנשה, ממנו רב ישעיה הלוי גאון, ממנו רב יוסף בר שילי משלחי, ממנו רב כהנא בר חנינאי, ממנו רב משרשיא בר יעקב הכהן, ממנו רב אבומאי בר שרירא, ממנו רב אברהם בר שרירא אחיו, ממנו רבי יוסף בר חייא, ממנו רב יצחק בר חנניה, ממנו רב יוסף בר מרדכי, ממנו רב פלטיא בר אבבי, ממנו רב אחאי, ממנו רב מנחם בריה דרב יוסף בר חייא גאון; ובשנה ההיא, שנת ד'תר"ץ היה לראש ישיבה בפומבדיתא גם רב מתתיהו והיו שם מחלוקות ומריבות גדולות ביניהם ומת רב מנחם כשתי שנים אחר התמנותו, ואחריו מלך רב מתתיהו לבדו עשר שנה. וקבל רב אבא בר רב אמי מרב מתתיהו, ורב צמח בר רב פלטיא מרב אבא, ומרב צמח בר האי בר דוד, ממנו רב קמחי בר רב אחנאי, ממנו רב יהודה בר שמואל אבי אביו של רב שרירא גאון, וממנו רב מבשר הכהן, שהוקם מטעם הרבנן לראש ישיבה בפומבדיתא. בימים ההם היה הראש גלות דוד בן זכאי המיוחס לבית דוד, והוא הקים לראש ישיבה בפומבדיתא את רב כהן צדק, ונחלקו מחלוקות גדולות, ונמשך זמן המחלוקות חמש שנים עד שנתפשרו והיו שם שתי ישיבות, ומת רב מבשר בשנה התשיעית למלכו ואחריו מלך רב כהן צדק לבדו עוד עשר שנים. ובסורא היה לראש ישיבה אחרי מות רב יהודאי בר רב אוחנאי הכהן רב מרי הלוי, ממנו קבל רב ביבי הלוי בר רב רבא מנהר פקוד, ממנו רב נהילאי בר מרי, ממנו רב אביומאי, ממנו רב צדק בר רב אשי, ממנו רב נהילאי בר חנינא, וממנו רב קמחי. בימי רב אבומאי בר שרירא מפומבדיתא עמדו בסורא שתי שנים בלי גאון, עד שנעשה רב כהן צדק בר אבומאי ראש הישיבה. ממנו קבל רב שלום בר מרדכי, ממנו רב נטרונאי בר רב הילאי בר רב מרי, ממנו רב עמרם, זה

סבוראי איננה ארוכה, משנת רל"ו לאלף החמישי עד שנת ש', וראשי רבנן סבוראי בהששים ושש שנה ההמה היו, רבי יוסי, שבימיו הסכימו כל ישראל על התלמוד ועליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, ל"ח שנה; רב סמא בר יהודה, ג' שנים; רב אחאי בר רב הונא, ב' שנים; רב שמואל בר יהודה ורבינא בר אומצא ב' שנים; רב אחא בריה דרבה בר אבבה, ג' שנים; רב תחנא ומר זוטרא בני חיננא, ד' שנים; רב יוסף, ד' שנים; רב סימנא, בפומבדיתא ורב בסורא, כ"א שנה, ורב סימנא, ואחריו זמן מועט רב רבאי. ובימים ההם, משנאת מלכי פרס, תקפו הצרות ונתבטלו הישיבות לגמרי כמו חמשים שנה.י.

ז בראשית ממלכת ראשי הישיבה בפומבדיתא אחרי אשר נתבטלו כל הישיבות כחמשים שנה כמעט שנפלה גאון סורא ונהרדעי, אחר שנת שע"ד לאלף החמישי. הראשון לתקופת הגאונים, אחרי אשר נעקרו מלכות פרס ע"י עומר בן אלכטאב מלך ישמעאל, היה רב חנן מאשקיא, ומלך כ"ד שנה בפומבדיתא. אחריו מלכו רב מרי בריה דרב דימי סורגא בפומבדיתא, רב מרי בר רב הונא בסורא ורב חיננא גאון בנהרדעי. רב חיננא גאון קבל מרב מרי בריה דרב דימי סורגא, ממנו רב יצחק גאון, ממנו מר רבא גאון, ממנו רב בוסתנאי גאון, ממנו רב הונא מרי בר רב יוסף, ממנו רב חייא ממישין, ממנו מר רביא, ממנו רב נטרונאי גאון, ממנו רב יעקב מן נהר פקוד, ממנו רב יהודה גאון, ממנו רב יוסף וממנו רב שמואל גאון בר מרי. ובדור הזה היה רבי שמעון קיירא בעל הלכות גדולות, זה שלא נסמך לגאון. רב שיננא משרשיא בר חלפתא מלך בסורא אחר רב מרי בר רב הונא, ממנו קבל רב חנינאי גאון מנהר פקוד, ממנו רב נהילאי הלוי מגרש, וממנו רב שמואל בן בנו של רבי יהודה. ובדור הזה היה רב אחא משבחה בעל השאלות על מצות התורה, זה שלא נסמך לגאון מפני שנאת ראש גלות שבאותו הדור שהיה שונאו, וכאשר מת רב שמואל בר מרי סמך ראש גלות את שמש של רב אחא ושמו נטרונאי, וכעס רב אחא והלך לו מבבל לארץ ישראל ומת שם. מרב נטרונאי שמש של

י גם זה על פי סדר רב שרירא גאון.

י ורבינו משה מקוצי, במצוה צ"ג והראב"ד בספר הקבלה מונים ה' דורות רבנן סבוראי, רבה בר רב (רב) יוסף; רב אחא בר הונא, רב שמואל בר רבא, רבינא בר אומצא, רב תחליפא, רב עינא בסורא ורב סימנא בפומבדיתא; תלמידי רב סימנא ורב עינא, ושמותם לא החכרו; רב חנן מאשקיא, רב מרי, רב מיצא הונא ורב חיננא; רבי יצחק; מר רבא ומר הונא, רב שיננא, (רב משרשיא בר תחליפא), ורב בוסנאי. וימי תקופתם קפ"ט שנה.

ובעיר ההיא נולד בנו רבינו חננאל; ואת רבי משה וחנוך בנו שהיה אז ילד קטן מכר בעיר קורדבה אשר בספרד, עיר מולדת רבינו משה בן מיימון. ומלך ספרד שמח מאד כשנעשה רבינו משה השבוי לראש ישיבה ודיין בקורדבה על כי לא יצטרכו עוד היהודים בספרד לאנשי בבל, כי שמו יצא בין כל יהודי ספרד והיה המיסד האמתי לתקופה חדשה, תקופת הזהב לבני עמנו בספרד. בין כה נתבטלו כל הישיבות בבבל. אחרי מות רב האי גאון הוקם יחזקיה בן דוד לראש גלות בבבל, ובשנת ד' תת"ג כשנתים למלכו תפשו המלך והרג אותו ואת כל משפחתו, ואך שני בניו ברחו לספרד.

ט תקופה חדשה, תקופת הרבנים הופיעה על ישראל. המאה השמינית לאלף החמישי סוף תקופת הגאונים וראשית תקופת הרבנים הביאה אתה מאורות גדולים, עמודי אש להאיר לילות החושך מימי הבינים. צרפת וספרד, רומי ואשכנז, היו לישראל אחר תקופת הגאונים מה שהיו בבל, פרס, מצרים, ואפריקא אחר חורבן בית שני. רב שמואל הלוי, רבינו חננאל, רבינו ניסים, ר' נתן בעל הערוך, רבינו גרשם, רבי אברהם בן דיאוד הראב"ד הראשון, רבי שלמה בן גבירול, רבי משה אבן עזרא, רבי יצחק בן גאון, רבי יצחק בר ברוך, רבי יהוסף הנגיד, רבי יצחק אלפסי, ר' שמעון הגדול, ר' אלעזר הגדול, רבי שמואל הנגיד, רבי יוסף הלוי, זה שישב על כסא רב אלפס, ר' יעקב בר יקר רבו של רש"י, רבי שלמה יצחקי רש"י, רבי שמחה בעל מחזור ויטרי, רבי יהודה הלוי, רבי אברהם התוכן, ר' שמואל אבן תבון ובנו ר' יהודה אבן תבון, ר' יוסף הדיין, ר' יעקב רבינו תם, רבי אברהם בן מאיר אבן עזרא, ר' משה הדרשן, רבי אברהם הנשיא, ר' יהודה בן ברזילי, ר' זרחיה הלוי, ר' ינאי, ר' אליעזר הקליר, רבי יוסף טוב עלם, ר' קלונימוס ובנו ר' משולם, ר' שמואל מאיברא הרשב"א, רבינו שמואל הרשב"ם, רבי יוסף נ' מיגש, רבי אפרים מריגשבורג, רבינו יצחק הזקן בר שמואל הר"י, רבי יצחק בעל העיטור, רבי בנימין בעל המסעות, ר' אברהם בן דוד הראב"ד השני בעל ההשגות על רבינו משה בן מיימון, רבינו יצחק הישראלי, רבינו שמשון משנ"ץ, רבינו בחיי הזקן, ועוד מאורות גדולים בספרד, צרפת ואשכנז שחיו בהמאה התשיעית ובהמאה העשירית לאף החמישי. והנה מכל אשר מצאתי בספרי דברי הימים ההם, בספר היוחסין, ספר הקבלה להראב"ד (הראשון), מאור עינים, סדר עולם רבה חוטא, צמח דוד, סדר הדורות מאבן דנאן, שם הגדולים ועוד מקורים אמתיים נכונים שאינם בנוים על כח הדמיון בעלמא,

שסידר סדר התפלות ושלח אותו לספרד; ממנו רב נחשון בר צדוק, ממנו רב צמח בר רב חיים, ממנו רב האי בריה דרב נחשון, ממנו רב חילאי בר רב נטרונאי גאון, ממנו רב שלום בר רב מישאל, ממנו רב יעקב בר רב נטרונאי, זה שלא היה אחרי מותו רב ראוי לסמיכה, ודוד בן זכאי ראש גלות לקח אורג אחד ושמו יוס־טוב והקימו לראש ישיבה ומלך משנת תרע"ז עד שנת תרפ"ז. כאשר ראה דוד בן זכאי שתתבטל ישיבת סורא שלח למצרים והביא משם את רבינו סעדיה גאון והקימו לראש ישיבה בסורא. אבל אחרי מלכו כשתי שנים נפלה מריבה גדולה בין דוד בן זכאי ובין רבינו סעדיה גאון, ובקש להרוג את רבינו סעדיה, והוא ברח ונחבא שבע שנים, ובמחבא חבר ספריו, ותחת רבינו סעדיה הקים דוד בן זכאי את רב יוסף תלמיד קטן לגבי רבינו סעדיה. הראשים בעם בסוף תקופת ראשי גלות קנו את משמרתם בכסף והפכו את הסדר, הקימו בחורים לראשי הישיבות וערכו קרב נגד הזקנים; וכבר העירו רבותינו נגד סדר כזה באמרם: „אין לך נאה בישיבה אלא זקן, ואין לך נאה במלחמה אלא בחור"טו.

ח אחרי מות רבינו סעדיה גאון נעשה רב צמח גאון בר רב כפנאי ראש ישיבה בפומבדיתא; ממנו קבל רב חנינא בר יהודה גאון אביו של רב שרירא גאון, ממנו קבל אהרן הכהן בר' סרגידא סוחר שנבחר לראש הישיבה מפני עשרו, אבל המקבל העקרי היה רב נחמיה בר רב כהן צדק שהוקם מטעם הרבנן נגד אהרן סוחר, ומרב נחמיה קבל רב שרירא גאון. רב שרירא גאון בראשית ממלכתו היה ראש בעיר פרוז שבור בגבול נהרדעי, ואחרי כן מלך כשלשים שנה בפומבדיתא וסילק את עצמו והשיב את בנו רב האי גאון על כסאו. רב האי גאון בר שרירא גאון, בר רב חנינא גאון בר רב יהודה גאון מבית דוד מזרע המלוכה מבני זרובבל בן שאלתיאל, היה האחרון בהדור השמיני לתקופת הגאונים ומלך ארבעים שנה. ועד ששקעה שמשו של בבל עלה שמשו של ספרד, צרפת ואשכנז. בימי רב שרירא גאון נשבו ע"י ממוני ציים ישמעאלים רב חושיאל אביו של רבינו חננאל, רבינו משה אביו של רב חנוך ורבו של רב יוסף בן שטנא"ש (בן אביתר) זה שעשה פירוש על כל התלמוד בלשון ערבי, ורב שמריה בן אלחנן. השליש מכר את ר' שמריה באלכסנדריא ומשם יצא למצרים והיה ראש ישיבה; ואת רב חושיאל מכר באפריקא בחוף הים ומשם יצא לעיר קוריאן תחת ממשלת הישמעאלים והיה לראש ישיבה,

טו חנינא, י"ד ע"א.

והמשא ומתן בתלמוד. והעיר על עקרי האמונה הנמצאים בה, והשלימו בהיותו בן שלשים ושלש שנה. ובבואו למצרים היה בן ל"א שנה.

ג בעת ההיא החלו רעות רבות, וצרות הרתיחו כסיר מצולות הלד, הפכו משרש הליכות עולם, וימים קשים ורעים פגעו, כי מהומת ומבוכות הפראים שוטטה בקרב הארצות, וממשלת הזדים גבר בארץ. ובכל מדינה ומדינה צלמות ולא סדרים, ומלחמות קנאת הדתות פרצו, ושה פזורה נדחה נתן למשיסה. אלה מזה התחזקו להרוס יסודות הדת במעבה נאמן הטבעו, ואלה מזה לא לאמונה גברו, לחבל כרם צבאות ולהדיחם מצור גואלם. קראים מעבר מזה שהתחזקו אז, ומשיחי שקר מעבר מזה. ענן ושואל בנו שחלקו על הקבלה, ובדו מלבם קבלה בלי שום ראיה כאשר עשה זקן אשמאי אחד אבו אל פראגא. ובזו השנה שבה נולד רבינו משה עשה דוד אלדוד את עצמו משיח. מסע הצלב, משיחי שקר, הקראים יוצאי ירך הצדוקים, הפסקת הישיבות בפומבדיתא וסורא, מחלוקות נגד ר' חנוך בן רבינו משה השבוי, הגלות המר נגד יהודי בבל, פרס, בריטניה ועוד, המחלוקות הנוראות והמלשינות, זו המגיפה שהמיתה לאלפים ולרבבות בישראל מיום גבר יד האויב בארץ ישראל, המסיתים והמדיחים על ידי כתות שונות נוסף על המינים והמשומדים הניחו אחריהם נהרי נחלי דם ישראל בכל תקופה ותקופה בכלל ובתקופת ההגרה בפרט. תחת תהפוכות כאלה חי רבינו מיימון ובני ביתו בעיר קורדובה, יחיל ודומם לתשועה עד אשר נלאו נשוא, כי מלשינות כמעט שגרמה כליה להם, והצילו את נפשם, משום שעוד טרם ננעה המלשינות נימי חייהם נתנו אל לבם לעזוב עיר מולדתם האהובה להם, ושמו לדרך פעמיהם וילכו אל אשר ימצאו מקום להמלט שם, ונדב לבם ללכת לפאס, כי שמעו מחכמת הגאון ר' יהודה הכהן, כי גם אשר מפני חרבות נדרו שמו מטרת טלטולם רק לבקש דבר ה'.

ך בשנת השלשים לחיי רבינו משה נאלץ לעזוב ולצאת את העיר פאס, כי גם שם עבר חמת המציק, ונהרג הגאון ר' יהודה הכהן רבו על קדוש השם, ובאחד בשבת, ד' לחודש אייר, תתקכ"ה נכנסו רבינו מיימון ורבינו משה ור' דוד בניו אם כל אנשי ביתו לספינה להמלט מפאס ולבוא לעכו. והנסיעה ההיא שערכה שמונה ועשרים יום, תלמד אותנו לדעת על פי רבינו

ה חתימת פירוש המשנה.

י סדר הדורות מר' סעדיה ג' דאן: אגרת הרמב"ם להרב מר יפת.

כאשר עשה גרעמץ והבאים אחריו, ועברתי גם כן על ספרים שונים, כמו השאלות דרב אחאי, הלכות גדולות, מקח וממכר, הרשב"א, הריטב"א, הר"ן, האלפס, ועוד כמה ספרי קדש נתברר לו סדר נכון מהקבלה מזמן חתימת התלמוד עד תקופת רבינו משה בן מיימון, והוא: שלשה דורות רבנן סבוראי, שבעה דורות גאונים, וששה דורות ברבנות הרי ששה עשר דורות מרבינא עד הרמב"ם.

מאמר ב

תולדות רבינו משה בן מיימון

א בערבי פסחים, ביום השבת י"ד ניסן תתצ"ה לאלף החמישי, ברח הרב מיימון, דיין בעיר קורדובה אשר בספרד, ברכת החמה כי ביתו נתמלא אור, אור הולדת בנו רבינו משה. הרמב"ם היה התשיעי למשפחת גדולים וחכמים, הוא קבל מאביו הרב הדיין מיימון, הוא מאביו רבינו יוסף, הוא מאביו רבינו יצחק, הוא מאביו רבינו עובדיה, הוא מאביו רבינו שלמה, הוא מאביו רבינו עובדיה, הוא מאביו רבינו יוסף הקדוש, הוא מאביו החכם רבינו עובדיה. הוא היה נצר מגזע היחס ממשפחת רבינו הקדוש (רבי יהודה הנשיא) שהיה השביעי להלל הזקן, מורע שפטיה בן אביטל אשת דוד המלך.

ב רבותיו של הרמב"ם, זולת התורה והחכמה שלמד מאביו, היו רב יוסף הלוי'ן מ'גוש, תלמידו של רבינו יצחק אלפסי בימי ילדותו, ור' מאיר בנו של רבי יוסף הלוי'ן מ'גוש ור' מאיר בן אחיו היו חביריו בימי נעורות, וכשהגלה אם אביו ואחיו דוד לפא"ס, מהגאון הקדוש ר' יהודא הכהן. לשון ערבי השולטת בימים ההם בין החכמים ואנשי מדע למדו אביו בעודו נער, כי עוד בילדותו ראה ברכה בו וקוה ממנו גדולות ונפלאות. ובהיותו בן עשרים ושלוש שנה התחיל לחבר פירוש המשנה בלשון ערבי צח המדובר בעת ההיא, וקראו ספר מאור, וכלל ברוחב בינתו הקדמות ויסודות למסכתות העמוקות והעמיד פסק כל הלכה העולה אחר הפלפול

* סדר הדורות מרב סעדיה אבן דאן.

ב סוף פירוש המשנה להרמב"ם.

ג שם הגדולים בשם מהר"י אברבנאל.

ד סוף ספר מלחמת מצוה; צמח דוד.

ן במצרים התנהל ר' דוד אחיו של רבינו משה במסחרים, עסק במשא ומתן ונסע למדינות אחרות להביא ממרחק לחמו ולחם אחיו; ורבינו משה הקדיש עתותיו לתורה ולחכמה, לא היתה מדע אשר שגבה ממנו. גם הגדיל מאד בחכמת הרפואה אשר הבין ולמד בין החכמות הרבות ושמו יצא על כל ארץ מצרים. ויתחתן שם עם איש נכבד משועי ישראל, וינהל את עמו בדרך הקדש, והבדילם מעדת הקראים וממנהגותיהם אשר התערבו אז בהם ולמדו מדרכיהם ומנהגם ברבות הימים, ותקן להם תקנות ומנהגים טובים, והעמיד תלמידים הרבה, ובינם החשוב שבהם ר' יוסף בר יהודה אבן עקנין, שבעבורו חבר הספר „מורה נבוכים“. בימים ההם, עוד טרם גמר פירושו על המשנה, ואחיו, שעל ברכו גדל, עם האניה שבה נסע לרגל מסחרו, עם כל הונו נטבע בים. זאת הדאיב נפשו ורוח קדשו מאד, כי דוד אחיו הכין כל צרכיו והוא ישב שליו ושאנן ובתורה הגה יומם ולילה, ועתה הפריע ממעשהו ומעבודתו, כי הוכרח לשית עצות בנפשו להכין טרף ביתו, וכשמנה שנים התאבל על אחיו ולא אבה להתנחם. וה' הטה אליו חסד ונתן חנו בעיני מלך מצרים וישמהו לרופא בחצרו, ובבתי שריו, ומצא המנוחה בזמן לא כביר לגמור מלאכתו מלאכת הקדש, „פירוש המשנה“.

ן ויהי כאשר הניח לו ה' מטלטולו וגמר הפירוש על המשנה, ראה כי העולם שמם מן הישיבות והתורה מתמעטת, וחמל על כלי חמדה לבלי ישטפוה גלי הזמן, וחקר ואזן לתקן את המקולקל, והוא אז בן שבע ושלשים שנה. ותנח עליו רוח ה' ונדבה לבו לחבר ספר כל הספרים אחר התלמוד, לאסף ולקבץ כל הדינים בעומק הלכה מבלי לנטות מדרך הישר, להציג כל הלכה כמות שהיא, וברר וזקק ולבן כל ההקדמות, היסודות, והדינים מכל התלמוד בבלי וירושלמי, מהתוספתא, ספרא, ספרי, מכילתא, מדרשים, וחבורי הגאונים מוזמן חתימת התלמוד עד תקופת רבו ר' יוסף הלוי ן' מיגש, ובזכות שכלו ורוחב בינתו העלה כל העקרים בדת ישראל, וכל הדינים שבתורה שבעל פה מימות משה רבינו עד רבינו הקדוש, ומדורו עד דור אביו וסדרן בסדר נכון ובלשון מאור וצח, לשון הקדש שפת משנה ברורה שאין דוגמתה אחר המשנה, וחבר הספר „משנה תורה“, ומעין פתיחה להספר הזה חבר בלשון ערבי ספר המצות, והניח עיקרים וכללים עמוקים ורחבים על מנין המצוות וחלקם ליד שרשים^א. עשר שנים

^א הקדמת הרמב"ם. ספר המצות נעקץ לעברית ע"י החכם ר' שלמה

בר יוסף אבן איוב וע"י החכם ר' שמואל בן יהודה אבן חיבון.

משה בעצמו הסכנה הנוראה שהיתה מרחפת על המהגרים למשפחת מיימון. "בליל אחת בשבת בארבעה ימים לירח אייר נכנסתי לים, וביום שבת עשירי לאייר שנת חמשה ועשרים (תתקכ"ו) עמד עלנו נחשול שבים לטבענו והיה סער גדול בים, ונדרתי ששני הימים האלה אצום בהם ואנהג בהם תענית צבור שלם אני ואנשי ביתי וכל הנלוים עלי. ואצוה על בני להעשות כן עד סוף הדורות שיצאו מחלצותם, ויתנו צדקה כפי כוחם, ומנדר שאהא אני יושב לבדי בעשירי באייר לא אראה אדם אלא מתפלל וקורא כל היום ביני לבין עצמי, וכשם שלא מצאתי בים אותו היום אלא הקב"ה, כך לא אראה אדם ולא אשב עמו אלא א"כ נאנסתי. וליל אחד בשבת ג' ימים לירח סיון יצאתי מן הים בשלום ובאתי לעכו ונצלתי מן השמד, והגענו לארץ ישראל. ויום זה נדרתי שיהא יום ששון ושמחה ומתנות לאביונים אני וביתי עד סוף כל הדורות. וביום שלישי בשבת ארבעה ימים לירח מרחשון שנת ששה ועשרים (תתקכ"ו) יצאנו מעכו לעלות לירושלים תחת סכנה, ונכנסתי לבית הגדול והקדוש והתפללתי בו ביום, וחמשה וששה ימים לירח מרחשון. ובאחד בשבת תשעה בחדש יצאתי מירושלים לחברון לנשק קברי אבותי במערה והתפללתי לאל יתעלה על הכל. ושני הימים האלה שהם ששי ותשיעי במרחשון נדרתי שיהיה לי כמו יוסיטוב ותפלה ושמחה בהם באכילה ושתיה, אלהים יעזרני על הכל, ויקום לי נדרי לה' אשלם, אמן. וכשם שזכיתי להתפלל בה בחרבנה כך אראה אני וכל בית ישראל בנחמתה במהרה, אמן".

ה בארץ ישראל החרבה לא יכלה משפחת מיימון להתמהמה, כי אכף עליהם העוני והלחץ, כי רבה העזובה בקרב הארץ, אין מקנה וקנין, אין מסחר ואין עבודה ומשא ומתן, וכאשר שמעו כי במצרים עוד נשאר פליטה לשארית ישראל נתנו את לבם ליסע שמה לעשות מקנה וקנין במסחר אבנים טובות הנודע להם מאז, כלומר לאחיו דוד, ולא חפצו לקבל פרס מקהלות לשאת משרת הרבנות על שכמם, ובשנה ההיא בא רבינו משה ואחיו דוד למצרים, ורבינו מיימון נשאר בירושלים, ונפטרו זמן לא כביר אחר פרידתם.

י ספר חרדים מר' אליעזר אוקרי, העתקת ר' שמואל בר אברהם שקייל, בעכו, מכתב יד הרמב"ם ומלשנו.

ה אנרת הרמב"ם למר יפת.

ז עיין פירוש המשנה להרמב"ם, אבות פ"ד.

אגרת תימן: מכתב להחכם ר' יעקב אלפיומו לחזק עדתו באמונתם לעתות בצרה בלשון ערבי, ונעתק ע"י החכם ר' נחום מערבי לשפת עברית. מאמר „תחית המתים“: נגד אלה ממשטיניו שתפשו עליו באמרו בספר המדע „שהתכלית הוא העולם הבא ואין בו גוף“, וחשבו שזה סתירה לאמונת תחית המתים. „מאמר העבור“: לחשוב הקביעות, המולדות והתקופות, והביא שבדעתו לחבר ספר כזה בפ"ד מהלכות סוכה. מאמר „קדוש השם“: נגד חכם אחד, שגזר אומר נגד האנוסים בעת צרה כי אין להם עוד חלק באמונת ישראל ורצה להדיחם מצור גואלם אף אם שבו אח"כ בתשובה, והוכיח לו בראיות ברורות ורבות כי אשם להאשים קהלות רבות על נקלה ולא הבין דרכי התורה שי. „פרקי ההצלחה“: נאמר על ההצלחה האחרונה אשר על ידה ישיג האדם נועם ההשגה האלהית הדבקה בדבקים בו. „תשובות הרמב"ם“: רנ"א תשובות אשר השיב לחכמי דורו בדינים שונים ובמאמרי התלמוד, נודע תחת השם „פאר הדור“, ונעתק מערבי לעברית ע"י החכם מהר"י ששפורטש. „מלת ההגיון“: באור המלות והשמות המוסכמים וההשאלות הבאות והמורגלות בפי חכמי ההגיון וספריהם, ונעתק מערבי לעברית ע"י רבי משה ברבי שמואל אבן תבון. „ספר פרקי משה“: בחכמת הרפואה, ונגד אלה החושבים כי בהשגים חכמת הרפואה יתפארו לעשות בנפשם שקר לדבר גם באלהות, למשל, כאיש שדה אשר ידע חקי שבועות קציר ידמה כי נגלו לו טמוני כוחות הטבע, וסכר פי גאלינוס, והראה במאמר מיוחד כי כל דברי גאלינוס מבולבלים אשר אין להם שחר.

י בין כתבי הרמב"ם היותר חשובים נמנים מכתביו הנדפסים בספר אגרות הרמב"ם, ואלו הם: תשובת הרמב"ם לרבי חסדאי הלוי הספרדי, מלא עקרים ויסודות באמונה ופילוסופיה; מכתב לחכמי עיר מארשיליא נגד אותות הוברי שמים ונגד משיחי שקר בכלל ונגד משיח שקר שעמד בימי הרמב"ם; מכתב לרבי שמואל בר רבי יהודא אבן תבון בדבר העתקת ספר „מורה נבוכים“ משפת ערבי לעברית; ארבעה מכתבים לתלמידו היותר חשוב ר' יוסף אבן עקנין, בהאחד נמצא פרק נאה על דרך המוסר להתנהג בענוה; בהשני מזכיר שאלות ותשובות בינו ובין חכמי דורו בעניני טריפות ודין שבויה; בהשלישי מליצה נאה ומוסר לשמור ספר תורת משה

¹⁰ כה טעו בדברי הרמב"ם גם תמימים וגדולים, אבל בנוגע לזוכי מות כבר חלפו

רצופותי עבד רבינו משה עבודה הגדולה והקדושה הזו עד שזכה לגמרו, והשלימו בהיותו בן שבע וארבעים שנה. הספר „משנה תורה“ נחלק לידי ספרים, על כן קוראים אותו „יד החזקה“. ראו גבונים וחכמים והתפלאו על הספר הזה אשר לא נעשה עוד כמוהו עד דורו של הרמב"ם, וכמוהו עוד לא נעשה עד היום הזה.

ח הספר משנה תורה נתפשט עוד בחיי רבינו משה בכל תפוצות ישראל, מארצות צרפת וספרד עד מדינות הודו, והסכימו בכל מדינות הגלות להתנהג על פי „המשנה תורה“ ולשפוט על פי הרמב"ם ולבקש תורה מפיהו. וכשלושה שנים אחר חתימת ספרו „משנה תורה“ גמר את הספר „מורה נבוכים“ בשפת ערבי אשר חבר לכבוד החשוב שבתלמידיו ר' יוסף בר יהודה נ' עקנין, בו הראה עוצם חכמתו וקדושתו. ראה ספרי הפילוסופיה פורצים בעת ההיא, וכל בית ישראל ינהו אחריהם, ומות בסיר בת אלהים, ואזר כגבור חלציו וערך קרב נגד המהרסים ובנה בנין קדוש על יסודי הפילוסופיה, וראו העמים כי התורה והמדע, הדת והפילוסופיה אינן כנשים צוררות אשה את רעותה, ואך חסרון הידיעה הנכונה, היסודות העקרים, הכללים האמתים נעלמו מאלה המתפלספים על מנת לסתור. הוא היה הארדכל שרשם ובנה היכל קודש על יסודי התורה העומד עד היום הזה בנוי לתלפיות לאות ולראיה כי התורה והחכמה ממקור אחד יצאו, ובנוגע להתורה והמצות אין לעם הישראלי לפחוד שמא יפלו מרוח פילוסופיה אמתית.

ט והספרים האחרים שהניח אחריו רבינו משה אלה הם: „סדר עולם“; על כללי הש"ס הנזכר בגופי הלכות מר' שלמה אלגזיי, והכתבי יד מהספר הזה היו ביד רבינו בצלאל אשכנזי. „פירוש התלמוד“; רבינו משה מוכירו בהקדמתו לפירוש המשנה, ומהר"ם אלשקאר סימן קכ"א מוכיר חדושים על מסכת סנהדרין, ובכפתור ופרח מובא חדושים על ר"ה, גיטין וחולין, והבעל המאור מר' שמואל תלמידו של הרא"ש בפ"ק דר"ה מביא פירושים מכת"י הרמב"ם ומפליאן. „הלכות ירושלמי“ כמו שחבר הרי"ף מהבבלי, והזכירו רבינו משה בפירושו על המשנה ריש פ"ה דתמיד, וזה לשונו: „וכבר אמרנו זה בהלכות ירושלמי שחברנו“. וכן כתב המעתיק ר' יעקב עכסאי בהקדמתו לסדר נשים שהרמב"ם חבר הלכות מכל הירושלמי

י תשובת הרמב"ם. סימן נ"ט.

י א"ת שפ"ט.

ועושי כפשטה... חזקו ונתחזקה בעד עמנו ובעד ערי אלהינו... אני היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא שכבר זקנתי ושבתי לא מרוב השנים אלא מטבע הגוף שהוא ידוע חולי".

יב מכתב לבנו אברהם, והוא מעין צואה ומוסר נאה מאד, ומתוך גודל חשיבותו, ומשום שממנו אנו למדים לדעת נפש רבינו פנימה אציגו כמעט כלו. „אברך את ה' אשר יעצני ובדרך אמת הנחני, חסדיו אזכיר כעל כל אשר גמלני, יסר יסרני ולמות לא נתנני. בימינו אחזני ובצל ידו החביאני. בכור הזמן צרפני, ומשחרות הילדות הלבינני, וממושבותי הבדילני, ממלחמת יצרי השקיטני, ויגער בנחש השיאני ומתוך הטעימני ומעפר הקימני ועם נדיבים הושיבני. הימים הורוני והזמן הוכיחני ועד כה ברכני והחייני, מזולתי הבינני, ובין טוב לרע הבחינני. אשר בידו קצי הודיעני, ולא אדע מתי ומה חדל אני, ולכן אהבתו העירני לצוות הילדים אשר חנני, לשמור דרך ה' ולהורתם מאשר הורני, ולהורישם אשר הורישני בטרם יקראני וכבודו יאספני. שמעוני בני! ברוכים אתם לה' עושה שמים וארץ! ברכות שמים מעל ברכות תהום רובצת תחת ברכות שדים ורחם. חזקו והיו לאנשים יראי את ה' אלהי אביכם אלהי אברהם יצחק ויעקב, ועבדוהו בלבב שלם מאהבה, כי היראה מביאה הוריות מן החטא והאהבה מביאה רזיות למצות. דעו כי הכל יביא במשפט על גלוי ועל נעלם על טוב ועל רע. המטיב פעלו יטיבו לו בעולם הזה, רואיו יפארוהו ויודעיו יאשרוהו, ובהמלא מספר ימיו בהפרדו מבני אדם ישמח על כשרון פעלו ויתנחם ולא ידאג מאד למות כי לא ידאג לעונש. אבל יצפה לגמול טוב לראות בטוב הצפון ליראי ה' וביתו יהיה נכון עד עולם. והמשחית דרכו וירדוף הרע, הרע ירדפוהו וישיגהו וישחית מעשיו. רואיו יעקשו עליו פיהם וילחזו שפתותיהם. ובמותו בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, כי בחשך ילך ובחושך שמו יכוסה וישען על ביתו ולא יעמוד. אחלי לפניכם תכירו יתרון האור מן החושך ומאסו במות וברע ובחרו בחיים ובטוב כי הרשות נתונה לכם. הנהיגו עצמכם במדות הטובות כי טבע האדם תלוי במנהג והמנהג יוקבע בטבע. דעו כי שלמות הגוף קודם לשלמות הנפש והוא כמפתח הפותח טרקלין. ולכן עיקר כוונת מוסר על שלמות גופכם ותקון מדותיכם לפתוח לפניכם דלתות שמים. תתנהגו בכבודות ובכבודות, חדלו לכם מחברת הקלים ומישיבת הרחובות ומשחוק הבחורים כי משם יצא פרי רע. המצאו תמיד בין כבירים וחכמים אך בענוה ובהכנאה ובשפל המקומות, והטו ראשיכם ופתחו אזני לבכם לשמוע ולהאזין דבריהם ומה

רבינו: ובהרביעי יאמר רבינו משה לתלמידו האהוב: „וכלל שני כי אני ידעתי ונתאמת אצלי בעת שחברתיו כי יפול זה החבור (מורה נבוכים) בלא ספק ביד אנשים רעים קנאים ויגנו יופיו ויפחיתו מעלתו ויראו בו גנותם או קוצר עיונם בו“. ועוד ישפוך שיחו לתלמידו האהוב לאמר: „ואמנם בעניני העולם אין לי נחמה זולתי בשני דברים כשאסתכל ואעיין במה שאעיין. ושוה בני אברהם השם יתברך נתן לו חן וברכה מברכת מי שנקרא על שמו... כי הוא עניו והוא בעל שכל דק וטבע נאה ויהיה לו בע"ה שם בגדולים בלא ספק“. מכתב הנודע בשם „מגילת סתרים“, בדבר יסודי הקבלה המיוחס אליו; מכתב לרב אנטולי הדיין מליצה נאה מלא ידידות ליריד: מכתב למר יפת בר אליהו הדיין, שבו שפך הרמב"ם רגשותיו על אחיו דוד שנטבע בים, לאמר: „והרעה הגדולה שבאה עלי באחרונה, שהיא רעה מכל רעה שעברה מיום היותי עד היום הזה, והיא פטירת הצדיק זצ"ל, שטבע בים הודו ובידו ממון רב לי ולו ולאחרים, והניח בת קטנה ואלמנותו אצלי, ונשארתי אחריו כמו שנה מיום שהגיעה השמועה הרעה נופל על המטה בשחין רע ובדלקת ובתמהון לבב, וכמעט קט הייתי אובד. ואחרי כן עד היום הזה כמו שמונה שנים אני מתאבל ולא התנחמתי. ומה אתנחם והוא היה על ברכי גדל, והוא היה האח והוא היה התלמיד והוא היה נושא ונותן בשוק ומרויח, ואני הייתי יושב לבטח, והבין בתלמוד ובמקרא, והבין בדקדוק הלשון ולא היתה לי שמחה אלא לראותו, ערבה כל שמחה והלך לחיי העולם והניחני נבהל בארץ נכריה. כל עת שאראה כתב ידו או ספר מספריו, יהפך עלי לבי ויעורו יגוני“.

יא מכתב לחכמי לוניל: תשובה על איזה שאלות בדברי ה"מורה נבוכים" שנפלו להם איזה ספיקות, ומתוך המכתב הזה הננו למדים לדעת מצב התורה וחכמת ישראל בגולה בהתקופה ההיא, שרבינו משה בעצמו נתן השקפה כזאת: „אבל בכל המקומות האלה אבדה תורה מבינם, רוב המדינות הגדולות מיתות, ומיעוטן נוססות, וכמו שלשה ארבעה מקומות חולים, ובכל ארץ ישראל ובכל סוריא, מדינה אחת שבה מקצת חכמים ועסקיהם בתורה אבל אין ממיתים עצמם באלה, ובכל הגולה ובכל שנשאר שנים שלשה גרגרים, ובכל תימן וערי המצר הערבים כלם מעט עוסקין בתלמוד אבל אינם מכירין אלא הדרוש וקבל שכר. אבל היהודים שבהודו אינם יודעים התורה שבכתב ואין להם מן הדת אלא שהם שובתים ונמולים לשמונה. ובערי העלגים שהם בדת ישמעאל קוראים בתורה שבכתב

הנחילני הבורא אנחילכם הנאמנות אשר בו הקני הבורא החיל הזה, כי במקלי עברתי להרויח לחם התמיד ונסכו. והנה ברכני ה' עד כה, והנאמנות הכניסני במקום שלא הכניסוני קרובי, וירשתי מה שלא הורישוני אבותי והמשילני על גדולים וטובים ממני והצלחתי והועלתי לי ולזולתי. לכן הזהרו בו אפילו במה שלא הזהירה תורה אשר תדרוש שלומו. עמדו בדבורכם אל יכבד בעיניכם שטר ועדים וקנין על הבטחת הדבר גלוי ונסתר. בטלו ומאנו במודעי מרמות ומזמות ודקדוקים ועמוקים עקשיות וקושיות ודתות תחתיות. הוי לבונה ביתו עליהם כי בחצי ימיו יעזבונו ובאחריתו יהיה נבל. תחיו בתמות ובתמימות ובנקיות ואל תגעו בשל זולתכם דבר קטן וגדול, ואל תטעמו מאומה ממה שאינו שלכם ברור ומוחזק. ברחו מן הספקות והעמידום בחזקת זולתכם. דעו כי טעימת הדמאי גורמת ליגע מן הודאי והמעט להרבה והנסתר לנגלה עד שיוחזק לעקש כפרן גנב וגולן. ברחו מפניו. הקונה ממנו אל ישמח והמוכר אל יתאבל; יבוש בחייו יכלם במותו. כל זה ראיתי ונתון אל לבי: מי שיהר חשש ילד קש, והזורע לצדקה קוצר לפי חסד. התיחסו במוסרכם והסתפקו בנאמנותכם כי אין יחס כמוסר ואין ירושה כנאמנות. קרבו הרחוקים, השחו לקטנים, האירו פניכם לשפלים, רחמו על האביונים והעלובים שמחום בשמחתכם והפקידום בחניכם ובמועדיכם כיד ה' הטובה עליכם, והזהרו שלא יבשו ויחורו פניהם מסבת מתנותיכם. אל תחדלו להטיב לכל אשר תוכלו והזהרו למי שיהיה. מאסו הבטלה וגעלו השלוה כי הם סבה להשחתת הגוף ולמחסור ולשעמום ולפטפוט ולעקשות פה ולזות שפתים, וכולם לשטן ולעובדיו. והיא היא העצלה המגולה, וכל עצב יהיה מותר. אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המכלה הגוף והנפש והממון ומה נשאר עוד. ראיתי לבנים השחירו ופחות נפחתו ומשפחות נספחו ושרים הוסרו מגדולתם ועירות גדולות נתערערו וקיבוצים נפרדו וחסידים נפסדו ואנשי אמונה אבדו ונכבדים נקלו ונתבזו בסבת המחלוקות. נביאים נבאו וחכמים חכמו ופילוסופים חפשו ויספו לספר רעת המחלקות ולא הגיעו לתכליתה. לכן שנאו אותו ונוסו מפניו והתרחקו מכל אוהביו וגואליו ורעיו. וגם אל כל שאר בשרכם אוהב מדניים התנכרו ורחקו קרבתם פן תספו בכל חטאתם. התפארו בסבל כי הוא הגבורה הישרה והנצחון האמתי, כי בבקשכם הנקמה שמא לא תשיגוה ותחלו לבכם בתוחלת ממושכה, ושמא תוסיפו על בשתכם חרפה, כגולל אבן אליו תשוב, ואם תשיגוה הנה חטאתם לה'. ודעו את אשר תמצא אתכם, שנאה, לב נוקם, בלבול השכל, טרוד

יגנו ומה ישבחו שקלו הענינים קצתם עם קצתם ואז תשכילו. שמרו פיהם ולשונכם מהעתיר דברים לפניהם. כלכלו דבריכם במשפט, כי בהרבות דבריכם ירבו טענותיכם ואל תתהדרו ותתנאו לפניהם ואל תבושו לשאול הנעלם מכם אך בעת ראוי ובלשון ראוי. חשבו ושקלו הדבר טרם תוציאוהו מפיהם כי לא תוכלו להשיבו. אהבו החכמה, בקשו כסף וכמטמונים תחפשוה. הסתופפו בבתי החכמים הלומדים והמלמדים שם יהיה טיולכם. והתענגו שם בשמוע החכמות והמוסרים והחדושים ופלפולי התלמידים. קנאו ליודעים ובזו בלבבכם הגלמים. כאשר תשאלו או תענו דבר אל תמהרו ואל תבהלו ואל תצעקו ואל תדברו בלעני שפה. דברו במבחר הלשון בצחות השפה בקול נחת בכיון הענינים כמבקש ללמד ומחפש האמת ולא כמריב ומבקש לנצח. עמדו שם ברצונכם והתבוננו להוציא משם תועלת ואז ינעם לכם ויקל עליכם. ואם תשלחו לבכם אנה ואנה תפסידו הקרן בעמדכם כי לא תלמדו ויכבד עליכם המסגר המחלה הגוף. ובצאתכם דעו מה תוליכו לבתיכם חקוהו במוחכם וצוררוהו בלבבכם. למדו בבחרותכם, באכלכם הכנת זולתכם בעוד לבכם פנוי טרם ימלא מחשבות וכח המזכיר יחלש, כי יבוא עת שתרצו ולא תוכלו ואפילו מה שתוכלו תתיגעו עם מעט תועלת, כי לא ירדוף הלב את הפה, ואפילו במה שירדפהו לא יחזיקהו כי ישכחהו. הנה מוסרי בידכם מסור יש בו תועלת רב בלמוד לחזק האמת ולישב הדעת ולהסיר המבוכה. כאשר תמצאו כתוב עמוק ומאמר נבוכ בתורה או בנביאים או בספרי החכמים אשר לא תבינוהו ולא תדעו מסתרו ונראה כסותר פנות התורה או דברי הבאי אל תזומו מאמנותכם ואל יבלבל שכלכם, עמדו בחזקתכם והפחיתות ההוא חשבוהו בכם, כי לא דבר ריק הוא מכם (דברים ל"ב, מ"ו) הניחוהו בקרן זווית ואל תשקצו כל אמונתכם על חסרון הבנת דבר חכמה. אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. אהבו האמת והצדק ובהם תדבקו כי תצליחו בהם ההצלחה ההיא כבונה על צור החלמיש. שנאו השקר והעול ואל תתאוו למטעמותיהם כי הוא כבונה על החול וקראו עליו „אמור אל תחי טפל ויפול“. לכן ינעם לכם האמת והצדק שנראה שתפסידו בו יותר מן השקר והעול שנראה שתרויחו בו. וכן אמר החכם במוסרו: „אמת קנה ואל תמכור“. דעו כי האמת והצדק הם תכשיטי הנפש ונותנים גבורה ובטח ונצח לגוף. ולא מצאתי רפואה לרכות הלבב כהרכבת האמת והצדק. ולא הבטיחוני אחרות מרעים ועשתרות קרנים ושלח ושריון ככובע האמת ומגן הצדק. והיה ביום הנחילי אתכם את אשר

ואשם הוא אשם אשם. מאוס הוא מה שנאכל. כבוד הוא שמלתו לעורו. לכן לבשו כדי השגתכם; אכלו פחות מהשגתכם רק כדי מחיתכם; מאסו השחוק והתרחקו מן השוחקים; זרעו לצדקה יותר מכדי השגתכם וקצרו לפי חסד; ראו חיים עם חברתכם ואשת נעוריהם... כבדו את נשיכם כי הם כבודכם... עבדו אוהביכם וקרוביכם כגופכם ומאודכם כיד ה' הטובה עליכם, רק השמרו לכם מאד פן תעבדון בנפשכם, כי הוא חלק אלהי. יג ויש לך בני לדעת כי פרעה מלך מצרים הוא יצר הרע באמת, וישראל כלם גם כן באמת הם כדמות דבר אחד בענין השכל האנושי. ומשה רבינו ע"ה הוא השכל האלהי, ומצרים בכללו הוא הגוף, רוצה לומר הגוף בכללו, האברים השרים, והאברים שהם כעבדים להם, והם הדבר הטפל. וארץ גושן הוא מקום הלב. וידעת כי בני ישראל הם אשר שלט בהם פרעה הרשע ועבדוהו בעבודת פרך. אבל משה רבינו ע"ה אין בינו וביניהם שום יחס ולא להם עליו שום כח ולא שליטה. ומשה ואהרן כלם דבר אחד, אמנם מעורר הכחות הוא משה ע"ה ומעורר החמרים הוא אהרן ע"ה. ודע בני כי המיתה הנוכרת בנביאים ע"ה היא הפסקת הדבקות אשר ביניהם ובין הדבר השופע עליהם, וזה כלו כשיתעסק השכל האנושי עם תאוות הגוף. ולא תפרש בו יותר ממה שהעירותיך עליו. ומה שעוררתך בני ג"כ במאמר הנכבד ספר „מורה נבוכים" על אשת חיל אשר הוא נאמר על חמר נכבד. כן היא ארץ ישראל ג"כ וירושלים אשר בה בית המקדש. וכן הלב הוא משכן השכל האנושי וציון הוא מקום במוח נכבד מאד בו משכן השכל הפועל. ודע בני כי מלכות בית דוד הם דבר אחד בשכל האנושי, אותם אשר נאמר בהם ויעש הישר בעיני ה' וכו' והוא השכל המתעסק בשפע האלהי, ובהפכם הוא אשר היה משולח אל התאוות הגופניות, כי באותו הזמן יבא מלך מן האומות וילחם בו אשר הוא יצר הרע בלי ספק. ודע בני ישמרך האל יתברך כי שומרון הוא החמר הארור המקולל אשר לא ימלכו עליה אלא מלכים רעים וחטאים שהם התאוות, כמו שנאמר גם כן על האשה הזונה. והבן גם כן האיך היה שונא שאול לדוד והוא האמת. ואל תונה עצמך ולא יקטרג אותך השטן כשאול, כי לפעמים יבא בו השכל האנושי ולפעמים יבוא בו השכל העפרי ויטה אחר התאוות ואז ימאס לדוד.

יד ודע בני אברהם ירחמך האל יתברך כי המשכן וכליו בא המשל בו על גוף נכבד, והתחיל בארון אשר הוא הלב בלא ספק. וכן הוא גם כן התחלה בגוף. ובארון גם כן הלוחות אשר הם השכל האנושי, ובאומרו

שנה, בלבול פעולה, גלוי מומים, וגם כן יולדוהו שוני פנים, והלחשים אבדן הנפש, קנאה אוכלת, עכירות פמליא לומר לאחרים חוטא ומחטיא חרטה באחרית. לכן תכירו מעלת הסבל והייתם קדושים בעיני אויביכם והתקדשתם ויתחרטו מזיקיכם ותגדל נפשיכם בעיניהם וישוּבו ויטיבו לבם אם הם אנשי לבב, ואם הם אנשי בליעל יכאבו ויצר להם על אשר לא תתבזו עמהם לעשות כמוהם ותמלכו עליהם בכתר המוסר. תתנהגו בענוה כי הוא סולם לעלות המעלות הרמות, ועמה לא תצטרכו לסבל. דעו כי אין עדי כענוה, הנה רבן של נביאים לא נתיחס על כל מדותיו כמו על הענוה. שימו מחסום לפיכם ורסן ללשונכם. דעו כי מעלת הדבור חנן האל באדם באהבתו אותו על כל הברואים נחמד להשכיל וטוב להודות לו ולרוממו ולספר נפלאותיו, ולכן לא יתכן להמיר טוב ברע ולדבר נבלה ושקר ורכילות והבאי כי הוא עון פלילי. ושעבדו החומר לשכל, כלומר הגוף לנפש, כי שעבודו הוא חירותכם בזה ובבא. לכן זממו אל תפיקו, כהפיק מאוייו יוסיף לבקשו ולא ישבע עד שישתוקק למה שלא ישיג ויאבד עמו חלק אלהי. ואם ימשול השכל וישתעבד הגוף ויכנע לא יבקש רק הצריך וישבע מן המעט ויקוץ המותר וינעם בחיים ויתנחם במות. אכלו כדי שתחיו והיותר תחרימום. אל תאמינו שרוב המאכל והמשתה יגדיל הגוף וירבה השכל, כשק המתמלא מן המושם בתוכו, כי הוא ההפך באכול מעט יש כח ביד האצטומכא לקבלו, ובחום הטבעי לעכלו, אז יגדל ויבריא ודעתו יתישב; ואם יאכל יותר מדאי האצטומכא לא יקבלנו והחום הטבעי לא יעכלנו, נכחו יצא, פגול הוא לא ירצה, גופו ירזה ושכלו יתבזה וכיסו יתרוקן. הזהרו שלא תאכלו עד אשר תעכלו כי הוא הפסד הגוף והכיס, כי הוא סיבת רוב תחלואים. ועמלו טרם שתאכלו ותגוּחו אחר שתאכלו. אל תאכלו בבהלה כבעלי בולמוס, אל תמלאו פיכם בלוגמא כי תסיג חברתה. שנאו המאכלים המזיקים כאשר ישנה איש את רעהו השונאו ומבקש המיתו. אל תאכלו בדרכים, ואל תאכלו כעכברים, כי אם לשעות הקבועות ובבתיכם. המנעו מהתמיד סעודות עם הבחורים. דעו כי בסעודת הקבוצים יודע תרבות האדם אם טוב ואם רע, והרבה פעמים חזרתי רעב וצמא בביתי מיראתי בראותי חרפת זולתי, הזהרו מן היין המשחית עצומים ומבזה הנכבדים.... דעו כי ההוצאה מתחלקת לארבעה חלקים: ריוח, הפסד, מאוס, כבוד. ריוח הוא גמלות חסדים שתאכלו הרי זה והקרן קימת. הפסד הוא השחוק שמפסיד בו אדם מעותיו, כבודו ובטול ימיו, ואם ירויח קורי עכביש יארוג

הנפש הישראלי שבא עליה מהבית פנימה. ולעת זקנותו ראה בעין נביא אמתי מה שהעתיד עצר בקרבו בנוגע לספריו „מורה נבוכים“ „ספר המדע“, הראשון לספרי „משנה תורה“. „אויבי חיים עצמו ורבו“, יתאונן רבינו. האם אפשר לשער או לתאר מכאוביו תחת כל עמלו שעמל עבור כל הדורות הבאים אחריו? הוא האיר עיני ישראל בתורה עוד בימי חייו, והעמידם בקרן אורה לפני העמים ובטל מהם גזרות קשות וכבוד המס, כי היה ישראל אז כטיט חוצות, והקל מעליהם עול הגלות. ונעלה ארון האלהים יום שני, כ' טבת ד' אלפים תתקס"ה, במצרים, ובכו אותו היהודים וגם המצרים שלשה ימים. ובכל מקום אשר הגיעה השמועה הרעה עשו היהודים מספד גדול וקראו צום, ואת עצמותיו העלו לארץ ישראל ונקבר ארון הקודש והטהור בטבריה אצל קבריהם של ר' יוחנן ורב כהנא הראשון.

מאמר ג

העתקות ותרגומים בנוגע לספרי קודש בכלל
ולהעתקתי זאת בפרט

א הרמב"ם ז"ל בתשובתו למר יוסף בן גאבר מאנשי בגדד אמר: „וכל מי שמבקש להדבק בתלמוד תורה ואפילו הבין פסוק אחד או הלכה אחת, ואין הפרש שהבין אותו הענין מלשון קודש או מלשון ערבי או מלשון ארמי שהכונה היא הבנת ענינים בכל לשון שיהיה, וכל שכן הפירושים והחיבורים“. רבינו הרגיש הנחוצות בדורו. ההגרה שבאה אחר הגירות והשמדות הולידה שאלת הלשון בימים ההם. כת הקראים, ומשיחי השקר עשו את שלהם גם המה לשבש הדעות ולעקור עקרי האמונה ולהחליפה ללא הועיל. וגם יהודי מארשיליאי עזבו הדרך הנכונה והתחילו להאמין במשיחי שקר, כאשר נמצא במכתבו של הרמב"ם להם, וז"ל: „ועל עסקי המשיח אשר זכרתם שהגיע לכם דברים משמי, לא היה כך המעשה כמו ששמעתם, ולא במזרח היה. אלא בארץ תימן עמד איש אחד, יש לדבר זה כ"ב שנה. ואמר שהוא שלוחו של משיח מישר דרך לפני ביאתו, ואמר להם כי המלך המשיח הוא יתגלה בארץ תימן, ונתקבצו אנשים רבים יהודים וערביים עמו והיה מסבב בהרים והיה מטעה אותם ואומר להם תמיד בואו עמי ונצא לקראת המשיח כי הוא שלחני אליכם לישר דרך לפניו. וכתבו אלי אחינו שבארץ תימן כתב גדול והודיעו לי משפטו ודרכו

והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה וגו'. המשל בזה בריאות, והשולחן משל על הכבד, והמנורה משל על המרה, ומזבח העולה אשר נאמר בו אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה המשל בו על החום הטבעי, ומזבח הקטורת הוא השפע. והאמת והנכון הוא מה שבאר בו החכם רבי אברהם אבן עזרא זצ"ל. נאמר לי עליו שהוא חבר בפירוש התורה וגלה בו סודות עמוקות ועצומות לא יבינם אלא שהוא במדרגתו והם השרידים אשר ה' קורא. והוא זצ"ל דבר בפרשת ואלה המשפטים בפסוק הנה אנכי שולח מלאך לפניך וגו' מאמר נכבד על השמש ועל הירח, ודברים נעימים אין ראוי שיבינם כל אדם, וזה הוא אומרו שם אור הירח הוא מאור השמש. ואני אגלה לך בני קצת מדבריו. דע כי השמש אשר אמר הוא השכל האלהי, והירח הוא השכל האנושי, ימשוך השפע ממנו על איזה צד שיהיה לפי גלוי המשל, הירח אין לה אורה ולא בהירות אלא מהשמש.

טן ואתה בני הנאמן לי אני מצוה לך שלא תעיין בפירושים ובחבורים ולא תטרוד שכלך אלא בפירושי ובחיבוריו ובספריו, כי הם טובים מאד ומועילים לכל מי שיקרא בהם בהשתכלות יפה בשכל זך ובעיון דק, ושהם אינם כשאר החיבורים, כי הוא היה כמו אברהם אבינו ע"ה ברוחו. וכל מה שתקרא מדבריו וברמזים אשר ידבר בהם עיין בהם עיון יפה והשתכל בהם השתכלות רבה בשכל זך ובעיון נקי, כי החכם הזה הנוכר לא היה מתפחד משום אדם ולא היה נושא פנים לשום בריה והוא היה שט בארצות. היום במקום אחד ולמחר במקום אחר, עם שהיה משרת למלכים גם כן. ואמנם בני אני השלכתי יחי מאד על הדברים והחיבורים עד שאני חולה כי עול מלכות ועול הבית עלי אובי חיים עצמו ורבו שונאי שקר.

טז ודע בני כי האדם המסכן בזה העולם השפל אין לו מנוחה בו, ואשריו למי שחתמו ימיו מהרה בלא טרדות נפשו.

יז מי כמוהו יספר תולדות חייו במכתביו וביחוד בצוואתו לבנו הגאון רבי אברהם זצ"ל? בדבריו נמצאים כל המהפכה שנעשתה בנשמתו הטהורה עוד טרם הגיעו לו הימים שאין בהם חפץ. החורבן הכי גדול בעמנו בארצות הגולה נמשך עוד מהחורבן העממי בהיות ישראל על אדמתו, והוא לבוות תלמידי חכמים, לקנא בגדולים ולרדפם בעודם בחיים ולתפשם אחרי מותם. נשמה טהורה כנשמת רבינו משה מתאבלת על גורלה בעולם הזה השפל והחושך, ואנחה שוברת כל לב תתפרץ מלבו הטהור לאמר: „ואשריו למי שחתמו ימיו מהרה בלא טרדות נפשו!" הוא ראה את החורבן בכפלים. חורבן העם בתור עם עלי אדמות, וחורבן

את „המורה נבוכים“ בהיותו כבן נ' שנה, וע"י וחולשת גופו כנראה מכמה מכתבים לידידיו לא יכול לעשות העתקת בעצמו לכש"כ להעתיקו ללשון הקדש כדי שיבינו גם אלה החכמים בצרפת ובשאר הארצות שלא הבינו לשון ערבי. וזאת היתה הנסיבה הנוראה שעלתה ביד רבי שלמה לעשות המבוכה ע"י כומרי צרפת אחרי מות רבינו משהא. ורבינו שמח מאד בקבלו מכתב מרבינו שמואל אבן תבון והודיעו שהוא מתרגם הספר „מורה נבוכים“ מערבי לעברית, כנראה מהמענה ששלח רבינו אליו. ומזה המענה למדתי הרבה בדרך התרגום ואופני ההעתקה בספרי רבינו. העיקר שבכל העקרים לכל מעתיק הניח רבינו אחריו בזה הלשון: „ואני אבאר לך הכל אחר שאזכור לך כלל אחד והוא: שכל מי שירצה להעתיק מלשון אל לשון ויכוין לתרגם המלה האחת במלה אחת גם כן וישמור גם כן סדר המאמר וסדר הדברים, יטרח מאד ותבא העתקתו מסופקת ומשובשת ביותר, ואין ראוי לעשות כן. אבל צריך למעתיק מלשון אל לשון שיבין הענין תחילה, ואחר כך יספר ויפרש במה שיובן ממנו הענין ההוא בלשון ההוא ויבאר היטב, ואי אפשר לו מבלתי שיקדים ויאחר ויספר מלה אחת במלות רבות ויספר מלות רבות במלה אחת, וחסר תיבות ויוסיף תיבות עד שיסודר הענין ויבואר יפה, ויובן הלשון לפי הלשון ההוא אשר יעתיק אליה. וכן עשה חצין בר יצחק בספרי גאלי"נוס, ועשה יצחק בנו ג"כ בספרי ארסט", ועל כן באו כל פירושיהם מבוארים ביותר“.

ג הפעם הראשונה שעלתה בדעתי לתרגם כל הי"ד ספרי „משנה תורה“ היה בצום גדליה שנת תרע"א, ואני אז הרב לאגודת הקהלות בעיר מאנ"טריאל, מדינת קנדה, טרוד מאד ליסד בית יתומים ובית מושב זקנים. ביום ההוא בקרתי את הרב המתקן אשר לעשירי העם בקרן המערבית של העיר, לבקש ממנו להתענין בדבר המוסדות גם הוא ולדבר על לב אנשי קהלתו שהם בעלי צדקה לבא לעזרת האומללים, היתומים באין אב והזקנים באין משען לחם ומים. בין הדברים העקרים, כנהוג, דברנו גם כן דברים משום כבוד ראיון, וספר לי חדשות והוא שבדעתו לתרגם ספר אחד מספרי „יד החזקה“ מעין גמירת חוק למודו בהאוניברסיטה

* ובזמנינו אלה עמדו טפשים, וכינס ברנפלד, להתנפל על רבינו. וחכמים כאלה מתיירים בידיעות הסתוריות! אוי לאותה בושה.

ב נתן גורדן, היה אז הרבי של העדה המתקנת במאנטריאל, והתחתן עם עושר נכבד, והיה לעורך-דין.

וחדושו שחדש להם בתפלות ומה היה אומר להם, ואמרו לי שכבר ראו מנפלאותיו כך וכך, ושאלו לי על זה. והבנתי כל הדברים והכרתי בתוך דברי כתבם שאותו האיש העני חסר דעת אבל היה ירא שמים ואין בו חכמה כלל, וכל מה שאומרים שעשה או נראה על ידו הכל שקר וכזב. ופחדתי על היהודים משם וחברתי להם כמו שלשה קונדרסים בענין המלך המשיח וסימניו וסימני הזמן שיתראו בו, והזהרתי אותם שיזהירו זה האיש שמא יאבד הוא ויאבד הקהלות. כללו של דבר לאחר שנה נתפש וברחו ממנו כל הנלויים אליו. ויאמר לו מלך אחד ממלכי הערביים אחר שתפשו מה זאת עשית? אמר לו: אדוני המלך אמת אני אומר כי בדבר ה' עשיתי. אמר לו המלך: מה המופות שלך? ענה ואמר לו: אדוני המלך חתוך ראשי ואחר כן אני אהיה ואקום ואחיה כבראשונה. אמר לו המלך: אין לך מופת גדול מזה, ואם הוא כך אני וכל העולם נאמין בודאי שדברריך כלם אמתים וטובים ונכוחים. מיד גזר המלך וצוה ואמר קחו לי חרב ויביאו החרב לפני המלך, וצוה וחתכו את ראשו, ונהרג אותו העני, תהא מתתו כפרה עליו ועל כל ישראל. ונענשו היהודים ברוב המקומות ממון גדול. ועד עתה יש שם חסרי דעת אומרים, עתה יחיה ויעמוד מקברו, כך היו הדברים. ואם שמעתם שהגיע כתיב לפא"ס שמא אותם הדברים ששלחתי בארץ תימן הועתקו והגיע לפא"ס. וכבר אמרתי לכם שכל דקדוקי השאלות שלכם בענין זה כלם שריגי אילן אחד הם, ואני אצוה לכם בדעתי, גודו אילנא, וקציצו ענפיה, ונטעו עץ הדעת הטוב ואכלו מפריו וטובו."

ב כמובן השתדל רבינו משה לסוכך אברתו על כל גלות החיל, להדריך עמו בדרך הישר, ללמד תועים בינה, ולהורותם המדות הטובות. בספרו מורה נבוכים הראה לדורו ולכל הדורות הבאים אחריו היסודות והעקרם באמונה כדי שלא יוכלו עוד התועים להטעות את העם ולהוליכו שולל. הוא חבר את הספר הנפלא הזה בלשון ערבי שהיה אז לשון חכמי דורו וכמה דורות שבאו אחריו. אבל כשיצא שמו הגדול ע"י פירושיו על המשנה ועוד הוסיף חכמה על חכמתו להיותו אבי החכמים עד שאמרו עליו בני דורו וכל הדורות אחריו, ממשה עד משה לא קם כמשה" ע"י ספרו "משנה תורה", החלו קצת מהחכמים בדורו לחפש בספריו ובפרט בספרו "מורה נבוכים" הדיעות שנתחדשו ע"י, העקרם והיסודות, ומחמת שנכתב הספר הזה בלשון ערבי ונפלו לנקל שבושים ע"י ההעתקות הרבות שנעשו ממנו, נכשלו גם איזה החכמים שבדורו באמרי פיהם נגדו. הוא חבר

הראו לדעת כי לא כיונית ורומית שפת קדשנו, ולא כמלות היונית ורומית העבריות כי חיות הנה. לא כש"כ שהנסיון ההסתורי הראה אותנו לדעת כי שפת המסחר סוף־סוף היא ג"כ שפת המדע, ודברי תורה כלשון בני אדם. במשך שלשים שנה העברות ראיתי בארץ הזאת ובקנדה כי הצעירים על פי הרוב משתוקקים ומתאווים לדעת תוך־תוכו של היהדות כלו לכש"כ חכמת ישראל, בפרט בין ילידי הארץ הלומדים בבתי ספר הגבוהים ובאוניברסיטות. הידיעות בין האנשים הפשוטים בנוגע לתורה וחכמת ישראל אינן מכילות די חומר להצטייד אף לדור אחד, ועיני ראו זרם ההתבוללות היוצא מנהר עסי־הארצות כמעט בכל הארצות שהשפה האנגלית היא השפה המדוברת בין העם. אף בבריטניה לא עשו בני עמנו חיל בתורה ובחכמת ישראל: היהדות קרה עד מאד, והידיעות מצומצמות כל כך שאפילו בין האדוקים היו התורה והיהדות למצות אנשים מלומדה. ן הצורך להעתיק ספרינו גדול עוד ביותר למען הרים קרן התורה בכלל, למען ידע העם לפחות מכלי שני המחמם שהיהדות, התורה, המצות, הקבלה וחכמת ישראל בכלל חיים הם גם היום. ולא לחקות חקוי אלה הכתות שהדת להם אינו אלא מקור מיתה יפה ולא סם חיים. הננו עם. הננו מפוזרים. הננו שנואים. הננו מצפים. אף אלה המכחישים זאת, בלבם פנימה יודעים המה שגם להם התקוה הלאומית נעימה. ומה לנו עוד אם נגרש חוצה התורה והמצוה, חכמת ישראל, הקבלה והמסורה? בעיני ראיתי את כל אלה. הנני מעיד לכל הדורות הבאים שבני דורי בהארצות שהשפה האנגלית היא השפה המדוברת אינם מביטים על ההתבוללות כרפואה למכתינו, אלא כעל סס־המות להנצל מהגיהנום של צוררי בני שם. זאת אומרת אף אלה הבלתי מצהירים בפומבי שהנם לאמים. הדור הצעיר טוב הוא, וכל החסרונות אינן אלא אחד, חסרון ידיעה. הם חושבים שאין בתורה ובחכמת ישראל אלא מה שהם רואים בבתי אבותיהם, ובהבתים נשארו אך מעט, ומהבתים וחוצה נשארו יותר מעט.

ז הספר „משנה תורה“ הוא ספר כולל כל היהדות כולה לכל מקצועותיה, בנוי על יסודי התורה ותרי"ג מצוותיה, כאשר העידו גאוני דור ודור מהשבע מאות וארבעים שנה מיום שגמרו הרמב"ם זצ"ל בארץ מצרים עד היום הזה. כל ההנהגות בארץ ובגולה, כל התקנות מיום היות ישראל לגוי עד דורו, ועד סוף כל הדורות, כל חלקי ההלכה והקבלה, כל מקצועות התלמוד בבלי והגמרא הירושלמית הנוגע לחיי עם ישראל בתור עם והיהדות בתור דת נמצאים בו, מסודרים, מוכנים להתלמיד

ועל ידי הפעולה ההיא יגיע התואר חכם. ואני אז בן שלשים ושלש שנה, „והמשנה תורה“ עם המפרשים היה חלק מאד נכבד בהלמודים שחנני צורי ללמד מדי יום ביומו למרות הטרוד והעמל הרב שנשאתי עוד משנת העשרים לימי חיי.

ד ומהיום ההוא עד כ"א שבט תרע"ב, יום מולדתי שבו נמלאו לי בחסד העליון ל"ה שנה, לא למדתי שום ספר אחר אלא הרמב"ם, זולת הנחוצות לעיון שאלה או דין תורה. ראיתי והתבוננתי במשך הט"ז חודש, כלומר מצום גדליה תרע"א עד כ"א שבט תרע"ב שנחוצת ההעתקה מעברית לאנגלית היא לא רק משום דרוש וקבל שכר, ולא לתרגם פרקים שונים, הנאים לקרוא וללמד מנקודת מבט מודרני, אלא מצוה היא, ומצוה משולשת לתרגם כל הי"ד ספרי „משנה תורה“ (א) ללמד לעם ישראל תושבי ארצות הברית, קנדה, אפריקא, ממלכת בריטניה, אוסטרליה וכל המדינות שהשפה האנגלית היא השפה המדוברת, תורה ומצוות, לא רק מקצת מהתורה שבכתב ומעט קרוא עברית להיותם כמעט קרוב להקראים: (ב) למען תחפשט התורה עפ"י המסורה והקבלה כמו שמסרו לנו אבותינו וכמו שקבלו הם מדורי דורות, ואין לנו אחרי התלמוד ספר דוגמת „משנה תורה“ להרמב"ם זצ"ל המכיל בקרבו תורה וחכמת ישראל, הלכה ומוסר, דינים ומדות להתנהג בהם וללכת אחריהם בארץ ובגולה; (ג) ליסד מוסד אחדות דתי בעם ישראל בכל הארצות שהשפה האנגלית היא השפה המדוברת, בפרט בין הצעירים המשכילים הלומדים והמלומדים בבתי הספר הגבוהים ובאוניברסיטות, אלה שאחריהם בודאי ילכו הדורות הבאים וישפיעו על העם. וזה האחרון הוא העיקר הגדול שבעבורו הקרבתי רוב שנותי, שנות אדם שיש בהן חפץ, משנת השלשים וחמש עד שנת היובל שלי, שנת החמישים שנה לימי חיי.

ה לפי דעתי מחויב הדור הזה, אחרי המהפכות מימות הגרש הראשון מארץ רוסיה בשנת תרמ"א עד ההגרה שאין דוגמתה במשך שנות המלחמה ואחריה, להעתיק באנגלית כל ספרי התורה וכל מקצועותיה וכל ספרי חכמת ישראל, לוא אף אם ישתמשו בהעתקות כאלה שנים או שלשה דורות. אמנם תקותי חזקה שכל ישראל בהעתיד לא רחוק ילמד עברית וכל תלמידי ישראל בבתי ספר הגבוהים ובאוניברסיטות ילמדו עברית תחת יונית ורומית. חיי החלק הכי טוב בעמנו היום, כלומר הארצי ישראלים

י מחשבתו לא עלתה בידו. ד עיין ספרי, ברכה, על הפסוקים ה' מסיני בא וגו'.

שבועות. כשיצא הספר „מורה היהדות“ לאור נוכחתי שמה' יצא הדבר, דבר העתקת משנה תורה לאנגלית על ידי. ולמרות כל ההרפתיקאות שעברו עלי בנוגע לעניני העיר ולמחית ביתי מצאתי די התבודדות למאלכתי זאת.

וא לא נדרתי נדר, אבל כמעט כקודש יחשב לי להוציא לאור בעז"ה העתקת כל חלקי ספר „משנה תורה“ באנגלית, וכבר עברתי על דברי הרמב"ם ב„המשנה תורה“ כמה פעמים מקצה אל קצה. בודאי אי אפשר לי להוציא לאור כל הכרכים, ששה מספרם, פעם אחת, כי ההוצאות נוסף על העבודה הרבה לעבור על כל הכתבידי, להגיה ההדפסה ולהשביח פה ושם ולחפש מקורים, גדולות ומרובות יותר מדאי. יזכני צורי למצוא האפשרים החמריים ויטיב מצב בריאותי, כי הכל מן המוכן אצלי אחרי אשר עבדתי יותר משש עשרה שנה, ואין לי עוד צורך אלא רצון הקב"ה ועזרתו.

מאמר ד

מעט מתולדותי

תניא רבי יוסי הנלילי אומר צדיקים יצר טוב שופטן שנאמר ולבי חלל בקרבי (תהלים קי"ט)
רשעים יצר רע שופטן שנאמר נאם פשע לרשע בקרב
לבי אין פחד אלקים לגד עניו (שם ל"ז) בינונים
זה חזק שופטן שנאמר יעמוד לימין אביון להושיע
משופטי נפשו (שם ק"ט) אמר רבא (רבה) כגון אנו
בינונים (ברכות ס"א ע"ב).

נולדתי להורי אברהם אליהו במוהר"ר ברוך זללה"ה (תקצ"ט–שני של פסח תרס"ג) ולרבקה בת מוהר"ר יהודא (תקצ"–) תחי' בעירה פעוטה ערוויליג, מחזו ראסיין, פלך קובנה, סמוך לגבול מזרח-גרמניה, ג' יתרו, כ"א שבט, תרל"ח. אמי הצדקנית תחי' ילדה לאבי שמונה בנים ובת אחת, וכלם באו והתאזרחו בארצות הברית, ואלה שמותם למקומותם: ברוך יהודא, דאללאס; זאב נחמן, לואיזוויל; משה ראובן, פילדלפיה; יעקב צמח, דעמאין; מנחם אליעזר, מעמפיס; צבי מיכאל, סויטבאסטאן, ווירדזינא; ישכר דב, ושינא גאלדא, סיינט לואיס. אחרי מות

והחכם גם יחד. זאת ועוד אחרת, כמעט שלא הניח הרמב"ם אף קרן אחת מחכמת ישראל שלא נגע בה ולא אספה בספר „משנה תורה“ פנימה. הספר „משנה תורה“ מכיל בקרבו דת ודין, פלסופיה ובקרת, עקרי ההגיון ויסודי האמונה, מדינית ולאומית ואנושית ותרבות לכל העמים העתיקים ומימות הבינים, שמירת הבריאות ושירת מלאכים, חכמת התכונה והארדכל ותהלוכות מקנה וקנין, חיי חברותית וחיי המין, מדות ומוסר וגמול ועונש. לא הניח רבינו משה קרן אחת בלי אבן פינה מנקודת מבט תורתנו ודתנו. בנוגע להחיים המוסריים והרוחניים כמעט שלא הוסיפו הפלסופים והמורים המוסרים מדורו עד היום הזה. הי"ד ספרי „משנה תורה“ מכילים הציביליזציה הישראלית כולה בהוספת הטוב ששאבו חכמי ישראל ממעיני העולם.

ח ולמען לתרגם את הספר המיוחד הזה בשפה חיה ראיתי והתבוננתי בראשית מלאכתי כי קצרו לי הידיעות אז בהיותי בן חמש ושלושים שנה. ובכן היתה מלאכתי קשה כפלים, להבין הענין כלו בכל סעיפי כל ספר וספר מהי"ד ספרי „משנה תורה“, וההעתקה גופא. נדר לא נדרתי ושבועה לא נשבעתי, אבל מנוחה בלבי ומוחי לא מצאתי אם עבר עלי יום אחד שלא עשיתי דבר מה להתקדם במלאכתי. ככח זר נשרש בקרבי שלא הניח אותי לעזוב מלאכתי זאת, מלאכת ההעתקה, ולמוד ענינים שונים ושרשי שפות שונות למען להבין הענינים בתבונה זכה וברורה, עד שיהיה כל ענין נרשם במוחי ובעל פה, ואז בא אלי הענין בשפת אנגלית כדבר ברי, וכאשר ידעתי שהגעתי לסוף־סופו של הענין רשמתי על הנייר, לא בסדר הסעיפים, הפרקים והענינים, אלא בסירוגין, פעם „בשפטים“ ופעם „הפלאה“, פעם „בעבודה“ ופעם „מדע“. כה עברו עוד חמש שנים.

ט בראשית שנת תרע"ז נגמרה בלבי לאסוף את כל הנרשמים תחת ידי ולקבצם על סדר לחבר ספר מיוחד באנגלית בנוי על הי"ד ספרי „משנה תורה“. בין־כה נפל ספק נורא בלבי שמא לא אוכל להעתיק הספרים נזיקין, קנין, משפטים ושפטים, כי לדבר כזה חסרו לי הידיעות מהסגנון האנגלי בנוגע לדין ומשפט. וכדי להגיע למחוז חפצי נכנסתי להאוניברסיטה הצרפתית לאוואל אשר במאנטריאל, ששם מלמדים משפטי הרומים בשפת צרפת, וגם שם מלמדים דין ומשפט באופן סדורי. בארבעה חדשים שהם זמן אחד, למדתי השעורים שלש פעמים בשבוע שהיו נחוצים לי למלאכתי. אחרי כן סדרתי וכתבתי בשפת אנגלית את ספרי „מורה היהדות“ על תרי"ג מצוות, מסודר על פי הסדר של ה„משנה תורה“, בשבעה

הראשהישיבה היה גדול בתורה, אבל הכי טוב שבו היו מעשיו. הוא הרביץ תורה בין ההמון הפשוט, ובכל שבת ושבת דרש ברבים. אני שמעתי כל דרשותיו מדי שבת בשבתו כל ימי היותי בהישיבה. בראשית שנת תרמ"ט נכנסתי להישיבה של הרב הגאון ר' שלמה יעקב בעיר טאוורויג שהיתה אז ישיבה גדולה ומפורסמת בכל פלך קובנה. מספר התלמידים עלה למאתים, ובינם לעשרות מופלגי תורה, בקיאים בסדר אחד או שני סדרים וגמרא. ובין הבחורים „בהשיעור הגדול” היו ג"כ יחיד סגולה שהחלו ללמוד ספרי פוסקים ותשובות. הראש ישיבה היה מתנהג בשבט של חסד אפילו עם אלה מתלמידיו שלמדו השכלה. אבל המשגיח ר' שמואל ז"ל היה קנאי במלוא מובן המלה. אני חפצתי מאד לחזור על למודי תנ"ך, ובכל יום ויום אחר תפלת שחרית למדתי כחצי שעה ספרי התנ"ך כסדרן. פעם אחת נגש אלי ר' שמואל תיכף אחר התפלה ומצא בידי מעל הגמרא תנ"ך קטן. הוא לא הגיד לי כלום, אבל עוד באותו יום נקראתי אל הרבי. אני לא ידעתי סבת ההזמנה, אבל ר' שמואל ז"ל ג"כ בא וספר להרבי שמצא אותי לומד דברים זולת „השיעור”. ככלות ר' שמואל לדבר, או יותר נכון „למסור המסירה”, שאל אותי הרבי הטוב אם אוהב אני את ספרי התנ"ך? לא עניתי כלום, אבל הרבי ראה מה שראה, ומאז עד אשר עזבתי את הישיבה עוד לא פקפק ר' שמואל ז"ל על למוד התנ"ך.

בחוהמ"פ תר"ן החליט אבי ז"ל לשלחני להישיבה של העמקן העצום הרב הגאון המובהק ר' משה סדובסקי בעיר ראגאלא, וצוה עלי להתאחר שמה תחת השגחת גאוני ראגאלא עד אשר יצו עלי לצאת ללמוד ברשות עצמי. רגש חם יעבור על כל גופי, והרגש רוחני ימלא נפשי מדי יעברו לפני עין זכרוני גאוני ראגאלא, רבי ומורי ר' משה'ל ורבים מחברי הטובי טובים. נכנסתי „להשיעור הגדול” בהישיבה המפוארה הרגאלית. לפרקים לא רחוקים באו לבקר את הישיבה הגאון הגדול ר' יעקב מאיר קאמעץ נעצקי זי"ע (בעל הגהות על הנודע ביהודה), הרב הגאון החריף ר' אלי' קלאצקי, הרב הגאון ר' שמואל ראפאפארט שליט"א דספר ינגפילד, והרב העירוני הרב הגאון המפורסם ר' יעקב ראבינאוויץ-תאומים גיסו של הגאון האמתי מרן רא"י הכהן קוק ראש רבני א"י ת"ו. תלמידי הישיבה היו לרוב בניהם של עניי ליטא; מספרם „בהשיעור הגדול” עלה כמדומני לשבעים, אבל כתה בת עשרים היתה לנו מעין השופראדשופרא שהיתה לנס לכל הישיבה, הקטנים עם הגדולים. כמעט כל אחד מ„הכתה הפנימית” היה חבר ב זה שעלה אשתד לירושלים.

אבי ז"ל באתה אמי ג"כ לארצות הברית, ומושבה בסיינט לואיס, בהבית שקנה עבורה אחי הטוב ר' יעקב צמח מדע"מאין.

אבי ז"ל הקדיש כל ימיו לחנך בניו בתורה ויראת שמים. ביתו היה בית תלמוד תורה בפשיטות עשרים שנה בקרוב, זאת אומרת החדר הכי גדול בביתנו היה "חדר", והתא הכי טוב ודירת המלמד. והבית, אחריימות אבי ז"ל לא נמכר אלא הבית וכל נחלת בית אבי נתן לאחוזת עולם לבני העיר בעד הרב דמתא.

נכנסתי "להחדר", כלומר להתא הגדול בביתנו, אסרו חג של פסח, תרמ"ב. מורי שממנו למדתי האלף-בית היה ר' מאיר ראזענפעלד: הוא היה אחד המהגרים הראשונים מעיר מולדתי לאמריקה, ובימיו האחרונים לימי חייו היה מורה בסיינט לואיס. מורי השני היה השו"ב העירוני ר' אליעזר ז"ל. ממנו למדתי כל ספרי התנ"ך. בט"ו בשבט שנת תרמ"ה הודיע להורי שאני מוכשר להתחלת הגמרא, ואני אז בן שבע שנים, ובו ביום למדתי ממנו השיעור הראשון בגמרא, "בההוא רעיא דהוו מסרי ליה כל יומא חיותא בסהדי" (בבא מציעא, ה' ע"א). מורי השלישי היה ר' אברהם שבתי ראזענפעלד אחד המופלגים שטעמם ונמוקם עמם. הוא היה אח למורי הראשון ר' מאיר, וגם הוא נסע לסיינט לואיס והתגורר בעיר ההיא כמה שנים. הוא יסד שמה חברה ש"ס ולמד, או יותר נכון הרביץ תורה ברבים, אולם לאחרונה חזר לעיר מולדתו ערוזויליג. מורי הרביעי היה עמקן נפלא ושמו ר' שלמה גרשון, והכתה הגדולה שלנו בחדר ר' שלמה גרשון היתה מעין "שיעור קטן". בכל יום ה' עמדנו על ההבחנה, והחיוב היה לדעת לא פחות מה' דפים בגמרא בעל פה עם רש"י ותוספות. על ההבחנה באו לפרקים לא רחוקים הרב הגאון ר' יעקב בער בערמאן ז"ל הרב העירוני אז, ועוד לומדי תורה. יותר משתי שנים רצופות למדתי גמרא בעיר מולדתי. מר' אברהם שבתי למדתי בבא קמא ובבא מציעא, ומר' שלמה גרשון למדתי בבא בתרא, קדושין וביצה. בימים ההם נתיסדה ישיבה בעיר יורבורג הסמוכה לעיר מולדתי ע"י הדיין העירוני הרב הגאון ר' וואלף פאללאק, ושמה החליט אבי ז"ל לשלחני באסררחג של פסח תרמ"ו. ר' וואלף פאללאק היה עמקן נפלא, כמעט כל הקושיות תרץ כפשוטו של רש"י ולא הניח אף מקום קל בספק טרם ידע שכל התלמידים מבינים אותו. אני נכנסתי להשיעור "הגדול". הראשיהישיבה הגיד השיעורים בכתובות, אבל רבים מהתלמידים למדו מסכת אחרת בפני עצמם, ואני בתוכם, ואני הצעיר שבכלם. אני למדתי פסחים.

* ב' דפסח תרס"ו.

קרובו הרב הגאון ר' יחזקאל ראבינאוויץ ז"ל. ידידי עוז הרב הגאון ר' זאב וואלף לעהרמאן ז"ל יעצני לנסוע לעיר שידלאווא, משום שהרב הגאון ר' אברהם ז"ל הרב דמתא שם הוא הבקי הכי גדול „בחושן משפט" בכל מחוז ראסיין.

ה הגאון ר' אברהם זצ"ל קבל אותי בספ"י לא רק כאחד מקרוביו אלא כבן ממש. הוא היה באמת עמקן עצום כמעט בכל חדרי התורה, ועד אשר באתי לחסות בצלו לא פגשתי בין מורי ורבותי כמותו לאהב את התורה לשמה. הוא היה הרב העירוני אבל מחיתו לא הפיק מהרבנות. הנהגתו היתה כל כך נאה ומצאה חן בעיני עד שכמעט כל ימי חיי הנני משתדל ללכת בעקבותיו בנוגע להנהגה בהכנסות ידועות. אבל שנאה עצומה נשרשה בלבו נגד דרוש בכלל ונגד כל השואף לדרשנות בפרט. אני לא ידעתי את הדבר הזה, ובתמתי ספרתי כי האגדות מושכות לבי עד למאד. ובטרם נתפטרתי מהראיון ההוא מחויב הייתי להבטיחו „בהן שלי" שלא אבלה זמני עוד ללמוד שום למוד אחר זולת גמרא, פוסקים ותשובות. הוא סדר לפני למודי בחשך משפט: א) עדות והלואה, כ"ח—ע"ה, ש"ך מאירת עינים, נתיבות וקצות, חוקת קרקעות, ק"מ—קנ"ב, ש"ך, מאירת עינים, קצות ונתיבות; שלוחין—מקח וממכר, קפ"ב—רכ"ז, ש"ך וקצות חובה, מאירת עינים ונתיבות רשות; ב) אם אנגמור בדיוק את כל אלה, ללמד נחלות ואפוטרופוס, רע"ו—ר"צ, ש"ך, ט"ז, קצות, נתיבות חובה, ופתחי תשובה רשות. לכתחילה לא יכולתי להבין דעתו של הגאון אדמו"ר ז"ל, ולמוד בסירוגין מעולם לא אהבתי. אבל באמת מסר בידי המפתח להחושן משפט, וכל מי שעסק בתורה כל ימי חייו וזכה להיות אחד הבקיאים בחושן משפט יודע אמתת הסדר הזה כי אחרי למוד ענינים אלה קל מאד ללמד כל החושן משפט על סדרו. כמעט שבכל ימות הזמן שלמדתי תחת השגחת הגאון אדמו"ר ר' אברהם זי"ע לא דבר אתי שום דבר אודות משפחתנו. פעם אחת יצא מגדרו ובדברים מלאים אהבה וחבה אלי הצטער מאד שכל בני משפחתנו מתנודדים לאמריקה, והוא אינו יודע תורה המסורה לנו מדורי־דורות מה תהי עליה בין בני משפחתנו, ובתוך הדברים העביר לפניו מעלות ומדרגות גאוני ליטא אז. שנים המה לפי דעתו אז שבינם נמצאת כל התורה כלה, והמה הגאונים האדירים ר' יוסף זכריה שטערן משאויל ור' דובער ליפשיץ מסירדניק. וגם אז צוה עלי לנסוע לסירדניק ללמוד „מעט" „אבן העזר" ולשמש „הרבה" את הגאון ר' דובער. ועוד באותו יום ערך מכתב להגאון אדמו"ר

„ללומדי משמורים“ בכל ליל ה' ולפרקים ג"כ ליל ב', וגם כל אחד התחייב א"ע ללמוד „מוסר“ בין מנחה למערב, ולפחות סימן אחד מש"ע ארח חיים בכל יום קדם אכילת פת שחרית. כמו ח' עומדים לפני חברי הטובים „מהכתה הפנימית“ ונפשי תגל היום להעלותם על זכרוני. מהם כפי הנשמע היו גבורי האומה ממשיים כחברי הטוב הרב הגאון שלום יצחק לעוויתאן מקריסטאיאנא, ובינם אלה לדאבוני שלא שמעתי מהם כלום מיום יצאתי את ארץ מולדתי, אבל בכל מקום שהם בודאי מצוינים הם. סוף שנת תרנ"א יעצני רבי ומורי ר' משה'ל לצאת ברשות עצמי ללמד, כי מהיום שבו למדתי השיעור הראשון בנמרא עד אז הגעתי לידיעה עצומה בהמסכתות בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא, גיטין, קדושין, כתובות, פסחים, ביצה, שבת, חולין, יבמות, סנהדרין, עבודה זרה, וסוכה—יד מסכתות, ואני אז כבן ארבע עשרה שנה, וידעתי כי היתה עלי יד ה'.

שבתי לבית אבי וספרתי לו את אשר יעצני הראש ישיבה, והסכים אבי מורי ז"ל לזה ושמחו הורי על החלטתי לשבת אתם זמן אחד, לשקוד על דלתי התורה תחת השגחת הרב הגאון ר' זאב וואלף לעהרמאן ז"ל הרב בעיר מולדתי אז. עד עולם לא אשכח רושם ההתבודדות עלי מדי למדי בלילות החורף בבית המדרש הערוויליגי. ידיעותי והשקפותי כבר נתבכרו מחברי ורבותי בהישיבות, ומצאתי מעניינשועה באגדות חז"ל. כמעט שבימות החורף ההוא עברתי על כל אגדות חז"ל כפי שנסדרו בעין יעקב. אבל הדבר הזה לא ידע שום איש. ובאמת למדתי אז בהתמדה גדולה לא פחות משמונה עשרה שעות בכל מעת לעת, ובלילות הקרים מאד למדתי בבית הורי, על שולחן קטן, אצל תנור חם. בחורף ההוא גמרתי כל חלקי שו"ע א"ח, המסכתות ברכות ועירובין וחלק הפסקים מהתשובות של רבינו עקיבא איגרי. לפרקים בא אלי רבי הטוב ר' שלמה גרשון ז"ל ולמדנו בתור „חברים“ אגדות חז"ל. הרב הגאון ר' זאב וואלף לעהרמאן הסכים לסדרי הלמודים שסדרתי, ביחוד הסכים על למודי האגדות. הוא היה גם דרשן מצוין, אף כי היה כבד פה מעט. תחת השגחתו למדתי הלכות נדה, מקואות, נדרים ושבועות מסימן קפ"ג עד רל"ט ועד בכלל. אף כי עד אז עוד לא למדתי המסכתות נדה ושבועות ונדרים. בין כה התחיל אבי ז"ל להפציר בי לנסוע ללמוד תחת השגחת קרובו הגאון ר' אברהם משידלאווא ז"ל, או לעיר ווידוקלא הסמוכה יותר לעיר מולדתי תחת השגחת

י חלק הכתבים מהגרע"א לא למדתי עד שנת תרס"ה, ואני אז בטולידא.

ובין בקורת חודדת ומתאמת, הנוגעת סוף־סופו של הענין, הצוללת במים אדירים ואינה מביאה חרס בעלייתה אלא רדלית חספא כדי שתמצא מרגניתא תותה. הוא מאן להאמין שאפשר לשום אדם להיות רועה ישראל בלתי הידיעות השרשיות והמקוריות של עם ישראל, ביחוד דברי ימי כל התקופות של עמנו בארץ ובגולה, התפתחות היהדות בבבל, מצרים, (אלכסנדריא) בספרד, צרפת, ומזרח אירופיה; התקופות של התנאים, האמוראים, סבראי והגאונים; הבקרת, הפלסופיה, מדות ומוסר; מפרשי התורה בימות הבינים, המדרשים וספרי הדרוש מהמאות האחרונות. הוא הביט על הרבנות בכלל בעינים פתוחות, ולא נשא פני שום איש המשתמש באמצעים בלתי טהורים. ביחוד חרה אפו על המנהג החדש שזה לא כבר נתחדש בין האברכים „לקנות“ רבנות, או לתת „גדוניה“ דבי־חמוה לעירה פנויה בתור קנין „קדושין“. ומדי דברו לא הרגיש שום דבר סביבותיו אף השומעים במשמע, אלא כל ההרגש האנושי שבו ירד ונגע תוך־תוכו של לב כל שומעיו. הוא התאונן מר על הירידה הנוראה שירדה הרבנות בכלל ועל חסרון הידיעות הנחוצות מטעם רוב הבנים „החדשים“ בפרט, לכש־כ־אלה העושים תורתיהם קדרום לחפור בה, מעין חץ למטרה, כאשר למשל ישתמש תלמיד האוניברסיטה בלמודו בחכמת הרפואה, המדידה, הארדיכל, הפרקליט והמרכלת.

ך נכנסתי לעיר סירדניק בה' לסדר ראה תרנ"ג בשנית אחר הצהריים ע"י האניה „בירוטא“ שעברה אז מדי יום ביומו מקובנה ליורבורג, וסירדניק נבנתה על חוף נהר נימן באמצע, ומעבר הנהר צפונה העירה הפעוטה קרוקי, במדינת פולין. רבי ומורי ר' בער'לע! עיניו, זקנו הלבן, פניו המפיקים חן והמעידים שיש ויש השראת השכינה גם בזמן הזה! „חכמת אדם תאיר פניו“, אלף פעמים ככה לוא ראית פניו! עקב רגשותי רגשי קדש לא יכולתי לענות אותו אף דבור אחד, אין מלים בפני! נבהלתי, לא, יראתי אף להביט בפניו המאירות. קומתו נמוך מעט מקומת אדם בינוני, אבל כלו אומר כבוד והדר. כמדומני שהיה אז כבן ששים־ושמנה. לעולם לא אשכח דבריו הראשונים אלי, לאמר: „אצא מגדרי הפעם, תחת לבקשך לשבת על השלחן לסעוד לבך אצוה עליך לצאת אתי החוצה לטייל מעט; הנה האויר צח; בודאי סעדת בוויילקי—ההיית אצל הילל דוד? או אולי תלויני לרחוץ—הלמדת לשוט על פני המים?“

י מהיום ההוא עד היום הזה נרשמים כל הדברים וכל המאורעות שעשו עלי רושם או הנוגעים להחיים והחברה בקונטרס יומי.

מסירדניק וצוק"ל והפציר בו לקבל אותי בספ"י. בעש"ק עקב, תרנ"ג, קבל מענה מהגאון ר' דובער שנכון הוא להשגיח עלי אם אבא לחסות בצלו בלי אחר.

ן עליתי ברגלי להגאון ר' דובער זאב וואלף ליפשיטץ בסירדניק. משידלאווא הלכתי לראסיין, מראסיין לראגאלא, מראגאלא לצייקיסאק, מצייקיסאק לוויילקי, ומווילקי סירדניקה. בראגאלא בקרתי את הישיבה, את רבי ומורי ר' משה'ל, את הגאון ר' יעקב מאיר ואת הרב העירוני ר' יעקב ראבינוביץ-תאומים, וכאשר ספר לי אדמו"ר זי"ע מסירדניק כתב אלו הראש ישיבה אודתי ובקש ממנו לקרבני. גענועים שונים עברו עלי מדי בקרתי את הישיבה. "מהכחה הפנימית" לא מצאתי אף אחד, ואף שרוב בני "השיעור הקטן" טפסו ועלו למלאות מקומה, הביט גם רבי ומורי ר' משה'ל עליהם בהבטה יאושית, כאומר: "עוד לא תהיה בהישיבה", כתה פנימית" כאשר היתה בימך". וזאת היתה הפעם האחרונה שזכיתי לראות פני רבי הטוב וללה"ה.

ן בוויילקי מצאתי את הרב הגאון חוקר נפלא ומבקר אמתי ר' הילל דוד הכהן טרייוואש, מחבר ספר "וגש הכהן" ועורך "הפסגה" מאסף לתורה וחכמת ישראל. והוא אז טרוד מאד להוציא הקובץ הראשון. ההתענינות של האדם הענקי הזה במצבי הרוחני עשה עלי רושם נצחי. עד אז עוד לא ראו עיני נפש יפה ומוג טוב כמוהו. הוא חפץ לדעת את כל מצפוני לבבי, סדרי הלמוד שערכו לפני מורי ורבותי, אם למדתי, או אם בדעתי ללמד גם חכמות חזוניות, וביחוד מטרת נסיעתי להגאון מסירדניק. אני ספרתי לו הכל-באשר-לכל. הוא הביט עלי בתמהון מדי ספרתי לו הסוד שעוד לא ראו עיני אף ספר אחד מספרי הגיון, השכלה או דרוש, או אפילו הקלייקלים מהספרות החדשה. אמנם הרגעתי רוחו מעט מדי הגדתי לו ג"כ הסוד הכמוס אתי עד אז שעוד לא עבר עלי יום אחד מיום עזבתי את "החדר" בלי למוד תנ"ך ושעברתי בחפזון על כל האגדות מהספר "עין יעקב". הוא היה מהטפוס הכי טוב בין הרבנים המפורסמים בהדור העבר שהגיעו למדרגה גבוה על סולם הקולטוריה. השקפותיו בנוגע ללמודים ולסדרי הלמוד לאלה מהתלמידים המרגישים בתוך-תוכם של נשמתם שיהיו המנהיגים הרוחנים בישראל היו כל-כך עשירות בחומר ורוח שכמעט אין דוגמתן בספרי המחנכים הכי גדולים, זולת השקפות הגאון האדיר ר' חיים העלער שליט"א בנוגע לבית מדרשו הגבוה שזה לא כבר יסד בבערלין. הוא ידע ההבדל האמתי בין בקרת חפשית המהרסת והסותרת

החומש, החומש שלמדתי בהחדר של ר' אליעזר השוחט בעיר מולדתי!
 י רבי מוהרדז"ל היה רבי האחד שלא היו לו השיחות שאהבתי כל־כך,
 כמו למשל השיחות הרב הערוויליגי, או רבי הטוב ר' משה'ל מראנאלא.
 הוא היה אז במצב לא טוב בנוגע לרוחו ונפשו. אנשי עירו אמרו כי לו שתי
 „מרות" מרה שחורה ומרה לבנה. הוא אהב להתבודדות מאד. הוא בא
 לבית המדרש אך ורק להתפלל בצבור, ודיו. שיעוריו למד בחדרו בבית.
 הוא אהב מאד להראות לי את המכתבים שהגיעו לו מבנו הגאון הגדול
 המפורסם ר' הילל ליפשיץ, זצ"ל זה שהיה אז הגאב"ד דסובאלק, ומנכדו
 הגאון המפורסם ר' יחזקאל ליפשיץ שליט"א שהיה אז הגאב"ד דבויסק.
 ביחוד שמח שמחה רבה בבנו הרב הגדול ר' יחיאל אידל שליט"א שאודותיו
 ספרו בני עירו כמה אגדות ומופתים. אבל גם בהדברים שקרא אותם
 „שיחת הילדים" דבר אך לפעמים רחוקים. פירושו על סדר התפלות „באר
 חיים" למדתי בזמן קצר בעל פה, והפצתי בו מאד לתת לי הרשיון ללמד
 גם ספרו „מעין חיים", וביליל ראשון של חנוכה בהיותו שמח הסכים גם לזה,
 אף כי אמר אלי שהנני מטרידו ללא צורך. בימים ההם, אחרי אשר הראיתו
 לדעת כי טרדתי ללמד ספרו היה דוקא לצורך, יעץ אותי „להביט"
 במפרשים כמו הרשב"א, השטה מקובצת, הפלאה, המקנה, הפני יהושע,
 שב שמעתתא, ועוד, אבל לא בספרי דרוש, הגיון ובקרת. הוא היה אומר:
 „לעולם תבנה היסוד עד תכליתו, ותבנה אותו כדי שתוכל לבנות עליו
 כמה עליות. היסוד האחד לכל החכמות הוא החומש; יסוד היסודות
 לחיזוק היסוד, הגמרא; הבית והעליה, הפוסקים, התשובות וספרי מוסר;
 הגנים והפרדסים סביב הבנין, האגדות, המדרשים והפלוסופיה; הפירות,
 הצל, העונג והריון, המעשים, החברה והחיים, חיי עונג בעולם הזה.
 החכמות החזוניות מעין שמושיות ונוספות לאותיות הקדש, ומה תעשה
 באל"ף בית בלי אותיות שרשיות בוני לשון אדם? ואם אין לך שרש על מה
 יגדל האיל?"

יא השנה ההיא, שנת תרנ"ד היתה שנת עבור, ומראש חודש אלול עד
 ראש חודש ניסן, שמנה ירחים רצופים שמתי לילות כימים בבית המדרש
 הסירדניקי, ואף כי לא היה באפשרותי למלאות רצון רבי בכל הסדר
 שסדר לפני למשל לא למדתי אז כלום מספר הפלאה להרמב"ם; כמו כן
 לא עברתי אלא על סדר קדשים, ותחת ללמד אך ורק מסכת נדה למדתי

ה למדתי ספר הפלאה בעיר דעמאין, אייאבה, בשנת תרס"ו.

ט סדר הלמוד שסדר לפני רבי ומורי מוהרדו"ל לכתחילה לא מצא חן בעיני, וזה תכנו: משנה, קדשים וטהרות, שלשה פרקים בכל יום; הספרים „קדושה והפלאה" מהיד החזקה להרמב"ם; ארח חיים מסימן רמ"ב עד תס"ח; אבן העזר מסימן קי"ט עד קנ"ד ועד בכלל; ספרא על ויקרא; הקונטרס „אילת השחר" להגאון מלבי"ם; מסכת נדה ותשובות נודע ביהודה קמא על חושן משפט. למדתי שבע-עשרה שעות בכל יום, רבי הטוב צוה עלי לטייל לפחות חצי שעה בבקר וחצי שעה לעת ערב, וכן עשיתי מדי יום ביומו. אני אז כבן שש-עשרה שנה, אבל גבה-קומתי ובנין גופי בכלל ומצב בריאותי ת"ל בפרט עשו רושם טוב בעיני כל רואי וחשבו כי בן עשרים אני, והדבר הזה עמד לימיני בכל פרטי חיי בעיר הזאת. היו בבית המדרש עוד בחורים שבאו שמה ללמד בפני עצמן תחת השגחת רבי, אבל מעולם לא העיזו לבוא אתי בדברים של מהבכך, או לבלות זמני „בבטלנות". התרי"ג כללים של „אילת השחר" להמלבי"ם משכו לבי מאד, וכמה פעמים עברו עלי שעות „המשנה" משום שלא יכולתי להפרד מהם. רבי צוה עלי להתחיל ספרי הרמב"ם אחרי אשר יעברו הימים הנוראים, וכן עשיתי. לעולם לא אשכח את „הערב סכות" משנת תרנ"ד. בבית המדרש לא היו ספרי הרמב"ם, וספרי רבי, אף כי היו נתונים לי מדי בקשתי ממנו, בכל זאת היה הדבר עלי למשא להטריחו אפילו בדבר קל. „הנודע ביהודה" מהדורה קמא נתן לי תיכף לסדרו, ויתר הספרים מצאתי בבית המדרש. ויהי בערב סכות כאשר באו הנגר ובעל „הסכך" להגיד לרבי כי סכתו נגמרה כל צרכה בקש ממני ללכת אתם ולצוות על בנייביתו לשלם משכורתם, ודרך אגב צוה עלי להביא אתי את הרמב"ם כרך א'. עד הרגע ההיא עוד לא ראו עיני הפנים של הרמב"ם בשום אחד מספריו. מקומי בבית המדרש היה סמוך להחלון בקרן מזרחית-דרומית, ולפני היו תמיד שטוחים השרון ונהר נימן, מראה נחמד עינים, ותמיד היו עיני מצדירות בלי דעתי ומשקיפות בעד האשנבים, וכמעט שהיה דבר ההבטה כעין „מעשה שטן" בעיני. אני אכלתי תמיד פת שחרית בשמינית. רבי צוה עלי לקחת ולהביא אתי את הרמב"ם בתשיעית. ומהרגע שהבאתי את הרמב"ם עד אשר החל העם לבא לבית הכנסת להתפלל לא זזתי ממקומי, לא הרגשתי שום דבר, לא הבטתי אף פעם אחת בעד האשנב, לא אכלתי ארחת הצהרים, שכחתי שהיום ערב הרגל, עולם חדש ראו עיני, מסילה חדשה בחיים, חיים חדשים באותיות שחורות מצאתי ותחתיהן נייר לבן, היסוד האחד של כל הבנין העולמי מצאתי, והכל-באשר-לכל נוסד על

ר' ח' ניסן הזמין אותי לאכול אתו ארחת הערב ומסר לידי מכתב להרב הגאון הגדול האמתי אדמו"ר ר' אלכסנדר משה מראסיין. "אלוי תסע ובצלו תחסה עד אשר תגיע למחוז חפצך", היו דברי רבי אלי, והדברים יצאו מפיו באהבה, עיניו מביטות עלי, הוא יושב ואני עומד—ולמחרת השבת ההוא פני מערבה יורבורגה, ומשם צפונה, ערווילינה, לבית אבי. יג עוד לא היה לי במה, במי ועל מה להתייעץ אודות העתיד. רבי צוה עלי לנסוע לראסיין, נתן מכתב לידי להגאב"ד דראסיין—ומי ישנה את הדבר?

יד אני לא חפצתי חברת רעים או חברים בלמודים. אני אהבתי ההתבודדות מאד, ובין כל הבחורים והאברכים שמצאתי בראסיין לא בקשתי שום התחברות בלמודים. עד אשר באתי לביתו של הגאון ר' אלסנדר משה לפידות זי"ע לא ראיתי את המכתב שערך רבי ומורי מסירדניק, כי חתם את המכתב, אבל הגאון הראסייני בפתחו את המכתב ובטרם עבר על פני כלו שאל את פי: "בן כמה שנים אתה?" כ"א שבט העבר, בעזה"י הייתי שש-עשרה שנה", עניתי. "הראית את אשר יכתוב עליך הגאון מסירדניק?" המכתב היה חתום, ונכתב על שם רבי. אני לא ידעתי שאבי בקש מרבי הגאון ר' אברהם זצ"ל משידלאווא שיכתוב גם הוא עבורי להגאון מראסיין, לכן היתה שמחתי כפלים מדי הראה אותי הגאון ז"ל את שני המכתבים. אני בחרתי ללמד "בחיי אדם קלוז", כי מלפנים היתה שם ישיבה ונתבטלה, כמדומני בשנת תרנ"ב, ואנשי הקלוז היו לרוב אנשים טובים, אוהבי תורה ותומכים לומדיה. וביחוד אהבתי מאד ההתבודדות השכם בבקר ובערב אחר תפלת המעריב, ושמה למדו אך שנים או שלשה "פרושים" ולומדים עירונים, ומאלה האחרונים היה מספר רב תיכף אחר תפלת שחרית. עוד דבר יסודי אחד משך את לבי לבחור בהחיי אדם קלוז—ספרים הרבה, ומכל המינים היו שם. הגאון העירוני מאן לתת לי סדר הלמודים. "אחראי אתה לבחור סדר לעצמך" היתה התשובה לשאלתי ובקשתי. ובכן יצאתי ברשות עצמי ממש, ועליפי עצת ובהסכם אחד הגאונים המפורסמים בתבל.

טן הסביבה הראסיינית, מי יוכל לשער ערכה? תורה, השכלה, חכמת ישראל, קולטוריה ויהדות אמתית הלכו שלובי זרוע. ההשפעה הראסיינית הגיעה לכל העירות, סביבותיה. היא היתה העיר המחוזית, ואליה באו הסוחרים מכל ערי המחוז, והמה הובילו לעריהם לא רק הסחורה שבאו לקנות אלא אף הידיעות האחרונות ששמעו בשוק. ולמרות חיי ההתבודדות

ג"כ המסכתות הוריות, ואבות דרבי נתן והמסכתות פאה וכלאים מהירושלמי. אבל השנויים נעשו בהסכם רבי-אחרי אשר עשיתי השנויים בעצמי. לא יכולתי לעבור על כל „אילת השחר“ להגאון מלבי"ם, אבל לעומת זה למדתי הספר „מאור עינים“ לרבי עזריה מן אדומים. הוא היה מוקדק גדול, ותחת לשונו שפה צחה בין גאוני ישראל בהמאה העבר, ולו סופר אין, אלא הוא בעצמו כתב את ספריו והגיה אותם. אמרו על בנו הגאון המפורסם ר' הילל ז"ל שהיה משכיל גדול, ומי לנו גדול בחכמות כנכדו הגאון ר' יחזקאל שליט"א, אבל יעידו כל יודעי ומכירי רבי ומורי זי"ע שלא היה כמוה בדור העבר בידיעות יסודיות וחכמת ישראל. את אשר שנאה נפשו היה הדרוש הנמצא בין הדברנים הקוראים עצמם „נביאים“ מודרנים או „מטיפים“ לאומיים, המפטפים והמטפטפים דברים של מהדבך, ומספרים גוזמאות ומעלים קולם בשיר ומוזמזמים ומנגנים שיחתם כדי שישן העם, או להמתיק דברי הבל בנגון כנור שמנגנים בו לצנים. פעם אחת מדי דברי בו בדבר האגדות. ספרי דרוש ומוסר הסדיר לפני לימים יבואו את מי לשמוע, ואת מי לעבור בזריות ואת מי לחדול. העקידה, בינה לעתים, יערות דבש, מעשי טוביה, ספרי ר' יעקב מדובנא והאלשיך, צוה עלי לשמוע כל דבר מהם; מלבי"ם, דברי הברית, ספר הברית, ובחינת עולם, צוה עלי לעבור בזריות; וכל ספרי דרוש הנמצאים למאות ולאלפים צוה עלי לחדול מהם, ותחתם ללמוד התנ"ך, המדרשים, והאגדות בבבלי וירושלמי. צוה עלי ללמוד ספרי ר' סעדיה גאון ביחוד „האמונות והדעות“; הכוזרי, המורה נבוכים להרמב"ם, הפירוש של אבן עזרא על תנ"ך, ספרי הרמב"ן ביחוד פירושו על התורה, ספר חובת הלבבות, נשמת חיים, ועוד ספרי אמונה ומוסר. ובפירוש הגיד לי שאין בחדש אלא מה שבישן, ובספרים דוקא חדש מפני ישן תוציא, זאת היתה אחת השיחות שזכיתי לשמוע מפי רבי ומורי.

יב במשך שבתי בסירדניק מצאתי את עצמי, כלומר נוכחתי לדעת שאין עמדי שום התקשרות בחיי ההמון, אלא התשוקה העזה להראותו הדרך הישר לו, ושאנים בי הדברים הפשוטים לחיות חיים פשוטים. רבי היה אחד בעירו, כאשר היה אחד על פני כל ארץ ליטא, אבל הסביבה העירונית היתה פשוטה. איאפשר היה לי להחליט להשתקע בה, או אפילו להתארח שמה יותר מכפי הנדרש למטרת, ולמרות התשוקה העזה לחסות בצל רבי החלטתי לשוב לבית אבי על חג הפסח, ולהתיעץ שמה עם הרב דעיר מולדתי אודות העתיד. גליתי את אזני רבי את אשר בלבבי. ערב

ולעבור על הקונטרס בכל מוצש"ק לראות אם שכחתי איזה ענף מלמודי ואם עשיתי כהונן בכל ימי השבוע.

ט) יום אחד לשבוע עברתי על כל הלמודים שלמדתי במשך ימי השבוע, ושני ימים לחודש עברתי על כל הלמודים שלמדתי במשך ימי החודש. י) דוקא הלמודים הבלתי נוגעים להחיים היום, אלא שיש להם השקפות או ידיעות מדעיות, למשל עניני טומאה, טהרה, וענינים התלויים בארץ, עברתי עליהם כמה פעמים ועמלתי להבינם עד מקורם הראשון.

יז) אבי היקר והטוב ז"ל בקר אותי כמעט בכל חודש, ונוסף על השלשה ר"כ לשבוע ששלח אלי הניח בידי מדי פעם בפעם איזה סך למען יהיו לפני כל הנחוצים מוכנים בלי דאגת מחר.

יח) שלשה זמנים רצופים, מר"ח אייר תרנ"ד עד עש"ק דסליחות תרנ"ה למדתי „בהחיי אדם קלויז", בראסיין עפ"י הסדר שסדרתי לפני, ואף דבר קל לא הפריע מנוחתי ולא בטלתי אף שעה אחת מלמודי.

יט) עד עולם לא אשכח הרושם שעשה עלי אבי ז"ל בבואו פתאום וצוה עלי לבלי להשתקע עוד בראסיין. ואני אז בן שמונה עשרה שנה, וכפי שחשבתי היו לפני עוד שלש שנים עד אשר יזמינו אותי לצבא. אבל מי יוכל לרדת עד סוף־סופם של חשבון השנים מאיזה ראשי הקהל בליטא בימים ההם. אחרי הימנ"ור לשנת תרנ"ו הכרחתי להתחבא בכפר עד אשר יעבור זמן הזמנת הצבא.

כ) בין כה ועורך־דין מפורסם מראסיין יעץ את אבי להושיבני בהעיר אשר אני נכתב בפנקסי הממשלה שמה, והעיר ההיא היא עיר טאוורגי, סמוך לגבול מזרח־גרמניה.

כא) בעיר טאוורגי ישן יושב אז אחד מקרובי אמי תחיה, ר' יוסף ז"ל, מגיד השיעורים בבית המדרש הישן ואליו נסעתי אחר חג המצות שנת תרנ"ו. ובבית המדרש הישן ההוא כבדוני אנשי העיר מאד, ולמדתי אתם שיעורים מדי יום ביומו בין מנחה למעריב, ובבית המדרש ההוא החליתי ג"כ לדרש ברבים מעל הבימה. ולפלא בעיני עד היום שעד אשר החילותי לנאם לא הרגשתי שום תשוקה לזה והבטתי על מגידים ונואמים בכלל מלמעלה למטה. שמונה שבועות עברו עלי במנוחה בבית המדרש הישן הטאוורגי. כב) בשני לסדר בהעלתך, שנת תרנ"ז, בא אלי אבי ז"ל באשון לילה ומסר בידי כתבי התעודות שלי והוביל אותי עד העגלה המוכנת בעדי לעזוב את ארץ מולדתי. וזאת הפעם האחרונה שראיתי את אבי היקר ז"ל. דבריו האחרונים אלי היו: „הנך מחויב לברך מחמת המציק

שאהבתי נמשכתי גם־כן בהזרם הראסייני בנוגע לתשוקה עזה לדעת החדשות. ומשום שקשה עלי להטריח זולתי אפילו בדבר קל, חתמתי על „המליץ” לבדי, ובכל עש״ק קראתי את הגלינות שהגיעו אלי במשך השבוע. פעם אחת בקרתי את אדמו״ר הגאון ראמ״ל ז״ל ובין השיחות אמר לי: „בעתך הפנוי תטייל בגן, תרחץ בנהר ותקרא דברי הרשות, או הדברים המותרים; בימות הגשם תטייל כשעה בכל יום; אבל מפני שום דבר או אדם תבלע זמן ללא צורך. למשל: אם תבלע חנם שעה אחת בכל יום, הא לך שלש מאות וששים וחמש שעות לשנה—די שעות לעבור על כל ספרי התנ״ך, או על ששה סדרי משנה, או על סדר גמרא, או על כל חלקי החושן משפט. שמירת הבריאות הוא ענין אחר. מחויב אתה לשמור נקיון גופך, לא לצאת ידי חובתך בנטילת ידים לבד; האדם הולך בטבע, וההליכה, או הטויל מבריא את הגוף; אין לך דבר נחוץ לגוף יותר מאויר, והשני לו מים.”

טז בליל מוצש״ק בהעלותך תרנ״ד ערכתי סדר למוד והנהגה עבורי, וזה התכן:

- (א) גמרא: ה' ימים לשבוע, ג' שעות בכל יום.
- (ב) פוסקים: ו' ימים לשבוע, ה' שעות בכל יום.
- (ג) תנ״ך: כל ימות השבוע, ב' שעות בכל יום, עפ״י אבן עזרא, רמב״ן, רלב״ג, ורד״ק ומלבי״ם.
- (ד) אגדות וספרי דרוש: כל ימות השבוע, שעה אחת בכל יום.
- (ה) חכמת ישראל: ה' ימים לשבוע ב' שעות בכל יום, ועש״ק וש״ק ד' שעות ליום.
- (ו) דברי ימי העולם ודברי ימי ישראל: ה' ימים לשבוע, ב' שעות בכל יום.
- (ז) מוסר: כל ימות השבוע, שעה אחת בכל יום.

(ח) רחיצה בנהר בכל הימים שהרחיצה אפשרית; הרחצת הראש, הידים והרגלים במים קרים פעמים בכל יום; טויל שעה אחת בכל יום, ואם אפשר ב' שעות בכל ש״ק; שנה לא יותר מה' בכל כ״ד שעות; חלוף בגדי לבן ובתי רגלים לא פחות משלש פעמים לשבוע באביב ובקיץ ומשתי פעמים בסתיו ובחורף; למנוע לאכל בשר גסות ודקות בימות החול, ולאכל מעט פירות אילן וירקי אדמה בכל יום; לאכל פת שחרית בשמינית בבקר; לקום בשש בכל בקר; למנוע דברי התול ושחוק או לשמוע להם; לרשום „בקונטרס יומי” את כל הלמודים שעברתי עליהם מדי יום ביומו.

התנצלות בנוגע לקול צלצול קצוצי כנפים (או אולי קצוץ הכנפים) שהגיע לאזני כמה פעמים כדי שלא יאמרו הדורות הבאים שבעוד הייתי בין החיים לא עניתי על קול נחשים. ובאמת, סמא דבכולה משתיקא" (מגילה י"ח ע"א), ועלי רק ללחוש הלחש הידוע לאמר: "עיוז דבי טבחי שמינא מנאי" (סנהדרין צ"ד ע"א), ונחש כידוע אינו ממת ואינו מחיה, ומאן דלא מבעית לא מיבעי למימר, "וכל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין" (ר"ה כ"ט ע"א) אפילו אם ינשכם הנחש. אבל שנינו: "מי שאירע בו דבר צריך להודיע ברבים" (שבת ס"ז ע"א, חולין ע"ח ע"א) ותנן: "כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי" (שם), והורה רבינו משה (משנה תורה, זמנים, שבת, פ"ט ה"ג), "שכל דבר שאמרו הרופאים שהוא מועיל תולין אותו אפילו שלא במקום המכה, ויוצאין בו אפילו שלא במקום סכנה". ועוד תנן: "כל זמן שהמאורות לוקין סימן רע לשונאיהם של ישראל" (סוכה כ"ט ע"א). אי לזאת הנני מוסר מודעה לכל ישראל שלא בהתנגשות או התנקשות אני בא אף נגד אלה האומרים להחשיך אור שמש. "משל לתרגול ועטלף שהיו מצפין לאור אמר לו תרגול לעטלף אני מצפה לאורה שאורה שלי הוא ואתה למה לך אורה?" (סנהדרין צ"ח ע"ב). אני מודד אפרסמון למען יתבסס אויר עולמנו, כהאי תנא דבי רבי ישמעאל: "משל לאדם שהיה מוכר נפט ואפרסמון בא למדוד נפט אומר לו מדוד אתה לעצמך: בא למדוד אפרסמון אומר לו המתן לי עד שאמדוד עמך כדי שנתבסס אני ואתה" (יומא ל"ח ע"ב).

כח ובכח עמי, עם ישראל סבא, מהדור הזה ומכל הדורות הבאים! אם יגיע באונך קול צלצול נגדי תדע שהוא קול נחש או נחשים, ואין בו אף קורטוב של אמת. בכל ספרי בשפת אנגלית, בכתבי היד שלי בעברית, זאת אמרת ספרי "חזון ישעיהו", "תולדות ימי חיי", ושאלות ותשובות "עין אליהו", לא ימצא שום איש ריח דופי. זה לי שלשים שנה שהנני עובד עבודת הקדש בארץ הזאת, ולמרות כל ההרפתקאות הנני על משמרת. ואין שום אדם בעולם שיכחיש דברי או יעיז לצאת נגדי לפני הקהל העברי בארץ הזאת בפומבי. אלא בסתר, מפה לאון, בלחשי נחש, ובקול נחשים אומרים איזה קנאים לפגוע בכבודי. מהם לצים ואנשי בליעל (קדושין מ"ו ע"א); ומהם מלשינים כבדורו של אברהם (בבא מציעא, פ"ז ע"א); מהם שמקבלים

י תולדות היהודים בארץ החדשה, היהודים באייובה", "מורה לשבת", החלטת פלשתינה" מורה היהדות", וכמה מאמרים, בעברית, אנגלית ויהודית בתור עורך שבועונים וסתם מאמרים.

החפץ גופך ונפשך בגדוד". העגלון מהר הסוסים כדי שנעבור הגבול קודם עלות השחר, ובשעה השנית אחר חצות לילה הרגשתי רוח חפשית, כי עברתי את הגבול, ורגלי עמדו בגרמניה, במלון ר' טוביה פיינסטאן בהעירה הגרמנית לויקסורגן.

כג נכנסתי לעיר קעניגסבורג בחמישי לסדר בהעלתך ואנשי בית הכנסת אשר ליהודי רוסיא ופולין תושבי העיר קרבוני מאד, ולמדתי לפניהם השיעורים במסכת שבת כשבועים. ביחוד התקרבו אלי המשפחות וויטענבערג, גיסו של אדמו"ר הגאון ר' אלכסנדר משה לפידות ז"ל; ראבינאוויץ, אחיו של המשורר העברי ר' יצחק ראבינאוויץ ז"ל; הערשבערג, שעפטעלאוויץ, והיללזאהן, אחיו של הד"ר צבי (הערמאן) שפירא, מילידי עירי. בין כה בקרני איש נכבד ושמו בנימין (בעני) מאזעס, סוחר עשיר, עסקן צבורי ולאומי נלהב מעיר טאפּיאו הסמוכה לקוניגסבורג, והזמין אותי לבקרו בעירו, וכן עשיתי.

כך ובעיני אנשי העיר של מר. מאזעס מצאתי חן ונמנו אותי להיות רועה נאמן להם ולבניהם. וכמעט ששכחתי יגוני, כי כבדוני אנשי העיר ההיא מאד. כה עברו עלי ארבעה חדשים במנוחה. ועוד מעט דמיתי א"ע כאורח הארץ. אבל לא ידעתי כי משנת תרמ"א שנת הגזירות על יהודי רוסיה, זכות אורח לא ינתן ליהודים המהגרים, ולא להא לאך זכות גרים ארבעה עשר יום. גם לא ידעתי הסכנה המרחפת על מנוחתי ובהיסח הדעת בא הנחש.

כה ביום ה' לסדר נח קבלתי צו מטעם הממשלה הגרמנית לשוב לרוסיה או לנסוע הלאה, לחוץ לארץ גרמניה. מטאפּיאו נסעתי לברלין, ושמה הוסכם אצלי לעלות לארץ ישראל. מברלין נסעתי למארשיליא, וממארשיליא ירדתי יפו.

כן נכנסתי לארץ ישראל ביום ב' חיי תרנ"ז והתגוררתי בארץ אבותי מהיום ההוא עד עש"ק משפטים לשנה ההיא. וביום ד' תשא נחה האניה בהנמל הנויארקי ורגלי דרכו על אדמת אמריקה לפעם הראשונה. ומאז ועד עתה תלדות חיי בארץ הזאת ספר פתוח בעתונים ובהערים שכבדוני לשרת בקדש בהן.

כז אולם מפני הנימוס ואולי מטעם חוב ארשים בזה איזה דברים של

י. בספרי העברי לתולדות חיי רשומים כל פרטי מסעותי. פה הנני מרשים בדרך כלל את אשר עברו עלי עד עת בואי לארצות הברית.

מאמר ה

כללי הרמב"ם ז"ל

הקדמות וכללים אלו נכונים וברורים מאד לכל העוסק ומעיין בספרי הרמב"ם. והרבה פליאות נשגבות יתורצו על ידם. רובם נלקחים ומלוקטים מספר יד מלאכי, ומקצתם מספר כנסת הגדולה, ומספר שם הגדולים:

א המורה מתוך הרמב"ם ואינו בקי מהיכן הוציא הדברים מהתלמוד הוא טועה להתיר את האסור ולאסור את המותר והוא סבור שהבין את דבריו ואינו כן. ריב"ש סימן מ"ד וכ"כ הרא"ש בתשובה סימן ל"א.

ב הרמב"ם הוא מגדולי המחברים. שיטה מקובצת כתובות פ' אלו נערות, ואין לנו לדחות דברי הרמב"ם בשום מקום ואע"פ שיקשה לנו על דבריו מתוך שיטת הגמרא המפורסם אצלינו, אך יש לנו לתלות החסרון במיעוט דעתנו והשגתנו. רלב"ח סי' י"ב ורש"ך ח"ב סי' קצ"ז.

ג כל דברי הרמב"ם הם בתכלית הדיוק. ויש לדקדק ולפלפל בדבריו כאשר תוכל לדקדק בגמרא עצמה. משפטי שמואל סי' ק"כ.

ד אחר שראה הרמב"ם דברי רבותיו ולא נראו בעיניו, מימיו אנו שותין וכוותיה דהרמב"ם אית לן למעבד. רשד"ם ח"מ סי' רמ"ג.

ה למוד הוא הרמב"ם לומר אסור אפי' על דבר שלוקה מן התורה כ"ש במקום שעובר על לאו ואינו לוקה. מהרש"ל בביאורו לסמ"ג ריש ה' חמץ וכ"כ כנה"ג בח"מ ריש סי' שנ"ט, וע"ש ביישוב דיוק הכסף משנה בפ"א מה' גניבה שסותר כלל זה.

ו מצינו להרמב"ם שדבר שהוא תקנת חכמים קורוהו תורה, בסוף ה' גירושין. כ"כ הריב"ש סי' קנ"ה, ובספר סדר אליהו רבא וזוטא השיג על זה.

ז הרמב"ם לפעמים מזכיר שדבר זה תקנה או גזירה או הלכה למשה מסיני ולפעמים משמיטו. ספר ידי אליהו תיקון ל"ח.

ח כשכותב הרמב"ם דבר זה מפי הקבלה, כוונתו למה שהוא הלכה למשה מסיני. כ"כ הכ"מ פ"ו מה' ק"פ ופ"א מה' שגות ופ"ג מה' גזירות, וע' ברמב"ם סוף פ"ד מה' ממרים ופ"ג מה' שגות ופ"ג מה' גזירות, וע' ברמב"ם סוף פ"ד מה' ממרים ופ"ג מה' שגות ופ"י מה' מלכים, וע' בחוות יאיר דף ק"פ, מיהו בשו"ת זרע אברהם כתב דלכל דברי הנביאים קרי להו דברי קבלה.

שכר יין (סנהדרין ע' ע"א); ומדם רואין היין שאחריתו דם (שם); מהם המביאים בשר מן השמים כי השגחתם על בשר הארץ אין ואפע (שם נ"ט, ע"ב); ומדם האומרים לאשה היום את אשתי ולמחר אין את אשתי ונפקא בלא גט" (נדרים); מהם המביאים רוח השדים שאפילו המרגליות שבים מרקבת (גיטין ל"א ע"ב) ומדם שאינו מת מן הזקנה עד שעניו כהות (משנה סוף פאה). ובאלה לא חפצתי כל ימי חיי, ובינם לא אמנה.

על החיבור הלזה כי בספר המצות לא דק כ"כ לבאר המצות עם כל הדינים:

יד דרך הרמב"ם לסתום במקום אחד דבריו וסומך על מה שכתב במקום אחר. מיהו אין דרכו לסמוך אלא על מ"ש כבר אבל לא על מה שיבא לפנינו. כ"כ הכנה"ג בח"מ סי' קע"ה וכ"כ בעל נתיבות משפט וכ"כ התוי"ט פ"א דערלה מ"ו וס"פ י"א דפרה. אמנם התוי"ט בעצמו שינה את טעמו בפ"ג דגיטין מ"ד. גם דעת הכ"מ בפ"ג מה' נדרים הלכה ה' ובפ"ד מה' תרומות הלכה י' ועוד הרבה דוכתי משמע דלא כדעת כנה"ג. אפס לומר דסמך עצמו בחיבור הלזה על פירושו במשנה זה ודאי לא יעלה על דעת וכ"כ ספר יד אהרן.

טן דרכו של הרמב"ם לסמוך על פשוטו של משנה וברייטא ומימרא דאמוראי ולא על שינויא דמשני. ב"ח אה"ע סי' ו' ס"ב.

טז אין זה דרך הרמב"ם להשמיט הדין המבואר בתלמוד ולכתוב דין אחר במקומו שלא נאמר בפירוש ושממנו נלמוד הדין המבואר בתלמוד. נתיבות משפט דף רמ"ט, וע' כנה"ג יו"ד סימן ש"ה ותוי"ט פרק ו' דנדרים. ין נמצא להרמב"ם בקצת מקומות שבגמרא תפסו לשון אחד לכוונה אחת והוא תפס אותו לכוונה אחרת ואחד מהם בה' איסורי ביאה שכתב שלא ניתנה התראה וכו' ע"ש בדברי ה"ה. כ"כ הר"י קורקוס בפ"א מהל' מעשר שני.

יח דבר שלא בא בגמרא אלא בקושיא אנב גררא אין דרך הרמב"ם להעתיקו, פר"ח ביו"ד סימן פ"ג, וע' בב"י ביו"ד סימן קצ"ו, ועיין במשנה למלך פי"ח מהלכות מעה"ק וב"ח ביו"ד סימן מ"ח וסימן ר"ז. וכ"כ בספר משפטי שמואל דהרמב"ם כותב אך מאי דמבואר בגמרא בהדיא. מיהו בכנה"ג אה"ע סימן קנ"ט הביא כמה מקומות שהרמב"ם הזכיר בחבורו ג"כ דברים אשר נאמרו בגמרא רק על צד הדיוק או ברמז.

יט דרכו של הרמב"ם ליקח הדרשה היותר פשוטה ואע"ג דבגמרא אידחייא לה ולפעמים מביא פסוק שלא נזכר בגמרא כלל מאחר שהוא מבואר יותר. כ"כ הלח"מ רפ"ט מה' מאכלות אסורות ועוד בהרבה דוכתי וכ"כ הכנה"ג בשם מהרי"ק ובאר שבע, וע' בכ"מ פ"ד מהלכות עכו"ם ד"ה ואין עושין. ובשו"ת רמ"ע ובגדולי תרומה (דף ה'). גם מהר"י קורקוס כתב דכיון דלא נפקא מיניה לענין דינא מידי אינו מקפיד רק לכתוב דבר היותר מתקבל.

כ כשתמצא דין השייך בשני מקומות דרך משל שדין זה שייך בה'

ט אין להקשות מסברת התוס' על הרמב"ם וכגון דא נימא גברא אנברא קא רמית. פר"ח יו"ד סי' ס"ז וכ"כ בתשובות חוות יאיר סי' קצ"ב.

י דרכו של הרמב"ם שכל דבר הנלמד באחת מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן קרי להו דברי סופרים לפי שלולא הסופרים לא היינו מבינים אותו כך. גם למה שהוא הלכה למשה מסיני יקרא ד"ס לבר ממה שמצינו בפ"ב מה' טומאת מת גבי עצם כשעורה. עיין בכ"מ שם. ואף בזה יש לפרש דינו דין תורה אבל מ"מ יקרא ד"ס. וכן כל אלו שאמרנו דינים דין תורה. אמנם יש אשר יקרא ד"ס והוא מדבריהם גמור. ואם יש לחלק במידי דרבנן בין מאי דנקט הרמב"ם בלשונו מד"ס או מדבריהם כבר נחלקו ביה קמאי. הכ"מ פ"ב מה' אבל ס"ל דאין חלוק וכ"מ בדבריו ר"פ י"ג מה' עדות וכן בב"י בטור א"ח סי' רמ"ב בשם הרשב"ץ וכ"כ בתשו' ר' בצלאל אשכנזי סי' י"ט. אבל מדברי הכ"מ פ"י מה' שמיטה הלכה ט' ופ"ח מה' נחלות הלכה ח' משמע שיש חלוק בדרבנן בין מאי דקרי מד"ס למאי דקרי מדבריהם. וכ"כ כנה"ג בשם הרדב"ז, וע' באורך מזה בספר סדר אליהו רבא חוטא ובשו"ת יד אליהו סי' מ"ט.

יא דרכו של הרמב"ם לומר מפי השמועה למדו כן כל היכא דילפותא אינה להדיא וכלומר דמפני דמפי השמועה קבלו כן למדוה מהך דרשא גרועה כדי להוציאו מן הכתוב. ס' מלכי בקודש דף ב'.

יב כל מקום שאומר הרמב"ם בחיבורי זה וכן הורו רבותי הוא רומז להר"י אלפסי ותלמידו הר"י בן מיגא"ש הלוי, וכ"כ הרמב"ם בהדיא בהל' שאלה ופקדון בפ"ה שכתב וכזה הורו רבותי רב יוסף הלוי ורבו ז"ל, כ"כ התשב"ץ סי' ע"ב. אמנם מ"ש עוד שהר"י בן מיגא"ש היה רבו מובהק של הרמב"ם לא כן כתוב בס' יוחסין דמשמע שם שהר"י מיגא"ש היה זמן הרבה קודם הרמב"ם רק שקרא אותם רבותי לפי ששתה את מימיהן מתוך דבריהם, וכן נראה מתוך דברי הרמב"ם בהקדמתו לסדר זרעים.

אע"פ שאומר הרמב"ם הורו רבותי אינו מן ההכרח שיהיו שנים. הר"י הלוי סי' ס"ח.

יג כשהרמב"ם סותר עצמו מפירושו במשניות לספר הזה אין לסמוך אלא על מ"ש בחיבור הזה. כ"כ הב"י ביו"ד סי' רצ"ד, וכתב הכנה"ג שכ"כ הרדב"ז סי' תק"ץ. וע' בשדה יהושע דף ק"ח ו"ל הרמ"ע מפאנו סי' קי"ז פירוש המשניות דקטנותא היא ולא מקשינן ליה מינייהו, וכ"כ הר"י קורקוס דלא דקדק בפירוש המשנה כל הצורך. גם מספר המצות שלו אין להקשות

א רבינו משה היה בן תשע שנים כשמת הר"י בן מיגא"ש. ג.

את"ל מפורש אנו אמרין מדשאל זה מכלל דאידך פשיטא ליה. והרב פר"ח בהלכות גיטין סימן קכ"ב הכריח בטוב טעם דליתא להך כללא. כן אע"ג דאמרין כל את"ל פשיטותא היא היינו דוקא כשהבעיין בעי תרי הבעיות באת"ל אבל כד בעי תרי האיבעיות סתם אע"ג דבגמרא קאמר דבאת"ל קא מיבעיא ליה כיון שהוא עצמו לא אמרן די שנפסוק בעיא קמייטא כפשיטותא אבל לא פשיטות גמור כ"כ כדי שנפסוק בעיא בתרייתא הבאה מכללא דלא איפשטא לחומרא אלא דיינינן בעיא קמייטא כספק קצת כדי לפסוק בעיא בתרייתא כספק כיון שבאה בכללה דהדבר דומה לספק ספיקא. ומיהו ספק ספיקא גמור לא הוי לענין שנפסוק לקולא בבעיא בתרייתא. לח"מ פ"ג מהל' ק"ש, וע' בפרי תואר סי' למ"ד סק"א: כן דוחק לומר שיחלוק הרמב"ם על הרי"ף אא"כ מצינו בהדיא שחולק עליו ומכ"ש היכא דלא ראה שום חולק על הרי"ף דחוק הוא מאוד שהוא לבדו יחלוק עליו. כנה"ג בח"מ סי' רפ"ט וע' חוט השני דף ט"ז וחוות יאיר סי' א' ודרישה ח"מ סי' מ"ו:

כללי הראב"ד

כח חס ושלום להעלות על הדעת כי הקדוש הראב"ד כיון חלילה למעט בכבוד הרמב"ם. אך חשף זרוע קדשו לחלוק עליו בכח אמיץ בכמה גופי הלכות כי היכי דלא ליסרכו כ"ע אבתריה ללמוד וללמד בדעות מעל ס' המורה וכיוצא. כ"כ הרמ"ע סי' ק"ח. פוק חזי מ"ש הראב"ד בעצמו פ"ו דכלאים דמלאכה גדולה עשה לאסוף ולכנוס בחפניו כל אלה.

כט הראב"ד הוא מגדולי המורים. כ"כ הטור יו"ד סי' ק"ל וכ"כ הרדב"ז ח"ב דהראב"ד אילן גדול הוא ולא נעלם ממנו כל דבר. וכתב הרשד"ם שיש לנו לפסוק כהראב"ד נגד הרמב"ם. וכנה"ג א"ח סימן ק"מ כתב דזהו דוקא כשהראב"ד מחמיר ולא כשהוא מקיל.

ל כשהראב"ד כותב יש מי שאומר אין בלשון זה הכרע שסובר כן. ב"י בטור א"ח סימן תקפ"ב ולא משמע כן בטור שם.

לא כשהשיג הראב"ד על הרמב"ם ולא השיגו הרמ"ך אין ראייה שסובר הרמ"ך כהרמב"ם דאפשר שאחר שהשיג הראב"ד לא חש עוד להשיגו. כ"כ בעל משפט צדק. ויש ללמוד מזה דהיכא דהמשיגים לא השיגוהו סברי כוותיה, כנה"ג.

תרומות וגם בה' מ"א והרמב"ם מביאו רק בה' תרומות אין למידק
 דבמאכלות אסורות לא ס"ל הכי דהרמב"ם אין דרכו רק להמתיק דיני
 התלמוד כצורתם וכלשונם על מקומו וכנו. כ"כ הפר"ח ביו"ד סי' נ"ט.
 כא דרך הרמב"ם לפסוק כברייתא דספרי אף שלא הזכירה בתלמוד
 בבלי וירושלמי. כ"מ פי"ב דבגדרים. מיהו אם הספרי נגד הגמרא אין לו
 לפסוק כספרי רק פעם אחת מצינו בפ"ה מה' מלוה לענין הלואה לכותי
 שפסק כספרי ורובם ככולם תמהו עליו, ע' בבאר שבע סוטה דף ס"ד
 ויש"ש בפ"ד דיבמות סימן נ"א. גם בהשגות הראב"ד בפ"א מה' רוצח גבי
 רוצח ניתן להצילו בנפשו פי' הכנה"ג שכן כוונת השגתו שהניח דרש הגמ'
 ונקט כספרי.

כב היכא שהגמרא שלנו מעמיד משנה או ברייתא בשינוייא דחיקא
 דרך הרמב"ם לפסוק כירושלמי. מהרי"ק שרש ק"א.

כג בכל מקום שנמצא בתלמוד שתי סברות הפכיות ופסק תלמודא
 הילכתא כחד מיניהו דרכו של הרמב"ם להטעים בתוך דבריו שלילת
 אותה הסברה דלא חש לה תלמודא. ידי אליהו תיקון נ"ג.

כד ידוע ומפורסם שדרך הרמב"ם בחיבורו לפסוק כאם תימצי לומר
 שבגמרא. הרא"ש פ"ק דקידושין סי' ז' וכ"כ בכ"מ פי"ח מה' שבת ובפ"ב
 מה' נזירות וכ"כ הלח"מ בפ"ג מה' ק"ש. מיהו היכא דבדוכתא אחרינא
 מסיק להאי את"ל בתיקו אינו חושש לאת"ל. כ"כ הכסף משנה סוף פ"ה
 משאר אבות הטומאה ובפ"ב מה' מטמאי משכב ומושב, והלח"מ בפ"ד
 מה' מעה"ק מתנגד לזה, עוד כלל לנו הב"ח באה"ע דלא נקטינן כאת"ל
 אלא היכא דהיה יכול לומר איפכא דמדלא קאמר איפכא ודאי דהלכה
 כאת"ל שבגמ' אבל את"ל דלא מצי למימר איפכא לא. וע' תוס' פ' השולח
 דף מ"ג ד"ה את"ל.

כה וכל זה לא נאמר אלא כשהאת"ל מפורש בגמרא אבל כל שאינו
 מפורש בגמרא אע"פ שבעיא שנייה ממילא תהיה באת"ל מהראשונה ליכא
 מאן דפסק כאת"ל. כ"כ הב"י בטור אה"ע ס"ס קכ"ב ובכ"מ ספ"ב מה'
 מתנות עניים. והרב הר"ח עשה לו סמוכות שם נגד דעת הב"ח וכ"כ הפרישה
 בח"מ סימן רט"ז וכ"כ הלח"מ ספ"ב מהל' שאלה ופקדון והמשנה למלך
 פ"ג מה' ביאת המקדש וכ"כ בשו"ת חוות יאיר, ודלא כמ"ש בשו"ת זרע
 אברהם חלק י"ד סי' י"ז ודמשק אליעזר על חולין דף ת"ל דבענין כזה הוי
 כאילו נאמר בהדיא את"ל. מיהו כתב הלח"מ פ"ב מה' גיטין דוהו דוקא
 כשהבעיין אחד אבל כשבעיא שניה הוא בעל איבעיא אחר אז אף דאין

הקדמת הרמב"ם ז"ל

אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך.

INTRODUCTION

BY OUR MASTER MOSES BEN MAIMON OF BLESSED MEMORY

"Then should I not be ashamed, when I have regard unto all Thy Commandments". (Ps. 119.6.)

All of the commandments which were given to Moses on Sinai were given together with their oral explanation for, it is said: "And I will give thee the tables of stone, and the Torah and the commandment" (Ex. 24.12.); the Torah, is Holy Writ; and the commandment, its oral explanation.

Moreover, He commanded us to observe the Torah by the word of the commandment; thus it is this commandment which is called Oral Torah.

The whole Torah was written by Moses our Master, before his demise, by his own hand; and he gave a Book to each and every tribe, and one Book he deposited in the Ark as testimony, even as it is said; "Take this Book of the Torah and put it by the side of the Ark of the Covenant of the Lord your God, that it may be there as a witness against thee" (Deut. 32.26.); but the commandment, which is the oral explanation of the Torah, he did not reduce to writing, but he charged the Elders and Joshua and the rest of all Israel concerning its observance, even as it is said: "All the word which I

כל המצות שניתנו לו למשה בסיני בפירושן ניתנו. שנאמר ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה. תורה זו תורה שבכתב. והמצוה זו פירושה. וצונו לעשות התורה על פי המצוה. ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה. כל התורה כתבה משה רבינו קודם שימות בכתב ידו. ונתן ספר לכל שבט ושבט וספר אחד נתנהו בארון לעד. שנאמר לקוח את ספר התורה. הוזה ושמתם אותו וגו'. והמצוה שהיא פירוש התורה לא כתבה אלא צוה בה לזקנים וליהושע ולשאר כל ישראל. שנאמר

לב ובזה הנני תומך על חסדי העליון שיזכני להוציא לאור כל חלקי הספר „משנה תורה“ בהתרגום האנגלי. וכאשר זכיתי להוציא לאור הכרך הראשון כן יזכני ה' להוציא לאור כל הכתבייד אשר אתי, כי לא למען עשות ספרים אין קץ עמלתי. אלא בעד עמי בארץ הזאת ובכל הארצות. ויהי רצון אבי שבשמים שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם, אמן.

הק' ישעי' בר אברהם אלי' גלאזער החופ"ק גויארק.

ג' לסדר זאת חקת התורה, כ"ח סיון, ה' תרפ"ז.

Amos received it from Hosea and his tribunal; Isaiah received it from Amos and his tribunal; Micha received it from Isaiah and his tribunal; Joel received it from Micha and his tribunal; Nahum received it from Joel and his tribunal; Habakkuk received it from Nahum and his tribunal; Zephaniah received it from Habakkuk and his tribunal; Jeremiah received it from Zephaniah and his tribunal; Baruch son of Neriah received it from Jeremiah and his tribunal; Ezra and his tribunal received it from Baruch son of Neriah and his tribunal. The members of Ezra's tribunal are called Men of the Great Assembly, namely: Haggai, Zechariah, Malachi, Daniel, Hananiah, Mishael, Azariah, Nehemiah son of Hacaliah, Mordecai, Bilshan², Zerubbable and many other scholars with them, totaling the number of an hundred and twenty Elders. The last surviving Elder of among

them was Simeon the Just, who was included among the one hundred and twenty, and received the Oral Torah from all of them, and succeeded Ezra to the High Priesthood. Antigonus of Soko and his tribunal, received it from Simeon the Just and his tribunal; Jose son of Joezer of Zereda and Joseph son of Johanan of Jerusalem and their tribunal, received it from

ועמוס קיבל מהושע ובית דינו. וישעיה קיבל מעמוס ובית דינו. ומיכה קיבל מישעיה ובית דינו. ויואל קיבל ממיכה ובית דינו. ונחום קיבל מיואל ובית דינו. וחבקוק קיבל מנחום ובית דינו. וצפניה קיבל מחבקוק ובית דינו. וירמיה קיבל מצפניה ובית דינו. וברוך בן נריה קיבל מירמיה ובית דינו. ועזרא ובית דינו קיבלו מברוך בן נריה ובית דינו. בית דינו של עזרא הם הנקראים אנשי כנסת הגדולה והם חגי זכריה ומלאכי דניאל וחנניה ומישאל ועזריה ונחמיה בן חכליה ומרדכי בלשן חורבבל והרבה חכמים עמהם תשלום מאה ועשרים זקנים. האחרון מהם הוא שמעון הצדיק והוא היה מכלל המאה ועשרים. וקיבל תורה שבעל פה מכולם והוא היה כהן גדול אחר עזרא. אנטיגנוס איש סוכו ובית דינו קיבלו משמעון הצדיק ובית דינו. ויוסי בן יעזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים ובית דינם קיבלו

²Ibn Ezra supports the contention that Bilshan is the name of one of Zerubbable's associates (Ibn Ezra; Ezra. 2.2.) See Megilah, 16b. G.

את כל הדבר אשר אנכי מצוה
 אחכם אותו תשמרו לעשות וגו'.
 ומפני זה נקראת תורה שבעל פה.
 אף על פי שלא נכתבה תורה שבעל
 פה למדה משה רבינו כולה בבית
 דינו לשבעים זקנים. ואלעזר ופנחס
 ויהושע שלשתן קבלו ממש. וליהושע
 שהוא תלמידו של משה רבינו מסר
 תורה שבעל פה וצוהו עליה. וכן
 יהושע כל ימי חייו למד על פה.
 וזקנים רבים קבלו מיהושע. וקבל
 עלי מן הזקנים ומפנחס. ושמואל
 קיבל מעלי ובית דינו. ודוד קיבל
 משמואל ובית דינו. ואחיה השילוני
 מיוצאי מצרים היה ולוי היה ושמע
 ממשה והיה קטן בימי משה והוא
 קיבל מדוד ובית דינו. ואליהו קיבל
 מאחיה השילוני ובית דינו. ואלישע
 קיבל מאליהו ובית דינו. ויהוידע
 הכהן קיבל מאלישע ובית דינו.
 וזכריה קיבל מיהוידע ובית דינו.
 והושע קיבל מזכריה ובית דינו.

command you, that shall ye observe to do" (Ibid. 23. 1.); therefore, is this word of the commandment called, Oral Torah.

Although the Oral Torah was not reduced to writing, Moses our Master gave instructions in its full scope at his tribunal-seat, to seventy Elders. Eleazar, Phin-eas and Joshua, all the three of them received it from Moses; yet, unto Joshua, because he was the disciple of Moses our Master, he transmitted the Oral Torah and charged him concerning its observance. Joshua likewise continued throughout his lifetime to study it orally; and many Elders received it from Joshua. Eli received it from the Elders and from Phin-eas; Samuel received it from Eli and his tribunal; David received it from Samuel and his tribunal; Ahijah the Shiloite¹ who was among those who went

forth out of Egypt, and a Levite, heard Moses expounding it; but, as he was an infant in the days of Moses, he became the recipient from David and his tribunal; Elijah received it from Ahijah the Shiloite and his tribunal; Elisha received it from Elijah and his tribunal; Jehoiadah the priest received it from Elisha and his tribunal; Zechariah received it from Jehoiadah and his tribunal; Hosea received it from Zechariah and his tribunal;

השנת הראב"ד

* ואחיה השילוני וכו'. ח"א חזן זה נכון
 אלא שהיה אחיה השילוני מזית דינו של
 :717

RABD'S CRITICISM

¹¹"And Ahijah the Shiloite etc. This is incorrect, for Ahijah the Shiloite was a member of David's tribunal".

The contradiction cannot be maintained, as it is contended that Ahijah saw Amram. (Baba Batra, 121b.) C.

Rabbi Simeon¹⁰, Rabbi Nehemiah¹¹, Rabbi Eleazar son of Shamua, Rabbi Johanan ha-Sandler, Simeon son of Azai and Hananajah son of Teradion. The associates of Rabbi Akiba also received it from Rabbi Eliezar the Great. The associates of Rabbi Akiba are: Rabbi Tarphon Master of Jose the Galilean, Simeon son of Eleazar and Johanan son of Nuri. Rabbin Gamaliel the Elder received it from Simeon son of Hillel the Elder; his son, Simeon received it from him; from him, his son Rabbin Gamaliel¹² received it; from him, his son Rabbin Simeon received it; and Judah, the son of this Rabbin Simeon, is he who is called our Holy Master; and he received it from his father, and from Eleazar son of Shamua and from Rabbi Simen¹³ his Associates.

Our Holy Master compiled the Mishna. From the days of Moses our Master till our Holy Master no text book of the Oral Torah for public instruction had been issued, the practice theretofore being for the president of a tribunal or a prophet who flourished in a given generation to keep privately written memoranda of his Masters' oral teachings, out of which he, in turn, instructed the public orally. Like practice was resorted to by each and every indi-

ור' שמעון ור' נחמיה ור' אלעזר בן שמוע ור' יוחנן הסנדלר ושמעון בן עזאי ור' חנניה בן תרדיון. וכן קיבלו חביריו של ר' עקיבא מר' אליעזר הגדול. וחביריו של רבי עקיבא הם רבי טרפון רבו של רבי יוסי הגלילי ורבי שמעון בן אלעזר ורבי יוחנן בן נורי. רבן גמליאל הזקן קיבל מרבן שמעון אביו בנו של הלל הזקן. ורבן שמעון בנו קבל ממנו ורבן גמליאל בנו קבל ממנו ורבן שמעון בנו קיבל ממנו ור' יהודה בנו של רבן שמעון זהו הנקרא רבינו הקדוש והוא קיבל מאביו ומר' אלעזר בן שמוע ומר' שמעון חביריו. רבינו הקדוש חיבר המשנה. ומימות משה רבינו ועד רבינו הקדוש לא חיברו חבור שמלמדין אותו ברבים בתורה שבעל פה. אלא בכל דור ודור ראש בית דין או נביא שהיה באותו הדור כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו והוא מלמד על פה ברבים. וכן כל אחד ואחד כותב לעצמו

¹⁰Son of Johai.

¹¹See Ex. Rabba 98.

¹²The II.

¹³Son of Johai. G.

מאנטיגוס ובית דינו. ויהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי ובית דינם קבלו מיוסי בן יעזר ויוסף בן יוחנן ובית דינם. ויהודה בן טבאי ושמעון בן שטח ובית דינם קבלו מיהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי ובית דינם. שמעיה ואבטליון גרי הצדיק ובית דינם קבלו מיהודה ושמעון ובית דינם. הלל ושמאי ובית דינם קבלו משמעיה ואבטליון ובית דינם. ורבן יוחנן בן זכאי ורבן שמעון בנו של הלל הזקן קבלו מהלל ושמאי וב"ד. חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי והם גדולי החכמים שקיבלו ממנו ואלו הם. ר' אליעזר הגדול ור' יהושע ור' יוסי הכהן ור' שמעון בן נתנאל ור' אלעזר בן ערך. ור' עקיבא בן יוסף קיבל מר' אליעזר הגדול ויוסף אביו גר צדק היה. ור' ישמעאל ור' מאיר בן גר צדק קבלו מר' עקיבא וגם קיבל ר' מאיר וחבריו מר' ישמעאל. חבריו של ר' מאיר הם ר' יהודה ור' יוסי

Antigonus and his tribunal; Joshua son of Perahya and Nittai of Arebela and their tribunal, received it from Jose son of Joezer and Joseph son of Johanan and their tribunal; Judah son of Tabbai and Simeon son of Shetah and their tribunal, received it from Joshua son of Perahyah and Nittai of Arebela and their tribunal; Shemaiah and Abtalion the Just Proselytes and their tribunal, received it from Judah and Simeon and their tribunal; Hillel and Shammai and their tribunal, received it from Shemaiah and Abtalion and their tribunal; Rabbin Johanan son of Zakkai and Simeon son of Hillel the Elder³, received it from Hillel and (Shammai) and their (his) tribunal(s). Rabbin Johanan son of Zakkai had five disciples who were the greatest among the scholars to receive it from him, they are: Rabbi

Eliezer the Great⁴, Rabbi Joshua⁵, Rabbi Jose the Priest⁶, Rabbi Simeon son of Nathaniel, and Rabbi Eleazar son of Arak. Rabbi Akiba son of Joseph received it from Rabbi Eliezer the Great, and his father Joseph was a just proselyte; Rabbi Ishmael and Rabbi Meir⁷ son of the just proselyte, received it from Rabbi Akiba; Rabbi Meir and his Associates, however, received it also from Rabbi Ishmael. These are the names of Rabbi Meir's Associates; Rabbi Judah⁸, Rabbi Jose⁹

³Simeon I. ⁴Son of Hyrcanus. ⁵Son of Hananiah.

⁶The Pious. ⁷The Miracle Worker. ⁸Son of Ilia.

⁹Son of Halafta. G.

one book, a handy volume for all, so that they may study it even in haste and not forget it. And his whole lifetime, he sat together with the members of his tribunal and gave public instruction in the Mishna. And these are the great scholars who were members of our Holy Master's tribunal, and who received it from him; Simon and Gamaliel his sons, Rabbi Aphos¹⁴, Rabbi Hanina son of Hama, Rabbi Hiyya¹⁵, Rab¹⁶, Rabbi Yannai¹⁷, Bar Koppa¹⁸, Samuel¹⁹, Rabbi Johanan²⁰, and Rabbi Hoshai²¹. They were the principal scholars who received it from him, but along with them were thousands even tens of thousands of among the rest of his contemporary scholars.

כדי שילמדוהו במהרה ולא ישכח. וישב כל ימיו הוא ובית דינו ולמדו המשנה ברבים. ואלו הם גדולי החכמים שהיו בבית דינו של רבינו הקדוש וקיבלו ממנו. שמעון וגמליאל בניו. ורבי אפס. ור' חנינא בן חמא. ור' חייא ורב ורבי ינאי ובר קפרא ושמואל ור' יוחנן ור' הושעיא. ואלו הם גדולי החכמים שקיבלו ממנו ועמם אלפים ורבבות משאר

RABD'S CRITICISM

¹⁹"Samuel, Johanan, Hoshai, Yanni and Bar Koppa were not members of our Holy Master's tribunal; but Levi, Bissa and his son Hama, Ishmael son of Jose and Jose son of Lekkunian were members of his tribunal; evidently this compiler compiled out of his own mind, but had no data to rely upon".

Samuel was placed correctly (Baba Mezia, 85b); Johanan and Hoshai, too, belong there (Hullin, 137b, and 141a); as for Yannai and Bar Koppa, they belong to the great of his day and should not be excluded. The omission of Levi etc. is no error, as Maimonides names only the principal scholars of that generation as the chief recipients. C.

¹⁴Successor to the Presidency of our Holy Master's tribunal.

¹⁵Son of Adda.

¹⁶Abba Arika.

¹⁷The Great.

¹⁸Eleazar son of Eleazar ha-Koppar.

²⁰Son of Nappaha.

²¹The Great. G.

השנת הראב"ד

* ושמואל ורבי יוחנן וכו'. ח"א לא היה שמואל ור' יוחנן ור' הושעיא ור' ינאי ובר קפרא מניין דינו של רבי. חזל לוי ור' זיסא ור' חמא בנו ור' ישמעאל ז"ר יוסי ור' יוסי זר לקוניא הם היו מניין דינו. זה המאסף חסר מידעו ולא ידע על מה :

כפי כחו מביאור התורה והלכותיה כמו ששמע. ומדברים שנחדשו בכל דור ודור בדינים שלא למדום מפי השמועה אלא במדה משלש עשרה מדות והסכימו עליהם בית דין הגדול. וכן היה הדבר תמיד עד רבינו הקדוש והוא קיבץ כל השמועות וכל הדינים וכל הביאורים והפירושים ששמעו ממשה רבינו ושלמדו בית דין שכבל דור ודור בכל התורה כולה וחיבר מהכל ספר המשנה. ושנו לחכמים ברבים ונגלה לכל ישראל וכתבוהו כולם. ורצו בכל מקום. כדי שלא תשתכח תורה שבעל פה מישראל. ולמה עשה רבינו הקדוש כך ולא הניח הדבר כמות שהיה. לפי שראה שתלמידים מתמעטין והולכין והצרות מתחדשות ובאות ומלכות רומי פושטת בעולם ומתגברת. וישראל מתגלגלין והולכין לקצוות. חיבר חיבור אחד להיות ביד כולם

vidual scholar to write down, according to his ability of understanding the exposition on the Torah and its laws, as he heard it. So was also the practice in preserving new acts in each and every generation which were not based on tradition but upon one of the thirteen hermeneutical rules, to which the Great Tribunal had assented.

This procedure was followed continuously until the advent of our Holy Master, and he collected all traditional precedents, judicial pronouncements, expositions and explanations, whether they were traditionally attributed to Moses our Master or whether they were so instructed by the tribunals in each and every generation, the scope of which embraced the whole Torah, and from it all he compiled the Book

of the Mishna, out of which he gave public instruction to scholars, and its fame reached to all Israel, and written copies of it were made universally, and its circulation reached everywhere, so that the Oral Torah be not forgotten from the midst of Israel.

But why did our Holy Master thus, and did not leave the matter as it was heretofore? Because he observed that the number of students continued to decrease, whereas the volume of oppression continued to increase with renewed strength; that the Roman Empire continued to spread out its boundaries in the world and conquer, whereas Israel continued to drift aimlessly and follow extremes, he, therefore, compiled

Among the scholars who received it from Rab Huna and Rab Judah were: Rabba²⁵ and Rab Joseph; among the scholars who received it from Rabba and Rab Joseph were: Abayya and Raba, yet both of them received it also from Rab Nahman; among the scholars who received it from Raba were: Rab Ashi and Rabina; and Mar the son of Rab Ashi received it from his father and from Rabina.

Consequently there are forty intervening generations from Rab Ashi till Moses our Master, peace be to him! namely: (1) Rab Ashi received the Oral Torah from Raba; (2) Raba from Rabba; (3) Rabba from Rab Huna; (4) Rab Huna from Rabbi Johanan and from Rab and Samuel; (5) Rabbi Johanan and Rab and Samuel from our Holy Master; (6) our Holy Master from Rabbi Simeon his father; (7) Rabbi Simeon from his father Rabbin Gamaliel; (8) Rabbin Gamaliel from his father Rabbin Simeon; (9) Rabbin Simeon from his father Rabbin Gamaliel the Elder; (10) Rabbin Gamaliel the Elder from his father Rabbin Simeon; (11) Rabbin Simeon from his father Hillel and from Shammai; (12) Hillel and Shammai from Shemaiah and Abtalion; (13) Shemaiah and Abtalion from Judah and Simeon;

RABD'S CRITICISM

²⁵"Rabba etc. And Rabbi Hisda and Rabba Bar Rab huna". Neither is this a correction, for the reason just given. C.

ומכלל החכמים שקיבלו מרבי הונא ומרבי יהודה רבה ורבי יוסף. ומכלל החכמים שקיבלו מרבה ורבי יוסף אב"י ורבא. ושניהם קיבלו גם מרבי נחמן. ומכלל החכמים שקיבלו מרבא רב אשי ורבינא. ומר בר רב אשי קיבל מאביו רב אשי ומרבינא. נמצא מרבי אשי עד משה רבינו עליו השלום ארבעים דורות ואלו הן: (א) רב אשי מרבא. (ב) ורבא מרבה. (ג) ורבה מרבי הונא. (ד) ורבי הונא מר' יוחנן ורבי ושמואל. (ה) ורבי יוחנן ורבי ושמואל מרבינו הקדוש. (ו) ורבינו הקדוש מרבי שמעון אביו. (ז) ורבי שמעון מרבי גמליאל אביו. (ח) ורבי גמליאל מרבי שמעון אביו. (ט) ורבי שמעון מרבי גמליאל הזקן אביו. (י) ורבי גמליאל הזקן מרבי שמעון אביו. (יא) ור' שמעון מהלל אביו ושמאי. (יב) והלל ושמאי משמעיה ואבטליון. (יג) ושמעיה ואבטליון מיהודה ושמעון. (יד)

השגת הרמב"ד

* רנה וכו'. ה"א רנ חסדא ורנה נר רנ חסדא:

החכמים. אע"פ שאלו הי"א קיבלו מרבינו הקדוש ועמדו במדרשו. ר' יוחנן קטן היה ואחר כן היה תלמיד לר' ינאי וקיבל ממנו תורה. וכן רב קיבל מר' ינאי. ושמואל קיבל מרבי חנינא בר חמא. רב חיבר ספרא וספרי לבאר ולהודיע עיקרי המשנה. ור' חייא חיבר התוספתא לבאר עניני המשנה. וכן ר' הושעיא ובר קפרא חיברו ברייתות לבאר דברי המשנה. ור' יוחנן חיבר הגמרא הירושלמית בארץ ישראל אחר חרבן הבית בקרוב שלש מאות שנה. ומגדולי החכמים שקיבלו מרב ושמואל רב הונא ורב יהודה ורב נחמן ורב כהנא. ומגדולי החכמים שקיבלו מר' יוחנן רבה בר בר חנה ור' אמי ור' אסי ורב דימי ור' אבין.

the Jerusalemean Talmud in Eretz Yisrael, close to the third century after the destruction of the (Second) Temple.

Among the principal scholars who received the Oral Torah from Rab and Samuel were: Rab Huna, Rab Judah, Rab Nahman and Rab Kahana: and among the principal scholars who received it from Rabbi Johanan were: Rabba Bar Bar Hana²⁴, Rab Ami, Rab Assi, Rab Dimi, and Rab Abin.

השנת הראב"ד

* וכן רב וכו'. זה לא היה ולא נברא:
* ושמואל קיבל וכו'. א"ל וגם זה לא היה אלא חלוי:
* רבה בר בר חנה וכו'. א"ל ור' חייא רב קנא:

Master's successor as President of his school, it is thus clear that Samuel received it from him (Ketubot, 106b). C.

²⁴"Rabba Bar Bar Hana etc. Also Rabbi Hiyya Bar Abba". Our Master enumerates the chief recipients only. C.

Although all of these eleven scholars received it from our Holy Master and regularly attended his lectures, Rabbi Johanan was then in his minority, and thereafter became the disciple of Rabbi Yannai from whom he received the Oral Torah. So did Rab²² receive it from Rabbi Yannai; but Samuel²³ received it from Hanina son of Hama.

Rab compiled the Sifra and Sifre to elucidate and proclaim the principles of the Mishna; Rabbi Hiyya compiled the Tosefta to elucidate the treatises of the Mishna; Rabbi Hoshaiha and Bar Koppara compiled the Braitot to elucidate the texts of the Mishna; and Rabbi Johanan compiled

RABD'S CRITICISM

²²"So did Rab etc. This is an invention". Yannai was Rab's Master (Yebomot, 93a). C.

²³"Samuel received it etc. This, too, is an invention, as he received it from Levi". Hanina was our Holy

even tens of thousands who heard the Oral Torah being expounded together with them, or received it from them.

Rabina and RabAshi flourished at the close of the era of Talmudic scholars. Rab Ashi is he who compiled the Babylonian Talmud in the land of Shinar about a century after Rabbi Johanan compiled the Jerusalem Talmud.

The scope of both Talmudic works comprises an exposition defining the text of the Mishna, elucidatory commentaries upon its complexities, and a survey of the legal precedents established by the succeeding tribunals during the intervening period between our Holy Master and the compilation of the Talmud. And, out of both Talmudic works, the Tosefta, Sifra, Sifre (and Additions), from it all is derived what is forbidden and what is permitted, what is polluted and what is clean, what is guilt and what is innocence, what is disqualified and what is fit, all as it was transmitted orally from man to man, from the mouth of Moses our Master, even from Sinai.

Therefrom are also derived the edicta issued by the scholars and prophets in each and every generation to safeguard the Torah itself, as they heard it clearly from Moses, saying: "Therefore shall ye keep my charge" (Lev. 18.30.), which means, "Build a fence around My Guard".²⁶

Likewise are the customs and by-laws, which were inaugurated and enacted in each and every generation, by authority

²⁶Mo'ed Katan 5a. S.

ורבבות ששמעו מהם ועמהם. רבינא ורב אשי הם סוף חכמי הגמרא. ורב אשי הוא שחיבר הגמרא הבבליה בארץ שנער אחר שחיבר ר' יוחנן הגמרא ירושלמית בכמו מאה שנה. וענין שני הגמרות הוא פירוש דברי המשניות וביאור עמקותיה ודברים שנתחדשו בכל בית דין ובית דין מימות רבינו הקדוש ועד חיבור הגמרא. ומשני הגמרות ומן התוספתות ומספרא וספרי (ומן התוספות) מכולם יתבאר האסור והמותר הטמא והטהור החיוב והפטור הפסול והכשר כמו שהעתיקו איש מפי איש מפי משה רבינו מסיני:

גם יתבאר מהם דברים שזוהו חכמים ונביאים שבכל דור ודור לעשות סייג לתורה כמו ששמעו ממה בפירוש. שנאמר ושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרת. וכן יתבאר מהם המנהגות והתקנות שהתקינו או שנהגו בכל דור ודור

ויהודה ושמעון מיהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי. טו) ויהושע ונתאי מיוסי בן יעזר ויוסף בן יוחנן. טז) ויוסי בן יעזר ויוסף בן יוחנן מאנטיגנוס. יז) ואנטיגנוס משמעון הצדיק. יח) ושמעון הצדיק מעזרא. יט) ועזרא מברוך. כ) וברוך מירמיה. כא) וירמיה מצפניה. כב) וצפניה מחבקוק. כג) וחבקוק מנחום. כד) ונחום מיואל. כה) ויואל ממיכה. כו) ומיכה מישעיה. כז) וישעיה מעמוס. כח) ועמוס מהושע. כט) והושע מזכריה. ל) וזכריה מיהוידע. לא) ויהוידע מאלישע. לב) ואלישע מאליהו. לג) ואליהו מאחיה. לד) ואחיה מדוד. לה) ודוד משמואל. לו) ושמואל מעלי. לז) ועלי מפנחס. לח) ופנחס מיהושע. לט) ויהושע ממשה רבינו. מ) ומשה רבינו מפי הגבורה. נמצא שכולם מה' אלהי ישראל:

כל אלו החכמים הנזכרים הם גדולי הדורות. מהם ראשי ישיבות ומהם ראשי גליות ומהם סנהדרין גדולה. ועמהם בכל דור ודור אלפים

(14) Judah and Simeon from Joshua son of Perahyah and Nittai of Arbela; (15) Joshua and Nittai from Jose son of Joezer and Joseph son of Johanan; (16) Jose son of Joezer and Joseph son of Johanan from Antigonos (17) Antigonos from Simeon the Just; (18) Simeon the Just from Ezra; (19) Ezra from Baruch; (20) Baruch from Jeremiah; (21) Jeremiah from Zephaniah; (22) Zephaniah from Habakkuk; (23) Habakkuk from Nahum; (24) Nahum from Joel; (25) Joel from Micha; (26) Micha from Isaiah; (27) Isaiah from Amos; (28) Amos from Hosea; (29) Hosea from Zachariah; (30) Zachariah from Jehoiadah; (31) Jehoiadah from Elisha; (32) Elisha from Elijah; (33) Elijah from Ahijah; (34) Ahijah from David; (35) David from Samuel; (36) Samuel from Eli; (37) Eli from Phinehas; (38) Phinehas from Joshua; (39) Joshua from Moses our Master; (40) Moses our Master from the

Word of Almighty. Thus it is established that all of them received it from the Lord God of Israel.

All of the hereinabove named scholars were the greatest men in their respective generations; some were heads of schools, others exilarchs, and still others heads of the Great Sanhedrin; and with them were their contemporaries in each and every generation numbering in the thousands,

customs; and their edicts, statutes, and customs were universally accepted by Israel in all the places of their habitation.

After the tribunal of Rab Ashi, who compiled the Talmud, which was completed in the days of his son²⁷, the extent of Israel's dispersion throughout the lands became more general, its extreme points reaching out to distant isles, in the midst of which universal unrest became alarming, making the highways unsafe on account of military operations, as a result of which the study of the Torah was neglected, and the sons of Israel ceased flocking to their schools in the thousands and in the tens of thousands as theretofore, save only the gathering of a remnant few, who ever hear the call of God in

each and every city and in each and every country and study the Torah and understand all the works of the scholars and learn to know therefrom the path of the law as it is. Thus, every tribunal, founded during the post-Talmudic era in each and every country which issued edicts, or enacted statutes, or established customs, either for the inhabitants of its own country alone or for the inhabitants of many countries, did not have its authority extended throughout all Israel, because of the great distances between their habitations and the unsafe condition of the highways. Moreover, as the tribunal of a given state consisted of individual scholars only, for the

ופשטה גזירתם ותקנתם ומנהגותם בכל ישראל בכל מקומות מושבותם. ואחר בית דין של רב אשי שחבר הגמרא וגמרו בימי בנו נתפזרו ישראל בכל הארצות פיזור יתר והגיעו לקצוות ואיים הרחוקים ורבתה קטטה בעולם ונשתבשו הדרכים בגייסות ונתמעט תלמוד תורה ולא נכנסו ישראל ללמוד בשיבותיהם אלפים ורבבות כמו שהיו מקודם אלא מתקבצים יחידים השרידים אשר ה' קורא בכל עיר ועיר ובכל מדינה ומדינה ועוסקין בתורה ומבינים בחיבורי החכמים כולם ויודעים מהם דרך המשפט היאך הוא. וכל בית דין שעמד אחר הגמרא בכל מדינה ומדינה וגזר או התקין או הנהיג לבני מדינתו או לבני מדינות רבות לא פשטו מעשיו בכל ישראל מפני רחוק מושבותיהם ושבשו הדרכים. והיות בית דין של

²⁷ Mar. G.

כמו שראו בית דין של אותו הדור. לפי שאסור לסור מהם שנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגירו לך ימין ושמאל. וכן משפטים ודינים מופלאים שלא קיבלום ממה ודנו בהם בית דין של אותו הדור במדות שהתורה נדרשת בהן. ופסקו אותם הזקנים וגמרו שהדין כך הוא. הכל חיבר רב אשי בגמרא מימות משה ועד ימיו. וחברו חכמי המשנה חבורים אחרים לפרש דברי התורה. רבי הושעיא תלמידו של רבינו הקדוש חיבר ביאור ספר בראשית. ורבי ישמעאל פירש מאלה שמות עד סוף התורה והוא הנקרא מכילתא. וכן ר' עקיבא חיבר מכילתא. וחכמים אחרים אחריהם חיברו מדרשות. והכל חובר קודם הגמרא הבבלי:

נמצא רבינא ורב אשי וחבריהם. סוף גדולי חכמי ישראל המעתיקים תורה שבעל פה. ושגורו גזירות והתקינו התקנות והנהיגו מנהגות

of the tribunal of a given generation derived therefrom. Moreover, it is forbidden to deviate from them, even as it is said: "Thou shalt not turn aside from the sentence which they shall declare unto thee, to the right hand, nor to the left" (Deut. 17.11.). Similarly are derived therefrom such laws and judicial pronouncements, otherwise not accredited by tradition to Moses, but legislated by a tribunal of a given generation upon authority of the rules by which the Torah is expounded, and were passed upon their merits by the Elders, who decided that such should be the law. The entire scope of it all, extending from the days of Moses even to his day, Rab Ashi compiled.

In addition, the scholars of the Mishnaic period compiled divers works of exegesis on the text of the Torah. Rabbi Hoshai, a disciple of our Holy Master,

compiled an exegetical work on the Book of Genesis; Rabbi Ishmael compiled a work of commentaries extending from Exodus till the end of the Torah; this work is called *Mehilta*; Rabbi Akiba, too, compiled a *Mehilta*; and other scholars, in a later period, compiled Midrashic literature; but all of those were edited prior to the compilation of the Babylonian Talmud.

Consequently, Rabina and Rab Ashi and their Associates were the last of the great scholars in Israel who edited the Oral Torah, issued edicts, enacted statutes and established

jority of the scholars in Israel, and they were the recipients of the traditional interpretation of the precepts of the whole Torah, generation after generation, even unto Moses our Master, peace be unto him!

All of the scholars who rose up after the compilation of the Talmud and builded upon it, thereby gaining fame for their scholarship, are called Gaonim. All the Gaonim who flourished in Eretz Yisrael, in the land of Shinar, in Spain and in France studied searchingly the path of the Talmud, and brought to light its hidden mysteries, and clarified its treatises, for its path is an extremely deep path, Moreover, being written in Aramaic, blended with other languages, a vernacular understood by the inhabitants of Shinar when the Talmud was compiled; whereas in other places, and even in Shinar during the period of the Gaonim, no man understood that language unless he received special instructions therein. In addition the people of each and every city propounded many questions to their contemporary Gaonim for the elucidation of impenetrable texts in the Talmud, to whom the latter responded according to their wisdom, and such interrogators collected the responsa in book form, out of which they gained understanding. The Gaonim in each and every generation compiled also exegetical works on the Talmud, some

הם כל חכמי ישראל או רובם והם ששמעו הקבלה בעקרי התורה כולה דור אחר דור עד משה רבינו עלי השלום. וכל החכמים שעמדו אחר חיבור הגמרא ובנו בו ויצא להם שם בחכמתם הם הנקראים גאונים. וכל אלו הגאונים שעמדו בארץ ישראל ובארץ שנער ובספרד ובצרפת למדו דרך הגמרא והוציאו לאור תעלומותיו וביארו עניניו, לפי שדרך עמוקה דרכו עד למאוד. ועוד שהוא בלשון ארמי מעורב עם לשונות אחרות לפי שאותה הלשון היתה ברורה לכל אנשי שנער בעת שחיברא הגמרא. אבל בשאר מקומות וכן בשנער בימי הגאונים אין אדם מכיר אותה הלשון עד שמלמדים אותו. ושאלות רבות שואלין אנשי כל עיר ועיר לכל גאון אשר היה בימיהם לפרש להם דברים קשים שבגמרא. והם משיבים להם כפי חכמתם. ואותם השואלים מקבצים התשובות ועושין מהם ספרים להבין מהם. גם חיברו הגאונים שבכל דור ודור חיבורים לבאר הגמרא. מהם מי שפירש

אותה המדינה יחידים¹ ובית דין הגדול של שבעים ואחד בטל מכמה שנים קודם חיבור הגמרא. לפיכך אין כופין אנשי מדינה זו לנהוג כמנהג מדינה האחרת. ואין אומרים לבית דין זה לגזור גזירה שגורה בית דין אחר במדינתו. וכן אם למד אחד מהגאונים שדרך המשפט כך הוא ונתבאר לבית דין אחר שעמד אחריו שאין זה דרך המשפט הכתוב בגמרא אין שומעין לראשון אלא למי שהדעת נוטה לדבריו בין ראשון בין אחרון:

ודברים הללו בדינים גזירות ותקנות ומנהגות שנתחדשו אחר חיבור הגמרא. אבל כל הדברים שבגמרא הבבלי חייבין כל ישראל ללכת בהם וכופין כל עיר ועיר וכל מדינה ומדינה לנהוג בכל המנהגות שנהגו חכמי הגמרא ולגזור גזירותם וללכת בתקנותם. הואיל וכל אותם הדברים שבגמרא הסכימו עליהם כל ישראל. ואותם החכמים שהתקינו או שגזרו או שהנהיגו או שדנו דין ולמדו שהמשפט כך הוא

Great Tribunal of seventy one had ceased to be many years before the compilation of the Talmud, the people of one state could therefore, not be forced to inaugurate the custom of another state; neither could one tribunal be told to issue edicts similar to the edicts issued by another tribunal for its own state. Likewise, if one of the Gaonim instructed concerning a given law in a particular way, and it became clear to another tribunal which rose up after him, that such was not the way of the law according to the text of the Talmud, the first one is not supported but the one whose interpretation is based upon sound reasoning, whether he be the first one or the last one.

These rules apply only to laws, edicts, statutes and customs which were inaugurated during the post-Talmudic era; but all matters named in the Babylonian Talmud itself, are mandatory upon all Israel to

follow, and each and every community and each and every state must be forced to inaugurate the customs which were promulgated by the Talmudic scholars, to proclaim their edicts and to obey their statutes, because to all such matters so named in the Talmud, all Israel assented. Moreover, those scholars who enacted statutes, issued edicts, inaugurated customs or made judicial pronouncements and instructed that such was the law, constituted all, or a ma-

one may find the right path therein, to ascertain the things which are forbidden and the things which are permitted, or to fathom the how and why of the other laws of the Torah.

Therefore, have I, Moses son of Maimon, of Spain, girded up my loins, and, supporting myself upon the Rock, blessed be He! made a comprehensive study of all those books and minded myself to construct out of all these compilations a clear summary on the subject of that which is forbidden or permitted, defiled or clean along with the other laws of the Torah, the whole scope in pure language and concise style, so that the Oral Torah be entirely methodical in the mouth of everybody, without query and without repartee, without the contentious thus of one and such of another, but clear text, cohesive, correct, in harmony with the law which is defined out of all these existing compilations and commentaries from the days of our Holy Master till now; so that all laws be open to young and old, whether they be laws concerning each and every commandment or whether they be laws concerning matters instituted by scholars and prophets. The main object of the matter being, that no man shall have a need of any other compilation in the world for any law of the laws of Israel, but this compilation shall be a cyclopedia of the whole Oral Torah together with a code of the statutes, customs

ואחר כך יודע מהם הדרך הנכונה בדברים האסורים והמותרים ושאר דיני התורה היאך הוא. ומפני זה נערתי חצני (שנסתי מתני) אני משה בן מיימון הספרדי ונשענתי על הצור ב"ה ובינותי בכל אלו הספרים וראיתי לחבר דברים המתבררים מכל אלו החיבורים בענין האסור והמותר הטמא והטהור עם שאר דיני התורה. כולם בלשון ברורה ודרך קצרה עד שתהא תורה שבעל פה כולה סדורה בפי הכל בלא קושיא ולא פירוק. לא זה אומר בכה וזה בכה. אלא דברים ברורים קרובים נכונים על פי המשפט אשר יתבאר מכל אלו החיבורים והפירושים הנמצאים מימות רבינו הקדוש ועד עכשיו. עד שיהיו כל הדינים גלויין לקטן ולגדול בדין כל מצוה ומצוה ובדין כל הדברים שתקנו חכמים ונביאים. כללו של דבר כדי שלא יהא אדם צריך לחיבור אחר בעולם בדין מדיני ישראל אלא יהא חיבור זה מקבץ לתורה שבעל פה כולה עם התקנות

הלכות יחידות. ומהם שפירש פרקים יחידים שנתקשו בימיו. ומהם מי שפירש מסכתות וסדרים. ועוד חיברו הלכות פסוקות בענין איסור והיתר וחייב ופטור בדברים שהשעה צריכה להם כדי שיהיו קרובים למדע מי שאינו יכול לירד לעומקה של גמרא. וזו היא מלאכת ה' שעשו בה כל גאוני ישראל מיום שחזרה הגמרא ועד זמן זה שהיא שנה שמינית אחר מאה ואלף לחרבן הבית, והיא שנת ארבעת אלפים וחשע מאות ושלישים ושבע לבריאת עולם. ובזמן הזה תקפו הצרות יתירות ודחקה השעה את הכל ואבדה חכמת חכמינו ובינת נבוינו נסתרה. לפיכך אותם הפירושים וההלכות והתשובות שחברו הגאונים וראו שהם דברים מבוארים נתקשו בימיו ואין מבין עניניהם כראוי אלא מעט במספר. ואין צריך לומר הגמרא עצמה הבבלית והירושלמית וספרא וספרי והתוספתא שהם צריכין דעת רחבה ונפש חכמה וזמן ארוך

of among them interpreted particular laws; of among others particular chapters which had been the subject of inquiry in his days, and of among still others, whole Tractates and Orders. They also compiled treatises on judicial decisions concerning that which is forbidden, or permitted, guilt or innocence, matters which were the need of the hour, so as to keep in touch with education, even he who is not capable of penetrating the depths of the Talmud. Of such was the Godly work of the Gaonim in Israel from the close of the Talmud even till this time, which is in the eighth year after the eleventh century since the destruction of the (Second) Temple, and which is also the year four thousand nine hundred and thirty-seven since the creation of the world.

In this age, with afflictions mightily intensified, the pressure of the hour weighing heavily upon everybody, when the wisdom of our wise did perish and the prudence of our prudent was hid, all commentaries, treatises, and responsa which the Gaonim compiled and considered by them as clear text are preplexities in our day and only a select few comprehend the subject matter thereof, not to speak of the Talmud itself, both the Babylonian and the Jerusalemean, the Sifra, Sifre and Tosefta, which require a broad understanding, a soul endowed with wisdom and lengthy reflection wherafter

comprising a given subject; the treatises were subdivided into chapters, and the chapters into small sections, so that it may serve as an index suitable to memorize it by heart. The range of the treatises of each and every subject varies; some embrace only the laws of a single commandment, as for example, a commandment around which much traditional matter was constructed, which is in reality a subject by itself; other treatises embrace the laws of many commandments, if they are commandments concerning one subject; because the division of this compilation is according to subjects, not according to the number of commandments; as it appears plainly to the reader. The number of the commandments of the

Torah, which are established for all generations, is six hundred and thirteen, of which two hundred and forty eight are mandatory; a numerical comparison to the members in a human body, and three hundred and sixty-five prohibitive, a numerical comparison to the days of the solar year.

RABD'S CRITICISM

The path chosen by Maimonide is an improvement to the whole world, excepting to one in that generation. Besides, what prevents a scholar from looking up authorities? C.

Thanks to the work of the Gaonim who succeeded Maimonides, authorities have been traced, and are given in the English version. G.

בכל ענין וענין. ואחלק ההלכות
לפרקים שבאותו ענין. וכל פרק
ופרק אחלק אותו להלכות קטנות
כדי שיהיו סדורים על פה. אלו
ההלכות שבכל ענין וענין יש מהם
הלכות שהם משפטי מצוה אחת
בלבד. והיא המצוה שיש בה דברי
קבלה הרבה והוא ענין בפני עצמו.
ויש מהם הלכות שהם כוללים
משפטי מצות הרבה אם יהיו אותן
המצות כולם בענין אחד. מפני
שחילוק חיבור זה לפי הענינים לא
לפי מנין המצות כמו שיתבאר
לקורא בו. ומנין מצות התורה
הנוהגות לדורות שש מאות ושלוש
עשרה מצות. מהם מצות עשה
מאתים וארבעים ושמונה סימן להם
מנין אבריו של אדם. ומהם מצות
לא תעשה שלש מאות וששים וחמש
סימן להם מנין ימי שנת החמה:

והמנהגות והגזירות שנעשו מימות משה רבינו ועד חבור הגמרא וכמו שפירשו לנו הגאונים בכל חיבוריהם שחיברו אחר הגמרא. לפיכך קראתי שם חיבור זה משנה תורה. לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחלה ואחר כך קורא בזה *ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם. וראיתי לחלק חיבור זה הלכות הלכות

and edicts which were enacted since the days of Moses our Master until the close of the Talmud, even as they were interpreted for us by the Gaonim in all their compilations which were compiled by them since the Talmudic era. Therefore, have I named this compilation Mishnah Torah; for, when one studies Holy Writ first and thereafter reads this Work, he

obtains herefrom²⁸ a complete knowledge of the Oral Torah, having no need to read any other book in between them. I have also minded myself to divide this work in treatises, each treatise

השנת הראב"ד

* ויודע ממנו וכו'. א"ל סדר לתקן ולא תיקן כי הוא עזב דרך כל המהצרים אשר היו לפניו כי הם הניחו ראיה לדבריהם וכתבו הדברים נשם אומנם והיה לו צוה תועלת גדולה כי פעמים רבות יעלה על לב הדיון לאסור או להסיר וראייתו ממוקם אחר ואילו ידע כי יש גדול ממנו הפליג שמועתו לדעת אחרת היה חוזר צו. ועתה לא אדע למה אחזור מקבלתי ומרעייתי נשציל חזרו של זה המהצר. אם החולק עלי גדול ממני הרי טוב ואם אני גדול ממנו למה אצטל דעתי מפני דעתו. ועוד כי יש דברים שהגאונים חולקים זה על זה וזה המהצר צירר דברי האחד וכתבם בחיבורו ולמה אסמוך אני על צירירתו והלא לא נראית צעיתי ולא אדע החולק עמו אם הוא ראוי לחלוק אם לא. אין זה אלא כל קנל די רוח יתירא ציה :

RABD'S CRITICISM

²⁸"He obtains herefrom etc. He aimed to improve but made no improvement; for he abandoned the path of all authors who preceded him; they supported their contention by quoting authority, so that one derived a great benefit, as when a member of a court is about to render a decision, either to forbid or permit, supporting his contention upon one authority, if he finds a higher authority who reverses him, he still can retract; whereas, now, with this work before me, I know not why I should abandon my tradition or my supporting authority simply on account of the work of this author; if the one who reverses me is greater than I it is well, but if I am greater

than he, why should I annul my opinion because of his? Moreover, there are matters concerning which the Gaonim disagree, comes this author and selects the opinion of one in preference to another; why should I rely upon his choice, when the opinion does not please me, or when the contending authority is unknown to me, even whether or not he is competent to contend aught against another? This is none else, save that in all such there is a spirit of arrogance".

9. To sanctify His name. Lev. 22.32. ט לקדש את שמו שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל:
10. To read the Shema' each morning and evening. י לקרות קריאת שמע פעמים ביום שנאמר ודברת בם בשכבך ובקומך:
11. To study and to teach others the Torah. Deut. 6.7. יא ללמוד תורה וללמדה שנאמר ושננתם לבניך:
12. To bind the phylactery on the forehead. Deut. 6.8. יב לקשור תפילין בראש שנאמר והיו לטוטפות בין עיניך:
13. To bind the phylactery on the arm. Deut. 6.8. יג לקשור תפילין ביד שנאמר וקשרתם לאות על ירך:
14. To make fringes (Zizit). Num. 15.38. יד לעשות ציצית שנאמר ועשו להם ציצית:
15. To fix a Mezuzah on the door-posts. Deut. 6.9. טו לקבוע מזוזה שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך:
16. To assemble the people to hear the Law every seventh year. Deut. 31.12. טז להקהל את העם לשמוע התורה במוצאי שביעית שנאמר הקהל את העם:
17. To write a copy of the Torah for oneself. Deut. 31.19. ז לכתוב כל איש ספר תורה לעצמו שנאמר כתבו לכם את השירה הזאת:
18. That the king write a special copy of the Torah for himself. Deut. 17.18. ח לכתוב המלך ספר תורה לעצמו יתר על אחד של כל אדם ויהיו לו שתי תורות שנאמר וכתב לו את משנה התורה הזאת:
19. To bless God after eating. Deut. 8.10. יט לברך אחר המזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך:
20. To build a Temple. Ex. 25.8.² כ לבנות בית הבחירה שנאמר ועשו לי מקדש:

RABD's CRITICISM

השגת הראב"ד

* לזנות צית הנחירה וכו'. ח"א ולמה הניח לזנות מזנה אנשים שלמות: "But wherefore did he omit the commandment to build the altar of unhewn stone?" Maimonides contends that the commandments to build a Temple includes every part thereof. C.

מנין המצות להרמב"ם זצ"ל

מצות עשה

THE NUMBER OF COMMANDMENTS

According to MAIMONIDES, May The Memory of the
Pious Be Blessed

MANDATORY COMMANDEMENTS

* מצוה ראשונה ממצות עשה לידע
שיש שם אלוה שנאמר אנכי ה'
אלהיך:	1. To know that the Lord
God exists. Ex. 20.2.
= לייחדו שנאמר ה' אלהינו ה'
אחד:	2. To acknowledge His unity.
Deut. 6.3.
= לאהבו שנאמר ואהבת את ה'
אלהיך:	3. To love Him. Deut. 6.4.
= ליראה ממנו שנאמר את ה'
אלהיך תירא:	4. To fear Him. Deut. 6.13.
= להתפלל אליו שנאמר ועבדתם
את ה' אלהיכם ועבודה זו תפלה:	5. To pray to Him. Ex.23.25.
= לדבקה בו שנאמר ובו תדבק:
להשבע בשמו שנאמר ובשמו
תשבע:	6. To cleave to Him. Deut.
10.20.
= להדמות בדרכיו הטובים
והישרים שנאמר והלכת בדרכיו:	7. To swear by His name.
Deut. 6.13; 10.20. ¹
	8. To resemble Him in His
ways. Deut. 28.9.

השגח הרמב"ם

* להשבע בשמו וכו'. ה"ל איזה מן
המנין הלא נא להזכיר שלא ישבע באל
אחר, ואולי אמר זה דלאו הכא מכלל עשה
עשה:

RABD's CRITICISM

¹"This is not of the number, but is
intended solely as an admonition not
to swear by another god. Perad-
venture he did say so because a pro-
hibitive derived from a mandatory is

considered mandatory". The Maimonides attitude that it is mandatory to
swear by His Name when an oath is imperative is justified seeing that it is
a prohibitive commandment not to swear by His Name in vain. C.

32. That the Aaronites have the place of honor. Lev. 21.8.
33. To clothe the Aaronites with priestly garments. Ex. 28.2.
34. That the sons of Kehath carry the Ark upon their shoulders. Num. 7.9.
35. To anoint high-priests and kings with oil. Ex. 30.31.
36. That the priests officiate by turns, save during holidays, when they officiate together. Deut. 18.6--9.
37. That the priests mourn and contaminate themselves for the dead of amongst their near relatives. Lev. 21.3.
38. That the high-priest take a virgin to wife. Lev. 21.13.
39. To offer sacrifices (Tamidin) twice daily. Num. 28.3.
40. That the high-priest offer an oblation daily. Lev. 6.13.
41. To offer an additional oblation every Sabbath. Num. 28.9.
42. To offer an additional oblation on every new moon. Num. 28.11.
43. To offer an additional oblation on the Feast of Passover. Lev. 23.36.

לב לחלוק כבוד לזרעו של אהרן ולהקדימו לכל דבר שבקדושה שנאמר וקדשתו:

לג להלביש הכהנים לעבודה בגדי כהונה שנאמר ועשית בגדי קדש: לד לשאת את הארון על הכתף כשנושאים אותו שנאמר עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו:

לה למשווח כהנים גדולים ומלכים בשמן המשחה שנאמר שמן משחת קדש:

לו להיות הכהנים עובדים במקדש משמרות משמרות ובמועדים עובדים כאחד שנאמר וכי יבא הלוי וגו' לבד ממכריו על האבות:

לז להיות הכהנים מטמאים לקרוביהן ומתאבלין עליהן כשאר קרוביהם שהן מצווין להתאבל שנאמר לה יטמא:

לח להיות כהן גדול נושא בתולה שנאמר והוא אשה בבתוליה יקח: לט להקריב תמידין בכל יום שנאמר שנים ליום עולה תמיד:

מ להקריב כהן גדול מנחה בכל יום שנאמר זה קרבן אהרן ובניו: מא להוסיף קרבן אחד בכל שבת שנאמר וביום השבת שני כבשים: מב להוסיף קרבן בכל ראש חודש וראש חודש שנאמר ובראשי חדשיכם:

מג להוסיף קרבן בחג הפסח שנאמר שבעת ימים תקריבו אשה לה':

כא ליראה מבית המקדש שנאמר
ומקדשי תיראו:
כב לשמור בית זה תמיד שנאמר
ואתה ובניך אתך לפני אהל
העדות:
כג להיות הלוי עובד במקדש שנאמר
ועבד הלוי:
כד לקדש הכהן ידי ורגליו בשעת
העבודה שנאמר ורחצו אהרן
ובניו וגו':
כה לערוך נרות במקדש שנאמר
יערוך אותו אהרן ובניו:
כו לבדך הכהנים את ישראל שנאמר
כה תברכו את בני ישראל:
כז להסדיר לחם ולבונה לפני ה'
בכל שבת שנאמר לחם פנים
לפני תמיד*:
כח להקטיר הקטרת פעמים ביום
שנאמר והקטיר עליו אהרן את
קטרת הסמים:
כט להבעיר אש במזבח העולה תמיד
שנאמר אש תמיד תוקד על
המזבח:

21. To reverence the Sanctuary. Lev. 19.30.
22. To watch the Sanctuary perpetually. Num. 18.2.
23. That Levites shall serve in the Sanctuary. Num. 18.23
24. That at services the priests wash their hands and feet. Ex. 27.21.
25. That the priests kindle the lights in the Sanctuary. Ex. 30.19.
26. That the priests bless Israel. Num. 6.23.
27. To set show bread and incense before the Lord on Sabbath. Ex. 25.30.³
28. To burn incense twice each day. Ex. 30.7.
29. To keep fire continually upon the altar. Lev. 6.6.
30. To remove daily the ashes from the altar. Lev. 6.10.
31. To put the impure persons out of the holy place. Num. 5.2.

ל להרים את הדשן מעל המזבח שנאמר והרים את הדשן:
לא לשלח טמאים ממחנה שכניה שהוא המקדש שנאמר וישלחו
מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש:

השגת הראב"ד

* להסדיר לחם ולבונה וכו'. ח"א ולמה
לא תשז הקטרת הנזיכין דכתב אשה
לה' ואכילת לחם דכתב ואכלוהו נזקוק
קדוש:

not mandatory; only that when it
Sanctuary. C.

RABD'S CRITICISM

³"Wherefore did he omit the com-
mandments about the incense-cups
and the eating of show bread"?
Maimonides contends that the in-
cense-cup or the eating thereof is
eaten, it must be eaten in the

55. To slaughter the Paschal Lamb. Ex. 12.6. נה לשחוט כבש הפסח שנאמר ושחטו אותו כל קהל וגו':
56. To eat flesh of the Paschal Lamb, roasted, on the night of the fifteenth of of Nissan. Ex. 12.8. נו לאכול בשר הפסח צלי בלילי חמשה עשר בניסן שנאמר ואכלו את הבשר וגו':
57. To observe the Second Passover on the fourteenth day of Iyor. Num.9.2--11. נז לעשות פסח שני שנאמר בחדש השני בארבעה עשר יום לחדש תעשו אותו במועדו:
58. To eat the Paschal Lamb on the Second Passover with Mazzah and bitter herbs (Marror). Num. 9. 11. נח לאכול את בשר פסח שני על מצה ומרור שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו:
59. To blow the trumpets over the sacrifices, and in time of tribulation. Num. 10.10. נט לתקוע בחצוצרות על הקרבנות ובשעת הצרות שנאמר ותקעתם בחצוצרות:
60. That cattle, when sacrificed, be eight days old or more. Lev. 22.27.⁴ ס להיות כל קרבנות בהמה מיום שמיני והלאה שנאמר מיום השמיני והלאה*:
61. That the cattle sacrificed be perfect, without blemish. Lev. 22.21. סא להיות כל קרבן בהמה תמים שנאמר תמים יהיה לרצון:
62. That all offerings be salted. Lev. 2.13. סב למלוח כל קרבן שנאמר על כל קרבנך תקריב מלח:
63. To bring a burnt-offering (Olah). Lev. 1.3. סג מעשה העולה שנאמר אם עולה קרבנו:
64. To bring a sacrifice for one who sinned in error (Hattoth). Lev. 6.18. סד מעשה חטאת שנאמר זאת תורת החטאת:

השגת הראב"ד

* להיות כל קרבנות וכו'. ח"א אין לזה טעם, ואולי לאו הנזכר מכלל עשה עשה:

BARD'S CRITICISM

⁴"No reason to include this; save for the peradventure that a prohibitive derived from a mandatory is mandatory".

Maimonides placed it here for this very reason. C.

- מד להקריב מנחת העומר ממחרת
 יום ראשון של פסח עם כבש
 אחד שנאמר והבאתם את עומר
 ראשית קצירכם אל הכהן:
 מה להוסיף קרבן ביום עצרת שנאמר
 וביום הבכורים וגו':
 מו להביא שתי הלחם עם הקרבנות
 הקרבים בגלל הלחם ביום עצרת
 שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם
 תנופה:
 מז להוסיף קרבן בראש השנה
 שנאמר ובחודש השביעי באחד
 לחדש:
 מח להוסיף קרבן ביום הצום שנאמר
 ובעשור לחדש השביעי מקרא
 קודש יהיה לכם:
 מט לעשות עבודת היום ביום הצום
 שנאמר בזאת יבא אהרן אל
 הקודש בפר בן בקר וכל
 העבודה הכתובה בפרשת אחרי
 מות:
 נ להוסיף קרבן בחג הסוכות
 שנאמר והקרבתם עולה אשה
 ריח ניחוח:
 נא להוסיף קרבן ביום שמיני עצרת
 כי רגל בפני עצמו הוא שנאמר
 וביום השמיני:
 נב לחוג הרגלים שנאמר שלש רגלים
 תחוג לי:
 נג להראות ברגלים שנאמר שלש
 פעמים בשנה יראה כל זכורך:
 נד לשמוח ברגלים שנאמר ושמחת
 בחגך:
44. To offer a sheaf of the first
 barley (Omer) on the sec-
 ond day of Passover. Lev.
 23.10.
 45. To offer an additional obla-
 tion on the Feast of She-
 bu'ot. Num. 28.26.
 46. To offer two loaves of
 bread, together with the
 oblations which were of-
 fered concerning the bread,
 on Shabu'ot. Lev. 23.17.
 47. To add an offering on the
 first day of Tishri (Rosh
 ha-Shanah). Num. 29.1.
 48. To add an offering on the
 Day of Atonement. Num.
 29.7.
 49. To observe the entire serv-
 ice on the day of Atone-
 ment. Lev. 16.3.
 50. To add an offering on the
 Feast of Tabernacles
 (Sukkot.) Num. 29.13.
 51. To offer a special sacrifice
 on the eighth day of Suk-
 kot (She'mini Azeret).
 Num. 29.35.
 52. To observe the festivals
 during the three seasons of
 the year (Passover, She'-
 buot, Sukkot). Ex. 23.14.
 53. That every male appear at
 the feasts of each of these
 Three Festivals. Deut. 16.
 16.
 54. To rejoice at the Three
 Festivals. Deut. 16.14.

74. That a man having an issue offer a sacrifice. Lev. 15. 13.
 עי להקריב הזב קרבן אחר שיטהר מזובו שנאמר וכי יטהר הזב מזובו:
75. That a woman having an issue offer a sacrifice. Lev. 15.28.
 עה להקריב הזבה קרבן אחר שתטהר שנאמר ואחר טהרה מזובה:
76. That a leper, after being cleansed, bring an offering. Lev. 14. 10.
 עי להקריב המצורע קרבן אחר שיטהר שנאמר וביום השמיני יקח:
77. That a woman offer a sacrifice after childbirth. Lev. 12.6.
 עי להקריב היולדת קרבן אחר שתטהר שנאמר ובמלאת ימי טהרה:
78. To tithe the cattle. Lev. 27. 32.
 עח לעשר הבהמה שנאמר וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור:
79. To sacrifice the first-born of clean cattle. Deut. 15.19.
 עט לקדש בכור הבהמה הטהורה ולהקריבו שנאמר כל הבכור וגו':
80. To redeem the first-born of man. Num. 18.15.
 פ לפדות בכור אדם שנאמר אך פדה תפדה את בכור האדם:
81. To redeem the firstling of an ass. Ex. 13.13.
 פא לפדות פטר חמור שנאמר ופטר חמור תפדה בשה:
82. To break the neck of such firstling if it be not redeemed. Ibid.
 פב לערוף פטר חמור שנאמר ואם לא תפדה וערפתו:
83. To bring all offerings, either obligatory or free-will, on the first holiday immediately following such obligation or free-will offering, to Jerusalem. Deut. 12.5--6.
 פג להביא כל הקרבנות שיש על האדם בחובה או בנדבה ברגל ראשון שפוגע בו שנאמר ובאת שמה והבאתם שמה:
84. To offer all sacrifices in the Temple. Deut. 12.14.
 פד להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה שנאמר ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך היום:
85. To bring to the Temple also offerings from beyond the land of Israel. Deut. 12.26.
 פה להטפל בהבאת הקרבנות מחוצה לארץ לבית הבחירה שנאמר רק קדשיך אשר יהיו לך ונדרריך תשא ובאת. מפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בקדשי חו"ל:

סה מעשה האשם שנאמר זאת תורת האשם:

סו מעשה זבח השלמים שנאמר וזאת תורת זבח השלמים:

סי מעשה המנחה שנאמר ונפש כי תקריב קרבן מנחה:

סח להקריב בית דין קרבן אם טעו בהוראה שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו:

סט להקריב יחיד קרבן חטאת אם שגג במצות לא תעשה שחייבים עליה כרת שנאמר ונפש כי תחטא: ע להקריב היחיד קרבן אם נסתפק לו אם חטא חטא שחייבים עליו חטאת או לא חטא שנאמר ולא ידע וגו' והביא את אשמו. וזה נקרא אשם תלוי:

עא להקריב השוגג במעילה או החוטא בגזילה או בשפחה חרופה או שכפר בפקדון ונשבע מביא קרבן אשם וזה הנקרא אשם ודאי:

עב להקריב קרבן עולה ויורד שנאמר אם לא תניע ידו ואם לא תשיג ידו:

עג להתודות לפני ה' מכל חטא שיעשה האדם בשעת הקרבן ושלא בשעת הקרבן שנאמר והתודו את חטאתם אשר עשו:

65. To bring a sacrifice for trespass (Osham). Lev. 7. 1.

66. To bring a peace offering (Sh'lomim). Lev. 7.11.

67. To bring a meat-offering (Minhah). Lev. 2.1.

68. That the Beth-Din, or Sanhedrin, bring a sin-offering if they have erred in judgment. Lev. 4.13.

69. That one who has sinned in error by transgressing a prohibitive commandment for which the punishment is Karet (being cut off from among his people) shall bring a sin-offering (Korban Hatoth). Lev. 4. 27; 5.1.

70. That one in doubt whether he has transgressed such a prohibitive commandment, bring a trespass-offering (Asham Talui). Lev. 5.17.18.

71. That a trespass-offering be brought for having sworn falsely to a transgression committed in error, and the like. (Asham Vadai). Lev. 5.15--20; 19.21.

72. To offer a sacrifice according to one's means. (Kor-

ban Oloh V'yarad). Lev. 5.7--11.

73. That confession of sins be made before the Lord. Num. 5.7.

97. That there are eight species of swarming things which contaminate. Lev. 11. 29-30.
98. That food is contaminated by contact with unclean things. Lev. 11. 34.
99. That a menstrous woman contaminates. Lev. 15.19.
100. That a lying-in woman is unclean. Lev. 12.2.
101. That a leper is unclean and contaminates others. Lev. 13.3.
102. That a leprous garment contaminates. Lev. 13.47.
103. That a leprous house contaminates. Lev. 14.35.
104. That a man having a running issue contaminates. Lev. 15.16.
105. That a woman having a running issue contaminates. Lev. 15.19.
106. That the seed of copulation contaminates. Lev. 15.32.
107. That a corpse contaminates. Num. 19.14.
108. That the water of separation contaminates the clean, cleansing only the unclean from the pollution of the dead. Num. 19. 21.⁵
109. To cleanse from uncleanness by immersion in running
- צז להיות שמנה שרצים מטמאין
שנאמר וזה לכם הטמא:
צח להיות האוכלין מתטמאין שנאמר
מכל האוכל אשר יאכל:
צט להיות הנדה טמאה ומטמאה
לאחרים:
ק להיות היולדת טמאה כנדה:
קא להיות המצורע טמא ומטמא:
קב להיות בגד מנוגע טמא ומטמא:
קג להיות בית מנוגע מטמא:
קד להיות הזב מטמא:
קה להיות שכבת זרע מטמאה:
קו להיות הזבה מטמאה:
קי להיות המת מטמא:
קפ להיות מי נדה מטמאין לאדם
טהור ומטהרין לאדם טמא
מטומאת מת בלבד. וכל אלו
הדינין של טמאין אלו רוב משפטי
כל טומאה וטומאה מהן מבואר
בתורה שבכתב:
קס להיות הטהרה מכל הטומאות
בטבילה במי מקוה שנאמר

RABD's CRITICISM

⁵"Why does he not count it as two commandments, the contamination and cleansing?" Maimonides

assumes that as both the contamination and purification comes about from the same water,⁶ it can be counted as one mandatory commandment only. C.

השגת הראב"ד

* להיות מי נדה וכו'. א"ל ולמה לא
ישנונו לשתיים הטומאה והטהרה:

פו לפדות קדשים בעלי מומים ויהיו מותרים שנאמר רק בכל אות נפשך תזבח מפני השמועה למדו שאינו מדבר אלא בפסולי המוקדשין שיפדו:

פז להיות התמורה קדש שנאמר והיה הוא ותמורתו יהיה קדש: פח לאכול שירי מנחות שנאמר והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו:

פט לאכול בשר חטאת ואשם שנאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם: צ לשרוף בשר קדש שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא:

צא לשרוף הנותר שנאמר והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף:

צב לגדל הנזיר שערו שנאמר גדל פרע שער ראשו:

צג לגלח הנזיר שערו על קרבנותיו במלאת ימי נזרו או בתוך ימי נזרו אם נטמא שנאמר וכי ימות מת עליו:

צד לקיים אדם כל מה שיוציא בשפתיו מקרבן או צדקה וכיוצא בהם שנאמר מוצא שפתיו תשמור ועשית:

צה לדון בהפרת נדרים בכל הדינים האמורין בתורה:

צו להיות כל הנוגע בנבילה טמא שנאמר וכי ימות מן הבהמה:

86. To redeem animals set aside as fit for offerings that were blemished. Deut. 12.15.

87. That a beast exchanged for an offering, both it and the offering become holy property (Kodashim). Lev. 27.10.

88. That the remainder of the meat-offerings be eaten by the priests. Lev. 6.9.

89. That the flesh of a sin-and-trespas-offering be eaten Ex. 29.33.

90. To burn consecrated meat that has become unclean. Lev. 7.19.

91. That the remainder of the consecrated flesh which was not eaten, (Notar) be burned. Lev. 7.17.

92. That the Nazarite suffer his hair to grow during his separation, or period of Nezarot. Num. 6.5.

93. That the Nazarite shave his hair at the close of his Nazariteship. Num. 6.9.

94. That a man keep his vow. Deut. 23.23.

95. To judge according to the provisions of the Torah in annulling vows. Num. 30.3.

96. That all who touch the carcass of a beast that died of itself are unclean. Lev. 11.39.

- things, shall make restitution. Lev. 5.16.
119. That fruit-bearing plants shall be sacred during the fourth year. Lev. 19.24.
120. To leave to the poor the corners of the field un-reaped. Lev. 19.9.
121. To leave to the poor the gleanings of the harvest. Lev. 19.10.
122. To leave to the poor the forgotten sheaf. Ibid.
123. To leave to the poor the gleanings of the vine-yards. Deut. 24.19.
124. To leave to the poor the residue of the grapes. Ibid.
125. To bring the first-fruits into the Sanctuary. Ex. 23.19.
126. To give the great heave-offering to the priest. Deut. 18.4.
127. To separate the tithes of the corn for the Levites. Num. 18.24; Lev. 27.30.
128. To separate a second tithe, to be eaten by the owner thereof, in Jerusalem. Deut. 14.22.
129. That the Levites shall give a tithe of the tithe which they had received, to the priest. Num. 18.26.
130. To separate the tithe in the third, and in the sixth years, instead of in the second, to be given to the poor instead of being eaten by the owners thereof, in Jerusalem. Deut. 14. 28.
- אשר חטא מן הקדש ישלם:
קט להיות נטע רבעי קדש שנאמר
יהיה כל פריו קדש הלולים לה':
קכ להניח פאה:
קכא להניח לקט:
קכב להניח עומר השכחה:
קכג להניח עוללות בכרם:
קכד להניח פרט הכרם לפי שבכל
אלו נאמר לעני ולגר תעזוב
אותם וזהו מצות עשה שלהם:
קכה להביא בכורים לבית הבחירה
שנאמר ראשית בכורי אדמתך:
קכו להפריש תרומה גדולה לכהן
שנאמר ראשית דגך תתן לו:
קכז להפריש מעשר דגן ללויים
שנאמר כל מעשר הארץ וגו':
קכח להפריש מעשר שני להאכל
לבעליו בירושלים שנאמר עשר
תעשר מפי השמועה למדו שזהו
מעשר שני:
קכט להיות הלויים מפרישין מעשר
מן המעשר שלקחו מירשאל
ונותנין אותו לכהנים שנאמר ואל
הלויים תדבר:
קל להפריש מעשר שני תחת מעשר
שני בשלישית ובששית בשבוע
שנאמר מקצה שלש שנים תוציא
את כל מעשר תבואתך:

ורחץ במים את כל בשרו למדו
מפי השמועה שרחיצה זו במים
שכל גופו עולה בהן בבת אחת:
ק' להיות המהרה מן הצרעת בין
צרעת אדם בין צרעת בית בעץ
ארז ואזוב ושני תולעת ושתי
צפרים ומים חיים שנאמר זאת
תהיה תורת המצורע:
ק"א להיות המצורע מגלח את כל
שערו שנאמר והיה ביום השביעי
יגלח את כל שערו:
ק"ב להיות המצורע ידוע לכל
בדברים האמורים בו בגדיו
יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע
וגו' וכן כל שאר הטמאים צריכין
להודיע את עצמן:
ק"ג לעשות פרה אדומה להיות
אפרה מוכן שנאמר והיתה
לעדת בני ישראל:
ק"ד להיות מעריך אדם נותן דמים
הקצובין בפרשה שנאמר איש כי
יפליא נדר:
ק"ה להיות מעריך בהמה טמאה נותן
דמיה שנאמר והעמיד את
הבהמה:
ק"ו להיות מעריך ביתו נותן כערך
הכהן שנאמר והעריכו הכהן:
ק"ז להיות מקדיש שדהו נותן בערך
הקצוב בפרשה שנאמר והיה
ערכך לפי זרעו:
ק"ח לשלם השוגג במעילה מה שמעל
לה' ולהוסיף חומש שנאמר ואת

water. (Mikvah) Lev.
15.16.

110. That leprosy be cleansed
with cedar-wood etc. Lev.
14.2.

111. That the leper shave all
his hair. Lev. 14.9.

112. That the leper be known
by having his raiment
rent and his head bare.
Lev. 14.9.

113. To burn a red heifer and
preserve its ashes. Num.
19.9.

114. That one who vows the
equivalent of a person
pay the appointed sum
named in the Torah. Lev.
27.2.

115. That one who vows the
equivalent of an unclean
beast shall pay the ap-
pointed sum. Lev. 27.11.

116. That one who vows the
equivalent of a house shall
pay the appointed sum as
the priest shall direct.
Lev. 27.14.

117. That one who vows the
equivalent of his field shall
pay the appointed sum as
the priest shall direct.
Lev. 27.16.

118. That he who trespasses
through ignorance in holy

143. To give the priest his share of the cattle sacrifices. Deut. 18.3.
144. To give the first of the fleece to the priest. Deut. 18.4.
145. To discriminate between what is considered sacred to the Lord, and what belongs to the priest. Lev. 27.21--28.
146. To perform the right method of slaughtering cattle, wild animals and fowl. Deut. 12.21⁶
147. To cover the blood after slaughter of wild animals and fowl. Lev. 17.13.
148. To set free the parent bird when taking a nest. Deut. 22.7.
149. To investigate diligently the marks of cleanness in beasts before slaughtering same. Lev. 11.2.⁷
150. To search the marks of cleanness, so that one could separate between the clean and unclean fowl before slaughtering and eating it. Deut. 14.11.
- קט ליתן מן הבהמה לכהן הזרוע והלחיים והקיבה שנאמר ונתת לכהן הזרוע:
- קמ ליתן ראשית הגז לכהן שנאמר ראשית גז צאנך תתן לו:
- קמ לידון בדיני חרמים מהם לה' ומדום לכהן שנאמר אך כל חרם אשר יחרים:
- קמ לשחוט בהמה חיה ועוף ואחר יאכל בשרם שנאמר חובחת מבקרך ומצאנך*:
- קמ לכסות דם חיה ועוף שנאמר ושפך את דמו וכסהו בעפר:
- קמ לשלח אם צפור מן הקן שנאמר שלח תשלח את האם:
- קמ לבדוק בסימני בהמה שנאמר זאת החיה אשר תאכלו*:
- ק לבדוק בסימני העוף עד שיבידיל בין טמא לטהור שנאמר כל צפור טהרה וגו':

RABD'S CRITICISM

"He has no reason for numbering this one among the commandments, unless it be that a prohibitive derived from a mandatory, is mandatory". When one desires to eat meat he must slaughter the animal, therefore, it is a mandatory commandment. C.

"There is no reason for all such investigations, save for the peradventure that a prohibitive derived from a mandatory is a mandatory." Maimonides considers it mandatory because it is derived from a prohibitive, as it is forbidden to eat these without investigation. C.

השגת הראב"ד

* לשחוט צהמה וכו'. ח"א זו חין לו טעם וחילוי ללו הנא מכלל עשה עשה :

* לבדוק בסימני צהמה וכו'. ח"א כל לבדוק חין להם טעם אלא משום ללו הנא מכלל עשה עשה :

קלא להתודות וידוי מעשר שנאמר
ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי
הקדש:

קלב לקרוא על הבכורים שנאמר
וענית ואמרת לפני ה' אלהיך:
קלג להפריש חלה לכהן שנאמר
ראשית עריסותיכם חלה תרימו
תרומה:

קלד להשמיט קרקע שנאמר
והשביעית תשמטנה ונטשתה:

קלה לשבות מעבודת הארץ שנאמר
בחריש ובקציר תשבות:

קלו לקדש שנת יובל בשבייתה
בשמיטה שנאמר וקדשתם את
שנת החמשים:

קלז לחקוע בשופר בשנת היובל
שנאמר והעברת שופר תרועה:
קלח ליתן גאולה לארץ בשנת היובל
שנאמר ובכל ארץ אחוזתכם
גאולה תתנו לארץ:

קלט להיות גאולה בבתי ערי חומה
עד שנה שנאמר ואיש כי ימכור
בית מושב עיר חומה:

קמ למנות שני יובל שנים ושמיטים
שנאמר וספרת לך שבע וגו':

קמא להשמיט כספים בשביעית
שנאמר שמוט כל בעל משה:

קמב לנגוש לעובד כוכבים שנאמר
את הנכרי תגש ואשר יהיה לך
את אחיך תשמט ירך:

131. To recite the Chapter known as the Confession of the Tithe (Vidui Ma'asher). Deut. 26.13.

132. To recite the chapter known as the Confession over the First-fruit. Deut. 26.5.

133. To separate for the priest a cake of the first of the dough (Hallah). Num. 15.20.

134. To let the field rest fallow every seventh year. Ex. 23.11.

135. To cease from tilling the ground every Sabbatical year. Ex. 34.21.

136. To hallow the Jubilee year by making it also a Sabbatical year. Lev. 25.10.

137. To sound the trumpet when the Jubilee year is ushered in. Lev. 25.9.

138. To grant a redemption for the land in that year. Lev. 25.24.

139. To allow the redemption of a house sold in a walled city, within the year. Lev. 25.29.

140. To count the years of Jubilee yearly and septennially. Lev. 25.8.

141. To release all debts in the seventh year. Deut. 15.2.

142. To exact the debt of an alien. Deut. 15.3.

- the month Tishri (Rosh ha-Shanah). Lev. 23.24.
164. To fast on the Day of Atonement. Lev. 16.29.
165. To rest on the Day of Atonement. Lev. 23.32.
166. To rest on the first day of Sukkot. Lev. 23.35.
167. To rest on the eighth day of Sukkot. Lev. 23.36.
168. To dwell in booths seven days. Lev. 23.42.
169. To take the four kinds of fruit and branches of trees on the first day of Sukkot. Lev. 23.40.
170. To hear the sound of the ram's-horn trumpet (Shopher) on the first day of Tishri (Rosh ha-Shanah). Num. 29.1.
171. To give a minimum of half a shekel each year as ransom for charity. Ex. 30.13.
172. To obey the prophet of each generation, if he neither adds nor takes away aught from the Torah. Deut. 18.15.
173. To name a king. Deut. 17.15.
174. To obey the authority of the Sanhedrin. Deut. 14.11.
175. To yield to the majority in case of division among the Sanhedrin. Ex. 23.2.
- שנאמר באחד לחדש יהיה לכם שבתון:
קסד להתענות בעשירי בו שנאמר ובעשור לחדש תענו את נפשותיכם:
קסה לשבות ביום הצום שנאמר שבת שבתון:
קסו לשבות בראשון של חג הסוכות שנאמר ביום הראשון מקרא קדש:
קסז לשבות בשמיני של חג שנאמר וביום השמיני מקרא קדש:
קסח לישוב בסוכה שבעת ימים שנאמר בסוכות תשבו שבעת ימים:
קסט ליטול לולב שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים:
קע לשמוע קול שופר בראש השנה שנאמר יום תרועה יהיה לכם:
קעא ליתן מחצית השקל בכל שנה שנאמר זה יתנו כל העובר על הפקודים:
קעב לשמוע מכל נביא שידיא בכל דור ודור אם לא יוסיף ולא יגרע שנאמר אליו תשמעון:
קעג למנות מלך שנאמר שום תשים עליך מלך:
קעד לשמוע מכל בית דין הגדול שיעמדו להם לישראל שנאמר ועל המשפט:
קעה לנשות אחרי רבים אם תהיה מחלוקת בין הסנהדרין בדינין שנאמר אחרי רבים להטות:

קנא לבדוק בסימני חגבים לידע
טהור מן הטמא שנא' אשר לו
כרעים:

קנב לבדוק בסימני דגים שנאמר את
זה תאכלו מכל אשר במים:

קנז לקדש חדשים ולחשב שנים
וחדשים בב"ד בלבד שנאמר
החדש הזה לכם ראש חדשים
ראשון הוא לכם לחדשי השנה:

קנז לשבות בשבת שנאמר וביום
השביעי תשבות:

קנה לקדש השבת שנאמר זכור את
יום השבת לקדשו:

קנו לבער חמץ שנאמר ביום הראשון
תשביתו שאור מבתיכם:

קנו לספר ביציאת מצרים בלילה
הראשון של חג המצות שנאמר
והגדת לבנך ביום ההוא:

קנח לאכול מצה בלילה זה שנאמר
בערב תאכלו מצות:

קנט לשבות בראשון של פסח שנאמר
וביום הראשון מקרא קדש:

קס לשבות בשביעי בו שנאמר וביום
השביעי מקרא קדש:

קסא לספור מקצירת העומר מ"ט יום
שנאמר וספרתם לכם ממחרת
השבת:

קסב לשבות ביום החמשים שנאמר
וקראתם בעצם היום הזה מקרא
קדש:

קסג לשבות בראשון של חמש השביעי

151. To search diligently for
the marks of cleanness in
locusts. Lev. 11.21.

152. To ascertain the marks of
cleanness in fishes before
eating them. Ibid. 11.9.

153. That the Sanhedrin
sanctify the new moon,
and reckon the years and
months. Ex. 12.2.

154. To rest on the Sabbath
day Ex. 20.10.

155. To hallow the Sabbath.
Ex. 20.8.

156. To remove the leaven on
the eve of Passover. Ex.
12.15.

157. To relate the story of the
Exodus on the first night
of Passover. Ex. 13.8.

158. To eat unleavened bread
on the first night of Pass-
over. Ex. 13.18.

159. To rest on the first day of
Passover. Ex. 12.16.

160. To rest on the seventh
day of Passover. Ibid.

161. To reckon forty-nine days
from the time of the cut-
ting of the first sheaf
(Omer). Lev. 23.15.

162. To rest on the fiftieth day
after the cutting of the
first sheaf. (Shebu'ot).
Lev. 23.21.

163. To rest on the first day of

- face of the earth. Deut. 25.19.
189. To remember continuously what Amalek did unto us. Deut. 25.17.
190. To observe the procedure of the Torah in voluntary battle by proposing peace to the invaded city. Deut. 20.10.
191. To anoint the priest for war. Deut. 20.2.
192. To keep the military camp premises pure. Deut. 23.13.
193. To keep the military camp in sanitary condition. Ibid. 23.14.
194. To restore plunder. Lev. 5.23.
195. To give alms. Deut. 15.8--11.
196. To¹ bestow liberally gifts upon a freed Hebrew servant. Deut. 15.14.
197. To lend money to the poor. Deut. 15.8.
198. To lend on usury to idolaters. Deut. 23.21.⁸

שנאמר לנכרי תשיך מפי השמועה למדו שזו מצות עשה*:

RABD's CRITICISM

⁸"Such is not found in the text of the Sifre saying: 'To the idolater lend on usury, is [a mandatory commandment]'; save because of the prohibitive derived from the mandatory, to an idolater but not to an Israelite". Maimonides maintains that the text clearly makes it mandatory, for if it only be permissive, no prohibitive could be derived therefrom, as it is needed to deduct that usury to an idolater is permitted. C.

תמחה את זכר עמלק:
קפ"ט לזכור מה שעשה לנו עמלק
תדיר שנאמר זכור את אשר עשה
לך עמלק:
קצ" לעשות במלחמת הרשות כמשפט
הכתוב בתורה שנאמר כי תקרב
אל עיר:
קצ"א למשוך כהן במלחמה שנאמר
ונגש הכהן ודבר אל העם:
קצ"ב להתקין יד במחנה שנאמר ויד
תהיה לך מחוץ למחנה:
קצ"ג להתקין יתד שנאמר ויתד תהיה
לך על אוזניך:
קצ"ד להשיב את הגול שנאמר והשיב
את הגולה אשר גול:
קצ"ה ליתן צדקה שנאמר פתח תפתח
את ירך:
קצ"ו להעניק לעבד עברי שנאמר
הענק תעניק לו. וכן אמה
העבריה:
קצ"ז להלוות לעני שנאמר אם כסף
תלוה את עמי. אם זה אינו רשות
אלא מצוה שנאמר והעבט
תעביטנו:
קצ"ח להלוות לעובד כוכבים ברבית

השגת הראב"ד

* להלוות וכו'. ח"ל זה לא נמצא בספרי
לנכרי תשיך זו מצות עשה אלא משום
לאו הנל מכלל עשה לנכרי ולא לישראל:

קעו למנות שופטים ושוטרים בכל
קהל וקהל מישראל שנאמר
שופטים ושוטרים תתן לך:
קעו להשוות בין בעלי דינין בשעה
שעומדין בדין שנאמר בצדק
תשפוט עמיתך:
קעו להעיד בבית דין למי שיש לו
עדות שנאמר והוא עד או ראה
או ידע:
קעו לחקור העדים הרבה שנאמר
ודרשת וחקרת ושאלת היטב:
קפ לעשות לעדים זוממין כמו שזממו
לעשות שנאמר ועשיתם לו כאשר
זמם:
קפא לערוף את העגלה כמצותה
שנאמר וערפו שם את העגלה
בנחל:
קפב להכין שש ערי מקלט שנאמר
תכין לך הדרך ושלשת:
קפג לתת ללויים ערים לשבת וגם הם
קולטות שנאמר ונתנו ללויים
ערים:
קפד לעשות מעקה לגג שנאמר
ועשית מעקה לגג:
קפה לאבד עבודת כוכבים ומשמשיה
שנאמר אבד תאבדון וגו':
קפו להרוג אנשי עיר הנדחת ולשרוף
את העיר שנאמר ושרפת באש
את כל שללה:
קפז לאבד שבע עממים מארץ
ישראל שנאמר החרם תחרימם:
קפח להכרית זרעו של עמלק שנאמר

176. To appoint judges in every town. Deut. 16.18.
177. To administer justice impartially. Lev. 19.15.
178. That whoever possesses evidence shall testify in open court. Lev. 5.1.
179. To examine witnesses diligently. Deut. 13.15.
180. To do unto false witnesses as they themselves designed to do unto others. Deut. 19.19.
181. To decapitate the heifer in the rough valley as commanded. Deut. 21.4.
182. To establish six cities of refuge for those who had committed excusable homicide. Deut. 19.3.
183. To build and give cities to the Levites for habitations. Num. 35.2.
184. To make battlements on the house-tops. Deut. 22.8.
185. To destroy idolaters. Deut. 22.2.
186. To burn their city. Deut. 13.16.
187. To destroy the seven Canaanite nations before taking possession and settling in Palestine. Deut. 20.17.
188. To destroy the seed of Amalek and blot out his remembrance from off the

215. To circumcise the males.
Gen. 17.10; Lev. 12.3
216. To marry the wife of a brother who dies childless.
Deut. 25.5.
217. That the sister-in-law performs the act of Halizah, in case the brother declines to marry her. Deut. 25.9.
218. That the violator of a virgin shall marry her.
Deut. 22.29.
219. That one who defames his wife's honor must live with his wife forever. Ibid.
220. That the seducer pay a penalty. Ex. 22.15.
221. That the beautiful female captives must be dealt with in a manner written in the Torah. Deut. 21.11.
222. To divorce by a written instrument. Deut. 24.1.
223. That the suspected adulteress be subjected to trial of jealousy. Num. 5.29-30.
224. To give lashes to the wicked. Deut. 25.2.
225. To exile one who commits homicide through ignorance. Num. 25.25.
226. That execution be effected by means of the sword by beheading. Ex. 21.20.
227. That execution be effected by means of strangling.
Lev. 20.10.
228. That execution be effected by means of burning. Lev. 20.14.
- רמז למול את הבן שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו:
רמז ליבם אשת אח שנאמר יבמה יבא עליה:
רמז לחלוץ ליבם שנאמר וחלצה נעלו מעל רגלו:
רמז לישא אונס את אנוסתו שנאמר ולו תהיה לאשה:
רמז לישב מוציא שם רע עם אשתו כל ימיו שנאמר ולו תהיה לאשה:
רמז לדון במפתח בחמשים שקל עם שאר דינין שנאמר וכי יפתה רכא לעשות ליפת תאר ככתוב בתורה שנאמר וראית בשביה אשת יפת תואר:
רכב לגרש בשטר שנאמר וכתב לה ספר כריתות:
רכב לעשות לסוטה כתורה שנאמר ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת:
רכב להלקות לרשע שנאמר והפילו השופט והכהו לפניו:
רכב להגלות הרוצח בשגגה שנאמר וישב בה עד מות הכהן הגדול:
רכב להיות ב"ד הורגין בסיף שנאמר נקם ינקם:
רכב להיות ב"ד הורגין בחנק שנאמר מות ימות הנואף והנואפת:
רכב להיות ב"ד שורפין באש שנאמר באש ישרפו אותו:

קצט להשיב המשכון לבעליו שנאמר
השב תשיב לו את העבוט:
ר ליתן שכר שכיר בזמנו שנאמר
ביומו תתן שכרו:
רא להיות השכיר אוכל בזמן
שכירות שנאמר כי תבא בכרם
רעך, כי תבא בקמת רעך:
רב לעזוב מעל חבירו או מעל
בהמתו שנאמר עזוב תעזוב עמו:
רי להקים המשא על הבהמה
שנאמר הקם תקים עמו:
רד להשיב אבדה שנאמר השב
תשיבם לאחריך:
רה להוכיח החוטא שנאמר הוכח
תוכיח את עמיתך:
רו לאהוב כל בני אדם בני ברית
שנאמר ואהבת לרעך כמוך:
רי לאהוב את הגר שנאמר ואהבתם
את הגר:
ריח לצדק מאזנים עם המשקלות
שנאמר מאזני צדק אבני צדק:
רט לכבד החכמים שנאמר מפני
שיבה תקום:
ריי לכבד אב ואם שנאמר כבד את
אביך ואת אמך:
ריא ליראה מאב ואם שנאמר איש
אמו ואביו תיראו:
ריב לפרות ולרבות פרו ורבו:
ריג לבעול בקידושין שנאמר כי יקח
איש אשה:
ריד לשמח חתן את אשתו שנה שנאמר
נקי יהיה לביתו שנה אחת וגו':

199. To restore a pledge to its owner. Deut. 24.13.
200. To pay a laborer his wages daily. Deut. 24.15.
201. To permit a laborer to eat during work. Deut. 24.26.
202. To help unload a neighbor's beast. Deut. 22.4.
203. To help load upon a neighbor's beast. Deut. 22.4.
204. To restore lost property. Deut. 22.1.
205. To rebuke the sinner. Lev. 19.17.
206. To love the children of the covenant. Lev. 19.18.
207. To love the stranger. Deut. 10.19.
208. To have just balances and weights. Lev. 19.36.
209. To honor the wise. Lev. 19.32.
210. To honor parents. Ex. 20.12.
211. To fear parents. Lev. 19.3.
212. To perpetuate the human species by marriage. Gen. 1.28.
213. To sanctify the woman to oneself before having her as wife. Deut. 24.1.
214. That the bridegroom rejoice for a year with his wife. Deut. 24.5.

241. To give judgment in cases of injuries by fire. Ex. 22.6.
 242. To give judgment in cases of robbery of money or goods left in charge of an unpaid keeper. Ex. 22.7.
 243. To judge as to losses caused by a hireling. Ex. 22.10.
 244. To judge as to losses caused by the borrower. Ex. 22.14.
 245. To judge in disputes between buyer and seller. Lev. 25.14.
 246. To judge in disputes between plaintiff and defendant. Ex. 22.9.
 247. To rescue the persecuted, even at the cost of the life of the persecutor, Deut. 25.12.
 248. To judge in disputes concerning inheritances. Num. 27.8.

רמא לדרון בנוקי האש שנאמר כי תצא
 אש ומצאה קוצים:
 רמב לדרון בנוקי שומר חנם שנאמר כי
 יתן איש אל רעהו כסף וגו':
 רמג לדרון בדין נושא שכר שנאמר
 כי יתן איש אל רעהו חמור או
 שור:
 רמד לדרון בדין השואל שנאמר וכי
 ישאל איש מעם רעהו:
 רמה לדרון בדין מקח וממכר שנאמר
 וכי תמכרו ממכר לעמיתך:
 רמו לדרון בדין טוען ונטען שנאמר
 על כל דבר פשע על שור על
 חמור על שה:
 רמז להציל הנרדף ואפילו בנפש
 הרודף שנאמר וקצותה את כפה:
 רמח לדרון בדין נחלות שנאמר איש
 כי ימות ובן אין לו:

מצות לא תעשה

PROHIBITIVE COMMANDMENTS.

1. Not to believe in the existence of any but the One God. Ex. 20.3.
 2. Not to make, or order others to make, any images. Ex. 20. 4; 34. 17.
 3. Not to make any idols, even for others. Ibid.
- א מצות ראשונה ממצות לא תעשה
 שלא לעלות במחשבה שיש שם
 אלוה וזולת ה' שנאמר לא יהיה
 לך אלהים אחרים על פני:
 ב שלא לעשות פסל, לא יעשה בידו
 ולא יעשו לו אחרים שנאמר לא
 תעשה לך פסל:
 ג שלא לעשות עבודת כוכבים
 ואפילו לאחרים שנאמר אלהי מסכה לא תעשה לך:

רכט להיות ב"ד סוקלין באבנים
שנאמר וסקלתם אותם וגו':
רל לתלות מי שנתחייב תלייה
שנאמר ותלית אותו על עץ:
רלא לקבור הנהרג ביומו שנאמר כי
קבור תקברנו ביום ההוא:
רלב לדרון לעבד עברי כהלכותיו
שנאמר כי תקנה עבד עברי:
רלג ליעד אמה עבריה שנאמר אשר
לו יעדה והפדה:
רלד לפדות אמה עבריה שנאמר
והפדה:
רלה לעבוד בעבד כנעני לעולם
שנאמר לעולם בהם תעבדו:
רלו להיות החובל משלם ממון
שנאמר כי יריבון אנשים והכה
איש:
רלז לדרון בנוקי בהמה שנאמר וכי
יגוף שור איש את שור רעהו:
רלח לדרון בנוקי הבור שנאמר כי
יפתח איש בור:
רלט לדרון לגנב בתשלומין או במיתה
שנאמר וכי יגנב, אם במחתרת
ימצא הגנב, וגונב איש ומכרו:
רמ לדרון בנוקי הבער שנאמר כי
יבעיר איש שדה או כרם:

229. That execution be effected by means of stoning. Deut. 22.24.
230. That execution be effected by means of hanging. Ibid. 21.22.
231. To bury one who was put to death, on the same day. Deut. 21.23.
232. To judge the Hebrew servant according to law. Ex. 21.2.
233. To betroth a Hebrew maid-servant. Ex. 21.8.
234. To redeem a betrothed Hebrew maid-servant. Ibid.
235. To make the heathen slave serve forever. Lev. 25.46.
236. That he who wounds another pay a fine. Ex. 21. 18.
237. To judge all injuries between animals. Ex. 21.35.
238. To judge all injuries sustained by animals through pitfalls, Ibid. 21.33.
239. To punish the abductor with death, and to compel the thief to make restitution. Ex. 21.16; 22.1.⁹

240. To give judgment in cases of trespass by cattle. Ex. 22.4.

השנת הראב"ד

* לדרון לגנב וכו'. ח"א ולמה לא יחסנו
לשטים ושלא:

RABD's CRITICISM

"Why should these not be counted as two or three commandments?"

No repartee was noted by Cairo on

this query. The reason is obvious; Maimonides only enumerates the commandment ordering the judges to judge in cases of theft, without regard to the several kinds of theft for which divers punishments are ordered. G.

17. Not to show love for the seducer. Deut. 13.8.
 18. Not to abandon the hatred one must bear against the seducer. Ibid.
 19. Not to rescue the seducer or show pity for him. Ibid.
 20. Not to defend the seducer's action. Ibid.
 21. Not to conceal testimony against the seducer. Ibid.
 22. Not to use the ornament of idols. Deut. 7. 25.
 23. Not to rebuild an idolatrous city. Deut. 13.16.
 24. Not to retain aught of the spoils of an idolatrous city. Deut. 13.17.
 25. Not to use any belongings of idols or idolaters, either provisions or libations offered to idols. Deut. 7. 26.
 26. Not to prophesy in the name of idols. Deut. 18.20.
 27. Not to prophesy falsely. Ibid.
 28. Not to hearken to one who is prophesying in the name of idols.
 29. Not to prevent the death penalty from being inflicted against a false prophet, and to have no fear for him. Deut. 18.22.
- ז' שלא לאהוב המסית שנאמר לא תאבה לו:
- י"ח שלא לעזוב השנאה למסית שנאמר ולא תשמע אליו:
- י"ט שלא להציל המסית אלא עומד על דמו שנאמר לא תחוס עיניך עליו:
- כ' שלא ילמד המוסת זכות על המסית שנאמר לא תחמול:
- כ"א שלא ישתוק המוסת מללמד חובה על המסית אם ידע לו חובה שנאמר ולא תכסה עליו:
- כ"ב שלא ליהנות בציפוי נעבד בעבודת כוכבים שנאמר לא תחמוד כסף זהב עליהם:
- כ"ג שלא לבנות עיר הנדחת כמות שהיתה שנאמר לא תבנה עוד:
- כ"ד שלא ליהנות בממון עיר הנדחת שנאמר ולא ידבק בידך:
- כ"ה שלא ליהנות בעבודת כוכבים בכל משמשיה ובתקרובת שלה וביין שנתנסך לה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך:
- כ"ו שלא להתנבא בשמה שנאמר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים:
- כ"ז שלא להתנבא בשקר שנאמר אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו:
- כ"ח שלא לשמוע למתנבא לשם עבודת כוכבים שנאמר לא תשמע אל דברי הנביא:
- כ"ט שלא ימנע מהריגת נביא השקר ולא לירא ממנו שנאמר לא תגור ממנו:

ד שלא לעשות צורות לנוי ואע"פ
שאין עובדין אותן שנאמר לא
תעשון אתי:

ה שלא להשתחוות לעבודת כוכבים
ואע"פ שאין דרך עבודתם
בהשתחוויה שנאמר ולא תשתחוה
להם:

ו שלא לעבוד עבודת כוכבים
בדברים שדרכה להעבד בהם
שנאמר ולא תעבדם:

ז שלא להעביר בנו למולך שנאמר
ומזרעך לא תתן להעביר למולך:

ח שלא לעשות מעשה אוב שנאמר
אל תפנו אל האובות:

ט שלא לעשות מעשה ידעוני שנאמר
ואל הידעונים:

י שלא לפנות אחר עבודת כוכבים
שנאמר אל תפנו אל האלילים:

יא שלא להקים מצבה שנאמר ולא
תקים לך מצבה:

יב שלא ליתן אבן משכית שנאמר
ואבן משכית לא תתנו בארצכם:

יג שלא ליטע אילן במקדש שנאמר
לא תטע לך אשרה כל עץ:

יד שלא לישבע בעבודת כוכבים
לעובדיה ולא משיבועין אותן בה
שנאמר ושם אלהים אחרים לא
תזכירו לא ישמע על פיך:

טו שלא להדיח בני ישראל אחר
עבודת כוכבים שנאמר ולא ישמע
על פיך זו אוהרה למדיח:

טז שלא להסית אדם מישראל אחר

4. Not to make any idolatrous forms, even for beauty sake only. Ibid.

5. Not to bow down to the stars and planets, even though that be not the usual reverence idolaters pay to them. Ex. 20. 5.

6. Not to worship the stars and planets in the manner idolaters do pay homage to them. Ibid.

7. Not to bring sacrifices of children to Moloch. Lev. 18.21.

8. Not to practice necromancy. Lev. 19.31.

9. Not to call on familiar spirits. Ibid.

10. Not to turn towards the service of the stars and planets. Lev. 19.4.

11. Not to erect a pillar. Lev. 26. 1.

12. Not to erect any figured stone. Ibid.

13. Not to plant an Asherah of any kind of tree in the Sanctuary. Deut. 16.21.

14. Not to take oath in the name of idols. Ex. 23.13.

15. Not to lead astray toward idolatry. Ibid.

16. Not to seduce an Israelite to embrace idolatry. Deut. 13.11.

עבודת כוכבים שנאמר במסית ולא יוסיפו לעשות:

- atrous priests. Lev. 19.27.¹
44. Not to destroy the corners of the beard as the idolatrous priests do. Ibid.
45. Not to lacerate oneself for the dead. Deut. 14.1.
46. Not to settle permanently in Egypt. Deut. 17.16.
47. Not to indulge in impure thoughts and sights. Num. 15.39.
48. Not to enter into any covenant with the seven (Canaanite) nations. Ex. 23.32.
49. Not to preserve a soul from among the seven (Canaanite) nations. Ibid.
50. Not to show grace to idolaters. Deut. 7.3.
51. Not to intermarry with idolaters. Ibid.
52. Not to permit idolatrous settlers in the holy land. Ibid.
53. Not to give in marriage any daughter of Israel to an Amonite or Moabite. Deut. 23.3.
- עבודת כוכבים שנאמר ולא תקיפו פאת ראשכם:¹
- מד שלא להשחית כל הזקן כעובדי כוכבים שנאמר ולא תשחית את פאת זקנד:
- מה שלא להתגודד כעובדי כוכבים שנאמר לא תתגודדו, וגידה ושריטה אחת היא:
- מו שלא לשכון בארץ מצרים לעולם שנאמר לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד:
- מו שלא לתור אחר מחשבות הלב וראיית העינים שנאמר ולא תתורו וגו':
- מח שלא לכרות ברית לשבעה עממין שנאמר לא תכרות להם ברית: מט שלא להחיות אדם משבעה עממים שנאמר לא תחיה כל נשמה:
- נ שלא לחון עובדי כוכבים שנאמר לא תחנם:
- נא שלא להושיב עובדי כוכבים בארצנו שנאמר לא ישבו בארצכם:
- נב שלא להתחתן בעובדי כוכבים שנאמר לא תחתן בהם:
- ננ שלא ישא עמוני ומואבי בת ישראל לעולם שנאמר לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה':

השגת הראב"ד

* שלא להקיק וכו'. ח"א לאו למקיק ולאו לניקק לאו למשחית ולאו לנשחית:

employee". Maimonides only enumerates the prohibitive commandments, and does not at all enter into guilt or innocence of the several parties to the act. C.

BABD'S CRITICISM

¹"Here are four prohibitive commandments more, the rounder, the roundee, the destroyer and the des-

- ל שלא ללכת בחקות העובדי כוכבים ולא במנהגותם שנאמר ולא תלכו בחקות וגו':
- לא שלא לקסום שנאמר לא ימצא בך קוסם קסמים:
- לב שלא לעונן שנאמר לא תעונו:
- לג שלא לנחש שנאמר לא תנחשו:
- לד שלא לכשף שנאמר לא ימצא בך וגו' ומכשף:
- לה שלא לחבור חבר שנאמר וחובר חבר:
- לו שלא לשאול באוב שנאמר ושואל אוב:
- לז שלא לשאול בידעוני שנאמר ושואל אוב וידעוני:
- לח שלא לשאול בחלום מן המתים שנאמר ודורש אל המתים:
- לט שלא תעדה אשה עדי איש שנאמר לא יהיה כלי גבר על אשה:
- מ שלא יעדה איש עדי אשה שנאמר לא ילבש גבר שמלת אשה מפני שזהו מנהג עובדי כוכבים וכן מפורש בספרי עבודתם:
- מא שלא לכתוב בגוף כעובדי כוכבי' שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בבשרכם:
- מב שלא ללבוש שעטנז כמו שלובשין כומרי עבודת כוכבים שנאמר לא תלבש שעטנז:
- מג שלא להקיף פאת ראש ככומרי
30. Not to imitate idolaters or practice their rites. Lev. 29.23.
31. Not to use divination. Deut. 18.10.
32. Not to designate certain days or hours as lucky or unlucky. Lev. 19.26.
33. Not to pay attention to soothsaying. Ibid.
34. Not to practice sorcery. Deut. 18.10.
35. Not to practice enchantry. Deut. 18.11.
36. Not to practice spiritualism. Ibid.
37. Not to practice augury. Ibid.
38. Not to practice necromancy. Ibid.
39. That women shall not attire in male garments. Deut. 22.5.
40. That men shall not attire in female garments. Ibid.
41. Not to practice tattooism (or totemism). Lev. 19.28.
42. Not to wear garments of mingled stuff, made of wool and linen together, as the idolatrous priests wear. Deut. 22.10.
43. Not to round the corners of the head as do the idol-

62. Not to take the name of the Lord in vain. Ex. 20.7.
63. Not to profane the name of God. Lev. 22.32.
64. Not to tempt God. Deut. 6.16.
65. Not to destroy aught of the Sanctuary, synagogue, or school, or erase any letter of the Holy Name. or destroy sacred books. Deut. 12.2-4.
66. Not to suffer the body of one hanged to remain suspended on the tree over night. Deut. 21.23.
67. Not to leave the Sanctuary without a watch. Num. 18.5.
68. That priests shall not enter the Sanctuary at all times. Lev. 16.2.
69. That a blemished priest shall not enter further than the altar. Lev. 16.23.
70. That a priest with a blemish shall not serve in the Sanctuary. Lev. 16.17.
71. That a temporary blemished priest shall not serve in the Sanctuary. Lev. 16.21.
72. That Levites shall not enter the service of the priests and vice versa. Num. 18.3.
- סב שלא ישבע לשוא שנאמר לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא:
סג שלא לחלל את שם הקב"ה שנאמר ולא תחללו את שם קדשי:
סד שלא לנסות את דבר ה' שנאמר לא תנסו את ה' אלהיכם:
סה שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות או בתי מדרשות וכן אין מוחקין את השמות המוקדשין ואין מאבדים כתבי הקדש שנאמר אבד תאבדון לא תעשון כן לה' אלהיכם:
סו שלא ילין הצלוב על העץ שנאמר לא תלין נבלתו על העץ:
סז שלא להשבית שמירה סביב למקדש שנאמר ושמרתם את משמרתו:
סח שלא יכנס כהן להיכל בכל עת שנאמר ואל יבא בכל עת אל הקדש:
סט שלא יכנס כהן בעל מום מן המזבח ולפנים שנאמר אך אל הפרוכת לא יבא:
ע שלא יעבור בעל מום שנאמר אשר יהיה בו מום:
עא שלא יעבור בעל מום עובר שנאמר כל איש אשר בו מום לא יקרב:
עב שלא יתעסקו הלויים בעבודת הכהנים ולא הכהנים בעבודת הלויים שנאמר בלויים אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו גם הם גם אתם:

יד שלא להרחיק זרע עשו מן הקהל
אלא עד שלשה דורות שנאמר
לא תתעב אדומי:

נה שלא להרחיק מצרי מן הקהל
אלא עד שלשה דורות שנאמר
לא תתעב מצרי:

נו שלא לקרוא שלום לעמון ומואב
בתחלת בשעת מלחמה כשאר
עמים שנאמר לא תדרוש שלוםם
וטובתם:

נז שלא להשחית אילני מאכל וכן
כל שיש בו השחתה אסור שנאמר
לא תשחית את עצה:

חא שלא ייראו אנשי המלחמה ולא
יפחדו מאויביהם בשעת מלחמה
שנאמר לא תערוץ מפניהם לא
תיראום*:

טא שלא נסיר מלבנו מעשה הרע
שעשה לנו עמלק שנאמר לא
תשכח:

ס שאנו מזהירין על ברכת השם
שנאמר אלהים לא תקלל ונאמר
בעונש ונוקב שם ה' מות יומת
זה הכלל כל שענש הכתוב עליו
כרת או מיתת בית דין הרי זו

54. Not to refuse admission in Israel to a descendent of Esau after the third generation. Deut. 23.8--9.

55. Not to refuse admission in Israel any Egyptian after the third generation. Ibid.

56. Not to make peace proposals to Amonites and Moabites at the commencement of a war against them, as is mandatory to do to other nations. Deut. 23.7.

57. Not to destroy fruit-trees wantonly. Deut. 20.19.

58. That warriors do not fear the enemy. Deut. 3.22; 7.21; 20.3.²

59. Not to forget the evil wrought by Amalek. Deut. 25.10.

60. Not to commit blasphemy against the Holy Name. Ex. 22.27.

61. Not to violate any oath, even when taken rashly. Lev. 19.12.

מצות לא תעשה חוץ ממילה ופסח שהן בכרת והן מצות עשה:

סא שלא לעבור על שבועת ביטוי שנאמר ולא תשבועו בשמי לשקר:

השנת הראב"ד

* שלל ייראו וכו'. ח"א הנטקה היא ואינה
אזהרה:

RABD's CRITICISM

"This is merely an expression of assurance, and not a prohibitive commandment". The text indicates the

intention of a charge, not to fear the enemy; on the contrary, it is surprising that the RABD. should wander away from the common meaning of the text. C.

84. Not to misuse the holy oil by pouring it upon a stranger. Ibid.
85. Not to compound any like the holy incense for oneself. Ex. 30.37.
86. Not to remove the staves from the Ark. Ex. 25.15.
87. Not to loosen the breastplate from the Ephod.
88. Not to rend the robe from the Ephod. Ex. 28.32.
89. Not to slaughter sacrificial animals without the Temple. Deut. 12.13.
90. Not to offer any sacrifices without the Temple. Lev. 17.3--4.
91. Not to sanctify blemished animals for sacrifices. Lev. 22.20.
92. Not to slaughter any blemished animals as a sacrifice. Lev. 22.21.
93. Not to sprinkle the blood of blemished animals upon the altar. Ibid.
94. Not to make a fire-offering of the limbs of a blemished animal. Ibid.
95. Not to bring a sacrifice of an animal which has a temporary blemish. Deut. 17.1.

פר שלא לסוך בשמן המשחה זר
שנאמר על בשר אדם לא ייסך:

פה שלא לעשות במתכונת הקטרת
שנאמר ובמתכונתה לא תעשו:

פו שלא להוציא בדי הארון שנאמר
לא יסורו ממנו:

פז שלא יזח החשן מעל האפוד
שנאמר ולא יזח החשן מעל
האפוד:

פח שלא יקרע המעיל שנאמר כפי
תחרא יהיה לו לא יקרע:

פט שלא להעלות קדשים בחוץ
שנאמר השמר לך פן תעלה
עולותיך:

צ שלא לשחוט קדשים בחוץ שנאמר
איש אשר ישחט שור או כשב ואל
פתח אהל מועד לא הביאו
ונכרת:

צא שלא להקדיש בעלי מומין למזבח
שנאמר כל אשר בו מום לא

תקריבו וזהו איסור הקדשו:
צב שלא לשחוט בעלי מומין לשם
קרבן שנאמר לא תקריבו אלה
לה':

צג שלא לזרוק דם בעלי מומין לגבי
המזבח שנאמר בבעלי מומין לא
תקריבו לה' וזהו איסור זריקת
דם:

צד שלא להקטיר אימורי בעלי
מומין שנאמר ואשה לא תתנו מהם:

צה שלא להקריב בעל מום עובר שנאמר לא תזבח לה' אלהיך שור
ושא אשר יהיה בו מום זהו מום עובר:

עז שלא יכנס למקדש ולא יורה
בתורה שתוי יין שנאמר יין ושכר
אל תשת בבואכם אל אהל מועד
ונאמר ולהורות את בני ישראל:

עד שלא יעבוד חור במקדש שנאמר
חור לא יקרב אליכם:

עה שלא יעבוד כהן טמא שנאמר
וינורו מקדשי בני ישראל:

עו שלא יעבוד כהן טבול יום עד
שיעריב שמשו שנאמר ולא יחלל:

עז שלא יכנס כהן טמא לעזרה
שנאמר ולא יטמאו את מחניהם
זו מחנה שכניה:

עח שלא יכנס טמא למחנה לויה
שכנגדו לדורות הר הבית שנאמר
לא יבוא אל תוך המחנה זו מחנה
לויה:

עט שלא לבנות אבני מזבח גזית
שנאמר לא תבנה אתהן גזית:

פז שלא לפסוע על המזבח שנאמר
ולא תעלה במעלות על מזבחי:

פא שלא להקטיר ולהקריב במזבח
הזהב שנאמר לא תעלו עליו
קטרת זרה:

פב שלא לכבות אש המזבח שנאמר
אש תמיד תוקד על המזבח לא
תכבה:

פג שלא לעשות במתכונת שמן
המשחה שנאמר ובמתכנתו לא
תעשו:

73. That an intoxicated person shall not enter the Sanctuary, nor instruct in the Torah. Lev. 10.9.

74. That strangers not of the seed of Aaron shall not serve in the Sanctuary. Num. 18.7.

75. That unclean priests shall not serve in the Sanctuary. Lev. 22.3.

76. That a priest who had an immersion from uncleanness during the day shall not join the service in the Sanctuary till after sunset. Lev. 22.7.

77. That an unclean priest shall not enter the Court. Num. 5.3.

78. That an unclean priest shall not enter the Camp of the Levites. Deut. 23. 10.

79. Not to erect an altar of hewn stone. Ex. 20.22.

80. Not to ascend by steps upon the altar. Ex. 20.23.

81. Not to burn nor offer incense upon the Golden Altar. Ex. 30.9.

82. Not to extinguish the perpetual fire on the altar. Lev. 6.13.

83. Not to compound any oil like unto the anointing oil. Ex. 30.32.

- born of among clean cattle.
Num. 18.17.
109. Not to sell of the tithe of the herd. Lev. 27.33.
110. Not to sell a dedicated field. Lev. 27.28.
111. Not to redeem a dedicated field. Ibid.
112. Not to tear asunder the head of the fowl in a sin-offering. Lev. 5.8.
113. Not to work with the firstling of clean cattle. Deut. 15.19.
114. Not to shear the firstling of a flock of sheep. Ibid.
115. Not to slaughter the Paschal Lamb while there is yet leaven. Ex. 22.18.
116. Not to leave the fat of the Paschal feast all night until the morning. Ibid.
117. Not to leave any part of the Paschal flesh all night until morning. Ex. 12.10.
118. Not to leave any of the Festal offering of the fourteenth day of Nissan until the third day, as it was traditionally interpreted that the Torah here speaks of the Festal offering, and that the morning spoken of herein means the morning of the Second Day of Passover. Deut. 16.4.
119. Not to leave part of the Second Passover lamb un-

שנאמר אך בכור שור וגו' לא תפדה:
קט שלא למכור מעשר בהמה שנאמר לא יגאל:
קי שלא למכור שדה החרם שנאמר לא ימכר:
קיא שלא לפדות שדה החרם שנאמר לא יגאל:
קיב שלא יבדיל ראש חטאת העוף שנאמר ומלק את ראשו ממול ערפו:
קיד שלא לעבוד בקדשים שנאמר לא תעבוד בבכור שורך:
קיד שלא לגזוז את הקדשים שנאמר ולא תגזו בכור צאנך:
קטו שלא ישחוט הפסח והחמץ קיים שנאמר לא תשחט על חמץ דם זבחי:
קטו שלא להניח אימורי הפסח עד שיפסל בלינה שנאמר לא ילין חלב חגי:
קי' שלא להותיר מבשר הפסח שנאמר ולא תותירו ממנו עד בוקר:
קיח שלא להותיר מחגיגת ארבעה עשר ליום השלישי שנאמר ולא ילין מן הבשר. מפי השמועה למדו שבבשר חגיגת י"ד הכתוב מדבר וזה שנאמר לבקר לבוקרו של יום שני של יום הפסח שהוא שלישי לשחיטה:
קיט שלא להותיר מבשר פסח שני

צא שלא להקריב בעל מום מיד
הכותים שנאמר ומיד בן נכר לא
תקריבו:

צב שלא יתן מום בקדשים שנאמר
מום לא יהיה בו כלומר לא תתן
בו מום:

צג שלא יקטיר שאור אודבש שנאמר
כי כל שאור וכל דבש לא
תקטירו:

צט שלא להקריב תפל שנאמר ולא
תשבית מלח ברית אלהיך:

ק שלא להקריב אתנן ומחיר שנאמר
לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב:

קא שלא לשחוט אותו ואת בנו שנאמר
אותו ואת בנו לא תשחטו ביום
אחד:

קב שלא יתן שמן זית במנחת חוטא
שנאמר לא ישים עליה שמן:

קג שלא יתן עליה לבונה שנאמר
ולא יתן עליה לבונה:

קד שלא יתן שמן במנחת סוטה
שנאמר ולא יצוק עליו שמן:

קה שלא יתן עליו לבונה שנאמר
ולא יתן עליו לבונה:

קו שלא להמיר את הקדשים שנאמר
לא יחליפנו ולא ימיר אותו:

קז שלא לשנות את הקדשים מקרבן
לקרבן שנאמר בבכור לא יקדיש
איש אותו כלומר שלא יקדישנו
לקרבן אחר:

קח שלא לפדות בכור בהמה טהורה

96. Not to offer a blemished animal tendered by a foreigner as a sacrifice. Lev. 22.25.

97. Not to cause any blemish to sanctified animals. Lev. 22.21.

98. Not to offer in a sacrifice honey or leaven. Lev. 2.11.

99. Not to offer unsalted (tophel) oblation. Lev. 2.13.

100. Not to bring sacrifices of the hire of a harlot, or the price of a dog. Deut. 23.18.

101. Not to slaughter an animal and its young on the same day. Lev. 22.28.

102. Not to use olive oil in a sin-offering. Lev. 5.11.

103. Not to use frankincense upon a sin-offering. Ibid.

104. Not to use olive oil in a jealousy-offering. Num. 5.15.

105. Not to offer frankincense upon a jealousy-offering. Ibid.

106. Not to exchange animals sanctified as offerings. Lev. 27.10.

107. Not to take an animal intended for one kind of sacrifice and consecrate it again for another kind of sacrifice.

108. Not to redeem the first-

130. Not to eat holy things which became polluted. Lev. 7.19.
131. Not to eat of that which is left of sacrifices (Notar). Lev. 7.20.
132. Not to eat of sacrifices which were condemned. Lev. 19.8.
133. Not to permit a stranger to eat of the heave-offering. Lev. 22.4.
134. Not to permit a priest's guest, or hired servant, to eat of the heave-offering. Ibid.
135. Not to permit an uncircumcised person to eat of the heave-offering. Ibid.
136. Not to permit an unclean priest to eat of the heave-offering. Lev. 22.10.
137. Not to permit a priest's daughter married to a stranger to eat holy things. Lev. 22.12.
138. Not to eat of the meat-offering of a priest. Lev. 6. 23.
139. Not to eat the flesh of a sin-offering. Lev. 6.30.
140. Not to eat holy things which have been deliber-
- קל שלא לאכול מן הקדשים שנמאאו
שנאמר ובשר אשר יגע בכל
טמא לא יאכל:
קלא שלא לאכול נותר שנאמר
ואוכליו עונו ישא ונכרתה הנפש
ההיא:
קלב שלא לאכול פיגול שנאמר
המקריב אותו לא יחשב לו פגול
יהיה והוא בכרת:
קלג שלא יאכל זר תרומה שנאמר
וכל זר לא יאכל קדש:
קלד שלא יאכל אפילו תושב כהן
ושכירו תרומה שנאמר תושב
כהן ושכיר לא יאכל בו:
קלה שלא יאכל ערל תרומה והוא
הדין לשאר קדשים ודבר זה
למדר הכתוב מן הפסח בגזירה
שוה ואינו בפירוש מן התורה,
ומפי השמועה למדר שאסור
ערל בקדשים מגופי תורה ואינו
מדברי סופרים:
קלו שלא יאכל כהן טמא תרומה
שנאמר איש מזרעך וגו' בקדשים
לא יאכל:
קלז שלא תאכל חללה קדש לא
תרומה ולא חזה ושוק שנאמר
ובת כהן כי תהיה לאיש זר:
קלח שלא תאכל מנחת כהן שנאמר
וכל מנחת כהן כליל תהיה לא
תאכל:
קלט שלא לאכול בשר חטאות שנעשו בפנים שנאמר וכל חטאת אשר
יובא מדמה:
קמ שלא לאכול פסולי המוקדשין שהוטל בהם מום בכוונה שנאמר

עד בוקר שנאמר ולא ישאירו
 ממנו עד בוקר:
 קב שלא להותיר מבשר התודה עד
 בוקר שנאמר ולא תותירו ממנו
 עד בוקר, והוא הדין לשאר
 קדשים שאין מניחין אותן לאחר
 זמן אכילתן:
 קכא שלא לשבור עצם בפסח שנאמר
 ועצם לא תשברו בו:
 קכב שלא לשבור עצם בפסח שני
 שנאמר ועצם לא תשברו בו:
 קכג שלא להוציא מבשר הפסח מן
 החבורה שנאמר ולא תוציא מן
 הבית:
 קכד שלא לעשות שירי מנחות חמץ
 שנאמר לא תאפה חמץ חלקם:
 קכה שלא לאכול בשר הפסח נא
 ומבושל שנאמר אל תאכלו ממנו
 נא ובשל מבושל:
 קכו שלא להאכיל בשר פסח לגר
 תושב שנאמר תושב ושכיר לא
 יאכל בו:
 קכז שלא יאכל הערל בשר פסח
 שנאמר כל ערל לא יאכל בו:
 קכח שלא להאכיל בשר הפסח
 לישראל שנהפך לעובד כוכבים
 שנאמר כל בן נכר לא יאכל בו
 כלומר ישראל שגלוה לבני נכר
 ועובד כוכבים כמותם לא יאכל
 בו:
 קכט שלא יאכל אדם שנטמא קדשים
 שנאמר והנפש אשר תאכל מבשר
 זבח השלמים:

- til the morning. Num. 9.12
 120. Not to leave any part of
 the thank-offering until the
 morning, nor any other
 meat of sacrifices which
 may be eaten, longer than
 the time permitted. Ex. 12.
 10.
 121. Not to break a bone of the
 Paschal Lamb on Pass-
 over. Ex. 12.46.
 122. Not to break a bone of the
 Paschal Lamb on the Sec-
 ond Passover. Num. 9.12.
 123. Not to carry the flesh of
 the Paschal Lamb out of
 the house. Ex. 12.46.
 124. Not to allow the rem-
 nants of the meat-offering
 to become leavened. Lev.
 6.17.
 125. Not to eat the Paschal
 Lamb raw or sodden. Ex.
 12.9.
 126. Not to permit a stranger
 to partake of the Paschal
 Lamb. Ex. 12.45.
 127. Not to permit the un-
 circumcised to partake of
 the Paschal Lamb. Ex. 12.
 48.
 128. Not to permit an apostate
 Israelite to partake of the
 Paschal Lamb. Ex. 12.43.
 129. Not to permit an unclean
 person to eat holy things,
 Lev. 7.18.

149. That the priest shall not eat of the first-fruits before they are brought into the Court. Deut. 12.17. קמט שלא יאכל כהן בכורים קודם הנחה בעזרה שנאמר לא תוכל וגו' תרומת ידך אלו הבכורים:
150. Not to eat the second tithe, even in Jerusalem, in impurity, until it be redeemed. Deut. 26.14. קי שלא לאכול מעשר שני בטומאה ואפילו בירושלים עד שיפדה שנאמר לא בערתי ממנו בטמא:
151. Not to eat of the second tithe even in Jerusalem, in mourning, until it be redeemed. Ibid. קנא שלא לאכול מעשר שני באנינות שנאמר לא אכלתי באוני ממנו:
152. Not to use the proceeds of the second tithe for any purpose except for eating and drinking. Ibid. קנב שלא להוציא דמי מעשר שני בשאר דברים שאין בהם אכילה ושתייה שנאמר ולא נתתי ממנו למת. וכל שהוא חוץ לצרכי הגוף החי נתתי ממנו למת אקרא בו:
153. Not to eat any grain before the heave-offerings and tithes have been separated therefrom. Lev. 22. 15. קנז שלא לאכול הטבל והטבל הוא דבר שגידוליו מן הארץ החייבת בתרומה ובמעשרות שלא הוציאו ממנו תרומת ה' שנאמר ולא יחללו את שם קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה', כלומר דברים שהם עתידים להרים אותם לה' לא יעשו אותם חול ויאכלו אותם בטבלם:
154. Not to change the order by separating the heave-offering before the first-fruits, nor first-tithes before the heave-offering, nor second tithes before the first-tithes; for the order must be this wise: first-fruits; great-heave-offering; first tithes and second tithes. Ex. 22.28. קנד שלא להקדים תרומה לבכורים ולא מעשר ראשון לתרומה ולא מעשר שני לראשון אלא מוציאן על הסדר בכורים תחילה ואחר כך תרומה גדולה ואחר כך מעשר ראשון ואחר כך מעשר שני שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר כלומר לא תאחר דבר הראוי להקדימו:

לא תאכל כל תועבה מפי
השמועה למדנו שפסולי
המוקדשין שהוטל בהם מום
הכתוב מדבר:

קמא שלא לאכול מעשר שני של דגן
חוץ לירושלים שנאמר לא תוכל
לאכול בשעריך:

קמב שלא לאכול מעשר שני של
תירוש חוץ לירושלים שנאמר
תירושך:

קמג שלא לאכול מעשר שני של
יצהר חוץ מירושלים שנאמר
ויצהרך:

קמד שלא לאכול בכור תמים חוץ
לירושלים שנאמר לא תוכל וגו'
ובכורות:

קמה שלא יאכלו הכהנים חטאת
ואשם חוץ לעזרה שנאמר ולא
תוכל וגו' בקרך וצאנך, מפי
השמועה למדו שלא בא הכתוב
אלא לאסור בשר חטאות
ואשמות חוץ לעזרה לפי שכל
דבר שיאכל חוץ למקום אכילתו
לא תוכל לאכול בשעריך אקרא
בו:

קמו שלא לאכול בשר עולה שנאמר

לא תוכל ונדרריך אשר תדור כלומר לא תוכל לאכול נדרריך אשר
תדור וזהו אזהרה של כל מועל שלא יחנה מכל הקדשים האסורים
ליהנות מהם ואם נהנה מעל:

קמז שלא לאכול בשר קדשים קלים קודם זריקת הדם שנאמר לא תוכל וגו'
ונדרבותיך וגו' כלומר לא תוכל לאכול נדרבותיך קודם זריקת הדם:

קמח שלא יאכל זר בשר קדשי הקדשים שנאמר זר לא יאכל כי קדש הם:

ately defiled. Deut. 14.3.

141. Not to eat the second
tithe of corn without Jeru-
salem. Deut. 12.17.

142. Not to eat the second
tithe of the vintage with-
out Jerusalem. Ibid.

143. Not to eat of the second
tithe of the oil without
Jerusalem. Ibid.

144. Not to eat the pure first-
ling (Be'hor Tom) with-
out Jerusalem. Ibid.

145. The priests should not eat
outside of the Court of the
sin-offering, nor of the
trespass-offering. Ibid.

146. The priests should not eat
outside of the Court the
flesh of the burnt-offering.
Ibid.

147. The priests should not eat
outside of the Court the
flesh of the lighter-offer-
ings (Kod'shim Kalim) be-
fore the blood has been
sprinkled. Ibid.

148. Not to permit a stranger
to eat of the most holy
things. Ex. 29.33.

167. High-priests shall not be polluted by any dead. Ibid.
168. High-priests shall not enter the vicinity of the dead. Ibid.
169. No member of the tribe of Levi shall share in the holy land. Deut. 18.1.
170. No member of the tribe of Levi shall participate in the spoils at the conquest of the holy land. Ibid.
171. Not to make oneself bald for the dead. Deut. 14.1.
172. Not to eat of unclean cattle. Lev. 11.4.
173. Not to eat of unclean fishes. Ibid.
174. Not to eat of unclean fowl. Ibid.
175. Not to eat of creeping things that fly. Ibid.
176. Not to eat of creeping things that creep upon the earth. Ibid.
177. Not to eat reptiles. Ibid.
178. Not to eat worms. Ibid.
179. Not to eat creeping things of the waters. Ibid. 13.42--44; Deut. 14.19.

קסו שלא יטמא כהן גדול ואפילו לקרוביו שנאמר לאביו ולאמו לא יטמא:

קסח שלא יכנס כהן גדול עם מת ותחת חקרתו שנאמר ועל כל נפשות מת לא יבא כך למדו מפי השמועה שהוא חייב בבל יבא וחייב בבל יטמא:

קסט שלא יקח כל שבט לוי חלק בארץ שנאמר ונחלה לא יהיה לו:

קע שלא יקח כל שבט לוי חלק בבזיה בשעת כיבוש הארץ שנאמר לא יהיה לכהנים הלויים חלק ונחלה:

קעא שלא לעשות קרחה על מת שנאמר לא תשימו קרחה בין עיניכם למת:

קעב שלא לאכול בהמה טמאה שנ' את זה לא תאכלו ממעלי הגרה: קעי שלא לאכול דג טמא שנאמר ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו:

קעד שלא לאכול עוף טמא שנאמר ואת אלה תשקצו מן העוף:

קעה שלא לאכול שרץ עוף שנאמר כל שרץ העוף טמא הוא לכם:

קעו שלא לאכול שרץ הארץ שנאמר וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא: קעז שלא לאכול רמש הארץ שנאמר ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ: קעח שלא לאכול תולעת בפירות כשתצא לאויר שנאמר לכל השרץ השורץ:

קעט שלא לאכול שרץ המים שנאמר אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ:

- קנה שלא לאחר הנדרים והנדבות
שנדר ושנדב שנאמר לא תאחר
לשלמו:
- קטו שלא לעלות לחג בלא קרבן
שנאמר לא יראו פני ריכם:
- קנו שלא לעבור על דברים שאסר
אדם על נפשו שנאמר לא יחל
דברו:
- קנח שלא יקח כהן זונה שנאמר אשה
זונה וחללה לא יקחו:
- קנט שלא יקח כהן חללה שנאמר
וחללה לא יקחו:
- קס שלא יקח גרושה שנאמר ואשה
גרושה מאישה לא יקחו:
- קסא שלא יקח כהן גדול אלמנה
שנאמר אלמנה וגרושה וחללה
זונה את אלה לא יקח:
- קסב שלא יבעול כהן גדול אלמנה
ואפילו בלא קידושין מפני
שמחללה שנאמר לא יחלל זרעו
הרי הוא מזהר שלא לחלל
כשרה:
- קסג שלא יכנס כהן למקדש פרוע
ראש שנאמר ראשיכם אל
תפרעו:
- קסד שלא יכנס כהן למקדש קרוע
בגדים שנאמר ובגדיכם לא
תפרומו:
- קסה שלא יצא כהן מן העזרה בשעת
עבודה שנאמר ומפתח אהל
מועד:
- קסו שלא יטמא כהן הדיט לשאר
מתים שנאמר לנפש לא יטמא
155. Not to delay vows and
free-will offerings. Deut.
23.21.
156. Not to attend a festival
without an offering. Ex.
23.15.
157. Not to violate vows.
Num. 30.2.
158. A priest shall not take in
marriage a harlot. Lev. 21.
7.
159. A priest shall not take in
marriage a profane wo-
man. Ibid.
160. A priest shall not take in
marriage a divorcee. Ibid.
161. A high-priest shall not
take in marriage a widow.
Lev. 21.14.
162. A high-priest shall not
make a widow his concu-
bine. Ibid.
163. Priests shall not enter the
Sanctuary with uncovered
heads. Lev. 10.6.
164. Priests shall not enter the
Sanctuary with torn gar-
ments. Ibid.
165. The priests shall not leave
the Court during service.
Lev. 10.7.
166. Priests shall not be pol-
luted by dead other than
their (seven) relatives.
Lev. 21.1-II.

193. Not to eat of mixed seeds of the vineyard. Deut. 22. 9.
 194. Not to drink wine mixed as a wine-offering for idolatry. Deut. 32.38.
 195. Not to be a glutton or drunkard. Lev. 19.26; Deut. 21.20.
 196. Not to eat on the Day of Atonement. Lev. 23.29.
 197. Not to eat leavened bread on Passover. Ex. 12.19.
 198. Not to eat any food mixed with leaven on Passover. Ex. 12.20.
 199. Not to eat leaven after the middle of the fourteenth day of Nissan. Deut. 16.3.
 200. Not to expose leaven during the Passover. Ex. 12.19.
 201. Not to have leaven in one's possession during the Passover. Ibid.
 202. That a Nazarite shall not drink wine or any grape beverage, or any beverage mixed with wine. Num. 6. 3-4.
 203. That a Nazarite shall not eat fresh grapes. Ibid.
 204. That a Nazarite shall not eat dried grapes. Ibid.

קצ שלא לאכול כלאי הכרם שנאמר
 פן תקדש המלאה הזרע אשר
 תזרע ותבואת הכרם, הוא איסור
 אכילה:

קצד שלא לשחות יין נסך שנאמר
 אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו
 יין נסיכם:

קצה שלא לאכול ולשתות דרך זולל
 וסובא שנאמר בנו זה זולל
 וסובא:

קצו שלא לאכול ביום הצום שנאמר
 כי כל הנפש אשר לא תעונה:
 קצז שלא לאכול חמץ בפסח שנאמר
 לא יאכל חמץ:

קצח שלא לאכול תערובת חמץ
 שנאמר כל מחמצת לא תאכלו:
 קצט שלא לאכול חמץ אחר חצות
 יום ארבעה עשר שנאמר לא
 תאכל עליו חמץ:

י שלא יראה חמץ שנאמר לא
 יראה לך חמץ ולא יראה לך
 שאור:

יא שלא ימצא שאור שנאמר שאור
 לא ימצא בבתיכם:

יב שלא ישתה הנזיר יין ולא דבר
 שנתערב בו יין וטעמו כטעם יין
 שנאמר וכל משרת ענבים ואפי'
 החמץ היין או דבר שנתערב
 בו היין הרי זה אסור עליו
 שנאמר וחומץ יין וחומץ שכר
 לא ישתה:

יג שלא יאכל ענבים לחים שנאמר וענבים לחים:
 יד שלא יאכל ענבים יבשים שנאמר ויבשים לא יאכל:

- קמ שלא לאכול מתה שנאמר לא
תאכלו כל נבילה:
- קמא שלא לאכול טריפה שנאמר
ובשר בשדה טריפה לא תאכלו:
- קפב שלא לאכול אבר מן החי שנאמר
לא תאכל הנפש עם הבשר:
- קפג שלא לאכול גיד הנשה שנאמר
על כן לא יאכלו בני ישראל את
גיד הנשה:
- קפד שלא לאכול דם שנאמר וכל דם
לא תאכלו:
- קפה שלא לאכול חלב שנאמר כל
חלב שור וכשב ועז לא תאכלו:
- קפז שלא לבשל בשר בחלב שנאמר
לא תבשל גדי בחלב אמו:
- קפח שלא לאכול בשר בחלב שנאמר
לא תבשל גדי פעם שנייה מפי
השמועה למדו שהאחד לאיסור
בישול והאחד לאיסור אכילה:
- קפח שלא לאכול בשר שור הנסקל
שנאמר ולא יאכל את בשרו:
- קפט שלא לאכול פת תבואה חדשה
קודם הפסח שנאמר ולחם וגו':
- קצ שלא לאכול קלי מן החדש
שנאמר וקלי:
- קצא שלא לאכול כרמל מתבואה
חדשה קודם הפסח שנאמר
וכרמל לא תאכלו:
- קצב שלא לאכול ערלה עד שלש
שנים שנאמר שלש שנים יהיה
לכם ערלים לא יאכל:
180. Not to eat of a beast that
died of itself. Ex. 22.31.
181. Not to eat of a beast that
was torn, or which is
Trepah. Ex. 23.30.
182. Not to eat a limb of a
living beast. Deut. 12.23.
183. Not to eat the sinew
which shrank. Gen. 32.32.
184. Not to eat blood. Lev. 7.
23.
185. Not to eat tallow fat.
Lev. 7. 26.
186. Not to boil flesh and milk
together. Ex. 23.19; 34.26;
Deut. 14.21.
187. Not to eat flesh and milk
together. Ibid.
188. Not to eat flesh of an ox
that was condemned to be
stoned. Ex. 21.28.
189. Not to eat of bread made
of new grain before the
Passover offering was
brought. Lev. 23.14.
190. Not to eat roasted new
grain before the Passover
offering was brought. Ibid.
191. Not to eat green ears of
new grain before the Pass-
over offering was brought.
Ibid.
192. Not to eat the fruit of a
young tree until fully three
years have elapsed from
the day of planting it.
Lev. 19.23.

- different kinds of cattle together. Deut. 22.10.
219. Not to prevent an animal working in the field from eating. Deut. 25.4.
220. Not to till the ground in the Sabbatical year. Lev. 25.4-5.
221. Not to prune the trees in the Sabbatical year. Ibid.
222. Not to harvest the spontaneously grown grain in the Sabbatical year. Ibid.
223. Not to gather the fruit of the trees in the Sabbatical year. Ibid.
224. Not to till the ground or prune the trees in the Jubilee year. Lev. 25.11.
225. Not to harvest the spontaneously grown grain in the Jubilee year. Ibid.
226. Not to gather the fruit of the trees in the Jubilee year. Ibid.
227. Not to sell a field in Eretz Yisrael in perpetuity. Lev. 25.23.
228. Not to change the suburbs or the fields apportioned to the Levites. Lev. 25.11.
229. Not to leave the Levites

בהמה כאחד שנאמר לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו:

ריש שלא יחסום בהמה בשעת מלאכה בדבר שאוכלת ממנו ונהנית שנאמר לא תחסום שור בדישו:

רכ שלא לעבוד אדמה בשביעית שנאמר שדך לא תורע:

רכא שלא לעבוד אילן בשביעית שנאמר וכרמך לא תזמור:

רכב שלא לקצור ספיחי שביעית כדרך שקוצרין בשאר השנים שנאמר את ספיח קצירך לא תקצור:

רכג שלא לאסוף פירות האילן בשביעית כדרך שאוספין בכל השנה שנאמר ואת ענבי נזיריך לא תבצור:

רכד שלא לעבוד בשנת יובל בין אדמה בין אילן שנאמר בה לא תזרעו:

רכה שלא לקצור ספיחי יובל כשאר השנים שנאמר בו לא תקצרו את ספיחיה:

רכו שלא לאסוף פירות יובל כאסיפת שאר שנים שנאמר בו ולא תבצרו את נזיריה:

רכז שלא למכור שדה בארץ ישראל

לצמיתות שנאמר והארץ לא תמכר לצמיתות:

רכח שלא לשנות מגרשי הלויים ושדותיהם שנאמר ושדה מגרש עריהם, מפי השמועה למדו שזו אזהרה שלא ישתנה:

רכט שלא לעזוב את הלויים שנאמר השמר לך פן תעזוב את הלוי

- רה שלא יאכל חרצנים שנאמר
 מחרצנים ועד זג לא יאכל:
 רו שלא יאכל זגים שנאמר ועד זג
 לא יאכל:
 רז שלא יטמא הנזיר למת שנאמר
 לאביו ולאמו לא יטמא:
 רח שלא יכנס באהל המת שנאמר
 על כל נפשות מת לא יבא:
 רט שלא יגלח הנזיר שנאמר תער
 לא יעבור על ראשו:
 רי שלא לקצור כל השדה שנאמר
 לא תכלה פאת שדך לקצור:
 ריא שלא ללקוט השבלים הנופלים
 בשעת קצירה שנאמר ולקט
 קצירך לא תלקט:
 ריב שלא לבצור עוללות הכרם
 שנאמר וכרמך לא תעולל:
 ריג שלא ללקוט פרט הכרם שנאמר
 ופרט כרמך לא תלקט:
 ריד שלא ליקח עומר השכחה שנאמר
 לא תשוב לקחתו וכן בכל
 האילנות יש שכחה שנאמר לא
 תפאר אחריו:
 רטו שלא לזרוע כלאי זרעים שנאמר
 שדך לא תזרע כלאים:
 רטז שלא לזרוע תבואה או ירק
 בכרם שנאמר לא תזרע כרמך
 כלאים:
 ריז שלא להרביע בהמה מין בשאינו
 מינו שנאמר בהמתך לא תרביע
 כלאים:
 ריח שלא יעשה מלאכה בשני מיני
205. That a Nazarite shall not
 eat pressed grapes. Ibid.
 206. That a Nazarite shall not
 eat the grape-stone. Ibid.
 207. That a Nazarite shall not
 pollute himself for any
 dead. Num. 5.7.
 208. That a Nazarite shall not
 enter the tent of the dead.
 Ibid.
 209. That a Nazarite shall not
 shave his hair. Ibid.
 210. Not to reap the whole
 field. Lev. 19.9--10; Deut.
 24.19.-20.
 211. Not to gather the fallen
 ears of grain in harvest.
 Ibid.
 212. Not to cut off all the
 clusters of the vineyard.
 Ibid.
 213. Not to gather every grape
 of the vineyard. Ibid.
 214. Not to return to take a
 forgotten handful. Ibid.
 215. Not to sow different kinds
 of seed together in one
 field. Lev. 19.19; Deut. 22.
 9.
 216. Not to sow grain or herbs
 in a vineyard. Ibid.
 217. Not to gender cattle with
 those of diverse species.
 Lev. 19.19.
 218. Not to use for work two

238. Not to delay the payment of wages to a workingman. Lev. 19.13.
239. Not to exact a pledge from a debtor by force. Deut. 24.6; 10.17.
240. Not to retain a pledge from a poor debtor when he requires it. Ibid.
241. Not to receive a pledge from a widow. Ibid.
242. Not to receive tools wherewith one makes his living as a pledge. Ibid.
243. Not to kidnap a person in Israel. Ex. 20.13.
244. Not to steal any property. Lev. 19.11.
245. Not to rob by violence. Lev. 19.13.
246. Not to remove a neighbor's landmark. Deut. 19.14.
247. Not to defraud. Lev. 19.13.
248. Not to defraud a neighbor of his property. Lev. 19.11.
249. Not to swear falsely with regard to a neighbor's property. Ibid.
250. Not to misrepresent in bargaining. Lev. 25.14.
251. Not to practice deceit by words. Ex. 22.21; Lev. 25.17.
- רלח שלא לאחר פעולת שכיר שנאמר לא תלין פעולת שכיר אתך: רלט שלא ימשכן בעל חובו בזרוע שנאמר לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו:
- רמ שלא למנוע העבוט מבעליו העני בשעה שהוא צריך לו שנאמר לא תשכב בעבוטו כלומר לא תשכב ועבוטו עמך אלא השיבנו לו בלילה הואיל והוא צריך לו בלילה:
- רמא שלא למשכן האלמנה שנאמר ולא תחבול בגד אלמנה: רמב שלא לחבול כלים שעושין בהם אוכל נפש שנאמר לא יחבל ריחים ורכב:
- רמג שלא לגנוב נפש מישראל שנאמר לא תגנוב זה גונב נפשות: רמד שלא לגנוב ממון שנאמר לא תגנובו זו גניבת ממון:
- רמה שלא לגזול שנאמר לא תגזול: רמו שלא להסיג גבול שנאמר לא תסיג גבול רעך:
- רמז שלא לעשוק שנאמר לא תעשוק את רעך:
- רמח שלא לכחש בממון חבירו שנאמר לא תכחש:
- רמט שלא לישבע על כפירת ממון חבירו שנאמר לא תשקרו כלומר לא תשבעו לשקר בממון שיש לחבירך בידך:

רג שלא יונה במקח וממכר שנאמר אל תונו איש את אחיו: רנא שלא יונה בדברים שנאמר ולא תונו איש את עמיתו זו אונאת דברים:

אלא נותנין להם מתנותיהם ומשמחים אותם בהן בכל רגל: ולא יתבעה לואה שעברה עליה שביעית שנאמר לא יגוש את רעהו:

ולא שלא ימנע להלוות לעני מפני השמטה שנאמר השמר לך פן יהיה דבר, זה הכלל כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא מצות לא תעשה:

ולב שלא ימנע מלהלוות לעני ומליתן לו מה שהוא צריך שנאמר לא תאמץ את לבבך נמצא הנותן צדקה עושה מצות עשה והמעלים עיניו מן הצדקה יותר על שבטל עשה עובר על לא תעשה:

ולג שלא לשלח עבד עברי ריקם כשיצא חפשי שנאמר לא תשלחנו ריקם:

ולד שלא יתבע העני בחובו כשירד שהוא עני ולא יצר לו שנאמר לא תהיה לו כנושה:

ולה שלא להלוות ברבית לישראל שנאמר את כספך לא תתן לו בנשך:

ולז שלא ללות ברבית שנאמר לא תשיך לאחיק, מפי השמועה למדו שזו אוהרה ללוה שלא ישיך למלוה:

ולז שלא להשית יד בין לוה למלוה ברבית לא להיות ערב ולא להיות עד ולא לכתוב שטר ביניהם שנאמר לא תשימון עליו נשך:

without support by withholding from them their due, particularly during the Festivals. Deut. 12.19.

230. Not to demand the amount of a debt after the lapse of the Sabbatical year. Deut. 15.2.

231. Not to refuse to lend to the poor on account of the release of the Sabbatical year. Deut. 15.9.

232. Not to refuse to lend to the poor or give him the things which he requires for his maintenance. Deut. 15.7.

233. Not to send away a Hebrew servant empty-handed. Deut. 15.13.

234. Not to exact the return of a loan from a poor man when it is known that he is poor. Ex. 22.24.

235. Not to loan to an Israelite on usury. Lev. 25.37; Ex. 22.25; Deut. 23.19.

236. Not to accept a loan from an Israelite on usury. Ibid.

237. Not to participate in, or become an agent, surety, witness, or write an instrument for a loan on usury. Ibid.

265. Not to covet another man's wife. Ex. 20.17. רסח שלא לחמוד אשת איש שנאמר לא תחמד אשת רעך:
266. Not to covet another man's property. Deut. 5. 21. רסו שלא להתאוות שנאמר לא תתאוה בית רעך:
267. A hireling shall not cut down standing grain for himself to eat. Deut. 23.24. רסו שלא יאכל השכיר שלא בשעת גמר מלאכה מן המחובר שהוא עושה בו שנאמר וחרמש לא תניף:
268. A hireling shall not take more fruit than he can eat. Ibid. רסח שלא יקח השכיר יתר על אכילתו שנאמר ואכלת ענבים כנפשך שבועך:
269. Not to hide oneself from restoring a lost article to the owner. Deut. 22.3. רסט שלא יתעלם מן האבידה שנאמר לא תוכל להתעלם:
270. Not to refrain from helping an animal fallen under its burden. Deut. 22.4. רע שלא להניח בהמה רובצת תחת משאה שנאמר לא תראה חמור אחיך:
271. Not to perpetrate fraud by having false weights. Lev. 19.35; Deut. 25.13--14. רעא שלא לעשות עול במשפט במדה מפי השמועה למדו שהכתוב מזהיר לא תעשו עול במשפט המדה:
272. Not to perpetrate fraud by having false measures. Ibid. רעב שלא להיות אצלנו אבן ואבן איפה ואיפה שנאמר לא יהיה לך בביתך וגו':
273. Not to practice unrighteousness in judgment. Lev. 19.35. רעו שלא לעול המשפט שנאמר לא תעשו עול במשפט:
274. Not to accept bribes. Ex. 23.8. רעד שלא ליקח שוחד שנאמר ושחד לא תקח:
275. Not to be partial in rendering judgment. Lev. 19. 15; Deut. 1.17. רעה שלא לכבד בדין שנאמר לא תהדר פני גדול:
276. Not to be afraid in rendering judgment. Ibid. רעו שלא יירא הדיין בדין מאדם רע שנאמר לא תגורו מפני איש:
277. Not to pity the poor in judgment. Ex. 23.3. רעו שלא לרחם על עני בדין שנאמר ודל לא תהדר בריבו:

רנב שלא להונות את הגר בדברים
שנאמר וגר לא תונה:

רנג שלא להונות את הגר במקח
וממכר שנאמר ולא תלחצנו:

רנד שלא להחזיר עבד שברח לארץ
ישראל לאדוניו שבחוצה לארץ
שנאמר לא תסגיר עבד אל
אדוניו:

רנה שלא להונות עבד שנאמר עמך
ישב בקרבך במקום אשר יבחר
וגו':

רנו שלא לענות יתום ואלמנה שנאמר
כל אלמנה ויתום לא תענון:

רנז שלא לעבוד בעבד עברי עבודת
עבד שנאמר לא תעבוד בו
עבודת עבד:

רנח שלא למכור אותו ממכרת עבד
שנאמר לא ימכרו ממכרת עבד:

רנט שלא לעבוד בעבד עברי בפרך
שנאמר לא תרדה בו בפרך:

רס שלא להניח לעובד כוכבים
לעבוד בעבד עברי הנמכר לו
בפרך שנאמר לא ירדנו:

רסא שלא ימכור אמה עבריה לאחר
שנאמר לא ימשל למכרה:

רסב שלא למנוע מאמה העבריה
היעודה שאר כסות ועונה שנאמר
שארה כסותה ועונתה לא יגרע,
והוא הדין לשאר הנשים:

רסג שלא למכור אשת יפת תואר
להיות שפחה שנאמר לא
תמכרה:

רסד שלא לכבוש אשת יפת תואר להיות שפחה שנאמר לא תתעמר בה:

252. Not to practice deceit
upon a foreigner. Ibid.

253. Not to deceive a foreigner
in bargaining. Ibid.

254. Not to deliver a fugitive
slave to his master. Deut.
23.15-16.

255. Not to vex a fugitive
slave by deceiving him.
Ibid.

256. Not to afflict the widow or
orphan. Ex. 22.22.

257. Not to use a Hebrew serv-
ant as slave. Lev. 25.39.

258. Not to sell a Hebrew serv-
ant as a bondman. Lev. 25.
42.

259. Not to treat a Hebrew
servant cruelly. Lev. 25.
43.

260. Not to permit an idolater
to treat a Hebrew servant
cruelly. Lev. 25.53.

261. Not to sell a Hebrew
maid-servant. Ex. 21.8.

262. Not to withhold from a
betrothed Hebrew maid-
servant food, raiment or
conjugal rights. Ex. 21.10.

263. Not to sell a beautiful
captive as a slave. Deut.
21.14.

264. Not to humble a beautiful
woman captive by making
her a hand-servant. Ibid.

- mony of a relative. Deut. 24.16.
288. Not to pronounce judgment upon the testimony of only one witness. Deut. 19.15.
289. Not to kill the innocent. Ex. 20.13.
290. Not to render decision on mere presumption, for two witnesses must see the actual happening. Ex. 23.7.
291. That a witness in a capital case shall not become a judge in the case. Num. 35.30.
292. Not to execute any one charged with crime before he be convicted. Num. 35.12.
293. Not to pity or spare the persecutor. Deut. 25.12.
294. Not to punish the victim in a case of rape. Deut. 22.26.
295. Not to accept ransom for a murderer. Num. 35.31.
296. Not to accept ransom for an excusable manslayer. Num. 35.32.
297. Not to tolerate bloodshed. Lev. 19.16.
298. Not to leave a stumbling-block in the way. Deut. 22.8; Lev. 19.14.
- ימתו על אבות מפי השמועה
למדו שלא ימתו אבות בעדות
בנים והוא הדין לשאר קרובים:
רמח שלא לכרות הדין על פי עד
אחד שנאמר לא יקום עד אחד
באיש:
רמח שלא להרוג נקי שנאמר לא
תרצח:
רצ שלא לחתוך הדין באומד הדעת
עד שיראו שני עדים גופו של
דבר שנאמר ונקי וצדיק אל
תהרוג:
רצא שלא יורה העד בדין שהעיד בו
בדיני נפשות שנאמר ועד אחד
לא יענה:
רצב שלא להרוג מחוייב הריגה קודם
שיעמוד בדין שנאמר ולא ימות
הרוצח וגו':
רצג שלא לחוס על הרודף אלא
הורגין אותו הריגה קודם שייגיע
לנרדף ויהרגנו או יגלה ערותו
שנאמר וקצותה את כפה לא
תחוס עיניך:
רצד שלא לענוש האנוסה שנאמר
ולנערה לא תעשה דבר:
רצה שלא ליקח כופר מן הרוצח
שנאמר ולא תקחו כופר לנפש
רוצח:
רצו שלא ליקח כופר בגלות רוצח
בשגגה שנאמר ולא תקחו כופר
לנוס אל עיר מקלטו:
רצז שלא לעמוד על הדם שנאמר לא תעמוד על דם רעך:
רצח שלא להניח מכשול שנאמר לא תשים דמים בביתך:

רע"ח שלא להטות משפט אדם חוטא
שנאמר לא תטה משפט אביוך
למדו מפי השמועה שזה אביון
במצות:

רע"ט שלא לרחם על המזיק בדיני
קנסות שנאמר לא תחוס עינך
עליו:

רפ"א שלא להטות משפט גרים ויתומים
שנאמר לא תטה משפט גר יתום:
רפ"ב שלא לשמוע מאחד מבעלי
דינין ואין חבירו עמו שנאמר לא
תשא שמע שוא:

רפ"ג שלא לנטות אחרי רבים בדיני
נפשות אם היו המחייבין יותר
על המזכין אחד שנאמר לא
תהיה אחרי רבים להטות:

רפ"ד *שלא ילמד חובה מי שלמד זכות
תחלה בדיני נפשות שנאמר לא
תענה על ריב לנטות:

רפ"ה שלא למנות בדינין אדם שאינו
חכם בדברי תורה אף על פי
שהוא חכם בחכמות אחרות
שנאמר לא תכירו פנים במשפט:
רפ"ו שלא להעיד בשקר שנאמר לא
תענה ברעך עד שקר:

רפ"ז שלא יעיד בעל עבירה שנאמר אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס:
רפ"ח שלא יעיד קרוב שנאמר לא יומתו אבות על בנים ובנים לא

278. Not to pervert the judgment of a sinner. Ex. 23. 6.

279. Not to spare the offender in matters of fine. Deut. 19.13.

280. Not to pervert the judgment of aliens or orphans. Deut. 24.17.

281. Not to hear one litigant except in the presence of the other. Ex. 23.1.

282. Not to decide by a majority of one in capital case. Ex. 23.2.

283. Not to plead against a man in a capital case, after having pleaded for him. Ibid.³

284. Not to appoint as judge one who is not learned in the Torah, though he be learned otherwise. Deut. 1.17.

285. Not to bear false witness. Ex. 20.16.

286. Not to accept the testimony of a wicked person. Ex. 23.1.

287. Not to accept the testi-

השנת הראב"ד

* שלא ילמד חובה וכו'. ח"א אין זה כלום
שכרי נגמר דין חזר:

RABD'S CRITICISM

³"This is no commandment at all, seeing that one may change his pleading after judgment was rendered".

The commandment is rightly placed as a fundamental difference in procedure between capital and other cases, and refers to the midst of a trial only. C.

313. Not to add to the commandments of the Torah. Deut. 12.32.
314. Not to detract from the commandments of the Torah. Ibid.
315. Not to curse the judges. Ex. 22.28.
316. Not to curse a prince or ruler. Lev. 19.14.
317. Not to curse an Israelite. Ibid.
318. Not to curse a father or mother. Ex. 21.15.
319. Not to smite a father or mother. Ex. 21.17.
320. Not to do any servile work on the Sabbath. Ex. 20.10.
321. Not to go out beyond the prescribed limits of one's domicile on the Sabbath. Ibid.
322. Not to inflict punishment on the Sabbath. Ex. 35.3.
323. Not to work on the first day of Passover. Ex. 12.16.
324. Not to work on the seventh day of Passover. Ibid.
325. Not to work on the Feast of She'buot. Lev. 23.7.

ש"י שלא להוסיף על מצות התורה בין תורה שבכתב בין תורה שבעל פה שהיא פירושה שנאמר את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות לא תוסף עליו:

ש"ד שלא לגרוע מכל מצות התורה שנאמר ולא תגרע ממנו: שטו שלא לקלל הדיין שנאמר אלהים לא תקלל:

שט"ו שלא לקלל הנשיא והוא המלך או ראש ישיבת ארץ ישראל שנאמר ותשיא בעמך:

ש"ז שלא לקלל אחד משאר ישראל שנאמר לא תקלל חרש:

ש"ח שלא לקלל אב ואם שנאמר ומקלל אביו ואמו מות יומת:

ש"ט שלא להכות אב ואם שנאמר ומכה אביו ואמו מות ימות:

ש"כ שלא לעשות מלאכה בשבת שנאמר לא תעשה כל מלאכה: שכ"א שלא להלך חוץ לתחום מדינה כהולכי דרכים בשבת שנאמר אל יצא איש ממקומו:

שכ"ב שלא לענוש בשבת שנאמר לא תבערו אש בכל מושבותיכם:

שכ"ג שלא לעשות מלאכה בראשון של פסח שנאמר בו כל מלאכת עבודה לא תעשו:

שכ"ד שלא לעשות מלאכה בשביעי של פסח שנאמר בו כל מלאכת עבודה לא תעשו:

שכ"ה שלא לעשות מלאכה בחג השבועות שנאמר בו כל מלאכת עבודה לא תעשו:

- רצט שלא להכשיל תם בדרך שנאמר
ולפני עור לא תתן מכשול:
ש שלא להוסיף במלקות המחוייב
מלקות שנאמר לא יוסיף פן
יוסיף:
שא שלא לרגל שנאמר לא תלך
רכיל בעמך:
שב שלא לשנא בלב שנאמר לא
תשנא את אחיך בלבבך:
שג שלא להלבין פני אדם מִישראל
שנאמר הוכיח תוכיח את עמיתך
ולא תשא וגו':
שד שלא לנקום שנאמר לא תקום:
שה שלא לנטור שנאמר לא תטור:
שו שלא ליקח האם על הבנים
שנאמר לא תקח האם על הבנים:
שז שלא לגלח שער הנתק שנאמר
ואת הנתק לא יגלח:
שח שלא לתלוש סימני הצרעת
שנאמר השמר בנגע הצרעת:
שט שלא לעבוד ולזרוע בנחל איתן
שנאמר אשר לא יעבד בו ולא
יזרע:
שי שלא להחיות מכשף שנאמר
מכשפה לא תחיה:
שיא שלא יתחייב חתן בדבר מצרכי
צבור כגון צבא ושמירת החומה
וכיוצא בהם שנאמר לא יצא
בצבא ולא יעבור עליו לכל
דבר:
שיב שלא להמרות פי בית דין שנאמר
לא תסור מכל הדבר אשר יגידו לך:
299. Not to cause the simple-minded to stumble on the road. Ibid.
300. Not to exceed the number of lashes assigned to the guilty. Deut. 25.3.
301. Not to calumniate. Lev. 19.16.
302. Not to lodge hatred in one's heart. Lev. 19.17.
303. Not to put to shame any person in Israel. Ibid.
304. Not to seek revenge. Lev. 19.18.
305. Not to bear a grudge. Ibid.
306. Not to take the mother bird together with the young. Deut. 22.6.
307. Not to shave the hair of the scall. Lev. 13.33.
308. Not to pluck out the marks of leprosy. Deut. 14.8.
309. Not to plow or sow in a valley in which a slain body has been found. Deut. 12.4.
310. Not to suffer a witch to live. Ex. 22.18.
311. Not to force a bridegroom to perform military service. Deut. 24.5.
312. Not to rebel against the Sanhedrin. Deut. 17.11.

337. Not to commit incest with or be married to a wife's daughter. Ibid.
338. Not to commit incest with or be married to a wife's grand-daughter through her son. Lev. 18.13.
339. Not to commit incest with or be married to a wife's grand-daughter through her daughter.
340. Not to commit incest with or be married to a mother's sister. Lev. 18.15.
341. Not to commit incest with or be married to a father's sister. Lev. 18.16.
342. Not to commit incest with or be married to a wife of a father's brother. Ibid.
343. Not to commit incest with or be married to a daughter-in-law. Lev. 18.17.
344. Not to commit incest with or be married to a brother's wife. Ibid.
345. Not to commit incest with or be married to a wife's sister. Ibid.
346. Not to have intercourse with a menstruous woman. Lev. 18.19.
347. Not to have intercourse with another man's wife. Lev. 7.14.
348. Not to have intercourse with a female animal. Lev. 7. 20.
- שלו שלא לגלות ערות אשה ובתה
שנאמר ערות אשה ובתה לא
תגלה:
שלח שלא לגלות ערות אשה ובת בנה
שנאמר את בת בנה:
שלט שלא לגלות ערות אשה ובת בתה
שנאמר ואת בת בתה לא תקח:
שם שלא לגלות ערות אחות אם
שנאמר ערות אחות אמך לא
תגלה:
שמה שלא לגלות ערות אחות אב
שנאמר ערות אחות אביך לא
תגלה:
שכב שלא לגלות ערות אשת אחי האב
שנאמר ואל אשתו לא תקרב:
שכנ שלא לגלות ערות אשת הבן
שנאמר ערות כלתך לא תגלה:
שמד שלא לגלות ערות אשת אח
שנאמר אשת ערות אחיך לא
תגלה:
שמה שלא לגלות ערות אחות אשתו
שנאמר ואשה אל אחותה לא
תקח:
שמו שלא לגלות ערות אשה נדה
שנאמר ואל אשה בנדת מומאמה
לא תקרב:
שמו שלא לגלות ערות אשת איש
שנאמר ואל אשת עמיתך לא
תתן וגו':
שמה שלא לשכב עם בהמה שנאמר
ובכל בהמה לא תתן שכבתך
לזרע:

שבו שלא לעשות מלאכה באחיו
לחדש השביעי שנאמר בו כל
מלאכת עבודה לא תעשו:

שבו שלא לעשות מלאכה ביום
הכפורים שנאמר בו כל מלאכת
עבודה לא תעשו:

שכח שלא לעשות מלאכה בראשון
של חג הסוכות שנאמר בו כל
מלאכת עבודה לא תעשו:

שכח שלא לעשות מלאכה ביום שמיני
של חג שנאמר בו כל מלאכת
עבודה לא תעשו:

של שלא לגלות ערות אם שנאמר
אמך היא לא תגלה ערותה:

שלא שלא לגלות ערות אחות שנאמר
ערות אחותך בת אביך וגו' לא
תגלה:

שלב שלא לגלות ערות אשת אב
שנאמר ערות אשת אביך לא
תגלה:

שלו שלא לגלות ערות אחותו מן
האב או מן האם שנאמר ערות
בת אשת אביך:

שלו שלא לגלות ערות בת הבן שנא'
ערות בת בנך:

שלה שלא לגלות ערות בת הבת
שנאמר או בת בתך לא תגלה
ערותה:

שלו שלא לגלות ערות הבת, ולמה

לא נתפרשה בתורה מפני שאסר בת הבת שתק מן הבת. ומפי
השמועה למדו שאיסור הבת מגופי תורה כשאר עריות שנאמר
לא תגלה ערותך כי ערותך הנה:

326. Not to work on the first day of Tishri (Rosh ha-Shanah) Lev. 23.16.

327. Not to work on the Day of Atonement. Lev. 23.20.

328. Not to work on the first day of Sukkot. Lev. 23.25--28.

329. Not to work on the eighth day of Sukkot (She'mini Azeret). Lev. 23.35--36.

330. Not to commit incest with a mother. Lev. 18.7.

331. Not to commit incest or be married to a sister. Lev. 18.8.

332. Not to commit incest with or be married to a father's wife. Lev. 18.9.

333. Not to commit incest with or be married to a half sister. Lev. 18.10.

334. Not to commit incest with or be married to a granddaughter through a son. Lev. 18.11.

335. Not to commit incest with or be married to a granddaughter through a daughter. Lev. 18.12.

336. Not to commit incest with or be married to a daughter. Ibid.

360. That a eunuch shall not marry a daughter of Israel. Deut. 23.1.
361. Not to castrate any male whatsoever. Lev. 22.24
362. Not to elect a stranger as king over Israel. Deut. 17.15.
363. That a ruler of Israel shall not have an excessive number of horses. Deut. 17.16.
364. That a ruler of Israel shall not have an excessive number of wives. Ibid.
365. That a ruler of Israel shall not have an unduly large quantity of silver or gold. Deut. 17.18.
- שם שלא יקח סרים בת ישראל שנאמר לא יבוא פצוע דכא: שםא שלא לסרס זכר אחד מכל המנין לא אדם ולא בהמה חיה ועוף שנאמר ובארצכם לא תעשו: שסב שלא למנות על ישראל איש מקהל גרים שנאמר לא תוכל לתת עליך איש נכרי: שסג שלא ירבה לו המלך סוסים שנאמר לא ירבה לו סוסים: שסד שלא ירבה לו המלך נשים שנא' לא ירבה לו נשים: שסה שלא ירבה לו המלך כסף וזהב שנאמר וכסף וזהב לא ירבה לו מאד:

שנאמר שלא תביא אשה בהמה עליה
שנאמר ואשה לא תעמוד לפני
בהמה:

שנאמר שלא לשכב עם זכר שנאמר ואח
זכר לא תשכב משכבי אשה:

שנאמר שלא לגלות ערות האב עצמו
שנאמר ערות אביך לא תגלה:
שנאמר שלא לגלות ערות אחי האב
עצמו שנאמר ערות אחי אביך
לא תגלה:

שנאמר שלא לקרב בעריות בדברים
המביאין לידי גילוי ערוה כגון
חיבוק ונישוק ורמיזה וקפיצה
שנאמר אל כל שאר בשרו לא
תקרבו לגלות ערוה מפי
השמועה למדו שזו אוהרה
לקירוב המביאה לידי גילוי
ערוה:

שנאמר שלא ישא ממזר בת ישראל
שנאמר לא יבא ממזר בקהל ה'
שנאמר שלא תהיה קדשה והיא הנבעלת
בלא כתובה ובלא קדושין שנא'
לא תהיה קדשה:

שנאמר שלא יחזיר המגרש גרושתו אחר
שנישאת לאחר שנאמר לא יוכל
בעלה הראשון אשר שלחה
לשוב לקחתה:

שנאמר שלא תנשא היבמה לאחר חוץ
מיבמה שנאמר לא תהיה אשת
המת:

שנאמר שלא יגרש האונס אנוסתו שנאמר לא יוכל לשלח כל ימיו:
שנאמר שלא יגרש מוציא שם רע שנאמר לא יוכל לשלח כל ימיו:

349. Not to have intercourse with a male animal. Ibid.
350. Not to commit sodomy upon a male. Ibid.
351. Not to commit sodomy upon a father. Ibid.
352. Not to commit sodomy upon a father's brother. Lev. 18.22.
353. Not to arouse sexual passion in any relative which may lead to incest. Lev. 18.23--24.
354. Not to permit the marriage of a bastard with a daughter in Israel. Deut. 23.2.
355. Not to permit harlotry. Deut. 23.17.
356. Not to permit a divorcee, who had married another man, to remarry her first husband. Deut. 24.4.
357. Not to permit a widow whose husband died childless to marry anyone but the brother of the deceased husband. Deut. 25.5.
358. Not to divorce a victim of rape from the offending husband. Deut. 22.29.
359. Not to divorce a woman from a husband who brought an evil name upon her. Deut. 22.9.

not additions to the commandments of the Torah. If so, wherefore did the Torah charge us saying: "Thou shalt not add thereto, nor diminish from it" (Deut. 13.1.)? That refers to a prophet not to permit him to invent something and claim that the Holy One, blessed is He! ordered him to add a commandment to the commandments of the Torah, or to diminish one from these six hundred and thirteen commandments. But if a tribunal together with a prophet who flourished in a given period added a commandment in the form of a statute, or judicial decision, or edict, such is not an addition to the Torah. For, behold, they have not said that the Holy One, blessed is He! commanded to make an Erub, or read the Megilah on time; indeed, had they said so, they would have been adding to the

commandments of the Torah; but what we do say is, The prophets together with the tribunal enacted it and commanded to read the Megilah on time, so as to remember the praiseworthiness of the Holy One, blessed is he! and the salvation which He brought about upon us by His nearness to us at the time of our supplication, so as to bless Him, and give thanks unto Him, and to proclaim to future generations the truth of what He assured us in the Torah, saying: "For what great nation is there that hath God so nigh unto them, as the Lord our God is whensoever we call upon Him" (Deut. 4.7.). In this way every precept, instituted by the words of the Sophrim, whether mandatory or prohibitive, came to pass.

על מצות התורה. ועל מה הזהירה תורה לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו שלא יהא נביא רשאי לחדש דבר ולומר שהקב"ה צוהו במצוה זו להוסיפה למצות התורה או לחסר אחת מאלו השש מאות ושלש עשרה מצות. אבל אם הוסיפו ב"ד עם נביא שיהיה באותו הזמן מצוה דרך תקנה או דרך הוראה או דרך גזירה אין זו תוספת. שהרי לא אמרו שהקב"ה צוה לעשות עירוב או לקרות מגילה בעונתה. ואילו אמרו כן היו מוסיפין על התורה אלא כך אנו אומרים שהנביאים עם ב"ד תקנום וצוו לקרות המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועתנו כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה ומי גוי גדול אשר לו אלהים וגו'. ועל דרך זו היא כל מצוה ומצוה שהיא מדברי סופרים בין עשה ובין

מנין המצוות על סדר הלכות הרמב"ם זצ"ל

ENUMERATION OF THE COMMANDMENTS.

According to the Order of Treatises

BY OUR MASTER MOSES BEN MAIMON The Memory of the
Pious be Blessed.

אלו הם תרי"ג מצות שנאמרו לו
למשה בסיני הן וכללותיהן
ופרטותיהן ודקדוקיהן. כל אותם
הכללות והפרטות והדקדוקין
הביאורין של כל מצוה ומצוה היא
תורה שבעל פה שקיבלו ב"ד מפי
ב"ד. ויש מצות אחרות שנחתדשו
אחר מתן תורה וקבעו אותם נביאים
וחכמים ופשטו בכל ישראל כגון
מקרא מגילה ונר חנוכה ותענית
תשעה באב ועירובין וידים, ויש
לכל מצוה ומצוה מאלו פירושין
ודקדוקין. הכל יתבאר בחיבור זה:
כל אלו המצות שנחתדשו חייבים
אנו לקבלם ולשמרם שנאמר לא
תסור מן הדבר וכו' ואינם תוספת

These are the six hundred
and thirteen commandments
which were transmitted orally
to Moses on Sinai; they and
their general, and their particu-
lar, and their precise exposition.
All those general, particular and
precise expositions of each and
every commandment consti-
tute the Oral Torah, which was
received orally by one tribunal
from another tribunal. There
are, however, still other pre-
cepts, enacted after Revela-
tion, and sustained by pro-
phets and scholars, which
spread throughout all Israel,
for instance, such, as reading
the book of Esther, Hanukah

lights, fasting on the Ninth of Ab, carrying things and walk-
ing on the Sabbath (Erubin), and washing of the hands be-
fore meals, each and every one of these precepts having divers
interpretations and suggestions, all of which will be
elucidated in this compilation.

All of these newly-proclaimed precepts we are obliged to ac-
cept and observe, even as it is said. "Thou shalt not turn
aside from the sentence which they shall declare unto thee, to
the right hand, not to the left" (Deut. 17.11.), and they are

name for his deceased brother, and I have named this book: Book of Women.

Book V. Comprises all the commandments concerning forbidden sexual relations, and the commandments concerning forbidden food; because in these two subjects we were sanctified by Almighty and separated by Him from the idolaters, and of both it is said; "And have set you apart from the peoples" (Lev. 20.26.); and, "Who have set you apart from the peoples". (Ibid. -24.); and I have named this book: Book of Holiness.

Book VI. Comprises the commandments concerning the obligations one acquires by spoken words, for example, oaths and vows; and I have named this book: Book of Separation,

Book VII. Comprises the commandments concerning agriculture, for example, Sabbatical and Jubilee years, tithes, heave-offerings and other laws mainly connected therewith or of a kindred subject; and I have named this book: Book of Seeds.

Book VIII. Comprises the commandments concerning the building of the Temple and the regular public offerings; and I have named this book; Book of Service.

Book IX. Comprises the commandments concerning private sacrifices; and I have named this book: Book of Sacrifices.

וקראתי שם ספר זה "ספר נשים":

ספר חמישי אכלול בו מצות של ביאות אסורות ומצות של מאכלות אסורות לפי שבשני ענינים האלה קדשנו המקום והבדילנו מן העובדי כוכבים בעריות ובמאכלות אסורות ובשניהם נאמר ואבדיל אתכם מן העמים, אשר הבדלתי אתכם מן העמים. וקראתי שם ספר זה "ספר קדושה".

ספר ששי אכלול בו מצות שיתחייב בהן מי שאסר עצמו בדברים כגון שבועות ונדרים. וקראתי שם ספר זה "ספר הפלאה":

ספר שביעי אכלול בו מצות שהם בורע הארץ כגון שמיטין ויובלות ומעשרות ותרומות ושאר מצות הנכללים עמהן מענינם. וקראתי שם ספר זה "ספר זרעים":

ספר שמיני אכלול בו מצות שהם בבנין המקדש וקרבנות צבור התמידין. וקראתי שם ספר זה "ספר עבודה":

ספר תשיעי אכלול בו מצות שהם בקרבנות היחיד. וקראתי שם ספר זה "ספר קרבנות":

לא תעשה: וראיתי לחלק חיבור זה
לארבעה עשר ספרים:

ספר ראשון. אכלול בו כל
המצות שהם עיקר דת משה רבינו
ע"ה וצריך אדם לידע אותם תחילת
הכל, כגון יחוד השם ב"ה ואסורי
עבודת כוכבים. וקראתי שם ספר
זה "ספר המדע":

ספר שני אכלול בו כל המצות
שהם תדירות שנצטוינו בהם כדי
לאהוב המקום ולזכרו תמיד כגון
קריאת שמע ותפלה ותפילין וברכת
כהנים ומילה בכלל לפי שהוא אות
בבשרנו להזכיר תמיד בשעה שאין
שם לא תפילין ולא ציצית וכיוצא
בהם. וקראתי שם ספר זה "ספר
אהבה":

ספר שלישי אכלול בו כל
המצות שהן בזמנים ידועים כגון
שבת ומועדות. וקראתי שם ספר זה
"ספר זמנים":

ספר רביעי אכלול בו
המצות של בעילה כגון קידושין
וגירושין ויבום וחליצה.

And, I have looked into the
matter and divided this com-
pilation in fourteen books, as
follows:

Book I. Comprises all the
commandments which are the
basic foundation of the Reli-
gion of Moses our Master,
peace be upon him! and it is
essential that man learn them
before everything else, as, for
example, concerning the Unity
of God, blessed is He! and the
prohibitive laws concerning
idolatry. And, I have named
this book: Book of Knowledge.

Book II. Comprises all the
commandments which are in
constant practice, as we were
charged to observe them in
order to express our love for
God, and to remember Him
continuously, for example,
the reading of the She'ma,
prayers, phylacteries, priestly
blessings, and mainly circum-
cision because it is a token upon
our flesh, in order to be con-

scious of Him when we have no phylacteries, or fringes or the
like on our bodies; and I have named this book: Book of Love.

Book III. Comprises all commandments which are observed
during certain times, for example, Sabbaths and holidays; and
I have named this book: Book of Times.

Book IV. Comprises all commandments concerning conjugal
relationship, as for example, marriage, divorce, betrothal
of sister-in-law, when a brother dies childless (Yibum), the
performance of the rite Halizah by a sister-in-law when
the brother-in-law refuses to marry her and build a

BOOK OF KNOWLEDGE: Consists of five treatises, in this order: A treatise concerning the foundation of the Torah; a treatise concerning Ethics; a treatise concerning the Study of the Torah; a treatise concerning Worshipers of Stars and Planets and their Practices; a treatise concerning Repentance.

The treatise concerning the Foundations of the Torah embraces ten commandments, six mandatory and four prohibitive, namely: (1) To know that there is a God; (2) not to believe that there is any other god besides the Lord; (3) to believe in His Unity; (4) to love Him; (5) to fear Him; (6) to sanctify His name; (7) not to profane His Name; (8) Not to destroy aught upon which His Name appears; (9) to hearken to the prophet who speaks in His Name; (10) not to tempt Him.

The treatise concerning Ethics embraces eleven commandments, five mandatory and six prohibitive, namely: (1) to imitate His ways; (2) to cleave to His adherers; (3) to love neighbors; (4) to love strangers; (5) not to hate neighbors; (6) to rebuke; (7) not to put anyone to shame; (8) not to afflict the unfortunate; (9) not to bear tales; (10) not to seek vengeance; (11) not to bear a grudge.

The treatise concerning the Study of the Torah embraces

ספר המדע. הלכותיו חמש וזהו סדרן. הלכות יסודי התורה. הלכות דעות. הלכות תלמוד תורה. הלכות עבודת כוכבים ומזלות וחוקות העכו"ם. הלכות תשובה:

הלכות יסודי התורה. יש בכללן עשר מצות. שש מצות עשה וארבע מצות לא תעשה: וזהו פרטן: א) לידע שיש שם אלוה. ב) שלא יעלה במחשבה שיש שם אלוה זולתי ה'. ג) ליחדו. ד) לאהבו. ה) ליראה ממנו. ו) לקדש שמו. ז) שלא לחלל את שמו. ח) שלא לאבד דברים שנקרא שמו עליהם. ט) לשמוע מן הנביא המדבר בשמו. י) שלא לנסותו:

הלכות דעות. יש בכללן אחת עשרה מצות. חמש מצות עשה. ושש מצות לא תעשה: וזהו פרטן: א) להדמות בדרכיו. ב) להדבק ביודעיו. ג) לאהוב את הריעים. ד) לאהוב את הגרים. ה) שלא לשנא אחים. ו) להוכיח. ז) שלא להלבין פנים. ח) שלא לענות אומללין. ט) שלא לילך רכיל. י) שלא לנקום. יא) שלא לנטור.

הלכות תלמוד תורה. יש בכללן

ספר עשירי אכלול בו מצות
שהם בטהרות וטומאות. וקראתי שם
ספר זה „ספר טהרה“:

ספר אחד עשר אכלול בו
מצות שבין אדם לחבירו ויש בהם
היזק תחלה בממון או בגוף. וקראתי
שם ספר זה „ספר נזיקין“:

ספר שנים עשר אכלול בו
מצות מכירה וקנין. וקראתי שם
ספר זה „ספר קנין“:

ספר שלשה עשר אכלול בו
מצות שבין אדם לחבירו בשאר דינין
שאין בתחלתן היזק כגון שומרין
ובעלי חובות ושטענות וכפירות.
וקראתי שם ספר זה „ספר משפטים“:

ספר ארבעה עשר אכלול
בו מצות שהם מסורין לסנהדרין כגון
מיתת ב"ד וקבלת עדות, ודין המלך
ומלחמותיו. וקראתי שם ספר זה
„ספר שופטים“. וזה הוא חבור
הלכות של חבור זה לפי עניני
הספרים וחלוק המצות לפי עניני
ההלכות:

ועתה אתחיל לבאר כל משפטי
מצוה ומצוה וכל הדינים הנכללים
עמה מענינה על סדר ההלכות
בעזרת אל שדי:

named this book: Book of

Book X. Comprises the commandments concerning purification and contamination; and I have named this book: Book of Purification.

Book XI. Comprises the commandments concerning man and man, where there is either pecuniary or bodily damage on the face of the dispute; and I have named this book: Book of Torts.

Book XII. Comprises the commandments concerning selling and buying; and I have named this book: Book of Bargaining.

Book XIII. Comprises the commandments concerning disputes between man and man in civil laws, where there appears no damage on the face of the dispute, as for example, trustees, debtors, contentions and denials; and I have named this book: Book of Civil Law.

Book XIV. Comprises the commandments which the Sanhedrin are to enforce, such as the death penalty, evidence, naming of a king, and his making of wars; and I have named this book: Book of Judicial Procedure.

And now I shall, with the help of God Almighty, begin to summarize all laws derived from each and every commandment, and all the regulations each embraces in its respective subject, according to the order of the treatises.

spiritualism; (25) not to practice augury; (26) not to pass through to Moloch; (27) not to erect a pillar; (28) not to bow to a figured stone; (29) not to plant an Asherah; (30) to destroy idols and their belongings; (31) not to partake of aught belonging to idolatry; (32) not to enjoy aught of the ornaments of idols; (33) not to make a covenant with idolaters; (34) not to show grace to them; (35) not to let them dwell in our land; (36) not to follow their customs, even in dress; (37) not to pay attention to sooth-saying; (38) not to practice divination; (39) not to designate times as lucky or unlucky; (40) not to practice enchantry; (41) not to seek spirits of the dead; (42) not to consult those who practice spiritualism; (43) not to consult those who practice augury; (44) not to practice sorcery; (45) not to round the corners of the head; (46) not to round the corners of the beard; (47) man shall not attire in woman's garments; (48) woman shall not attire in man's garments; (49) not to practice tattooism; (50) not to lacerate oneself; (51) not to make oneself baldness for the dead.

The treatise concerning Repentance embraces one mandatory commandment, namely: that the sinner shall repent and confess his sin before God. Consequently, this book em-

לעשות אוב. (כה) שלא לעשות ידעוני. (כו) שלא להעביר למולך. (כז) שלא להקים מצבה. (כח) שלא להשתחוות על אבן משכית. (כט) שלא ליטע אשרה. (ל) לאבד עבודת כוכבים וכל הנעשה בשבילה. (לא) שלא ליהנות בעבודת כוכבים ומשמשיה. (לב) שלא ליהנות בציפוי נעבד. (לג) שלא לכרות ברית לעובדי עבודת כוכבים. (לד) שלא יחון עליהם. (לה) שלא ישבו בארצנו. (לו) שלא לנהוג כמנהגותיהם וכמלבושיהם. (לז) שלא לנחש. (לח) שלא לקסום. (לט) שלא לעונן. (ס) שלא לחבר חבר. (סא) שלא לדרוש אל המתים. (סב) שלא לשאול באוב. (סג) שלא לשאול בידעוני. (סד) שלא לכשף. (סה) שלא להקיף פאת הראש. (סו) שלא להשחית פאת זקן. (סז) שלא יעדה איש עדי אשה. (סח) שלא תעדה אשה עדי איש. (סט) שלא לכתוב קעקע. (ס) שלא להתגודד. (סא) שלא לעשות קרחה על מת.

הלכות תשובה. מצות עשה אחת, והוא שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה: נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה חמש ושבעים.

שתי מצות. א) ללמוד תורה. ב)
לכבד מלמדיה ויודעיה:

הלכות עבודת כוכבים וחקות
העובדי כוכבים. י"ש בכללן אחת
וחמשים מצות. שתי מצות עשה.
ותשע וארבעים מצות לא תעשה.
וזהו פרטן: א) שלא לפנות אחר
עבודת כוכבים. ב) שלא לתור אחר
הרהור הלב וראיית עינים. ג) שלא
לגדף. ד) שלא יעבוד אותה כדרך
עבודתה. ה) שלא ישתחוה לה. ו)
שלא לעשות פסל לעצמו. ז) שלא
לעשות פסל ואפילו לאחרים.
ח) שלא לעשות צורות ואפילו לנוי.
ט) שלא להדיח אחרים אחריה.
י) לשרוף עיר הנדחת. י"א) שלא
לבנותה. י"ב) שלא ליהנות מכל
ממונה. י"ג) שלא להסית יחיד לעבדה.
י"ד) שלא לאהוב המסית. י"ה) שלא
לעזוב שנאתו. י"ו) שלא להצילו.
י"ז) שלא ללמד עליו זכות. י"ח) שלא
לימנע מללמד עליו חובה. י"ט) שלא
להתנבא בשמה. כ) שלא לשמוע מן
המתנבא בשמה. כ"א) שלא להתנבא
בשקר ואפילו בשם ה'. כ"ב) שלא לגור
מהריגת נביא שקר. כ"ג) שלא לישבע
בשם עבודת כוכבים. כ"ד) שלא

two mandatory commandments, namely: (1) to study the Torah; (2) to honor those who study and those who know it.

The treatise concerning Worshipers of Stars and Planets and their Practices embraces fifty-one commandments, two mandatory and forty-nine prohibitive, namely: (1) not to follow the idolaters; (2) not to indulge in impure thoughts of the heart or evil sights of the eyes; (3) not to blaspheme; (4) not to worship idolatry in its customary way; (5) not to bow down to it; (6) not to make an image for oneself; (7) not to make an image even for others; (8) not to make images even for beauty's sake; (9) not to entice others to follow it; (10) to burn an idolatrous city; (11) not to rebuild it; (12) not to enjoy aught of all its wealth; (13) not to entice an individual to worship it; (14) not to love the enticer; (15) not to abandon the hatred against him; (16) not to save him; (17) not to plead for him; (18) not to

refrain from testifying against him; (19) not to prophesy in the name of idolatry; (20) not to listen to one prophesying in its name; (21) not to prophesy falsely even in the name of God; (22) not to fear to put to death a false prophet; (23) not to swear in the name of idolatry; (24) not to practice

The treatise concerning Benedictions embraces one mandatory commandment, namely: to bless His Name after meals.

The treatise concerning Circumcision embraces one mandatory commandment, namely: to circumcise all male children on the eighth day. Consequently, this book embraces eleven mandatory commandments.

THE BOOK OF TIMES: Consists of ten treatises, they are: a treatise concerning Sabbath; a treatise concerning Erubin; a treatise concerning the Day of Atonement; a treatise concerning Holidays; a treatise concerning Leaven and Mazzah; a treatise concerning Shopher, Sukko, and Lulab (palm branch); a treatise concerning She'kolim; a treatise concerning the Sanctification of the New Moon; a treatise concerning Fast-Days; a treatise concerning Megilah and Hanukah.

The treatise concerning Sabbath embraces five commandments, two mandatory and three prohibitive, namely: (1) to rest on the Seventh Day; (2) not to do any servile work therein; (3) not to inflict punishment on the Sabbath; (4) not to go outside of the city limits on the Sabbath; (5) to sanctify the Day by remembering it.

The treatise concerning Erubin, consists of one precept instituted by the words of the Sophrim, and is not included in the number of the commandments of the Torah.

הלכות ברכות. מצות עשה אחת והיא לברך את שמו אחר אכילה: הלכות מילה. מצות עשה אחת והיא למול את הזכרים ביום השמיני. נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה י"א מצות עשה:

ספר זמנים. הלכותיו עשר והו סידורין. הלכות שבת. הלכות עירובין. הלכות שביתת עשור. הלכות שביתת יום טוב. הלכות חמץ ומצה. הלכות שופר וסוכה ולולב. הלכות שקלים. הלכות קידוש החדש. הלכות תעניות. הלכות מגילה וחנוכה:

הלכות שבת. יש בכללן ה' מצות. ב' מצות עשה. וג' מצות לא תעשה: והו פרטן: א' לשבות בשביעי. ב' שלא לעשות בו מלאכה. ג' שלא לענוש בשבת. ד' שלא לצאת חוץ לגבול בשבת. ה' לקדש היום בזכירה:

הלכות עירובין. מצות עשה אחת והיא מד"ס ואינה מן המנין:

שש עשרה מהם מצות עשה וחשע
וחמשים מצות לא תעשה:

ספר אהבה. הלכותיו שש.
וזהו סידורן: הלכות תפלה וברכת
כהנים. הלכות תפילין ומוזה וספר
תורה. הלכות ציצית. הלכות
ברכות. הלכות מילה.

הלכות קריאת שמע. מצות עשה
אחת היא והיא לקרות ק"ש פעמים
ביום:

הלכות תפלה וברכת כהנים.
יש בכללן שתי מצות עשה: (א) לעבוד
ה' בתפלה בכל יום: (ב) לברך כהנים
את ישראל בכל יום:

הלכות תפילין ומוזה וספר
תורה. יש בכללן ה' מצות עשה:
וזהו פרטן: (א) להיות תפילין על
הראש: (ב) לקשרם על היד: (ג) לקבוע
מוזה בפתחי השערים: (ד) לכתוב
כל איש ספר תורה לעצמו: (ה) לכתוב
המלך ספר שני לעצמו כדי שיהיו
לו שני ספרי תורה:

הלכות ציצית. מצות עשה א'
והיא לעשות ציצית על כנפי הכסות:

braces seventy-five commandments, sixteen mandatory and fifty-nine prohibitive.

THE BOOK OF LOVE: Consists of six treatises, they are: a treatise concerning the Reading of the She'ma; a treatise concerning Prayers and Priestly Benediction; a treatise concerning Phylacteries, Mezuzah and the Sepher Torah; a treatise concerning Fringes (Zizit); a treatise concerning Benedictions; a treatise concerning Circumcision.

The treatise concerning the Reading of the She'ma embraces one mandatory commandment, namely: to read the She'ma twice daily.

The treatise concerning Prayer and Priestly Benedictions embraces two mandatory commandments, namely: (1) to worship God daily with prayers; (2) that the priests shall pronounce benedictions upon Israel daily.

The treatise concerning Phylacteries, Mezuzah, and Sepher Torah, embraces five mandatory commandments, namely; (1) to put on a phylactery upon the head; (2) to bind a phylactery upon the arm; (3) to put a Mezuzah on every door-post; (4) that every man shall have a Book of the Torah written for himself; (5) that a king shall have an extra Sepher Torah written for himself, so that he will have two Books of the [Torah].

The treatise concerning Zizit embraces one mandatory commandment, namely: to make fringes in the corners of the garment.

seven days; (6) that no leaven shall be found on the premises all of the seven days; (7) to eat Mazzah on the first night of Passover; (8) to recite the story of the Exodus on that night.

The treatise concerning Shopher, Sukko and Lulab, embraces three mandatory commandments, namely: (1) to hear the sound of the Shopher on the first day of Tishri (Rosh ha-Shanah); (2) to dwell in a Sukko all of the seven days; (3) to take the Four Kinds all of the seven holidays in the Temple.

The treatise concerning She'kolim embraces one mandatory commandment, namely: that each Israelite shall contribute to charity half shekel yearly.

The treatise concerning the Sanctification of the New Moon embraces one mandatory commandment, namely: to calculate, and to find out, and set aside, the day when each of the months of the year begins.

The treatise concerning Fast-Days embraces one mandatory commandment, namely: to fast and cry out to God when a great affliction—may it never approach—! overtakes the public.

The treatise concerning Megilah and Hanukah embrace two mandatory precepts instituted by the words of the Sophrim; but are not included in the number of commandments in the Torah. Consequently, the total number of commandments of the Torah this book embraces, is thirty-five, nine-

שבעה. ^ו שלא ימצא חמץ כל שבעה. ^ז לאכול מצה בליל פסח. ^ח לספר ביציאת מצרים באותו הלילה:

הלכות שופר וסוכה ולולב. יש בכללן ג' מצות עשה: וזהו פרטן: ^א לשמוע קול שופר באחד בתשרי. ^ב לישב בסוכה שבעת ימי החג. ^ג ליטול לולב במקדש כל שבעת ימי החג:

הלכות שקלים. מצות עשה אחת והוא ליתן כל איש מחצית השקל בכל שנה:

הלכות קידוש החדש. מצות עשה אחת. והיא לחשוב ולידע ולקבוע באיזה יום הוא תחלת כל חדש וחדש מחדשי השנה:

הלכות תעניות. מצות עשה אחת. והיא להתענות ולזעוק לפני ה' בעת כל צרה גדולה שלא תבא על הצבור:

הלכות מגילה וחנוכה. יש בכללן ב' מצות עשה מדברי סופרים. ואינם מן המניין. נמצאו כל המצות של תורה הנכללות בספר זה חמש

הלכות שביית עשור. יש בכללן ד' מצות. שתי מצות עשה. ושתי מצות לא תעשה: וזהו פרטן: א) שלא לעשות בשבת בו מלאכה. ב) להתענות בו. ד) שלא לאכול ולשתות בו:

הלכות שביית יום טוב. יש בכללן י"ב מצות. שש מצות עשה. ושש מצות לא תעשה: וזהו פרטן: א) לשבות בראשון של פסח. ב) שלא לעשות בו מלאכה. ג) לשבות בשביעי של פסח. ד) שלא לעשות בו מלאכה. ה) לשבות ביום חג השבועות. ו) שלא לעשות בו מלאכה. ז) לשבות בראש השנה. ח) שלא לעשות בו מלאכה. ט) לשבות בראשון של חג הסוכות. י) שלא לעשות בו מלאכה. יא) לשבות בשמיני של חג. יב) שלא לעשות בו מלאכה:

הלכות חמץ ומצה. יש בכללן שמנה מצות. שלש מצות עשה. וחמש מצות לא תעשה: וזהו פרטן: א) שלא לאכול חמץ ביום י"ד מחצות היום ולמעלה. ב) להשבית שאור בי"ד. ג) שלא לאכול חמץ כל שבעה. ד) שלא לאכול תערובת חמץ כל שבעה. ה) שלא יראה חמץ כל

The treatise concerning the Day of Atonement embraces four commandments, two mandatory and two prohibitive, namely: (1) to abstain from all work; (2) not to do any servile work therein; (3) to fast on that Day; (4) not to eat or drink on that Day.

The treatise concerning Holidays embraces twelve commandments, six mandatory and six prohibitive, namely: (1) to rest on the first day of Passover; (2) not to do any servile work therein; (3) to rest on the seventh day of Passover; (4) not to do any servile work therein; (5) to rest on the Feast of She'buot; (6) not to do any servile work therein; (7) to rest on Rosh ha-Shanah; (8) not to do any servile work therein; (9) to rest on the first day of Sukkot; (10) not to do any servile work therein; (11) to rest on the eighth day of Sukkot (She'mini Azeret); (12) not to do any servile work therein.

The treatise concerning Leaven and Mazzah embraces

eight commandments, three mandatory and five prohibitive, namely: (1) not to eat leavened bread on the fourteenth day from mid-day onward; (2) to destroy all leaven on the fourteenth day; (3) not to eat leavened bread all of the seven days; (4) not to eat anything mixed with leaven all of the seven days; (5) no leaven shall be exposed all of the

The treatise concerning Chastity embraces five commandments, three mandatory and two prohibitive, namely: (1) to fine the seducer; (2) that one who rapes a virgin shall marry her; (3) that he shall not divorce her; (4) that a victim of evil spread about her by her husband must remain his wife forever; (5) that such husband shall not divorce his wife.

The treatise concerning Infidelity embraces three commandments, one mandatory and two prohibitive, namely: (1) to do to the accused woman according to laws of jealousy outlined in the Torah; (2) not to use oil in her offering; (3) not to use incense in same. Consequently the total number of commandments embraced in this Book is seventeen, nine mandatory and eight prohibitive.

THE BOOK OF HOLINESS: Consists of three treatises, they are: a treatise concerning forbidden intercourse; a treatise concerning forbidden foods; a treatise concerning the laws of She'hita.

The treatise concerning forbidden intercourse embraces thirty-seven commandments, one mandatory and the rest prohibitive, namely: (1) a mother; (2) father's wife; (3) a sister; (4) father's wife's daughter; (5) a son's daughter; (6) a daughter; (7) a daughter's daughter; (8) a mother and her

הלכות נערה בתולה. יש בכללן ה' מצות. ג' מצות עשה. וב' מצות לא תעשה: זהו פרטן: א' לקנוס המפתה. ב' שישא האונס אנוסתו. ג' שלא יגרש האונס. ד' שחשב אשת מוציא שם רע תחת בעלה לעולם. ה' שלא יגרש מוציא שם רע את אשתו:

הלכות סוטה. יש בכללן ג' מצות. א' מצות עשה. וב' מצות לא תעשה: זהו פרטן: א' לעשות לסוטה כתורת הקנאות הסדורות בתורה. ב' שלא ליתן שמן על קרבנה. ג' שלא ליתן עליו לבונה. נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה י"ז. ט' מהם מצות עשה וח' מצות לא תעשה: ספר קדושה. הלכותיו ג' זהו סידורן. הלכות איסורי ביאה. הלכות מאכלות אסורות. הלכות שחיטה.

הלכות איסורי ביאה. יש בכללן ל"ז מצות. א' מצות עשה. והשאר מצות לא תעשה: זהו פרטן: א' שלא לבא על האם. ב' שלא לבא על אשת אב. ג' שלא לבעול אחות. ד' שלא לבעול בת אשת אב. ה' שלא לבעול בת הבן. ו' שלא לבעול בת הבת. ז' שלא

ושלשים. י"ט מהם מצות עשה. וט"ז
מצות לא תעשה. ויש בו ג' מצות
מדברי סופרים:

ספר נשים. הלכותיו ה'. וזהו
סידורן. הלכות אישות. הלכות
גירושין. הלכות יבום וחליצה.
הלכות נערה בתולה. הלכות סוטה:
הלכות אישות. יש בכללן ארבע
מצות. שתי מצות עשה. ושתי מצות
לא תעשה: וזהו פרטן: (א) לישא אשה
בכתובה וקידושין. (ב) שלא תבעל
אשה בלא כתובה וקדושין. (ג) שלא
ימנע שאר כסות ועונה. (ד) לפרות
ולרבות ממנה:

הלכות גרושין. יש בכללן ב'
מצות. (א) מצות עשה והוא שיגרש
המגרש בספר. (ב) שלא יחזיר גרושתו
משנשאת:

הלכות יבום וחליצה. יש בכללן
שלש מצות: שתי מצות עשה. ואחת
מצות לא תעשה: וזהו פרטן: (א)
לייבם. (ב) לחלוץ. (ג) שלא תנשא
יבמה לאיש זר עד שתסיר רשות
היבם מעליה:

teen mandatory and sixteen prohibitive, besides the three precepts instituted by the words of the Sophrim.

THE BOOK OF WOMEN: Consists of five treatises, they are: a treatise concerning Marriage; a treatise concerning Divorce; a treatise concerning Yibum and Halizah; a treatise concerning Chastity; a treatise concerning Infidelity.

The treatise concerning Marriage embraces four commandments, two mandatory and four prohibitive, namely: (1) to take a wife by dower and sanctification; (2) no conjugal relationship shall exist without dower and sanctification; (3) not to withhold from a wife board, clothes and bed; (4) to have issue by her.

The treatise concerning Divorce embraces two commandments, one mandatory and one prohibitive, namely: (1) to divorce by a written instrument; (2) not to remarry a wife

after she has been married to another man.

The treatise concerning Yibum and Halizah embraces three commandments, two mandatory and one prohibitive, namely: (1) to take to wife the widow of a deceased brother who died childless; (2) that the widow, when such brother refuses to perform Yibum, performs Halizah before she can be free to remarry another man; (3) that such widow shall not remarry without the brother consenting to her performing Halizah.

The treatise concerning forbidden foods embraces twenty-eight commandments, four mandatory and twenty-four prohibitive, namely: (1) to examine the cattle or animal if it belongs to the clean group; (2) to examine the fowl if it belongs to the clean group; (3) to examine the fishes if they belong to the clean group; (4) to examine the locusts if they belong to the clean group; (5) not to eat unclean cattle or animals; (6) not to eat unclean fowl; (7) not to eat unclean fishes; (8) not to eat creeping things which fly; (9) not to eat things which creep upon earth; (10) not to eat reptiles; (11) not to eat worms; (12) not to eat creeping things of the waters; (13) not to eat flesh of aught that died of itself; (14) not to eat of the flesh of an ox which was stoned; (15) not to eat trefah; (16) not to eat a limb of a living beast; (17) not to eat blood; (18) not to eat tallow fat of clean beasts; (19) not to eat the sinew that shrank; (20) not to eat flesh together with milk; (21) not to cook flesh together with milk; (22) not to eat bread of new grain before offering the Omer on Passover; (23) not to eat parched corn before offering the Omer; (24) not to eat green ears of corn before offering the Omer; (25) not to eat fruit of a tree for three years after its planting; (26) not to eat fruits of a vineyard seeded with

הלכות מאכלות אסורות. יש בכללן כ"ח מצות. ד' מצות עשה. וכ"ד מצות לא תעשה: וזהו פרטן: א) לבדוק בסימני בהמה וחיה להבדיל בין טמאה לטהורה. ב) לבדוק בסימני העוף להבדיל בין טמא לטהור. ג) לבדוק בסימני דגים להבדיל בין טמא לטהור. ד) לבדוק בסימני חגבים להבדיל בין טמא לטהור. ה) שלא לאכול בהמה וחיה טמאה. ו) שלא לאכול עוף טמא. ז) שלא לאכול דגים טמאים. ח) שלא לאכול שרץ העוף. ט) שלא לאכול שרץ הארץ. י) שלא לאכול רמש הארץ. יא) שלא לאכול תולעת הפירות כשתצא לארץ. יב) שלא לאכול שרץ המים. יג) שלא לאכול נבלה. יד) שלא ליהנות בשור הנסקל ט) שלא לאכול טרפה. טז) שלא לאכול אבר מן החי. יז) שלא לאכול דם. יח) שלא לאכול חלב בהמה טהורה. יט) שלא לאכול גיד הנשה. כ) שלא לאכול בשר בחלב. כא) שלא לבשלו. כב) שלא לאכול לחם תבואה חדשה. כג) שלא לאכול קלי מן החדש. כד) שלא לאכול כרמל מן החדש. כה) שלא לאכול ערלה. כו) שלא לאכול כלאי הכרם.

לישא אשה ובתה. (ט) שלא לישא אשה ובת בנה. (י) שלא לישא אשה ובת בתה. (יא) שלא לבעול אחות אב. (יב) שלא לבעול אחות אם. (יג) שלא לבעול אשת אחי האב. (יד) שלא לבעול אשת הבן. (טו) שלא לבעול אשת אח (טז) שלא לבעול אחות אשתו. (יז) שלא ישכב עם בהמה. (יח) שלא תביא אשה בהמה עליה. (יט) שלא לשכב עם זכר. (כ) שלא לגלות ערות אב. (כא) שלא לגלות ערות אחי האב. (כב) שלא לבעול אשת איש. (כג) שלא לבעול נדה. (כד) שלא להתחתן בעכו"ם. (כה) שלא יביא עמוני ומואבי בקהל ה'. (כו) שלא להרחיק דור שלישי מצרי מלבוא בקהל. (כז) שלא להרחיק דור שלישי אדומי מלבוא בקהל. (כח) שלא יבוא ממזר בקהל. (כט) שלא יבוא סריס בקהל. (ל) שלא לסרס זכר ואפילו בהמה חיה ועוף. (לא) שלא ישא כהן גדול אלמנה. (לב) שלא יבעול כהן גדול אלמנה אפילו בלא נישואין. (לג) והיא מצות עשה שישא כהן גדול בתולה בנערותה. (לד) שלא ישא כהן גרושה. (לה) שלא ישא זונה. (לו) שלא ישא חללה. (לז) שלא יקרב אדם לאחת מכל העריות ואפילו שלא בעל:

shall not marry a profane woman; (37) not to arouse passion in relatives even though no actual incest be committed.

daughter; (9) a wife's son's daughter; (10) a wife's daughter's daughter; (11) a father's sister; (12) a mother's sister; (13) the wife of a father's brother; (14) a daughter-in-law; (15) a brother's wife; (16) a wife's sister; (17) a female animal to man; (18) a male animal to woman; (19) a male; (20) a father; (21) a father's brother; (22) another man's wife; (23) a menstruous woman; (24) not to marry an idolater; (25) not to admit an Amonite or Moabite in the congregation of God; (26) not to prevent an Egyptian of the third generation from being admitted to the congregation; (27) not to prevent a son of Esau of the third generation from being admitted in the congregation; (28) not to admit a bastard in the congregation; (29) not to admit a eunuch in the congregation; (30) not to castrate any male; (31) a high-priest shall not marry a widow; (32) a high-priest shall not take a widow as concubine; (33) that a high-priest shall marry a virgin; (34) a priest shall not marry a divorcee; (35) a priest shall not marry a harlot; (36) a priest

woman; (37) not to arouse

as one vows and keep what is gone out of one's lips; (2) not to profane his word; (3) that vows or oaths shall be annulled by proper authority, in accordance with the expressed laws of Holy Writ.

The treatise concerning *Nazir* embraces ten commandments, two mandatory and eight prohibitive, namely: (1) to let his hair grow untouched; (2) not to shave his hair during his days of abstinence; (3) not to drink wine or beverage mixed with grape; (4) not to eat fresh grapes; (5) not to eat dry grapes; (6) not to eat pressed grapes; (7) not to eat the stones of grapes; (8) not to enter the tent of the dead; (9) not to defile himself by any dead; (10) to shave when the days of his abstinence are completed, or if he be defiled during the period.

The treatise concerning estimated values and devoted things embraces seven commandments, five mandatory and two prohibitive, namely: (1) to judge on estimated values of man as it is expressed in the Torah, which is the law on estimated values of man; (2) to judge on estimated values of cattle; (3) to judge on estimated values of houses; (4) to judge on estimated values of fields; (5) the law of one who makes his property an object of devotion; (6) not to sell devotional things; (7) not to redeem devotional things. Consequently the total number of commandments of this book is

שפתיו ויעשה כמו שנדר. (ב) שלא יחל דבריו. (ג) שיפור הנדר או השבועה וזהו דין הפרת נדרים המפורש שבתורה בכתב:

הלכות נזירות. יש בכללן י' מצות. ב' מצות עשה. וח' מצות לא תעשה: וזהו פרטן: (א) שיגדל הנזיר פרע. (ב) שלא יגלח שערו כל ימי נזרו. (ג) שלא ישתה הנזיר יין ולא תערובת יין ואפילו חומץ שלהן. (ד) שלא יאכל ענבים לחים. (ה) שלא יאכל צמוקין. (ו) שלא יאכל חרצנים. (ז) שלא יאכל זגים. (ח) שלא יכנס לאהל המת. (ט) שלא ישמא למתים. (י) שיגלח על הקרבנות כשישלים נזירותו או כשיטמא:

הלכות ערכין וחרמים. יש בכללן י' מצות. ה' מצות עשה. וב' מצות לא תעשה: וזהו פרטן: (א) לדון בערכי אדם כאשר מפורש בתורה וזהו דין ערכי האדם. (ב) דין ערכי בהמה. (ג) דין ערכי בתים. (ד) דין ערכי שדות. (ה) דין מחרים נכסיו. (ו) שלא ימכר חרם. (ז) שלא ינאל חרם. נמצאו כל המצות הנכללות

(כ) שלא לאכול טבל. (כח) שלא
לשתות יין נסך.

הלכות שחיטה. יש בכללן ה'
מצות. ג' מצות עשה. וב' מצות לא
תעשה: וזהו פרטן: (א) לשחוט ואחר
כך יאכל. (ב) שלא לשחוט אותו ואת
בנו ביום אחד. (ג) לכסות דם חיה
ועוף. (ד) שלא ליקח האם על הבנים.
(ה) לשלח האם אם לקחה על הבנים.
נמצאו כל המצות הנכללות בספר
זה שבעים. ח' מהן מצות עשה. וס"ב
לא תעשה:

ס פ ר ה פ ל א ה. הלכותיו
ד'. וזהו סדרן. הלכות שבועות.
הלכות נדרים. הלכות נזיר. הלכות
ערכין וחרמים:

הלכות שבועות. יש בכללן ה'
מצות. א' מצות עשה. וד' מצות לא
תעשה: וזהו פרטן: (א) שלא ליšבע
בשמו לשקר. (ב) שלא ישא את שמו
לשוא. (ג) שלא לכפור בפקדון.
(ד) שלא ליšבע על כפירת ממון.
(ה) ליšבע בשמו באמת:

הלכות נדרים. יש בכללן ג'
מצות. ב' מצות עשה. וא' מצות לא
תעשה: וזהו פרטן: (א) שישמור מוצא

divers seed; (27) not to eat fruit
or grain from which no heave-
offering was separated; (28)
not to drink wine which^{*} was
mixed as an offering to idolatry.

The treatise concerning the
laws of She'hita embraces five
commandments, three manda-
tory and two prohibitive,
namely: (1) to slaughter the
animal before eating it; (2) not
to slaughter a beast and its
young the same day; (3) to
cover the blood of a wild animal
and fowl; (4) not to take the
mother bird and its young; (5)
to send away the mother if one
takes the young. Consequent-
ly, the total number of com-
mandments in this book is
seventy, eight mandatory and
sixty-two prohibitive.

THE BOOK OF SEPARATION:
Consists of four treatises, they
are: a treatise concerning
oaths; a treatise concerning
vows; a treatise concerning
Nazirot; a treatise concerning
estimated values and devoted
things.

The treatise concerning
oaths embraces five commandments, one mandatory and
four prohibitive, namely: (1) not to swear falsely by His
Name; (2) not to take His Name in vain; (3) not to swear
to deny articles left in trust; (4) not to swear falsely in money
matters; (5) to swear by His Name in matters of truth.

The treatise concerning vows embraces three command-
ments, two mandatory and one prohibitive, namely: (1) to do

poor; (12) to give alms according to one's means; (13) not to harden the heart against the needy.

The treatise concerning heave-offerings embraces eight commandments, two mandatory and six prohibitive, namely: (1) to separate the great heave-offering; (2) to separate tithes as a heave-offering; (3) not to separate heave-offerings or tithes promiscuously, but separate them in the prescribed order of precedence; (4) no stranger shall eat of the heave-offering; (5) no priest's guest or hired servant shall eat of the heave-offering; (6) no uncircumcised person shall eat of the heave-offering; (7) no unclean priest shall eat of the heave-offering; (8) no profane woman shall eat of the heave-offering or of holy things.

The treatise concerning tithes embraces one mandatory commandment, namely: to separate the first tithe every seeding year and give it to the Levites.

The treatise concerning second tithes and the fourth year's fruit after planting embraces nine commandments, three mandatory and six prohibitive, namely: (1) to separate second tithes; (2) not to exchange the second tithe or its redemption money for anything save food and drink and anointing; (3) not to eat the second tithe while unclean; (4) not to eat it when in mourning; (5) not to eat second tithe of

לעניים. י"ב ליתן צדקה כמסת יד.
י"ג שלא יאמץ את לבבו על העני:
הלכות תרומות. י"ד בכללן ה'
מצות. ב' מצות עשה. ושש מצות לא
תעשה: וזהו פרטן: א' להפריש
תרומה גדולה. ב' להפריש תרומת
מעשר. ג' שלא יקדים תרומות
ומעשרות זה לזה אלא יפריש על
הסדר. ד' שלא יאכל זר תרומה.
ה' שלא יאכל אפילו תושב כהן או
שכירו תרומה. ו' שלא יאכל ערל
תרומה. ז' שלא יאכל כהן טמא
תרומה. ח' שלא תאכל חללה
תרומה ולא מן המורס מן הקדשים.
הלכות מעשר. מצות עשה אחת.
והיא להפריש מעשר ראשון בכל
שנה ושנה משני הזריעה ויתנו ללוים:
הלכות מעשר שני ותטע רבעי.
יש בכללן ט' מצות. ג' מצות עשה.
ושש מצות לא תעשה: וזהו פרטן:
א' להפריש מעשר שני. ב' שלא
להוציא דמיו בשאר צרכי האדם
חוץ מאכילה ושתיה וסיכה. ג' שלא
לאכלו בטומאה. ד' שלא לאכלו
באנינות, ה' שלא לאכול מעשר שני

בספר זה כ"ה, י' מהן מצות עשה,
וט"ו מצות לא תעשה:

ספר זרעים. הלכותיו ז' וזהו
והו סידורן: הלכות כלאים, הלכות
מתנות עניים, הלכות תרומות.
הלכות מעשרות. הלכות מעשר שני
ונטע רבעי. הלכות בכורים ושאר
מתנות כהונה שבגבולין. הלכות
שמיטה ויובל:

הלכות כלאים. יש בכללן חמש
מצות לא תעשה: וזהו פרטן: א' שלא
לזרוע זרעים כלאים. ב' שלא לזרוע
תבואה או ירק בכרם. ג' שלא
להרביע בהמה כלאים. ד' שלא
לעשות מלאכה בכלאי בהמה
כאחת. ה' שלא ללבוש כלאים:

הלכות מתנות עניים. יש בכללן
י"ג מצות. ז' מצות עשה. ושש מצות
לא תעשה: וזהו פרטן: א' להניח
פאה. ב' שלא יכלה הפאה.
ג' להניח לקט. ד' שלא ילקט
הלקט. ה' לעזוב עוללות בכרם.
ו' שלא יעולל הכרם. ז' לעזוב פרט
הכרם. ח' שלא ילקט פרט הכרם.
ט' להניח השכחה. י' שלא ישוב
לקחת השכחה. יא' להפריש מעשר

twenty-five, ten mandatory
and fifteen prohibitive.

THE BOOK OF SEEDS: Con-
sists of seven treatises, they
are: a treatise concerning mixed
seeding; a treatise concerning
gifts to the poor; a treatise
concerning heave-offerings; a
treatise concerning tithes; a
treatise concerning second
tithes and the fourth year's
fruit after planting; a treatise
concerning first-fruits and
other gifts to the priests; a
treatise concerning the Sab-
batical and Jubilee years.

The treatise concerning mix-
ed seeding embraces five pro-
hibitive commandments, name-
ly: (1) not to seed divers seeds;
(2) not to sow a vineyard with
divers seeds of grain or herbs;
(3) not to gender cattle with
those of divers species; (4) not
to use two kinds of cattle to
work together; (5) not to wear
garments of wool and linen
woven together.

The treatise concerning the
gifts to the poor embraces

thirteen commandments, seven
mandatory and six prohibitive,
namely: (1) to leave the corners;
(2) not wholly to reap the
corners; (3) to leave gleanings;
(4) not to gather the gleanings;
(5) to leave gleanings in the vineyard;
(6) not to glean the
vineyard; (7) to leave the single grapes;
(8) not to gather
the single grapes; (9) to leave a forgotten sheaf;
(10) not to
go back to fetch a forgotten sheaf;
(11) to give tithes to the

work on such year; (3) not to prune the trees on such year; (4) not to harvest the crop which grows of itself; (5) not to gather the fruit of the trees; (6) to release all crops; (7) to release all debtors; (8) not to press or make demand upon a debtor; (9) not to refrain from lending before the Sabbatical year so as not to lose his money; (10) to number the Sabbatical years by seven; (11) to hallow the Fiftieth year; (12) to blow the trumpet on the Day of Attonement as a token of liberty to the slaves; (13) not to till the ground on such year; (14) not to harvest the spontaneously grown crops; (15) not to gather the fruit of the trees; (16) to release the land on such year for redemption; (17) not to sell land forever; (18) to render judgment concerning houses in walled-off cities; (19) that the tribe of Levi shall not inherit a share in Eretz Yisrael but to provide for them cities as a gift to dwell in; (20) that the tribe of Levi shall not share in the spoils; (21) to give to the tribe of Levi cities and suburbs to dwell in; (22) not to sell their suburbs, for they are redeemable

at all times, whether before or after the Jubilee year. Consequently, the total number of commandments in this book is sixty-seven, thirty mandatory and thirty-seven prohibitive.

יעבוד עבודת הארץ בשנה זו. (א) שלא יעבוד עבודת האילן בשנה זו. (ב) שלא יקצור הספיה כדרך הקוצרים. (ג) שלא יבצור הנזירים כדרך הבוצרים. (ד) שישמיט מה שיוציא הארץ. (ה) שישמיט כל הלואותיו. (ו) שלא יגוש ולא יתבע הלוח. (ז) שלא ימנע מלהלוות קודם השמיטה כדי שלא יאבד ממנו. (ח) לספור שנים שבע שבע. (ט) לקדש שנת חמישים. (י) לתקוע בשופר בעשירי לחשרי כדי לצאת עבדים חפשים. (יא) שלא לעבוד אדמה בשנה זו. (יב) שלא יקצור ספיחיה כדרך הקוצרים. (יג) שלא יבצור נזיריה כדרך הבוצרים. (יד) ליתן גאולה לארץ בשנה זו והוא דין שדה אחוזה ושדה מקנה. (טו) שלא תמכר הארץ לצמיתות. (טז) דין בתי ערי חומה. (יז) שלא ינחל כל שבט לוי בארץ ישראל אלא נותנים להם ערים מתנה לשבת בהם. (יח) שלא יקח שבט לוי חלק בבזיה. (יט) ליתן ללוים ערים לשבת ומגרשיהם. (כ) שלא ימכר מגרשי עריהם אלא גואלים לעולם בין לפני היובל בין לאחר היובל: נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה ס"ז. ל' מהם מצות עשה. ול"ז מצות לא תעשה:

של דגן חוץ לירושלים. (ו) שלא לאכול מעשר תירוש חוץ לירושלים. (ז) שלא לאכול מעשר יצהר חוץ לירושלים. (ח) להיות נטע רבעי כולו קדש ודינו להאכל בירושלים לבעליו כמעשר שני לכל דבר. (ט) להתודות וידוי מעשר:

הלכות בכורים. עם שאר מתנות כהונה שבנבולין. יש בכללן ט' מצות. ח' מצות עשה. וא' מצות לא תעשה: זהו פרטן: (א) להפריש בכורים ולהעלותן למקדש. (ב) שלא יאכל הכהן בכורים חוץ לירושלים. (ג) לקרות עליהם. (ד) להפריש חלה לכהן. (ה) לתת זרוע ולחיים וקיבה לכהן. (ו) ליתן לו ראשית הגז. (ז) לפדות בכור הבן ולתת פדיונו לכהן. (ח) לפדות פטר חמור ולתת פדיונו לכהן. (ט) לערוף פטר חמור אם לא רצה לפדותו:

הלכות שמיטה ויובל. יש בכללן כ"ב מצות. ט' מצות עשה. וי"ג מצות לא תעשה: זהו פרטן: (א) שתשבות הארץ ממלאכתה בשביעית. (ב) שלא

grain without Jerusalem; (6) not to eat the second tithe of vintage without Jerusalem; (7) not to eat the second tithe of oil without Jerusalem; (8) that the fourth year's fruit be wholly sacred and shall be eaten by the owner thereof in Jerusalem even as the second tithe is; (9) to recite the confession of tithes.

The treatise concerning first-fruits and other gifts to the priests embraces nine commandments, eight mandatory and one prohibitive, namely: (1) to bring the first-fruits to the Sanctuary; (2) the priests shall not eat first-fruits without Jerusalem; (3) to extol the Lord in bringing the first-fruits; (4) to give the first cake of one's dough to the priest; (5) to give the shoulder, the two cheeks, and the maw to the priest as his due; (6) to give the priest the first fleece; (7) to redeem the first-born son and give the redemption-money to the priest; (8) to redeem the

firstling of an ass and give the redemption-money to the priest; (9) to break the neck of the firstling of an ass, if one does not desire to redeem it.

The treatise concerning the Sabbatical and Jubilee years embraces twenty-two commandments, nine mandatory and thirteen prohibitive, namely: (1) the land shall remain fallow on a Sabbatical year; (2) not to engage in agricultural

Sanctuary; (9) no one shall do the work of another in the Sanctuary; (10) to consecrate the priest for his service; (11) they shall participate equally in the service and enjoy like portions during holidays; (12) they shall be clothed in their priestly garment during service; (13) not to rend the robe of the Ephod; (14) not to loosen the breastplate from the Ephod.

The treatise concerning the admission into the Sanctuary embraces fifteen commandments, two mandatory and thirteen prohibitive, namely: (1) no intoxicated person shall enter into the Sanctuary; (2) not to enter it bareheaded; (3) not to enter it with rent garments; (4) no priest shall enter the holy place within the veil at all times; (5) a priest shall not go out of the Sanctuary in the middle of service; (6) to send out the defiled from the Sanctuary; (7) the defiled shall not go into the Sanctuary; (8) the defiled shall not go on the Mount of the House; (9) the defiled shall not perform service; (10) that a priest who had an immersion from uncleanness during the day shall not join the service; (11) that the one who performs service shall wash his hands and feet in the laver; (12) a blemished person shall not enter within the veil or approach the altar; (13) a blemished person shall not join the service; (14) a temporary blemished person shall not join the service; (15) a stranger shall not join the service.

במקדש. ט' שלא יעשה אחד במלאכת חבירו במקדש. י' לקדש הכהן לעבודה. י"א שיהיו כל המשמרות שוות ברגלים. י"ב ללבוש בגדי כהונה לעבודה. י"ג שלא יקרע המעיל. י"ד שלא יזח החשן מעל האפוד:

הלכות ביאת המקדש. יש בכללן ט"ו מצות. ב' מצות עשה. וי"ג מצות לא תעשה: וזהו פרטן: א' שלא יכנס שכור למקדש. ב' שלא יכנס בו פרוע ראש. ג' שלא יכנס בו קרוע בגדים. ד' שלא יכנס כהן בכל עת אל ההיכל. ה' שלא יצא כהן מן המקדש בשעת עבודה. ו' לשלח טמאים מן המקדש. ז' שלא יכנס טמא למקדש. ח' שלא יכנס טמא להר הבית. ט' שלא ישמש טמא. י' שלא ישמש טבול יום. י"א לקדש העובר ידיו ורגליו. י"ב שלא יכנס בעל מום להיכל ולמזבח. י"ג שלא יעבוד בעל מום. י"ד שלא יעבוד בעל מום עובר. ט"ה שלא יעבוד זר:

ספר עבודה. הלכותיו ט'
והו סידורן. הלכות בית הבחירה.
הלכות כלי המקדש והעובדים בו.
הלכות ביאת המקדש. הלכות אסורי
המזבח. הלכות מעשה הקרבנות.
הלכות תמידין ומספין. הלכות
פסולי המוקדשין. הלכות עבודת
יום הכפורים. הלכות מעילה:

הלכות בית הבחירה. יש בכללן
ו' מצות. ג' מצות עשה. וג' מצות לא
תעשה: וזהו פרטן: א' לבנות מקדש.
ב' שלא לבנות המזבח גיט. ב' שלא
לעלות במעלות עליו. ד' ליראה מן
המקדש. ה' לשמור את המקדש
סביב. ו' שלא להשבית שמירת
המקדש:

הלכות כלי המקדש והעובדים
בו. יש בכללן י"ד מצות. ו' מצות
עשה. וד' מצות לא תעשה: וזהו
פרטן: א' לעשות שמן המשחה.
ב' שלא לעשות כמדהו. ב' שלא לסוך
ממנו. ד' שלא לעשות כמתכנת
הקטרת. ה' שלא להקטיר במזבח
הזהב חוץ מן הקטרת. ו' לשאזת
הארון על הכתף. ז' שלא יסורו
הבדים ממנו. ח' שיעבוד הלוי

THE BOOK OF SERVICE: Con-
sists of nine treatises, they are:
a treatise concerning the Cho-
sen House; a treatise concern-
ing the vessels of the Sanc-
tuary; a treatise concerning ad-
mission into the Sanctuary; a
treatise concerning the rejected
from the altar; a treatise con-
cerning the preparation of sac-
rifices; a treatise concerning
regular and additional sacri-
fices; a treatise concerning dis-
qualified sacred offerings; a
treatise concerning the service
of the Day of Atonement; a
treatise concerning Me'ilah.

The treatise concerning the
Chosen House embraces six
commandments, three manda-
tory and three prohibitive,
namely: (1) to build a Sanc-
tuary; (2) not to build the altar
of hewn stone; (3) not to ascend
upon it by steps; (4) to revere
the Sanctuary; (5) to keep a
constant guard around the
Sanctuary (6) not to leave the
Sanctuary without a guard.

The treatise concerning the
vessels and ministers of the

Sanctuary embraces fourteen commandments, six mandatory
and eight prohibitive, namely: (1) to make the anointing
oil; (2) not to imitate it; (3) not to anoint oneself
therewith; (4) not to imitate the formula of the incense; (5)
not to burn upon the golden altar aught but incense; (6) to
carry the Ark upon the shoulders; (7) not to remove
the staves therefrom; (8) that the Levite shall minister in the

ed; (7) the priests shall eat the meat of sacrifices where-with the atonement was made within the Sanctuary; (8) not to eat thereof outside of the Court; (9) a stranger shall not eat thereof; (10) to prepare the peace-offering after the pre-scribed manner; (11) not to eat the meat of light-offerings before sprinkling the blood there-of; (12) to prepare the meat-offering after the manner pre-scribed in the Torah; (13) not to put oil upon the meat-offering of the poor; (14) nor put frankincense thereon; (15) the meat-offering of a priest shall not be eaten; (16) the meat-offering shall not be baked leaven; (17) what is left thereof shall be eaten by the priests; (18) to bring all vows and free-will offerings on the holiday immediately following such vow or offering; (19) not to delay to pay such vow, or free-will offering, or other obligations; (20) to offer all sacrifice in the Chosen House; (21) to bring all things hallowed beyond the bound-aries of Eretz Yisrael to the slaughter sacrifices outside of the Court; (23) not to offer sacrifices outside of the Court.

The treatise concerning daily and additional sacrifices embraces nineteen commandments, eighteen mandatory and one prohibitive, namely: (1) to offer two sheep daily; (2) to kindle fire daily upon the altar; (3) not to put it out; (4) to clean the ashes therefrom daily; (5) to burn incense

ז' שיאכלו הכהנים בשר קדשי קדשים במקדש. ח' שלא יאכלום חוץ לעזרה. ט' שלא יאכל זר מקדשי הקדשים. י' סדר השלמים. יא' שלא לאכול בשר קדשים קלים קודם זריקת דמם. יב' לעשות כל מנחה כסדר מעשיה הכתובים בתורה. יג' שלא ישים שמן על מנחת חוטא. יד' שלא ליתן עליה לבונה. טו' שלא תאכל מנחת כהן. טז' שלא תאפה מנחת חמץ. יז' שיאכלו הכהנים שירי מנחות. יח' שיביא כל נדריו ונדבותיו ברגל שפגע בו ראשון. יט' שלא יאחר נדרו ונדבתו ושאר דברים שחייב בהן. כ' להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה. כא' להביא קדשי חוץ לארץ לבית הבחירה. כב' שלא לשחוט קרבנות חוץ לעזרה. כג' שלא להקריב קרבן חוץ לעזרה: הלכות תמידין ומוסיפין. יש בכללן י"ט מצות. י"ח מצות עשה. וא' מצות לא תעשה: זהו פרטן: א' להקריב שני כבשים בכל יום. ב' להדליק אש על המזבח בכל יום. ג' שלא לכבותה. ד' להרים את הדשן בכל יום. ה' להקטיר קטורת

Chosen House; (22) not to the Court; (23) not to offer sacrifices outside of the Court.

הלכות אסורי מזבח. יש בכללן
 י"ד מצות. ד' מצות עשה. וי' מצות
 לא תעשה: וזהו פרטן: א' להקריב
 כל הקרבנות תמימים. ב' שלא
 להקדיש בעל מום למזבח. ג' שלא
 ישחט. ד' שלא יזרק דמו. ה' שלא
 יקטיר חלב. ו' שלא יקריב בעל
 מום עובר. ז' שלא יקריב בעל מום
 אפילו בקרבנות הכותים. ח' שלא
 יטיל מום בקדשים. ט' לפדות פסולי
 המקודשים. י' להקריב מיום השמיני
 והלאה, וקודם זמן זה הוא נקרא
 מחוסר זמן ואין מקריבין אותו.
 י"א שלא להקריב אתנן ומחיר. י"ב
 שלא להקטיר שאור ודבש. י"ג למלוח
 כל הקרבנות. י"ד שלא להשבית
 מלח מעל הקרבנות:

הלכות מעשה קרבנות. יש בכללן
 כ"ג מצות. י' מצות עשה. וי"ג מצות
 לא תעשה: וזהו פרטן: א' לעשות
 העולה כמעשה הכתובים על
 הסדר: ב' שלא לאכול בשר העולה.
 ג' סדר החטאת. ד' שלא לאכול
 מבשר חטאת הפנימיות. ה' שלא
 יבדיל בחטאת העוף. ו' סדר האשם.

The treatise concerning the rejected from the altar embraces fourteen commandments, four mandatory and ten prohibitive, namely: (1) to offer only unblemished sacrifices; (2) not to hallow the blemished for the altar; (3) not to slaughter it; (4) not to sprinkle its blood; (5) not to offer its fat; (6) not to bring as sacrifice the temporary blemished; (7) not to offer the blemished as sacrifices even when presented by strangers; (8) not to put a blemish in hal- lowed animals; (9) to redeem disqualified sacrifice animals; (10) to bring as offering such animals as are eight days old and over, for before such age it is disqualified because of want of seasoning; (11) not to offer the hire of a harlot or the price of a dog; (12) not to offer leaven or honey in a sacrifice; (13) to have salt in all sacrifices (14) not to suffer the lacking of salt from meat-offerings.

The treatise concerning the preparation of sacrifices em- braces twenty-three command-

ments, ten mandatory and thirteen prohibitive, namely: (1) to prepare the burnt-offering after the prescribed man- ner; (2) not to eat the meat of a burnt-offering; (3) the man- ner of preparing the sin-offering shall be followed; (4) not to partake of the meat of the sin-offering prepared with- in; (5) not to tear asunder the fowl of a sin-offering; (6) to prepare the trespass offering in the manner prescrib-

fices, confessions, sending away of the goat, and the rest of the service.

The treatise concerning Me'ilah embraces three commandments, one mandatory and two prohibitive, namely: (1) to make restitution and add the fifth part thereto, in addition to a sacrifice, for doing amiss in a holy thing, which is the law of one who commits Me'ilah; (2) not to work with animals set aside for sacrifices; (3) not to fleece sacrifices. Consequently, the total number of commandments in this book is one hundred and three, forty-seven mandatory and fifty-six prohibitive.

THE BOOK OF SACRIFICES: Consists of six treatises, they are a treatise concerning the Paschal Lamb; a treatise concerning celebrations; a treatise concerning the firstborn; a treatise concerning erring; a treatise concerning want of atonement; a treatise concerning alteration.

The treatise concerning the Paschal Lamb embraces sixteen commandments, four mandatory and twelve prohibitive, namely: (1) to kill the Paschal Lamb on the prescribed time; (2) not to kill it while there is yet leaven; (3) not to let its fat remain overnight; (4) to kill a second Paschal Lamb on the fourteenth of Iyor; (5) to eat the flesh of the Paschal Lamb on the night of the fifteenth of Nissan together with Mazzah and bitter herbs; (6) to eat the flesh of the second Paschal

והודיוין ושילוח השעיר ושאר העבודה:

הלכות מעילה. יש בכללן ג' מצות. א' מצות עשה. וב' מצות לא תעשה: והו פרטן: א' לשלם המועל אשר חטא בתוספת חומש וקרבן והו דין המועל. ב' שלא לעבוד בקדשים. ג' שלא לגז קדשים: נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה ק"ג. מ"ז מהם מצות עשה. ונ"ו מצות לא תעשה:

ספר קרבנות. הלכותיו שש. והו סידורן, הלכות קרבן פסח. הלכות חגיגה. הלכות בכורות. הלכות שגגות. הלכות מחוסר כפורים. הלכות תמורה:

הלכות קרבן פסח. יש בכללן ט"ו מצות. ד' מצות עשה. וי"ב מצות לא תעשה: והו פרטן: א' לשחוט את הפסח בזמנו. ב' שלא לזבוח אותו על החמץ. ג' שלא ללין אמוריו. ד' לשחוט פסח שני. ה' לאכול בשר הפסח על מצה ומרור בליל ט"ו. ו' לאכול בשר פסח שני

בכל יום. (ז) להדליק נרות בכל יום.
 (ח) שיקריב כהן גדול מנחה בכל יום
 והיא הנקראת חביתין. (ט) להוסיף
 שני כבשים עולות בשבת. (י) לעשות
 לחם הפנים. (יא) מוסף ראשי חדשים.
 (יב) מוסף הפסח. (יג) להקריב עומר
 התנופה. (יד) לספור כל איש ואיש
 שבעה שבועות מיום הקרבת העומר.
 (טו) מוסף עצרת. (טז) להביא שתי
 הלחם עם הקרבנות הבאות בגלל
 הלחם ביום עצרת. (יז) מוסף ראש
 השנה. (יח) מוסף יום צום. (יט) מוסף
 החג. (xx) מוסף שמיני עצרת:

הלכות פסולי המוקדשין. יש
 בכללן ח' מצות. ב' מצות עשה. ושש
 מצות לא תעשה: וזהו פרטן: (א) שלא
 לאכול קדשים שהופסלו ושהוטל
 בהם מום. (ב) שלא לאכול פיגול.
 (ג) שלא יאכל קדשים אחר זמנם.
 (ד) שלא יאכל נותר. (ה) שלא יאכל
 קדשים שנטמאו. (ו) שלא יאכל אדם
 שנטמא את הקדשים. (ז) לשרוף את
 הנותר. (ח) לשרוף את הטמא:

הלכות עבודת יום הכפורים.
 מצות עשה אחת. והיא שיעשה מעשה
 יום הכפורים כולו על הסדר כמו
 שכתוב בפרשת אחרי מות הקרבנות

daily; (6) to light lamps daily;
 (7) the high-priest shall bring
 a daily offering (Habitin); (8)
 to offer on the Sabbath two
 additional sheep; (9) to make
 show-bread; (10) to offer addi-
 tions on the new moon; (11)
 to offer additions on Passover;
 (12) to offer the Omer; (13)
 each person shall count seven
 weeks from the day the Omer is
 offered; (14) to offer additions
 on She'buot; (15) to offer two
 wave-loaves together with the
 special offering thereon on She'-
 buot; (16) to offer additions on
 Rosh ha-Shanah; (17) to offer
 additions on the Day of Atone-
 ment; (18) to offer addition on
 Sukkot; (19) to offer additions
 on She'mini Azeret.

The treatise concerning dis-
 qualified offerings embraces
 eight commandments, two
 mandatory and six prohibitive,
 namely: (1) not to eat dis-
 qualified or blemished offerings;
 (2) not to eat condemned sacri-
 fices; (3) not to eat sacrifices
 after the allotted time; (4) not
 to eat the remnants of sacri-
 fices; (5) not to eat contamin-

ated sacrifices; (6) an unclean person shall not eat of the
 sacrifices; (7) to burn the remnants of sacrifices; (8) to burn
 contaminated sacrifices.

The treatise concerning the service of the Day of Atone-
 ment embraces one mandatory commandment, namely: to
 perform the service as prescribed in Lev. 16. the sacri-

cattle. Note: I have included tithes of cattle among the laws of firstlings because the form of service in offering both is identical. Holy Writ itself united them together, for it is said: "Thou shalt sprinkle their blood, etc." (Num. 18.17); which was traditionally accepted that it includes both, the blood of the tithes of cattle and the blood of firstlings.

The treatise concerning erring embraces five mandatory commandments, namely: (1) that an individual who sinned in error bring an immutable-offering; (2) that one who is in doubt whether or not he sinned shall bring a conditional trespass-offering; (3) that a trespass-offering be brought by the sinner who knows the sins committed; (4) that such trespass-offering shall be, by the rich, a cattle, and by the poor, a fowl, or one tenth of an epho flour; such is an up-and-down-offering; (5) that an erring Sanhedrin in a capital case shall bring an offering.

The treatise concerning want of atonement embraces four mandatory commandments, namely: (1) that a woman having an issue shall bring an offering before regaining her state of cleanness; (2) that a woman after childbirth shall bring an offering; (3) that a man having an issue shall bring an offering before regaining his state of cleanness; (4) that the leper shall bring an offering

בהמה עם הבכור לפי שמעשה שניהם אחד והכתוב כללו עמו שנאמר ואת דמם תזרוק כך למדו מפי השמועה שזה דם מעשר ודם בכור:

הלכות שגגות. יש בכללן ה' מצות עשה: וזהו פרטן: א' שיקריב יחיד החוטא קרבן חטאת קבוע על שגגתו. ב' שיקריב אשם מי שלא נודע לו אם חטא אם לא חטא עד שיודע לו ויביא חטאתו וזהו הנקרא אשם תלוי. ג' שיקריב החוטא אשם על עבירות ידועות וזהו הנקרא אשם ודאי. ד' שיקריב החוטא קרבן על עבירות ידועות, אם היה עשיר בהמה ואם היה עני עוף או עשירית האיפה וזהו הנקרא קרבן עולה ויורד. ה' שיקריבו הסנהדרין קרבן אם טעו והורו שלא כהלכה באחת מן החמורות:

הלכות מחוסרי כפרה: יש בכללן ד' מצות עשה: וזהו פרטן: א' שתקריב הזבה כשתטהר קרבן. ב' שתקריב היולדת כשתטהר קרבן. ג' שיקריב הזב קרבן כשיטהר. ד' שיקריב המצורע קרבן כשיטהר ואחר

בליל ט"ו לחדש השני. (ז) שלא יאכל נא ומבושל. (ח) שלא יוציא בשר פסח חוץ לחבורה. (ט) שלא יאכל ממנו מומר. (י) שלא יאכל ממנו תושב או שכיר. (יא) שלא יאכל ממנו ערל. (יב) שלא ישבור בו עצם. (יג) שלא ישבור עצם בפסח שני. (יד) שלא ישאיר ממנו לבקר. (טו) שלא ישאיר מפסח שני לבוקר. (טז) שלא ישאיר מבשר חגיגת י"ד עד יום השלישי. הלכות חגיגה. יש בכללן ו' מצות. ד' מצות עשה. וב' מצות לא תעשה: וזהו פרטן: (א) להראות את פני ה'. (ב) לחוג ב' רגלים. (ג) לשמוח ברגלים. (ד) שלא יראה ריקם. (ה) שלא לעזוב לוי מלשמחו וליתן לו מתנותיו ברגלים. (ו) להקהיל את העם בחג הסוכות במוצאי שמיטה.

הלכות בכורות. יש בכללן ה' מצות. ב' מצות עשה. וג' מצות לא תעשה. וזהו פרטן: (א) להפריש בכורות. (ב) שלא יאכל בכור תמים חוץ לירושלים. (ג) שלא יפדה הבכור. (ד) להפריש מעשר בהמה. (ה) שלא ינאל מעשר בהמה. וכללתי מעשר

rejoice and give him presents during holidays; (6) to assemble the people on the feast of Sukkot at the end of every Sabbatical year.

The treatise concerning firstborn embraces five commandments, two mandatory and three prohibitive, namely: (1) to separate the firstborn; (2) not to eat the pure firstling without Jerusalem; (3) not to redeem the firstling; (4) to separate tithes from cattle; (5) not to redeem the tithes from

Lamb on the night of the fifteenth of Iyôr; (7) not to eat it raw or sodden; (8) not to carry forth flesh of the Paschal Lamb outside of the family; (9) no apostate Israelite shall eat thereof; (10) no guest or hired man shall eat thereof; (11) no uncircumcised person shall eat thereof; (12) not to break a bone thereof; (13) not to break a bone of the second Paschal Lamb; (14) not to leave part thereof till morning; (15) not to leave part of the second Paschal Lamb till morning; (16) the flesh of the sacrifice of the fourteenth day shall not be left over till the third day thereafter.

The treatise concerning celebrations embraces six commandments, four mandatory and two prohibitive, namely: (1) to appear before the Lord; (2) to celebrate the Three Festivals; (3) to rejoice on the Festivals; (4) not to appear empty-handed; (5) not to neglect the Levite, to make him

The treatise concerning the contamination of leprosy embraces eight commandments, six mandatory and two prohibitive, namely: (1) to teach concerning leprosy in man according to the law of the Torah; (2) not to blot out the marks of leprosy; (3) not to shave the scall; (4) that the leper be designated by rent garment, bareheadedness, and covered mouth; (5) to heed the laws of purification of leprosy; (6) that the leper, on becoming purified shall shave all his hair; (7) to heed the laws concerning leprosy of a garment; (8) to heed the laws concerning leprosy of a house.

The treatise concerning the contamination of bed and chair embraces four mandatory commandments, namely: (1) to heed the law of a menstrous woman (2) to heed the law of a woman in childbirth; (3) to heed the law of a woman who has a running issue; (4) to heed the law of a man who has a running issue.

The treatise concerning other head-sources of contamination embraces three mandatory commandments, namely: (1) to heed the law of contamination of that which died of itself; (2) to heed the law of contamination of a creeping thing; (3) to heed the law of contamination of seed of copulation. Note: objects of idolatry contaminate alike with creeping things, and that they contaminate was declared by the Sophrim.

הלכות טומאת צרעת. יש בכללן ח' מצות. ו' מצות עשה. וב' מצות לא תעשה: זהו פרטן: א' להורות בצרעת אדם כדן הכתוב בתורה. ב' שלא יקוץ סימני טומאה. ג' שלא יגלח הנתק. ד' שיהא המצורע מפורסם בקריעת בגדיו ופריעת ראשו. ועטיה על שפם. ה' טהרת צרעת. ו' שיגלח המצורע את כל שערו כשיטהר. ז' דין צרעת בגד. ח' דין צרעת הבית:

הלכות מטמאי משכב ומושב. יש בכללן ד' מצות עשה: זהו פרטן: א' דין טומאת נידה. ב' דין טומאת יולדת. ג' דין טומאת זבה. ד' דין טומאת זב:

הלכות שאר אבות הטומאה. יש בכללן ג' מצות עשה: זהו פרטן: א' דין טומאת נבלה. ב' דין טומאת שרץ. ג' דין טומאת שכבת זרע. ועבודת כוכבים ומזלות מטמאה כשרץ. וטומאתם מדברי סופרים:

שיקריבו קרבנותיהן נגמר טהרתן:
הלכות תמורה. יש בכללן ג'
מצות. א' מצות עשה. וב' מצות לא
תעשה: וזהו פרטן: (א) שלא ימיר:
(ב) שתהיה התמורה קדש אם המיר:
(ג) שלא ישנה הקדשים מקדושה
לקדושה: נמצאו כל המצות
הנכללות בספר זה ל"ט. כ' מצות
עשה. וי"ט מצות לא תעשה:

ספר טהרה. הלכותיו ח' וזהו
סידורן: הלכות טומאת מת. הלכות
פרה אדומה. הלכות טומאת צרעת.
הלכות מטמאי משכב ומושב. הלכות
שאר אבות הטומאות. הלכות טומאת
אוכלין. הלכות כלים. הלכות
מקואות:

הלכות טומאת מת. מצות עשה
אחת. והוא דין טומאת מת:

הלכות פרה אדומה. יש בכללן
ב' מצות עשה: וזהו פרטן: (א) דין
פרה אדומה. (ב) דין טומאת מי נדה
וטהרתן:

treatise concerning contamination of food; a treatise concerning vessels; a treatise concerning water-fonts.

The treatise concerning the contamination of the dead embraces one mandatory commandment, namely: to heed the law of contamination of the dead.

The treatise concerning the red heifer embraces two mandatory commandments, namely: (1) to heed the law concerning the red heifer; (2) to heed the law concerning the water of sprinkling and its power of purification.

before regaining his state of cleanness.

The treatise concerning alteration embraces three commandments, one mandatory and two prohibitive, namely: (1) not to alter or change; (2) that if he did exchange or alter, both, the holy object and the changed or altered shall become holy; (3) not to convert holy things from one object of holiness to another. Consequently, the total number of commandments in this book is thirty-nine; twenty mandatory and nineteen prohibitive.

THE BOOK OF PURIFICATION: Consists of eight treatises, they are: a treatise concerning contamination of the dead; a treatise concerning the red heifer; a treatise concerning the contamination of leprosy; a treatise concerning the contamination of bed and chair; a treatise concerning other head-sources of contamination; a

The treatise concerning theft embraces seven commandments, two mandatory and five prohibitive, namely: (1) not to steal anything of value; (2) to heed the law concerning the thief; (3) to have just measures and scales; (4) not to cheat in measuring or weighing; (5) not to have in one's possession two kinds of weights or measures, even though he does not use it in buying or selling; (6) not to encroach upon another man's boundary; (7) not to abduct.

The treatise concerning robbery and lost articles embraces seven commandments, two mandatory, and five prohibitive, namely: (1) not to rob; (2) not to defraud; (3) not to covet; (4) not to desire; (5) to restore robbed articles; (6) not to withdraw when seeing something getting lost; (7) to restore a lost article to its owner.

The treatise concerning mayhem and injury, consists of one mandatory commandment, namely: to heed the law concerning one who commits mayhem upon his fellow, or damages his fellow's property.

The treatise concerning murder and safety of person embraces seventeen commandments, seven mandatory and ten prohibitive, namely: (1) not to kill; (2) not to take redemption money for the person of a murderer; (3) to exile one who commits excusable homicide; (4) not to take redemption money for the exiled;

הלכות גניבה. יש בכללן ז' מצות. ב' מצות עשה. וה' מצות לא תעשה: (א) זהו פרטן: (א) שלא לגנוב ממון. (ב) דין הגנב. (ג) לצדק המאזנים עם המשקלות. (ד) שלא יעשה עול במדות ובמשקלות. (ה) שלא יהיה ביד אדם אבן ואבן איפה ואיפה אף על פי שאינו לוקח נותן בהם. (ו) שלא יסיג גבול. (ז) שלא יגנוב נפשות.

הלכות גזילה ואבידה. יש בכללן ז' מצות. ב' מצות עשה. וה' מצות לא תעשה: (א) זהו פרטן: (א) שלא לגזול. (ב) שלא לעשוק. (ג) שלא לחמוד. (ד) שלא להתאוות. (ה) להשיב את הגזילה. (ו) שלא יתעלם מן האבידה. (ז) להשיב האבידה:

הלכות חובל וחובל. מצות עשה אחת. והוא דין חובל בחבירו או מזיק ממון חבירו:

הלכות רוצח ושמירת נפש. יש בכללן י"ז מצות. ז' מצות עשה. וי' מצות לא תעשה: (א) זהו פרטן: (א) שלא לרצוח. (ב) שלא ליקח כופר לנפש רוצח. (ג) להגלות הרוצח בשגגה. (ד) שלא ליקח כופר למחוייב גלות.

הלכות טומאת אוכלין. מצות עשה אחת. והיא דין טומאת משקין ואוכלין והכשרן:

הלכות כלים. מנין אלו ההלכות לידע כלים שמקבלין טומאה מכל אלו הטומאות וכלים שאינם מתטמאין וכיצד מתטמאין הכלים ומטמאין:

הלכות מקואות. מצות עשה אחת. והיא שיטבול כל טמא במי מקוה ואחר כך יטהר: נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה כ'. י"ח מצות עשה. וב' מצות לא תעשה:

ספר נזיקין. הלכותיו ח' והו סידורן: הלכות נזקי ממון. הלכות גניבה. הלכות גילה ואבירה. הלכות חובל ומזיק. הלכות רוצח ושמירת נפש:

הלכות נזקי ממון. יש בכללן ד' מצות עשה: והו פרטן: א' דין השור. ב' דין ההבער. ג' דין הבור. ד' דין הבערה:

The treatise concerning contamination of food, embraces one mandatory commandment, namely: to heed the law of contamination of food and liquids, and the aptness thereof to become contaminated.

The treatise concerning vessels comprises the subject of how to know the kind of vessels which are apt to be contaminated from all the head-sources of contamination, and the kind of vessels which are not apt to be contaminated, and how such vessels receive and transmit contamination.

The treatise concerning water-font, embraces one mandatory commandment, namely: that all contaminated shall receive immersion in running water before regaining the state of cleanness. Consequently the total number of command-

ments in this book is twenty, eighteen mandatory and two prohibitive.

THE BOOK OF TORTS: Consists of five treatises, they are: a treatise concerning pecuniary damages; a treatise concerning theft; a treatise concerning robbery and lost articles; a treatise concerning mayhem and injuries; a treatise concerning murder and safety of person.

The treatise concerning pecuniary damages embraces four mandatory commandments, namely: (1) to heed the law concerning an ox; (2) to heed the law concerning an incendiary; (3) to heed the law concerning a pit; (4) to heed the law of arson.

The treatise concerning acquisition and bequest embraces the subject of these laws, To know how and by what means one may acquire ownerless property, and the law of one who makes a bequest, and of the recipient thereof, and what bequest is revertable and what is not revertable.

The treatise of adjoining neighbors embraces the subject of these laws, To know how land may be divided among partners, and the prevention of damage to either, and how to judge on the question of boundaries.

The treatise of agents and partners embraces the subject of these laws, To know the law of a man's agent and of partners in reference to their buying and selling, their profits and losses.

The treatise concerning servants embraces thirteen commandments, five mandatory and eight prohibitive, namely:

- (1) to heed the law of the purchase of a Hebrew servant; (2) that he be not sold as a slave; (3) not to burden him with oppressive work; (4) not to allow the erstwhile alien to burden him with oppressive work; (5) not to compel him to do the work of a bond-servant; (6) to reward him liberally when he is liberated; (7) he shall not go forth empty handed; (8) to redeem a Hebrew maid-servant; (9) to betroth her; (10) not to sell her; (11) to hold an idolatrous slave

הלכות זכייה ומתנה. ענין אלו ההלכות לידע דין זוכה מן ההפקר היאך יקנה ובמה יקנה. ודין נותן מתנה ומקבל מתנה ואי זו מתנה חוזרת ואי זו אינה חוזרת:

הלכות שכנים. ענין אלו ההלכות לידע דין חלוק הקרקעות בין השותפין והרחקת הנוק לכל אחד מהן. ומשפט בעל המיצר. ודין בעל המצרים:

הלכות שלוחין ושותפין. ענין אלו ההלכות לידע דין שלוחו של אדם ושותפין ומשפטיהן במקחן וממכרן ובהפסדן ושכרן:

הלכות עבדים. יש בכללן י"ג מצות. ה' מצות עשה. וח' מצות לא תעשה: זהו פרטן: א' דין קנין עבד עברי. ב' שלא ימכר ממכרת עבד. ג' שלא יעבדהו בפרך. ד' שלא יניח גר חושב לרדות בו בפרך: ה' שלא יעבוד בו עבודת עבד. ו' להעניק לו בצאתו חפשי. ז' שלא יצא ריקם. ח' לפדות אמה עבריה. ט' ליעדה. י' שלא תמכר. י"א לעבוד בעבד

(ח) שלא יומת הרוצח כשירצח קודם עמידה בדין. (ז) להציל הנרדף בנפשו של רודף. (ו) שלא לחוס על הרודף. (ה) שלא לעמוד על דם. (ד) להפריש ערי מקלט ולהכין לו הדרך. (ג) לערוף את העגלה בנחל. (ב) שלא יעבד באותו הקרקע ולא יזרע. (א) שלא לשם דמים. (י) לעשות מעקה. (י) שלא יכשיל תמים בדבר. (ט) לפרוק עם מי שנכשל בדרך. (ט) למעון עמו. (ח) שלא יניחו בדרך נבהל במשאוי וילך לו: נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה ל"ו: ט"ז מהם מצות עשה. ועשרים מהן מצות לא תעשה:

ספר קנין. הלכותיו ה' והו סדורן. הלכות מכירה. הלכות זכיה ומתנה. הלכות שכנים. הלכות שלוחין ושותפין. הלכות עבדים:

הלכות מכירה: יש בכללן ד' מצות. א' מצות עשה. וג' מצות לא תעשה: והו פרטן: א' דין מקח וממכר. ב' שלא יונה במקח וממכר. ג' שלא יונה בדברים. ד' שלא יונה גר צדק בממונו:

(5) that the murderer shall not be put to death before he stands trial; (6) to save the persecuted even with the life of the persecutor; (7) not to pity the persecutor; (8) not to stand idly by the blood of a neighbor; (9) to set apart cities for the exiled and to direct him the way; (10) to break the neck of the heifer in the rough valley; (11) not to till nor seed such valley; (12) not to bring about bloodshed; (13) to erect a battlement; (14) not to cause injury to the simple; (15) to help unload him who met with accident by the way; (16) to help him lift up again; (17) not to leave him by the way, confused by his burden, and go hence. Consequently, the total number of commandments in this book is thirty-six, sixteen mandatory and twenty prohibitive.

THE BOOK OF BARGAINING: Consists of five treatises, they are: a treatise concerning selling; a treatise concerning acquisition and bequest; a treatise concerning adjoining neighbors;

a treatise concerning agents and partners; a treatise concerning servants.

The treatise concerning selling, embraces four commandments, one mandatory and three prohibitive, namely: (1) to heed the law of buying and selling; (2) not to deceive in buying and selling; (3) not to deceive by word of mouth; (4) not to defraud a proselyte of his money.

The treatise concerning creditor and debtor embraces twelve commandments, four mandatory and eight prohibitive, namely: (1) to lend to the poor and needy; (2) not to press such poor and needy for payment; (3) to press the idolater; (4) not to take a pledge by force; (5) to return the pledge to one who needs its use; (6) not to withhold the pledge from the poor when he needs it; (7) not to take a pledge from a widow; (8) not to take in pledge tools wherewith one makes his living; (9) not to give a loan on usury; (10) not to take a loan on usury; (11) not to intervene in a loan on usury, not to be a witness, or endorse, or write an instrument between such creditor and debtor; (12) to make a loan to, and take a loan of, an idolater on usury.

The treatise concerning plaintiff and defendant embraces one mandatory commandment, namely: to heed the law of pleading, confession, or denial.

The treatise concerning inheritance embraces one mandatory commandment, namely: to heed the law of procedure in matters of inheritance. Consequently, the total number of commandments in this book is, twenty-three; eleven mandatory and twelve prohibitive.

THE BOOK OF JUDICIAL PROCEDURE: Consists of five treat-

הלכות מלוה ולוה. יש בכללן י"ב מצות. ד' מצות עשה. וח' מצות לא תעשה: וזהו פרטן: א' להלוות לעני ומך. ב' שלא יגוש אותו. ג' ליגוש את הכותי. ד' שלא ימשכן בעל חוב בזרוע. ה' להחזיר המשכון לבעליו בזמן שהוא צריך לו. ו' שלא יאחר המשכון מבעליו העני בעת שהוא צריך לו. ז' שלא יחבול אלמנה. ח' שלא יחבול כלים שעושים בהם אוכל נפש. ט' שלא יתן המלוה ברבית. י' שלא ילוה הלוי ברבית. י"א שלא יתעסק אדם בין מלוה ולוה ברבית ולא יעיד ביניהן ולא יערוב ולא יכתוב שטר. י"ב ללוות מן הכותי ולהלוות לו ברבית:

הלכות טוען ונטען. מצות עשה אחת. והוא דין טוען ומודה או כופר: הלכות נחלות. מצות עשה אחת. והוא דין סדר נחלות: נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה כ"ג. י"א מהן מצות עשה. וי"ב מצות לא תעשה:

ספר שופטים. הלכותיו ה'

כנעני לעולם אלא אם הפיל לו
אדוניו אחד מראשי איבריו. י' שלא
להסגיר עבד שברח מחוצה לארץ
לארץ ישראל. י"א שלא להונות עבד
זה הנצל אלינו: נמצאו כל המצות
הנכללות בספר זה י"ח. ו' מהן מצות
עשה. וי"ב מצות לא תעשה:

ספר משפטים. הלכותיו ה'
והוסידיהן: הלכות שכירות. הלכות
שאלה ופקדון. הלכות מלוה ולוה.
הלכות טוען ונטען. הלכות נחלות:
הלכות שכירות. יש בכללן ו'
מצות. שלש מצות עשה. וארבע מצו'
לא תעשה: והו פרטן: א' דין שכיר
ושומר שכיר. ב' ליתן שכר שכיר
ביומו. ג' שלא יאחר שכר שכיר אחר
זמנו. ד' שיאכל השכיר מן המחובר
שעשה בו. ה' שלא יאכל השכיר מן
המחובר בשעת מלאכה. ו' שלא
יוליך השכיר בידו יותר ממה שאכל.
ז' שלא יחסום שור בדישו, וכן בשאר
בהמה:

הלכות שאלה ופקדון. יש בכללן
שתי מצות עשה: והו פרטן: א' דין
שואל. ב' דין שומר חנם:

forever, save when the master
sever one of his main limbs;
(12) not to deliver an escaped
slave from Eretz Yisrael
abroad; (13) not to deceive
such escaped slave. Conse-
quently, the total number of
commandments in this book
is eighteen; six mandatory and
twelve prohibitive.

THE BOOK OF CIVIL LAW:
Consists of five treatises, they
are: a treatise concerning
hire; a treatise concerning loans
and trusteeship; a treatise con-
cerning creditor and debtor; a
treatise concerning plaintiff and
defendant; a treatise concern-
ing inheritance.

The treatise concerning hire
embraces seven command-
ments, three mandatory and
four prohibitive, namely: (1)
to heed the law of the hired
and of the paid guardian; (2) to
pay the wages on the day the
labor was done; (3) not to
delay the wages of the hired
man; (4) the hired shall be
permitted to eat the fruit of the
field or vineyard after he

worked; (5) that the hired shall
not eat thereof while at work;
(6) that the hired shall not take more than he can eat; (7)
not to muzzle the ox when he thresheth out the corn which
applies also to other animals.

The treatise concerning loans and trusteeship, embraces two
mandatory commandments, namely: (1) to heed the law of
the borrower; (2) to heed the law of the trustee without pay.

ment of a stranger or orphan; (24) to judge in righteousness; (25) not to fear the power of any man when rendering judgment; (26) not to take bribery; (27) not to receive a false report; (28) not to curse judges; (29) not to curse a ruler; (30) not to curse any other righteous man in Israel.

The treatise concerning evidence embraces eight commandments, three mandatory and five prohibitive, namely: (1) to testify before the judges when one has evidence to offer; (2) to examine and cross-examine witnesses; (3) the one who gave evidence against a person in a capital case shall not sit among the judges; (4) no capital guilt shall be established by the testimony of one witness; (5) not to accept the testimony of the wicked; (6) a relative shall not testify; (7) not to give false testimony; (8) to do unto the false witness as he intended to do.

The treatise concerning rebels embraces nine commandments, three mandatory and six prohibitive, namely: (1) to do according to the Torah as the Great Tribunal instruct it; (2) not to turn away from their decision; (3) not to add to the Torah, either to the commandments of Holy Writ or to the oral explanation as we have learned to know by tradition; (4) not to diminish any from all of the commandments; (5) not to curse a father or mother; (6) not to smite a

להטות משפט גר ויתום. (כ) לשפוט בצדק. (כא) שלא ליראה בדין מאיש זרוע. (כב) שלא יקח שוחד. (כג) שלא לישא שמע שוא. (כד) שלא יקלל הדיינין. (כה) שלא לקלל הנשיא. (כו) שלא לקלל אדם משאר בני ישראל הכשרים:

הלכות עדות. יש בכללן שמונה מצות. ג' מצות עשה. וה' מצות לא תעשה: וזהו פרטן: (א) להעיד בב"ד למי שיודע לו עדות. (ב) לדרוש ולחקור העדים. (ג) שלא יורה העד בדין זה שהעיד עליו בדיני נפשות. (ד) שלא יקום דבר בעדות אחד. (ה) שלא יעיד בעל עבירה. (ו) שלא יעיד קרוב. (ז) שלא יעיד בשקר. (ח) לעשות לעד זומם כאשר זומם: הלכות ממרים. יש בכללן ט' מצות. שלש מצות עשה. ושש מצות לא תעשה: וזהו פרטן: (א) לעשות על פי התורה שיאמרו ב"ד הגדול. (ב) שלא יסור מדבריהם. (ג) שלא להוסיף על התורה לא במצות שבכתב ולא בפירושן שלמדנו מפי השמועה. (ד) שלא לגרוע מכל המצות. (ה) שלא לקלל אב ואם. (ו) שלא

זהו סידורן. הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם. הלכות עדות. הלכות ממרים. הלכות אבל. הלכות מלכים ומלחמותיהם:

הלכות סנהדרין והעונשין המוסרים להם. יש בכללן ל' מצות. י' מצות עשה. וכו' מצות לא תעשה: וזהו פרטן: (א) למנות שופטים. (ב) שלא למנות דיין שאינו יודע דרך המשפט. (ג) לנשות אחרי רבים אם נחלקו השופטים. (ד) שלא להרוג אם רבו המחייבין באיש אחד עד שיהיו יתר שנים. (ה) שלא ילמד חובה מי שלמד זכות בדיני נפשות. (ו) להרוג בסקילה. (ז) להרוג בשריפה. (ח) להרוג בסייף. (ט) להרוג בחנק. (י) לתלות. (יא) לקבור. (יב) הנהרג ביום הריגתו. (יג) שלא תלין נבלתו. (יד) שלא להחיות מכשף. (טו) להלקות לרשע. (טז) שלא יוסיף בהכאת הלוקה. (יז) שלא יהרג נקי באמון דעת. (יח) שלא לענוש אנוס. (יט) שלא לחוס על הורג חבירו או חובל בו. (כ) שלא לרחם על הדל בדין. (כא) שלא להטות הדין על בעל עבירות אף על פי שהוא חוטא. (כב) שלא לעוות משפט. (כג) שלא

ises, they are: a treatise concerning the Sanhedrin and their punitive powers; a treatise concerning evidence; a treatise concerning rebels; a treatise concerning the mourner; a treatise concerning kings and their wars.

The treatise concerning the Sanhedrin and their punitive powers embraces thirty commandments, ten mandatory and twenty prohibitive, namely: (1) to appoint judges; (2) not to appoint a judge who is ignorant of judicial procedure; (3) to follow the majority when judges disagree; (4) not to follow a majority of one in capital case; (5) that one who pleaded for, shall not plead against a defendant in a capital case; (6) to put to death by stoning; (7) by burning; (8) by sword; (9) by strangling; (10) by hanging; (11) to bury the hung the day he was put to death; (12) not to suffer his body to remain hanging over night; (13) not to suffer a witch to live; (14) to give lashes to the guilty; (15) not to add stripes to the prescribed

number; (16) not to put to death on mere presumption; (17) not to punish the victim of rape; (18) not to pity the murderer or the injurer; (19) not to pity the poor in his cause; (20) not to countenance the great in his cause; (21) not to wrest judgment of the wrongdoer, even though he be a sinner; (22) not to pervert justice; (23) not to pervert the judg-

forget his evil deeds, and his conspiracy on the way; (11) not to settle permanently in Egypt; (12) to offer peace to a besieged city, and to deal with it as it is prescribed in the Torah whether peace is made or not; (13) not to offer peace to Amon and Moab when they are besieged; (14) not to destroy fruit-trees in besieging; (15) to make place for sanitation without the camp; (16) to have a spade along with the weapons; (17) to anoint a priest for war to speak to the army in war time; (18) the bridegroom, or one who dedicates a new house, or the planter of a vineyard shall rejoice a full year at home, and be excused from military service; (19) not to draft them for military or any public service or like duty whatever; (20) not to be afraid of the enemy and not to retreat in battle; (21) to heed the law of a beautiful captive; (22) not to sell her; (23) not to treat her as a hand-maid. Consequently, the number of commandments in this book is seventy-four, twenty-seven mandatory and forty-seven prohibitive. And, consequently the total number of treatises in these fourteen books is eighty-three. And now I will, with the help of Almighty, begin to expound the laws in connection with each and every commandment,

לשכוח מעשיו הרעים ואריבתו בדרך. י"א שלא לשכון בארץ מצרים. י"ב לשלוח שלום ליושבי העיר כשצרים עליה ולדון בה כאשר מפורש בתורה אם תשלים ואם לא תשלים. י"ג שלא לדרוש שלום מעמון ומואב בלבד כשצרים עליהן. י"ד שלא להשחית אילני מאכל במצור. ט"ו להתקין יד שיצאו בו בעלי המחנה להפנות בו. ט"ז להתקין יתר לחפור בו. י"ח למשוח כהן לדבר באזני אנשי הצבא בשעת המלחמה. י"ח להיות מארש ובונה בנין ונוטע כרם שמחים בקנינים שנה תמימה ומחזירין אותן מן המלחמה. י"ט שלא יעבור עליהם לכל דבר ולא יצאו אפילו לצרכי צבור ולצרכי הגדוד והדומה להן. כ' שלא לערוץ ולחזור לאחר בשעת מלחמה. כ"א דין יפת תואר. כ"ב שלא תמכר יפת תואר. כ"ג שלא יכבשנה לעבדות אחר שנבעלה: נמצאו כל המצות הנכללות בספר זה שבעים וארבע מצות. כ"ז מצות עשה. ומ"ז מצות לא תעשה:

ונמצאו כל ההלכות של ארבעה עשר ספרים אלו שמונים ושלוש הלכות. ועתה אתחיל לבאר משפטי

להכות אב ואם. (ז) לכבד אב ואם.
(ח) ליראה אב ואם. (ט) שלא יהיה

הבן סורר על קול אביו ואמו:
הלכות אבל. י' ש בכללן ארבע
מצות. א' מצות עשה. וג' מצות לא
תעשה: וזהו פרטן: (א) להתאבל על
הקרובים ואפילו כהן מתטמא
ומתאבל על הקרובים, ואין אדם
מתאבל על הרוגי ב"ד. ולפיכך
כללתי הלכות אלו בספר זה שהם
מעין קבורה ביום מיתתה שהיא מצות
עשה. (ב) שלא יטמא כהן גדול
לקרובים. (ג) שלא יכנס עם המת
באהל. (ד) שלא יטמא כהן הדיוט
בנפש אדם אלא לקרובים בלבד:

הלכות מלכים ומלחמותיהם. י"ח
בכללן כ"ג מצות. י' מצות עשה.
ו"ג מצות לא תעשה: וזהו פרטן:
(א) למנות מלך מישראל. (ב) שלא
ימנה מקהל גרים. (ג) שלא ירבה לו
נשים. (ד) שלא ירבה לו סוסים. (ה)
שלא ירבה לו כסף וזהב. (ו) להחרים
שבעה עממים. (ז) שלא להחיות מהן
נשמה. (ח) למחות זרעו של עמלק.
(ט) לזכור מה שעשה לנו עמלק. (י) שלא

father or mother; (7) to honor
a father and mother; (8) to
fear a father and mother; (9)
that the son shall not be rebel-
lious against his father and
mother.

The treatise concerning the
mourner embraces four com-
mandments, one mandatory
and three prohibitive, namely:
(1) to mourn the death of rela-
tives; even a priest must con-
tamine himself and mourn
the death of relatives; but no
one mourns for those who are
put to death by authority of a
tribunal. I have included these
laws in this book, because they
concern burial of the dead on
the day of the demise, as are
the legally condemned, which is
a mandatory commandment;
(2) the high-priest shall not
contaminate himself for rela-
tives; (3) that he shall not
enter the vicinity of the dead;
(4) that the priest shall not
contaminate himself for any
person, save for his relatives.

The treatise concerning kings and their wars embraces twenty-three commandments, ten mandatory and thirteen prohibitive, namely: (1) to appoint an Israelite as a king; (2) not to appoint him from among strangers; (3) that he shall not have over-many wives; (4) that he shall not have over-many horses; (5) that he shall not have over-much silver and gold; (6) to destroy the seven (Canaanite) nations; (7) not to let a soul from among them live; (8) to blot out the seed of Amalek; (9) to remember what Amalek did to us; (10) not to

ספר המדע
BOOK OF KNOWLEDGE

כל מצוה ומצוה וכל הדינים
הנכללים עמה ממניינה על סדר
ההלכות בעזרת שדי:

and all the ordinances belong-
ing thereto, and to its number,
according to the order of treat-
ises.

ספר המדע

משוך חסדך ליודעך וצדקתך לישרי לב

BOOK OF KNOWLEDGE

"Continue Thy loving kindness unto them that know Thee
and Thy righteousness to the upright in heart."

(Ps. 36.11.)

BOOK I.

והוא

Comprises five treatises,
they are:

FOUNDATIONS OF THE TORAH;
ETHICS; STUDY OF THE TORAH;
IDOLATRY AND ITS STATUTES;
REPENTANCE.

THE LAWS CONCERNING THE FOUNDATIONS OF THE TORAH

Embrace ten commandments, six mandatory and four prohibitive, namely: (1) To know that there is a God; (2) not to suppose that there is any other god besides Him; (3) to believe that He is One; (4) to love Him; (5) to fear Him; (6) to hallow His name; (7) not to blaspheme; (8) not to destroy aught which bears His name; (9) to hearken to the prophet who truly speaks in His name; (10) not to tempt Him. And the elucidation of all these commandments is given in these chapters.

ספר ראשון

הלכותיו חמש. וזה סידורן:
הלכות יסודי התורה. הלכות
דעות. הלכות תלמוד תורה. הלכות
עבודת כוכבים ומזלות וחוקות
העובדי כוכבים ומזלות. הלכות
תשובה:

הלכות יסודי התורה

הלכות יסודי התורה
יש בכללן עשר מצות. שש מצות
עשה. וארבע מצות לא תעשה. והיו
פרטן:

א לידע שיש שם אלוה. ב שלא
יעלה במחשבה שיש שם אלוה אחר
זולתי ה'. ג ליחדו. ד לאהבו. ה
ליראה ממנו. ו לקדש שמו. ז שלא
לחלל שמו. ח שלא לאבד דברים
שנקרא שמו עליהם. ט לשמוע מן
הנביא המדבר בשמו. י שלא
לנסותו:

וביאור כל המצות האלו בפרקים
אלו:

revolve; and it is He, blessed is He! Who causes it to revolve without hand and without body.

6. To know this matter is a mandatory commandment, saying: "I am the Lord thy God" (Ex. 20,2); therefore, whosoever supposes that there is another god besides This One, (I) violates a prohibitive commandment, saying: "Thou shalt have no other gods before me" (Ibid. --3), and is an atheist, denying the great principle upon which everything depends.

7. This God is One God; He is neither two nor more than two but One to whose Unity there is no comparison among the individual units in the universe; not like the unit of a genus which embraces many individual units, nor like the unit of a body which is divisible into parts and particles, but a Unit to Whose Unity no other unit in the universe is like. Supposing that there are many deities is equivalent to an admission that they are corporeal, because like individual beings do not differ save in chance traits characteristic of bodies and material things only. Thus supposing the Creator to be corporeal and material would force a conclusion that He is finite, for, it is impossible to imagine a body which does not end in dissolution; but our God, blessed is His Name! beholding

¹Makkot 24b. G.

והוא ברוך הוא המסבב אותו בלא יד ובלא גוף:

ן וידעת דבר זה מצות עשה שניא אנכי ה' אלהיך. וכל המעלה על דעתו שיש שם אלוה אחר חוץ מזה. עובר בלא תעשה שנאמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פניו. וכופר בעיקר שוהו העיקר הגדול שהכל תלוי בו:

ן אלוה זה אחד הוא ואינו שנים ולא יתר על שנים. אלא אחד. שאין כיחודו אחד מן האחרים הנמצאים בעולם. לא אחד כמין שהוא כולל אחדים הרבה. ולא אחד כגוף שהוא נחלק למחלקות ולקצוות. אלא יחוד שאין יחוד אחר כמותו בעולם. אילו היו אלהות הרבה היו גופין וגויות. מפני שאין הנמנים השוין במציאותן נפרדין זה מזה אלא במאורעין שיארעו בנופות והגויות. ואילו היה היוצר גוף וגוייה היה לו קץ ותכלית שאי אפשר להיות גוף שאין לו קץ. וכל שיש לגופו קץ ותכלית יש לבחוקו קץ וסוף. ואלהינו ברוך שמו הואיל וכחו אין

פרק ראשון

א יסוד היסודות ועמוד החכמות
לידע שיש שם מצוי ראשון. והוא
ממציא כל נמצא. וכל הנמצאים
משמים וארץ ומה שביניהם לא
נמצאו אלא מאמתת המצאו:

ב ואם יעלה על הדעת שהוא
אינו מצוי אין דבר אחר יכול
להמצאות:

ג ואם יעלה על הדעת שאין כל
הנמצאים מלבדו מצויים הוא לבדו
יהיה מצוי. ולא יבטל הוא לבטולם.
שכל הנמצאים צריכין לו והוא
ברוך הוא אינו צריך להם ולא
לאחד מהם. לפיכך אין אמתתו
כאמתת אחד מהם:

ד הוא שהנביא אומר וה' אלהים
אמת. הוא לבדו האמת ואין לאחר
אמת כאמתתו. והוא שהתורה
אומרת אין עוד מלבדו. כלומר
אין שם מצוי אמת מלבדו כמותו:

ה המצוי הזה הוא אלהי העולם
אדון כל הארץ. והוא המנהיג הגלגל
בכח שאין לו קץ ותכלית. בכח
שאין לו הפסק. שהגלגל סובב
תמיד ואי אפשר שיסוב בלא מסבב.

similar to His Truth, even as the Torah says: "There is none other like unto Him" (Deut. 4:39), meaning, there is no other true being, besides Him, like unto Him.

5. This Being is the God of the universe, Lord of the whole earth, who guides the sphere with an infinite force, a force of perpetual motion; for the sphere revolves continuously, which would be impossible without some one causing it to

CHAPTER I.

1. The foundation of foundations and firmest pillar of all wisdom is, To know that there is a First Being, that He caused all beings to be, and that all beings from heaven and earth, and from between them, could not be save for the truth of His Own Being.

2. Thus, supposing that He is not, none else could have been called into existence.

3. Conversely, supposing all other beings, save He alone, non-existent, His Being alone remains; for, He does not cease to be because of their non-existence, as all beings are dependent upon Him, but He, blessed is He! is not dependent upon them nor upon a single one of them; therefore, the truth of His Being is incomparable to the truth of any other individual being.

4. This is as the prophet says: "But the Lord God is the true God" (Jer. 10:10); He alone is the Truth, and no other being possesses a truth

butes; for example, it is said: "If I whet My glittering sword," (Deut. 32. 41.); Hath He a sword, or doth He slay with a sword? But it is a metaphor, so is all metaphorical. As testimony thereto, one prophet says that he saw the Holy One, blessed is He! "His raiment was as white snow" (Dan. 7,9), and another saw Him "With crimsoned garments from Bozrah" (Isa. 63,1); Moses our Master himself saw Him at the Red Sea "as a hero engaged in battle," (Ex. 15.3) and upon Sinai as "a garbed minister of a congregation" (Ibid. 19.19.), to say: He hath neither form nor image, but all is a vision of prophecy and a mirage, the absolute truth of the matter no human mind comprehends or is able to fathom it or penetrate it. It is even this what it says in Scripture: "Canst thou find out the deep things of God? Canst thou attain unto the purposes of the Almighty?" (Job. 11,7).

10. What was it then that Moses our Master sought to attain when he said: "Show me, I pray Thee, Thy glory" (Ex. 33,18)? He desired to know the truth of the existence of the Holy One, blessed is He! with a thorough knowledge within his heart, even as he would know a certain person whose countenance he saw and whose likeness was imprinted upon his heart, so that he could find him in his mind's vision separated from other persons; even so did Moses our

אדם. והכל כנויים הן. שנאמר אם שנותי ברק חרבי, וכי חרב יש לו ובחרב הוא הורג אלא משל והכל משל. ראיה לדבר שנביא אחד אומר שראה הקב"ה לבושה כתלג חיור. ואחד ראהו חמוץ בגדים מבצרה. משה רבינו עצמו ראהו על הים כגבור עושה מלחמה. ובסיני כשליח צבור עטוף. לומר שאין לו דמות וצורה אלא הכל במראה הנבואה ובמחזה, ואמתת הדבר אין דעתו של אדם מבין ולא יכולה להשיגו ולחקרו. וזה שאמר הכתוב החקר אלוה תמצא אם עד תכלית שדי תמצא:

י מהו זה שביקש משה רבינו להשיג. כשאמר הראני נא את כבודך. ביקש לידע אמיתת המצאו של הקדוש ב"ה עד שיהיה ידוע בלבו כמו ידיעת אחד מן האנשים שראה פניו ונחקקה צורתו בלבו שנמצא אותו האיש נפרד בדעתו משאר האנשים. כך ביקש משה רבינו

לו קץ ואינו פוסק שהרי הגלגל סובב תמיד. אין כחו כח גוף. והואיל ואינו גוף לא יארעו לו מאורעות הגופות כדי שיהא נחלק ונפרד מאחר. לפיכך אי אפשר שיהיה אלא אחד. וידיעת דבר זה מצות עשה שנאמר ה' אלהינו ה' אחד:

ח הרי מפורש בתורה ובנביאים שאין הקדוש ברוך הוא גוף וגוייה שנאמר כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, והגוף לא יהיה בשני מקומות. ונאמר כי לא ראיתם כל תמונה. ונאמר ואל מי תדמיוני ואשוה. ואילו היה גוף היה דומה לשאר גופים: ט אם כן מהו זה שכתוב בתורה ותחתרגליו. כתובים באצבע אלהים. יד ה'. עיני ה'. אזני ה'. וכיוצא בדברים האלו. הכל לפי דעתן של בני אדם הוא שאינן מכירין אלא הגופות ודברה תורה כלשון בני

that His power is infinite and uninterrupted, for lo, the universal sphere continuous to revolve forever. His power is positively not a physical power. And, because He is Incorporeal, none of the chance traits, characteristic of bodies, so as to be divisible or an offshoot of another being, can be attributed to Him. Therefore, the impossibility for Him to be but One. And, the knowledge of this doctrine of Monotheism is a mandatory commandment, saying: "The Lord our God is One God" (Deut. 6.4).

8. Behold, it is clearly indicated in the Torah and in the Prophets that the Holy One, blessed is He! is Incorporeal for it is said: "That the Lord, He is God in heaven above and upon the earth beneath" (Deut.

4.39); a corporeal being is incapable of being in two places simultaneously; and it is also said: "For ye saw no manner of form" (Ibid.--15); and it is moreover said: "To whom will ye liken me, that I should be equal?" (Isa. 40,25); had He been corporeal He would be like other bodies.

9. If so, wherefore is it written in the Torah, "And there was under his feet" (Ex. 24,10), "Written with the finger of God" (Ibid. 31,18), "The hand of the Lord" (Ibid. 9,3), "The eyes of the Lord" (Deut. 11, 12), "The ears of the Lord" (Num. 11,18) and more like expressions? All such terminology is in accordance with the conception of sons of man who cannot recognize aught but corporeal things, and the words of the Torah is like human speech, but they are all attri-

subject to death nor to life similar to the life of a living body; to Him cannot be attributed either folly or wisdom similar to the wisdom of a wise man; no sleep and no awakening, no anger and no laughter, no joy and no sadness, no silence and no speech similar to human speech; and likewise have the sages declared: "Above there is neither sitting down nor standing up, no backward nor forward".²

12. Now, since the matter is so, all such and other similar expressions in the Torah and in the words of the Prophets are merely proverbial and figurative; for example, it is said: "He that sitteth in heaven laugheth" (Ps. 2,4), "They have provoked Me with their vanities" (Deut. 32,21), "As the Lord rejoiced" (Ibid. 28, 63), and like verses. Concerning all these the wise men said³ "The words of the Torah is like human speech". It is, moreover said: "Do they provoke Me" (Jer. 7,19), whereas it has been said: "For I the Lord change not" (Mal. 3,6 6); if He could sometimes be angry and sometimes mirthful, He would be subject to changes. Indeed, such and all kindred attributes are not present in any save in darkened, lowly bodies, inhabitants of houses of clay, whose origin is of dust; but He, blessed is He! in blessings is exalted above all this.

²Hagigah, 15b. C.

³Berakot, 31b. See also Hullin, 90b; and Tamid 299. G.

מות ולא חיים כחיי הגוף החי. ולא סכלות ולא חכמה כחכמת האיש החכם. לא שינה ולא הקיצה. ולא כעס ולא שחוק ולא שמחה ולא עצבות. ולא שתיקה ולא דבור כדבור בני אדם. וכך אמרו חכמים אין למעלה לא ישיבה ולא עמידה ולא עורף ולא עיפוי:

יב והואיל והדבר כן הוא. כל הדברים הללו וכיוצא בהן שנאמרו בתורה ובדברי נביאים הכל משל ומליצה הן. כמו שנאמר יושב בשמים ישחק. כעסוני בהבליהם. כאשר שש ה' וכיוצא בהן. על הכל אמרו חכמים דברה תורה כלשון בני אדם. וכן הוא אומר האותי הם מכעיסים. הרי הוא אומר אני ה' לא שנית. ואילו היה פעמים כועס ופעמים שמח היה משתנה. וכל הדברים האלו אינן מצויין אלא לגופים האפלים השפלים שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם אבל הוא ברוך הוא יתברך ויתרומם על כל זה:

להיות מציאות הקב"ה נפרדת בלבו
משאר הנמצאים עד שידע אמתת
המצאו כאשר היא. והשיבו ברוך
הוא שאין כח בדעת האדם החי
שהוא מחובר מגוף ונפש להשיג
אמיתת דבר זה על בוריו. והודיעו
ברוך הוא מה שלא ידע אדם לפניו
ולא ידע לאחריו. עד שהשיג
מאמתת המצאו דבר שנפרד הקב"ה
בדעתו משאר הנמצאים. כמו שיפרד
אחד מן האנשים שראה אחוריו
והשיג כל גופו ומלבשו בדעתו
משאר גופי האנשים. ועל דבר זה
רמז הכתוב ואמר וראית את אחורי
ופני לא יראו:

יא וכיון שנתברר שאינו גוף
וגוייה יתברר שלא יארע לו
אחד ממאורעות הגופות. לא
חיבור ולא פירוד. לא מקום ולא
מדה. לא עליה ולא ירידה. ולא
ימין ולא שמאל. ולא פנים ולא אחור
ולא ישיבה ולא עמידה. ואינו מצוי
בזמן עד שיהיה לו ראשית ואחרית
ומנין שנים. ואינו משתנה שאין לו
דבר שיגרום לו שינוי. ואין לו לא

Master seek to establish the
existence of the Holy One, bless-
ed is He! separated within his
heart from other beings, until
he would know the truth of His
existence as it is. And He,
blessed is He! answered him,
that it is not within the intel-
lectual power of the living man,
who is a composite being of
body and soul, to reach the
pure truth of this matter; but
He, blessed is He! imparted to
him that which no man before
him did nor no man after him
shall know for, he fathomed
the subject of the true existence
of the Holy One, blessed is He!
even so that He became separ-
ated in his mind's vision from
other beings; as, for instance,
he could separate in his mind
a certain person, whose back
and body and clothes he saw
from bodies of other persons.
And, concerning this matter
the Passage points, saying:
"And thou shalt see My back;
but My face shall not be seen"
(Ex. 33,23).

II. Since it is clear that He is Incorporeal, it clearly follows
that none of the corporeal changes happen to Him; no
joining and no separation, no place and no measure, no
ascent and no descent, no right and no left, no face and no
back, no sitting and no standing; neither is His being de-
pendent on time to attribute to Him either a beginning, or an
end, or number of years; nor is He undergoing any change as
there is naught to cause any change in Him; He is neither

as an opening for one who understands by which to love the Name, as some sages said on the subject of love: "Out of it thou wilt recognize the One who spoke, and the universe was called into existence."

3. All that which the Holy One, blessed is He! created in His world, is divided into three types: (a) Composite creatures of matter and form; they are beings which undergo constant changes, as the bodies of man, beasts, plants and minerals; (b) Composite beings of matter and form which do not undergo changes of either body or form as the former, but their forms remain forever set in their body unchanged; they are: the planets and the stars around them; their matter is unlike other matter and their forms are unlike other forms; (c) Beings possessed of forms but of no matter whatever; they are the angels; for the angels are incorporeal but varied forms.

4. And, what is this that the prophets say that they saw the angel as of fire and winged? This all is in prophetic vision and enigmatical, emphasizing that the being is incorporeal and has no gravity as other massive bodies, as, for instance it is said: "For the Lord your God is a burning flame," (Deut. 4,24). Who is not of fire but it is merely a figure of speech; and, for further instance, it is said: "He maketh His angels of winds." (Ps. 104, 4).

פתח למבין לאהוב את השם. כמו שאמרו חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם:

ג כל מה שברא הקב"ה בעולמו נחלק לשלשה חלקים. מהן ברואים שהן מחוברים מגולם וצורה והם הווים ונפסדים תמיד כמו גופות האדם והבהמה והצמחים והמתכות. ומהן ברואים שהן מחוברים מגולם וצורה אבל אינן משתנין מגוף לגוף ומצורה לצורה כמו הראשונים אלא צורתן קבועה לעולם בגולמם ואינן משתנין כמו אלו. והם הגלגלים והכוכבים שבהן. ואין גולמם כשאר גולמים ולא צורתם כשאר צורות. ומהן ברואים צורה בלא גולם כלל והם המלאכים. שהמלאכים אינם גוף וגויה אלא צורות נפרדות זו מזו: ד ומהו זה שהנביאים אומרים שראו המלאך אש ובעל כנפים. הכל במראה הנבואה ודרך חידה. לומר שאינו גוף ואינו כבד כגופות הכבדים. כמו שנאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא ואינו אש אלא משל. וכמו שנאמר עושה מלאכיו רוחות:

פרק שני

א האל הנכבד והנורא הזה מצוה
לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת
את ה' אלהיך. ונאמר את ה' אלהיך
תירא:

ב והיאך היא הדרך לאהבתו
ויראתו. בשעה שיתבונן האדם
במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים
ויראה מהן חכמתו שאין לה
ערך ולא קץ מיד הוא אוהב
ומשבח ומפאר ומתאווה תאוה גדולה
לידע השם הגדול. כמו שאמר דוד
צמאה נפשי לאלהים לאל חי.
וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד
הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע
שהוא בריה קטנה שפלה אפלה
עומדת בדעת קלה מעוטה לפני
תמים דעות. כמו שאמר דוד כי
אראה שמך מעשי אצבעותיך מה
אנוש כי תזכרנו. ולפי הדברים
האלו אני מבאר כללים גדולים
ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו

CHAPTER II.

1. It is mandatory to love and fear this Glorified and Awe-inspiring God, for it is said: "Thou shalt love the Lord thy God" (Deut. 6,5); and as it is said: "The Lord thy God thou shalt fear." (Ibid. 6, 13).

2. But how may one discover the way to love and fear Him? When man will reflect concerning His works, and His great and wonderful creatures,¹ and will behold through them His wonderful, matchless and infinite wisdom, he will spontaneously be filled with love, praise and exaltation and become possessed of a great longing to know the Great Name, even as David said: "My soul thirsts for God, for the living God," (Ps. 42,2); and when he will think of all these matters,² he will be

taken aback in a moment and stricken with awe, and realize that he is an infinitesimal creature, humble and dark, standing with an insignificant and slight knowledge in the presence of the All Wise, as David said: "For when I see Thy heavens, the wonderful works of Thy fingers, of what use is man that Thou mayest remember him?" (Ibid. 8,4). And, in harmony with these matters, I elucidate great, general principles of the works of the Lord of the universe, so that they might serve

¹But he must make thorough study. C.

²Sifre, Deut. 6.5; Shabbat, 30--31. G.

which is called Living Creatures; thus it is spoken of in prophecy as being beneath the Throne of Glory. And the tenth degree is the degree of the form known as Men, which are the angels who speak with the prophets and appear to them in the vision of prophecy. Therefore they are called Men, as their degree approaches the the degree of the intellect of the sons of man.³

8. All of these Forms are alive and recognize the Creator, and know Him with an extreme power of intelligence, each Form according to its degree, not according to its size. But even the Form of the first degree cannot attain the truth of the Creator as He is, for, its intelligence falls short of such attainment and knowledge; nevertheless, it attains and knows more than the Form beneath itself knows and attains. Likewise are they all, from each and every degree, even till the tenth degree, which Form also knows the

Creator with an understanding which is not within the power of the sons of man, who are composite beings of matter and form, to attain and know. And, all of them do not know the Creator as He Himself knows His Own Being.

9. All beings, save only the Creator, from the First Form to the smallest moth which might be in the center of the

שנקראת חיות. לפיכך נאמר בנבואה שהן תחת כסא הכבוד. ומעלה עשירית היא מעלת הצורה שנקראת אישים והם המלאכים המדברים עם הנביאים ונראים להם במראה הנבואה. לפיכך נקראו אישים שמעלתם קרובה למעלת דעת בני אדם:

ח וכל הצורות האלו חיים ומכירין את הבורא ויודעים אותו דעה גדולה עד למאד. כל צורה וצורה לפי מעלתה לא לפי גודלה. אפילו מעלה הראשונה אינה יכולה להשיג אמתת הבורא כמו שהוא אלא דעתה קצרה להשיג ולידע אבל משגת ויודעת יותר ממה שמשגת ויודעת צורה שלמטה ממנה. וכן כל מעלה ומעלה עד מעלה עשירית גם היא יודעת הבורא דעה שאין כח בני האדם המחוברים מגולם וצורה יכול להשיג ולידע כמותה. והכל אינן יודעין הבורא כמו שהוא יודע עצמו:

ט כל הנמצאים חוץ מן הבורא מצורה הראשונה עד יתוש קטן שיהיה בטבור הארץ הכל מכח

³Hagigah, 11a-13a. G.

ה ובמה יפרדו הצורות זו מזו
והרי אינן גופין. לפי שאינן שוין
במציאותן אלא כל אחד מהן למטה
ממעלתו של חבירו. והוא מצוי
מכחו זה למעלה מזה והכל נמצאים
מכחו של הקב"ה וטובו. וזהו שרמז
שלמה בחכמתו ואמר כי גבוה מעל
גבוה שומר:

ן זה שאמרנו למטה ממעלתו של
חבירו אינה מעלת מקום. כמו אדם
שיושב למעלה מחבירו. אלא כמו
שאומרין בשני חכמים שאחד גדול
מחבירו בחכמה שהוא למעלה
ממעלתו של זה. וכשאומרין בעילה
שהיא למעלה מן העלול:

ן שינוי שמות המלאכים על שם
מעלתם הוא. ולפיכך נקראים חיות
הקדש והם למעלה מן הכל ואופנים
ואראלים וחשמלים ושרפים
ומלאכים ואלהים ובני אלהים
וכרובים ואישים. כל אלו עשרה
השמות שנקראו בהן המלאכים על
שם עשר מעלות שלהן הן, ומעלה
שאינן למעלה ממנה אלא מעלת
האל ברוך הוא היא מעלת הצורה

5. Not being corporeal, in what do these forms vary one from the other? In that that they are not alike in their being, but each one of them functions in a lesser degree than the other, and each one derives his being from the power of the one above him; but all of them derive their being from the Power and Goodness of the Holy One, Blessed is He! and from His munificence, which is as Solomon in his wisdom pointed at and said: "For One higher than the high watcheth." (Ecc. 5,7).

6. What we said "in a lesser degree than the other," does not mean a degree in place, as one man sits a degree higher than the other, but as it is said of two scholars that one is greater than the other in learning, who is of a degree higher than the other, and, as we speak of the cause as of a higher degree than the thing to which it gives being.

7. The variation in the names of the angels is based upon their degrees; they are therefore called: Holy Living Creatures, which are above all others, Wheels, Valiant Ones, Electrum, Flying Serpent, Angels, Gods, Sons of Gods, Chariot Bearers, and Men. All these ten names by which the angels are called designate their respective ten degrees; the degree which has nothing higher than itself, save only the degree of God, blessed is He! is the degree of the form

they are creatures as we know them, but by reason of knowing His Own Self does He know them. Therefore, because He knows His Own Self, He knows all; for, all depend upon Him in being.

11. These matters we spoke of on this subject in these two chapters, are but a drop in the ocean of what it ought to be expounded in this subject; and the exposition of all the principles in these two chapters, are known as the Works of the Chariot. (Ezek. 1).

12. The ancient sages have commanded not to sermonize concerning these matters;⁴ save only to one man at a time, if he be wise, possessed of an intelligence of his own, whenafter to him might be transmitted the headlines of the chapters and acquaint him with a fraction of the matter so that he be able to understand its conclusion by his own intelligence and fathom

its depth. These matters are extremely deep matters indeed, and not each and every intelligence is prepared to suffer them. And concerning them Solomon in his wisdom metaphorically said: "The lambs will be for thy clothing" (Prov. 27,26); so have the sages interpreted this metaphor: "matters which are covering the universe shall be for thy garment," meaning they are a garment for thee alone, but thou shalt not sermonize them before the multitude. And,

⁴Ibid. C.

מחמת הברואים כמו שאנו יודעין אותם אלא מחמת עצמו ידעם. לפיכך מפני שהוא יודע עצמו יודע הכל שהכל נסמך לו בהוייתו:

יא דברים אלו שאמרנו בענין זה בשני פרקים אלו כמו טיפה מן הים הם ממה שצריך לבאר בענין זה. וביאור כל העיקרים שבשני פרקים אלו הוא הנקרא מעשה מרכבה:

יב צו חכמים הראשונים שלא לדרוש בדברים אלו אלא לאיש אחד בלבד והוא שיהיה חכם ומבין מדעתו ואחר כך מוסרין לו ראשי הפרקים ומודיעין אותו שמן מן הדבר והוא מבין מדעתו וידע סוף הדבר ועומקו. ודברים אלו דברים עמוקים הם עד למאד ואין כל דעת ודעת ראויה לסובלן. ועליהם אמר שלמה בחכמתו דרך משל כבשים ללבושך כך אמרו חכמים בפירוש משל זה דברים שהן כבשוננו של עולם יהיו ללבושך כלומר לך לבדך ואל תדרוש אותם ברבים.

אמתתו נמצאו. ולפי שהוא יודע עצמו ומכיר גדולתו ותפארתו ואמתתו הוא יודע הכל ואין דבר נעלם ממנו:

י' הקב"ה מכיר אמתו ויודע אותה כמו שהיא. ואינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כמו שאנו יודעין. שאין אנו ודעתנו אחד אבל הבורא יתברך הוא ודעתו וחיוו אחד מכל צד ומכל פינה ובכל דרך ייחוד. שאלמלי היה חי בחיים ויודע בדעה חוץ ממנו היו שם אלוהות הרבה הוא וחיוו ודעתו, ואין הדבר כן אלא אחד מכל צד ומכל פינה ובכל דרך ייחוד. נמצאת אתה אומר הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד. ודבר זה אין כח בפה לאומרו ולא באוזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו. ולפיכך אומר סי' פרעה וחי נפשך ואין אומר סי' ה' אלא סי' ה'. שאין הבורא וחיוו שנים כמו חיי הגופים החיים או כחיי המלאכים. לפיכך אינו מכיר הברואים ויודעם

earth, came into being by the power of His truth; and because He knows His Own Being, and recognizes His Own greatness, Glory and Truth, He is All-Knowing, and there is not a matter concealed from Him.

10. The Holy One, blessed is He! recognizes His Own Truth and knows it as it really is; and He does not know with an intelligence which is apart from Himself, as we know, for, we and our intelligence are not one, but the Creator, may He be blessed! and His Intelligence and His Life are One from every lateral, angle and manner of Unity. Since but for this, He would live a life and understand with an intelligence apart from Himself, then there would be many gods, He, His life and His Intelligence; and it is not so, for He is One from every lateral, angle and manner of Unity. Consequently you must say that, what He knows, and

that by which He is known, and the Intelligence itself are all One. But this matter the mouth has no power to express, nor the ear to perceive, neither is it within the heart of man to see it clearly. Therefore, it is spoken of, "the life of Pharaoh" (Gen. 42,5) and "the life of thy soul" (Sam. I.26), and it is not spoken of "the life of God," but "the living God," (Judg. 8.19) because the Creator and His life are not two, as are the lives of living bodies, or as the lives of angels. Wherefore, He does not recognize the creatures nor knows them because

2. Each and every one of the eight spheres wherein are the stars is divided into many spheres one above the other, in the manner of onion-peelings. Some are spheres, revolving from west to east, and others are revolving from east to west, as is the ninth sphere, which traverses from east to west; but among them all there is no blank space.

3. All the spheres are neither light nor heavy; they have not the color of red, and not the color of black, and not any other colors; and what we see them in the color of blue is only an optical illusion according to the height of the horizon. Likewise have they no flavor and no odor, as these characteristics are not found save only in bodies beneath them.

4. All of these spheres which encircle the universe, are round as a globe, and the earth is suspended in the center. Some few of the stars have small spheres which are set stationary within them, and such spheres do not encircle the earth, for the small, fixed sphere which does not encircle, is set in the large sphere which does encircle.

5. The number of all the spheres which encircle the universe is eighteen; and the number of the lesser spheres which do not encircle the universe is eight; and from the travel of the stars and the knowledge of the distance cov-

ב כל גלגל וגלגל משמונה הגלגלים שבהן הכוכבים נחלק לגלגלים הרבה זה למעלה מזה כמו גלדי בצלים. מהן גלגלים סובבים ממערב למזרח. ומהן סובבים ממזרח למערב כמו הגלגל החשיעי החוזר ממזרח למערב. וכולן אין ביניהם מקום פנוי:

ג כל הגלגלים אינן לא קלים ולא כבדים ואין להם לא עין אדום ולא עין שחור ולא שאר עינות. חה שאנו רואין אותם כעין התכלת למראית העין בלבד הוא לפי גובה האויר. וכן אין להם לא טעם ולא ריח לפי שאין אלו המאורעין מצויין אלא בגופות שלמטה מהן:

ד כל הגלגלים האלו המקיפין את העולם הן עגולין ככדור והארץ תלויה באמצע. ויש למקצת מן הכוכבים גלגלים קטנים שהן קבועים בהן ואין אותם הגלגלים מקיפין את הארץ אלא גלגל קטן שאינו מקיף קבוע בגלגל הגדול המקיף:

ה מספר כל הגלגלים המקיפין את כל העולם שמונה עשר. ומספר הגלגלים הקטנים שאינן מקיפין שמונה. וממהלך הכוכבים וידיעת

ועליהם אמר יהוה לך לבדך ואין
לזרים אתך. ועליהם אמר דבש
וחלב תחת לשונך, כך פירשו חכמים
הראשונים דברים שהן כדבש וחלב
יהיו תחת לשונך:

פרק שלישי

א הגלגלים הם הנקראים שמים
ורקיע וחבול וערבות. והם תשעה
גלגלים. גלגל הקרוב ממנו הוא גלגל
הירח. והשני שלמעלה ממנו הוא
גלגל שבו הכוכב הנקרא כוכב.
וגלגל שלישי שלמעלה ממנו שבו
נוה. וגלגל רביעי שבו חמה. וגלגל
חמישי שבו מאדים. וגלגל ששי שבו
כוכב צדק. וגלגל שביעי שבו שבת.
וגלגל שמיני שבו שאר כל הכוכבים
שנראים ברקיע. וגלגל תשיעי הוא
גלגל החזור בכל יום מן המזרח
למערב והוא המקיף ומסבב את
הכל. וזה שתראה כל הכוכבים
כאילו הם כולם בגלגל אחד ואף על
פי שיש בהן זה למעלה מזה. מפני
שהגלגלים טהורים וזכים כזוכית
כספיר לפיכך נראים הכוכבים
שבגלגל השמיני מתחת גלגל הראשון:

concerning them he further
said: "Let it be for thee alone
and for no strangers with thee,"
(Ibid. 5,17). And concerning
them he, moreover, said:
"Milk and honey shall be
beneath thy tongue;" (Song of
Songs, 4,11); so have the early
sages interpreted it: "Matters
which are likened to honey and
milk shall remain beneath thine
own tongue".

CHAPTER III.

1. The celestial spheres are
called heaven,¹ firmament,
habitation and nebula, and
there are nine such spheres; the
sphere nearest to us is the
Moon; the second above it is
the sphere wherein is set the
star Mercury; in the third
sphere above it is Venus; in the
fourth sphere is the Sun; in the
fifth sphere is Mars; in the
sixth sphere is the star Jupiter;
in the seventh is Saturn; in the
eighth sphere are set all the
stars which are seen in the
firmament; the ninth sphere is
the sphere which traverses
daily from east to west, and

encompasses and encircles all. And, what you see all stars as
if they all are in one sphere, although they are set one
above the other, is because the spheres are pure and trans-
parent as glass or sapphire, therefore the stars which are
in the eighth sphere, seem to be beneath the first sphere.

¹Hagigah, 12b. G.

because all the stars in the eighth sphere revolve similar to that of the sun and the moon, only they revolve heavily; and the distance covered by the sun and the moon in one day, it will take each star of them to cover almost seventy years.

8. Among all the visible stars there are some small stars than one of which the earth is bigger, and some large stars each of which is bigger than the earth manifold. The earth is bigger than the moon about forty times, and the sun is bigger than the earth one hundred and seventy times; consequently, the moon is approximately 1-6800 part of the sun. Among the stars there is no star bigger than the sun and none smaller than the star in the second sphere.

9. All of the stars and spheres are beings, endowed with a soul, intelligence and understanding; they continue a purposeful life and are conscious of the existence of Him Who spoke and the universe sprang forth. Each and every one, according

to his greatness and degree, extol and glorify the Creator as do the angels; and to the extent that they recognize the Holy One, blessed is He! they also know their own selves and the angels above them. But the intelligence of the stars and

לפי שכל הכוכבים שבגלגל שמיני כולם סובבים כמו השמש והירח אלא שהן סובבין בכבדות. וחלק שיתהלך השמש והירח כנגדו ביום אחד ילך כנגדו כל כוכב מהן בקירוב משבעים שנה:

ח כל הכוכבים הנראים יש מהן כוכבים קטנים שהארץ גדולה מאחד מהן. ויש מהן כוכבים גדולים שכל אחד מהן גדול מן הארץ כמה פעמים. והארץ גדולה מן הירח כמו ארבעים פעמים. והשמש גדולה מן הארץ כמו מאה ושבעים פעמים. נמצא הירח אחד מששת אלפים ושמונה מאות מן השמש בקירוב. ואין בכל הכוכבים כוכב גדול מן השמש ולא קטן מכוכב שבגלגל השני:

ט כל הכוכבים והגלגלים כולן בעלי נפש ודעה והשכל הם. והם חיים ועומדים ומכירין את מי שאמר והיה העולם. כל אחד ואחד לפי גדלו ולפי מעלתו משבחים ומפארים ליוצרים כמו המלאכים. וכשם שמכירין הקב"ה כך מכירין את עצמן ומכירין את המלאכים שלמעלה מהן. ודעת הכוכבים

שיעור סביבתן בכל יום ובכל שעה ומנטייתן מרום דרום לרוח צפון ומרוח צפון לרוח דרום ומגבהן מעל הארץ וקריבתן יודע מספר כל אלו הגלגלים וצורת הליכתן ודרך הקפתן. וזו היא חכמת חשבון תקופות ומזלות. וספרים רבים חיברו בהן חכמי יון:

ן גלגל התשיעי שהוא מקיף את הכל חלקוהו החכמים הקדמונים לשנים עשר חלקים, כל חלק וחלק העלו לו שם על שם צורה זו שתראה בו מן הכוכבים שלמטה ממנו שהם מכוונים תחתיו. והם המזלות ששמותם. טלה. שור. תאומים. סרטן. אריה. בתולה. מאזנים. עקרב. קשת. גדי. דלי. דגים:

ן גלגל התשיעי עצמו אין בו לא חלוקה ולא צורה מכל הצורות האלו ולא כוכב. אלא בחיבור הכוכבים שבגלגל השמיני הוא שיראה בכוכבים גדולים שבו תבנית הצורות האלו או קרוב מהן. ואלו השנים עשר צורות לא היו מכוונות כנגד אותן החלקים אלא בזמן המבול שאז העלו להן שמות אלו. אבל בזמן הזה כבר סבבו מעט,

ered by their cycle each day and each hour, and from their deviation from south to north and from north to south, and from their distance from and nearness to the earth, the number of these spheres, the form of their travels and the way they circle is known. This is the science of cycles and constellations concerning which the Greek scholars wrote many books.

6. The ninth sphere which encircles them all, the ancient scholars divided into twelve segments, for each and every segment they invented a name after the name of this image you see in it as a reflection of the stars beneath it, which are set immediately under it. They are the Zodiac: Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces.

7. The ninth sphere itself is not segmental and not of a form resembling any forms of these, and not a star. But, in conjunction with the stars of

the eighth sphere, is that which can be seen in the large stars wherein appear the likeness of these forms, or the resemblance thereof. These twelve forms were not set directly opposite those segments save only during the ante-diluvian period, when these names were invented for them; but in these times they have long ago reclined a little,

do not know and do not recognize but are dead bodies. And each and every one of them has a law which it knows not, and which it can not attain, and which it can not change. Of this David said: "Praise the Lord from the earth, ye sea-monsters, and all deep, fire and hail, snow and vapor" (Ps. 148. 7-8). The explanation of the subject of these words is: "Sons of men, praise Him in His mightiness which ye behold in flame and in hail, and in other creatures which ye see beneath the expanse, for their power is perpetually manifest to small and big".

CHAPTER IV

1. These four elements, namely: fire, air, water and earth, are the elements of all the creatures beneath the expanse; all that be whether of man, beast, fowl, creeping thing, fish, vegetation, minerals, precious stones, pearls, structural stones, mountains and glaciers, the body of each and every one is the joint issue of these four elements. Consequently all bodies beneath the expanse, save only these four elements, are joint issue of matter and form; and the body of each is the joint issue of these four elements; but each of these four elements is not the composite of aught else save of body and form only.

2. It is the nature of fire and air to go upwards, from the

אלא כגופים מתים. ויש לכל אחד ואחד מהם מנהג שאינו יודעו ולא משיגו ואינו יכול לשנותו. וזה שאמר דוד הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות אש וברד שלג וקיטור. וביאור ענין הדברים הללו בני אדם מגבורותיו שתראו באש ובברד ובשאר ברואים שתראו למטה מן הרקיע שגבורתם תמיד נכרת לקטן ולגדול:

פרק רביעי

א ארבעה גופים הללו שהם אש ורוח ומים וארץ הם יסודות כל הנבראים למטה מן הרקיע. וכל שידיה מאדם ומבהמה ועוף ורמש ודג וצמח ומתכת ואבנים טובות ומרגליות ושאר אבני בנין והרים וגושי עפר הכל גולמן מחובר מארבעה יסודות הללו. נמצאו כל הגופים שלמטה מן הרקיע חוץ מארבעה יסודות האלו מחוברים מגולם וצורה. וגולם שלהם מחובר מארבעה יסודות האלו. אבל כל אחד מארבעה היסודות אינו מחובר אלא מגולם וצורה בלבד:

ב דרך האש והרוח להיות מהלכם ממטה מטבור הארץ כלפי

והגלגלים מעוטה מדעת המלאכים
וגדולה מדעת בני אדם:

י ברא האל למטה מגלגל הירח
גולם אחד שאינו כגולם הגלגלים.
וברא ארבע צורות לגולם זה ואין
כצורת הגלגלים ונקבע כל צורה
וצורה במקצת גולם זה. צורה
ראשונה צורת האש נתחברה במקצת
גולם זה ונהיה משניהן גוף האש.
וצורה שניה צורת הרוח נתחברה
במקצתו ונהיה משניהן גוף הרוח.
וצורה שלישית צורת המים נתחברה
במקצתו ונהיה משניהם גוף המים.
וצורה רביעית צורת הארץ נתחברה
במקצתו ונהיה משניהם גוף הארץ.
נמצא למטה מן הרקיע ארבעה
גופין מוחלקין זה למעלה מזה וכל
אחד ואחד מקיף את שלמטה ממנו
מכל רוחותיו כמו גלגל. הגוף
הראשון הסמוך לגלגל הירח הוא
גוף האש. למטה ממנו גוף הרוח.
למטה ממנו גוף המים. למטה ממנו
גוף הארץ. ואין ביניהם מקום פנוי
בלא גוף כלל:

יא ארבעה גופות האלו אינם
בעלי נפש ואינם יודעים ולא מכירים

spheres is lesser than the intelligence of the angels, but greater than the intelligence of man.

10. Beneath the sphere of the moon, God created a certain body which is not like the body of the spheres, and He created four forms for this body which are unlike the forms of the spheres; and each and every form was set in part of this body. The first form is the form of fire, which was coupled with part of this body and their issue is the body of fire; the second form is the form of air which was coupled with part of this body and their issue is the body of air; the third form is the form of water, which was coupled with part of this body and their issue is the body of water; the fourth form is the form of the earth, which was coupled with part of this matter, and their issue is the body of the earth. Consequently, beneath the expanse there are four dissimilar bodies, one above the other, and each of these encircles the one immediately

beneath it on all sides, sphere-like. The first body nearest the sphere of the moon is the body of fire; beneath it the body of air; beneath it the body of water; beneath it the body of the earth, and in between there is no blank space whatever without a body.²

11. These four bodies are not endowed with a soul, they

²See Sepher Yezirah, ch. 4-5. R.

into one body. And in each and every such fused body of the four there is coolness, heat, moisture and drought combined. Nevertheless, there are among them certain bodies in which the element of fire is strongest, as in living creatures, therefore the element of heat is more apparent in them; and there are among them bodies wherein the element of earth is strongest, as in stones, therefore the element of drought is most prominent in them; and there are among them bodies wherein the element of water is strongest, therefore the element of moisture is more apparent. In this manner it happens that one warm body is warmer than another warm body, and one dry body more dry than another dry body. So are found bodies wherein the cold alone appears, and bodies wherein the moisture alone appears, and bodies wherein the cold and the drought appear evenly balanced, or the cold and the moisture evenly balanced, or the heat and the drought evenly balanced, or the heat and the moisture evenly balanced, according to the size of the quantity which was the fundamental element for the fusion will the action of that element and its nature appear in the fused body.

3. All things fused of the four elements terminate in dissolution. In some instances, the dissolution will be in but few days; in others, such dissolution will come to pass after

וכל גוף וגוף המחובר מארבעתן ימצא בו קור וחום לח ויבש כאחד. אבל יש מהם גופים שיהיה בהם חזקה מיסוד האש כמו בעלי נפש חיה. לפיכך יראה בהם החום יתר. ויש מהן גופין שיהיה בהן חזקה מיסוד הארץ כמו האבנים. לפיכך יראה בהם היובש הרבה. ויש מהן גופין שיהיה בהן חזקה מיסוד המים. לפיכך יראה בהם הלח יתר. ועל הדרך הזה ימצא גוף חם יתר מגוף אחר חם. וגוף יבש יתר מגוף אחר יבש. וכן ימצאו גופים שיראה בהן הקור בלבד. וגופים יראה בהן הלח בלבד. וגופים יראה בהן הקור והיובש כאחד בשוה. או הקור והלח כאחד בשוה. או החום והלח כאחד בשוה. או החום והלח כאחד בשוה. לפי רוב היסוד שהיה בעיקר התערובת יראה מעשה אותו היסוד וטבעו בגוף המעורב:

ג וכל המחובר מארבעה יסודות אלו הוא נפרד בסוף. יש שהוא נפרד לאחר ימים אחדים. ויש שהוא

למעלה הרקיע. ודרך המים והאדן להיות מהלכם מתחת הרקיע למטה עד לאמצע שאמצע הרקיע הוא המטה שאין למטה ממנו. ואין הילוכם לא בדעתם ולא בחפצם אלא מנהג שנקבע בהן וטבע שנטבע בהן. טבע האש חם ויבש והוא קל מכולם. והרוח חם ולח. והמים קרים ולחים. והאדן יבשה וקרה. והיא כבידה מכולם והמים קלים ממנה. לפיכך נמצאים למעלה על האדן. והרוח קל מן המים לפיכך הוא מרחף על פני המים. והאש קל מן הרוח. ומפני שהם יסודות לכל גופים שתחת הרקיע ימצא כל גוף וגוף מאדם ובהמה וחיה ועוף ודג וצמח ומתכת ואבן גולמו מחובר מאש ורוח ומים ועפר. וארבעתן יתערבו ביחד וישתנו כל אחד מהם בעת העירוב עד שימצא המחובר מארבעתן אינו דומה לאחד מהן כשהוא לבדו. ואין במעורב מהן אפילו חלק אחד שהוא אש בפני עצמו או מים בפני עצמן או אדן בפני עצמה או רוח בפני עצמה אלא הכל נשתנו ונעשו גוף אחד.

its unformed matter is a fusion of fire, air, water and earth. The four elements, too, fuse together so that each one of them loses identity when such fusion takes place, so that the fused element of the four of them becomes unlike one of them when it is by itself. And, in such fused body there is not even one particle which is actual fire, or actual water, or actual earth, or actual air, for all were transformed and made

center of the earth upwards towards the expanse; and it is the nature of water and earth to direct their movements beneath the expanse toward its center, as the center of the expanse is the lowermost point, than which there is nothing lower. Their course is not due to their intelligence and not to their desire, but to a rule fixed in them, and to nature which was engendered in them. By nature fire is warm and dry and, therefore, lighter than all of them; and the air is warm and moist; and water is cool and moist; and the earth is dry and cool, and it is heavier than all of them; water is lighter than it, therefore is its place above the earth; the air is lighter than water; therefore is its place above the water; and fire is lighter than air. And because they are elements for all bodies beneath the expanse, it is found that each and every body, whether of man, beasts, animal, fowl and fish, or whether of plant, mineral and stone,

earth change, clots and becomes earth. But the change is little by little, in proportion to the lapse of time. Neither does an element change completely so that all the water will become air, or all the air fire, because it is impossible that one of these four elements should be entirely nullified; but part of the fire does become air, part of the air does become fire, and so between each and the other, and thus the change will be found among the four, and so it turns in a circle forever.

6. This change is made possible by the revolution of the sphere, and by the force of its revolution the four elements derive power of fusion, and out of them are other bodies, sons of man, living creature, plant, stone and mineral. To each and every body God gives a due form through the Angel of the tenth sphere, the Intelligence called Men.

7. You never see a body without a form, or a form without a body; it is only the heart of man which divides a given body conceived in his mind and knows that it is fused of matter and form; he also knows that there are bodies whose unformed matter is fused of the four elements and bodies whose unformed matter is plain, unfused and of but one element. The forms which are not of matter are not visible to the eye, but are known to

מקצתו הסמוך לארץ משתנה ומתכנס ונעשה ארץ. ושינוי זה מעט מעט ולפי אורך הימים. ואין כל היסוד משתנה עד שיעשה כל המים רוח או כל הרוח אש שאי אפשר שיבטל אחד מן היסודות הארבעה. אלא מקצת ישתנה מאש לרוח ומקצת ישתנה מרוח לאש וכן בין כל אחד וחבירו ימצא השינוי בין ארבעתן וחזרות חלילה לעולם: ושינוי זה יהיה בסביבת הגלגל ומסביבתו יתחברו ארבעתן ויהיה מהן שאר גולמי בני אדם ונפש חיה צמח ואבן ומתכת. והאל נותן לכל גולם וגולם צורה ראויה לו על ידי מלאך העשירי שהיא הצורה הנקראת אישים:

ז לעולם אין אתה רואה גולם בלא צורה או צורה בלא גולם. אלא לב האדם הוא שמחלק גוף הנמצא בדעתו ויודע שהוא מחובר מגולם וצורה. ויודע שיש שם גופים שגולמם מחובר מארבעת היסודות. וגופים שגולמם פשוט ואינו מחובר רק מגולם אחד. והצורות שאין להם גולם אינן נראין לעין אלא בעין הלב

נפרד לאחר שנים רבות. וכל שנתחבר מהם אי אפשר שלא יפרד להן. אפילו הזהב והאודם אי אפשר שלא יפסד ויחזור ליסודותיו. וישוב מקצתו לאש. ומקצתו למים. ומקצתו לרוח. ומקצתו לארץ:

ד הואיל וכל הנפסד יפרד ליסודות אלו למה נאמר לאדם ואל עפר חשוב. לפי שרוב בנינו מן העפר. ולא כל הנפסד כשיפסד מיד יחזור לארבעה היסודות. אלא יפסד ויחזור לדבר אחר ודבר אחר לדבר אחר וסוף הדברים יחזור ליסודות ונמצאו כל הדברים חוזרין חלילה:

ה ארבעה יסודות האלו משתנים זה לזה תמיד בכל יום ובכל שעה מקצתן לא כל גופן. כיצד מקצת הארץ הקרובה מן המים משתנית ומתפוררת ונעשית מים. וכן מקצת המים הסמוכים לרוח משתנים ומתמסמסים והווין רוח. וכן הרוח מקצתו הסמוך לאש משתנה ומתחולל ונעשה אש. וכן האש מקצתה הסמוך לרוח מתחולל משתנה ומתכנס ונעשה רוח. וכן הרוח מקצתו הסמוך למים משתנה ומתכנס ונעשה מים. וכן המים

many years; but all that which was fused by them can not avoid dissolution back into them. Even gold and platinum cannot avoid termination and a return to the elements. The process of such return is, part to fire, part to water, part to air and part to dust.

4. Since all that must terminate dissolve into these elements, wherefore was it said to Adam: "And into dust shalt thou return" (Gen. 3.19)? Because the greatest part of his structure is dust. And, not all that undergo dissolution, when they dissolve return at once to the four elements; for they dissolve gradually, one thing will be turned into another, that other into still another one, and in the end those things return to the elements, and thus it is discovered that all things turn in a circle.

5. The four elements perpetually change one into another, partially, and not bodily. How so? Part of the earth nearest the water breaks and changes and becomes water; so does part of the water near-

est the air evaporate and change and become air; so does part of the air nearest fire shift and change and become fire; so does part of fire nearest air shift and change, solidify and become air; so does part of the air nearest the water change, solidify and become water; so does part of the water nearest

offshoot of the power of the soul to be dependent upon a soul as well as the soul is dependent upon a body. But this form is from the Lord, from Heaven. Therefore, when the body which is composed of the four elements dissolves and the spirit of life is lost, because it is non-existing save only when in the body, and is dependent upon a body in all its functions, this form will not be cut off, for it is not dependent upon a soul in its functions, but doth know and attain all Intelligences which are independent of matter, and knows the Creator of all, and lives forever and throughout all worlds to be. This is what Solomon in his wisdom said: "And the dust returneth to the earth as it was, and the spirit unto God Who gave it." (Ecc. 12.7).

10. All these matters we spoke of on this subject are but a drop in the bucket, and they are very deep matters; but are not of the same depth as the subject in chapters I and II.

The exposition of all these matters in chapters III and IV is called Cosmogony. Thus did the ancient sages charge not to sermonize on these matters before the multitude, but to impart them to one man and instruct him therein.¹

11. And, wherein is the difference between the subject of

¹ Hagigah, 12b. R.

ואינה מכח הנשמה עד שתהא צריכה לנשמה כמו שהנשמה צריכה לגוף. אלא מאת ה' מן השמים היא. לפיכך כשיפרד הגולם שהוא מחובר מן היסודות ותאבד הנשמה מפני שאינה מצויה אלא עם הגוף וצריכה לגוף בכל מעשיה לא תכרת הצורה הזאת. לפי שאינה צריכה לנשמה במעשיה. אלא יודעת ומשגת הדעות הפרודות מן הגולמים ויודעת בורא הכל ועומדת לעולם ולעולמי עולמים. הוא שאמר שלמה בחכמתו וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה:

י כל הדברים האלו שדברנו בענין זה כמר מדלי הם ודברים עמוקים הם. אבל אינם כענין עומק פרק ראשון ושני. וביאור כל אלו הדברים שבפרק שלישי ורביעי הוא הנקרא מעשה בראשית. וכך צו החכמים הראשונים שאין דורשין בדברים האלו ברבים אלא לאדם אחד מודיעין דברים אלו ומלמדין אותן:

יא ומה בין ענין מעשה מרכבה

הן ידועין. כמו שידענו אדון הכל
בלא ראיית עין:

ח נפש כל בשר היא צורתו שנתן
לו האל והדעת היתרה המצויה
בנפשו של אדם היא צורת האדם
השלם בדעתו. ועל צורה זו נאמר
בתורה נעשה אדם בצלמנו כדמותנו
כלומר שתהיה לו צורה היודעת
ומשגת הדעות שאין להם גולם כמו
המלאכים שהם צורה בלא גולם
עד שידמה להן. ואינו אומר על
צורה זו הניכרת לעינים שהיא הפה
והחוטם והלסתות ושאר רושם הגוף
שזו תואר שמה. ואינה הנפש המצויה
לכל נפש חיה שבה אוכל ושותה
ומוליד ומרגיש ומהרהר. אלא הדעה
שהיא צורת הנפש ובצורת הנפש
הכתוב מדבר בצלמנו כדמותנו.
ופעמים רבות תקרא זאת הצורה
נפש ורוח. ולפיכך צריך להזהר
בשמותן שלא יטעה אדם בהן. וכל
שם ושם ילמד מענינו:

ט אין צורת הנפש הזאת מחוברת
מן היסודות כדי שתפרד להם,

the heart's eye as we know
the Lord of all without seeing
Him with the eye.

8. The soul of all flesh is the
form which God gave unto
him, and the high intelligence
which is found in the soul of
man is the form of the man
who is perfectly intelligent.
Concerning this form it is
said in the Torah: "Let us
make man in our form after
our image" (Gen. 1.26), as if
saying, that he should possess
a form which knows and attains
the Intelligences which have
no body, as angels, which are
forms without a body, thereby
being like unto them. But this
is not spoken of a given form
which is recognized by the
eyes, as the mouth, the nose,
the cheek-bones, or any other
description of the body, for
such is the name of its shape;
neither does it apply to the life
of living creatures by which it
can eat, drink, reproduce, feel
and ponder; but it is concern-
ing the Intelligence which is
the form of the soul, for it is

about the form of the soul that the Verse speaks—"in our
form after our image". Often times this form is called soul
and breath of life, and, therefore, it is necessary to take
care in naming them, so that man will not err in such, but
each and every name one will learn from the subject thereof.

9. The form of this soul is not composed of the elements
to be separated and become part of them, and it is not an

13. The subjects in these four chapters of these five commandments, are the same which the early sages speak of as Vineyard, saying: "Four entered the vineyard" (Haggigah 14), who, though great men in Israel and great scholars, not all of them had the intellectual power to know and grasp all these matters clearly; and I say that no one is deserving to promenade in the Vineyard unless he be filled with intellectual bread and meat, that is to say: one must know what is forbidden and what is permitted and similar to these of the rest of the commandments. And, although these matters were pronounced by the sages as of lesser importance, for they said: "A great matter is the Works of the Chariot, and a small matter is the controversies of Abyia and Raba,³ Nevertheless, they have precedence as a study because

they commence to compose man's mind; moreover, they are the store of great good which the Holy One, blessed is He, hath provided for the social existence of this world, so that the life of the world to Come may also be inherited, and be accessible to all, little and great, men and women, to one of broad understanding as well as to one of lesser understanding.

³Sukkah, 28a. G.

יגועניני ארבעה פרקים אלו שבחמש מצות האלו הם שחכמים הראשונים קוראין אותו פרדס כמו שאמרו ארבעה נכנסו לפרדס. ואף על פי שגדולי ישראל היו וחכמים גדולים היו לא כולם היה בהן כח לידע ולהשיג כל הדברים על בורין. ואנ' אומר שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם ובשר. ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצות. ואף על פי שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהרי אמרו חכמים דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הוויות דאביי ורבא. אף על פי כן ראויין הן להקדימן. שהן מיישבין דעתו של אדם תחלה. ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה ליישוב העולם הזה כדי לנחול חיי העולם הבא. ואפשר שידעם הכל קטן וגדול איש ואשה בעל לב רחב ובעל לב קצר:

לענין מעשה בראשית. שענין מעשה מרכבה אפילו לאחד אין דורשים בו אא"כ היה חכם ומבין מדעתו מוסרין לו ראשי הפרקים. וענין מעשה בראשית מלמד אין אותו ליחיד אע"פ שאינו מבין אותו מדעתו ומודיעים אותו כל מה שיכול לידע מדברים אלו. ולמה אין מלמד אין אותו לרבים. לפי שאין כל אדם יש לו דעת רחבה להשיג פירוש וביאור כל הדברים על בורין:

יב בזמן שאדם מתבונן בדברים האלו ומכיר כל הברואים ממלאך וגלגל ואדם כיוצא בו ויראה חכמתו של הקב"ה בכל היצורים וכל הברואים. מוסיף אהבה למקום ותצמא נפשו ויכמה בשרו לאהוב המקום ברוך הוא. וירא ויפחד משפלותו ודלותו וקלותו כשיעריך עצמו לאחד מהגופות הקדושים הגדולים. וכל שכן לאחת מהצורות הטהורות הנפרדות מן הגולמים שלא נתחברו בגולם כלל. וימצא עצמו שהוא ככלי מלא בושא וכלימה ריק וחסר:

Works of the Chariot and the subject of Cosmogony? The subject of Works of the Chariot shall not be imparted even to an individual unless he be a scholar endowed with a reasoning power of his own, and then only the epitomes of each chapter may be transmitted to him; whereas the subject of Cosmogony may be imparted to an individual, even though not endowed with a reasoning power of his own, and it is permissible to teach him all that he is capable of knowing concerning these matters. If so, why not give public instructions therein? Because not every man is endowed with broad understanding to construe the explanation and elucidation of all the text correctly.

12. When man contemplates concerning these things, and perceives all creatures, whether angel, sphere, or man the likeness of himself, and discovers the wisdom of the Holy One, blessed is He! in all beings of

form and in all creatures, his love for the Omnipresent increases and his soul and body thirst and yearn to love Him, blessed is He! and, fear and terror, because of his own insignificance, shortcomings and levity seize him when comparing himself to one of the great and holy bodies, verily so to one of the pure forms, separated from bodies of clay, which never joined a body of clay. He then will find himself likened to a vessel full of shame and disgrace, empty and wanting.²

²Shabbat, 31b. G.

matters; but if he merely intended to make him violate commandments, then, if it happen between themselves, and there be no ten Israelites present, it is mandatory to transgress and not die; but if he forces him to go astray from one of the commandments in the presence of ten Israelites, he must suffer death and not transgress, even though the idolater did not intend to lead him astray save from one of the rest of the commandments.

3. And all these words are directed at a time which is not under pressure of arbitrary edicts, but at a time of arbitrary edicts such as when a wicked king, like Nebuchadnezzar and his associates arise and issue an edict against Israel to violate their religion, or one of the commandments, then he should die and not transgress even one of the other commandments, whether he is forced to do the transgression in the presence of ten, or whether the compulsion will be between himself and the idolater.

4. Whosoever, of whom it is said that he shall transgress and not die, if he die and did not transgress, the guilt thereof be upon his soul;² and whosoever, concerning whom it is said that he shall die and not transgress, and he did die and did not transgress, he sanctified the Name of God; and if this happened in the presence of ten Israelites, he sanctified the Name of God among many, even like unto Daniel, Hananiah, Mishael and Azariah and Rabbi Akiba and his associ-

אם היה בינו לבין עצמו ואין שם עשרה מִיִּשְׂרָאֵל יַעֲבֹר וְאֵל יִהְיֶה. וְאִם אָנֹסוּ לְהַעֲבִירוֹ בְּעֶשְׂרֵה מִיִּשְׂרָאֵל יִהְיֶה וְאֵל יַעֲבֹר. וְאִפִּילוֹ לֹא נִתְכַּוֵּן לְהַעֲבִירוֹ אֶלָּא עַל מִצְוָה מִשְׁאֵר מִצְוֹת בַּלְבָּד:

ג וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ שְׁלֹא בִשְׁעַת הַגּוֹרָה אֲבָל בִּשְׁעַת הַגּוֹרָה וְהוּא שִׁיעֲמוּד מֶלֶךְ רָשָׁע כְּנִבְכַּדְנֶצַּר וְחִבְרִיו וְיִגְוֹר גּוֹרָה עַל יִשְׂרָאֵל לְבַטֵּל דָּתָם אוֹ מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת. יִהְיֶה וְאֵל יַעֲבֹר אִפִּילוֹ עַל אַחַת מִשְׁאֵר מִצְוֹת בֵּין נָאֻס בְּתוֹךְ עֶשְׂרֵה בֵּין נָאֻס בֵּינוֹ לְבֵין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים: ד' כָּל מִי שֶׁנֶּאֱמָר בּוֹ יַעֲבֹר וְאֵל יִהְיֶה וְנִהְרַג וְלֹא עָבַר הָרִי זֶה מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ. וְכָל מִי שֶׁנֶּאֱמָר בּוֹ יִהְיֶה וְאֵל יַעֲבֹר וְנִהְרַג וְלֹא עָבַר הָרִי זֶה קִידֵּשׁ אֶת הָשֵׁם. וְאִם הָיָה בְּעֶשְׂרֵה מִיִּשְׂרָאֵל הָרִי זֶה קִידֵּשׁ אֶת הָשֵׁם בְּרַבִּים כְּדִנְיָאֵל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וְעִזְרִיָּה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְחִבְרִיו. וְאֵלּוּ הֵן הַרְגֵי

²Ibid. 27. Tosfoṭ commends such act. C. G.

פרק חמישי

CHAPTER V.

א כל בית ישראל מצוין על קדוש השם הגדול הזה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל. ומוזהרין שלא לחללו שנאמר ולא תחללו את שם קדשי. כיצד כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה או יהרגו יעבור ואל יהרג שנאמר במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. וחי בהם ולא שימות בהם. ואם מת ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו:

ב כמה דברים אמורים בשאר מצות חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכת דמים. אבל שלש עבירות אלו אם יאמר לו עובר על אחת מהן או תהרג. יהרג ולא יעבור. כמה דברים אמורים בזמן שהעובד כוכבים מתכוין להנאת עצמו. כגון שאנסו לבנות לו ביתו בשבת או לבשל לו תבשילו. או אנס אשה לבועלה וכיוצא בזה. אבל אם נתכוין להעבירו על המצות בלבד.

1. It is mandatory upon the whole house of Israel to sanctify this Great Name, for it is said: "And I shall be sanctified among the children of Israel" (Lev. 22.32). They are also charged not to blaspheme Him, for it is said: "And ye shall not profane My holy Name" (Ibid.). How are these commandments to be observed? If an idolater will force an Israelite to transgress one of the commandments of the Torah and threaten him with death for disobedience, it is mandatory that he transgress the commandment and be not put to death, for it is said concerning the commandments: "That which a man may do and live by it" (Ibid. 18.5)—"live by it, but not die for it".¹ Thus, if he chose death and did not transgress, his blood be upon his own head.

2. Whereat are these words directed? Concerning all other commandments, save idolatry, adultery and blood-shed. For respecting these three commandments, if one will say to him: "Transgress one of the three, or die," he shall die, and not transgress. Whereat are these words directed? When the idolater intends to have a personal enjoyment, as when he forces an Israelite to build his house, or cook his meals on a Sabbath, or when he forces a Jewish woman, and in like

¹Sanhedrin, 74a; Yoma 85a; Abodah Zarah, 26b. C. G.

not guilty to be cut off from among his people, not to say of being put to death by a tribunal, a *minori ad majus* that an offense against the other commandments enumerated in the Torah should remain as the major premise. Furthermore, concerning adultery it is said: "But unto the damsel thou shalt do nothing" (Deut. 22. 26).³ But if he can save his life and flee from the jurisdiction of such a wicked king, and he does it not, he is likened unto a dog that returneth to his vomit, and is called a willful worshipper of idolatry, and is deprived of the world to come, for he will descend into the nethermost level of the Gehenna.

5. If idolaters will demand one of a group of women, saying: "Yield us one of among you and we will defile her, if not we will defile you all", let all be defiled, rather than surrender to them one soul in Israel.⁴ Likewise, if idolaters will say to a group of men: "Yield us one of you and we will kill him, if not we will kill you all", let all of them be killed rather than surrender to them one soul in Israel. If, however, they single out the one, saying: "Give us that man, if not we will kill you all", if he be guilty of a capital crime, as, for example, Sheba son of Bichri⁵, they may surrender him to them, but it is not commendable to advise

חייב כרת ואין צריך לומר מיתת בית דין. קל וחומר לשאר מצות האמורות בתורה. ובעריות הוא אומר ולנערה לא תעשה דבר. אבל אם יכול למלט נפשו ולברוח מתחת יד המלך הרשע ואינו עושה הנה הוא ככלב שב על קיאו. והוא נקרא עובר עבודת כוכבים במזיד והוא נטרד מן העולם הבא ויורד למדרגה התחתונה של גיהנם:

ה נשים שאמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחת מכן ונטמא אותה ואם לאו נטמא את כולכן יטמאו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. וכן אם אמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו נהרגו כולכם. יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ואם יחדוהו להם ואמרו תנו לנו פלוגי או נהרוג את כולכם. אם היה מחוייב מיתה כשבע בן בכרי יתנו אותו להם. ואין מורין

³She was under duress. G.

⁴Terumot, 8.12. C. G.

⁵See Second Samuel; 20. 1. G.

מלכות שאין מעלה על מעלתו. ועליהן נאמר כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה. ועליהם נאמר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח. וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ועבר ולא נהרג הרי זה מחלל את השם. ואם היה בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים ובטל מצות עשה שהיא קידוש השם ועבר על מצות לא תעשה שהיא חלול השם. ואף על פי כן מפני שעבר באונס אין מלקין אותו ואין צריך לומר שאין ממיתין אותו בית דין אפילו הרג באונס. שאין מלקין וממיתין אלא לעובר ברצונו ובעדים והתראה שנאמר בנותן מזרעו למולך ונתתי אני את פני באיש ההוא מפני השמועה למדו. ההוא לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה. ומה אם עבודת כוכבים שהיא חמורה מן הכל העובר אותה באונס אינו

ates, who have been slain by decree of a tyrannical government to which degree of martyrdom there is no parallel, concerning whom it is said: "But for Thy sake we are killed all the day; we are accounted as sheep for the slaughter" (Ps. 44.23); and concerning whom it is moreover said: "Gather my saints together unto me, those that have made a covenant with Me by sacrifice" (Ibid. 50.5). And whosoever, concerning whom it is said that he shall die and not transgress, did transgress and did not die, blasphemed the Name of God, and if he did this in the presence of ten Israelites, he blasphemed the Name of God in the presence of many, violated the mandatory commandment of the sanctification of God, and transgressed the prohibitive com-

mandment of blasphemy. Nevertheless, because he committed the transgression in duress, he is not lashed, needless to say that no punishment of death is inflicted upon him by a tribunal, even though he commit murder in duress; for no punishment of either lashes or death is inflicted unless one commits the crime willfully in the presence of witnesses, and received a warning not to do it, even as it is said of one who sacrifices his children to Mollech: "And I will set my face against that man" (Lev. 20.3), which is traditionally understood to mean that that man was not under duress, nor in error, nor in ignorance. Now, if idolatry, which is the capital offense of them all, yet whosoever worships it in duress, is

riseth against his neighbor and slayeth him, even so is this matter" (Ibid. 22.26).

8. Whereat are these words against using other forbidden things as remedies, save where there is danger of life, directed? When given in a manner to enjoy it, as for example, feeding a sick person oysters or frogs, or leavened bread on Passover, or any food on the Day of Atonement; but when administered not in a manner to enjoy it, as, for example, to apply a plaster or poultice of leaven on Passover, or of uncircumcized fruit,⁸ or a drink containing a mixture of forbidden ingredients of food, which is not at all palatable, is permissible, even when there is no danger, save only of grafted fruit from a vineyard, and milk together with meat, which are forbidden even when not enjoying them. Therefore, healing therewith is forbidden even in a manner not to enjoy it, unless there is danger of death.

9. One who coveted a certain woman and became dangerously sick so that his life was despaired of, and the doctors declared that for him there was no remedy save that she be with him, he shall die even though she be not wedded and even though the remedy be for him to talk to her from behind a screen, no permission shall be given to him; let him die⁹ but no permission be given him to

יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן
הדבר הזה:

ח במה דברים אמורים שאין
מתרפאין בשאר איסורים אלא
במקום סכנה. בזמן שהן דרך הנאתן
כגון שמאכילין את החולה שקצים
ורמשים או חמץ בפסח או שמאכילין
אותו ביום הכפורים. אבל שלא דרך
הנאתן כגון שעושין לו רטיה או
מלוגמא מחמץ או מערלה. או
שמשקין אותו דברים שיש בהן מר
מעורב עם אסורי מאכל שהרי אין
בהן הנאה לחיך הרי זה מותר ואפי'
שלא במקום סכנה. חוץ מכלאי
הכרם ובשר בחלב שהן אסורים
אפילו שלא דרך הנאתן. לפיכך
אין מתרפאין מהן אפילו שלא דרך
הנאתן אלא במקום סכנה:

ט מי שנתן עיניו באשה וחלה
ונטה למות ואמרו הרופאים אין לו
רפואה עד שתבעל לו. ימות ואל
תבעל לו אפילו היתה פנויה. ואפי'
לדבר עמה מאחורי הגדר אין מורין
לו בכך וימות ולא יורו לדבר עמה

⁸Fruit of a tree before the fourth year after it was planted. G.

⁹Sanhedrin, 74b. C.

להם כן לכתחלה. ואם אינו חייב מיתה יהרגו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל:

ו כענין שאמרו באונסין כך אמרו בחלאים. כיצד מי שחלה ונטה למות ואמרו הרופאים שרפואתו בדבר פלוני מאיסורין שבתורה עושין. ומתרפאין בכל איסורין שבתורה במקום סכנה חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכת דמים שאפילו במקום סכנה אין מתרפאין בהן. ואם עבר ונתרפא עושין אותו בית דין עונש הראוי לו:

ז ומנין שאפילו במקום סכנת נפשות אין עוברין על אחת משלש עבירות אלו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך אפילו הוא נוטל את נפשך. והריגת נפש מישראל לרפאות נפש אחרת או להציל אדם מיד אנס. דבר שהדעת נוטה לו הוא שאין מאבדין נפש מפני נפש. ועריות הוקשו לנפשות שנאמר כי כאשר

them to do so; if he be not guilty of a capital crime, they all must submit rather than surrender them one soul in Israel.

6. As they said on the subject of duress, so they said of sickness. How so? For example: One who takes sick and his life is despaired of, and doctors prescribe a remedy for him consisting of a certain thing which is forbidden, the doctor's orders are followed. Healing is effected by everything that the Torah forbids, where there is danger of death⁶, save only idolatry, adultery and murder, which even in case of danger, must not be employed as means of healing. If he transgress and be cured by such means, the tribunal may visit upon him due punishment.

7. Whence do we know that even when life is in danger, none of these prohibitive com-

mandments may be violated? From what it is said: "And thou shalt love the Lord thy God, with all thy heart, with all thy soul, and with all thy might" (Deut. 6.5), even though He taketh thy life.⁷ And, the taking of one life in Israel to give healing to another life, or to save a man from an assassin is a thing which reason dictates not to do, for one life must not be sacrificed for another life. As for adultery, it is likened unto life itself, as it is said: "For as when a man

⁶Pesahim, 25a. C.

⁷Berakot 65b. G.

money and the vendors are claiming it and he delays them; or if he indulges in frivolity, or doth eat and drink with and among the ignorant,¹¹ or if his speech with his fellow men be not polite, or if he does not receive them pleasantly, but acts as one looking for strife and shows anger. In such and like matters, all measured by the standard of the greatness of such scholar, he must take particular care, and act exceedingly better than the law requires. Conversely, if the scholar restrains himself, speaks politely to his fellow men, and when among them acts like one of them, and receives them pleasantly, takes abuse from them but never gives abuse to them in return, respects them, even those who do not respect him, acts in business honestly, does not remain in company with the unlearned, nor visits their assemblies, and is rarely seen otherwise than to be engaged in the study of the Torah, wrapt in the prayer-garment and adorned with phylacteries, and performs his duties exceedingly more than the law requires, provided he does not go to extremes and does not act so ridiculously, so that all praise him and love him and crave to imitate his actions, behold he doth sanctify the Lord, and concerning him, the verse speaks, saying: "And He said unto me, thou art my servant, Israel, in whom I am glorified." (Is. 49.3).

¹¹Pesahim, 49a. C.

והוא שיש לו ונמצאו המוכרים תובעין והוא מקיפן. או שירבה בשחוק או באכילה ושתיא אצל עמי הארץ וביניהן. או שדבורו עם הבריות אינו בנחת ואינו מקבלן בסבר פנים יפות אלא בעל קמטה וכעס. וכיוצא בדברים האלו הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפנים משורת הדין. וכן אם דקדק החכם על עצמו והיה דבורו בנחת עם הבריות ודעתו מעורבת עמהם ומקבלם בסבר פנים יפות ונעלב מהם ואינו עולבם. מכבד להן ואפילו למקילין לו. ונושא ונותן באמונה. ולא ירבה באריחות עמי הארץ וישיבתן. ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר בתפילין ועושה בכל מעשיו לפנים משורת הדין. והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם. עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאווים למעשיו הרי זה קידש את ה' ועליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר:

מאחורי הגדר שלא יהו בנות ישראל
הפקר ויבואו בדברים אלו לפרוץ
בעריות:

י כל העובר מדעתו בלא אונס
על אחת מכל מצות האמורות
בתורה בשאט בנפש להכעיס הרי זה
מחלל את השם. ולפיכך נאמר
בשבועת שקר וחללת את שם אלהיך
אני ה'. ואם עבר בעשרה מישראל
הרי זה חילל את השם ברבים. וכן
כל הפורש מעבירה או עשה מצוה
לא מפני דבר בעולם לא פחד ולא
יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני
הבורא ברוך הוא כמניעת יוסף
הצדיק עצמו מאשת רבו הרי זה
מקדש את השם:

יא ויש דברים אחרים שהן
בכלל חילול השם. והוא שיעשה
אותם אדם גדול בתורה ומפורסם
בחסידות דברים שהבריות מרגנים
אחריו בשבילם. ואף על פי שאינן
עבירות הרי זה חילל את השם כגון
שלקח ואינו נותן דמי המקח לאלתר.

talk to her from behind a screen, so that the daughters in Israel shall not be without protection, and thereby become accustomed to consider unchastity lightly.

10. Whosoever willfully, without duress, will transgress one of the commandments of the Torah, because he despises it and does so spitefully, behold, he is blaspheming the Name. Therefore, it is said of false swearing: "Thou hast hereby defiled the name of thy God; I am the Lord" (Lev. 19. 12). And if he commits the offense in the presence of ten Israelites, he is guilty of public blasphemy. Conversely, if one abstains from sin, or fulfills a commandment without ulterior motive, not because of terror or fear, nor in pursuit of honor, but merely for the sake of the Creator, blessed is He! Even as Joseph the Pious did resist the temptation of his

master's wife, behold, he doth sanctify the Name of God.

11. There are other things included in blasphemy, although they are not of themselves either among the mandatory or prohibitive commandments, as for example, when a great man, famed for his learning and piety, will do something that the public will suspect him on account thereof, even though such deeds be not transgressions, yet he has committed blasphemy, as for example: if he makes a purchase and does not pay for it at once,¹⁰ although he has the

¹⁰Yoma, 86a. C. Baba Mezia, 83b. G.

4. "If the Aleph-Lamad of the Name of God of the universe, or Yod-Heh of the Tetragrammaton be written, they must not be erased; needless to mention the Yod Heh of the Tetragrammaton as together they constitute a Name by itself, in addition to being part of the Tetragrammaton; but the Shin-Dalat of the Name Almighty, or the Zadi-Beth of the Name Lord of Hosts, may be erased.

5. All other attributes by which the Holy One, blessed is He! is praised, such as Graceful, Merciful, Great, Powerful, Awe-inspiring, Faithful, Jealous, Mighty and the like, are like other words of Holy Writ which may be erased.⁵

6. A vessel with a Name inscribed thereon, the part whereon the Name appears must be cut out and hidden.⁶ Even when a Name be engraved on a vessel of metal or glass, if he deliberately recasts the vessel he is lashed, for the engraved part should be cut out and hidden. Likewise, if one

ד * כתב אל"ף למ"ד מאלהים
יו"ד ה"א מיהוה אינו נמחק. ואצ"ל
יה שהוא שם בפני עצמו. מפני שזה
השם מקצת שם המפורש הוא. אבל
הכותב שי"ן דל"ת משדי צד"י בי"ת
מצבאות הרי זה נמחק:

ה שאר הכינויין שמשבחין בהן
את הקב"ה כגון חנון ורחום הגדול
הגבור והנורא הנאמן קנא וחזק
וכיוצא בהן הרי הן כשאר כתבי
הקדש ומותר למוחקן:

ו כלי שהיה שם כתוב עליו קוצץ
את מקום השם וגונו. ואפילו היה
השם חקוק בכלי מתכות או בכלי
זכוכית והתיך הכלי הרי זה לוקה
אלא חותך את מקומו וגונו. וכן אם

RABD'S CRITICISM

"If the first two letters of the Name, etc." this is void; the sages spoke of only (Shebuot, 35) if there was intention to write the full Name of God of the universe, or the Tetragrammaton, and he wrote only the first two letters thereof; but the first two letters without such intention are as the first two letters of Almighty or of Hosts which may be erased." Maimonides forbids it because it is part of the Tetragrammaton. (C. G.).

⁵Shebu'ot 35. C.

⁶Arakin, 6b. C.

השנת הראב"ד

* כתב אל"ף למ"ד מאלהים. א"ל זה אינו
כלום שלא אמרו אל"ף זאל"ף למ"ד
מאלהים וי"ה מיהוה אל"ף ז' וד' משדי
ו"ז ממצבאות הרי אלו נמחקים:

פרק ששי

א כל המאבד שם מן השמות הקדושים הטהורים שנקרא בהם הקב"ה לוקה מן התורה. שהרי הוא אומר בעבודת כוכבים ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם:

ב ושבעה שמות הם. השם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א והוא השם המפורש. או הנכתב אדני. ואל. אלוה. ואלהים. ואלהי. ושדי. וצבאות. כל המוחק אפילו אות אחת משבעה אלו לוקה:

ג כל הנטפל לשם מלפניו מותר למוחקו כגון למ"ד מליהוה ובי"ת מבאלהים וכיוצא בהן אינן כקדושת השם. וכל הנטפל לשם מאחריו כגון ד' של אלהיך וכ"ס של אלהיכם וכיוצא בהן אינן נמחקים והרי הם כשאר אותיות של שם מפני שהשם מקדשם. ואף על פי שנתקדשו ואסור למוחקם המוחק אלו האותיות הנטפלות אינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות:

CHAPTER VI

1. Whosoever willfully destroys an inscription of any of the Holy and Pure Names by which the Holy One, blessed is He! is called,¹ is guilty of a sin punishable under the laws of the Torah with flogging. For, behold, it is said of idolatry: "And ye shall destroy their name from that place, but ye shall not do so unto the Lord your God" (Deut. 22.3-4).

2. There are seven such names:² Tetragrammaton, but written to be pronounced Lord, All Powerful; God; God of the universe; God of our Fathers; Almighty; and Hosts. Whosoever erases even one letter of these seven Names is flogged.

3. All affixes to any of these Names such as the letter Lamad, meaning *to* or the letter Beth, meaning *from* God, may be erased, but the suffixes, such as the letter Caph at the end of the Name meaning *thy*

God, or the letters Caph and Mem at the end of the Name, meaning *your* God, and like letters must not be erased, for they are as sacred as the other letters of the Name, because the Name itself hallows them. Nevertheless, whosoever erases one of these suffixes, is not flogged, but punished after the manner of a rebel.³

¹Menahot, 30. Makkot, 22. Sifre, Deut. 22. C.

²Shebu'ot, 35. Sophrim, ch. 4. C. G.

³Shebu'ot, 35b. C.

though an Israelite, wrote a Book of the Torah, such book must be burned together with the mentioned Names therein, because he believes not in the sacredness of the Name, and surely did not write it in His name, but thought of it merely as of secular matters, and because his mind was such, no Name therein was sanctified. Moreover, it is mandatory to burn it so that there be left no monument either to the infidels or to their works. But if an idolater wrote the Name, it shall be hidden. Likewise, volumes of the Holy Scriptures which became moth-eaten, or which were written by an idolater, shall be hidden.¹¹

9. All the Names mentioned in connection with Abraham, are sacred, even this one, saying: "My Lord, if now I have found grace" (Gen. 18.3), is sacred. All the names mentioned in connection with Lot are profane, save this one: "Not so my Lord, I pray Thee, behold if now Your servant has found grace" (Ibid. 19. 18.19). All the Names mentioned in connection with Geboth Benjamin (Judg. 20) are sacred. All the names mentioned in connection with Micha (Ibid. 17) are profane. All the Names mentioned in connection with Naboth (I Kings 21.3) are sacred. Every Solomon mentioned in Song of Songs is sacred, and it is like the other Attributes, save only the one saying: "Thou, O Solomon, shall have the thousand" (Song of Songs VIII. 12). Every mention of King in

בקדושה אבל אפיקורוס ישראל שכתב ספר תורה שורפין אותו עם האזכרות שבו. מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו אלא שהוא מעלה בדעתו שזה כשאר הדברים והואיל כן לא נתקדש השם. ומצוה לשורפו כדי שלא להניח שם לאפיקורוסים ולא למעשיהם. אבל עובד כוכבים שכתב את השם גונזין אותו. וכן כתבי הקדש שבלו או שכתבן עובד כוכבים יגזו:

ט כל השמות האמורים באברהם קדש אף זה שנאמר אדני אם נא מצאתי חן הרי הוא קדש. כל השמות האמורים בלוט חול חוץ מזה אל נא אדני הנה נא מצא עבדך חן. כל השמות האמורים בנבעת בנימין קדש. כל השמות האמורים במיכה חול. כל השמות האמורים בנכות קדש. כל שלמה האמור בשיר השירים קדש והרי הוא כשאר הכנויין חוץ מזה האלף לך שלמה. כל

¹¹Gittin, 45b. C.

היה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת. נודמנה לו טבילה של מצוה כורך עליו גמי וטובל ואם לא מצא גמי מסבב בבגדיו ולא יהדק כדי שלא יחוץ שלא אמרו לכרוך עליו אלא מפני שאסור לעמוד בפני השם כשהוא ערום:

ז הסותר אפילו אבן אחת דרך השחתה מן המזבח או מן ההיכל או משאר העזרה לוקה שנאמר בעבודת כוכבים כי את מזבחותם תתוצון וכתוב לא תעשון כן לה' אלהיכם. וכן השורף עצי הקדש דרך השחתה לוקה שנאמר ואשריהם תשרפון באש וכתוב לא תעשון כן לה' אלהיכם:

ח כתבי הקדש כולן ופירושיהן וביאוריהן אסור לשורפם או לאבדם ביד והמאבדן ביד מכן אותו מכת מרדות. במה דברים אמורים בכתבי הקדש שכתבם ישראל

had a Name written upon his flesh, he shall not wash, anoint himself or remain in unclean places; if he must undergo a mandatory emersion, he shall cover it with a leaf or, when no leaf is to be found, with part of his garments, yet must he not fasten it lest it be obstructive to the emersion, as it was not said to cover it save only because it is forbidden to remain nude in the Presence of the Name.⁷

7. He who wilfully destroys even one stone of the altar, or of the Temple, or of any other part of the Court, is lashed; for it is said with respect to idolatry: "For their altars must ye demolish," and it is written: "Ye shall not do so unto the Lord your God" (Deut. 12.4)⁸; Likewise, if one willfully sets fire to trees intended for sacred use is lashed, for it is said: "And their sacred

trees ye shall burn in fire," and it is also written: "Ye shall not do so unto the Lord your God" (Ibid).⁹

8. All the Holy Scriptures and their exegesis and commentaries, must not be burned or otherwise willfully destroyed, and whosoever willfully destroys them is punished by being smitten as a rebel. Whereat are these words directed? Only with respect to sacred writings which were written in sacredness by an Israelite; but if an atheist, even

⁷Shabbat, 120a. C.

⁸Sifre, Deut. 12. C.

⁹Makkot, 22. C.

¹⁰Shabbat, 117. C.

Holy One, blessed is He! from the First Intelligence even unto the summit of the earth to know from them His greatness—immediately the Holy Spirit will rest upon him. And, when the Spirit will rest upon him his soul will be mingling with the Angels of the degree of the Sphere called Men, and will be transformed into another being, and will understand his own intelligence that he is not as he was, but that he was elevated above the degree of other wise sons of man, as it is said of Saul: "And thou shalt prophesy among them and thou shalt be turned into another man" (I Sam. 10.6).

2. Prophets are of various degrees. Even as there is in wisdom, one wise man greater than his fellow, so it is in prophecy, one prophet is greater than another prophet. But all of them do not see the vision of prophecy save in a dream, in a vision by night, or

during the day when a deep slumber falls upon them, as it is said: "I become known to him in vision; I speak to him in a dream" (Num. 12.6). And they all, when they prophesy, tremble in all their limbs, the strength of their bodies gives way, their thinking power becomes unbalanced, the sense of understanding alone remains open to grasp what it will see, as it is said of Abraham: "And behold, a great trembling and darkness befell upon him" (Gen. 15.12); and as it is said of Daniel: "For my comeliness was turned into corruption, and I retained no strength" (Dan. 10.8).

מצורה ראשונה עד טבור הארץ ויודע מהן גדלו. מיד רוח הקודש שורה עליו. ובעת שתנוח עליו הרוח תתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה אלא שנתעלה על-מעלת שאר בני אדם החכמים כמו שנאמר בשאול והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר: ב הנביאים מעלות מעלות הן. כמו שיש בחכמה חכם גדול מחבירו כך בנבואה נביא גדול מנביא. וכולן אין רואין מראה הנבואה אלא בחלום בחזיון לילה. או ביום אחר שתפול עליהן תרדמה כמו שנאמר במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. וכולן כשמתנבאים אבריהן מזדעזעין וכחהגוף כשלועשתנותיהם מתטרפות ותשאר הדעת פנויה להבין מה שתראה. כמו שנאמר באברהם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו. וכמו שנאמר בדניאל והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח:

מלכיא האמור בדניאל חול חוץ
 מזה אנת מלכא מלך מלכיא והרי
 הוא כשאר הכנויין:

פרק שביעי

א מיסודי הדת לידע שהאל
 מנבא את בני האדם. ואין הנבואה
 חלה אלא על חכם גדול בחכמה
 גבור במדותיו ולא ידא יצרו מתגבר
 עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר
 בדעתו על יצרו תמיד והוא בעל
 דעה רחבה נכונה עד מאד. אדם
 שהוא ממולא בכל המדות האלו
 שלם בגופו כשיכנס לפרדס וימשך
 באותן הענינים הגדולים הרחוקים,
 ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג
 והוא מתקדש והולך ופורש מדרכי
 כלל העם ההולכים במחשכי הזמן
 והולך ומורו עצמו ומלמד נפשו
 שלא תהיה לו מחשבה כלל באחד
 מדברים בטלים ולא מהבלי הזמן
 ותחבולותיו אלא דעתו פנויה תמיד
 למעלה קשורה תחת הכסא להבין
 באותן הצורות הקדושות המהורות
 ומסתכל בחכמתו של הקב"ה כולה

Daniel is profane, save this one where it is said: "Thou art the King of Kings" (Dan. 2.37),¹² and it is like the other Attributes.

CHAPTER VII

1. It is a fundamental part of religion to acknowledge that God bestows prophecy upon the sons of men. But prophecy does not descend¹ save upon a wise man, eminent in wisdom, of sterling character, never subdued by worldly passion, but conquering it by an ever-present will-power, broad-minded and settled to the highest degree. A man, endowed with all these moral principles, of sound physique, when he enters the Vineyard and is carried away with the current of these great and remote subjects, and possessed of a mind ready to understand and attain, he continuing to gain in saintliness, separated from the general public which

follows the dark paths of the times, continuing to take care of himself, training his soul to heed no thought in idle affairs nor in the vanities and phantasies of the time, but his mind be constantly ready and directed Upward, connected to the Throne Beneath, to understand the Holy and Pure Intelligences and to penetrate the scope of Wisdom of the

¹²Shebu'ot 35. C.

¹Nedarim, 35; Pesahim, 66; Shabbat, 30. C. G.

the disciples of the prophets had before them the harp, the timbrel, the flute and the violin when they were seeking the spirit of prophecy, whereof it is said: "And they strove to prophecy" (I Sam. 10.5), meaning, they followed the path of prophecy until they did prophesy, as one says: "Yonder is one aspiring to become great."

5. They that seek the spirit of prophecy are called disciples of the prophets, and, although they train their minds well, it is uncertain whether the Shekinah will rest upon them or whether it will not.

6. All the things hereinof spoken is the path of prophecy for all prophets, First and Last, save Moses our Master, the Master of all prophets. And what division is there between the prophecy of Moses and that of all the other prophets? All the other prophets prophesied while in a dream, or in a vision, but

Moses our Master prophesied while awake and standing up, as it is said: "And when Moses went into the tent of meeting that He might speak with Him, then he heard the Voice speaking unto him" (Num. 7.89); all other prophets received it through an Angel, they therefore saw what they did see in the form of allegory and riddles, but Moses our Master did not receive it through an angel, for it is said: "With him do I speak mouth to mouth" (Ibid. 12.8), and it is also said: "and the Lord spoke unto Moses face to face" (Ex.

לפיכך בני הנביאים לפנידם נבל ותוף וחליל וכנור והם מבקשים הנבואה והוה שנאמר והמה מתנבאים כלומר מהלכין בדרך הנבואה עד שינבאו כמו שאתה אומר פלוני מתגדל:

ה אלו שהם מבקשין להתנבא הם הנקראים בני הנביאים. ואף על פי שמכוונים דעתם אפשר שתשרה שכינה עליהן ואפשר שלא תשרה: ו כל הדברים שאמרנו הם דרך נבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים חוץ ממה רבינו רבן של כל הנביאים. ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים שכל הנביאים בחלום או במראה ומשה רבינו מתנבא והוא ער ועומד שנאמר ובבוא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע הקול מדבר אליו. כל הנביאים על ידי מלאך. לפיכך רואים מה שהם רואים במשל וחידה. משה רבינו לא על ידי מלאך שנאמר פה אל פה אדבר בו. ונאמר ודבר ה' אל משה פנים אל פנים.

ג הדברים שמודיעים לנביא
במראה הנבואה דרך משל מודיעין
לו ומיד יחקק בלבו פתרון המשל
במראה הנבואה וידע מה הוא.
כמו הסולם שראה יעקב אבינו
ומלאכים עולים ויורדים בו והוא
היה משל למלכיות ושעבודן. וכמו
החיות שראה יחזקאל והסיר נפוח
ומקל שקד שראה ירמיה והמגלה
שראה יחזקאל והאיפה שראה
זכריה. וכן שאר הנביאים. מהם
אומרים המשל ופתרונו כמו אלו.
ויש שהן אומרים הפתרון בלבד.
ופעמים אומרים המשל בלבד בלא
פתרון כמקצת דברי יחזקאל וזכריה
וכולן במשל ודרך חידה הם
מתנבאים:

ד כל הנביאים אין מתנבאין
בכל עת שירצו אלא מכוונים דעתם
ויושבים שמחים וטובי לב ומתבודדים
שאינ הנבואה שורה לא מתוך עצבות
ולא מתוך עצלות אלא מתוך שמחה.

3. The matters concerning which a prophet is informed by vision of prophecy, are imparted to him allegorically, but the interpretation thereof is engraved upon his heart simultaneously with the vision and he knows what it means, as the vision of the ladder which Jacob our father saw: "The angels of God were ascending and descending upon it" (Gen. 28.12); which was a parable, the interpretation of which is the rise and fall of kingdoms, or as the Living Creatures which Ezekiel saw (Ezek. I. 1-27), or the Seething Pot and the Almond Rod which Jeremiah saw (Jer. I. 12-13), or the Scroll of Parchment which Ezekiel saw (Ezek. 2.9), or the Measure which Zechariah saw (Zech. 2.5). And so with the rest of the prophets; some of them relate the parable and its interpretation as these;

others relate the interpretation alone; and still others relate the parable only without the interpretation, as parts of the prophecies of Ezekiel and Zechariah, but all of them are prophesying in parables and metaphors.

4. All the prophets do not prophesy every time they may desire, but they must prepare their minds, rest in a state of exultation and hearty contentment, and in undisturbed solitude; for, prophecy does not rest upon any prophet either when he is in a state of melancholy or in a state of indolence, but when he is in a state of delightfulness.² Therefoer,

²Shabbot, 30a. C.

here"(Deut. 5.30-31). Herefrom we learn that all other prophets, when the spirit of prophecy departs from them, return to their tent for their bodily needs, they all, like unto the rest of the people. Therefore, do they not remain separated from their wives. But Moses our Master returned not again to his erstwhile abode, he therefore separated himself forever from his wife and from like matters; his intellect became apprenticed to the Rock of the Universe; glory never departed from him; his countenance became adorned with rays of light, and his saintliness was like that of Angels.

7. A prophet may possess the spirit of prophecy for his own sake alone, to broaden his mind and increase his knowledge so that he may know that which he did not know of certain great matters, or he may be sent to a nation of among the nations of the world, or to the inhabitants of a city, or to a government to establish them righteously, to instruct them what to do, or to restrain them from the evil deeds on their hands; and when he is so sent he is given a token or miracle so that the people may know that he is in truth the messenger of God. Nevertheless, not every one who delivers a token or performs a miracle should be believed to be a prophet; for only such man whom we knew heretofore to be worthy of prophecy, both by his wisdom and by his conduct, in consequence whereof he was above

הנביאים כשהנבואה מסתלקת מהם חוזרים לאהלם שהוא צרכי הנוף כלם כשאר העם. לפיכך אין פורשין מנשותיהם. ומשה רבינו לא חזר לאהלו הראשון לפיכך פירש מן האשה לעולם ומן הדומה לו ונקשרה דעתו לצור העולמים ולא נסתלק מעליו ההוד לעולם וקרן עור פניו ונתקדש כמלאכים:

ז הנביא אפשר שתהיה נבואתו לעצמו בלבד להרחיב לבו ולהוסיף דעתו עד שידע מה שלא היה יודע מאותן הדברים הגדולים. ואפשר שישולח לעם מעמי הארץ או לאנשי עיר או ממלכה לכוון אותם ולהודיעם מה יעשו או למונעם ממעשים הרעים שבידיהם. וכשמשלחים אותו נותנין לו אות ומופת כדי שידעו העם שהאל שלחו באמת. ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו שהוא נביא. אלא אדם שהיינו יודעים בו מתחלתו שהוא ראוי לנבואה בחכמתו ובמעשיו

ונאמר ותמונת ה' יביט כלומר שאין שם משל אלא רואה הדבר על בוריו בלא חידה ובלא משל. הוא שהתורה מעידה עליו במראה ולא בחידות שאינו מתנבא בחידה אלא במראה שרואה הדבר על בוריו. כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגין ומשה רבינו אינו כן הוא שהכתוב אומר כאשר ידבר איש אל רעהו כלומר כמו שאין אדם נבהל לשמוע דברי חבירו כך היה כח בדעתו של משה רבינו להבין דברי הנבואה והוא עומד על עומדו שלם. כל הנביאים אין מתנבאים בכל עת שירצו משה רבינו אינו כן אלא כל זמן שיחפוץ רוח הקודש לובשתו ונבואה שורה עליו ואינו צריך לכיין דעתו ולהודמן לה שהרי הוא מכוון ומוזמן ועומד כמלאכי השרת. לפיכך מתנבא בכל עת שנאמר עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם. ובוזה הבטיחו האל שנאמר לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי. הא למדת שכל

33.11); and it is further said: "And the similitude of the Lord doth he behold" (Num. 12.8); which is to say that there is no manner of parable, for he sees the matter in its clearness without riddle and without parable, which is as the Torah testifies concerning him: "Even manifestly, and not in dark speeches" (Ibid.); he does not prophesy in dark speech but by sight for he sees the matter in its clearness; all prophets are awe-stricken, trembling and faint, but Moses our Master is not so, which is as the Verse says: "As a man speaketh unto his friend" (Ex. 33.11), meaning, that as no man trembles to hear the words of his friend, so was the power of the mind of Moses our Master to understand the words of prophecy, he remaining upright at his post unaffected; all other prophets could not prophesy any time they wanted, but not so

Moses our Master, who at any time he desired, the Holy Spirit covered him, and prophecy rested upon him, and he needed not to prepare his mind, or be in readiness to meet it, as he was prepared and ready constantly like unto the ministering Angels. He, therefore, prophesied at all times, even as it is said: "Stand ye and let me hear what God will command concerning you" (Num. 9.8). Moreover, in this, Almighty assured him, saying: "Go and say to them, 'Return ye to your tents' and, as for thee, remain standing with me

CHAPTER VIII

1. Moses our Master was not believed in by Israel because he delivered tokens, for whosoever bases his belief contingent upon tokens retains suspicion in his heart, for it is possible that the token was delivered by means of enchantment and witchcraft. But all the tokens delivered by Moses in the wilderness were responsive to necessities, and not as testimony for prophecy. When it became necessary to have the Egyptians sunk, he divided the sea and drowned them therein; when our need was food, he brought down for us Manna; when they became thirsty, he split open the rock for them; when the Korah confederacy denied him, the earth swallowed them up. Likewise came to pass all the other tokens. Wherein, then, did they believe in him? In being present at Mount Sinai; for our own eyes

saw and not through a stranger's, and our own ears heard and not that of another; the flame, the thunder and lightning, and he drew near the thick cloud and the Voice speaking unto him, we listening, saying: "Moses, Moses, go and tell them thus and such," for so he also said: "The Lord spoke with you face to face in the mount out of the midst of fire" (Deut. 5.4); and it is moreover said: "The Lord made not this covenant with our fathers, but with us, even us" (Ibid. -31). Whencefrom do we know that the standing at Mount Sinai alone is the evidence which makes his pro-

פרק שמיני

א משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה. שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף. אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו. לא להביא ראיה על הנבואה. היה צריך להשקיע את המצריים קרע את הים והצלילן בתוכו. צרכנו למזון הוריד לנו את המן. צמאו בקע להן את האבן. כפרו בו עדת קרח בלעה אותן הארץ. וכן שאר כל האותות. ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעיינינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להן כך וכך. וכן הוא אומר פנים בפנים דבר ה' עמכם. ונאמר לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת. ומנין שמעמד הר סיני לברו היא הראיה לנבואתו

שנתעלה בהן על כל בני גילו והיה מהלך בדרכי הנבואה בקדושתה ובפרישותה ואחר כך בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל שלחו מצוה לשמוע ממנו שנאמר אליו תשמעון. ואפשר שיעשה אות ומופת ואינו נביא וזה האות יש לו דברים בגו. ואף על פי כן מצוה לשמוע לו הואיל ואדם גדול וחכם וראוי לנבואה והוא מעמידים אותו על חזקתו. שבכך נצטוינו כמו שנצטוינו לחתוך את הדין על פי שני עדים כשרים ואף על פי שאפשר שהעידו בשקר הואיל וכשרים הם אצלינו מעמידין אותן על כשרותן. ובדברים האלו וכיוצא בהן נאמר הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו. ונאמר כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב:

prophet. In this we were commanded to do as we were commanded to base a legal decision upon the testimony of two proper witnesses, even though they may have testified falsely, yet, because we consider them to be proper, their testimony must stand upon their fitness, and concerning this and like matters it is said: "The secret things belong unto the Lord our God; but the things that are revealed belong unto us and to our children" (Deut. 29.28); and it is said: "For man looketh on the outward appearance, but the Lord looketh on the heart" (I Sam. 16.7).

all his associates, and walked in the requisite ways of prophecy, in its holiness and self-denial, if, thereafter, he came and delivered a token and performed a miracle and said that he is a messenger of God, it is a mandatory commandment to hearken unto him, for it is said: "Unto him ye shall hearken" (Deut. 18.15). And yet, it is even possible that one such will deliver a token and perform a miracle and not be a prophet; as for the token, it might contain some doubtful matter; notwithstanding this, it is mandatory to hearken unto him; for, seeing that he is a great man, wise and worthy of being a prophet, he must be sustained on the presumption that he is a

it was that the Holy One, blessed is He! made known to him that these tokens were of no need save until they go forth out of Egypt, but after they go forth, when they will stand upon this Mount the suspicious thoughts which they might be thinking after thee will disappear, for I am here-with investing thee with a token which they will know in truth that it was I Who sent thee from the very start, so that there be left no suspicion in their heart. And it is this what the Verse says: "And this shall be the token unto thee, that I have sent thee: when thou hast brought forth the people out of Egypt, ye shall serve God upon this mountain" (Ibid. 3. 12). Consequently, it must be said that in every prophet who rises up after Moses our Master, we do not believe because of the token

alone, so as to say: "If he deliver a token we will hearken to all of his prophesying"; but because of the commandment which Moses commanded in the Torah and said, if he do give a token, "Unto him ye shall hearken" (Deut. 18.15). Even as he commanded us to render decision in a matter on the testimony of two witnesses, although we do not know whether they have testified truth or falsehood, so it is mandatory to hearken to such prophet, notwithstanding our lack of knowledge whether the token is true or whether it was delivered by witchcraft and enchantment.

שהודיעו הקב"ה שאלו האותות אינן אלא עד שיצאו ממצרים ואחר שיצאו ויעמדו על ההר הזה יסתלק הרהור שמהרהרין אחריו שאני נותן לך כאן אות שידעו שאני שלחתיך באמת מתחילה ולא ישאר בלבם הרהור. והוא שהכתוב אומר וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה. נמצאת אומר שכל נביא שיעמוד אחר משה רבינו אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כדי שנאמר אם יעשה אות נשמע לו לכל מה שיאמר. אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה ואמר אם נתן אות אליו תשמעון. כמו שצונו לחתוך הדבר על פי שנים עדים ואף על פי שאין אנו יודעין אם העידו אמת אם שקר. כך מצוה לשמוע מזה הנביא אף על פי שאין אנו יודעים אם האות אמת או בכישוף ולט:

שהיא אמת שאין בו דופי שנאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם. מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה:

ב נמצאו אלו ששולח להן הם העדים על נבואתו שהיא אמת ואינו צריך לעשות להן אות אחר. שהם והוא עדים בדבר כשני עדים שראו דבר אחד ביחד שכל אחד מהן עד לחבירו שהוא אומר אמת ואין אחד מהן צריך להביא ראיה לחבירו. כך משה רבינו כל ישראל עדים לו אחר מעמד הר סיני ואינו צריך לעשות להם אות. וזה שאמר לו הקב"ה בתחילת נבואתו בעת שנתן לו האותות לעשותן במצרים ואמר לו ושמעו לקולך. ידע משה רבינו שהמאמין על פי האותות יש בלבבו דופי ומהרהר ומחשב והיה נשמט מלילך ואמר והן לא יאמינו לי. עד

phesy true without a shadow of suspicion? Because it is said: "Lo, I come unto thee in a thick cloud, that the people may hear when I speak unto thee, and may also believe thee forever" (Ex. 19.9). Evidently, hitherto they did not believe in him with an everlasting belief, but with a belief wherein there is after-thought and reflection.¹

2. Consequently they to whom he was sent are the witnesses by whom the truth of his prophecy is established, wherefor he needed no other token to deliver to them, as they and he witnessed it together, and as when two witnesses see one thing together each one testifies for the other that he speaks the truth, and neither needs other testimony for the other. Thus, Moses our Master, all Israel are his witnesses since their presence at

Mount Sinai, and there was no need for him to deliver to them any token. This is what the Holy One, blessed is He! spoke unto him, when he commenced to prophesy, at the time He endowed him with the tokens to be delivered in Egypt, saying to him: "And they shall hearken to thy voice" (Ex. 3.18). Moses our Master knew that whosoever believes on the testimony of tokens retains in his heart suspicions and continues to think and reflect; and he endeavored not to go, saying: "But, behold, they will not believe me" (Ibid. 4.1). Then

¹See Ikarim I. 18. C.

CHAPTER IX

פרק תשיעי

1. It is a clear and manifest principle concerning the Torah that as a Law it is permanently established forever and evermore; and that it is not subject to mutability, nor to diminution, nor to amendment; for it is said: "All this word which I command you, that shall ye observe to do; thou shalt not add thereto, nor diminish from it" (Ibid. 13.1); and it is further said: "But the things that are revealed belong unto us and to our children forever, that we may do all the words of this law" (Ibid. 29.28). Herefrom we learn that according to all the words of the Torah we are commanded to do forever. It is, moreover, said: "a statute forever throughout your generations" (Num. 15.15); and again it is said:¹ "It is not in heaven" (Deut. 30.12); herefrom we learn that no prophet

is thereafter permitted to make any innovation. Therefore, should a man rise up, whether he be from among the Gentiles or whether from among Israel, and deliver a token and perform a miracle saying, that God hath sent him to add a commandment, or to diminish a commandment, or to interpret a certain commandment of among the commandments with such interpretation as we have not heard by tradition from Moses; or he said, that these commandments with which Israel was charged are not forever and throughout all generations, but that they were commandments in keeping

א דבר ברור ומפורש בתורה
שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי
עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון
ולא תוספת שנאמר את כל הדבר
אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרון
לעשות לא תוסף עליו ולא תגרע
ממנו. ונאמר והגלות לנו ולבנינו
עד עולם לעשות את כל דברי
התורה הזאת. הא למדת שכל דברי
תורה מצווין אנו לעשותן עד עולם.
וכן הוא אומר חוקת עולם
לדורותיכם. ונאמר לא בשמים היא.
הא למדת שאין נביא רשאי לחדש
דבר מעתה. לפיכך אם יעמוד איש
בין מן האומות בין מִישראל ויעשה
אות ומופת ויאמר שה' שלחו להוסיף
מצוה או לגרוע מצוה או לפרש
במצוה מן המצות פירוש שלא שמענו
ממשה. או שאמר אותן שהמצות
שנצטוו בהן ישראל אינן לעולם
ולדורי דורות אלא מצות לפי זמן

¹See Baba Mezi'a 59. C.

ג לפיכך אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו ואנו יודעין בבאור שאותן האותות בלט וכשוף הן. לפי שנבואת משה רבינו אינה על פי האותות כדי שנערך אותות זה לאותות זה. אלא בעינינו ראינוה ובאזנינו שמענוה כמו ששמע הוא. הא למה הדבר דומה לעדים שהעידו לאדם על דבר שראה בעיניו שאינו כמו שראה שאינו שומע להן אלא יודע בודאי שהן עדי שקר. לפיכך אמרה תורה שאם בא האות והמופת לא תשמע אל דברי הנביא ההוא. שהרי זה בא אליך באות ומופת להכחיש מה שראית בעיניך והואיל ואין אנו מאמינים במופת אלא מפני המצות שצונו משה היאך נקבל מאות זה שבא להכחיש נבואתו של משה שראינו וששמענו:

3. Therefore, if a prophet arose and performed great tokens and miracles, and thereby seeks to deny the prophecy of Moses our Master, we must not hearken unto him, for we know clearly that those tokens are of enchantment and witchcraft, because the prophecy of Moses our Master is not based upon the tokens so as to make a comparison between the tokens of this one and the tokens of that one; for with our own eyes we saw it, and with our own ears we heard it even as he himself heard. This is rather to be compared to witnesses who testify before a man concerning a matter which he saw with his own eyes that it is not as he saw it, who does not hearken to them, but certainly knows that they are false witnesses. Therefore it is said in the Torah, if even the sign or the

wonder come to pass: "Thou shalt not hearken unto the words of that prophet" (Ibid. 13.3). Behold, this one comes to thee with token and wonder to deny that which thou didst see with thine own eyes; whereas we do not believe in a miracle save because of the commandments which Moses commanded us, how will we accept this token which is brought to deny the prophecy of Moses which we saw and heard?

witholds his prophecy forfeits his life to Heaven, and of the three it is said: "I will require it of him" (Ibid.). Moreover, should a prophet, who is known to us as a prophet, charge us to violate one of all the commandments spoken of in the Torah, or many commandments, whether minor or major, it is mandatory to hearken unto him, if it be a need of the time. Thus did we learn traditionally from the early sages: "In all matters, if the prophet tell thee to forego the words of the Torah, even as Elijah on Mount Carmel did, hearken unto him, save only in idolatry".³ Provided, however, that the violation be temporary as, for example, Elijah on Mount Carmel, who sacrificed a burnt-offering without, whereas Jerusalem was chosen the only place therefor, and whosoever sacrifices without is guilty and suffers excision. And, because he is a prophet, it is mandatory to hearken unto him, for even in this it is said: "Unto him ye shall hearken" (Deut. 18.15). Had they at that time asked Elijah, and said unto him: How can we abolish that which it is written in the Torah: "Take heed to thyself that thou offer not thy burnt-offerings in every place that thou seest" (Ibid. 12.13)? He would have replied: "This is not spoken of save against the one who sacrifices without continuously who is guilty and suffers excision, even as Moses hath commanded; but I am sacri-

והכובש נבואתו חייב מיתה בידים שמים ובשלשתן נאמר אנכי אדרוש מעמו. וכן אם יאמר לנו הנביא שנודע לנו שהוא נביא לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה או על מצות הרבה בין קלות בין חמורות לפי שעה מצוה לשמוע לו. וכן למדנו מחכמים ראשונים מפי השמועה בכל אם יאמר לך הנביא עבור על דברי תורה כאלהיו בהר הכרמל שמע לו חוץ מעבודת כוכבים. והוא שיהיה הדבר לפי שעה. כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב עולה בחוץ וירושלים נבחרת לכך והמקריב בחוץ חייב כרת. ומפני שהוא נביא מצוה לשמוע לו וגם בזה נאמר אליו תשמעון. ואילו שאלו את אליהו ואמרו לו היאך נעקור מה שכתוב בתורה פן תעלה עולותיך בכל מקום. היה אומר לא נאמר אלא המקריב בחוץ לעולם חייב כרת כמו שצוה משה.

³Yebamot, 90; Sifre, Deut. 18, C.

היו. הרי זה נביא שקר שהרי בא להכחיש נבואתו של משה. ומיתתו בחנק על שהזיד לדבר בשם ה' אשר לא צוהו. שהוא ברוך שמו צוה למשה שהמצוה הזאת לנו ולבנינו עד עולם ולא איש אל ויכזב:

ב אם כן למה נאמר בתורה נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך. לא לעשות דת הוא בא אלא לצוות על דברי התורה ולהזהיר העם שלא יעברו עליה. כמו שאמר האחרון שבהן זכרו תורת משה עבדי. וכן אם צונו בדברי הרשות כגון לכו למקום פלוני או אל תלכו. עשו מלחמה היום או אל תעשו. בנו חומה זו או אל תבנה. מצוה לשמוע לו והעובר על דבריו חייב מיתה בידי שמים שנאמר והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי הנביא אשר ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו: ג וכן נביא שעבר על דברי עצמו

with those times only, behold him, he is a false prophet, seeing that he came to deny the prophecy of Moses; and his punishment is death by strangulation, because he wilfully spoke in the name of God concerning that which He did not charge him; for He, blessed is He! commanded Moses, saying, that this enactment was "unto us and unto our children forever" (Deut. 29.28); and, "God is not a man that He should lie" (Num. 23.19).

2. If it be so, wherefore is it said in the Torah: "I will raise them up a prophet from among their brethern, like unto thee" (Deut. 18.18)? Indeed, not to establish a religion is he to come, but to command concerning the words of the Torah and warn the people not to transgress it, as the last of among them said: "Remember

ye the Torah of Moses My servant" (Mal. 3.22). Likewise if he command us concerning secular things, for example: Go ye to yon place, or do not go; join battle this day, or do not join, construct this fortress, or do not construct it, it is mandatory to hearken unto him, and whosoever deliberately disregards his words has forfeited his life to Heaven, for it is said: "And it shall come to pass that whosoever will not hearken unto My words which he shall speak in my Name, I will require it of him" (Deut. 18.19).²

3. Likewise, a prophet who violates his own words, or who

²Sanhedrin, 89. C.

come to pass. . . Thou shalt not hearken unto the words of that prophet. . . Because he hath spoken perversion against the Lord your God" (Ibid. 13. 2.4.6); and, lo, he came to refute the prophecy of Moses, we therefore know of a certainty that he is a false prophet, and all that which he did was done by enchantment and witchcraft, and he shall be strangled.

CHAPTER X

1. Every prophet who will arise among us and say that he is the messenger of God, is not obliged to deliver a token like unto one of the tokens of Moses our Master, or Elijah, or Elisha, wherein there is a change in the natural laws of the universe. But his token should be by foretelling things which are to come to pass in the world, and his words come

true; as it is said: "And if thou wilt say in thy heart: 'How shall we know the word which the Lord hath not spoken?' When a prophet speaketh in the name of the Lord, if the thing follow not, nor come to pass, that is the thing which the Lord hath not spoken, the prophet hath spoken it presumptuously, thou shalt not be afraid of him" (Deut. 18.21-22). Therefore, if a man, fit for prophecy, come as a messenger of the Name, and he comes not to add to nor diminish from but to advocate the service of God according to the commandments of the Torah, it is not said to him: "Divide the sea before us, or resurrect the dead, or perform like miracles,

לא תשמע אל דברי הנביא ההוא כי דבר סרה על ה' אלהיכם שהרי בא להכחיש נבואתו של משה. ולפיכך נדע בודאי שהוא נביא שקר וכל מה שעשה בלט וכשוף עשה ויהנק:

פרק עשירי

א כל נביא שיעמוד לנו ויאמר שה' שלחו אינו צריך לעשות אות כאחד מאותות משה רבינו או כאותות אליהו ואלישע שיש בהם שינוי מנהגו של עולם. אלא האות שלו שיאמר דברים העתידים להיות בעולם ויאמנו דבריו שנאמר וכי תאמר בלבבך איכה נדע הדבר וגו'. לפיכך כשיבוא אדם הראוי לנבואה במלאכות השם ולא יבוא להוסיף ולא לגרוע אלא לעבוד את ה' במצות התורה אין אומדין לו קרע לנו היס או החיה מת וכיוצא באלו

אבל אני אקריב היום בחוץ בדבר
ה' כדי להכחיש נביאי הבעל. ועל
הדרך הזאת אם צו כל הנביאים
לעבור לפי שעה מצוה לשמוע
להם. ואם אמרו שהדבר נעקר
לעולם מיתתו בחנק שהתורה אמרה
לנו ולבנינו עד עולם:

ד וכן אם עקר דבר מדברים
שלמדנו מפי השמועה או שאמר
בדין מדיני תורה שה' צוה לו שהדין
כך הוא והלכה כדברי פלוני הרי
זה נביא השקר ויחנק. אף על פי
שעשה אות. שהרי בא להכחיש
התורה שאמרה לא בשמים היא.
אבל לפי שעה שומעין לו בכל:

ה במה דברים אמורים בשאר
מצות אבל בעבודת כוכבים אין
שומעין לו ואפילו לפי שעה ואפילו
עשה אותות ומופתים גדולים ואמר
שה' צוהו שתעבד עבודת כוכבים
היום בלבד או בשעה זו בלבד הרי
זה דבר סרה על ה' ועל זה צוה
הכתוב ואמר ובא האות והמופת

ficing this day without, be-
cause God wills it, so as to
deny the prophets of Baal." In such manner, if all the pro-
phets command to violate
aught temporary, it is manda-
tory to hearken to them; but
if they say that the matter be
abolished forever, the one say-
ing so is punished with death by
strangulation, for the Torah
said: "Unto us and to our
children forever" (Ibid. 29.28).

4. In like manner, if he
abolish aught of the things
which we did learn by tradi-
tion, or if he say concerning a
given law of the laws of the
Torah that God charged him
to interpret the law thus, and
that the law should be decided
in favor of that man, behold,
he is a false prophet, and shall
be strangled, even though he
delivered a token; for, lo, he
came to refute the Torah
wherein it is said: "It is not in
heaven" (Ibid. 30.12). Never-

theless, if his charge be of a temporary nature, we must
hearken unto him in everything.

5. All these matters were said only concerning the rest of
the commandments, but concerning idolatry he must not
be listened to, even it be temporary, and even if he
delivered great tokens and performed great miracles and
said that God commanded him that idolatry should be wor-
shipped this day only, or this hour only; for, lo, this one
spoke perversion against God, and concerning such one Holy
Writ commanded, saying: "And the sign and the wonder

"That frustrateth the tokens of the imposters, and maketh diviners mad" (Ibid. 44.25). But as for the prophet, all of his words are established, as it is said: "Know now that there shall fall unto the earth nothing of the word of the Lord" (II Kings 10.10); again it is said: "the prophet that hath a dream, let him tell a dream; and he that hath My word, let him speak My word faithfully, What hath the straw to do with the wheat? saith the Lord" (Jer. 23.28), meaning that the words of astrologers and dreamers are likened to straw wherein there was mixed a few grains of wheat, but the word of the Lord is like unto wheat wherein there is no straw at all. Herein the Verse

מפר אותות בדים וקוסמים יהולל. אבל הנביא כל דבריו קיימין שנאמר כי לא יפול מדבר ה' ארצה. וכן הוא אומר הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר נאם ה'. כלומר שדברי הקוסמים והחלומות כתבן שנתערב בו מעט בר ודבר ה' כבר שאין בו תבן כלל. ובדבר הזה הכתוב הבטיח ואמר שאותן הדברים שמודיעין המעוננים והקוסמים לאומות ומכזבין הנביא יודיע לכם דברי אמת ואין אתם צריכין למעונן וקוסם וכיוצא בו שנאמר לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו' כי הגוים האלה וגו' ואמר נביא מקרבך מאחריך וגו'. הא למדת שאין הנביא עומד לנו אלא להודיענו דברים העתידים להיות

as for the things that the necromancers and astrologers foretell falsely to the nations, the prophet will inform you in true words, and you have no need for necromancer, or astrologer, or his like, as it is said: "There shall not be found among you anyone that maketh his son or his daughter to pass through the fire, one that useth divination, a soothsayer, or an enchanter, or a sorcerer, or a charmer, or one that consulteth a ghost, or a familiar spirit, or a necromancer. . . For these nations, that thou art to dispossess, hearken unto soothsayers, and unto diviners" (Deut. 18. 10. 11. 14); and it is then said: "A prophet will the Lord thy God raise up unto thee" (Ibid. 15). Herefrom you learn that the presence of a prophet among us is for no other purpose save that of foretelling things that are to come to pass in the world such

ואחר כך נאמין בך. אלא אומרים לו אם נביא אתה אמור דברים העתידים להיות והוא אומר ואנו מחכים לראות היבואו דבריו אם לא יבואו. ואפילו נפל דבר קטן בידוע שהוא נביא שקר. ואם באו דבריו כולן יהיה בעינינו נאמן:

ב ובדקין אותו פעמים הרבה אם נמצאו דבריו נאמנים כולן הרי זה נביא אמת כמו שנאמר בשמואל וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא לה':

ג והלא המעוננים והקוסמים אומרים מה שעתיד להיות ומה הפרש יש בין הנביא ובנים. אלא שהמעוננים והקוסמים וכיוצא בהן מקצת דבריהם מתקיימין ומקצתן אין מתקיימין. כענין שנאמר יעמדו נא וישיעוך הוברי שמים החוחים בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יבאו עליך. מאשר ולא כל אשר. ואפשר שלא יתקיים מדבריהם כלום אלא יטעו בכל כענין שנאמר

and then only shall we believe in thee". But it shall be said unto him: "If thou be a prophet, fortell things which are to come to pass". If he, indeed, foretells, we wait to see whether his words will come to pass or whether they will not come to pass, when, if even a minute detail be wanting it is certain that he is a false prophet. But if all of his words come to pass, he must be in our eyes trustworthy.

2. The examination must be continued many times; if all of his words be found true, lo, this is a true prophet, as it is said of Samuel: "And all Israel from Dan even to Beer-Sheba knew that Samuel was established to be a prophet of the Lord" (I Sam. 3.20).

3. Are not the necromancers and astrologists foretelling what is to come to pass, what, then, is the difference between a prophet and such as they?

Forsooth, necromancers, astrologists and their like, some of their words are established and some of their words are not established, as the subject is spoken of: "Let now the astrologers, the stargazers, the monthly prognosticators, stand up, and save thee from *some* of the things that shall come upon thee" (Is. 47.13); —of *some* of the things are spoken, but not of *all* of the things, because they are not capable to foretell all of the things. Moreover, it is possible, too, that none of their words be established, for they may entirely be misled, as the subject is spoken of:

and retracted it, as it appears in Tractat Shabbat⁴. Herefrom we learn that a prophet is tested solely by his prophecy concerning good tidings, which is in harmony with what Jeremiah said in his reply to Haniah son of Azzur, when Jeremiah was prophesying evil tidings and Hananiah good, saying unto him: "If my words will not be established, it would yet not be evidence that I am a false prophet; but if thy words be not established it will be proclaimed that thou art a false prophet". For it is said:—"Nevertheless hear thou now this word that I speak in thine ears, and in the ears of all the people: The prophets that have been before me and before thee of old prophesied against many countries, and against many kingdoms, of war, and of evil, and of pestilence; the prophet that prophesieth of peace, when the word of the prophet shall come to pass, then shall the prophet be known, that the Lord hath truly sent him" (Jer. 28.7-9).

5. A prophet of whom another prophet testified that he is a prophet, behold, he is an established prophet and he needs no further test; for, behold, Moses our Master vouched for Joshua and all Israel believed in him before he ever delivered a token, so must it be throughout the generations. A prophet whose prophecy had already been proclaimed, and whose words were believed time after time, or if another

הרשעים וחזר בדבריו. זה מפורש במסכת שבת. הא למדת שבדברי הטובה בלבד יבחן הנביא. הוא שירמיהו אמר בתשובתו לחנניה בן עוזר כשהיה ירמיה מתנבא לרעה וחנניה לטובה. אמר לו לחנניה אם לא יעמדו דברי אין בזה ראיה שאני נביא שקר אבל אם לא יעמדו דבריך יודע שאתה נביא שקר. שנאמר אך שמע נא את הדבר הזה וגו' הנביא אשר ידבר שלום בבוא דבר הנביא יודע הנביא אשר שלחו ה' באמת:

ה נביא שהעיד לו נביא אחר שהוא נביא הרי הוא בחזקת נביא ואין זה השני צריך חקירה. שהרי משה רבינו העיד ליהושע והאמינו בו כל ישראל קודם שיעשה אות. וכן לדורות. נביא שנודעה נבואתו והאמינו בדבריו פעם אחר פעם

⁴Shabbat, 55a. Because the wickedness was great, and the righteous did not sufficiently rebuke the evildoers. See Shabbat, 119b. G.

בעולם משובע ורעב מלחמה ושלום
וכיוצא בהן. ואפילו צרכי יחיד
מודיע לו. כשאול שאבדה לו אבדה
והלך לנביא להודיעו מקומה.
וכיוצא באלו הדברים הוא שיאמר
הנביא לא שיעשה דת אחרת או
יוסיף מצוה או ירע:

ד דברי הפורענות שהנביא אומר
כגון שיאמר פלוני ימות או שנה
פלונית רעב או מלחמה וכיוצא
בדברים אלו אם לא עמדו דבריו
אין בזה הכחשה לנבואתו. ואין
אומרים הנה דבר ולא בא. שהקב"ה
ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה
ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם
כאנשי נינוה. או שתלה להם כחזקיה.
אבל אם הבטיח על טובה ואמר
שיהיה כך וכך ולא באה הטובה
שאמר בידוע שהוא נביא שקר. שכל
דבר טובה שיגזור האל אפילו על
תנאי אינו חוזר. ולא מצינו שחזר
בדבר טובה אלא בחרבן ראשון
כשהבטיח לצדיקים שלא ימותו עם

as plenty, famine, war, peace
and like matters. For, even of
private matters he is informed.
For instance, Saul when he
sustained a loss he went to a
prophet to inquire for its
whereabouts.¹ Similar matters
to these the prophet may tell,
not to create another religion,
or add a commandment, or
diminish.

4. Concerning a prophet's
prediction of calamities, such
one would die, or such year
would be visited by famine,
or war, or matters similar
to these, even though his
words be not established, it
is not considered contradictory
to his prophecy. It shall not be
said: "Behold, he spoke and it
did not come to pass!" For, the
Holy One, blessed is He! is
long-suffering and abundant in
goodness, and repenteth Him
of the evil, and it is possible
that they repented and were
forgiven, as did the inhabitants

of Nineveh,² or that their fate was postponed, as was with
Hezekiah.³ But if he assured that good would come to pass,
saying that it would be thus and such, but the good he
promised did not come to pass, it is certain that he is a false
prophet, for every good thing God decides upon, even though
it be contingent, He doth not repent. And, we find no in-
stance when He repented from a good thing save only at the
destruction of the First Temple, when he assured the
righteous that they would not die together with the wicked

¹ I Samuel, 9.1-9. G.² Jonah, 3. 5-8 G.³ Isa. 38; 11 Kings, 20.6 G.

הלכות דעות

THE TREATISE OF ETHICS

אושהעיד לונביא והיה הולך בדרכי
הנבואה אסור לחשב אחריו ולהרהר
בנבואתו שמא אינה אמת. ואסור
לנסותו יותר מדאי ולא נהיה הולכים
ומנסים לעולם שנאמר לא תנסו את
ה' אלהיכם כאשר נסיתם במסה
שאמרו הישה' בקרבנו אם אין. אלא
מאחר שנודע שזה נביא יאמינו וידעו
כי ה' בקרבם ולא יהרהרו ולא
יחשבו אחריו. כענין שנאמר וידעו
כי נביא היה בתוכם:

prophet gave testimony concerning him, and he continued to follow the paths of prophecy, must not be looked upon with suspicious thoughts, or question the truth of his prophecy. And it is forbidden to test him more than necessary, or go on testing him forever for, it is said: "Ye shall not try the Lord your God, as ye tried Him in Massah" (Deut. 6.16), when they said: "Is the Lord among us, or not" (Ex. 17.7). But,

since a prophet is proclaimed they should believe and know that God is among them, and not suspect nor whisper behind his back, as it is said concerning the subject: "Yet shall they know that there hath been a prophet among them" (Eze.2.5).

הלכות דעות

THE TREATISE OF ETHICS

Embraces eleven commandments; five mandatory and six prohibitive, namely: (1) to imitate His ways; (2) to cleave to His adherers; (3) to love neighbors; (4) to love strangers; (5) not to hate neighbors; (6) to rebuke; (7) not to put any one to shame; (8) not to afflict the unfortunate; (9) not to bear tales; (10) not to seek vengeance; (11) not to bear a grudge. And the interpretation of all these commandments

is given in the succeeding chapters.

CHAPTER I

I. Each and every one of the sons of man has many innate tendencies which differ one from the other and which are extremely afar. There is one man of a feverish temperment, constantly vexed, and there is another man of a calm disposition, without angry moods whatever, and if he does show anger it is but one bit of anger in many years; one man is overmuch supercilious, and another man is extremely unobtrusive; one is sensual, whose being is never stilled by the

יש בכללן אחת עשרה מצות. חמש מצות עשה. ושש מצות לא תעשה. וזהו פרטן: (א) להדמות בדרכיו. (ב) להדבק ביודעיו. (ג) לאהוב את ריעים. (ד) לאהוב את הגרים. (ה) שלא לשנא אחים. (ו) להוכיח. (ז) שלא להלבין פנים. (ח) שלא לענות אמללים. (ט) שלא להלוך רכיל. (י) שלא לנקום. (יא) שלא לנטור. וביאור כל המצות האלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א דעות הרבה יש לכל אחד ואחד מבני אדם וזו משונה מזו ורחוקה ממנו ביותר. יש אדם שהוא בעל חמה כועס תמיד. ויש אדם שדעתו מיושבת עליו ואינו כועס כלל ואם יכעס יכעס מעט בכמה שנים. ויש אדם שהוא גבה לב ביותר. ויש שהוא שפל רוח ביותר. ויש שהוא בעל תאוה לא תשבע

towards them as a result of a thought invented by his heart, or by having heard that this particular tendency is good for him and proper to follow it, and he did follow it until it was set in his heart.

3. The two extremes in each and every tendency is not a good way, and it is not proper for a man to follow them, nor to have himself instructed in them. If one finds his nature leaning toward one of them, or susceptible to one of them, or if he already acquired one of them and followed it, he should turn himself toward goodness by following the path of the good which is the straight path.

4. The straight path is the mean disposition found in each and every tendency of all the human tendencies. Such tendency is removed from both extremes an equal distance, and is not nearer to one than to the other. Therefore have the wise men of yore commanded that man should ever review his tendencies,¹ estimate them, and direct them toward the middle-path so that he will be sound in body. How may one do it? He should not be an excitable person, easily angered; nor like the dead without feelings, but adopt a middle-course, not to become indignant, save only at something big which is worthy enough to be angry at, so that the like should not be done another

להן מעצמו לפי מחשבה שעלתה בלבו. או ששמע שזו הדיעה הטובה לו ובה ראוי לילך והנהיג עצמו בה עד שנקבעה בלבו:

ג שתי קצוות הרחוקות זו מזו שבכל דעה ודעה אינה דרך טובה ואין ראוי לו לאדם ללכת בהן ולא ללמדם לעצמו. ואם מצא טבעו נוטה לאחת מהן או מוכן לאחת מהן או שכבר למד אחת מהן ונהג בה יחזיר עצמו למוטב וילך בדרך הטובים והיא הדרך הישרה:

ד הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו. לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכוין אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו. כיצד לא יהא בעל חמה נוח לכעוס. ולא כמת שאינו מרגיש אלא בינוני. לא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס עליו כדי שלא יעשה כיוצא בו פעם

¹Sotah, 5b. C.

נפשו מהלך בתאוה. ויש שהוא בעל לב טהור מאד ולא יתאוה אפילו לדברים מעטים שהגוף צריך להן. ויש בעל נפש רחבה שלא חשבע נפשו מכל ממון העולם כענין שנאמר אוהב כסף לא ישבע כסף. ויש מקצר נפשו שדיו אפילו דבר מעט שלא יספיק לו ולא ירדוף להשיג כל צורכו. ויש שהוא מסוג עצמו ברעב וקובץ על ידו ואינו אוכל פרוטה משלו אלא בצער גדול. ויש שהוא מאבד כל ממנו בידו לדעתו. ועל דרכים אלו שאר כל הדעות כגון מהולל ואונן וכילי ושוע ואכזרי ורחמן ורך לבב ואמיץ לב וכיוצא בהן:

ב ויש בין כל דעה ודעה הרחוקה ממנה בקצה האחר דעות בינונית זו רחוקה מזו וכל הדעות יש מהן דעות שהן לאדם מתחלת ברייתו לפי טבע גופו. ויש מהן דעות שטבעו של אדם זה מכון ועתיד לקבל אותו במהרה יותר משאר הדעות. ויש מהן שאינן לאדם מתחלת ברייתו אלא למד אותם מאחרים או שנפנה

pursuit of propensity, and one is so pure-hearted that he feels no craving even for the barest necessities of the body; one's being is so greedy that the world's money will not satisfy him, as the subject is spoken of: "He that loveth silver shall not be satisfied with silver" (Ecc. 5.10); and one's being is so restrained that he considers enough even part of the little which is insufficient for his need and he will not pursue to attain all needs; one suffers hunger in his effort of hoarding and does not eat a cent's worth of his own without great torture to himself, and another wastes his money with his own hand deliberately. And of such ways are all the rest of the tendencies, as the optimist and pessimist, miser and philanthropist, cruel and merciful, coward and stout-hearted and the like.

2. And there are between each and every extreme ten-

dency of an opposite vein mean tendencies one distinct from the other. Pertaining to tendencies in general, there are such tendencies which a man acquires at his birth, in keeping with the nature of his body; and there are particular tendencies to which a particular person is by nature prepared to acquire them more aptly than other tendencies; there are among them such which do not come naturally to a person at his birth, but which he learns from others, or by leaning

meekness he is called a wise man for, this is the tendency of wisdom. A like pathway exists in all the rest of the tendencies. The ancient devotees diverged their tendencies from the middle-path facing the two extremes; some tendency they bent opposite to the last extreme and some tendency they bent opposite the first extreme. This is more than being within the limits of the law.³ As for us, we are charged to walk in these middle-paths, which are the good and straight paths, even as it is said: "And thou shalt walk in His ways" (Deut. 28 9).

6. In explaining this commandment the sages taught thus: Even as He is called gracious, be thou gracious; even as He is called merciful, be thou merciful; even as He is called holy, be thou holy.⁴ In this wise did the prophets attribute to God all such terms as long-suffering, abundant in beneficence, just and right, perfect, mighty and powerful and others like these, to proclaim that they are good and straight paths, and that man is obligated to lead himself in them, and to be like unto Him in proportion to his power.

7. And how may a man inure himself in these tendencies so that they be permanent with him? He should try once, re-

מדת חכמה. ועל דרך זו שאר כל הדעות. וחסידים הראשונים היו מטין דעות שלהן מדרך האמצעית כנגד שתי הקצוות. יש דעה שמטין אותה כנגד הקצה האחרון ויש דעה שמטין אותה כנגד הקצה הראשון. וזהו לפני משורת הדין. ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר והלכת בדרכיו:

ו כך למדו בפירוש מצוה זו מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון. מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום. מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש. ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן הכנויין ארך אפים ורב חסד צדיק וישר תמים גבור וחזק וכיוצא בהן. להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כחו:

ו וכיצד ירגיל אדם עצמו בדיעות אלו עד שיקבעו בו. יעשה וישנה

³Baba Mezi'a 30a. G.

⁴Shabbat, 133b.; Sotah, 14a. C.

אחרת. וכן לא יתאוה אלא לדברים שהגוף צריך להן ואי אפשר להיות בזולתן כענין שנאמר צדיק אוכל לשובע נפשו. וכן לא יהיה עמל בעסקו אלא להשיג דבר שצריך לו לחיי שעה כענין שנאמר טוב מעט לצדיק. ולא יקפוץ ידו ביותר. ולא יפזר ממנו אלא נותן צדקה כפי מסת ידו ומלה כראוי למי שצריך. ולא יהא מהולל ושוחק ולא עצב ואונן אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות. וכן שאר דעותיו. ודרך זו היא דרך החכמים. כל אדם שדעותיו דעות בינוניות ממוצעות נקרא חכם:

ה ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר ויתרחק מדעה בינונית מעט לצד זה או לצד זה נקרא חסיד. כיצד מי שיתרחק מגובה הלב עד הקצה האחרון ויהיה שפל רוח ביותר נקרא חסיד וזו היא מדת חסידות. ואם נתרחק עד האמצע בלבד ויהיה עניו נקרא חכם וזו היא

time. Likewise shall he not crave for aught save the things which the body requires, and without which it is impossible to be, as the subject is spoken of: "The righteous eateth to the satisfying of his soul" (Pro. 13.25). Likewise shall he not continue to fatigue himself in his affairs, save to acquire what is necessary for him to live on for the time being as the subject is mentioned, saying: "A little that a righteous man hath is better" (Ps. 47.16). He should not be too close-fisted, nor yet squander his money, but give Z'dakah within the means of his hand, and lend accordingly to the needy. He should not be too optimistic and playful, nor too pessimistic and mournful, but spend all of his days in good cheer and with a pleasant countenance. So should he measure all the rest of his tendencies. And this path is

the path of the wise men. Every man whose tendencies are mean tendencies of the middle-course, is called wise.

5. One who controls himself with increased restrictions, and distances himself even from the mean tendency,² a little one way or a little the other way, is called devout. How may one do it? One who will distance himself from [the extreme point of arrogance and become exceedingly humble is called devout for, this is the tendency of piety. If one distances himself to the mean point only and practices

²Shabbat, 30-31. G.

the good way, and are lazy to follow it, for it becomes a very heavy load upon them, in proportion to their ailment. Even so does Isaiah speak of such people: "Woe unto those that say of the evil it is good, and of the good it is evil; that put darkness for light, and light for darkness; that put bitter for sweet, and sweet for bitter" (Is. 5.20). Respecting their like it is said: "Who leave the path of uprightness, to walk in the ways of darkness" (Prov. 2.13). And what is the corrective measure for the soul-sick? Let them go to the wise who are doctors of the souls and they will heal their disease with tendencies wherein they will instruct them until they will bring them back to the right way. And they that are conscious of their evil tendencies and do not go to the wise to be cured by them, concerning them Solomon said: "Wisdom and instruction fools alone despise" (Ibid. 1.7).

2. And how may their cure be? He who is of a hot temperment should be taught to demean himself this wise: If he be smitten and cursed, he must not feel the insult at all. and follow this way a long time until anger will be completely rooted out from his heart. And he who was arrogant should accustom himself to a life of extreme self-abasement by occupying the lowermost seat of everybody, and dress in such rags which shame those that wear them, and do such in like matters until the haughtiness

הדרך הטובה ומתעצלים ללכת בה והיא כבידה עליהם למאד לפי חליים. וכן ישעיהו אומר באנשים הללו הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חושך לאור ואור לחושך שמים מר למתוק ומתוק למר. ועליהם נאמר העוזבים אורחות יושר ללכת בדרכי חושך. ומה היא תקנת חולי הנפשות. ילכו אצל החכמים שהן רופאי הנפשות וירפאו חליים בדעות שמלמדין אותם עד שיחזירו לדרך הטובה. והמכירים בדעות הרעות שלהם ואינם הולכים אצל החכמים לרפא אותם עליהם אמר שלמה חכמה ומוסר אוילים בוז:

ב וכיצד היא רפואתם מי שהוא בעל חמה אומרים לו להנהיג עצמו שאם הוכה וקולל לא ירגיש כלל. וילך בדרך זו זמן מרובה עד שיתעקר החמה מלבו. ואם היה גבה לב ינהיג עצמו בבזיון הרבה וישב למטה מן הכל וילבש בלויי סחבות המבזות את לובשיהם וכיוצא בדברים אלו עד שיעקור גובה הלב

ויש'לש במעשים שעושה על פי הדעות האמצעיות ויחזור בהם תמיד עד שיהיו מעשיהם קלים עליו ולא יהיה בהם טורח עליו ויקבעו הדעות בנפשו. ולפי שהשמות האלו נקרא בהן היוצר והם הדרך הבינונית שאנו חייבין ללכת בה. נקראת דרך זו דרך ה'. והיא שלמד אברהם אבינו לבניו שנאמר כי ידעתי למען אשר יצוה וגו'. וההולך בדרך זו מביא טובה וברכה לעצמו שנאמר למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו:

his sons, saying: "For I know him, that he will command his children and his household after him, that they shall keep the way of the Lord" (Gen. 18.19). And he who walks in this way brings goodness and blessing upon himself, even as it is said: "In order that the Lord may bring upon Abraham that which He hath spoken concerning him" (Ibid.).

פרק שני

א חולי הגוף טועמים המר מתוק ומתוק מר. ויש מן החולים מי שמתאוה ותאב למאכלות שאינן ראויין לאכילה כגון העפר והפחם ושונא המאכלות הטובים כגון הפת והבשר הכל לפי רוב החולי. כך בני אדם שנפשותיהם חולות מתאווים ואוהבים הדעות הרעות ושונאים

peat it, and do a third time the things he is called upon to do in harmony with the tendencies of the middle-course, and repeat the practice continuously until the doing it will be accomplished with slight effort, and they will not be burdensome upon him, then will the tendencies be a fixed part of his being. And because the Creator is termed by these attributes which are the middle-way, this way is called the Lord's way. And, it is even in this that Abraham our father instructed

CHAPTER II

1. To the physically sick the bitter tastes sweet, and the sweet bitter. Of among the sick there may be one who craves and desires food which is unfit for consumption, for instance, dirt and coal, and despises good food such as bread and meat, according to the seriousness of the disease. Even so are people whose souls are sick; they desire and love the evil tendencies, and hate

other extreme. One should teach himself not to get angry, even over a matter which befits anger. If one desires to engender awe in his children and his household, or in the public, if he be at the head of a community, even if he desire to get angry at them so as to bring them back to the good way, he should only act angry in their presence so as to reprove them, but his disposition must remain calm within himself, even as a man imitates, who is angry when the time calls forth anger but in reality he is not angry. The sages of yore said: "He who yields to anger is as if he worshiped idolatry".¹ They also said: "Who-so-ever yields to anger, if he be a wise man his wisdom leaves him, and if he be a prophet his prophecy leaves him."² Verily the life of irritable persons is no life.³ They have, therefore, commanded to be afar from

anger, so that one will train himself not to mind even the things which do cause irritation, for such is the good way. The conduct of the just is to take insults but not give insults, hear themselves flouted but make no reply, do their duty as a work of love, and bear affliction cheerfully. Concerning them the Verse says: "But may those that love Him be as the rising of the sun in his might" (Judg. 5.31).

ממנה עד הקצה האחר. וילמד עצמו שלא יכעוס ואפילו על דבר שראוי לכעוס עליו. ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו או על הציבור אם היה פרנס ורצה לכעוס עליהן כדי שיחזרו למוטב יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו כאדם שהוא מדמה כועס בשעת כעסו והוא אינו כועס. אמרו חכמים הראשונים כל הכועס כאילו עובד עכו"ם. ואמרו שכל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ואם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו. ובעלי כעס אין חיהם חיים. לפיכך צו להתרחק מן הכעס עד שינהיג עצמו שלא ירגיש אפילו לדברים המכעיסים וזו היא הדרך הטובה. ודרך הצדיקים הן עלובין ואינן עלובין שומעים חרפתם ואינם משיבין עושין מאהבה ושמחים ביסורים. ועליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בנבורתו:

¹See Nedarim, 22b. G.

²Pesahim, 66b. C.

³Ibid. 113a. C.

ממנו ויחזור לדרך האמצעית שהוא דרך הטובה. ולכשיחזור לדרך האמצעית ילך בה כל ימיו. ועל קו זה יעשה בשאר כל הדעות אם היה רחוק לקצה האחד ירחיק עצמו לקצה השני וינהוג בו זמן רב עד שיחזור בו לדרך הטובה והיא מדה בינונית שבכל דעה ודעה:

ג ויש דעות שאסור לו לאדם לנהוג בהן בבינונית אלא יתרחק מן הקצה האחד עד הקצה האחר. והוא גובה לב. שאין דרך הטובה שיהיה האדם עניו בלבד אלא שיהיה שפל רוח ותהיה רוחו נמוכה למאד. ולפיכך נאמר במשה רבינו עניו מאד ולא נאמר עניו בלבד. ולפיכך צוו חכמים מאד מאד הוי שפל רוח. ועוד אמרו שכל המגביה לבו כפר בעיקר שנאמר ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך. ועוד אמרו בשמחת מאן דאית ביה גסות הרוח ואפילו מקצתה. וכן הכעס מדה רעה היא עד למאוד וראוי לאדם שיתרחקו

of his heart will be rooted out of him, when he will return to the middle-way, which is the good way. But when he will return to the middle-way he should follow it throughout his lifetime. And this line he should follow in all the rest of his tendencies; if he had distanced himself to the extreme point of one he should remove himself to the extreme end of the other and follow it up a long time until he may return to the good way, which is the middle-standard in each and every tendency.

3. And, yet, there are certain tendencies which man is forbidden to follow in the middle-way, but must distance himself from extreme to extreme. The good way is not merely that man be meek, but that he should be humble-spirited, then his spirit will be extremely lowly. This is the reason why it is said of

Moses that he was very meek (Num. 12.3) and not merely meek. This is also the reason why the sages commanded saying: "Be exceedingly humble of spirit" (Pir. Ab. iv. 4). They, moreover, said: "He who is of a haughty heart denies the head principle" (Sotah, 4b), even as it is said: "Thine heart be then lifted up, and thou forget the Lord thy God" (Deut. 8.14); and they also said: "Isolated be he in whom there is a haughty spirit, even a little thereof" (Sotah. 5a). So is anger an extremely evil tendency and it is proper for man to remove himself from it to the

ation and without circumlocution. That is what Solomon said: "The words of the wise men, spoken quietly, are heard" (Ibid. 9.17).

6. It is forbidden for man to demean himself by the use of the language of flattery and allurements; and he shall not be one thing with his mouth and another with his heart; but his inner and outer being must be the same, for the subject of the heart is the matter of the mouth. And, it is forbidden to steal the mind of people, even the mind of the alien. For example? One shall not sell to an alien meat of a beast that died of itself or that was improperly slaughtered (Nebe-lah) and represent that it was meat of an animal that was slaughtered properly; or shoes of the hide of a beast that died of itself and represent that it was of a slaughtered beast; one shall not urge his friend to dine with him, when he knows that he would not eat; nor over-burden him with offerings when he knows that he would not accept; nor open a barrel, which he must open for his trade, to talk in his friend that he opened it in his honor, and so other like deceptions. Even one word of allurements and stealing of mind is forbidden. But man must be of true lip, steadfast spirit, and pure heart, free from all travail and clamor.⁵

7. Man shall not be frivolous and sarcastic, nor sad and

⁵ Hullin, 94a. C.

צעקה ובלא אריכות לשון. הוא שאמר שלמה דברי חכמים בנחת נשמעים:

ואסור לאדם להנהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי. ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא תוכו כברו והענין שבלב הוא הדבר שבפה. ואסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת הנכרי. כיצד לא ימכור לנכרי בשר נבילה במקום בשר שחוטא. ולא מנעל של מתה במקום מנעל של שחוטא. ולא יסרהב בחבירו שיאכל אצלו והוא יודע שאינו אוכל. ולא ירבה לו בתקרובת והוא יודע שאינו מקבל. ולא יפתח לו חביות שהוא צריך לפותחן למוכרן כדי לפתותו שבשביל כבודו פתח וכן כל כיוצא בו. ואפי' מלה אחת של פיתוי ושל גניבת דעת אסור, אלא שפת אמת ורוח נכון ולב טהור מכל עמל והוות: ו לא יהא אדם בעל שחוק ומהתלות ולא עצב ואונן אלא שמח.

ד לעולם ירבה אדם בשתיקה ולא ידבר אלא או בדבר חכמה או בדברים שצריך להם לחיי גופו. אמרו על רב תלמיד רבינו הקדוש שלא שח שיחה בטילה כל ימיו. וזו היא שיחת רוב כל אדם. ואפילו בצרכי הגוף לא ירבה אדם דברים. ועל זה צוו חכמים ואמרו כל המרבה דברים מביא חטא. ואמרו לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה. וכן בדברי תורה ובדברי חכמה יהיו דברי האדם מעטים ועניניהם מרובים. והוא שצוו חכמים ואמרו לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה. אבל אם היו הדברים מרובין והענין מועט הרי זו סכלות ועל זה נאמר כי בא החלום ברוב ענין וקול כסיל ברוב דברים:

ה סייג לחכמה שתיקה. לפיכך לא ימהר להשיב ולא ירבה לדבר. וילמד לתלמידים בשובה ונחת בלא

4. Ever let man multiply silence, and not speak aught else save in a matter of wisdom or of things which he needs for the sustenance of life in his body. Of Rab, the disciple of our Holy Master, it was said, that he never in his life uttered idle talk⁴. Verily, such is the talk of a majority of the people, whereas, even of the necessities of the body man should not multiply words. Concerning this the sages admonished, saying: "Whosoever propagates words generates sin" (Pir. Ab. 1.17). And they, moreover, said: "I found nothing better for the body than silence" (Ibid). Likewise in words of Torah and in words of wisdom shall man's words be few but the thought therein sagacious, which is what the sages charged saying: "Ever

let the master instruct his disciples concisely" (Hullin. 63b). But if the words be many and their meaning insignificant it is but stupidity, concerning which it was said: "For a dream cometh through a multitude of matter, and the voice of a fool cometh with a multitude of words" (Ecc. 5.3).

5. Silence is the boundary of wisdom; therefore shall one not reply in haste, and not propagate speech. One shall instruct his disciples with forbearance and calmness, without vocifer-

⁴ Caro contradicts the text here, saying: "I found in Sukkah, 28, that this distinction was attributed to Rabbi Johanan, but about Rab I do not now know where to locate such statement." The text is correct, as Maimonides only quotes references which are laws of conduct and not sermons. See Yoma, 19b about the name Kaputal and Kabutal. G.

exceedingly and reach their remotest extreme. Until he will eat no meat, drink no wine, marry no woman, dwell in no comfortable quarters, dress in no proper clothes but in a sack and coarse wool, and the like, as for instance the idolatrous priests do. Even such is an evil way, and it is forbidden to follow it. He who follows this way is called a sinner, for it is said of a Nazarite: "And make an atonement for him, because he hath sinned against the soul" (Num. 6.11), whereupon the sages said: "If the Nazarite, who did not separate himself from aught but wine must have atonement, he who deprives himself from each and every thing how manifold must his atonement be" (Baba Kama. 91b)!¹ Therefore did the sages command, saying: A man shall not deprive himself of ought save the things which the Torah itself deprived

him of; nor shall he bind himself by vows and oaths to abstain from things which are permitted. They have even said: "Is it not enough for thee what the Torah has forbidden, that thou doest forbid thyself even other things" (Yeru. Nedarim. 7.37)? And in this rule are included such who are continuously fasting, for they are not in the good way, and the sages prohibited one from punishing himself with fast days. Concerning such and like matters Solomon admon-

ואתרחק לצד האחרון עד שלא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה ולא ילבש מלבוש נאה אלא השק והצמר הקשה וכיצא בהן כגון כהני העכו"ם. גם זה דרך רעה היא ואסור לילך בה. המהלך בדרך זו נקרא חוטא. שהרי הוא אומר בנזיר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש. אמרו חכמים ומה אם נזיר שלא פירש אלא מן היין צריך כפרה המונע עצמו מכל דבר ודבר על אחת כמה וכמה. לפיכך צוו חכמים שלא ימנע אדם עצמו אלא מדברים שמנעתו התורה בלבד. ולא יהא אוסר עצמו בנדרים ובשבועות על דברים המותרים. כך אמרו חכמים לא דייך מה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים. ובכלל הזה אלו שמתענין תמיד אינן בדרך טובה. ואסרו חכמים שיהא אדם מסגף עצמו בתענית ועל כל הדברים האלו וכיצא בהן צוה שלמה ואמר

¹ See Ta'anit, 11a. G.

כך אמרו חכמים שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה וצויו שלא יהא אדם פרוץ בצחוק ולא עצב ומתאבל אלא מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. וכן לא יהיה בעל נפש רחבה נבהל להון ולא עצב ובטל ממלאכה. אלא בעל עין טובה ממעט בעסק ועוסק בתורה. ואותו המעט שהוא חלקו ישמח בו. ולא בעל קטטה ולא בעל קנאה ולא בעל תאוה ולא רודף אחר הכבוד. כך אמרו חכמים הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם. כללו של דבר ילך במדה הבינונית שכבל דעה ודעה עד שיהיו כל דעותיו מכוונות באמצעות. והוא ששלמה אמר פלס מעגל רגליך וכל דרכיך יכוננו:

פרק שלישי

א שמה יאמר אדם הואיל והקנאה והתאוה והכבוד וכיוצא בהם דרך רעה הן ומוציאין את האדם מן העולם. אפשר מהן ביותר

pessimistic, but of good cheer. Thus said the wise men: "Frivolity and light-headedness train man for prostitution" (Pir. Ab.3). And they have commanded: Man shall not be boisterous in laughter, nor sad and forlorn, but receive every person with a kind expression upon his face.⁶ And so should he not be a man of an over-ambitious soul rushing for wealth, nor despondent and idle from work; but a being with a goodly eye, engage in affairs but little and be occupied in the study of the Torah, and in that little portion of his he shall rejoice. He shall not be contentious, envious, covetous or vain-glorious. Thus have the wise men said: "Envy, covetousness, and vain-gloriousness remove man from life" (Pir. Ab. 4.25). As a general rule of the matter he should follow the tendency of the middle-course of each and every disposition

to the end that all of his tendencies will be firmly in the center, which is as Solomon said: "Balance well the track of thy foot, and let all thy ways be firmly right" (Prov. 4.26).

CHAPTER III

1. Peradventure man will say: Seeing that envy, desire and vainglory and like tendencies are evil tendencies and remove man from life, I will separate myself from them

⁶ Pir. Ab. 1.15.C

Solomon: "To eat too much honey is not good" (Prov. 25. 27); he should rather drink *cichorium intybus*, even though it is bitter, as a consequence whereof he will eat and drink solely as a remedial means so that he may become healthy and stay healthy, seeing that it is impossible for man to sustain life save by food and drink. Likewise⁴² in connubial relation there shall be no coition save when it is of benefit to health, or to sustain species. One should, therefore, not yield to every urge, save when knowing that emission of semen is a helpful means medically or to sustain species.

3. He who follows the medical directions, but sets his heart merely to keep his body and limbs healthy and beget children to do his work and strive for his needs, such is not the good way. But he should set his heart to have a sound and strong body so that his soul be tranquil to acquire the knowledge of the Lord; for, it is impossible that one should comprehend and improve himself in scholarship when he is hungry, or sick, or when one of his limbs pains; but he should set his heart to have a son who, perhaps will be a great sage in Israel. Consequently, one who fol-

שלמה דרך משל אכול דבש וכו' ושותה מי העולשין אף על פי שהוא מר שנמצא שותה ואוכל דרך רפואה בלבד כדי שיבריא ויעמוד שלם. הואיל ואי אפשר לאדם לחיות אלא באכילה ושתיה. *וכן כשיבעול לא יבעול אלא כדי להברות גופו וכדי לקיים את הזרע לפיכך אינו בועל כל זמן שיתאוה אלא כל עת שידע שהוא צריך להוציא שכבת זרע כמו דרך הרפואה או לקיים את הזרע: ג המנהיג עצמו על פי הרפואה אם שם על לבו שיהיה כל גופו ואבריו שלמים בלבד ושהיו לו בנים עושין מלאכתו ועמלין לצורכו אין זו דרך טובה. אלא ישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה' שאי אפשר שיבין וישתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאבריו כואב. וישים על לבו שיהיה לו בן אולי יהיה חכם וגדול בישראל. נמצא

RABD'S CRITICISM

⁴²"Likewise in connubial etc. Even so in complying with the commandment of a wife's conjugal rights."

Herein are outlines of rules for voluntary conduct. Mandatory laws are given, in this instance, in the book dealing with the subject. See Women, Marriage, 14.7. C.G.

השנת הראב"ד

* וכן כשיבעול וכו'. ה"ל וכן למנות העונה אם היא מקפדת:

אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם
יותר למה תשומם:

ב צריך האדם שיכוון לבו וכל
מעשיו כולם לידע את השם ברוך
הוא בלבד ויהיה שבתו וקומו ודיבורו
הכל לעומת זה הדבר כיצד כשישא
ויתן או יעשה מלאכה ליטול שכר
לא יהיה בלבו לקבוצ' ממון בלבד
אלא יעשה דברים האלו כדי שימצא
דברים שהגוף צריך להם מאכילה
ושתיה ושיבת בית ונשיאת אשה.
וכן כשיאכל וישתה ויבעול לא ישם
בלבו לעשות דברים האלו כדי
ליהנות בלבד עד שנמצא שאינו
אוכל ושותה אלא המתוק לחיך
ויבעול כדי ליהנות. אלא ישם על
לבו שיאכל וישתה כדי להברות
גופו ואיבריו בלבד. לפיכך לא
יאכל כל שהחיק מתאוה ככלב
וחמור אלא יאכל דברים המועילים
לגוף אם מרים אם מתוקים ולא
יאכל דברים הרעים לגוף אף על
פי שהן מתוקים לחיך. כיצד מי
שהיה בשרו חם לא יאכל בשר ולא
דבש ולא ישתה יין כענין שאמר

ished saying: "Be not right-
eous overmuch; neither show
thyself wise; why wouldst thou
destroy thyself" (Ecc. 7.16).

2. It is necessary for man to
set his heart and all his efforts
solely to know the Name,
blessed is He! so that his sitting
down, his rising up and his
speech shall be facing this
goal. How may he accomplish
it? When he will buy, or sell,
or do work for wages, he
should not have in his heart
the accumulation of money
only but he should perform
these duties as a means to
acquire the necessities of the
body, as food, drink, dwelling-
place and marriage; likewise
when he will eat, drink, or
lead a family life, he should
not set his heart upon these
things for the sole enjoyment
thereof, until, as a consequence
he will not eat and drink save
that which is sweet to the pal-
ate, and marry to gratify his
sensuality only. But he shall
set his heart to eat and drink
solely in order to keep his body

and limbs in good health. He, therefore, should not eat every-
thing his palate craves for like a dog or an ass, but partake of
the things which are wholesome to the body whether bitter or
sweet; and he shall not eat food which is bad for the body
even though it be sweet to the palate. For example? One
whose body was feverish shall not eat meat, nor honey, and
drink no wine, as the subject was proverbially expressed by

feels the need to evacuate urine or feces he must rise immediately.

2. Man shall not eat his stomach-full, but should reduce about one fourth of the quantity which would sate him; nor shall he drink water during the meal, save a little mixed with wine; but when the food will commence to be digested in his bowels, he may drink whatever quantity he needs, nevertheless, he should not drink overmuch water even after the food was digested. He shall not eat before a thorough examination of self whether there is a need for elimination. Man shall not eat without warming his body either by walking before mealtime, by some manual labor, or by some other form of exercise which will tire him. As a general rule, he shall exercise his body and tire it every day during the morning so that it will commence to perspire, when he shall rest a little until his spirit will be calm then eat. If he take a warm bath after hard exercise it is still better, after which he should rest a little then eat.

3. Ever after a man eats, he should remain for a time sitting in his place, or leaning on his left side; he shall not walk, ride horseback, tire himself, exercise his body, or ramble about ere the food in his stomach is digested; and he who does ramble about or tires himself after eating

שצריך להשתין או להסך את רגליו
יעמוד מיד:

ב לא יאכל אדם עד שתתמלא
כריסו אלא יפחות כמו רביע
משבעתו. ולא ישתה מים בתוך המזון
אלא מעט ומוזג ביין. וכשיתחיל
המזון להתעכל במיעוי שותה מה
שהוא צריך לשתות ולא ירבה לשתות
מים ואפילו כשיתעכל המזון. ולא
יאכל עד שיבדוק עצמו יפה יפה
שמא יהיה צריך לנקביו. לא יאכל
אדם עד שילך קודם אכילה עד
שיתחיל גופו לחום או יעשה מלאכה
או יתיגע ביגע אחר. כללו של דבר
יענה גופו ויגיע כל יום בבקר עד
שיתחיל גופו לחום וישקוט מעט עד
שתתישב נפשו ואוכל. ואם רחץ
בחמין אחר שיגע הרי זה טוב ואחר
כך שוהה מעט ואוכל:

ג לעולם כשיאכל אדם ישב
במקומו או יטה על שמאל ולא
יהלך ולא ירכב ולא ייגע ולא יזעזע
גופו ולא יטייל עד שיתעכל המזון
שבמיעוי. וכל המטייל אחר אכילתו

המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד אפילו בשעה שנושא ונותן ואפילו בשעה שבועל מפני שמחשבתו בכל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה'. ואפילו בשעה שהוא ישן אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא. ועל ענין זה צו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים. והוא שאמר שלמה בחכמתו בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך:

פרק רביעי

א הואיל והיות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא. שהרי אי אפשר שיבין או ידע דבר מדיעת הבורא והוא חולה. לפיכך צריך להרחיק אדם עצמו מדברים המאבדין את הגוף. ולהנהיג עצמו בדברים המברין והמחלימים. ואלו הן. לעולם לא יאכל אדם אלא כשהוא רעב. ולא ישתה אלא כשהוא צמא. ואל ישהא נקביו אפילו רגע אחד אלא כל זמן

lows such way all of his life, is constantly in God's service, even when he is buying and selling, even when he performs the grossest duty, seeing that his thought beneath it all is to find enough to satisfy his wants, so that his body be sound, ready to serve God. Even when one sleeps, if his sleep be purposeful so that his mind be rested, and rests his body so as to prevent himself from becoming sick and be unable to serve God as a result of sickness, it will be found that even his very sleep is part of his service to God, blessed is He! And on this subject the sages commanded and said: "And let all thine actions be with devotion to the Name of God" (Pir. Av. 2.17); and, concerning this Solomon in his wisdom said: "In all thy ways acknowledge Him, and He will make level thy paths" (Prov. 3.6).

CHAPTER IV

1. Seeing that the maintenance of the body in a healthy and sound condition is a God-

chosen way, for, lo, it is impossible that one should understand or know aught of the divine knowledge concerning the Creator when he is sick, it is necessary for man to distance himself from things which destroy the body, and accustom himself in things which are healthful and life-imparting. These are: never shall man partake food save when hungry, nor drink save when thirsty; he shall not defer elimination even one minute, but the moment he

should eat the meat of the fowl first; eggs and poultry in one meal, he should eat eggs first; meat of the flock and meat of the herd in one meal, he should eat the meat of the flock first; he should ever eat the lighter food first, and the heavier food last.

8. During the summer season he should eat his food cold, and not much spices, and partake of vinegar; during the rainy season he should eat his food warm with a liberal dose of spices therein, and partake of some mustard and asafetida. And, in this way he may continue to do in cold zones and in warm zones, in each and every place that which is fit for it.

9. There are some extremely bad foodstuffs and it is proper that man should not eat them at any time. For instance, the large, salted, old fishes; or stale, salted cheese; or cummin and mushrooms; or old, salted meat; or unfermented wine; or stale odorous victuals; and likewise all kinds of food of a bad smell, or of extremely bitter taste, are to the body like poison. And there are some foodstuffs, while bad, are not as deadly as the former; it is, therefore, advisable for man to partake of them but little, and at long intervals; nor shall he accustom himself to make of them his staple food, or to

ובשר בהמה כאחד אוכל בתחלה בשר העוף. וכן ביצים ובשר עוף אוכל בתחלה ביצים. בשר בהמה דקה ובשר בהמה גסה אוכל בתחלה בשר דקה. לעולם יקדים אדם דבר הקל ומאחר הכבד:

ח בימות החמה אוכל מאכלים הקרים ולא ירבה בתבליים ואוכל את החומץ. ובימות הגשמים אוכל מאכלים החמים ומרבה בתבליים ואוכל מעט מן החרדל ומן החלתית. ועל דרך זו הולך ועושה במקומות הקרים ובמקומות החמים בכל מקום ומקום הראוי לו:

ט יש מאכלות שהם רעים ביותר עד מאד וראוי לאדם שלא לאוכלן לעולם. כגון הדגים הגדולים המלוחים הישנים. והגבינה המלוחה הישנה. והכמהין ופטריות והבשר המליח הישן. ויין מגתו. ותבשיל ששהא עד שנדף ריחו. וכן כל מאכל שריחו רע או מר ביותר. הרי אלו לגוף כמו סם המות. ויש מאכלות שהן רעים אבל אינם כמו הראשונים לרוע. לפיכך ראוי לאדם שלא לאכול מהן אלא מעט ואחר ימים הרבה. ולא ירגיל עצמו להיות מזונו מהם

או שיגע הרי זה מביא על עצמו
חלאים רעים וקשים:

ד היום והלילה כ"ד שעות די
לו לאדם לישן שלישן שהוא ח' שעות.
ויהיו בסוף הלילה כדי שתהיה
מתחלת שנתו עד שתעלה השמש ח'
שעות ונמצא עומד ממטתו קודם
שתעלה השמש:

ה לא יישן אדם לא על פניו ולא
על ערפו אלא על צדו. בתחלת
הלילה על צד שמאל. ובסוף הלילה
על צד ימין. ולא יישן סמוך לאכילה
אלא ימתין אחר אכילה כמו שלש
או ארבע שעות. ולא יישן ביום:

ו דברים המשלשין את בני מעים
כגון ענבים ותאנים ותותים ואגסים
ואבטיחים ומיני הקשואים ומיני
מלפונות אוכל אותם האדם
בתחלה קודם אכילה. ולא יערבם
עם המזון. אלא שוהה מעט עד
שיצאו מבטן העליון ואוכל מזונו.
ודברים שמאמצין את בני מעים
כגון רמונים ופרישים ותפוחים
וקרוסטומולין אוכל אותן תיכף
למזונו ולא ירבה לאכול מהן:

ז כשירצה אדם לאכול בשר עוף

invites upon himself bad and
serious ailments.

4. The day and the night
consist of twenty-four hours.
It is enough that a man should
sleep a third of it, which is
eight hours. But it should
terminate at the end of the
night, so that from the time he
commences his sleep till sun-
dawn will be eight hours. As a
consequence whereof he will
arise from his bed before sun-
up.

5. Man shall not sleep with
his face downward, nor with
his face upward, but on his
side; at the beginning of the
night on his left side, and at
the end of the night on his
right side. He shall not sleep
immediately after meals, but
wait about three or four hours
after eating. He shall not
sleep in the day-time.

6. Things which soften the
bowels, as grapes, figs, morus
nigra, pears, cucumis melo,
cucumis sativus, or cucurbita,
man shall eat before partaking
of the principal dishes, and not

mix it with the other food, but wait a bit till it leaves the
esophagus, then take his meal; and things which stiffen the
bowels as pomum granatum, quince, apples, or persicum he
may eat right after the meal. But of these he should not eat
in large quantities.

7. When man desires to have fowl and beef in one meal, he

mention fresh; but unripe fruits are daggers to the body. Likewise are Carobs ever bad to eat. And all citrous fruits are bad, and must not be eaten but in small quantities during the summer season, or in warm zones. But figs, grapes and almonds are ever good to eat, whether dry or fresh; of them man may eat all he is in need of, but he should not make them part of his diet permanently, notwithstanding that they are better than all other fruits of the trees.

12. Honey and wine are bad for the young but food for the old, particularly in the rainy season. A man needs during the summer season but two-thirds of the food he consumes during the rainy season.

13. Man should ever endeavor to have his bowels soft, near a bit to looseness. Here is a general rule in medicine: As long as there is either complete constipation or the voiding comes with great effort, it is a warning of impending serious ailments. What with shall man cure his bowels if they be somewhat constipated? If he be young, he shall eat every morning salted things, scalded, spiced with olive oil, brine and salt, but without bread; or drink hot extract of spinach, or of Carob mixed with olive oil, brine and salt; if he be old, he should drink in the morning honey in warm water, and

רטובים. אבל קודם שיתבשלו כל צרכן הרי הן כחרבות לגוף. וכן החרובים רעים לעולם. וכל הפירות החמוצין רעים ואין אוכלין מהן אלא מעט בימות החמה ובמקומות החמים. והתאנים והענבים והשקדים לעולם טובים בין רטובין בין יבשין ואוכל אדם מהם כל צורכו. ולא יתמיד אכילתם אף על פי שהן טובים מכל פרי האילנות:

יב הדבש והיין רע לקטנים ויפה לזקנים וכל שכן בימות הגשמים. וצריך אדם לאכול בימות החמה שני שלישית מה שהוא אוכל בימות הגשמים:

יג לעולם ישתדל אדם שיהיו מעיו רפין כל ימיו ויהיה קרוב לשלשול מעט. זה כלל גדול ברפואה כל זמן שהרעי נמנע או יצא בקושי חלאים רעים באים. ובמה ירפה אדם מעיו אם יתאמצו מעט. אם היה בחור יאכל בבקר בבקר מלוחים שלוקים מתובלין בשמן זית ובמוריים ובמלח בלא פת. או ישתה מי שלק של תרדין או כרוב בשמן זית ומוריים ומלח. ואם היה זקן ישתה דבש מזוג במים חמים בבקר

או לאוכלן עם מזונו תמיד. כגון דגים גדולים וגבינה וחלב ששהא אחר שנחלב כ"ד שעות. ובשר שוורים גדולים ותיישים גדולים והפול והעדשים והספיר ולחם שעורים ולחם מצות והכרוב והחציר והבצלים והשומים והחרדל והצנון. כל אלו מאכלים רעים הם אין ראוי לאדם לאכול מאלו אלא מעט עד מאד ובימות הגשמים. אבל בימות החמה לא יאכל מהן כלל. והפול והעדשים בלבד אין ראוי לאוכלן לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. והדלועין אוכלין מהן בימות החמה:

י ויש מאכלות שהם רעים ואינן כמו אלו. והם עוף המים ובני יונה הקטנים והתמרים ולחם קלוי בשמן או לחם שנילוש בשמן והסולת שנפו אותה כל צרכה עד שלא נשארה בה ריח מורסן. והציר והמוריים. אין ראוי להרבות מאכלות אלו. ואדם שהוא חכם וכובש את יצרו ולא ימשוך אחר תאוותיו ולא יאכל מן הנזכרים כלום אלא אם נצרך להם לרפואה הרי זה גבור:

יא לעולם ימנע אדם עצמו מפירות האילנות. ולא ירבה מהן ואפילו יבשין ואין צריך לומר

partake of them constantly along with his staple food. For instance, large fishes, cheese, or milk older than twenty-four hours; meat of big oxen and big rams; beans, lentils, pease, bread made of barley, unleavened-bread, cabbage, leek, onions, garlick, mustard and raddish are all bad food, and it is inadvisable for man to partake of these save only a very small quantity, and during the rainy season only. But during the summer season he should not eat of them at all, save, however, beans and lentils are unfit to eat, neither in summer season nor in rainy season. Pumpkins should be eaten during the summer season.

10. There are still other foodstuffs which are bad, but not as bad as these. They are: water fowl, young pigeons, dates, bread toasted in oil, or bread kneaded in oil, fine meal wherein no trace of bran was left, brine and herring-brine. Of these it is unfit to eat much. A wise man, who can control himself, and not be carried away by his desires, who would not

eat of the named foodstuffs altogether, save when he needs them as a drug, behold, he is a strong man.

11. Man should ever avoid himself from fruits of trees, surely not to partake overmuch thereof, even dried, not to

his tongue from speaking aught but of the things he needs, guards his soul against distresses.

16. The way of proper bathing: A man should bathe once every seven days, but never at meal-time, nor when hungry, only when the food will commence to be digested. His whole body one should wash in warm water of a temperature which does not scald the body; save the head on which he may use water of a temperature which would scald the body. Then he should wash his body in lukewarm water, then in water of a temperature lower than that, until he should finish washing his body in cold water. But upon his head he shall use neither lukewarm nor cold water. During the rainy season he should not bathe in cold water. He should not bathe before he will perspire and tire out his whole body; neither should he remain long in the bath-house, but as soon as he will perspire and tire his body he should wash freely and depart. He should examine himself before he enters the bath-house and after his departure if there be a need for elimination of the bowels. Likewise one should examine himself that way continuously before and after meals, before and after coition, before and after exercise, before and after sleeping, totaling ten times.

17. On leaving the bath-house he should dress and cover

רע או מלשבוע ולשנו מלדבר אלא בצרכיו:

טז דרך הרחיצה, שיכנס אדם למרחץ משבעה ימים לשבעה ימים. ולא יכנס סמוך לאכילה. ולא כשהוא רעב אלא כשיתחיל המזון להתעכל. ורוחץ כל גופו בחמין שאין הגוף נכוה בהן. וראשו בלבד בחמין שהגוף נכוה בהן. ואחר כך ירחץ גופו בפושרין ואחר כך בפושרין מן הפושרין עד שירחץ בצונן. ולא יעבור על ראשו מים לא פושרין ולא צונן. ולא ירחץ בצונן בימות הגשמים. ולא ירחץ עד שזיע ויפרך כל גופו. ולא יאריך במרחץ אלא כשזיע ויפרך גופו ישתטף ויצא. ובודק עצמו קודם שיכנס למרחץ ואחר שיצא שמא יהא צריך לנקביו. וכן בודק אדם עצמו תמיד קודם אכילה ואחר אכילה. וקודם בעילה ואחר בעילה. וקודם שייגע ויתעמל ואחר שייגע ויתעמל. וקודם שישן ואחר שישן. ובשיעור הכל עשרה: ין כשיצא אדם מן המרחץ ילבש

וישהא כמו ארבע שעות ואחר כך
יאכל סעודתו. ויעשה כן יום אחד
או ג' או ד' ימים אם צריך לכך עד
שירפו מיעיו:

יד ועוד כלל אחר אמרו
בבריאות הגוף. כל זמן שאדם מתעמל
ויגע הרבה ואינו שבע ומיעיו רפין
אין חולי בא עליו וכחו מתחזק.
ואפילו אוכל מאכלות הרעים:

טן וכל מי שהוא יושב לבטח
ואינו מתעמל. או מי שמשדא נקביו.
או מי שמעיו קשין. אפילו אוכל
מאכלות טובים ושמר עצמו על פי
הרפואה. כל ימיו יהיו מכאובים
וכחו חשוש. ואכילה גסה לגוף כל
אדם כמו סם המות. והוא עיקר לכל
החלאים. ורוב החלאים שבאים על
האדם אינם אלא או מפני מאכלים
רעים. או מפני שהוא ממלא בטנו
ואוכל אכילה גסה אפילו ממאכלים
טובים. הוא ששלמה אמר בחכמתו
שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו.
כלומר שומר פיו מלאכול מאכל

wait about four hours, then he
may eat his breakfast; this
way he shall continue one day
or, if needed, three or four
days, until his bowels will
become soft.

14. And yet another rule
was laid down with respect to
the health of the body; As
long as a man works, and tires
himself out to the extreme, and
does not eat to his full satiety,
and his bowels are soft, no
ailment will visit him, and his
strength will increase, even
though he partakes of foods
which are considered bad.

15. But whosoever sits idle
and takes no exercise, or who
withholds eliminations of his
bowels, or whose bowels are
constipated, even though he
will eat only good food and
keep himself up after the
prescribed medical rules, he
will suffer pain all his life, and
his strength will fade away.

Ravenous eating is as deadly

to the body of every man as poison, and is the base of all
sickness; for, most diseases which visit man are not pos-
sible save either because of bad food, or because he fills up his
bowels with overmuch food, even though the food be of
good quality. Concerning this Solomon in his wisdom said:
"Whoso guardeth his mouth and his tongue guardeth his
soul against distresses" (Prov. 21.23), meaning, that whoso
guards his mouth against bad food and ravenous eating, and

should eat and drink less than his accustomed portion. On the day of blood-letting he should rest and not tire himself, nor take exercise, nor walk about.

19. Semen is the vigor of the body, its very life, and the light of the eyes, and its too frequent emission sets decay in the body, wastes its strength, and ends life itself, which is as Solomon in his wisdom said: "Give not unto women thy vigor" (Prov. 31.3). Whosoever indulges in sensuality ages before his time, his strength fails him, his eyes become dim, a foul odor issues from his mouth and from underneath his arms, the hair of his head, eye-brows, and eye-lids fall out; the hair of his beard, under his arms and his feet grow heavier, his teeth fall out, and many more ailments besides these come upon him. Doctors of medicine said: "One in a thousand die of other diseases, and the rest of the thousand from overindulgence

of sex. Therefore, must man be careful in this matter, if he desires to lead a good life. He should not yield to an urge save if his body be in good health and exceedingly vigorous, with involuntary erection despite diversion, and a pressure on the genitocrural arteries accompanied by warm wave over his body, when there is a hygienic need of relief. But he should not still an urge when sated and not when hungry,

פחות ממה שהוא רגיל וינוח ביום ההקזה ולא ייגע ולא יתעמל ולא יטייל:

יט שכבת זרע היא כח הגוף וחיו ומאור העינים וכל שתצא ביותר הגוף כלה וכחו כלה וחיו אובדים הוא שאמר שלמה בחכמתו אל תתן לגשים חילך. כל השטוף בבעילה זקנה קופצת עליו. וכחו תשש. ועיניו כהות. וריח רע נודף מפיו ומשחיו ושער ראשו וגבות עיניו וריסי עיניו נושרות ושער זקנו ושחיו ושער רגליו רבה שיניו נופלות והרבה כאבים חוץ מאלו באים עליו. אמרו חכמי הרופאים אחד מאלף מת בשאר חלאים והאלף מרוב התשמיש. לפיכך צריך אדם להזהר בדבר זה אם רצה לחיות בטובה. ולא יבעול אלא כשימצא גופו בריא וחזק ביותר והוא מתקשה הרבה שלא לדעתו. ומסיח עצמו לדבר אחר והקישוי בו כשהיה. וימצא כובד ממתניו ולמטה וכאלו חוטי הביצים נמשכים ובשרו חם. זה צריך לבעול ורפואה לו שיבעול. לא יבעול אדם והוא שבע ולא רעב

בגדיו ויכסה ראשו בבית החיצון כדי שלא תשלוט בו רוח קרה. ואפילו בימות החמה צריך להזהר. וישהא אחר שיצא עד שתתישב נפשו וינוח גופו ותסור החמימות ואחר כך יאכל. ואם ישן מעט כשיצא מן המרחץ קודם אכילה הרי זה יפה מאד. ולא ישתה מים קרים בצאתו מן המרחץ ואין צריך לומר שלא ישתה במרחץ. ואם צמא כשיצא מן המרחץ ואינו יכול למנוע עצמו יערב המים ביין או בדבש וישתה. ואם סך בשמן במרחץ בימות הגשמים אחר שישתטף הרי זה טוב:

יח לא ירגיל אדם להקז דם תמיד. ולא יקז אלא אם יהיה צריך לו ביותר. ולא יקז לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אלא מעט בימי ניסן ומעט בימי תשרי. ומאחר חמשים שנה לא יקז כלל. ולא יקז אדם דם ויכנס למרחץ בו ביום. ולא יקז ויצא לדרך. ולא ביום שיבא מן הדרך. ויאכל וישתה ביום ההקזה

his head in the outer room, so as not to expose himself to a draft, the precaution being necessary even during the summer season. After he departs from the bath-house he should linger a while till he be composed in spirit, and rested in body, and be rid of the warmth, after which he may eat. If he sleep a while, after leaving the bath-house, before he partakes of a meal, it is very good. He should not drink cold water immediately after leaving the bath-house, needless to say that he should not drink while in the bath-house. If he be thirsty when leaving the bath-house, and is unable to restrain himself he should mix the water with wine or honey and drink. If he massaged himself with oil while in the bath-house, in the rainy season, after taking a plunge, it is wholesome.

18. Man should not make a constant practice of blood-letting, and he should not let blood save when there is an extraordinary need for it. He should not let blood either during the summer season or during the rainy season, but a little in the spring (during the days of Nisan) and a little in the fall (during the days of Tishri). After his fiftieth year he should never let blood. Neither shall he let blood and go to a bath-house on the same day, nor let blood and start on a journey, nor on the day he returns from a journey; and on the day of blood-letting he

advisable for any one to deviate from the rules of conduct laid down in this chapter, for each of these leads to a good goal.

23. In any city where these ten conveniences are not found a disciple of the wise is not permitted to live: a physician, a surgeon, a bath-house, a comfort-station, running water, as a river or spring, a house of worship, a school teacher, a recorder, a collector of charity, and a tribunal with police powers.¹

CHAPTER V.

I. Even as the wise man is recognized by his wisdom and ideas, whereby he is distinguished from the rest of the public, so it is necessary for him to be distinguished in his conduct, eating, drinking, sexual relations, elimination, speech, rendezvous, dress, temperate in words, and in his business relations. All these deeds should be aesthetic and exceedingly cultured. A disciple of the wise must not be voracious, but eat proper food to strengthen his body; but even of such food he shall not partake a large quantity, nor be after eating in order to have a full stomach, as those who fill themselves up with food and drink until their bellies swell, concerning whom it is traditionally commented saying: "And I will spread dung

לו לזוז מכל הדרכים האלו שנאמרו בפרק זה. שכל אחד מהן לאחרית טובה מביא:

כג כל עיר שאין בה י' דברים האלו אין תלמיד חכם רשאי לרדור בתוכה. ואלו הן. רופא. ואומן. ובית המרחץ. ובית הכסא. ומים מצויין כגון נהר ומעין. ובית הכנסת. ומלמד תינוקות. ולבלר. וגבאי צדקה. ובית דין מכים וחובשים:

פרק חמישי

א כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדיעותיו והוא מובדל בהם משאר העם. כך צריך שיהיה ניכר במעשיו במאכלו ובמשקחו ובבעילתו ובעשיית צרכיו ובדיבורו ובהילוכו ובמלבושו ובכלכלו דבריו ובמשאו ובמתנו. ויהיו כל המעשים האלו נאים ומתוקנים ביותר. כיצד תלמיד חכם לא יהיה גרגרן אלא אוכל מאכל הראוי להברות גופו. ולא יאכל ממנו אכילה גסה. ולא יהא רודף למלאות בטנו כאלו שמתמלאין ממאכל ומשתה עד שתיפח כריסם. ועליהם מפורש בקבלה ווריתי פרש

¹Sanhedrin, 17. C. G.

אלא אחר שיתעכל המזון שבמעיו. ויבדוק נקביו קודם בעילה ולאחר בעילה. ולא יבעול מעומד ולא מיושב. ולא בבית המרחץ ולא ביום שיכנס למרחץ ולא ביום הקזה ולא ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך לא לפנייהם ולא לאחרייהם: כ כל המנהיג עצמו בדרכים אלו שהורינו אני ערב לו שאינו בא לידי חולי כל ימיו עד שזקין הרבה וימות ואינו צריך לרופא ויהיה גופו שלם ועומד על בוריו כל ימיו. אלא אם כן היה גופו רע מתחילת ברייתו. או אם היה רגיל במנהג מן המנהגות הרעים מתחילת מולדתו. או אם תבא מכת דבר או מכת בצורת לעולם:

כא וכל המנהגות הטובים האלו שאמרנו אין ראוי לנהוג בהן אלא הבריא. אבל החולה או מי שאחד מאיבריו חולה או מי שנהג מנהג רע שנים רבות. יש לכל אחד מהם דרכים אחרים והנהגות כפי חליו כמו שיתבאר בספר הרפואות ושינוי וסת תחילת חולי:

כב כל מקום שאין בו רופא. אחד הבריא ואחד החולה אין ראוי

but after the food in his bowels be digested. Care should be taken, before and after, whether there is a need of elimination. Neither standing nor sitting; neither in the bath-house nor on the day of bathing; neither on the day of blood-letting nor on the day of departing for or returning from a journey; neither preceding nor following all these.

20. Whosoever trains himself in these ways which were pointed out, I assure him that he will encounter no sickness all of his days, until he will die of old age; he will need no doctor; his body will be sound and well preserved throughout his life, unless his body be bad from its very formation or if there be a visitation of a pestilence or famine upon the world.

21. But all of the aforesaid good rules none but the healthy should follow. One who is sick, or he who has a diseased limb, or one who followed bad habits for many years, for each of such there are different ways of cure and rules of

conduct, according to the nature of his ailment, as it is more clearly stated in the book of medicine. As a rule a change in routine of life is the germ of disease.⁴

22. Wherever there is no doctor of medicine to be found, whether one is healthy or whether one is sick, it is not

⁴Baba Batra, 146; Ketubot 112. G.

only when a disciple of the wise takes to wife the daughter of a disciple of the wise. The righteous and the pious of yore never partook of a meal which was not of their own.⁴

3. When the wise drinks wine he partakes only enough to moisten the food in his bowels; but whosoever intoxicates himself is a sinner, contemptible, and brings about the loss of his wisdom. If he intoxicates himself in the presence of the uncivilized, behold, this one blasphemed the Name. It is forbidden to drink wine at noon, even a small quantity, save it be included in the meal; for, drink which is part of the meal is not intoxicating. However, no warning is needed, save from wine after meals.⁵

4. Though one's wife is ever lawful to him, it is proper that a disciple of the wise should demean himself with sanctity, and not be like a rooster;⁶ a Sabbath to Sabbath visitation,⁷

if there be no physical reason to the contrary, not in the beginning of the night⁸ when in a state of satiety, nor at the end of the night when hungry, but about midnight after the food in his bowels be digested, unaccompanied by either exceeding boisterousness or profanity of mouth with vain words, even

והוא שיהיה תלמיד חכם שנשא בת תלמיד חכם. והצדיקים והחסידים הראשונים לא אכלו מסעודה שאינה שלהן:

ג כשהחכם שותה יין אינו שותה אלא כדי לשרות אכילה שבמעיו. וכל המשתכר הרי זה חוטא ומגונה ומפסיד חכמתו. ואם נשתכר בפני עמי הארץ הרי זה חילל את השם. ואסור לשחות יין בצהרים ואפילו מעט אלא אם היה בכלל האכילה. שהשתיה היא בכלל האכילה אינה משכרת. ואין נוהרין אלא מיין שלאחר המזון:

ד אף על פי שאשתו של אדם מותרת לו תמיד. ראוי לו לתלמיד חכם שיהיג עצמו בקדושה ולא יהא מצוי אצל אשתו כתרנגול אלא מלילי שבת ללילי שבת אם יש בו כח. וכשהוא מספר עמה לא יספר בתחלת הלילה כשהוא שבע ובטנו מלא. ולא בסוף הלילה כשהוא רעב. אלא באמצע הלילה כשיתעכל המזון שבמעיו. ולא יקל בראשו ביותר ולא ינבל את פיו בדברי

⁴Hullin, 7. C.⁵T. Y. Pesahim, 37. G.⁶Berakot, 22a. G.⁷Ketubot, 62. C.⁸Nedarim, 20; Niddah, 16. C. G.

על פניכם. אמרו חכמים אלו בני אדם שאוכלין ושותין ועושין כל ימיהם כחגים. והם האומרים אוכל ושתה כי מחר נמות. והוה מאכל הרשעים. ושולחנות אלו הם שגינה הכתוב ואמר כי כל שולחנות מלאו קיא צואה בלי מקום. אבל החכם אינו אוכל אלא תבשיל אחד או שנים ואוכל ממנו כדי חייו ודיו. הוא שאמר שלמה צדיק אוכל לשובע נפשו:

ב כשהחכם אוכל מעט זה הראוי לו לא יאכלנו אלא בביתו על שולחנו. ולא יאכל בחנות ולא בשוק אלא מפני צורך גדול. כדי שלא יתגנה בפני הבריות. ולא יאכל אצל עמי הארץ ולא על אותן השולחנות המלאות קיא צואה. ולא ירבה סעודותיו בכל מקום ואפילו עם החכמים. ולא יאכל בסעודות שיש בהן קיבוצ הרבה. ואין ראוי לו לאכול אלא בסעודה של מצוה בלבד כגון סעודת אירוסין ונישואין.

upon your faces" (Mal. 2.3) refers, according to the sages, to those people who eat and drink and act as if determined to make of their lives a continuous feast.² And, it is they that say: "Let us eat and drink, for tomorrow we must die" (Is. 22.13), which typifies the way wicked people eat, and it is such festive tables which were shamed in the verse saying: "For all tables are full of vomit, of filthiness, there is no place clean" (Ibid. 28.8). But the wise does not eat save one or two dishes, and of that he eats only enough to sustain his life and is satisfied, which is as Solomon said: "The righteous eateth to satisfy his soul" (Prov. 13.25).

2. When the wise eats the little that is proper for him, he should not eat it elsewhere than in his own house, at his own table. He should not eat either in a restaurant or on the street,

unless because of an extreme need, so that he be not dishonored before people; nor should he eat together with the uncivilized, and indeed, not at those tables which are filled with vomit filthiness; nor should he take his meals too frequent in outside places even in company of the wise.³ He should not eat at banquets where the gatherings are large. It is improper for him to eat in public, save at a mandatory feast, such as feasts of engagements and weddings, and then

²Shabbat, 151. G.

³Pesahim, 49. C.

man being and use an inner room, or an inner cave, and if it be behind a trench he should distance himself so that his neighbor will not hear him, and if it be on a plain, distance himself so that his neighbor will not see him; and not talk when voiding even if there be great need. And, in the self-same decent manner he follows by day he should follow by night; but one should train himself to have elimination morning and evening, to avoid the need of distancing himself.⁹

7. A disciple of the wise should not be noisy and loud like cattle and animals when talking, nor even raise his voice overmuch, but converse calmly with all people; nevertheless, in speaking calmly he should not overdo it lest he resemble the overpoliteness of the arrogant. He should be first to greet every person, so that their spirit be pleased with him. He should judge every person favorably, telling the praiseworthy things about his friend and not at all about the blameworthy things; love peace and pursue it. If he can see his words acceptable he may speak, if not he should be silent. For instance? He should not appease his friend when the latter is moody; nor question him concerning his vow at the time the vow was made, but wait until his friend's mind will be composed and

לפנים מחדר מערה לפני מן המערה ונפנה. ואם נפנה אחורי הגדר יתרחק כדי שלא ישמע חברו קולו אם נתעמש. ואם נפנה בבקעה ירחיק כדי שלא יראה חברו פירועו. ולא ידבר כשהוא נפנה אפילו לצורך גדול. וכדרך שנוהג צניעות ביום בבית הכסא כך נוהג בלילה. ולעולם ילמד אדם עצמו להפנות שחרית וערבית בלבד כדי שלא יתרחק:

ז תלמיד חכם לא יהא צועק וצווח בשעת דיבורו כבהמות וחיות. ולא יגביה קולו ביותר אלא דיבורו בנחת עם כל הבריות. וכשידבר בנחת יזהר שלא יתרחק עד שיראה כדברי גסי הרוח. ומקדים שלום לכל האדם כדי שתהא רוחו נוחה הימנו. ודן את כל האדם לכף זכות. מספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל. אוהב שלום ורודף שלום. אם ראה שדבריו מועילים ושמעים אומר ואם לאו שותק. כיצד לא ירצה חברו בשעת כעסו. ולא ישאל לו על נדרו בשעה שנדר עד שתתקרב

⁹Berakot, 62; Horayot, 13; Tamid, 27; Shabbat, 82. C. G.

הבאי ואפילו בינו לבניה. הרי הוא אומ' רבקה'לה מגיד לאדם מה שיחזו. אמרו חכמים אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו עתיד ליתן עליה את הדין. ולא יהיו שניהם לא שכורים ולא עצלנים ולא עצבנים, ולא אחד מהן. ולא תהיה ישינה. ולא יאנוס אותה והיא אינה רוצה אלא ברצון שניהם ובשמחתם. ספר וישחק מעט עמה כדי שתתישב נפשה ויבעול בכבושה ולא בעזות ויפרוש מיד: ה' כל הנוהג מנהג זה לא די לו שקדש נפשו וטהר עצמו ותקן דעותיו אלא שאם היו לו בנים יהיו נאים וביישינים ראויין לחכמה ולחסידות. וכל הנוהג במנהגות שאר העם ההולכים בחושך יהיו לו בנים כמו אותם העם:

ו' צניעות גדולה נוהגים תלמידי חכמים בעצמן. לא יתבוז ולא יתגלו ראשן ולא גופן. ואפילו בשעה שיכנסו לבית הכסא יהא צנוע ולא יגלה בגדיו עד שישב. ולא יקנח בימין. ויתרחק מכל אדם. ויכנס חדר

between themselves. Behold, it is traditionally said that the Verse, "And he declareth unto man what his language is" (Amos. 4.13), the sages interpreted: "Even on account of indecent conversation a man carries on with his own wife, he will have to render an accounting" (Hegigah. 5b). Both of them shall not be intoxicated, nor sluggish, nor in mourning; nor either of them in such state; nor when she be asleep, nor by overpowering her contrary mood; but with the consent and happy mood of both, with few pleasant and light-hearted words to please her being, stilling his urge diffidently and not impudently and dissociate immediately.

5. He who follows such conduct will not only sanctify his soul, and live in a state of purity, and improve his ideas, but if he will father children they will be refined and modest, prepared for wisdom and piety;

but he who follows the conduct of the rest of the people who walk in darkness will father children in their likeness.

6. The disciples of the wise conduct themselves with an abundance of privacy. They should not degrade themselves; and they should not uncover their heads and not their bodies. Even when entering a lavatory he should act decently, not to bare himself before sitting down nor use his right hand to dry himself, and remove himself from every hu-

apparent whether he is wise and sensible or foolish and imprudent. For even so did Solomon in his wisdom say: "Yea also, when a fool walketh by the way, his understanding faileth him, and he saith to every one that he is a fool" (Ecc. 10.3), meaning that he himself proclaims to everybody that he is a fool.¹¹

9. The disciple of the wise should wear becoming and clean clothes, and it is forbidden to have a spot or grease or anything of a like unclean nature, found upon his garment. He should not wear clothes fit for a king such as trimmed with gold or purple which attract everybody's gaze, nor the clothes of a pauper which put the wearer to shame, but average garments of becoming style. He should not wear transparent garments as, for example, garments made of very fine linen which are made in Egypt; nor should they be too long, trailing upon the ground, like the garments of the arrogant, but it may reach to the heel, and the sleeves to his finger-tips. He should not permit to trail his fringed garment, as it appears arrogant, save only on the Sabbath, if he has no other to change. He should not wear patched-up shoes, patch upon a patch, in summer time; but in winter time it is permitted if he be poor. He should not go out on the street perfumed, nor

¹¹Berakot, 43b. C.

אם חכם ובעל דעה הוא או שוטה וסכל. וכן אמר שלמה בחכמתו וגם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר ואמר לכל סכל הוא. הוא מודיע לכל על עצמו שהוא סכל:

ט מלבוש תלמיד חכם מלבוש נאה ונקי. ואסור לו שימצא בבגדו כתם או שמנונית וכיוצא בהן. ולא ילבש לא מלבוש מלכים כגון בגדי זהב וארגמן שהכל מסתכלין בהן. ולא מלבוש עניים שהוא מבזה את לובשיו אלא בגדים בינוניים נאים. ולא יחא בשרו נראה מתחת מדיו כמו בגדי הפשתן הקלים ביותר שעושים במצרים. ולא יהיו בגדיו סחובין על הארץ כמו בגדי גסי הרוח אלא עד עקבו ובית יד שלו עד ראשי אצבעותיו. ולא ישלשל טליתו מפני שנראה כנסות הרוח אלא בשבת בלבד אם אין לו להחליף ולא ינעל מנעלים מטולאים טלאי על גבי טלאי בימות החמה. אבל בימות הגשמים מותר אם היה עני. לא יצא מבושם לשוק ולא

דעתו וינח. ולא ינחמנו בשעה שמתו
מוטל לפניו מפני שהוא בחול עד
שיקברו, וכן כל כיוצא באלו. ולא
יראה לחבירו בשעת קלקלתן אלא
יעלים עיניו ממנו. ולא ישנה בדיבורו.
ולא יוסיף ולא יגרע אלא בדברי
שלום וכיוצא בהן. כללו של דבר
אינו מדבר אלא בדברי חכמה או
בנמילות חסדים וכיוצא בהן. ולא
יספר עם אשה בשוק ואפילו היא
אשתו או אחותו או בתו:

ח לא ילך תלמיד חכם בקומה
זקופה וגרון נטוי כענין שנאמר
ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים.
ולא יהלך עקב בצד גורל בנחת כמו
הגשם ונסי הרוח כענין שנאמר
הלוך וטפוף תלכנה וברגליהם
תעכסנה. ולא ירוץ ברשות הרבים
כמנהג משוגעים. ולא יכפוף קומתו
כבעלי הטוטרות. אלא מסתכל
למטה כמו שהוא עומד בתפילה.
ומהלך בשוק כאדם שהוא טרוד
בעסקיו. גם ממהלכו של אדם ניכר

collected; he should not offer
condolence while the remains of
the deceased are in the presence
of his friend, because he is upset
until after the remains are buried,
and so in other matters of a
like delicate nature. He should
not call upon his friend while
the latter is down through a failing,
but keep his eye off of him.
He should not change his word,
nor add to or diminish from it,
unless it be for the sake of peace
and similar worthy objects. As
a general rule, he should not
speak much else save words of
wisdom, or charity and the
like. He should not carry on a
conversation with a woman on
the street, even though she be
his wife, or his sister, or his
daughter.¹⁰

8. A disciple of the wise
shall not walk about with his
head high up in the air and
neck stretched out, the subject
of which was denounced, say-
ing: "And they walk with

stretched necks and wanton eyes" (Is. 3.16); nor overslow
as bringing heel to toe like some women and the arrogant,
the subject of which was denounced, saying: "Walking and
measuring as they go, and making a tinkling with their
feet" (Ibid.); nor run about after the fashion of the mad,
nor bent as if hunch-backed, but looking downward as if in
praying position, and as if occupied and going on some
errand of business. Even from the way a person walks it is

¹⁰Yoma, 86a; Kiddushin, 70b; Yebamot, 65a; Pirke Abot, 1; Ibid. 4; Berakot, 43a; Ibid, 48. C. G.

as it is said: "And what man is there that built a new house and hath not dedicated it, And what man is there that hath planted a vineyard, and hath not used the fruit thereof, And what man is there that hath betrothed a wife and hath not taken her". (Deut. 20.5-7).¹⁴ But fools reverse it by taking a wife first, and after that, if he be able, purchase a home, and after that, in his declining years, he will turn about looking for a vocation, or be supported on charity. Even so is it reversed when pronouncing adversity: "Thou shalt betroth a wife, thou shalt build a house, thou shalt plant a vineyard" (Deut. 28.30), meaning, thy actions shall be reverse so that thou be unsuccessful in thy ways. But of a blessing it is said: "And David acted wisely in all his ways, and the Lord was with him" (First Samuel. 18.14).¹⁵

12. A man is forbidden either to give away or to make holy all of his property and burden society for his support. He should not sell a farm and buy a house, or a house and buy moveables; or engage in merchandise with the proceeds of his house; but he may sell moveables and buy a farm. As a general rule in such matter, he should set his mind to increase his property successfully and exchange the thing

ישא אשה. שנאמר מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו. מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו. מי האיש אשר אירש אשה ולא לקחה. אבל הטפשי מתחילין לישא אשה ואחר כך אם תמצא ידו יקנה בית ואחר כך בסוף ימיו יחזור לבקש אומנות או יתפרנס מן הצדקה. וכן הוא אומר בקללות אשה תארש בית תבנה כרם תטע. כלומר יהיו מעשיך הפוכין כדי שלא תצליח את דרכיך. ובברכה הוא אומר ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וזה עמו:

יב ואסור לו לאדם להפקיר או להקדיש כל נכסיו ויטריח על הבריות. ולא ימכור שדה ויקנה בית ולא בית ויקנה מטלטלין או יעשה סחורה בדמי ביתו. אבל מוכר הוא מטלטלין וקונה שדה. כללו של דבר ישים מגמתו להצליח נכסיו ולהחליף

¹⁴The Hebrew text quotes "And what man is there that hath planted a vineyard" first, which is an evident error; Maimonides only emphasizes that marriage should take place only after attaining an established livelihood. G.

¹⁵See Pesahim, 50, about one who is supported by his wife's earnings. G.

בבגדים מבושמים ולא ישים בושם בשעריו. אבל אם משח בשרו בבושם כדי להעביר את הזוהמא מותר. וכן לא יצא יחידי בלילה. אלא אם כן היה לו זמן קבוע לצאת בו לתלמודו. כל אלו מפני החשד:

י תלמיד חכם מכלכל דבריו במשפט. אוכל ושותה חן את אנשי ביתו כפי ממונו והצלחתו. ולא יטריח על עצמו יותר מדאי. צוו חכמים בדרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון. שנאמר כי תאזה נפשך לאכול בשר. דיו לבריא לאכול בשר מערב שבת לערב שבת. ואם היה עשיר כדי לאכול בשר בכל יום אוכל. צוו חכמים ואמרו לעולם יאכל אדם פחות מן הראוי לו לפי ממונו וילבש כראוי לו ויכבד אשתו ובניו יותר מן הראוי לו:

יא דרך בעלי דעה שיקבע לו אדם מלאכה המפרנסת אותו ותחילה. ואחר כך יקנה בית דירה. ואחר כך

with perfumed garments, nor put perfume in his hair; but if he puts perfume upon his skin to remove perspiration there is no rule forbidding it. Likewise should he not go out alone at night, unless he had set a specified time to go out to his studies. All these ethical rules are so as not to cast any suspicion upon the disciples of the wise.¹²

10. A disciple of the wise adjusts his affairs judiciously: he eats, drinks and supports his family within his capital and material success; but he should not overburden himself more than necessary. The wise men command a worldly custom that a man should not eat meat save when craving it, even as it is said: "Because thy soul desireth to eat flesh" (Deut. 12.20). It is enough for a healthy person to eat meat from Friday night to Friday night. If, however, he be rich

enough to eat meat daily he may eat. The wise men commanded and said: "Ever let a man eat less than what his financial means allow, dress within his means, but honor his wife and children with more than his means allow".¹³

11. The way of sensible people: A man should first select a permanent vocation out of which to derive a livelihood, then buy a home, and after that take unto himself a wife,

¹²Hullin, 91b; Pesahim 112a; Berakot 45b C. G.

¹³Hullin, 84b. C.

CHAPTER VI

1. It is a natural tendency of man to be influenced in his ideas and conduct by his fellows and associates, and to follow the usage of the people of his state. Because thereof, it is necessary for man to be in the company of the righteous, and to sit near the wise, in order to learn from their conduct, and to distance himself from the evil-doers who follow the path of darkness, in order not to learn from their conduct; for of such Solomon said: "He that walketh with wise men shall be wise; but the companion of fools shall smart for it" (Prov. 13.20); and it is also said: "Happy is the man that hath not walked in the counsel of the wicked etc. (Ps. 1.1.). Likewise, if a man be in a state where evil customs prevail and where the people are not following the righteous ways, he should go to a place where the inhabitants

are righteous and follow the way of the good. If all the states known to him, or of which intelligence reached him, be followers of a path which is not good, even as it is in our own times, or if he be unable to migrate to a state whose rules of conduct are good, either on account of military operations or on account of sickness, he should isolate himself and live in seclusion, even as it is said on the subject: "Let him sit alone and keep silence" (Lam. 3.28). And, if the inhabitants of his state be evil-doers and sinners, who deny him the right of residence in the state unless he become assimilated

פרק ששי

א דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם. ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם. הוא ששלמה אומר הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע. ואומר אשרי האיש וגו'. וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים. ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו. או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות או מפני החולי ישב לבדו יחידי כענין שנאמר ישב בדד וידום. ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה אלא אם כן

הכלה בקיים. ולא תהיה כוונתו ליהנות מעט לפי שעה או ליהנות מעט ויפסיד הרבה:

יג משאו ומתנו של תלמיד חכם באמת ובאמונה. אומר על לאו לאו ועל הן הן. מדקדק על עצמו בחשבון ומוותר לאחרים כשיקח מהן ולא ידקדק עליהן. ונותן דמי המקח לאלתר ואינו נעשה לא ערב ולא קבלן ולא יבא בהרשאה. (אינו) מחייב עצמו בדברי מקח וממכר במקום שלא חייבה אותו תורה. כדי שיעמוד בדיבורו ולא ישנהו. ואם נתחייבו לו אחרים בדין מאריך ומוחל להן ומלוה וחונן. ולא ירד לתוך אומנות חבירו. ולא יצר לאדם לעולם בחייו. כללו של דבר יהיה מן הנרדפים ולא מן הרודפים מן הנעלבים ולא מן העולבים. ואדם שעושה כל המעשים האלו וכיוצא בהן עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בכך אתפאר:

which is perishable for the thing which is lasting; he should not direct his intention to find a bit of temporary joy, or enjoy for a while and thereby sustain great loss.¹⁶

13. The business conduct of the disciple of the wise must be accompanied by truth and good faith; he must say: no, when it is no, and yea, when it is yea; restricting himself in accounting to others, but liberal in giving to and benevolent when receiving from others and place no restrictions upon them; he should make payment immediately after the bargain is made; he should not become surety for others, nor act as trustee, or agent; he should not oblige himself in matters of business in instances where the Torah made it not obligatory upon him, so that he be able to keep his word and not change

it. If he obtain judgment by law against others, he should grant them delay, be forgiving to them, aid them with a loan and be gracious to them. He must not go down after the trade of his neighbor, nor ever in his life oppress any one in the world. As a rule he should be among the pursued and not among the pursuers, among the insulted and not among the insulting. For, a man who does all such deeds or their like, of him the Verse says: "And He said unto me, 'thou art My servant, Israel in whom I will be glorified' " (Is. 49:3).¹⁷

¹⁶Arakin, 28a. C.

¹⁷Gittin, 52b; Yoma, 86a; Shebu'ot, 31a; Sanhedrin, 81b; Baba Kamma, 93a; Yoma, 20a; Gittin, 36b. C.

"But thou shalt love thy neighbor as thyself" (Lev. 19. 19.). One is therefore, obliged to speak in praise of his neighbor, and to be considerate of his money, even as he is considerate of his own money, or desires to preserve his own honor. "But whosoever glorifies himself in disgracing his neighbor has no share in the world to come" (Yerushalmi, Hegigah. 2.1).³

4. The love for the proselyte, who came and embraced the protection beneath the wings of the Shekinah, rests upon two mandatory commandments, one because he is included in the commandment concerning a neighbor, and the other because he is a stranger, and the Torah charged us, saying: "Love ye therefore the stranger" (Deut. 10.19.). He commanded on the love for the stranger as He commanded concerning the love for Himself, saying: "And thou shalt love the Lord thy God" (Ibid. 6.5.). The Holy One, blessed is He! loves the strangers Himself, even as it is said: "And (He) loveth the stranger" (Ibid. 10.18).⁴

5. Whosoever hates any one of Israel within his heart, violates a prohibitive commandment, even as it is said: "Thou shalt not hate thy brother in thy heart" (Lev. 19.17.); but the punishment of flogging is not pronounced for violating this prohibitive commandment, as no act was committed, for, the Torah did not admonish save by hatred within the heart. Moreover, he who

ואהבת לרעך כמוך. לפיכך צריך לספר בשבחיו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו. והמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא:

ד אהבת הגר שבא ונכנס תחת כנפי השכינה שתי מצות עשה. אחת מפני שהוא בכלל ריעים ואחת מפני שהוא גר והתורה אמרה ואהבתם את הגר. צוה על אהבת הגר כמו שצוה על אהבת עצמו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך. הקדוש ברוך הוא עצמו אוהב גרים שנאמר ואוהב גר:

ה כל השונא אחד מישראל בלבו עובר בלא תעשה שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך. ואין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה. ולא

³Cairo quotes Pirke Abot, chapter 2, as authority for this; but the error evidently was made by copyist. G.

⁴Baba Mezi'a, 59b. G.

נתערב עמהן ונהג במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים כענין שנאמר מי יתני במדבר מלון אורחים:

ב מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם כענין שנאמר ובו תדבק. וכי אפשר לאדם להדבק בשכינה. אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו הדבק בחכמים ותלמידיהם. לפיכך צריך אדם להשתדל שישא בת תלמיד חכם וישא בתו לתלמיד חכם ולאכול ולשתות עם תלמידי חכמים ולעשות פרקמטיא לתלמיד חכם ולהתחבר להן בכל מיני חבור שנאמר ולדבקה בו. וכן צוו חכמים ואמרו והוי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם:

ג מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מ ישראל כגופו שנא'

with them, and follows their evil conduct, he should go forth and dwell in caves, or cliffs, or deserts, but not accustom himself in the way of the sinners, even as it is said on the subject: "Oh that I were in the wilderness,¹ in a lodging place of wayfaring men" (Jer. 9.1.).

2. It is a mandatory commandment to cleave to the wise and their disciples, in order to learn of their deeds, even as it is said on the subject: "And to Him shalt thou cleave" (Deut. 10.20). Is it possible to cleave to the Shekinah? But even thus the wise men commented upon in interpreting this commandment, saying: "Cleave to the wise men and their disciples" (Ketubot, 111b). Man shall, therefore, find the necessary means

to take to wife the daughter of a disciple of the wise, and to give his daughter in marriage to a disciple of the wise; to eat and drink with the disciples of the wise, to do business for and with the disciples of the wise, and to associate with them in every form of companionship, even as it is said, "And to cleave to him" (Deut. 11.22). Even so have the wise men commanded, saying: "Sit amidst the dust of their feet, and drink their words with thirst" (Pirke Abot. 1.4.).²

3. It is mandatory upon every man to love each and every one of Israel even as he loves his own self, for it is said:

¹See Berakot, 35b. G.

²Pesahim, 49; Baba Batra, 126a; See Shabbat, 63a. G.

and God, it is essential that the rebuke be administered only between them both; and he shall speak to him calmly, employing soft language, telling him that he does not speak of it to him, save for his own good, to bring him to a life in the world to come. If he receive it attentively from him, it is well; if not, he should rebuke him a second, even a third time. So is the constant duty of a man to continue to rebuke his fellow, even until the sinner strike him, and say unto him: "I will not listen". He in whose power it is to prevent sin and does not take the means to prevent it, he himself is ultimately overtaken by their sin, since it was possible for him to prevent them.⁷

8. He who rebukes a friend, at the beginning, no hard words should be used against him to shame him, for it is said: "And thou shalt bear no sin upon him" (Lev. 19.17). Thus did the wise men say: "Understand it not by rebuking him thou mayest cause his countenance to change expression; for, it is said: 'And thou shalt bear no sin upon him' " (Ibid.; Arakin, 16b); herefrom we learn that it is forbidden to put an Israelite to shame, needless to say publicly. Although he who does put his fellow to shame is not flogged, it is a grievous sin. Even so did the wise men say: "He who publicly puts his fellow's countenance to shame has no share in the world to come" (Pirke Abot, 3.15). A man is, therefore obliged to guard himself

⁷Shabbat, 54a; Ibid. 119b; Baba Mezi'a 31a. C. G.

צריך להוכיחו בינו לבין עצמו. וידבר לו בנחת ובלשון רכה ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו להביאו לחיי העולם הבא. אם קיבל ממנו מוטב ואם לאו יוכיחנו פעם שנייה ושלישית. וכן תמיד חייב אדם להוכיחו עד שיכהו החוטא ויאמר לו איני שומע. וכל שאפשר בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפש בעון אלו כיון שאפשר לו למחות בהם: ח המוכיח את חברו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימו שנאמר ולא תשא עליו חטא. כך אמרו חכמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות תלמוד לומר ולא תשא עליו חטא. מכאן שאסור לאדם להכלים את ישראל וכלשון ברבים. אף על פי שהמכלים את חברו אינו לוקה עליו עון גדול הוא. כך אמרו חכמים המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. לפיכך צריך אדם להזהר שלא

הזהירה תורה אלא על שנאה שבלב.
אבל המכה את חברו והמחרפו
אף על פי שאינו רשאי אינו עובר
משום לא תשנא:

ו כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו
וישתוק כמו שנאמר ברשעים ולא
דבר אבשלום את אמנון מאומה
למרע ועד טוב כי שנא אבשלום
את אמנון; אלא מצוה עליו להודיעו
ולומר לו למה עשית לי כך וכך
ולמה חטאת לי בדבר פלוני. שנאמר
הובח תוכיח את עמיתך. ואם חזר
ובקש ממנו למחול לו צריך למחול.
ולא יהא המוחל אכזרי שנאמר
ויתפלל אברהם אל אלהים:

ז הרואה חברו שחטא או שהלך
בדרך לא טובה מצוה להחזירו
למוטב ולהודיעו שהוא חוטא על
עצמו במעשיו הרעים שנאמר הוכח
תוכיח את עמיתך. המוכיח את
חברו בין בדברים שבינו לבינו.
בין בדברים שבינו לבין המקום.

smites his fellow, or besmirches
him with words, although for-
bidden to do so, there is no
violation of the prohibitive
commandment of "Thou shalt
not hate" connected thereto.⁵

6. If one man commit a sin
against another man, the one
sinned against shall not remain
in silent hate against the sinner,
as it is said of the wicked:
"And Absalom spoke unto
Amnon neither good nor bad;
for Absalom hated Amnon"
(Second Samuel. 13.22); but,
on the contrary, it is obligatory
upon him to make known to
him and say unto him: "Why
have you done to me thus and
such, and wherefore have you
sinned against me in that par-
ticular matter?"; for, it is said:
"And thou shalt indeed rebuke
thy neighbor" (Lev. 19.17).
And, if the sinner did repent
and begged to be forgiven by
him, he must forgive him; and

in doing so he should not be cruel, for it is said: "And
Abraham prayed unto God" (Gen. 20.17).⁶

7. He who beholds his fellow stooping to sin or following an
unrighteous path, is obliged to return him toward the good,
and to let him know that he is actually sinning against him-
self in pursuing wicked deeds for, it is said: "And thou shalt
indeed rebuke thy neighbor" (Lev. 19.17). He who rebukes
his fellow, whether it be regarding a sin committed between
man and man, or whether it be regarding matters between man

⁵Arakin, 16b. G.

⁶For Abimelech, who sinned against him. G.

fatherless child" (Ex. 22.22.). What, then, are the rules of conduct toward them? One must not speak to them save in soft words; not to treat them in any way, save in an honorable way; not to pain their body with labor, nor their heart with hard words; to be careful with their money more than with the money of one's own self. He who worries them, or vexes them, or pains them, or masters them, or causes the loss of their money, violates a prohibitive commandment, needless to mention one who smites them or curses them. This prohibitive commandment, notwithstanding that the punishment of flogging is not inflicted for its violation, behold, the punishment therefor is plainly stated in the Torah: "My wrath shall wax hot, and I will kill you with the sword"

(Ibid. 22.23). Moreover, He Who spoke and called the universe into being, made a covenant with them, that whenever they will cry out against violence, they shall be answered, even as it is said: "For if they cry at all unto Me, I will surely hear their cry" (Ibid. 22.22). But all these warnings are applicable when one afflicts them out of a selfish motive; but if the master who, in order to instruct them in the Torah, or teach them a trade, or lead them in a righteous path, does inflict punishment upon them when they are contrary, behold, such he may do. Nevertheless, he should not follow the rules of other people in dealing with them but conduct himself toward them differently, to lead them slowly,

נוהגין עמהן. לא ידבר אליהם אלא רכות. ולא ינהוג בהן אלא מנהג כבוד. ולא יכאיב גופם בעבודה ולבם בדברים קשים. ויחוס על ממונם יותר מממון עצמו. כל המקניטן או מכעיסן או הכאיב להן או רדה בהן או אבד ממון הרי זה עובר בלא תעשה וכל שכן המכה אותם או המקללן. ולא זה אף על פי שאין לוקין עליו הרי עונשו מפורש בתורה וחרה אפי' והרגתי אתכם בחרב. ברית כרת להן מי שאמר והיה העולם שכל זמן שהם צועקים מחמס הם נענים שנאמר כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו. במה דברים אמורים בזמן שעניה אותן לצורך עצמו. אבל עינה אותם הרב כדי ללמדן תורה או אומנות או להוליכן בדרך ישרה הרי זה מותר. ואף על פי כן לא ינהוג בהן מנהג כל אדם אלא יעשה להם הפרש וינהלם בנחת וברחמים

לבייש חבירו ברבים בין קטן בין גדול. ולא יקרא לו בשם שהוא בוש ממנו. ולא יספר לפניו דבר שהוא בוש ממנו. במה דברים אמורים בדברים שבין אדם לחבירו. אבל בדברי שמים אם לא חור בו בסתר מכלימין אותו ברבים ומפרסמים חטאו ומחרפים אותו בפניו ומבזין ומקללין אותו עד שיחזור למוטב כמו שעשו כל הנביאים בישראל: **ט** מי שחטא עליו חבירו ולא רצה להוכיחו ולא לדבר לו כלום מפני שהיה החוטא הדיוט ביותר. או שהיתה דעתו משובשת. ומחל לו בלבו ולא שטמו ולא הוכיחו הרי זו מדת חסידות לא הקפידה תורה אלא על המשטמה:

י חייב אדם להזהר ביתומים ואלמנות מפני שנפשו שפלה למאד ורוחו נמוכה אף על פי שהן בעלי ממון אפילו אלמנתו של מלך ויתומיו מזהרים אנו עליהן שנאמר כל אלמנה ויתום לא תענון. והיאך

against putting his fellow to shame publicly, regardless of whether he be young or old; not to call him by a name of which he feels ashamed, nor tell aught in his presence of which he is ashamed. However, all these refer to matters touching the relationship between man and man; but if it concern heavenly matters, if the sinner does not repent after being rebuked privately, he should be shamed publicly, and his sin should be proclaimed, and harsh words should be used in his presence, and he should be shamed and cursed till he repent and take up the good path, even as all of the prophets in Israel did with the wicked.⁸

9. He against whom a fellow sinned, who did not want to rebuke him, nor to speak aught to him, because the sinner is extremely common, or possessed of a distorted mind, but

within his heart forgave him, and lodged no hatred against him, though he rebuked him not, behold, such is a pious conduct for, the Torah did not concern itself with aught save against hatred.⁹

10. A man is obliged to watch out for orphans and widows, for their soul is very lowly, and their spirit humble even though they be wealthy in money, even though they be the widow and orphans of a king, we are charged concerning them, for it is said: "Ye shall not afflict any widow or

⁸Baba Mezi'a 59a; Yoma, 86b. C. G.

⁹Yoma, 16b. G.

the universe. There is yet an extremely grosser iniquity, which, too, is included in this prohibitive commandment, and that is, the evil tongue, one who spreads scandal about his fellow even though he be telling truth. If he be lying, he is called a maligner who invents an evil name against his fellow. The owner of an evil tongue², behold him, he sits in company and relates, saying: thus and such did that certain party, thus and such were his parents, and thus and such I did hear about him and of course, he relates scandalous matters. Of him, the Verse says: "May the Lord cut off all flattering lips, the tongue that speaketh proud things" (Ps. 12.4).

3. The wise men said: "There are three transgressions which call forth retribution from the man who perpetrates in this world, and disinherit him from a share in the world to come. They are: idolatry, adultery, and bloodshed; but the evil tongue outweighs them all" (Arakin, 16b). The wise men, moreover, said:³ "He who speaks with an evil tongue is like an atheist, for it

את העולם. יש עון גדול מזה עד מאד והוא בכלל לאו זה והוא לשון הרע. והוא המספר בגנות חבירו אף על פי שאומר אמת. אבל האומר שקר נקרא מוציא שם רע על חבירו. אבל בעל לשון הרע זה שיושב ואומר כך וכך עשה פלוני וכך וכך היו אבותיו וכך וכך שמעתי עליו ואמר דברים של גנאי. על זה אמר הכתוב יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות:

גאמרו חכמים שלש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא. עכ"ם וגילוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע כנגד כולם. ועוד אמרו חכמים כל המספר בלשון הרע כאילו כופר

RABD'S CRITICISM:

²"The owner of an evil tongue etc. No, but the first mentioned, namely, the sycophant, is worse than the second, namely, the evil tongue; for the sycophant, mentioned first, is the third to be killed, since sycophancy kills three, whereas the second mentioned is but a sneak killing none but himself". Maimonides maintains that the evil tongue rather than the sycophant kills three. C.

³Arakin, 16b. G.

השגת הראב"ד

* חזל צעל לשון הרע שיושב ואומר כך עשה איש פלוני. ח"א לא חלל קשה הראשון מן השני שהראשון הוא תליתאי והורג נפשות והשני תנין וחיוו הורג חלל את עצמו. בינה זאת:

* חזל צעל לשון הרע שיושב ואומר כך עשה איש פלוני. ח"א לא חלל קשה הראשון מן השני שהראשון הוא תליתאי והורג נפשות והשני תנין וחיוו הורג חלל את עצמו. בינה זאת:

גדולים וכבוד שנאמר כי ה' יריב ריבם. אחד יתום מאב ואחד יתום מאם. ועד אימתי נקראים יתומים לענין זה. עד שלא יהיו צריכין לאדם גדול להסמך עליו ולאמנן ולהטפל בהן אלא יהיה עושה כל צרכי עצמו לעצמו כשאר כל הגדולים:

פרק שביעי

א. המרגל בחבירו עובר בלא תעשה שנאמר לא תלך רכיל בעמך. ואף על פי שאין לוקין על דבר זה עון גדול הוא וגורם להרוג נפשות רבות מישראל. לכך נסמך לו ולא תעמוד על דם רעך. צא ולמד מה אירע לדואג האדומי:

ב. אי זהו רכיל זה שטוען דברים והולך מזה לזה ואומר כך אמר פלוני כך וכך שמעתי על פלוני אף על פי שהוא אמת הרי זה מחריב

with great mercy and honorable consideration, even as it is said: "For the Lord will plead their cause" (Prov. 22.23). Whether it be a fatherless orphan or a motherless orphan, the treatment to be accorded to them must be identical. Now, until when are such called orphans for the purpose of the subject treated herein? Until they will have no need to lean upon a grown-up person to rear them and support them, but each one be able to take care of all his personal needs even as all other adults do.

CHAPTER VII.

1. He who bears tales against his fellow violates a prohibitive commandment, saying: "Thou shalt not go up and down as a talebearer among thy people" (Lev. 19.16.); and although the

punishment of flogging is not inflicted for violating this charge, it is a gross iniquity, and is the cause of the slaughtering of many souls in Israel; it is because thereof, that following this commandment is this Verse: "Neither shalt thou stand idly by the blood of thy neighbor" (Ibid.). Now, go ye and learn of that which happened to Doeg the Edomite.¹

2. Who is a sycophant? One who loads himself up with matters, and goes from this one to that one, saying to each, such did that man say, thus and such have I heard concerning that man, even though it be true, behold him, he destroys

¹First Samuel, 22.9-19. G.

18-19.). Among such is also the one who uses an evil tongue deceitfully, relating innocently, as if ignorant that his speech be words of an evil tongue, but when there is a protest against what he says, he avers that he does not know that such tale is evil speech, or that such was really the conduct of that person.⁶

5. Regardless of whether the slander is spoken in the presence of his fellow, or in his absence, or if the slander spread from mouth to mouth cause harm to his fellow, to his body, or property, even to cause him anguish, or fear to his soul, behold this is the iniquity of an evil tongue. If such evil be spoken in the presence of three persons, the matter is thereby considered public. Thus, if one of the three who heard it repeat it to others no sin of an evil tongue is found therein, provided that in re-telling it he had no intention to spread the rumor and advertise it still more.⁷

6. All such are owners of an evil tongue, in whose neighborhood it is forbidden to dwell, needless to say to be in their company and listen to their words. The doom against our fathers in the wilderness was not sealed for aught else, save for that of an evil tongue.⁸

⁶Yeru. Pe'ah, 1; Shabbat, 33a. C. G.

⁷Arakin, 16b. C. G.

⁸Ibid. C.

וכן המספר לשון הרע דרך רמאות והוא שיספר לתומו כאילו אינו יודע שדבר זה שדבר לשון הרע הוא אלא כשממחין בו אומר איני יודע שדבר זה לשון הרע או שאלו מעשיו של פלוני:

ה אחד המספר בלשון הרע בפני חבירו או שלא בפניו, והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חבירו בגופו או בממונו ואפילו להצר לו או להפחידו הרי זה לשון הרע. ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה כבר נשמע הדבר ונודע. ואם סיפר הדבר אחד מן השלשה פעם אחרת אין בו משום לשון הרע. והוא שלא יתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר:

ו כל אלו הם בעלי לשון הרע שאסור לדור בשכונתם וכל שכן לישב עמהם ולשמוע דבריהם. ולא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע בלבד:

בעיקר. שנאמר אשר אמרו ללשוננו
נגביר שפתינו אתנו מי ארון לנו.
ועוד אמרו חכמים שלשה לשון
הרע הורגת. האומרו. והמקבלו.
זה שאומר עליו. והמקבלו יותר
מן האומרו:

ד. ויש דברים שהן אבק לשון
הרע. כיצד מי יאמר לפלוני שיהיה
כמות שהוא עתה. או שיאמר שתקו
מפלוני איני רוצה להודיע מה אירע
ומה היה וכיוצא בדברים האלו.
וכל המספר בטובת חבירו בפני
שונאיו הרי זה אבק לשון הרע שזה
גורם להם שיספרו בגנותו. ועל זה
הענין אמר שלמה מברך רעהו בקול
גדול בבקר השכם קללה תחשב לו.
שמתוך טובתו בא לידי רעתו. וכן
המספר בלשון הרע דרך שחוק
ודרך קלות ראש כלומר שאינו
מדבר בשנאה. הוא ששלמה אמר
בחכמתו כמתלהלה היורה זיקים
חצים ומות ואמר הלא משחק אני.

is said: 'Who have said, Our
tongues will we make mighty,
our lips are with us, who is
Lord over us'?" (Ps. 12.5.).
And, again, the wise men
said: "The evil tongue kills
three persons, the one who
speaks it, the one of whom it is
spoken, and the one who re-
ceives it". In fact, the greatest
harm comes to the one who
receives the evil report.⁴

4. And, there are certain
kinds of words which are the
grinding of the evil tongue.
For example: One will say,
"Who will tell that person to be
as he is now"? Or he will say:
"Hold your peace concerning
that person, I am disinclined to
relate what happened, or what
was", or like such expressions.
Even he who tells the good
qualities of his fellow in the
presence of his fellow's enemies
is making grinding of an evil
tongue, because he calls forth
his fellow's shame from the

mouths of his enemies and concerning this subject Solomon said:
"He that blesseth his friend with a loud voice, rising early in the
morning, it shall be counted a curse to him" (Prov. 27.14). Out
of his goodness for him, he brings about evil to him. Likewise,
he who tells with an evil tongue under the guise of a joke, or
lightheadedness, that is, he does not speak it in tones of hatred,
even of him Solomon in his wisdom said: "As a madman who
casteth firebrands, arrows and death; so is the man that de-
ceiveth his neighbor and saith, 'Am not I in sport?'" (Ibid. 26

⁴Ibid.; Shabbat, 56. G.

ben to Simeon: "Lease me this house, or lend me this ox." Simeon refused. After an interval comes Simeon to Reuben to lease or lend aught from him. Said Reuben to him: "Here, you may have it, behold, I am lending it to you, for I am not as you are, I will not pay you as you deserve." He who does so violates the prohibitive commandment of, "Thou shalt bear no grudge." For, he should blot the thing out of his heart completely, and not lodge it therein. Forsooth, as long as he bears the matter and remembers it, he might be tempted to take vengeance. It is on account of this that the Torah is particular concerning the bearing of a grudge to blot such sin out of his heart and not remember it at all. This, is the proper ethical idea which makes possible the stability of organized society and the business relationship between man and man upon earth.¹⁰

ראובן שאמר לשמעון הלכיר לי בית זה או השאילני שור זה ולא רצה שמעון. לימים בא שמעון לראובן לשאול ממנו או לשכור ממנו ואמר לו ראובן הא לך הריני משאילך ואיני כמותך לא אשלם לך כמעשך. העושה כזה עובר בלא תטור אלא ימחה הדבר בלבו ולא יטרנו. שכל זמן שהוא נוטר את הדבר וזוכרו שמא יבא לנקום. לפיכך הקפידה תורה על הנטירה עד שימחה העון מלבו ולא יזכרנו כלל. וזה היא הדעה הנכונה שאפשר שיתקיים בה ישוב הארץ ומשאם ומתנם של בני אדם זה עם זה:

¹⁰Megillah, 28. G.

ז הנוקם מחבירו עובר בלא תעשה שנאמר לא תקום. ואף על פי שאינו לוקה עליו דעה רעה היא עד מאד. אלא ראוי לו לאדם להיות מעביר על מדותיו על כל דברי העולם שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי ואינן כדי לנקום עליהם. כיצד היא הנקימה אמר לו חבירו השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך. למחר צריך לשאול ממנו אמר לו חבירו השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני כששאלתי ממך הרי זה נוקם. אלא כשיבוא לו לשאול יתן בלב שלם ולא יגמול לו כאשר גמלו וכן כל כיוצא באלו. וכן אמר דוד בדעותיו הטובות אם גמלתי שולמי רע ואחלצה וגו': ח וכן כל הנוטר לאחד מישראל עובר בלא תעשה שנאמר ולא תטור את בני עמך. כיצד היא הנטירה,

7. He who takes vengeance of his fellow violates the prohibitive commandment of, "Thou shalt not take vengeance" (Lev. 19.18.); and, even though he is not flogged for the violation, it is an extremely evil tendency. Forsooth, it becomes man to be indulgent in his ethical conduct in all temporal matters, for, to those who can reason all worldly matters are vanity and absurdity, unworthy to call forth vengeance on their account. How is the sin of taking vengeance established? Said his friend to him: "Lend me your ax". Answered he: "No, I will not lend it to you." On the morrow, he needs to borrow an ax himself. Says he to his friend: "Lend me your ax." Answered his friend: "No, I will not lend it to you, even as you refused to lend it to me when I asked for it."

Behold, this one takes vengeance. For when one comes to lend aught of the other, he should give it to him wholeheartedly, and not to deal with him as he was dealt with by him. And so in all like matters. Even so David expressed it in his good ethical ideas: "If I have requited him that did evil unto me, or spoiled mine adversary unto emptiness etc." (Ps. 7.5).⁹

8. Likewise, whoso bears a grudge against one in Israel, violates a prohibitive commandment, saying: "Nor bear any grudge against the children of thy people" (Lev. 19.18.). How is the sin of bearing a grudge established? Said Reu-

⁹Yoma, 23a; Rosh ha-Shanah, 17b; Sifra, Lev. 4. C. G.

הלכות תלמוד תורה

THE TREATISE CONCERNING THE
STUDY OF THE TORAH

הלכות תלמוד תורה

THE TREATISE CONCERNING THE STUDY OF THE TORAH

Embraces two mandatory commandments, namely: (1) To study the Torah; (2) To honor those who study it and those who know it. And the interpretation of these two

יש בכללן שתי מצות עשה. והוא פרט: (א) ללמוד תורה. (ב) לכבד מלמדיה ויודעיה. וביאור שתי מצות אלו בפרקים אלו.

commandments is given in the succeeding chapters.

CHAPTER I.

1. Women, slaves, and infants are absolved from the study of the Torah; but the father is obliged to instruct his infant son in the Torah, for it is said: "And ye shall teach them your children, talking of them" (Deut. 11.19); but a woman is not charged to teach her son, for only one obliged to study is obliged to instruct.¹

2. Even as man is obliged to instruct his son, so is he obliged to teach his son's son, for it is said: "But make them known to thy sons and thy sons' sons" (Ibid. 4.9); and, not alone to his son and his son's son, but each and every scholar in Israel is commanded to instruct all who desire to be his disciples, even though they be not his sons, for it is said: "And thou shalt teach them diligently unto thy children" (Ibid. 6.7.), which is traditionally interpreted² to include one's

פרק ראשון

א נשים ועבדים וקטנים פטורים מתלמוד תורה. אבל קטן אביו חייב ללמדו תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס. ואין האשה חייבת ללמד את בנה שכל החייב ללמוד חייב ללמד:

ב כשם שחייב אדם ללמד את בנו כך הוא חייב ללמד את בן בנו שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך. ולא בנו ובן בנו בלבד אלא מצוה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים אף על פי שאינן בניו. שנאמר ושננתם לבניך מפי השמועה למדו בניך אלו תלמידך

¹Sukkah, 42a; Kiddushin, 29; Ketubot, 28. G. C.

²Sifre, Deut. 11. C. G.

5. Let man ever study the Torah and thereafter take a wife unto himself; for, if he takes a wife first, his mind will not be as clear to study. If the urge of marriage will overburden him, even finding his heart not free to understand his studies, he should marry first and thereafter study the Torah.⁷

6. Whenceonward is his father obliged to teach him the Torah? When he commences to speak, he should teach him the Verses of, "Moses commanded us a law" (Deut. 34.4), and of the Shema (Ibid. 6.4); thereafter he imparts to him little by little other Verses till he be six or seven years old, all, of course, depending upon his physical condition; thereafter he brings him under the care of a beginner's instructor.⁸

7. Where the custom of the state is to pay a beginner's teacher, he should give him his wages, and the obligation to pay for his son's education continues until he is through reading all of the Holy Writ. In a place where the prevailing custom is to teach the written Torah for pay, one may instruct for pay; but to instruct the Oral Torah for wages, is forbidden, as it is said: "Behold, I have taught you statutes and ordinances, even as the Lord my God commanded me, etc." (Deut. 4.5.), which means; "Even as I was instructed free so have you re-

ה לעולם ילמד אדם תורה ואחר כך ישא אשה שאם נשא אשה תחלה אין דעתו פנויה ללמוד. ואם היה יצרו מתגבר עליו עד שנמצא שאין לבו פנוי ישא אשה ואחר כך ילמוד תורה:

ו מאימתי אביו חייב ללמדו תורה משיתחיל לדבר מלמדו תורה צוה לנו משה ושמע ישראל. ואחר כך מלמדו מעט מעט (פסוקים) פסוקים עד שיהיה בן שש או בן שבע הכל לפי בוריו. ומוליכו אצל מלמד התינוקות:

ז היה מנהג המדינה ליקח מלמד התינוקות שכר נותן לו שכרו. וחייב ללמדו בשכר עד שיקרא תורה שבכתב כולה. מקום שנהגו ללמד תורה שבכתב בשכר מותר ללמד בשכר. אבל תורה שבעל פה אסור ללמדה בשכר שנאמר ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' וגו' מה אני בחנם למדתי אף

⁷Ibid. 33a. G.

⁸Sukkah, 43a; Ketubot, 50a. C. G.

שהתלמידים קרויין בנים שנאמר
ויצאו בני הנביאים. אם כן למה
נצטוו על בנו ועל בן בנו.
להקדים בנו לבן בנו ובן בנו לבן
חבירו:

ג' וחייב לשכור מלמד לבנו
ללמדו. ואינו חייב ללמד בן חבירו
אלא בחנם. מי שלא למדו אביו
חייב ללמד את עצמו כשיכיר שנא'
ולמדתם אותם ושמתם לעשותם.
וכן אחת מוצא בכל מקום שהתלמוד
קודם למעשה מפני שהתלמוד מביא
לידי מעשה ואין המעשה מביא
לידי תלמוד:

ד' היה הוא רוצה ללמוד תורה
ויש לו בן ללמוד תורה הוא קודם
לבנו. ואם היה בנו נבון ומשכיל
להבין מה שילמוד יותר ממנו בנו
קודם. ואף על פי שבנו קודם לא
יבטל הוא. שכשם שמצוה עליו ללמד
את בנו כך הוא מצווה ללמד עצמו:

disciples; for disciples, too, are
called children, as it is said:
"And the sons of the prophets
came forth" (Second Kings,
2.3.). If it be so, why then was
one commanded to teach his
son and his son's son? To per-
mit the precedence of one's
son to one's son's son, and his
son's son to the son of his fel-
low.³

3. One is obliged to engage a
teacher for the instruction of
his son; but his fellow's son he
is not obliged to teach, save
when there is no expense to
himself.⁴ He whose father
failed to instruct him, when he
becomes conscious thereof, is
obliged to educate himself, as
it is said: "That ye may learn
them, and observe to do them"
(Deut. 5.1). Thus, you will
find it a universal rule, that
study precedes conduct, be-
cause study brings about pro-

per conduct but conduct does not bring about study.⁵

4. One who was ambitious to pursue learning, and, at the
same time, has a son whom he is obliged to instruct, his own
study comes first; if his son be diligent and intellectually more
capable to grasp his studies than himself, his son comes first.
Nevertheless, he shall not completely abandon his own study,
his son's precedence notwithstanding; for, even as he is com-
manded to teach his son, so is he under command to study himself.⁶

³Sukkah, 30b; Kiddushin, 30. G.

⁴See Baba Batra, 21a. G.

⁵Kiddushin, 29a; Ibid. 33b. C. G.

⁶Ibid. C.

among those who translated the tradition as it was transmitted from mouth of man to mouth of man, even from the mouth of Moses our Master.

10. Until what age in life is one obliged to study the Torah? Even until the day of one's demise; for it is said: "And lest they depart from thy heart all the days of thy life" (Deut. 4.9.) Forsooth, as long as one will not occupy himself with study he forgets what he did study.¹⁰

11. One is obligated to divide his time of study by three; one third for the study of Holy Writ, one third for the study of the Oral Torah, and one third for thinking and reflecting so that he may understand the end of a thing from its beginning, and deduct one matter from another, and compare one matter to another, and reason out by the hermeneutical rules in which the Torah is expounded to the end that he may know which are the principal rules and how to deduct therefrom that which is forbidden and that which is permitted, and other like matters which he studied from oral tradition. This subject of study is called Gemara.¹¹

12. For instance? If one was a craftsman and engaged himself three hours daily to his work and to Torah nine hours, of those nine hours he should devote three hours to the study of Holy Writ, and three hours to the Oral Torah and the last

מכלל מעתיקי השמועה איש מפי איש מפי משה רבינו:

י עד אימתי חייב ללמוד תורה עד יום מותו שנאמר ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך. וכל זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח:

יא וחייב לשלש את זמן למידתו. שליש בתורה שבכתב. ושליש בתורה שבעל פה. ושליש יבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו ויוציא דבר מדבר וידמה דבר לדבר ויבין במדות שהתורה נדרשת בהן עד שידע היאך הוא עיקר המדות והיאך יוציא האסור והמותר וכיוצא בהן מדברים שלמד מפי השמועה. וענין זה הוא הנקרא גמרא:

יב כיצד היה בעל אומנות והיה עוסק במלאכתו ג' שעות ביום ובתורה תשע. אותן התשע קורא בג' מהן בתורה שבכתב. ובשלוש בתורה שבעל פה ובג' אחרות

¹⁰Kiddushin, 29b. G.

¹¹Ibid. 30a; Abodah Zarah, 19b. C.

אתם למדתם בחנם ממני. וכן כשתלמדו לדורות למדו בחנם כמו שלמדתם ממני. לא מצא מי שילמדו בחנם ילמדו בשכר שנאמר אמת קנה. יכול ילמדן לאחרים בשכר תלמוד לומר ואל תמכור. הא למדת שאסור לו ללמד בשכר אף על פי שלמדו רבו בשכר:

ח כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו ואפילו היה עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה:

ט גדולי חכמי ישראל היו מהן חוטבי עצים ומהן שואבי מים ומהם סומים ואף על פי כן היו עוסקין בתלמוד תורה ביום ובלילה. והם

ceived instruction from me free; likewise when you will give instruction throughout the generations, instruct free even as you were instructed by me." (Nedarim, 37a; Bekorot, 29a). If he find not one who is so willing to teach him gratuitously, he may hire one for wages to be instructed by him, as it says: "Buy the truth" (Prov. 23.23.) Peradventure, one will deduct herefrom that he may instruct others for wages? The Verse, therefore, teaches us, saying: "But sell it not" (Ibid.) Herefrom you learn that one is forbidden to instruct others for hire although his master taught him for hire.

8. Every man in Israel is obliged to study the Torah, whether he be poor or rich, whether he be physically healthy or ailing, whether he be in full vigor of youth or of great age and weakened vitality;

even if he be dependent upon alms for his livelihood, or going around from door to door begging his daily bread, yea, even he who has a wife and children to support is obliged to have an appointed time for the study of the Torah, both during the day and at night, for it is said: "But thou shalt meditate therein day and night" (Joshua, 1. 8.).⁹

9. Some of the great scholars in Israel were hewers of wood, some of them drawers of water, and some of them blind: nevertheless they engaged themselves in the study of the Torah by day and by night. Moreover, they are included

⁹Yoma, 35a; Menahot, 99b. G. G.

apt to divert matters of the Torah to nonsensical matters, of course, in proportion to the inferiority of their mind. The sages said: "Whosoever instructs his daughter in Torah does no better than if he instructed her in matters of profanity." (Sotah, 21b). These matters are thus spoken of only concerning the Oral Torah, but respecting Holy Writ it is best not to begin to instruct her therein but if he did instruct her it is not as if he instruct her in profanity.¹⁴

CHAPTER II

1. It is mandatory to appoint school teachers for small children in each and every state, in each and every province, and in each and every city. Any city wherein there are no children flocking to a master's house, the inhabitants thereof should be ex-

communicated until they do appoint teachers for the school children, if they then make no such appointment an excommunication should be pronounced against the city itself; for the world cannot endure save only by the fervent recitation of school children in the house of their master.¹

2. Children should be enrolled for instruction at the age of six or seven years, in proportion to the strength of the child and his physique. A child under six years should not be

¹⁴Abodah Zarah, 3b; Kiddushin, 31a. C.

¹Baba Batra, 21b; Shabbat, 119a. C. Maimonides considers excommunication equivalent to destruction. G.

להתלמד אלא הן מוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן. אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה כאילו למדה תפלות. במה דברים אמורים בתורה שבועל פה אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם למדה אינו כמלמדה תפלות:

פרק שני

א מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר. וכל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן מחרימין את אנשי העיר עד שמושיבין מלמדי תינוקות. ואם לא הושיבו מחרימין את העיר. שאין העולם מחקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן:

ב מכניסין את התינוקות להתלמד כבן שש כבן שבע לפי כח הבן ובנין גופו. ופחות מבן שש אין מכניסים

מתבונן בדעתו להבין דבר מדבר.
ודברי קבלה בכלל תורה שבכתב
הן ופירושה בכלל תורה שבעל פה.
והענינים הנקראים פרדס בכלל
הגמרא הן. במה דברים אמורים
בתחלת תלמודו של אדם אבל
כשיגדיל בחכמה ולא יהא צריך
לא ללמוד תורה שבכתב ולא
לעסוק תמיד בתורה שבעל פה
יקרא בעתים מזומנים תורה שבכתב
ודברי השמועה כדי שלא ישכח
דבר מדברי דיני תורה ויפנה כל
ימיו לגמרא בלבד לפי רוחב שיש
בלבו וישוב דעתו:

יג אשה שלמדה תורה יש לה שכר
אבל אינה כשכר האיש. מפני שלא
נצטווה. וכל העושה דבר שאינו
מצווה עליו לעשותו אין שכרו בשכר
המצווה שעשה אלא פחות ממנו.
ואף על פי שיש לה שכר צו חכמים
שלא ילמד אדם את בתו תורה.
מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת

three hours to mental reasoning, to deduct one matter from another. Matters pertaining to tradition are included in Holy Writ, but their oral explanation is included in Oral Torah. The subjects designated as Pardas¹² are included in the Gemara. These rules are spoken of man's beginning of study, but when he matures in wisdom and has no need either for further study of Holy Writ or for continuous devotion to the study of Oral Torah, he should read Holy Writ and traditional matters at appointed times merely so as not to forget any matter pertaining to the laws of the Torah, and turn his attention to a continuous study of Gemara, of course, in proportion to the broadness of his heart and peacefulness of his mind.¹³

13. A woman who studied the Torah has a reward coming

to her but it is incomparable to the reward of a man because she was not commanded to do so, and whosoever does something which is not mandatory upon him to perform receives not a hire equal to the hire of him who is commanded to perform it but less than he. And, although she has a reward coming the sages commanded that a man shall not instruct his daughter in the Torah, because most women have no set mind to be instructed therein, but, on the contrary, are

¹²Vineyard, Works of the Chariot, Cosmogony, Metaphysics etc. G.

¹³Abodah Zarah, 19b. G.

and a woman shall not instruct small children on account of the fathers who come to visit their children.⁴

5. Twenty-five children should be the maximum number for one teacher to instruct. If there be more than twenty-five children but not exceeding forty, an assistant should be appointed to help him in giving them instructions; if the number exceeds forty children, two teachers should be appointed.⁵

6. A school child may be transferred from one teacher to another one who is more diligent than he either in reading or in grammar. This rule is given when both teachers live in one city and there was no river between them, but from one city to another or from one side of the river to the other even in the same city, a child should not be transferred save where there was a strong bridge constructed across the river, a bridge which will not easily topple over

7. One of a given neighborhood who desires to become a teacher, even one sharing a common courtyard with others, cannot be prevented by neighbors from doing so; likewise, if a teacher comes and establishes a school to instruct small children alongside the school of another teacher, whether his intentions are to get pupils from others, or whether his

תינוקות מפני אבותיהם שהם באים אצל הבנים:

ה"כ"ה תינוקות למדים אצל מלמד אחד, היו יותר על כ"ה עד ארבעים מושיבין עמו אחר לסייעו בלימודם. היו יותר על ארבעים מעמידין להם שני מלמדי תינוקות:

ו מוליכין את הקטן ממלמד למלמד אחר שהוא מהיר ממנו בין במקרא בין בדקדוק. במה דברים אמורים כשהיו שניהם בעיר אחת ולא היה הנהר מפסיק ביניהם. אבל מעיר לעיר או מצד הנהר לצדו אפילו באותה העיר אין מוליכין את הקטן אלא אם כן היה בנן בריא על גבי הנהר בנן שאינו ראוי ליפול במהרה:

ו אחד מבני מבוי שביקש להעשות מלמד אפילו אחד מבני החצר אין יכולין שכניו למחות בידו. וכן מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית ללמד תינוקות בצדו כדי שיבואו תינוקות אחרים לו או כדי

⁴Kiddushin, 82a. C.

⁵Baba Batra, 21b. C.

אותו. ומכה אותו המלמד להטיל עליהם אימה. ואינו מכה אותם מכת אויב מכת אכזרי. לפיכך לא יכה אותם בשוטים ולא במקלות אלא ברצועה קטנה. ויושב ומלמד כל היום כולו ומקצת מן הלילה כדי להנכין ללמוד ביום ובלילה. ולא יבטלו התינוקות כלל חוץ מערבי שבתות וימים טובים בסוף הימים ובימים טובים. אבל בשבת אין קורין בתחילה אבל שונים בראשון. ואין מבטלין התינוקות ואפילו לבנין בית המקדש:

ג מלמד התינוקות שהוא מניח התינוקות ויוצא או שהוא עושה מלאכה אחרת עמהן או שהוא מתרשל בלימודן הרי זה בכלל ארור עושה מלאכת ה' רמיה. לפיכך אין ראוי להושיב מלמד אלא בעל יראה מהיר לקרות ולדקדק:

ד ומי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות מפני אמותיהם הבאות אצל בניהם. וכל אשה לא תלמד

sent to school. The teacher may inflict punishment upon the school children that they may fear him; but he must not smite them with hatred and cruelty; he should, therefore, not strike them with rods or sticks but with a small strap. He should instruct them during the entire day and part of the evening, so that they be brought up to study by day and by night. Children should not stop school at all save on the eves of Sabbaths and holidays, and during holidays. On the Sabbath no new lessons should be given but lessons may be repeated. School children should not be rendered idle even for the sake of building the Holy Temple.²

3. A teacher of school children who leaves the children and departs from the school, or who engages himself in another kind of work while he is with them, or who is negligent in teaching them, behold, he is included among those of whom

it is said: "Cursed be he that doeth the work of the Lord with a slack hand" (Jer. 48.10). It is, therefore, improper to appoint any teacher save one who is God fearing, diligent in reading and grammar.³

4. He who has no wife shall not instruct small children on account of the mothers who come to visit their children;

²Baba Batra, 21b; Ketubot, 50a; Nedarim, 37a. C. See Ta'anit 3b. G.

³Baba Batra, 21b. C.

scholar, takes precedence over an ignorant high priest" (Horayot, 13b); even as it is said: "She is more precious than rubies" (Prov. 3.15),² meaning, more precious than a high priest who enters the innermost place of the Temple.

3. You have not a single commandment among all the precepts to balance the one concerning the study of the Torah, but the precept to study the Torah stands out against all the rest of the commandments, because study leads to practice. Therefore, in every instance study precedes practice.⁵

4. One confronted with both the performance of a commandment and the study of the Torah, if the commandment can be performed by proxy he

should not interrupt his study; if not, he should perform the commandment and go back to his study.⁶

5. The judgment of man in the world to come commences with no other than the question of the study of the Torah, whereafter concerning the rest of his deeds.⁷ Therefore the wise men said: "Let man ever pursue the study of the Torah, whether for its own divine purpose, or not for its own divine purpose, because studying it for non-divine purpose he will attain its own divine purpose." (Pesahim, 50b; Sotah, 22a; Nazir, 23b).

²The Hebrew word Peninim which is translated to mean rubies, was defined by the rabbis as being derived from the word Penim which means within, or innermost. G.

⁵Pe'ah, I. 1; Kiddushin, 40a; Megillah, 3b; Baba Kamma, 17b. C. G.

⁶Kiddushin, 40a. G.

⁷Ibid.; Sanhedrin, 7b. C.

חכם קודם לכהן גדול עם הארץ שנאמר יקרה היא מפנינים. מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים:

ג אין לך מצוה בכל המצות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה. לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום:

ד היה לפנינו עשיית מצוה ותלמוד תורה אם אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים לא יפסיק תלמודו. ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו:

ה תחלת דינו של אדם אינו נידון אלא על התלמוד ואחר כך על שאר מעשיו. לפיכך אמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה בין לשמה בין שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה:

שיבואו מתינוקות של זה אצל זה
אינו יכול למחות בידו. שנאמר
ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה
ויאדיר:

פרק שלישי

א בשלשה כתרים נכתרו ישראל.
כתר תורה וכתר כהונה וכתר
מלכות. כתר כהונה זכה בה אהרן
שנאמר והיתה לו ולורעו אחרי
ברית כהנת עולם. כתר מלכות זכה
בו דוד שנאמר זרעו לעולם יהיה
וכסאו כשמש נגדי. כתר תורה הרי
מונח ועומד ומוכן לכל ישראל.
שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה
קהלת יעקב. כל מי שירצה יבא
ויטול. שמא תאמר שאותם הכתרים
גדולים מכתר תורה הרי הוא אומר
בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו
צדק בי שרים ישורו. הא למדת
שכתר תורה גדול משניהם:
ב אמרו חכמים ממזר תלמיד

intentions are to get pupils from that very school, such teacher cannot prevent him from opening such a school, for it is said: "The Lord was pleased for his righteousness' sake, to make the Torah great and glorious" (Is. 42.21).

CHAPTER III

1. The people of Israel were crowned with three crowns: the crown of Torah, the crown of priesthood and the crown of sovereignty. The crown of priesthood was acquired by Aaron, even as it is said: "And it shall be unto him, and to his seed after him, the covenant of everlasting priesthood" (Num. 25.13); the crown of sovereignty was acquired by David, even as it is said: "His seed shall endure forever, and his throne as the sun before Me" (Psalms 89.37); but the crown of the Torah, behold it, there it lies

ready within the grasp of all Israel, even as it is said: "Moses commanded us a Law, an inheritance of the congregation of Jacob" (Deut. 33.4), Whosoever wants it may come and take it. Peradventure, you will say that those other two crowns are greater than the crown of the Torah, behold, it is said: "By Me kings reign, and princes decree justice; by Me princes rule" (Prov. 8. 13-14), herefrom be instructed that the crown of the Torah is greater than both of the others.¹

2. The sages said: "One born out of wedlock if he be a

¹Yoma, 72a; Gittin, 62a. G.

beyond the sea" (Deut. 30.12-13) it is not in heaven, that is to say, the Torah is not found among the arrogant nor is it found among the travelers beyond the sea." (Erubin, 55a). The sages, therefore said: "Not he who engages himself overmuch in commerce is wise." (Pirke Abot, 2.6). The sages, moreover, commanded: "Engage thyself but little in worldly pursuits and pursue the study of the Torah" (Pirke Abot, 4.12).

9. The words of the Torah are likened unto water, even as it is said: "Ho, everyone that thirsteth, come ye for water" (Is. 55.1), which is to teach you, even as waters do not gather in steep places, but flow by gravity and gather in a well, so are the words of the Torah, they are not found among the high spirited nor in the heart of all haughty but in the humble and meek spirited who embraces the dust of the feet of the wise and removes the passions and the pleasures of the age from his heart and does a little work daily for his living, if he happens to be unprovided with food, and the rest of his days and his nights he pursues the study of the Torah.⁹

10. Nevertheless, whosoever sets his heart to pursue the study of the Torah but do no secular work at all, and permits himself to be supported by charity, behold him, he blasphemed the Name, and degraded the Torah, and shadowed the light of religion, and

ולא מעבר לים היא. לא בשמים היא לא בגסי הרוח היא מצויה ולא במהלכי מעבר לים היא. לפיכך אמרו חכמים לא כל המרבה בסחורה מחכים. וצוו חכמים הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה:

ט דברי תורה נמשלו כמים שנא' הוי כל צמא לכו למים. לומר לך מה מים אינם מתכנסין במקום מדרון אלא נזחלין מעליו ומתקבצים במקום אשבורן כך דברי תורה אינם נמצאים בגסי הרוח. ולא בלב כל גבה לב אלא בדכא ושפל רוח שמתאבק בעפר רגלי החכמים ומסיר התאוות ותענוגי הזמן מלבו ועושה מלאכה בכל יום מעט כדי חייו אם לא היה לו מה יאכל ושאר יומו וילילו עוסק בתורה:

י כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה הרי זה חלל את השם ובזה את התורה וכבה מאור הדת

⁹Ta'anit, 7a; Erubin, 55a. C. G.

ן מי שנשא לבו לקיים מצוה זו
כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה
לא יסיח דעתו לדברים אחרים.
ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם
העושר והכבוד כאחת. כך היא
דרכה של תורה פת במלח תאכל
ומים במשורה תשתה ועל הארץ
תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה
עמל. ולא עליך הדבר לגמור ולא
אתה בן חורין ליבטל ממנה ואם
הרבית תורה הרבית שכר. והשכר
לפי הצער:

ז שמה תאמר עד שאקבץ ממון
אחזור ואקרא. עד שאקנה מה שאני
צריך ואפנה מעסקי ואחזור ואקרא.
אם תעלה מחשבה זו על לבך אין
אתה זוכה לכתרה של תורה לעולם.
אלא עשה תורתך קבע ומלאכתך
עראי ולא תאמר לכשאפנה אשנה
שמה לא תפנה:

ח כתוב בתורה לא בשמים היא

6. Whosoever is ambitious to establish this commandment properly and to become adorned with the crown of the Torah must not divert his thoughts to other matters, nor set his heart to acquire the knowledge of the Torah and wealth and honor simultaneously. The way leading to the knowledge of the Torah is such: "a morsel of bread with salt thou shalt eat, and water by measure thou shalt drink, upon the ground thou shalt sleep, and a burdensome life thou shalt live while thou toilest in the Torah." (Pirke Abot, 6.4; 21). Nevertheless, it is not obligatory upon thee to complete it, nor art thou free to exclude thyself from its study, for if thou hast increased thy study of the Torah thou also hast increased thy reward, as the reward is equal to the pain.

7. Peradventure, one will say, I will interrupt my study of the Torah until I will accumulate wealth when I will again return to it, or until I will acquire sufficient substance to supply all my needs when I will retire and return back to it; if such a thought will penetrate thy heart you will never acquire the crown of the Torah. But make thy study of the Torah paramount and thy secular work incidental, and do not say, when I will be unoccupied then I will study, lest you will never be unoccupied.⁸

8. Holy Writ says: "It is not in heaven . . . neither is it

⁸Pir. Ab. 1.15; 2.5. G.

thou be in this world, and the good shall be with thee in the world to come, which is entirely good.¹¹

12. The words of the Torah do not remain permanently with one who is indolent in acquiring them, nor with such who study the Torah in an environment of luxury and amidst eating and drinking, but with one who sacrifices his life for them and constantly suffers his body and does not yield sleep to his eyes nor dozing to his eyelids. Said the wise men symbolically: "This is the Law, when a man dieth in a tent" (Num. 19.14); the Torah does not remain with any save with him who sacrifices his life in the tents of the wise. And so did Solomon in his wisdom say: "If thou fall in the day of adversity thy strength is small indeed" (Prov. 24.10); and he,

moreover, said: "Also my wisdom stood me in stead¹² (Ecc. 2.9); only the wisdom which I studied in trouble stood me in stead" (Shabbat, 83a). The sages said: "There is an established covenant that he who endures hardship in studying the Torah in the Beth Hamedrash will not easily forget it; but he who endures the hardship of his studies privately by himself becomes wise, even as it is said: "But with the lowly is wisdom" (Prov. 11.2). He who during his study reads the words audibly, his study remains with

הזה וטוב לך לעולם הבא שכולו טוב:

יב אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן. ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה. אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפי תנומה. אמרו חכמים דרך רמז זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים. וכן אמר שלמה בחכמתו התרפית ביום צרה צר כחכה. ועוד אמר אף חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי. אמרו חכמים ברית כרותה שכל היגע בתורתו בבית המדרש לא במהרה הוא משכח. וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים שנאמר ואת צנועים חכמה. וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו תלמודו מתקיים

¹¹Gittin, 67a; Berakot, 8a. G.

¹²The word Aph in the Hebrew text is usually translated to mean "also", also means wrath or trouble. G.

וגרם רעה לעצמו ונטל חייו מן העולם הבא. לפי שאסור להינות מדברי תורה בעולם הזה. אמרו חכמים כל הנהנה מדברי תורה נטל חייו מן העולם. ועוד צוו ואמרו אל תעשם עטרה להתגדל בהן ולא קרדום לחפור בהן. ועוד צוו ואמרו אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה וגוררת עון. וסוף אדם זה שיהא מלסטם את הבריות:

יֵא מַעֲלָה גְדוּלָּה הִיא לְמִי שֶׁהָיָה מְתַפְרֵס מִמַּעֲשֵׂה יָדָיו. וּמִדַּת חֲסִידִים הָרָאוּשִׁים הִיא. וְזוֹה זֹכָה לְכָל כְּבוֹד וְטוֹבָה שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה וּלְעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר יֵינֶע כְּפִיךָ כִּי תֹאכַל אֲשֶׁרִיךָ וְטוֹב לְךָ אֲשֶׁרִיךָ בְּעוֹלָם

caused evil to be brought upon himself, and deprived his own life from its share in the world to come; because it is forbidden to enjoy aught in this world in return of the study of the words of the Torah. The sages said: "Whosoever enjoys aught in return of the study of the words of the Torah takes his own life away from the world" (Pirke Abot, 4.7). They have, moreover, commanded and said: "Thou shalt not make them a garland by which to be considered great nor a spade to dig with them" (Ibid.). Again they have commanded and said: "Love manual labor and hate rank". (Pirke Abot, 1.10); whosoever studies the Torah

and does not acquire at the same time a manual trade his knowledge of the Torah will be nullified and bring about sin" (Ibid. 2.2.). The end of this will be that he will rob people for his living.¹⁰

11. He who supports himself by the labor of his own hands attains a high degree. It is an ethical conduct of the pious man of yore. Therewith one acquires all honor and good that is in this world and in the world to come, even as it is said: "When thou eatest the labor of thy hands happy shalt thou be and the good shall be with thee" (Ps. 1.28); happy shalt

¹⁰The text is clear enough to absolve Maimonides from forbidding scholars to accept remuneration. It can not be construed to include priests, teachers, Rabbis and other scholars who render services to the public. He only includes such scholars as are doing nothing in return for gifts received by them. This would be enjoying fruit of the Torah in this world. Cairo strenuously objects to this law, and supports his objections by authority from Yoma, 35a; Berakot, 17a; Ta'anit 25a; Ketubot, 105a; Gittin 67b; Baba Mezi'a, 84b; Sotah, 21a; Hullin, 134a; Nedarim, 62a. G.

pursue it, or he who studied and became proficient in the Torah but separated himself from it for the sake of the vanities of the world and abandoned his studies and deserted them is included among those who "had despised the word of the Lord." The sages said: "he who abandons the Torah because of wealth will end up by abandoning it because of poverty, but whosoever continues to study the Torah in poverty will in the end continue its study in wealth" (Pirke Abot, 4.11.). This subject is, moreover, defined in the Torah, for, it says: "Because thou didst not serve the Lord thy God with joyfulness and with greatness of heart by reason of the abundance of all things: therefore shalt thou serve thine enemy" (Deut. 28. 47-48); and it is furthermore said: "That He might afflict thee to do thee good at thy latter end" (Deut. 8.16).¹⁴

עוסק או שקרא ושנה ופירש להבלי עולם והניח תלמודו ונחזו הרי זה בכלל בזה דבר ה'. אמרו חכמים כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני וכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. וענין זה מפורש הוא בתורה הרי הוא אומר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך. ואומר למען ענותך להטיבך באחריתך:

פרק רביעי

א אין מלמדין תורה אלא לתלמיד הגון נאה במעשיו. או לתם. אבל אם היה הולך בדרך לא טובה מחזירין אותו למוטב ומנהיגין אותו בדרך ישרה ובודקין אותו ואחר כך מכניסין אותו לבית המדרש ומלמדין אותו. אמרו חכמים כל השונה לתלמיד שאינו הגון כאילו

CHAPTER IV

1. No instructions in the Torah should be given to any but a fit student of proper conduct, or to one indifferently known; but if one followed a way which is not good, we first must bring him back to goodness and lead him in the path of righteousness and scrutinize him, after which we may admit him to the Beth Hamedrash and give him instructions. The sages said: "He who instructs an unfit disciple is likened unto

¹⁴Hagigah, 9. C.

בִּידּוֹ. אֲבָל הַקּוֹרָא בִּלְחָשׁ בְּמַהֲרָה
הוּא שׁוֹכֵחַ:

יֵג אֶף עַל פִּי שְׂמִצּוּהָ לִלְמוּד בַּיּוֹם
וּבַלַּיְלָה אֵין אָדָם לִמַּד רֹב חֲכָמָתוֹ
אַלֵּא בַּלַּיְלָה. לְפִיכָךְ מִי שֶׁרָצָה
לְזַכּוֹת בְּכַתֵּר הַתּוֹרָה יוֹהֵר בְּכָל
לַיְלָתוֹ וְלֹא יֵאָבֵד אֶפְּיָלוֹ אַחַת מֵהֶן
בְּשִׁנָּה וְאֹכִילָה וְשִׁתְיָה וְשִׁיחָה וְכִיּוֹצֵא
בֵּהֶן אֵלֵּא בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְדִבְרֵי
חֲכָמָה. אָמְרוּ חֲכָמִים אֵין רְנָה שֶׁל
תּוֹרָה אֵלֵּא בַּלַּיְלָה שְׁנֵאמַר קוֹמִי
רוּנִי בַּלַּיְלָה. וְכָל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה
בַּלַּיְלָה חוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו
בַּיּוֹם שְׁנֵאמַר יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֶסֶדּוֹ
וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִילָה לֹאלֹהִים.
וְכָל בֵּית שְׁאֵין נִשְׁמָעִים בּוֹ דִּבְרֵי
תּוֹרָה בַּלַּיְלָה אֲשֹׁכֵלְתוֹ שְׁנֵאמַר כָּל
חֶשֶׁךְ טָמוֹן לְצַפּוֹנִי תֹאכְלֵהוּ אֵשׁ לֹא
נוֹפֵחַ. כִּי דִבֶּר ה' בִּזְוִיָּה שֶׁלֹּא הִשְׁגִּיחַ
עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה כָּל עֵיקָר. וְכֵן כָּל
שֶׁאֲפָשֶׁר לוֹ לְעֹסֵק בְּתוֹרָה וְאִינוֹ

him; but he who whispers out
his words speedily forgets
them.¹³

13. Although it is manda-
tory to study by day and by
night, no man acquires most
of his wisdom at any but dur-
ing night-time. Therefore,
whosoever desires to attain the
crown of the Torah should
take care of all of his nights,
not to spend even one of them
in sleeping, eating, drinking,
conversation, or in like matters,
but in study of the Torah and
in matters of wisdom. The
sages said: "The voice of the
Torah cannot be heard save
at night, as it is said 'Arise and
speak loud in the night'"
(Midrash Raba, Song of Songs,
5.11; Erubin, 65a; Lam. 2.19.
Whosoever pursues the study
of the Torah by night has a
thread of God's lovingkindness
drawn upon himself by day, as

it is said: "By day the Lord will command His lovingkind-
ness and in the night His song shall be with a prayer unto the
God of my life" (Abodah Zarah, 3b; Ps. 42.9). Any
house wherein the words of the Torah are not heard by night,
fire consumes it, even as it is said: "All darkness is laid up
for his treasures, a fire not blown by man shall consume
him" (Sanhedrin, 92; Job. 20. 26). "Because he had despised
the word of the Lord, is one who hath not at all observed the
words of the Torah" (Num. 15. 31; Sanhedrin, 99a). Likewise,
he who has the means to pursue the Torah and does not

¹³Ketubot, 111b; Berakot, 65a; Menahot, 54a; Yer. Berakot, 41. C. G.

versal rule was inaugurated to instruct with the disciples sitting.²

3. If the master instructs the disciples personally he should give the instructions direct, but if he instructs through an interpreter, the interpreter stands between him and the disciples, then the master speaks to the interpreter and the interpreter in turn, recites the lessons to all the disciples. When the disciples ask questions, they ask of the interpreter, he repeats the question to the master, the master answers the interpreter, and the interpreter answers the questioner. The master shall not raise his voice above the voice of the interpreter, nor shall the interpreter raise his voice when he repeats the question to the master, above the master's voice. ³The interpreter is not permitted to diminish from or add to, or change, aught in the master's lesson unless the interpreter be either the father of

נהגו הכל ללמד לתלמידים והם יושבים:

ג אם היה מלמד מפיו לתלמידים מלמד ואם היה מלמד על פי מתרגם (המתרגם) עומד בינו ובין התלמידים והרב אומר למתרגם והמתרגם משמיע לכל התלמידים. וכשהם שואלין למתרגם הוא שואל לרב והרב משיב למתרגם והמתרגם משיב לשואל. ולא יגביה הרב קולו יותר מקול המתרגם. ולא יגביה המתרגם קולו בעת ששואל את הרב יותר מקול הרב. *אין המתרגם רשאי לא לפחות ולא להוסיף ולא לשנות אלא אם כן היה המתורגמן אביו של

RABD'S CRITICISM

³"The interpreter is not permitted to diminish from or add to, or change unless the interpreter be either the father of the master or the master's master. This was a singular incident when Rab was appointed an interpreter to Rabbi Shyla mention of which is made in Tract. Yoma (20b), wherein it is said that he made changes and additions because he was a greater scholar than Shyla". Maimonides quotes the Yer. Megillah, 33a. C. G.

השנת הראב"ד

* אין המתרגם רשאי לא לפחות ולא להוסיף ולא לשנות אלא אם כן היה המתורגמן אביו של חכם או רבו. ח"א דבר זה מקרה חדש היה והוא רב שעמד מתורגמן לר' שילא נמסכת יומא ושנה והוסיף שהיה גדול ממנו:

³Megillah, 21. See also Baba Mezi'a 84b; Sanhedrin, 17a; Mo'ed Katan 16b. C. G.

זרק אבן למרקולים שנאמר כצור
אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד.
אין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד
חכמים ינחלו. וכן הרב שאינו הולך
בדרך טובה אף על פי שחכם גדול
הוא וכל העם צריכין לו אין
מתלמדין ממנו עד שובו למוטב.
שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת
ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה'
צבאות הוא. אמרו חכמים אם הרב
דומה למלאך ה' צבאות תורה
יבקשו מפיהו אם לאו אל יבקשו
תורה מפיהו:

ב כיצד מלמדים. הרב יושב
בראש והתלמידים מוקפים לפניו
כעטרה כדי שיהיו כלם רואים הרב
ושומעין דבריו. ולא ישב הרב על
הכסא ותלמידיו על הקרקע אלא או
הכל על הארץ או הכל על הכסאות
ובראשונה היה הרב יושב והתלמידים
עומדים ומקודם חורבן בית שני

not seek the Law at his mouth."¹

one who serves Mercury by casting a stone upon him, as it is said: "As a small stone in a heap of stones, so is he that giveth honor to a fool" (Prov. 26.8; Hullin, 133a). There is no honor save in the Torah as it is said: "The wise shall inherit honor" (Prov. 3.35). Likewise, a Rabbi who does not follow the good way, though he be a great scholar and all of the people stand in need of him no instruction should be received from him until his return to goodness, as it is said: "For the priests' lips should keep knowledge and they should seek the Law at his mouth; for he is the messenger of the Lord of Hosts" (Mal. 2.7). Thereupon the sages said: "If the Rabbi be like unto the messenger of the Lord of Hosts then shall they seek the Law at his mouth, if not, they shall

2. In what manner should instruction be given? The master sits at the head and the disciples sit in a garland shaped semi-circle before him so that all can see the master and hear his words. The master shall not sit on a chair and his disciples on the ground, but they should sit either all on the ground or all on chairs. In the days of yore the custom was for the master to sit and the disciples to stand during instructions, but before the destruction of the Second Temple, the uni-

¹Ta'anit, 7b; Mo'ed Katan, 16a; Makkot, 10b. C. G.

and going out of the Beth Hamedrash without any instructions at all. The sages, therefore, said: "He who is bashful cannot be instructed and he who is in an angry mood cannot instruct." (Pirke Abot, 2.6). Whereof are such things said? In instances when the disciples did not understand a subject because of its depth or because their mind is short; but if it appears to the master that they are indolent to study the words of the Torah, and sluggish in acquiring them, because of which they did not understand, he is obliged to rebuke them and shame them with words in order to make them energetic. And on this subject the sages said: "Cast gall amongst the disciples." (Ketubot, 103b). It is, therefore, unbecoming for a master to conduct himself light-headedly in the presence of the disciples, not to amuse himself in their presence, nor eat or drink with them, so that they will stand in awe before him and receive instructions from him diligently.⁶

6. The master should not be asked any question upon his arrival in the lecture room, not until his mind will be tranquil; nor should a disciple commence to ask questions as soon as he comes in, not until he will be rested and his thoughts composed. Two students should ask no question simultaneously. No question on a different subject should be asked of a mas-

נמצא נכנס ויוצא לבית המדרש והוא אינו למד כלום. לפיכך אמרו חכמים הראשונים אין הביישן למד ולא הקפדן מלמד. במה דברים אמורים בזמן שלא הבינו התלמידים הדבר מפני עומקו או מפני דעתן שהיא קצרה. אבל אם ניכר לרב שהם מתרשלים ובדברי תורה ומתרפין עליהן ולפיכך לא הבינו חייב לרגוז עליהן ולהכלימן בדברים כדי לחדדם. וכענין זה אמרו חכמים זרוק מרה בתלמידים. לפיכך אין ראוי לרב לנהוג קלות ראש לפני התלמידים ולא לשחוק בפניהם ולא לאכול ולשתות עמם כדי שתהא אימתו עליהן וילמדו ממנו במהרה: ו אין שואלין את הרב כשיכנס למדרש עד שתתישב דעתו עליו. ואין התלמיד שואל כשיכנס עד שיתישב וינוח. ואין שואלין שנים כאחד. ואין שואלין את הרב מענין

⁶Pesahim, 55a. G.

חכם או רבו. אומר הרב למתורגמן
כך אמר לי רבי או כך אמר לי אבי
מרי. וכשאומר המתורגמן הדברים
לעם אומר בשם החכם ומוזכר שמו
של אבי הרב או של רבו ואומר כך
אמר רבנא פלוני אף על פי שלא
הוזכר הרב שמו של חכם שאסור
לקרות לרבו או לאביו בשמו:

4 ד הרב שלמד ולא הבינו
התלמידים לא יכעס עליהם וירגז
אלא חוזר ושונה הדבר אפילו כמה
פעמים עד שיבינו עומק ההלכה.
וכן לא יאמר התלמיד הבנתי והוא
לא הבין אלא חוזר ושואל אפילו
כמה פעמים. ואם כעס עליו רבו
ורגז יאמר לו רבי תורה היא וללמוד
אני צריך ודעתי קצרה:

5 ה לא יהיה התלמיד בוש מחביריו
שלמדו מפעם ראשונה או שנייה
והוא לא למד אלא אחר כמה
פעמים. שאם נתבייש מדבר זה

the master, or the master's master. The master says to the interpreter: "so was I instructed by my master or so was I instructed by the master, my father," and when the interpreter repeats these words to the audience, he speaks in the name of the master and mentions the name of the master's father or of the master's master, and he says, "thus was said by the master named so and so", although the master himself did not pronounce the name of the master of whom he heard it, as it is forbidden to call by name either one's master or one's father.⁴

4. When a master gave a lesson which the disciples did not understand, he should not get angry at them and be moody, but go over it again and repeat it even many times, until they will understand the

depth of the treatise. Likewise, a disciple shall not say, I understood, and he did not understand; but he should repeat and ask even many times. If the master angers at him and becomes moody, he may say to him: "Master, it is Torah, and I need instruction, but my mind is short of understanding!"⁵

5. A disciple shall not feel ashamed before his fellows who mastered the subject the first or the second time, whereas he did not grasp it until after hearing it many times, for if he will be ashamed of such a thing, he will find himself coming in

⁴Kiddushin, 31b. C.

⁵Erubin, 54b; Pir. Ab., 2.6. C. G.

tice; law and homiletics, attention should be paid to law; homiletics and legend, attention should be paid to homiletics; legend and inference from minor to major, attention should be paid to minor and major; inference from minor to major and inference from a similarity of phrases, attention should be paid to the inference from minor to major. If, of the two questioners, one was a master and the other a student, attention should be paid to the master; a student and an ignoramus, attention should be paid to the student; if both were masters, or both students, or both ignoramuses, or both ask two treatises, or two responses, or two questions concerning two rules of practice, the interpreter has discretionary powers under such circumstances.

9. It is not permitted to sleep in the Beth Hamedrash, and whosoever drowzes in the Beth Hamedrash, his wisdom becomes torn rags; for even so Solomon in his wisdom said: "And drowsiness shall clothe a man with rags" (Prov. 23. 21). No conversation is permitted in the Beth Hamedrash save in words of Torah. Even one who sneezed, it is not said to him: "May it be a cure to you," in the Beth Hamedrash; needless to mention other kind of conversation. The sacredness of the Beth Hamedrash is of greater force than the sacredness of synagogues.⁹

⁹Megillah, 28a; Ibid. 26b; Abodah Zarah, 71b; Sukkah, 28a; Sanhedrin, 70b. Berakot, 23b. C. G.

הלכה ומדרש נוקקין להלכה. מדרש ואגדה נוקקין למדרש. אגדה וקל וחומר נוקקין לקל וחומר. קל וחומר וגזירה שוה נוקקין לקל וחומר. היו השואלין שנים אחד חכם ואחד תלמיד נוקקין לחכם. תלמיד ועם הארץ נוקקין לתלמיד. שניהם חכמים שניהם תלמידים שניהם עמי הארץ שאלו שניהם בשתי הלכות או בשתי תשובות או בשתי שאלות שני מעשים. הרשות ביד המתרגם מעתה:

ט אין ישנים בבית המדרש וכל המתנמנם בבית המדרש חכמתו נעשית קרעים קרעים. וכן אמר שלמה בחכמתו וקרעים תלביש נומה. ואין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה בלבד. אפילו מי שנתעטש אין אומרים לו רפואה בבית המדרש ואין צריך לומר שאר הדברים. וקדושת בית המדרש חמורה מקדושת בתי כנסיות:

אחר אלא מאותו הענין שהן עוסקין בו כדי שלא יתבייש. ויש לרב להטעות את התלמידים בשאלותיו ובמעשים שעושה בפניהם כדי לחדרן. וכדי שידע אם זוכרים הם מה שלמדו או אינם זוכרים. ואין צריך לומר שיש לו רשות לשאול אותם בענין אחר שאין עוסקין בו כדי לזרום:

ז אין שואלין מעומד ואין משיבין מעומד ולא מגבוה ולא מרחוק ולא מאחורי הזקנים. ואין שואלין הרב אלא בענין שהן קורין בו. ואין שואלין אלא מיראה. ולא ישאל בענין יותר משלש הלכות:

ח שנים ששאלו. שאל אחד כענין ושאל אחד שלא כענין נזקקין לענין. מעשה ושאינו מעשה נזקקין למעשה.

ter, but limit it to the subject under discussion, so that he be not put to shame. The master may circumvent his questions of the students and his demeanor when in their presence in order to test and energize them, and to know whether they remember what they have learned or whether they do not remember it. Needless to say that he has authority to ask them questions regarding other subjects which are not under discussion so as to have them take care of all their lessons.⁷

7. No question should be asked standing and no replies given standing; not from a higher place and not from a distance and not from behind

the elders. No questions should be asked of the master save on the subject of the lesson then being recited, and the questioning should not be in any but in a profound mood, and each student should not ask more than three questions on a given subject.⁸

8. Concerning two who ask questions. One asked on the subject and the other asked not on the subject, attention should be paid to the subject; about a rule of practice and about a matter not touching practice, attention should be paid to prac-

⁷Tosefta, Sanhedrin, ch. 7; Shabbat, 3b; Horayot, 14a; Ketubot, 61a; Bekorot, 45b; Nedarim, 90a. C. R.

⁸Tosefta, Sanhedrin, ch. 7; the admonition here is not to question the master even on the subject under discussion, but confine it to the particular phase of the question. For example: If the subject is concerning the Sabbath, and the chapter deals with carrying things from domicile to domicile, he shall not be asked what to do if a barrel breaks open on Sabbath. C. G.

strives against the Shekinah, even as it is said: "Where the children of Israel strove with the Lord and He was sanctified in them" (Ibid. 20.13); and whosoever murmurs against his master is like unto one who murmurs against the Lord, even as it is said: "Your murmurs are not against us, but against the Lord" (Ex. 16.8); and whosoever has suspicious thoughts against his master is like unto one who has suspicious thoughts against the Shekinah, as it is said: "And the people spoke against God and against Moses" (Num. 21.5).¹

2. Who is considered differing from his master? It is he who establishes by himself a school and settles down to preach and instruct without having authority from his master to do so, and his master is living, even though in another state. It is even forbidden to render a decision in the presence of one's master, and whosoever renders a decision in the presence of his master is guilty of an offense punishable by death.²

3. If the distance between one and his master be twelve miles, and a man asked him a question, he is permitted to answer it. To separate one from committing a forbidden act, one may decide even in the presence of his master. For instance? Suppose he saw a man doing something which is really forbidden, because he did not know that it is forbid-

כעושה מריבה עם השכינה שנאמר אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם. וכל המתרעם על רבו כמתרעם על ה' שנאמר לא עלינו תלונותיכם כי על ה'. וכל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר שכינה שנאמר וידבר העם באלהים ובמשה:

ב איזהו חולק על רבו זה שקובע לו מדרש ויושב ודורש ומלמד שלא ברשות רבו ורבו קיים ואף על פי שרבו במדינה אחרת. ואסור לאדם להורות בפני רבו לעולם. וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה:

ג היה בינו ובין רבו י"ב מיל ושאל לו אדם דבר הלכה מותר להשיב. ולהפריש מן האיסור אפילו בפני רבו מותר להורות. כיצד כנון שראה אדם עושה דבר האסור מפני שלא

¹Baba Mezi'a, 33a; Horayot, 14b; The text herein is that of the Talmud Yer. C. G.

²Sanhedrin, 5b; Erubin, 62b and 63a. Such disciple is considered a rebel. C.G.

פרק חמישי

CHAPTER V

א כשם שאדם מצווה בכבוד
 אביו ויראתו כך הוא חייב בכבוד
 רבו ויראתו יתר מאביו. שאביו
 מביאו לחיי העולם הזה ורבו שלמדו
 חכמה מביאו לחיי העולם הבא.
 ראה אבירת אביו ואבירת רבו של
 רבו קודמת לשל אביו. אביו ורבו
 נשואים במשא מניה את של רבו
 ואחר כך של אביו. אביו ורבו שבוים
 בשביה פודה את רבו ואחר כך
 פודה את אביו. ואם היה אביו תלמיד
 חכם פודה את אביו תחלה. וכן
 אם היה אביו תלמיד חכם אף על
 פי שאינו שקול כנגד רבו משיב
 אבירתו ואחר כך משיב אבירת
 רבו. ואין לך כבוד גדול מכבוד
 הרב ולא מורא ממורא הרב. אמרו
 חכמים מורא רבך כמורא שמים.
 לפיכך אמרו כל החולק על רבו
 כחולק על השכינה שנאמר בהצותם
 על ה'. וכל העושה מריבה עם רבו

1. Even as a man is under
 command to honor his father
 and fear him, so is he obliged to
 honor his master, but fear
 him yet more than his father;
 his father brought him to life
 upon this world but his master
 who taught him wisdom,
 brings him to life in the world
 to come. If he chances upon a
 lost article of his father and a
 lost article of his master, re-
 claiming that of his master
 precedes the one of his father.
 If his father and his master
 are burdened with a load, he
 should unburden the load of his
 master first and then that of
 his father. If his father and his
 master be incarcerated in a
 prison, he should free the master
 first and afterward free his fath-
 er. If his father was a disciple
 of the wise, he should free his
 father first. Likewise if his

father be a disciple of the wise, even though not weighty along-
 side his master, he should reclaim the lost article of his
 father first and after that reclaim the lost article of his
 master. There is no honor greater than the honor due a
 master, nor awe greater than the awe due a master. The
 sages said: "The awe of thy master is likened to the awe of
 Him Who is in heaven." (Pirke Abot, 4.15). They have, there-
 fore, said: "He who differs with his master is likened unto
 one who differs with the Shekinah, even as it is said: 'When
 they strove against God' " (Num. 26.9; Sanhedrin, 110a).
 Whosoever strives with his master is like unto one who

not increased their knowledge of the Torah as they should and yet are seeking to appear great before the ignorant, and among their towns-people, jumping forward to occupy a front seat to judge and instruct among Israel, are the ones who multiply strife, and the ones who destroy the world, who extinguish the light of the Torah, and despoil the vineyard of the Lord of Hosts, concerning whom Solomon in his wisdom said: "Take us the foxes, the little foxes, that spoil the vineyards". (Song of Songs, 2.15.).⁴

5. A student is forbidden to call his master by name even out of his presence, provided the name be of note that whosoever hears it will know that it is he; neither should he mention his name in his presence, nor even call others whose name are identical with the name of his master, even as one does with respect to the name of his father; but he should always refer to them with a pseudonym even after their demise. He must not salute his master or return salutation in a manner companions give and return among themselves. The manner to salute a master is to bow before him and say to him in tones of awe and respect: "Peace be unto thee, my master!" If his master saluted him first, he should answer him: "Peace be unto thee, my lord and my teacher."⁵

⁴Abodah Zarah, 22b; Sotah, 19a.

⁵Sanhedrin, 109a; Kiddushin, 31b and 32a; Berakot, 28b. C. G.

הקטנים שלא הרבו תורה כראוי והם מבקשים להתגדל בפני עמי הארץ ובין אנשי עירם וקופצין ויושבין בראש לדין ולהורות ב'שרא' הם המרבים המחלוקת והם המחריבים את העולם והמכבין נרה של תורה והמחבלים כרם ה' צבאות. עליהם אמר שלמה בחכמתו אחזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים:

ה ואסור לו לתלמיד לקרות לרבו בשמו ואפילו שלא בפניו. והוא שיהיה השם פלאי שכל השומע ידע שהוא פלוני. ולא יזכיר שמו בפניו ואפילו לקרות לאחרים ששםם כשם רבו בדרך שעושה בשם אביו. אלא ישנה את שםם אפילו לאחר מותם. ולא יתן שלום לרבו או יחזיר לו שלום כדרך שנותנים לריעים ומחזירים זה לזה. אלא שוחה לפניו ואומר לו ביראה וכבוד שלום עליך רבי. ואם נתן לו רבו שלום יחזיר לו שלום עליך רבי ומורי:

ידע באיסורו או מפני רשעו יש לו להפרישו ולומר לו דבר זה אסור ואפילו בפני רבו ואף על פי שלא נתן לו רבו רשות. שכל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב. במה דברים אמורים בדבר שנקרה מקרה אבל לקבוע עצמו להוראה ולישב ולהורות לכל שואל אפילו הוא בסוף העולם ורבו בסוף העולם אסור לו להורות עד שימות רבו אלא אם כן נשל רשות מרבו. ולא כל מי שמת רבו מותר לו לישב ולהורות בתורה. אלא אם כן היה תלמיד שהגיע להוראה:

ד וכל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה הרי זה רשע שומה וגם הרוח. ועליו נאמר כי רבים חללים הפילה וגו'. וכן חכם שהגיע להוראה ואינו מורה הרי זה מונע תורה ונותן מכשולות לפני העורים ועליו נאמר ועצומים כל הרוגיה. אלו התלמידים

den, or because of his wickedness, he has authority to prevent him from doing it, and say to him: "This act is forbidden," even in the presence of his master, and even though his master did not give him the authority to act, for wherever there is a likelihood that the Name would be blasphemed, no honor is meted out to a master. Whereat are these words said? Only in matters which come to pass incidentally, but for one to establish himself for the purpose of rendering decisions, and to sit in a master's chair and render decisions to everyone who may ask of him, even though he be in one end of the world and his master be in the other end of the world, it is forbidden to do so prior to his master's demise, unless he obtained authority from his master. But not

everyone whose master died may occupy a master's seat and teach the Torah, save if he be a disciple who attained judicial rank.³

4. A student who did not attain judicial rank but renders decisions behold him, he is a wicked, arrogant fool, of whom it is said: "For she hath cast down many wounded" (Prov. 7.26). Likewise a sage who attained judicial rank but does not render decisions, behold him, he is withholding the Torah, and distributes obstacles in the path of the blind, concerning whom it is said: "Yea, many strong men have been slain by her" (Ibid.). Those petty students who have

³Sanhedrin, 5b; See Berakot, 63a and b. C. G.

8. No deference should be given to a student in the presence of his master unless it was the custom of his master to treat him with deference. All manner of work which a man servant does for his master a student should do for his master. If, however, he happened to be in a place where he is unknown and he had no phylacteries on himself, fearing lest he be mistaken for a slave, he is not obliged to buckle on or remove his master's shoes. Whosoever prevents his disciples from rendering him service, deprives him of loving kindness and unyokes him of the fear of Him Who is in heaven. Any student who makes light of aught of all things pertaining to the honor of his master, causes the Shekinah to be removed from among Israel.⁸

9. If one beholds his master transgressing the words of the Torah, he should say to him: "Our master, you have instructed us such and thus." Whenever he quotes a lecture in the presence of his master, he should say: "So have you, our master, instructed us." He must not repeat aught of his master's teachings unless he mentions the name of the one who said it. At the demise of his master, he should rend all of his garments until his chest be exposed, and he should never mend the garments. Whereat are these words directed? Only respecting his true master, of whom he learned most of his wisdom; but if he did not learn from him most

⁸Baba Batra, 119a; Ketubot, 96b; Berakot, 26a. C.

ח אין חולקין כבוד לתלמיד בפני רבו אלא אם כן דרך רבו לחלוק לו כבוד. וכל המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו. ואם היה במקום שאין מכירין אותו ולא היו לו תפילין וחש שמא יאמרו עבד הוא אינו נועל לו מנעלו ואינו חולצו. וכל המונע תלמידו מלשמשו מונע ממנו חסד ופורק ממנו יראת שמים. וכל תלמיד שמוזל דבר מכל כבוד רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל:

ט ראה רבו עובר על דברי תורה אומר לו לימדתנו רבינו כך וכך. וכל זמן שמזכיר שמועה בפניו אומר לו כך לימדתנו רבינו. ואל יאמר דבר שלא שמע מרבו עד שיזכיר שם אומרו. וכשימות רבו קורע כל בגדיו עד שהוא מולה את לבו ואינו מאחה לעולם. במה דברים אמורים ברבו מובהק שלמד ממנו רוב חכמתו. אבל אם לא למד ממנו

ווכן לא יחליץ תפיליו לפני רבו. ולא יסב אלא יושב כיושב לפני המלך. ולא יתפלל לא לפני רבו ולא לאחר רבו ולא בצד רבו. ואין צריך לומר שאסור לו להלך בצידו. אלא יתרחק לאחר רבו ולא יהא מכוון כנגד אחוריו ואחר כך יתפלל. ולא יכנס עם רבו במרחץ. ולא ישב במקום רבו ולא יכריע דבריו בפניו. ולא יסתור את דבריו. ולא ישב לפניו עד שיאמר לו שב. ולא יעמוד מלפניו עד שיאמר לו עמוד או עד שיטול רשות לעמוד. וכשיפטר מרבו לא יחזיר לו לאחוריו אלא נרתע לאחוריו ופניו כנגד פניו. ז וחייב לעמוד בפני רבו משיראנו מרחוק מלא עיניו עד שיתכסה ממנו ולא יראה קומתו ואחר כך ישב. וחייב אדם להקביל פני רבו ברגל:

6. So should he not remove his phylacteries in the presence of his master, and not lean but sit as if he were sitting in the presence of a king. He should not pray in front of his master, back of his master, or by the side of his master; needless to say, that he is forbidden to walk beside him. But he should distance himself behind his master, yet not straight back of him, when after he may pray. He should not enter a bath-house together with his master, and not sit in his master's place, and neither decide an argument in his favor when he is present nor destroy his argument. He should not sit in his presence until he will tell him to sit down, nor stand up before him until he will tell him to stand up or until he will obtain permission to stand

up. When he is to take leave from his master he should not turn around with his back to his master, but step backwards, his face toward his master's face.⁶

7. He is obliged to rise up before his master when he will behold his approach from as far a distance as his eyes can see and remain standing until his master's figure will disappear; but he must not behold his full figure pass by and immediately thereafter sit down. A man is obliged to visit his master on a holiday.⁷

⁶Sanhedrin, 101b; Pesahim, 51a; Kiddushin, 31b; Yoma, 53a; Berakot, 28b. C. G.

⁷Kiddushin, 32a; Sukkah, 27b. C.

own." (Pirke Abot, 4.15). And it is essential for a man to care for his disciples and to love them, for they are the sons who make life enjoyable, both, in this world and in the world to come.

13. The students increase the master's wisdom and broaden his heart. The sages said: "Much wisdom have I learned from my masters, more than that from my colleagues, but from my disciples more than from all of them combined." (Ta'anit, 7a). Even as a little fagot kindles the big one, so a small disciple sharpens the mind of the master to the end that he brings forth from him by his questions a beautified wisdom.¹³

CHAPTER VI

1. It is mandatory to respect every disciple of the wise even though he be not one's master, for it is said: "Thou shalt rise up before the hoary head and honor the face of the old men" (Lev. 19.32); the old man herein spoken of is, the old man who acquired wisdom. Whence-onward is the obligation to rise before him applicable? From the time he will approach within four ells until he will pass by from in the front of him.

2. There is no rising up in a bath house, nor in a lavatory, for it is said: "Thou shalt rise and honor", a rising up which is accompanied by honor. Working men are not obliged

עליך כשלך. וצריך אדם להזהר בתלמידיו ולאזהבם שהם הבנים המהנים לעולם הזה ולעולם הבא: יג התלמידים מוסיפין חכמת הרב ומרחיבין לבו. אמרו חכמים הרבה חכמה למדתי מרבתי ויותר מחבירי ומתלמידי יותר מכולם. וכשם שעץ קטן מדליק את הגדול כך תלמיד קטן מחדד הרב עד שיוציא ממנו בשאלותיו חכמה מפוארה:

פרק ששי

א כל תלמיד חכם מצוה להדרו ואף על פי שאינו רבו שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן זקן זה שקנה חכמה. ומאימתי חייבין לעמוד מפניו משיקרב ממנו בארבע אמות עד שיעבור מכנגד פניו:

ב אין עומדין מפניו לא בבית המרחץ ולא בבית הכסא שנאמר תקום והדרת קימה שיש בה הידור. ואין בעלי אומניות חייבין לעמוד

¹³Makkot, 10a; Ta'anit 7b. C. G.

רוב חכמתו הרי זה תלמיד חבר ואינו חייב בכבודו בכל אלו הדברים. אבל עומד מלפניו וקורע עליו כשם שהוא קורע על כל המתים שהוא מתאבל עליהם. אפילו לא למד ממנו אלא דבר אחד בין קטן בין גדול עומד מלפניו וקורע עליו:

י וכל תלמיד חכם שדעותיו מכוונות אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה אף על פי שלא למד ממנו כלום:

יא הרב המובהק שרצה למחול על כבודו בכל הדברים האלו או באחד מהן לכל תלמידיו או לאחד מהן הרשות בידו. ואף על פי שמחל חייב התלמיד להדרו ואפילו בשעה שמחל:

יב כשם שהתלמידים חייבין בכבוד הרב כך הרב צריך לכבוד את תלמידיו ולקרבן. כך אמרו חכמים יהי כבוד תלמידך חביב

of his wisdom, behold, he is no more to him than a fellow student and is not obliged to honor him in all the aforesaid matters. Nevertheless, he should rise before him, and at his demise, he should rend the garment even as he does rend at the demise of all whose loss he mourns. Even if one did not learn from his master but one word whether of great or of small importance, he should rise before him during his lifetime and rend his garments at his demise.⁹

10. Moreover, every disciple of the wise, of proper ideas does not speak in the presence of him who is greater than himself in wisdom, although he learned nothing at all from him.¹⁰

11. An accredited Rabbi who desires to forego all of these attentions pertaining to his honor, or one of them, either

to all of his disciples or to one of them, the discretion is in his own power. Nevertheless, the disciple is obliged to adore him even at the very time when he foregoes all honor due to him.¹¹

12 Even as the students are obliged to honor the master, so is the master obliged to treat his disciples with deference and to draw them near himself. Thus said the sages: "Ever let the honor of thy disciple be dear unto thee even as thine

⁹Kiddushin, 32a; Berakot, 27b; Mo'ed Katan, 27a; Baba Mezi'a, 33a. C.

¹⁰Pir. Ab. 5. 10 C.

¹¹Kiddushin, 32b. C.

master shall be in the middle, the better scholar on his right, and the lesser one on his left.⁴

6. He who sees a wise man approaching does not rise before him until he will be within four ells, and as soon as he passes by, he may sit down; he who sees a dean of a tribunal passing by must rise before him as soon as his eyes behold him from a distance and not sit down until he will pass him by and be back of him four ells; he who sees the president of the tribunal approaching he should rise before him as soon as his eyes behold him and not sit down until he will take his seat, or until he will walk away out of his sight. The president of a tribunal who renounces all these attentions of honor, his renunciation thereof is valid. When the president enters, the whole audience rises and do not sit down until he will tell

them, "Be sitted." When the dean of a tribunal enters, two lines are formed in his honor and the people on either side remain standing until he enters and sits down on his place, but the rest of the audience remain sitting in their places.⁵

7. When a Rabbi enters, every one whom he passes by within four ells rises before him, so that one rises up and another sits down, until he reaches and sits down on his place. The sons of the wise and the disciples of the wise, when the public stands in need of their services, may step by

⁴Ibid. C.

⁵Kiddushin, 32b; Ketubot, 17b; Horayot, 13b; Ta'anit 27b. C. G.

הרב באמצע גדול מימיו וקטן משמאלו:

ן הרואה חכם אינו עומד מפניו עד שיגיע לו לר' אמות וכיון שעבר יושב. ראה אב בית דין עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו ואינו יושב עד שיעבור מאחוריו ארבע אמות. ראה את הנשיא עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או עד שיתכסה מעיניו. והנשיא שמחל על כבודו כבודו מחול. כשהנשיא נכנס כל העם עומדים ואינן יושבין עד שיאמר להם שבו. כשאב בית דין נכנס עושין לו שתי שורות ועומדין מכאן ומכאן עד שנכנס ויושב במקומו ושאר העם יושבין במקומן:

ז חכם שנכנס כל שיגיע לו בארבע אמות עומד מלפניו אחד עומד ואחד יושב עד שנכנס ויושב במקומו. בני חכמים ותלמידי חכמים בזמן שהרבים צריכין להם

מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין במלאכתן שנאמר תקום והדרת מה הידור שאין בה חסרון כים אף קימה שאין בה חסרון כים. ומנין שלא יעצים עיניו מן החכם כדי שלא יראהו עד שלא יעמוד מפניו. שנאמר ויראת מאלהיך הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך:

ג אין ראוי לחכם שיטריח את העם ויכוין עצמו להן כדי שיעמדו מפניו אלא ילך בדרך קצרה ומתכוין שלא יראו אותו כדי שלא יטריחן לעמוד. והחכמים היו מקיפין והולכין בדרך החיצונה שאין מכיריהן מצויין שם כדי שלא יטריחום:

ד רוכב הרי הוא כמהלך וכשם שעומדים מפני המהלך כך עומדין מפני הרוכב:

ה שלשה שהיו הולכין בדרך

arrange it so that they may not see him, and not be troubled to rise up. The wise men of yore did round out their walks and follow the outer path where their acquaintances do not frequent, so as not to burden them.²

4. One who is riding is entitled to the same deference as the one who is walking, and as it is obligatory to rise before one who is walking, so it is obligatory to rise before one who is riding.³

5. When a company of three are walking on the way, the

to rise up before the disciples of the wise, during their working hours, for it is said: "Thou shalt rise up and honor", even as doing honor does not cause a loss to the purse, so must the rising up be without loss to the purse. Whence do we know that one is forbidden to close his eyes at the approach of a wise man so as not to see him at the time when he is obligated to rise before him? From what it is said: "And thou shalt fear thy God" (Ibid.), herefrom we infer that of everything which belongs to one's heart, it is said: "And thou shalt fear thy God".¹

3. It is improper for a wise man to be troublesome to the public by timing himself to appear in their presence so that they may rise up before him, but he shall take the shortest path in passing them by and

¹Kiddushin, 32b and 33a; Yer. end of Bikkurim; Hullin, 54a. C. G.

²Kiddushin, 33a. C.

³Yoma, 37b. G.

to be degraded by the ignorant people. They should not be levied upon for the erection of a wall, repairing of the gates, wages for the watchman and the like, nor for the king's gift-fund. They should not be obliged to contribute to taxes, whether it be a fixed tax levied upon the inhabitants of the city, or whether it be a fixed tax upon every individual, for it is said: "But even though they should spend gifts among the nations, now will I gather them and they shall be humbled a little through the burden of the king and princes" (Hos. 8.10). If a disciple of the wise had merchandise to sell, he should be permitted to be first to sell it, and no one else in the market should be permitted to sell until he will sell out. Likewise, if he had a trial, and he was standing among many others who had law suits, he should have precedence, and given a place to sit down.⁹

11. It is a grievous sin to disgrace the wise or to hate them. The destruction of Jerusalem did not come about until the disciples of the wise in its midst were disgraced, even as it is said: "But they mocked the messengers of God, and despised His words, and scoffed at His prophets" (II Chron. 36.16), as if saying, they despised those who instructed His words. Such is also the meaning of the words of the Torah in saying: "Thus if ye so reject My statutes"

⁹Baba Batra, 18b; Ibid. 22a.; Shebuot, 29a C.

שלא יתבזו בפני עמי הארץ. ואין גובין מהן לבנין החומה ותיקון השערים ושכר השומרים וכיוצא בהן ולא לחשורת המלך. ואין מחייבים אותן ליתן המס בין מס שהוא קצוב על בני העיר בין מס שהוא קצוב על כל איש ואיש שנאמר גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים. וכן אם היתה סחורה לתלמיד חכם מניחים אותו למכור תחלה ואין מניחים אחד מבני השוק למכור עד שימכור הוא. וכן אם היה לו דין והיה עומד בכלל בעלי דינים הרבה מקדימין אותו ומושיבין אותו:

י"א עון גדול הוא לבזות את החכמים או לשנאותן. לא חרבה ירושלים עד שבוזו בה תלמידי חכמים שנאמר ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובזוים דבריו ומתעתעים בנביאיו. כלומר בזים מלמדי דבריו. וכן זה שאמרה תורה אם בחקותי תמאסו מלמדי חקותי

מקפצין על ראשי העם ונכנסים
למקומם. ואין שבה לתלמידי חכמים
שיכנסו לאחרונה. יצא לצורך חוזר
למקומו. בני חכמים בזמן שיש בהן
דעת לשמוע הופכין פניהן כלפי
אביהן אין בהן דעת לשמוע הופכין
פניהן כלפי העם:

ח תלמיד שהוא יושב לפני רבו
תמיד אינו רשאי לעמוד מפניו אלא
שחרית וערבית בלבד שלא יהא
כבודו מרובה מכבוד שמים:

ט מי שהוא זקן מופלג בוקנה אף
על פי שאינו חכם עומדין לפניו.
ואפילו החכם שהוא ילד עומד
בפני הזקן המופלג בוקנה. ואינו חייב
לעמוד מלאקומתו אלא כדי להדרו.
ואפי' זקן כותי מהדרין אותו בדברים
ונותנין לו יד לסומכו שנאמר מפני
שיבה תקום כל שיבה במשמע:

י תלמידי חכמים אינם יוצאין
בעצמן לעשות עם כל הקהל בבנין
וחפירה של מדינה וכיוצא בהן כדי

should rise before an old man distinguished in age; but the obligation is not to rise before him in full height, only enough to honor him. It is proper to honor with words even the aged Kuthean and to give him a leaning hand, as it is said: "Thou shalt rise up before the hoary head", the inference being that it includes all hoary heads.⁸

10. The disciples of the wise do not go forth personally to work with the rest of the population on construction and digging for the state, or like labor so as not to expose themselves

the elders of the people and take their own places; but it is no praise for the disciples of the wise to arrive last. When the wise man leaves, as he has a need to, when he has a need, he may return to his own place. The sons of the wise, when they have ability to understand are seated facing their fathers, but if they have no ability to understand, they are seated facing the audience.⁶

8. A student who is continuously in the presence of his master, is not permitted to rise up before him save morning and evening, so that his master's honor should not appear to be greater than the honor of Him Who is in Heaven.⁷

9. For one who is old and distinguished in age, though not a scholar, it is obligatory to rise up; even a young scholar

⁶Yebamot, 105a; Berakot, 45b; G.

⁷Kiddushin, 33a. C.

⁸Ibid. Baba Batra, 120a. C. G.

13. A master who pronounced an excommunication in defense of his honor, all his disciples are obliged to follow the customs of ostracism against the one so ostracised; but if a disciple pronounced an ostracism in defense of his honor, the master is not obliged to follow the manners of ostracism against the one so ostracised, but the public is obliged to follow the customs of ostracism against him. Likewise, one who is ostracised by the president of a tribunal is ostracised to all Israel, but one ostracised to all Israel is not ostracised to the president; one ostracised in his own community is ostracised to every other community, but one ostracised in another community is not ostracised to his own community.¹²

14. All of these apply only against one who was ostracised because he insulted the disciples of the wise, but one who was ostracised on account of other matters which carry a penalty of ostracism, even though the ostracism was pronounced by the smallest one in Israel, both the president and all Israel are obliged to follow the custom of ostracism against him until he will repent himself from the thing on account of which he was ostracised, when the stigma may be removed from him. On account of twenty-four different offenses the punishment of ostracism is inflicted upon a person, whether it be man or woman. They are: (1) he who disgraces the wise even after his demise; (2) he who disgraces a mes-

¹²Mo'ed Katan, 17a. C.

יג הרב שנידה לכבודו כל תלמידיו חייבין לנהוג נידוי במנודה. אבל תלמיד שנידה לכבוד עצמו אין הרב חייב לנהוג בו נידוי. אבל כל העם חייבין לנהוג בו נידוי. וכן מנודה לנשיא מנודה לכל ישראל. מנודה לכל ישראל אינו מנודה לנשיא. מנודה לעירו מנודה לעיר אחרת. מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו:

יד במה דברים אמורים במי שנדוהו על שבוה תלמידי חכמים אבל מי שנידוהו על שאר דברים שחייבים עליהם נידוי אפילו נידוהו קטן שבישראל חייב הנשיא וכל ישראל לנהוג בו נידוי עד שיחזור בתשובה מדבר שנידוהו בשבילו ויתירו לו: על כ"ד דברים מנדין את האדם בין איש בין אשה ואלו הן: (א) המבוה את החכם ואפילו לאחר מותו. (ב) המבוה שליח בית

תמאסו. וכל המבזה את החכמים
אין לו חלק לעולם הבא והרי הוא
בכלל כי דבר ה' בזה:

יב אף על פי שהמבזה את
החכמים אין לו חלק לעולם הבא
אם באו עדים שבוזהו אפילו בדברים
חייב נידוי ומנדין אותו בית דין
ברבים וקונסין אותו לישראל זהב
בכל מקום ונותנין אותה לחכם.
והמבזה את החכם בדברים אפילו
לאחר מיתה מנדין אותו בית דין
והן מתירין אותו כשיחזור בתשובה.
אבל אם היה החכם חי אין מתירין
אותו עד שירצה זה שנדודו בשבילו.
וכן החכם עצמו מנדה לכבודו לעם
הארץ שהפקיר בו ואין צריך לא
עדים ולא התראה. ואין מתירין לו
עד שירצה את החכם. ואם מת
החכם באין שלשה ומתירין לו.
ואם רצה החכם למחול לו ולא
נדהו הרשות בידו:

(Lev. 26.16), those who instruct
My statutes ye so reject. He who
disgraces the wise has no share
in the World to Come and is in
the category of such of whom
it is said: "Because he hath
despised the word of the Lord"
(Num. 15.31).¹⁰

12. Although he who dis-
graces the wise is deprived of a
share in the World to Come, if
witnesses testify that one did
disgrace him even with words,
the offense is punishable by
excommunication, if he be
found guilty, the tribunal
should excommunicate him
publicly, or fine him a gold
pound in every instance and
give it to the scholar. He who
disgraces the wise by words,
even after the latter's demise,
the tribunal should excom-
municate him, but it may, when
he will repent, remove the

stigma from him. But if the wise man be living, the tribunal
has no authority to remove the stigma from him until the one
for whose sake he was excommunicated will consent to it.
The wise man himself may likewise pronounce an excom-
munication to defend his honor against an ignoramus who act-
ed irresponsibly toward him, and he needs no witnesses and
no warning, and the stigma should not be removed from
him until he will apologize to the wise man. If the wise man
dies, a tribunal of three may assemble and remove the stig-
ma from him. However, if the wise man desires to forgive
him and not ostracize him, the discretion is in his hands.¹¹

¹⁰Shabbat, 119b; Sanhedrin, 99a. C. G.

¹¹Mo'ed Katan, 15a; Baba
Kamma, 92b; Yoma, 87a; Baba Batra, 112a; Ediyot, ch. 5.6. G.C.

in non-essential matters; (14) he who causes many to commit blasphemy against the Name; (15) he who causes many to eat holy food without¹⁴; (16) he who 'calculates years and appoints months in Diaspora'¹⁵; (17) he who causes the blind to stumble¹⁶; (18) he who deprives many of performing a mandatory commandment; (19) a butcher who underhandedly deals out terefah; (20) a Sho'het who practices She'hita without having his slaughtering knife examined by and obtained authority from a Rabbi; (21) he who consciously brings on erection; (22) he who divorced his wife and then forms a partnership between himself and her, or establishes a business which brings them together, when they appear before a tribunal, they should be ostracised; (23) a scholar of a universally evil reputation¹⁷;

RABD'S CRITICISM

¹⁴"He who causes the blind to stumble. For example, one who strikes his grown-up son". RABD. does not criticise Maimonides in this; he merely cites an example, which is not a limitation. G.

¹⁷"A scholar of a universally evil reputation: And there are many others. A master who decided that a woman whose husband fell in unending waters may re-marry; likewise every tribunal that would pay attention to the request for relief of one who violated his vow is ostracised, and there are many others." This is no criticism. The laws mentioned by RABD., Maimonides mentions in their proper place; here he only enumerates the transgressions for which man and woman are excommunicated. Moreover, he was loathe to add to the number because of the universal aversion among scholars to pronounce ostracism against a scholar, even against one of a universally evil reputation, saying that one of such character long ceased to be counted in among scholars. C.G.

¹⁴See Pe'sahim 54. G. ¹⁶See Be'rokot 63. The reason for this admonition, is that the Torah must come forth out of Zion. C. G.

בדברי הבאי: י' המביא את הרבים לידי חלול השם: ט' המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ: ט' המחשב שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ: י' המכשיל את העור: י' המעכב הרבים מלעשות מצוה: י' טבח שיצאת טרפה מתחת ידו: כ' טבח שלא בדק סכינו לפני חכם: כ' המקשה עצמו לדעת: כ' מי שגירש את אשתו ועשה בינו ובינה שותפות או משא ומתן המביאין להן להיזקק זה לזה כשיבואו לבית דין מנדין אותם: כ' חכם ששמועתו רעה:

השגת הראב"ד

* המכשיל את העור. ח"ל כגון המכה את בנו הגדול:
* חכם ששמועתו רעה: ח"ל ויש אחרים הרבה. חכם שהורה להחזיר נזמים שאין להם סוף לינשא להתחלה. וכן מי שעוזר על נדרו כל צית דין שנוקק לו לשאלה צר שמתא הוא ואיכל טונא:

דין: ז הקורא לחבירו עבד: ח מי ששלחו לו בית דין וקבעו לו זמן ולא בא: ט המולול בדבר אחד מדברי סופרים ואין צריך לומר בדברי תורה: י מי שלא קיבל עליו את הדין מנדין אותו עד שיתן: יא מי שיש ברשותו דבר המזיק כגון כלב רע או סולם רעוע מנדין אותו עד שיסיר היזקו: יב המוכר קרקע שלו לעכו"ם מנדין אותו עד שיקבל עליו כל אונס שיבא מן העכו"ם לישראל חבירו בעל המצר: יג המעיד על ישראל בערכאות של עכו"ם והוציא ממנו בעדותו ממון שלא כדין ישראל מנדין אותו עד שישלם: יד טבח כהן שאינו מפרש המתנות ונותן לכהן אחר מנדין אותו עד שיתן: יו המחלל יום טוב שני של גליות אף על פי שהוא מנהג: יז העושה מלאכה בערב הפסח אחר חצות: יח המזכיר שם שמים לבטלה או לשבועה

senger of a tribunal; (3) he who calls his fellow a slave; (4) he whom a tribunal summoned to appear and set a date for his appearance and he did not come; (5) he who scoffs at a matter enacted by the scribes, needless to say, a matter mentioned in the Torah; (6) he who did not carry out a judgment of a tribunal is ostracised until he will comply; (7) he who keeps in his premises something which may cause damages, such as a bad dog, or a broken step ladder, is ostracised until he will remove the damaging article; (8) he who sells his immovable property to an idolater is ostracised until he will assume responsibility of any mishap that may be brought about by the idolater against his fellow, the Israelite, his erstwhile adjoining neighbor;

(9) he who testifies against an Israelite in the idolatrous court, and judgment is obtained against him as a result of his evidence to pay money contrary to the laws of Israel, is ostracised until he will make restitution; (10) a priest who is a butcher and does not separate the priestly gifts and give them to another priest is ostracised until he will give; (11) he who disgraces the second day of a holiday in Diaspora, even though it is but a custom;¹³ (12) he who does servile work during the afternoon of Passover Eve; (13) he who mentions the Name of Him Who is in heaven in vain or takes oath by the Name

¹³Maimonides only refers to the foundation of the second day of holiday in Diaspora which rests upon custom, but he does not refer to any act of violation thereof which was forbidden by enactment of the Scribes. G.

avoid it. The pious among the wise prided themselves that they were never numbered among those who excommunicated a disciple of the wise, although it is permissible to be counted in to inflict lashes if he be guilty of an offense punishable by lashes, and even be counted in to inflict upon him scourge of rebellion.²

2. How is the excommunication pronounced? The authority says: "That one (naming him) should be in seclusion." If the excommunication is in the presence of the offender, he says to him: "This one (naming him) is in seclusion". An excommunication of exclusion is pronounced in this way: "That one (naming him) is excluded". An excommunication of separation is pronounced as follows: "He is accursed; the oath of cursing is in him; there is forswearing in him" (Shebu'ot, 36a).

3. How is the bond of excommunication or ostracism released? The authority says to him: "Thou mayest (come back), thou art forgiven". If he releases him in absentia he says: "That one (naming him) may (come back), and he is forgiven."

4. What regulations should one under sentence of separation follow himself, and how should others act toward him? One under sentence of separation is forbidden to shave and wash, as one in mourning, all the days of his separation. He must not be counted in among three to bless God after meals, or among ten in any religious service which requires ten

זה ונשמטין ממנו. וחסידי החכמים היו משתבחים שלא נמנו מעולם לנדות תלמיד חכם אף על פי שנמנין להלקותו אם נתחייב מלקות. ואפי' מכת מרדות נמנין עליו להכותו: ב וכיצד הוא הנידוי אומר פלוני יהא בשמתא. ואם נידוהו בפניו אומר לו פלוגי זה בשמתא. והחרם אומר לו פלוני מוחרם. וארור בו אלה בו שבועה בו נידוי:

ג וכיצד מתירין הנידוי או החרם אומר לו שרוי לך ומחול לך. ואם התירוהו שלא בפניו אומר לו פלוני שרוי לו ומחול לו:

ד מהו המנהג שינהוג המנודה בעצמו ושנוהגין עמו. מנודה אסור לספר ולכבס כאבל כל ימי נדויו. ואין מזמנין עליו. ולא כוללין אותו בעשרה לכל דבר שצריך עשרה.

²Mo'ed Katan, 17b; Horayot, 11b; Pesahim, 52a. C.G.

(יד) *המנדה מי שאינו חייב נידוי:

פרק שביעי

א חכם זקן בחכמה וכן נשיא או

אב בית דין שסרח אין מנדין אותו
בפרהסיא לעולם. אלא אם כן עשה
כירבעם בן נבט וחביריו. אבל
כשחטא שאר חטאות מלקין אותו
בצנעה. שנאמר וכשלת היום וכשל
גם נביא עמך לילה אף על פי שכשל
כסחו כלילה. ואומרים לו הכבד
ושב בביתך. וכן כל תלמיד חכם
שנתחייב נידוי אסור לבית דין לקפוץ
ולגרותו במהרה אלא בורחין מדבר

(24) he who excommunicates one who was not guilty of an offense punishable by excommunication.¹⁸

CHAPTER VII

1. A wise man aged in wisdom, or a president, or a dean of a tribunal who committed an unsavory act should never be excommunicated publicly, unless he imitated Jeroboam son of Nebat and his associates¹; but if he commit any other sin, the punishment of lashes should be administered secretly, even as it is said: "Therefore shalt

thou stumble in the day, and the prophet also shall stumble with thee in the night" (Hosea, 4.5), even though he stumbled, cover it with darkness as the night. However, he should be told: "Honor yourself and remain in your house". And even so, when a disciple of the wise be found guilty of an offense punishable by excommunication, it is forbidden to jump to conclusions hastily and excommunicate him; it is rather commendable to run away from such thing, and

השגת הראב"ד

* מי שמנדה מי שאינו חייב נידוי: א"א
דבר זה הוגיא מומעשה דריש לקיש דהוה
מונטר פרדיסא וכו' אמר ליה ההוא
אדרבה ואמרו ליה שלו נדוי וצחיי ראשי
אין כלן פלפול כי הדגרים שהוה מונה
צית דין צריכין לנדותו וצחי האי גוונא
לא היו צית דין נזקקין לנדות לר' שמעון
כן לקיש אצל אותו שניה והקפיד על
כבודו נדוי נדוי:

RABD'S CRITICISM

¹⁸"He who excommunicates one not guilty of an offense punishable by excommunication. This law he derived from the incident of Simeon Ben Lakish (Mo'ed Katan, 17a), who kept a vineyard etc. By the life of my head there is no Pilpulistic inference here, for the matters he enumerates, the tribunal is obliged to ostracise him, but in such instance the

tribunal would not pay attention to Rabbi Simeon Ben Lakish; on the contrary, the one whom he excommunicated, in defending his honor, the excommunication should stand". Maimonides maintains that if he had brought the man to the tribunal they would have excommunicated him. C.

¹See First Kings, 11.26--14.20.G.

bonds of separation or exclusion?⁶ Three, even uneducated. An individual scholar may release the bond of separation or exclusion by himself. A student is authorized to release the bonds of separation or exclusion, even instead of the master.⁷

8. If three pronounce an excommunication against one and depart, meantime the offender repents of the sin on account of which sentence was imposed, three others may come and release him.⁸

9. One ignorant as to who imposed the sentence upon him, should go to the president who may release him.⁹

10. If a conditional sentence was imposed upon him, even on his own evidence, he must receive release. A disciple of the wise who imposed a sentence of separation upon himself;¹⁰ even

RABD'S CRITICISM

period of sentence, but at its expiration any three or one scholar may release him. Or, when one not a scholar pronounced the excommunication on account of a transgression, after the expiration of the time of sentence, any three or an individual scholar may release him; but if many made the pronouncement, an equal number of like standing is required". Maimonides supports his decision on Nedarim, 8b, and Sanhedrin, 68a. C. G.

¹⁰"A disciple of the wise etc. This is not clear, if so, why did Judah not release himself, moreover, why did Jacob not release him?" Here is only a difference of opinion in a fundamental rule of practice. Maimonides contends that a scholar releases himself even in a matter where separation is justified, basing his decision on Mo'ed Katan 17a, and Nedarim, 7a.

⁷See Mo'ed Katan, 17a, and Ros-ha-Shanah, 29a. G.

⁸Mo'ed Katan, 16b. C.

בשלשה אפילו הדיוטות. ויחיד מומחה מתיר הנידוי או החרם לברו. ויש לתלמיד להתיר הנידוי או החרם ואפילו במקום הרב:

ח שלשה שנדו והלכו להן וחזר זה מדבר שנידהו בגללו באין שלשה אחרים ומתירין לו:

ט מי שלא ידע מי שנידהו ילך לו אצל הנשיא ויתיר לו נידויו:

י נידוי על תנאי אפילו על פי עצמו צריך הפרה. *תלמיד חכם שנידה עצמו ואפילו נידה עצמו

השגת הראב"ד

כשירצו להתירו תוך זמן הנדר אצל כשישלים הזמן כל שלשה או יחיד מומחה מתירין לו. א"כ כשנידהו יחיד ואפילו אינו מומחה על דבר עזירה וכשישלים לו הזמן מתירין לו כל ג' או יחיד מומחה אצל נידוהו רנים צריכין רנים כמותם להתירו:

*תלמיד חכם שנדה עצמו וכו': א"א זה אינו מחזור אם כן יהודה למה לא התיר לעצמו ועל כל זה קשה לי יעקב למה לא התירו:

ולא יושבין עמו בארבע אמות. אבל שונה הוא לאחרים ושונים לו ונשכר ושוכר. ואם מת בנידויו בית דין שולחין ומניחין אבן על ארוננו כלומר שהן רוגמין אותו לפי שהוא מובדל מן הציבור. ואין צריך לומר שאין מספידין אותו ואין מלוין את מטתו: ה יותר עליו המוחרם שאינו שונה לאחרים ואין שונים לו אבל שונה הוא לעצמו שלא ישכח תלמודו. ואינו נשכר ואין נשכרין לו. ואין נושאין ונותנין עמו. ואין מתעסקין עמו אלא מעט עסק כדי פרנסתו: ו מי שישב בנידויו שלשים יום ולא בקש להתירו מנדין אותו שניה. י שב שלשים יום אחרים ולא בקש להתירו מחרמין אותו: ז *בכמה מתירין הנדוי או החרם.

by himself so as not to forget his learning) either to hire himself out or hire others, either to give or to receive in business, with none to deal with him, save for the barest necessities of his support.⁴

6. He who remains thirty days under sentence of separation and appears not for release, another sentence of separation is pronounced against him. If he again remains thirty days and seeks no release, a sentence of exclusion is pronounced against him.⁵

7. How large a personnel does it require to release the

adults, and no one is permitted to sit within four ells of him. Nevertheless, he may give instruction to others and others may instruct him, and others may hire him and he may hire others. If his demise occurs while under sentence of separation, the tribunal has a stone sent which is deposited upon his coffin, as if saying that he is being stoned because he had to be separated from the community. Needless to say that no mourning is permitted after him, and that his hearse is not followed.³

5. Of greater punishment than he is the one excluded, who is forbidden to instruct others or be instructed by others (although he may study

השגת צראב"ד

* נכמה מתירין הנדוי וכו': ח"א זס חינו כן חלל כחשנן המנדין כך לורך המתירין וכתשיבותן. ואפשר כל זס

RABD'S CRITICISM

"How large a personnel etc. This is not so; but an equal number to the tribunal pronouncing the excommunication, and of equal scholarly standing, this refers to a release during the

ing is required for release. Possibly

³Mo'ed Katan, 16b; Baba Mezi'a, 59a. C. ⁴Mo'ed Katan, 16b. C. ⁵Ibid. C.

nouncement and release; a bond of separation may be imposed, and, if the offender doth repent himself, he may be released the same minute. Yet, if the tribunal see fit to leave one under ban many years, he may be so left, all depending upon his wickedness. Likewise, if the tribunal see fit to first exclude one and then exclude whomsoever that will eat with him, drink with him, or stand within four ells of him, such exclusion should stand so as to punish him, and so as to make a guard around the Torah which the sinners will be unable to break. Although a scholar is vested with authority to excommunicate to preserve his honor, it is not good taste for a disciple of the wise to accustom himself to do such thing, but conceal his ears from the gossip of the ignorant people, and pay no attention to them, as the subject was spoken of in Solomon's wisdom: "Also take not heed unto all words that are spoken" (Ecc. 7.21). So was the way of

נידוי להפרה כלום אלא מנדין ומתירין ברגע אחד כשיחזור המנודה למוטב. ואם ראו בית דין להניח זה בנידוי כמה שנים מניחין כפי רשעו. וכן אם ראו בית דין להחרים לזה לכתחלה ולהחרים מי שיאכל עמו ושותה עמו או מי שיעמוד עמו בד' אמות מחרמין כדי לייסרו וכדי לעשות סייג לתורה עד שלא יפרצו החוטאים. אף על פי שיש רשות לחכם לגדות לכבודו אינו שבח לתלמיד חכם להנהיג עצמו בדבר זה אלא מעלים אוניו מדברי עם הארץ ולא ישית לבו להן כענין שאמר שלמה בחכמתו גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך. וכן היה דרך חסידים הראשונים שומעים חרפתם ואינן משיבין ולא עוד אלא שמוחלים למחרף וסולחים לו. וחכמים גדולים היו משתבחים במעשיהם הנאים ואומרים שמעולם לאנידו אדם ולא החרמוהו לכבודן. וזו היא דרכם של תלמידי חכמים שראוי לילך בה. במה דברים

the pious of yore: they heard themselves maligned, but made no reply; moreover, they pardoned the traducer and condoned him. Great scholars prided themselves in their becoming conduct and related that they have ever declined to pronounce an excommunication of separation or exclusion against a man for the sake of their honor. Such way of disciples of the wise is proper to follow. Whereat are these

על דעת פלוני ואפילו על דבר
שחייב עליו נידוי הרי זה מפר
לעצמו:

י"א מי שנידוהו בחלום אפילו
ידע מי נידוהו צריך עשרה בני אדם
ששונין הלכות להתירו מנידויו. ואם
לא מצא טורח אחריהם עד פרסה
לא מצא מתירים לו אפילו עשרה
ששונים משנה. לא מצא מתירין לו
עשרה שיודעים לקרות בתורה.
לא מצא מתירין לו אפילו עשרה
שאינן יודעין לקרות. לא מצא
במקומו עשרה מתירין לו אפילו
שלשה:

י"ב מי שנידוהו בפניו אין מתירין
לו אלא בפניו. נידוהו שלא בפניו
מתירין לו בפניו ושלא בפניו. ואין בין

the sentence was based upon the opinion of another, and even if it be on account of a matter which carries the punishment of separation, he may release the bond by himself.¹¹

11. He who dreamt that a sentence of excommunication was pronounced upon him, although he remembers the one who made the pronouncement, must have ten men who are capable of studying treatises to release him. If he finds them not, he should walk a mile to find them; if such can not be found, even ten who study Mishnah may release him; if such can not be found, ten who can read the Torah may release him; if such can not be

found, even ten who can not read at all may release him; if there be no ten adults in his place, even three can release him.¹²

12. One against whom a pronouncement of excommunication was made in his presence, is not released save when he is present. If the pronouncement was made in absentia, the release may be given, both in his presence and in his absence. There is no interval necessary between pro-

RABD'S CRITICISM

The apparent contradiction of Judah, is no contradiction at all, as Judah bound himself to bring Benjamin back, which is a bond to perform a definite thing, in which case Maimonides does not sanction the release by one's own self. Jacob did not release him, because Judah brought Benjamin back and delivered to Jacob, which was sufficient ground to believe that there was no need for a release. C. G.

¹¹Makkot, 11a. C.

¹²Nedarim, 8b; Berakot 29b. C.

הלכות עבודת כוכבים וחוקותיהם

THE TREATISE CONCERNING
WORSHIPERS OF STARS AND
THEIR PRACTICES

אמורים כשבוהו או חרפוהו בסתר
אבל תלמיד חכם שבזהו או חרפו
אדם בפרהסיא אסור לו למחול
על כבודו ואם מחל נענש שזה בזיון
תורה אלא נוקם ונוטר הדבר כנחש
עד שיבקש ממנו מחילה ויסלח לו:

words directed? When one
abused him maligned him se-
cretly; but a disciple of the
wise, who was abused or ma-
ligned by a man publicly, is
forbidden to pardon an offense
against his honor, and if he
does pardon it he is punished in

the end, for it is disgraceful to the Torah; he must avenge it
and beat it in his heart serpent-like until the traducer will beg
his pardon, when he should forgive him.¹³

¹³Nedarim, 7b; Megillah, 28a; Yer. Mo'ed Katan, 10b; Yoma, 22b-23a;
Kiddushin, 32a. C. G.

הלכות עבודת כוכבים וחוקותיהם

THE TREATISE CONCERNING WORSHIPERS OF STARS AND THEIR PRACTICES

Embraces fifty-one commandments, two mandatory and forty-nine prohibitive, namely: (1) not to follow the idolaters; (2) not to indulge in impure thoughts of the heart or evil sights of the eyes; (3) not to blaspheme; (4) not to worship idolatry in its customary way; (5) not to bow down to it; (6) not to make an image for oneself, (7) not to make an image even for others; (8) not to make an image even for beauty's sake; (9) not to entice others to follow it; (10) to burn an idolatrous city; (11) not to rebuild it; (12) not to enjoy aught of all its wealth; (13) not to entice an individual to worship it; (14) not to love the enticer; (15) not to abandon the hatred against him; (16) not to save him; (17) not to plead for him; (18) not to refrain from testifying against him; (19) not to prophesy in the name of idolatry; (20) not to listen to one prophesying in its name; (21) not to prophesy falsely even in the name of God; (22) not to fear to put to death

יש בכללן נ"א מצות. שתי מצות עשה. ומ"ט מצות לא תעשה. וזהו פרטן:

(א) שלא לפנות אחר עכו"ם: (ב) שלא לתור אחר הרהור הלב וראית העינים. (ג) שלא לגדף. (ד) שלא יעבוד אותה כדרך עבודתה. (ה) שלא ישתחוו לה. (ו) שלא לעשות פסל לעצמו. (ז) שלא לעשות פסל אפילו לאחרים. (ח) שלא לעשות צורות אפילו לנוי. (ט) שלא להדיח אחרים אחריה. (י) לשרוף עיר הנדחת. (יא) שלא לבנותה. (יב) שלא ליהנות מכל ממונה. (יג) שלא להסית יחיד לעכו"ם לעובדה. (יד) שלא לאהוב המסית. (טו) שלא לעזוב שנאתו. (טז) שלא להצילו. (יז) שלא ללמד עליו זכות. (יח) שלא ימנע מללמד עליו חובה. (יט) שלא להתנבא בשמה. (כ) שלא לשמוע מן המתנבא בשמה. (כא) שלא להתנבא בשקר ואפילו בשם השם. (כב) שלא לגור מהריגת נביא שקר.

CHAPTER I

1. In the days of Enosh, the sons of man erred exceedingly, the advice of the wise man of that generation was nullified, and even Enosh himself was among the victims of that folly. Their mistake was this: Seeing, said they, that God created these stars and planets to rule the world, that He placed them high above to share honors with them, for they are ministers who render service in his presence, it is proper that they be praised and glorified and honored, this is the will of God, to exalt and honor him whom He exalted and honored, even as a king desires to honor those who stand in his presence, for such is the honor of the king. As soon as this matter was rooted in their heart, they commenced to erect temples in honor of the stars, to offer sacrifices to them, to praise and glorify them in words, and bow down to them in order to reach the will of God by this evil idea. This

was the groundwork for the worship of stars. Thus was the statement of its adherents who knew the principles thereof; not that they asserted that there was no God save a particular star. This is as Jeremiah says: "Who would not fear Thee, O King of the nations? For it befitted Thee; Forasmuch as among all the wise men of the nations, and in all their royalty, there is none like unto Thee. But they are altogether brutish and foolish; the vanities by which they are

פרק ראשון

א בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים היה. וזו היתה טעותם. אמרו הואיל והאל ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים המשמשים לפניו ראויין הם לשבחם ולפארום ולחלוק להם כבוד. וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו. כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך. כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארום בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה. וזה היה עיקר עכו"ם. וכך היו אומרים עובדיה היודעים עיקרה. לא שהן אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה. הוא שירמיהו אומר מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך ובאחת יבערו ויכסלו מוסר

כז) שלא לישבע בשם עבודת כו"ם.
 כח) שלא לעשות אוב. כה) שלא
 לעשות ידעוני. כו) שלא להעביר
 למולך. כז) שלא להקים מצבה.
 כח) שלא להשתחוות על אבן משכית.
 כט) שלא ליטע אשרה. לו) לאבד
 עכו"ם וכל הנעשה בשבילה. לא)
 שלא ליהנות בעכו"ם ובכל משמשיה.
 לב) שלא ליהנות בציפוי נעבד. לי)
 שלא לכרות ברית לעובדי כו"ם.
 לד) שלא לחון עליהן. לה) שלא
 ישבו בארצנו. לז) שלא להדמות
 במנהגותם ובמלבושם. לי) שלא
 לנחש. לח) שלא לקסום. לט) שלא
 לענון. ס) שלא לחבור חבר. מא) שלא
 לדרוש אל המתים. מב) שלא לשאול
 באוב. מט) שלא לשאול בידעוני.
 מד) שלא לכשף. מה) שלא להקיף
 פאת ראש. מו) שלא להשחית פאת
 זקן. מז) שלא יעדה איש עדי אשה.
 מח) שלא תעדה אשה כלי זיין ועדי
 איש. מט) שלא לכתוב קעקע. י) שלא
 להתגודד. נא) שלא לעשות קרחה
 על מת. וביאור כל המצות האלו
 בפרקים האלו:

a false prophet; (23) not to swear in the name of idolatry; (24) not to practice spiritualism; (25) not to practice augury; (26) not to pass through to Moloch; (27) not to erect a pillar; (28) not to bow to a figured stone; (29) not to plant an Asherah; (30) to destroy idols and their belongings; (31) not to partake of aught belonging to idolatry; (32) not to enjoy aught of the ornaments of idols; (33) not to make a covenant with idolaters; (34) not to show grace to them; (35) not to let them dwell in our land; (36) not to follow their customs, even in dress; (37) not to pay attention to sooth-saying; (38) not to practice divination; (39) not to designate times as lucky or unlucky; (40) not to practice enchantry; (41) not to seek spirits of the dead; (42) not to consult those who practice spiritualism; (43) not to consult those who augury; (44) not to practice sorcery; (45) not to round the corners of the head;

(46) not to round the corners of the beard; (47) man shall not attire in woman's garments; (48) woman shall not attire in man's garments; (49) not to practice tattooism; (50) not to lacerate oneself; (51) not to make oneself baldness for the dead. And the elucidation of all these commandments is given in these chapters.

such", and thereat made known to them the way to worship them, instructing them, "Do so but do not do so". In this manner this thing spread throughout the world, and the worship of images with varied ceremonies, to sacrifice to them and to bow down to them was inaugurated. After the lapse of a long time the Glorified and Awful Name was forgotten to be mentioned by the mouth of all substance and blotted out from their consciousness, so that they gave Him no recognition, as a consequence whereof all the people of the earth as well as women and little children knew not save the image of wood and stone, the stony temple wherein they were brought up from their infancy to bow down to it, to worship it and to swear by its name. As for their wise man, for example, their priests and their like, they supposed that there was no God save the

stars and planets for whose sake, and in whose likeness, those images were made; but the Rock of Ages not a man was there to recognize Him or know Him, save some individuals in the whole world, for example, Enoch, Methuselah, Noah, Shem, and Eber. And, on this path the world continued its course of circuitry until the birth of the firmest pillar of the world, Abraham our father.

3. As soon as this giant was weaned he commenced to busy his mind, in his infancy he commenced to think by day

והודיע להם דרך עבודתו ועשו כך ואל תעשו כך. ופשט דבר זה בכל העולם לעבוד את הצורות בעבודות משנות זו מזו ולהקריב להם ולהשתחות. וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והגורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו תמצאו כל עם הארץ הגשים והקטנים אינם יודעים אלא הצורה של עץ ושל אבן וההיכל של אבנים שנתחנכו מקטנותם להשתחות לה ולעבדה ולהשבע בשמה. והחכמים שהיו בהם כגון כהניהם וכירצא בהן מרמין שאין שם אלה אלא הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגללם ולדמותן אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר. ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמדו של עולם והוא אברהם אבינו:

ג כיון שנמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל

הבלים עץ הוא. כלומר הכל יודעים
שאתה הוא לבדך אבל טעותם
וכסילותם שמדמים שזה ההבל
רצונך הוא:

ב ואחר שארכו הימים עמדו
בבני אדם נביאי השקר ואמרו שהאל
צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני
או כל הכוכבים והקריבו לו ונסכו
לו כך וכך ובנו לו היכל ועשו צורתו
כדי להשתחוות לו כל העם הנשים
והקטנים ושאר עמי הארץ. ומודיע
להם צורה שבדה מלבו ואומר זו
היא צורת הכוכב פלוני שהודיעוהו
בנבואתו. והתחילו על דרך זולעשות
צורות בהיכלות ותחת האילנות
ובראשי ההרים ועל הגבעות
ומתקבצין ומשתחווים להם ואומרים
לכל העם שזו הצורה מטיבה ומריע'
וראוי לעובדה וליראה ממנה.
וכהניהם אומרים להם שבעבודה זו
תרבו ותצליחו ועשו כך וכך ואל
תעשו כך וכך. והתחילו כוזבים
אחרים לעמוד ולומר שהכוכב
עצמו או הגלגל או המלאך דבר
עמהם ואמר להם עבדוני בכך וכך

instructed are but a stock"
(Jer. 10.7-8). As if saying: All
know that Thou art Alone;
but their mistake and foolishness
is in supposing that this
vanity is Thy will.¹

2. In the long process of
time, there arose among the
sons of man false prophets, who
asserted that God commanded
them saying: "Worship yon
star, or all of the stars, and offer
sacrifices to it, and compound
for it thus and such, and erect
a temple for it, and hew its
image so that all of the people,
women and children and the rest
of the populace included, bow down
to it". He, moreover, describes
for them a form which he invented
and tells them that this was the
image of yon star which was
pointed out to him in his prophecy.
In this manner they commenced
to draw images in temples, beneath
trees, upon mountain-tops and
elevated places, where they
congregated to bow down to them
and sermonize to the people, saying:
"This image has it in its power
to do good and evil, and it is
proper to worship it, and be in
awe of it." Their priests, moreover,
say unto them: "By this worship
you will increase and succeed;
do thus and such, but not that
and this". Then still other
frauds rose up to assert that
the star itself, or the planet, or
the angel spoke to them and
instructed saying: "Worship me
thus and

¹Maimonides bases his contention on Gen. 4.26. G.

years old he recognized his Creator. After he came to this comprehension and knowledge he started to confute the sons of Ur of the Chaldeans, and to organize disputations with them, cautioning them, saying: "This is not the true path that you are following", and he destroyed the images, and commenced preaching to the people warning them that it is not right to worship any save the God of the universe, and unto Him alone it is right to bow down, to offer sacrifices, and compound offerings, so that the creatures of the future shall recognize Him. Moreover, it is right to destroy and break in pieces all of the images, so that the whole population of the future be not led to an error like unto these who imagine that there is no God save these images. When he had them subdued by his well supported contentions, the king tried to put him to death, but he was saved by a miracle, and went hence to Haran. There he stood up anew and called out in a great voice to the whole world, to let them know that there is One God for the whole universe, and unto Him it is proper to render service. And thus he went onward with his proclamations from city to

RABD'S CRITICISM

*"And thus he went onward with his proclamation etc. until he attained the land of Canaan amidst his outcry, even as it is said: 'And called there on the name of the Lord, the Everlasting God'. But I am amazed, behold, there were there Shem and Eber, how have they refrained from raising a protest? Possibly they did protest, but did not

הכיר אברהם את בוראו. כיון שהכיר וידע התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה ושיבר הצלמים והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוה העולם ולו ראוי להשתחוות ולהקריב ולנסך כדי שיכירוהו כל הברואים הבאים. וראוי לאבד ולשבר כל הצורות כדי שלא יטעו בהן כל העם כמו אלו שהם מדמים שאין שם אלוה אלא אלו. כיון שנבר עליהם בראיותיו בקש המלך להורגו ונעשה לו גם ויצא לחרון. והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר

השגת הראב"ד

* והיה מהלך וקורא וכו' עד שהגיע לארץ כנען שנחזור ויקרא שם נשם יי אל עולם: ה"א ותוהו אני שהרי היו שם שם ועבר איך לא היו מוסיין. ולפשר כי

לחשוב ביום ובלילה והיה תמיה
היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נהג
תמיד ולא יהיה לו מנהיג ומי יסבב
אותו. כי אי אפשר שיסבב את עצמו.
ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר
אלא מושקע באור כשרים בין עובדי
כ"ם הטפשים ואביו ואמו וכל העם
עובדי כ"ם והוא עובר עמהם
ולבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך
האמת והבין קו הצדק מתבוננו
הנכונה. וידע שיש שם אלוה אחד
הוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל
ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו.
וידע שכל העולם טועים ודבר
שגרם להם למעות זה שעובדים את
הכוכבים ואת הצורות עד שאבד
האמת מדעתם. ובן ארבעים שנה

and by night, and would encounter this enigma: How is it possible that this planet should continuously be in motion and have no leader--and who, indeed, causes it to revolve, it being impossible that it should revolve itself? Moreover, he neither had a teacher nor one to impart aught to him, for he was sunk in Ur of the Chaldeans among the foolish worshipers of stars, and his father, and his mother, like all the people, worshiped stars, and he, although following them in their worship, busies his heart and reflects until he attains the path of truth, and, by his correct thinking, he understood when he finally saw the line of

righteousness. He knew that there is One God; He leads the planet; He created everything; and in all that is there is no god save He. He knew that the whole world was in error, and that the thing which caused them to err was, that their worshipping the stars and the images brought about the loss of the truth from their consciousness. ²And, when Abraham was forty

השנת הראב"ד

"וּבֶן אַרְבָּעִים שָׁנָה הִכִּיר אֲבִרָהָם אֶת
נֹרָאֵו: ה' יֵשׁ אֱלֹהֵה נָן שְׁלֹשׁ שָׁנִים
שֶׁנֶּאֱמָר עַקֵּז אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבִרָהָם נִקְוִי
וַיֵּן עַק"ב":

RABD'S CRITICISM

"And when Abraham was forty years old etc. There is an Agadah (folktale) that he was three years old, as it is said: 'Because that Abraham hearkened unto My voice' (Gen. 26.

5.). Hebrew for "Because" is 'EKB, which in numerals represent 172. Thus God says: 'EKB, or 172 years, that Abraham hearkened unto My voice. Abraham lived 175 years; deducting the three years before he recognized God, leaves 172." This is no criticism at all, as Maimonides herein outlines that Abraham commenced thinking of God as soon as he was weaned; at forty he had mastered the subject and commenced proclaiming it to the world. C.G.

in the path of the Name and in the observance of the charges of Abraham. He, moreover, commanded his sons not to interrupt the succession of the sons of Levi to the presidency of the school so that the learning be not forgotten. So did the movement advance intensely among the sons of Jacob and their followers that the world saw a God-knowing nation called into existence, until Israel spent a long time in Egypt, when they turned to be instructed in their practice and to worship the stars as they did, save only the tribe of Levi, which remained faithful to their ancestral charge; for the tribe of Levi at no time worshiped stars. Verily, in but a short space of time, the root which Abraham had planted would have been uprooted, and the sons of Jacob would have turned to the universal error and wandering; save because of the Lord's love for us, and because He observes the oath of covenant with Abraham our father, He appointed Moses our Master lord of all prophets, and made him His messenger. After Moses our Master was endowed with prophecy and the Lord chose Israel as an inheritance, He crowned them with commandments, and made known to them the way to serve Him, and what will be the judgment rendered against idolatry and all its erring devotees.³

ללמד דרך השם ולשמור מצות
אברהם. וצוה את בניו שלא יפסיקו
מבני לוי ממונה אחר ממונה כדי
שלא תשכח הלמוד. והיה הדבר
הולך ומתגבר בבני יעקב ובנלויים
עליהם ונעשית בעולם אומה שהיא
יודעת את ה'. עד שארכו הימים
לישראל במצרים וחזרו ללמוד
מעשיהן ולעבוד כו"ם כמותן חוץ
משבט לוי שעמד במצות אבות.
ומעולם לא עבד שבט לוי עכו"ם.
וכמעט קט היה העיקר ששתל
אברהם נעקר וחזרין בני יעקב
למעות העולם ותעיותן. ומאהבת
ה' אותנו ומשמרו את השבועה
לאברהם אבינו עשה משה רבינו
רבן של כל הנביאים ושלחו. כיון
שנתגבא משה רבינו ובחר ה' ישראל
לנחלה הכתירן במצות והודיעם
דרך עבודתו ומה יהיה משפט עכו"ם
וכל הטועים אחריה:

³Nedarim, 32a. C.

לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם. וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם ושתל בלבם העיקר הגדול הזה וחבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו. וישב יצחק מלמד ומוהיר. ויצחק הודיעו ליעקב ומינהו ללמד וישב מלמד ומחזיק כל הנלויים אליו. ויעקב אבינו למד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בשיבה

city, and from government to government, until he attained the land of Canaan amidst his outcry, even as it is said: "And called there on the name of the Lord, the Everlasting God" (Gen. 21.33). When the people who congregated about him asked him concerning his preachments, he replied by imparting knowledge to each and every one according to his mentality, to the end that he was able to turn him to the path of truth, until there congregated about him thousands, even tens of thousands, and they became the people of

Abraham's household, in whose heart he implanted this great cause, concerning which he compiled books, and which he imparted to his son Isaac.³ Isaac, from his seat of learning, gave instructions and admonitions. And Isaac, in turn, imparted it to Jacob and appointed him head master, who, at his seat of learning, gave instructions and supported all who flocked to him. And Jacob our father instructed all his sons, but separated Levi and appointed him head master, and established him in a seat of learning where to instruct

השנת הראב"ד

מוחים היו ולא חירע להם שישצרו את
לנמיסם לפי שהיו מתחנאים מהם עד
שנא אברהם ושצר לנמי אנו:

RABD'S CRITICISM

chance upon images to destroy them, because they were concealing it from them, until Abraham came and destroyed his father's images". The

amazement is out of place. Abraham was in Babylon and Shem and Eber in Canaan, where, Abraham, when he reached there, broke no images but made proclamations that there is but One God. Shem and Eber instructed their disciples the path of God, but made no further efforts, wherefore Abraham is considered greater than they. The assertion that they were concealing the images from Shem and Eber, is not an argument, for Nimrod and his entire government practiced idolatry openly, and people were selling images in stores, even Terah was a dealer in images. C.G.

2. The idolaters compiled many books of worship, defining its principle manner of service, its works and its laws; but the Holy One, blessed be He! charged us not to read those books at all, not to think of idolatry generally nor of aught of its details. Moreover, to look at it is forbidden, as it is said: "Turn ye not unto idols" (Lev. 19.4.); and of thinking on this subject it is said: "And that thou inquire not after their gods, saying, How did these nations serve their god"? (Ibid.), which is a warning that thou shalt not inquire concerning its manner of practice, though thou art not worshipping it, for this very inquiry causes a turning after it and to imitate their practice, as it is further said: "Even so will I do likewise" (Ibid.).²

3. All of these prohibitive commandments are concentrated on one subject, namely: Not to turn after idolatry, and whosoever does turn after it by doing aught resembling its practice is guilty of an offense punishable by lashes. And, yet, not turning after idolatry alone in one's thoughts is forbidden, for even concerning all thought which causes man to delete a principle of the fundamentals of the Torah are we charged not to offer it to our heart, not to concentrate our mind thereon and reason it out and be drawn after the swerving fancies of the heart. Pre-

בספרים רבים חברו עובדי כו"ם בעבודתה היאך עיקר עבודתה ומה מעשיה ומשפטיה. צונו הקב"ה שלא לקרות באותן הספרים כלל ולא נהרהר בה ולא בדבר מדבריה. ואפילו להסתכל בדמות הצורה אסור שנאמר אל תפנו אל האלילים. ובענין הזה נאמר ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו שלא תשאל על דרך עבודתה היאך היא אף על פי שאין אתה עובדה שדבר זה גורם להפנות אחריה ולעשות כמה שהן עושין שנאמר ואעשה כן גם אני:

ג וכל הלאוין האלו בענין אחד הן והוא שלא יפנה אחר עכו"ם וכל הנפנה אחריה בדרך שהוא עושה בו מעשה הרי זה לוקה. ולא עכו"ם בלבד היא שאסור להפנות אחריה במחשבה אלא כל מחשבה שהוא גורם לו לאדם לעקור עיקר מעיקרי התורה מזהרין אנו שלא להעלותה על לבנו ולא נסיה דעתנו לכך ונחשוב נמשך אחר הרהורי הלב.

²Shabbat, 149a; Sifra, Lev. 19; Sanhedrin, 100b. C. G.

פרק שני

א עיקר הצווי בעכו"ם שלא לעבוד אחד מכל הברואים לא מלאך ולא גלגל ולא כוכב ולא אחד מארבעה היסודות ולא אחד מכל הנבראים מהן ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלהים והוא עובד הנברא הזה על דרך שעבד אנוש ואנשי דורו תחלה הרי זה עובד כו"ם. וענין זה הוא שהזהירה תורה עליו ואמרה ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש וגו' אשר חלק ה' אליהם אותם לכל העמים. כלומר שמא תשט בעין לבך תראה שאלו הן המנהיגים את העולם והם שחלק ה' אותם לכל העולם להיות חיים והווים ואינם נפסדים כמנהגו של עולם ותאמר שראוי להשתחוות להם ולעובדן. ובענין הזה צוה ואמר השמרו לכם פן יפתה לבבכם. כלומר שלא תטעו בהרהור הלב לעבוד אלו להיות סרסור ביניכם ובין הבורא:

CHAPTER II

I. The primary warning concerning worship of stars is, not to reverence any among all creatures, no angel, no planet, no star, none of the four elements nor any of their offspring, though the worshiper be conscious that the Lord is God and, he be worshipping a given being as at the inception of the worship of Enosh and the people of his generation, behold him, he worships idolatry. It is respecting this very subject that the warning in the Torah was given, saying: "And lest thou lift up thine eyes unto heaven, and when thou seest the sun and the moon and the stars, even all the host of heaven, thou be drawn away and worship them, and serve them, which, the Lord thy God hath allotted unto all the peoples under the whole heaven" (Deut. 4.19.), that is to say, lest thou spread out in thy mind's vision,

beholding that these are guiding the universe, and that God portioned them out to all the world to live in perpetuity and not wane as the course of the universe is, and then say that to such it is right to bow down and to worship; even on this very subject He commanded and said: "Take heed to yourselves, lest your heart be deceived" (Ibid. 11.16.), that is to say, do not fall in error by the thought of your heart to worship these, to make of them a mediator between yourselves and the Creator.¹

¹Sukkah, 45b; Sanhedrin, 63a. G.

man's disability to share in the World to Come, is not punishable by lashes.³

4. The precept concerning idolatry balances all other commandments, for it is said: "And when ye shall err, and not observe all these commandments, which the Lord hath spoken unto Moses" (Num. 15.22), which was traditionally instructed that the Verse speaks of idolatry. Herefrom you deduct that whosoever admits idolatry denies the whole Torah, all of the prophets, and all in that which the prophets were instructed since Adam even till the end of time, as it is said:

"From the day that the Lord gave commandment, and onward throughout your generations" (Ibid. 15.23). But whosoever denies idolatry admits the whole Torah, all of the prophets, and all in that which the prophets were instructed since Adam even till the end of time. Thus it is the outstanding commandment of them all.⁴

5. An Israelite who worshiped⁵ idolatry, behold him, he is

גורם לאדם למרדו מן העולם הבא
אין בו מלקות:

ד מצות עכו"ם כנגד המצות כולן
היא שנאמר וכי תשגו ולא תעשו את
כל המצות וכו' ומפי השמועה למדו
שב"עכו"ם הכתוב מדבר הא למדת
שכל המודה בעכו"ם כופר בכל
התורה כולה ובכל הנביאים ובכל
מה שנצטוו הנביאים מאדם ועד
סוף העולם שנאמר מן היום אשר
צוה ה' והלאה לדורותיכם. וכל
הכופר בעכו"ם מודה בכל התורה
כולה ובכל הנביאים ובכל מה
שנצטוו הנביאים מאדם ועד סוף
העולם והוא עיקר כל המצות כולן:
ה *ישראל שעבד עכו"ם הרי הוא

RABD'S CRITICISM

"An Israelite who worshiped etc. Nevertheless it is forbidden to destroy his property wantonly. Let him not be considered worse than an informer. But if he married an idolatrous woman and has no proper seed, it certainly is permitted to destroy it wantonly, or confiscate it". Maimonides concerns himself with decisions based upon opinions quoted in the Gemara. No such dividing line as mentioned by RABD. is found in the Gemara. C. G.

השגת הראב"ד

*ישראל שעבד עכו"ם הרי הוא כעכו"ם
לכל דבריו: ה"א אע"פ כן חסור לאבד
מנונו נידים מידי דהוה אסור אצל אס
נשא ענות כוכבים ואין לו זרע כשר
ודאי מותר לאבדו נידים או ליטלו מעלמו:

³Hagigah, 11a; Abodah Zarah, 17a. C. G.

⁴Horayot, 8b; Sifre, Num. 15; Nedarim, 25a. C. G.

מפני שדעתו של אדם קצרה ולא כל הדעות יכולין להשיג האמת על בוריו. ואם ימשך כל אדם אחר מחשבות לבו נמצא מחריב את העולם לפי קוצר דעתו. כיצד פעמים יתור אחר עכ"ם ופעמים יחשוב ביחוד הבורא שמא הוא שמא אינו. מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור. ופעמים בנבואה שמא היא אמת שמא היא אינה. ופעמים בתורה שמא היא מן השמים שמא אינה. ואינו יודע המדות שידין בהן עד שידע האמת על בוריו ונמצא יוצא לידי מינות. ועל ענין זה הזהירה תורה ונאמר בה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים. כלומר לא ימשך כל אחד מכם אחר דעתו הקצרה וידמה שמחשבתי משגת האמת. כך אמרו חכמים אחרי לבבכם זו מינות ואחרי עיניכם זו זנות. ולא זו אף על פי שהוא

ceding all, behold, the short-coming of man's intelligence, more particularly that not all minds can attain the purity of truth. Now, if every man be drawn away after his heart's fancies, he will be discovered demolishing the world to fit in the shortsightedness of his intelligence. For example: some of the time he will search after idolatry, and some of the time he will meditate about the Unity of the Creator, perhaps He is, and perhaps He is not, what of above and what of below, what of the beginning and what of the end; some of the time he will meditate concerning prophecy, perhaps there is, and perhaps there is not, and some of the time about the Torah, perhaps it is from heaven and perhaps it is not. Whereas, he knows not the standard of thinking wherewith to discover the knowledge of pure

truth, as a consequence whereof he goes without to atheism. Even on this subject there is a warning in the Torah, for it says therein: "And that ye go not about after your own heart and your own eyes, after which ye use to go astray" (Num. 15. 39.), as if saying: "Let not any of you be drawn after his shortsighted intelligence and imagine that his fancy attains the truth". Thus did the wise men say: "After your own heart", is a warning against atheism; and "After your own eyes", is a warning against prostitution (Berakot, 13a). But the violation of this prohibitive commandment, although it causes

this reason that I included the law of the blasphemer in the treatise concerning idolatry, for both of them deny the source of everything.⁷

7. And, these are the laws concerning the blasphemer: The guilt punishable by stoning is not pronounced against a blasphemer unless he actually pronounces the Particular Name of four letters, Aleph, Dallat, Nun, Yod, and blaspheme Him in a Name of the Names which are forbidden to erase, even as it is said: "And he that blasphemed the name of the Lord" (Lev. 24. 16). By naming the Particular Name he is guilty of an offense punishable by stoning, but by naming all other Attributes he

is guilty of an offense punishable by stripes. There is some authority who asserts that he is not guilty save on pronouncing the Name Yod, Hei, Vov, Hei. But I maintain that he is guilty of an offense punishable by stoning in pronouncing either of the Particular Names.⁸

8. Whence do we derive a prohibitive commandment against the blasphemer? It is said: "Thou shalt not revile God" (Ex. 22.27). Each and every day, during a trial for blasphemy, the witnesses are examined and they give testimony not repeating the Name pronounced and words used by the defendant, but an alias, such as "Let Jesse smite Jesse", indicative that four letters were pronounced and that the words were abusive. When the enquette is concluded, the public is ordered out of court, and the elder of the witnesses is examined, saying: "Now, repeat what you have heard in

ומפני זה כללתי דין המגדף בהלכות עכו"ם ששניהם כופרים בעיקר הם: ואלו הן דיני המגדף. אין המגדף חייב סקילה עד שיפרש את ה' המיוחד של ארבע אותיות שהוא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד ויברך אותו בשם מן השמות שאינם נמחקים שנאמר ונוקב שם ה' על השם המיוחד חייב סקילה ועל שאר הכינוים באזהרה. ויש מי שמפרש שאינו חייב אלא על שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א ואני אומר שעל שניהם הוא נסקל:

ח אזהרה של מגדף מניין שנאמר אלהים לא תקלל. בכל יום ויום בודקין את העדים בכינוים יכה יוסי את יוסי. נגמר הדין מוציאין את כל אדם לחוץ ושואלים את הגדול שבעדים ואומרים לו אמור

⁷Keritot, 3b; Sanhedrin, 45b. ⁸Sanhedrin, 55b--56a; Sifre, Lev. 24. C. G.

כעכ"ם לכל דבריו ואינו כישראל שעובר עבירה שיש בה סקילה. ומומר לעכ"ם הרי הוא מומר לכל התורה כולה. וכן האפיקורסים מישראל אינן כישראל לדבר מן הדברים ואין מקבלים אותם בחשובה לעולם שנאמר כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים. והאפיקורסים הם התרים אחר מחשבות לבם בסכלות דברים שאמרנו עד שנמצאו עוברים על גופי תורה להכעיס בשאט בנפש ביד רמה ואומרים שאין בזה עון. ואסור לספר עמהן ולהשיב עליהן תשובה כלל שנאמר אל תקרב אל פתח ביתה. ומחשבה של אפיקורס לעכ"ם:

ו כל המודה בעכ"ם שהיא אמת אף על פי שלא עברה הרי זה מחרף ומגרף את השם הנכבד והגורא. ואחד העובר עכ"ם ואחד המגרף את ה' שנאמר והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האורח ומן הגר את ה' הוא מגרף. לפיכך תולין עובר כו"ם כמו שתולין את המגרף ושניהם נסקלין.

in everything to be judged as an idolater, and not as an Israelite who violates a prohibitive commandment punishable by stoning. A convert to idolatry, behold him, he is rebellious against the whole scope of the Torah. Likewise are infidels of among Israel not to be judged in aught as Israelites, nor should they ever be received as penitents, for it is said: "None that go unto her return, neither do they attain unto the paths of life" (Prov. 2.19). The infidels are they that absorb themselves in the swerving fancies of their heart about the brutish matters hereinabove spoken of, as a consequence whereof they transgress by stepping upon the vitals of the Torah with spite, soul-sickening and high-handedness, and proclaim that therein lies no iniquity. It is forbidden to converse with them, and to answer any argument concerning them, as it is said: "And come not nigh the door of her house" (Ibid. 5.8).

As a rule the thought of an infidel drifts toward idolatry.⁶

6. Whosoever admits idolatry as truth, although he be not a worshiper thereof, behold him, he is shaming and blaspheming the Glorified and Awful Name. The idolater's corpse is, therefore hung, even as that of the blasphemer's, and both offenses are punishable by stoning. It is even for.

⁶Hullin, 4b; Abodah Zarah, 17a; Sanhedrin, 38; Ibid. 100b. C. G.

to rend his garments. As for Eliakim and Shebnah¹¹, they rent not their garment save because Rab-shakeh was a converted Israelite. All the judges and witnesses in a blasphemy case, successively put their hand upon the head of the blasphemer, each one saying to him: "Thy blood be upon thy head, thou alone hast brought it upon thyself". Of all upon whom a tribunal pronounces the sentence of death there is none upon whose head the hands of the judges and witnesses are put, save upon the blasphemer, even as it is said: "And let all that heard him lay their hands upon his head" (Lev. 24.14).¹²

CHAPTER III

1. Whosoever worships idolatry, of his own free will, wantonly, is guilty of an offense punishable by excision; but if the worship took place in the presence of witnesses, and he was duly warned, he is sentenced to be stoned. If the worship was committed in ignorance, he should bring a standard sin-offering.¹

2. The idolaters fixed many kinds of service for each and every image and form, and the service of one is unlike the service of the other; for example, Peor, whose mode of worship it is for one to have himself exposed before it, or Mercury, which is worshiped by having stones thrown at it

קרעו אליקים ושבנא אלא מפני שרבשקה היה ישראל מומר. כל העדים והדיינים סומכים את ידיהם אחד אחד על ראש המגדף ואומר לו דמך בראשך שאתה גרמת לך. ואין בכל הרוגי בית דין מי שסומכים עליו אלא מגדף בלבד שנאמר וסמכו כל השומעים את ידיהם:

פרק שלישי

א כל העובד כו"ם ברצונו בודון חייב כרת ואם היו שם עדים והתראה נסקל. ואם עבד בשגגה מביא קרבן חטאת קבועה:
ב עבודות הרבה קבעו עכ"ם לכל צלם וצלם ולכל צורה וצורה ועבודת זה אינה כעבודת זה כגון פעור שעבודתו שפוער אדם עצמו לו ומרקולים שעבודתו שזורק לו אבנים או יסקל מלפניו ואבנים והרבה

¹¹See Second Kings, 18. 13-19.9; Isa. 36.1-37.37. G.

¹²Sanhedrin, 60a; Sifra, Lev. 24. C.

¹Keritot, 1; Sanhedrin, 60b—61a.C.

מה ששמעת בפירוש והוא אומר
הדיינים עומדים על רגליהם
וקורעין ולא מאחיין. והעד השני
אומר אף אני כמותו שמעתי. ואם
היו עדים רבים צריך כל אחד ואחד
מהן לומר כזה שמעתי:

ט מגדף שחזר בו בתוך כדי
דיבור אינו כלום אלא כיון שגידף
בעדים נסקל. מי שגידף את השם
בשם עכ"ם קנאים פוגעים בו
והורגים אותו ואם לא הרגוהו קנאים
ובא לבית דין אינו נסקל עד שיברך
בשם מן השמות המיוחדים:

י כל השומע ברכת השם חייב
לקרוע ואפילו על ברכת הכניוין
חייב לקרוע והוא שישמענה מִיִּשְׂרָאֵל.
אחד השומע ואחד השומע מפי
השומע חייב לקרוע. אבל השומע
מפי העכ"ם אינו חייב לקרוע ולא

identical language"; he repeats, while the judges remain standing on their feet, and when they hear the actual blasphemy repeated, they rent their garments which they never mend. Their second witness merely states: "Even I heard identically as he repeated". If there were many witnesses it is necessary for each and every one of them to repeat identically as had heard it from the blasphemer.⁹

9. A blasphemer who repented his statement the moment he made it, can not put it up as a defense, but having blasphemed in the presence of witnesses the punishment of stoning is inflicted upon him. He who blasphemed the Name by pretending that he reviles

idolatry, jealous people may challenge him and be put to them by them; but if jealous people did not put him to death and he was brought to justice before a tribunal, he is not stoned, for such sentence is pronounced only when he blasphemed by a name of the Particular Names.¹⁰

10. Whosoever hears the Name being blasphemed is obliged to rend his garments; even when an alias is used in blaspheming, if the reviler be an Israelite, he is obliged to rend his garments. He who hears the blasphemy direct or he who hears it from a witness, both, are obliged to rend their garments. But he who hears it from an idolater is not obliged

⁹Sanhedrin, 66a; Ibid. 56a; Mekilta, Ex. 22. C. G.

¹⁰Nedarim, 86b; Sanhedrin, 8a; Ibid. 81b; Baba Batra, 129b; Shebu'ot, 36a. C. G.

you, even as slaughtering sacrifices is a particular manner of service dedicated to the Name, and whosoever offers sacrifices to another god is guilty of an offense punishable by stoning, whether its mode of worship was to slaughter sacrifices for it or whether it was not, even so every service which is dedicated to the Name, if he employed it in his service to another god, whether its manner of worship be so or not, is guilty. Even because thereof it is, moreover, said: "For thou shalt bow down to no other god" (Ex. 34.14), to

prescribe guilt for bowing down to idolatry even if its mode of service be not so. So is also the law pertaining to offering incense and drink-offering, forsooth, stone-casting and pouring drink offering is one and the same thing.³

4. One who smears feces over it, or who compounded urine as a drink-offering for it, is guilty; if he slaughtered a

RABD'S CRITICISM

"If he slaughtered a locust as a sacrifice to it, he is not guilty, unless it be a mode of its worship. One's mind can not accept all this. Can one imagine that the slaughtering of a locust or of a crippled animal is less dignified than casting of feces or compounding of urine? But the text in the Talmud (Abodah Zarah, 50b-51) indicates this: The scholars who main-

tain that slaughtering of a locust carries no guilt, also maintain that idolatry worship has no offshoots; so is the opinion of the one who maintains that a crippled animal, carries no guilt. But Rab Judah and Rab Nahman on behalf on Rab (Abba Ariha) follow Rabbi Judah and the

³Ibid. C,

יצאת לומר לך מה זביחה מיוחדת שעובדין בה לשם וחייב הוובח לאל אחר סקילה עליה בין היתה דרך עבודתו בזביחה או אינה בזביחה. אף כל עבודה שהיא מיוחדת לשם אם עבד בה לאל אחר בין שהיתה דרך עבודתו בכך בין שאינה בכך חייב עליה. לכך נאמר לא תשתחוה לאל אחר לחייב על ההשתחויה אפילו אין דרך עבודתו בכך והוא הדין למקטר ומנסך. חורק ומנסך אחד הוא:

ד ספת לה צואה או שניסך לה עיט של מי רגלים חייב. *שחט לה

השגת הראב"ד

* שחט לה חגג פטור חלל אם כן היתה דרך עבודתה נכך. ח"א אין הדעת מקבלת כל זה. וכי שחיטת חגג או שחיטת נהמה מחוסרת אבר פחותים הם וחספית נולה ויוניסוך מי רגלים. חלל מרחין הדברים שהחכמים שפוטרוין נשחיטת חגג אין להם תולדות נעכו"ם ומי שפטר נמחוסרת אבר ג"כ ס"ל כחכמים. חלל רצ יהודה ורצ נחמן חלינא דרצ סנירל להו כר' יהודה

עבודות כגון אלו חקנו לשאר צלמים.
לפיכך הפוער עצמו למרקולים
או שורק אבן לפעור פטור עד
שיעבוד אותו דרך עבודתו שנאמר
איכה יעבדו הגוים האלה את
אלהיהם ואעשה כן גם אני. ומפני זה
הענין צריכין בית דין לידע דרכי
העבודות שאין סוקלין עובד כו"ם
עד שידעו שזו היא דרך עבודתו:
ג ואזהרה של עבודות אלו וכיצא
בהן הוא מה שכתוב ולא תעבדם.
במה דברים אמורים בשאר עבודות
חוץ ממשתחוה וזבח ומקטיר ומנסך
אבל העובד באחת מעבודות אלו
לאחד מכל מיני עכ"ם חייב ואף על
פי שאין דרך עבודתו בכך. כיצד
הרי שניסך לפעור או שזבח
למרקולים חייב שנאמר וזבח
לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו.
זביחה בכלל עבודה היתה ולמה

or from it, and many more like
services were inaugurated to
images. Therefore, if one re-
verses the service by exposing
himself to Mercury or by
throwing stones at Peor, he is
not guilty, for he must worship
it after the manner of its serv-
ice, as it is said: "How used
these nations to serve their
gods? even so will I do like-
wise" (Deut. 12.30). The
subject being such, and be-
cause thereof, a tribunal, judg-
ing cases of idolatry should
know the modes of its worship,
seeing that no punishment of
stoning is pronounced on idol-
aters unless they know that
the mode of worship is identical
with the testimony presented
at the trial.²

3. The prohibitive com-
mandment concerning such
worship is deducted from what Holy Writ says: "Nor serve
them" (Ex. 20.5; Deut. 5.9). Whereat are these words di-
rected? At all other manner of worship, save bowing down,
slaughtering sacrifice, burning incense, and compounding
drink offering; for whosoever employs any of these kinds of
worship to revive any form of idolatry, is guilty, although it
be not the particular manner of its worship. For example?
If one offered a drink offering to Peor, or slaughtered a sacri-
fice to Mercury, he is guilty, as it is said: "He that sacrificeth
unto the gods, save unto the Lord only, shall be utterly
destroyed" (Ex. 22.19.). Inasmuch as slaughtering sacrifices
was included in worship generally, why was it singled out
and separated from other modes of service? To teach

²Ibid. C.

atry as his god, is guilty of an offense punishable by stoning; even if he lift up a brick and said to it: "Thou art my god", or to all like in such expression. is guilty, although he repent and the moment he was through proclaiming he said: "No, this is not my god", his repentance is null and he is stoned.⁵

5. He who worships idolatry in its usual mood of worship, even in a manner to disgrace it, is guilty. For example? One who exposes himself to Peor in order to show his contempt for it, or casts a stone upon Mercury so as to shame it, is guilty, because such act is its real mode of worship. If he commits an act of this kind in error, he should bring a sin-offering.⁶

6. One who worships idolatry out of love, for instance, he coveted a given image because it was made superbly beautiful, or he worshiped it out of fear lest it perpetrates harm against him, as its devotees imagine that it can do good and evil, if he accepted it as a god he is guilty of an offense punishable by stoning; but if he worshiped it after its mode or worship,⁷ or

RABD'S CRITICISM

⁷"But if he worshiped it etc. Evidently he omitted herefrom the word 'fear', whereas the text in the Gemara love and fear both are joined. Moreover, we interpret that the text to mean 'love of man and fear of man', not 'love of the idol and fear of the idol' ". Evidently, the RABD. did not have the correct text of

באלוה חייב סקילה ואפילו הגביה לבנה ואמר לה אלי אתה וכן כל כיוצא בדבור זה חייב ואפילו חזר בו בתוך כדי דיבור ואמר אין זה אלי אין חזרתו כלום אלא נסקל: ה העובד עכ"ס כדרכה ואפילו עשה דרך בזיון חייב. כיצד הפוער עצמו לפעור כדי לבזותו או זרק אבן למרקולים כדי לבזותו הואיל ועבודתו בכך חייב ומביא קרבן על שגגתו:

ו העובד עכ"ס מאהבה כגון שחשק בצורה זו מפני מלאכתה שהיתה נאה ביותר. או שעבדה מיראתו לה שמא תרע לו כמו שהן מדמים עובדיה שהיא מטיבה ומריעה. אם קבלה עליו באלוה חייב סקילה *ואם עבדה דרך

השגת הראב"ד

* ואם עזבה דרך עבודתה לו נזקת מחרצת עבודות מזהב פטור: ח"א דומה שהולך השמיט מכאן מיראה ונגמרת הולכין יחד מזהב ומיראה ואנו מפרשין מזהב אדם ומיראת אדם ולא מזהב עכ"ס ולא מיראתה:

⁵Sanhedrin, 60b; Baba Batra, 129b; Nedarim, 87a. C.G.

⁶Sanhedrin, 60b; Ibid, 64a C.

חגב פטור אלא אם כן היתה עבודתה בכך. וכן אם שחט לה בהמה מחוסרת אבר פטור אלא אם כן היתה דרך עבודתה בכך. עכו"ם שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפניה חייב ונאסרת. זרק מקל בפניה חייב ואינה נאסרת. שאין זריקת המקל כעין זריקת הדם שהרי המקל כמו שהוא והדם מתפזר. המקבל עליו אחד מכל מיני עכו"ם

if he cast the rod at it, he is guilty, but it does not become forbidden property, for casting the rod is unlike sprinkling of blood because the rod remains whole as it was whereas blood is spread in drops. He who proclaims one of all kinds of idol-

השנת הראב"ד

וכתנא דספת וכן הלכתא דכל כעין זניה וזריקה של פנים המשתזרים חייב אפילו שלא כדרכה. וכשלאמר רצ יהודה עכו"ם שעובדין אותה במקל לא זהא עבודתה לא נשזירה ולא נזריקה אלא נענין אחר ונזותא קאמר דאף על גב דעבודתה במקל זרק ונקל לפניה פטור הוילין ואין עבודתה נזריקה ואינה משתזרת :

tion, that although its mode of service is with a rod, if he casts it he is guiltless, because its service is not by casting and because its substance does not break up". Maimonides herein decides in harmony with the highest authorities. It is not a question of the act being dignified. On the contrary, the act of slaughtering was a practice in the Court of the Temple, yet, because such species were not to be offered, he is held guiltless. As for the practices mentioned herein by Maimonides, it is a verbatim quotation from Abodah Zarah, 50b 51a, and is of historical and of academic importance, particularly to the student of comparative religions in the ancient times. Neither is there even a trace of exaggeration in the Talmudic portraiture of possibilities and eventualities. Idolatry during the ancient times was so grossly practiced, and the populace and their ignorant and deceiving priests so stupid as some people in modern times are steeped in lewdness, and sunk in the mire of prostitution. C.G.

locust as a sacrifice to it,⁴ he is not guilty, unless its manner of service be so. Likewise, if he slaughtered a crippled animal as a sacrifice to it, he is not guilty, unless its manner of service be so. An idol which is worshiped by a rod, if he broke the rod by striking at it, he is guilty, and if it be the first service offered to such idol it becomes forbidden property;

RABD'S CRITICISM

instructor concerning feces, and so is also the law that anything resembling slaughtering or casting of a substance which is breakable is guilty, even though its mode of worship is not so. Moreover, Rab Judah, in maintaining that an idol who is worshiped with a rod shall not be by breaking it or casting it but by another manner, teaches an innova-

it, as it will appear that he is bowing down to it, but he may sit down and then collect it.¹¹

8. Water-fountain figures, placed before an idol, in drinking water therefrom one should be careful not to touch his mouth to their mouth, as it will appear that he kisses an idol.¹²

9. One who has an idol made for himself, even though he

כמשתחוה לה אלא ישב ואחר כך יטול:

ח פרצופות המקלחות מים בפני עכו"ם לא יניח פיו על פיהם וישתה מפני שנראה כמנשק לעכו"ם:
ט *העושה עכו"ם לעצמו אף על

RABD'S CRITICISM

¹³"One who has an idol made for himself etc. The question I ask is this: Why is he striped, is not the prohibitive precept a general one? Do we not say when one embraces or kisses an idol that he is not striped because the prohibitive precept is a general one, embracing many kinds of worship under the admonition "Nor serve them", even so are all images under one general prohibitive precept? I further question: This very decision about one who embraces and kisses etc. that he is not striped is contradicted by the Tosefta, Makkot, (Ch. 4.5) which includes the one who anoints, cleans, (embraces?) or combs an idol among those who are lashed?

The first question may, perhaps, be answered, that the many forms of worship, because no such was exercised within the Court of the Temple, and because they were separated from slaughtering, concerning which it is said: 'He that sacrificeth unto the gods, save unto the Lord only, shall be utterly destroyed' (Ex. 22.19), and all of them were included in one general prohibitive precept, saying: 'Nor serve them', is really a general prohibitive precept, whereas the subject of graven images and manner of likeness in idolatry is an individual prohibitive precept." RABD. answered his own first question. As for the second, the Gemara does not quote the Tosefta; evidently upon it we do not rely. Moreover, RABD. quotes the Tosefta incorrectly, as the word "embrace" does not appear therein. C.G.

¹¹Abodah Zarah, 12b. C. 12. Ibid. G.

השנת הראב"ד

* העושה עכו"ם לעצמו אף על פי שלא עשהו זידי ודע"פ שלא עזדה לוקה: ח"א קשיא לי אמאי לוקה והלא לאו שזכללות הוא. מי לא דמרינן צמנפף ומנשק אינו לוקה עליהם משום דהוה ליה לאו שזכללות שכלל עזודות הרבה צלא תעזדם והכא נמי כל התמונות צלאו אחד. ותו קשיא לי מאי דמרינן צמנפף ומנשק וכו' דלא לקי עליהו. ונתוספתא דמכות דקא חשיב הלוקים קא חשיב הסך והמקנה המנפף והמגדל אלמלא לקי. והקשיא הראשונה אפשר לתרצה דשאינו עזודות כיון דאינם עזודות פנים דאפליגו מזניחה דכתיב זונה לאלהים יחרם וכלהו שאר עזודות כלליהו הכא לאסור צלא תעזדם הוי לאו שזכללות צלא ענין עשיית פסל וכל תמונה עכו"ם אחת היא:

עבודתה או באחד מארבע עבודות
מאהבה או מיראה פטור. המגפף
עכו"ם והמנשק לה והמכבד והמרביץ
לפניה והמרחיץ לה והסך והמלביש
והמנעיל וכל כיוצא בדברי כבוד
האלו עובר בלא תעשה שנאמר
ולא תעבדם ודברים אלו בכלל
עבודה הן. ואף על פי כן אינו לוקה
על אחת מהן לפי שאינן בפירוש.
ואם היתה דרך עבודתה באחד
מכל הדברים האלו ועשהו לעבדה
חייב:

ז ישב לו קוץ ברגלו לפני עכו"ם
לא ישוח ויטלנו מפני שנראה
כמשתחוה לה. נתפורו לו מעות
בפניה לא ישוח ויטלם מפני שנראה

with one of the four kinds of
worship⁸ either because of love
for art or because of super-
stitious fear, he is guiltless. He
embraces an idol, or kisses it,
or who prostrates himself be-
fore it, who washes it, anoints
it, puts shoes on it, or does any
other like service of honor
violates a prohibitive com-
mandment, for it says: "Nor
serve them" (Ex. 23.24.), and,
of course, such attention is
included in service. Neverthe-
less, no lashes is inflicted upon
him for doing any of these, see-
ing that none of them are men-
tioned in detail.⁹ If, however,
one of these attentions was a
mode of service and he did it in

order to worship it, he is guilty.¹⁰

7. One who had a splinter stuck in his foot and he hap-
pens to be before an idol, should not bow down to take
out, as it will appear that is bowing down to it. If his coin
be scattered before it, he should not bow down to collect

RABD'S CRITICISM

Maimonides' work, for both "love
and fear" are herein plainly stated.
As for the meaning of "love and
fear", the interpretation of Maimon-
ides is correct. Fear for man would

mean duress, and if it be so, Raba's
opponent, Abadya, would not pro-
nounce guilt (Sanhedrin, 61a). Of
course Maimonides decides as Raba
against Abyya. C.G.

⁸The admonition is, "Nor serve them". This is a general rule for all
kind of practices which may be included under the term "Serve".
A prohibitive covering a general rule (Laav She'bicolot) carries no punish-
ment of lashes. C.G.

⁹Bowing down, slaughtering sacrifices, compounding drink offerings, and
sprinkling of blood. G.

¹⁰Sanhedrin, 63a. C.

II. A ring whereon the image of a man is engraved as a seal, if the image be protruding, he is forbidden to keep it in his hand, but is permitted to have the idolator make an impression on wax therewith; if the image be inwardly engraved he is permitted to keep it in his hand, but forbidden to have the idolator make an impression on wax therewith, because the inwardly engraved image will appear protruding from the wax seal. It is likewise forbidden to sketch the image of the sun,¹⁶ of the moon, of the

י"א טבעת שיש עליה חותם שהוא צורת אדם אם היתה הצורה בולטת אסור להניחה ומותר לחתום בה. ואם היתה הצורה שוקעת מותר להניחה ואסור לחתום בה מפני שהנחתם תעשה בו הצורה בולטת. *וכן אסור לצור דמות חמה ולבנה

RABD'S CRITICISM

¹⁶"It is likewise forbidden to sketch the image of the sun etc. It looks as if he makes a distinction between the image of man and the image of the ministers Above, saying: ministers above, even if their image be flat, neither protruding nor sunk in, are forbidden whereas the image of man if it be not protruding is permitted—something I do not know the why of, nor where he takes it from. If you will say: Because it is discouraged, its image protruding, it is forbidden to be kept in hand, but if it be flat it is permitted, say it till

the end: its image sunk in, it may be kept, but if it be flat it is forbidden (Abodah Zarah, 43b)? The end of the argument being that an Israelite is forbidden to make in any way, but if the idolator made it for him, the protruded he is forbidden to keep but the idolator may seal with it for him, and the sunk in he may keep but the idolator is forbidden to seal it for him, and whether it be the image of man or the image of the ministers Above the law is alike to both, and so it is in principle". Maimonides makes no distinction between protruding and flat, or sunk-in images of the ministers Above, as they are never seen protruding; they are not protruding even from the sphere, but appear to-be sunk-in. But the image of man, which is always seen protruding, the prohibitive against making is, therefore, regarding a protruding image only. C.G.

השגת הראב"ד

* וכן אסור לצור נורת חמה וכו': ח"א דומה שהול מחלק בין נורת אדם לנורת המשמשין צמרום נורת משמשין אפילו הם שוים לא צולטים ולא שוקעים אסורים ונורת אדם אם אינו צולט מותר ולא ידעתי למה ומאין לו. ולא"ת משום דקתני חותמו' צולט אסור להניחה הא שזה נשוא מותר אימא סיפא חותמוה שוקע מותר להניחה הא שזה נשוא אסור וסוף דבר לעשותה ישראל ככל ענין אסור ואם עכו"ם עשו לו צולט אסור להניחה צידו ומותר שיחתום לו עכו"ם. שוקע מותר להניחה ואסור לחתום לו עכו"ם ואחד נורת אדם ונורת שמשין צמרום דינם שזה וכן עיקר:

פי שלא עשאה בידו ולא עבדה
לוקה שנאמר לא תעשה לך פסל
וכל תמונה. וכן העושה עכו"ם בידו
לאחרים אפילו עשאה לעובד כו"ם
לוקה שנאמר ואלהי מסכה לא תעשו
לכם. לפיכך העושה עכו"ם בידו
לעצמו לוקה שתיים:

י אסור לעשות צורות לנוי ואף
על פי שאינה עכו"ם שנאמר לא
תעשון אתי כלומר צורות של כסף
וזהב שאינם אלא לנוי כדי שלא
יטעו בהן הטועים וידמו שהם
לעכו"ם. ואין אסור לצור לנוי אלא
צורת האדם בלבד. לפיכך אין
מציירים לא בעץ ולא בסיד ולא
באבן צורת האדם. והוא שתהיה
הצורה בולטת כגון הציור והכיוור
שבטרקלין וכיוצא בהן ואם צר
לוקה. אבל אם היתה הצורה
מושקעת או צורה של סמנים כגון
הצורות שעל גבי הלוחות והטבוליות
או צורות שרוקמין באריג הרי אלו
מותרות:

made it not by his own hand
and did not worship it, is
striped;¹³ because it is said:
"Thou shalt not make unto
thee a graven image, nor any
manner of likeness" (Ex. 20.4;
Deut. 5.8). Even so, if one
makes by his own hand an
idol for others is striped, though
he made it for an idolater; be-
cause it is said: "Nor make to
yourselves molten gods" (Lev.
19.4). Therefore, he who
makes an idol for himself, by
his own hand, is lashed twice.¹⁴

10. It is forbidden to make
images for beauty's sake, even
it be not for idolatry; for, it
is said: "Ye shall not make
with Me" (Ex. 20.23), as if
saying; images of either silver
or gold, though they be no
more than works of artistic
beauty, ye shall not make, so
that the erring will not err and
imagine they are dedicated to
idolatry. But the admonition
against it is not applicable to

any save to form the image of man. Therefore, the image of
man should not be formed in wood, nor in lime, nor in stone,
provided, however, that the image be protruding, as for
instance, the figure or the laver in a palace; but if the image
was homaloid, or a delineated form, such as the forms upon
boards and tablets, or the forms woven in a rug, behold, such
is permitted.¹⁵

¹⁴Abodah Zarah, 43b. G.

¹⁵Rosh ha-Shanah, 24b: Abodah Zarah, 43b. C.

majority of the tribe was seduced they are judged as individuals, for it is said: "the inhabitants of their city" (Ibid.) which means neither a village nor a large city, and every place of less than one hundred citizens is a village and of a majority of a tribe is a large city. Likewise, if women or small children seduced it, or it was seduced by an individual person, or only a minority of its citizens was seduced, or they themselves brought about the seduction, or its seducers were outsiders, the law of a seduced city is not applied to it, but they are judged as individuals who worshipped idolatry, and whosoever

did transgress is stoned, and their property is inherited by their lawful successors as the law is concerning all upon whom the tribunal pronounces a sentence of death.²

3. A seduced city is not judged by any save by a tribunal of Seventy-One; for, it is said: "Then shalt thou bring forth that man or that woman, who have done this evil thing, unto thy gates" (Deut. 17.5.), herefrom we deduct that individual worshipers of idolatry are sentenced to death by the tribunal of each and every gate, but many are not sentenced to death by any save by the Great Tribunal.³

²Sanhedrin, 111a-b; Ibid. 15b; Ibid. 112a. C.

³Ibid. 17a-b.C.

אבל אם הודח רובו של שבט דנין אותם כיחידים שנאמר יושבי העיר לא כפר קטן ולא כרך גדול וכל פחות ממאה כפר קטן ורובו של שבט כרך גדול. וכן אם הדיחיה נשים או קטנים או שהדיחה יחיד או שהודחה מיעוטה או שהודחו מאליהן או שהיו מדיחיה מחוצה לה אין דנין בה דין עיר הנדחת אלא הרי הן כיחידים שעבדו עכו"ם וסוקלין כל מי שעבר וממונן ליורשיהן כשאר הרגני בית דין:

ג אין דנין עיר הנדחת אלא בבית דין של אחד ושבעים שנאמר והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך ויחידים נהרגים בבית דין של כל שער ושער ואין המרובים נהרגין אלא בבית דין הגדול:

כוכבים מזלות ומלאכים שנאמר
לא תעשון אתי לא תעשו כדמות
שמשיי המשמשין לפני במרום ואפילו
על הלוח. צורת הבהמות ושאר נפש
חיה חוץ מן האדם וצורות האילנות
ודשאים וכיוצא בהן מותר לצור
אותם ואפילו היתה הצורה בולטת:

פרק רביעי

א מדיחי עיר מישאל הרי אלו
נסקלין אף על פי שלא עבדו עכו"ם
אלא הדיחו את יושבי עירם עד
שעבדו אותה. ואנשי העיר המודחין
נהרגין בסייף והוא שעבדו עכו"ם
או שקבלו עליהם באלוה. ואזהרה
למדיח מנין שנאמר לא ישמע על
פ"ד:

ב אין העיר נעשית עיר הנדחת
עד שיהיו מדיחיה מתוכה ומאותו
השבט שנאמר מקרבך וידיחו את
יושבי עירם. ועד שיהיו מדיחיה
שנים או יתר על שנים שנאמר יצאו
אנשים בני בליעל וידיחו את יושבי
עירם. ועד שידיחו רובה. ויהיו
המודחין ממאה ועד רובו של שבט.

stars, of the planets, and of
angels; for, it is said: "Ye shall
not make with me", that is to
say: ye shall not make images
like unto My ministers, who
minister before Me Above, not
even upon a tablet. Images
of cattle and other living crea-
tures, save man, and images
of trees and plants and the like,
one may sketch, even though
the image be protruding.¹⁷

CHAPTER IV.

1. The seducers of a city in
Israel, behold them, they are
stoned, although they them-
selves did not worship idolatry
but seduced the citizens of
their city to worship it; but
the seduced people of the city
are beheaded by the sword,
provided they worshiped idol-
atry, or made it their god.
Whencefrom is the prohibitive
precept against a seducer de-
ducted? It is said: "Neither
let it be heard out of thy
mouth" (Ex. 23.13.)¹

2. No city is pronounced a
seduced city unless its seducers be her own citizens, of the same
tribe even as it is said: "From the midst of thee, and have
drawn away the inhabitants of their city" (Deut. 13.14.),
numbering two or more than two even as it is said: "Certain
base fellows are gone out" (Ibid.), having seduced up to
a majority of the citizens, the majority being more than one
hundred even to the majority of the tribe, but if an actual

¹⁷Ibid.; Mekilta, Ex. 20. C.G.

¹Sanhedrin, 50a; Ibid. 76a; Ibid. 63b; Ibid. 111b. C. G.

compound a drink-offering", or: "Let us go and we will bow down", or: "Let us go and we will accept it as a god", and they heard it, and worshiped it in its proper mode of worship, or in either of the four particular kinds of worship⁷, or accepted it as a god. A city charged with seduction, but the evidence showed that not all of the conditions were substantiated either against its inhabitants or against its seducers, how is it to be treated? A warning is given to each and every one of them, and evidence is taken against each and

every one of them individually, and any one of them who did worship idolatry is stoned as an individual who worships idolatry, and their property is inherited by their lawful successors.⁸

6. How is the legal procedure against a seduced city instituted? When the information shows that it really deserves to have a pronouncement of a seduced city made against it, the Great Tribunal appoints a commission who investigate and take evidence until they are convinced by clear testimony that the whole, or a majority of the city was really seduced and turned to the worship of idolatry; thereafter two ab-

או נלך ונשתחוה או נלך ונקבל באלוה והם שומעים ועבדו אותה דרך עבודתה או באחת מארבע עבודות או שקבלוה באלוה. עיר הנדחת שלא נתקיימו בה ובמדיחיה כל התנאים האלו היאך עושים להם, מתרין ומעידין בכל אחד ואחד מהן שעבד עכו"ם וסוקלין אותם כיחידים שעבדו וממתם ליורשיהם: ו והיאך דין עיר הנדחת. בזמן שתהיה ראויה להעשות עיר הנדחת. בית דין הגדול שולחין ודורשין וחוקרין עד שידעו בראיה ברורה שהודחה כל העיר או רובה וחזרו לעכו"ם *אחר כך שולחים להם שני

RABD'S CRITICISM

⁹"Thereafter two etc. It is well that repentance would help them, but I have not found that repentance should be of value after a warning and after the act was committed". Maimonides does not maintain that the two

scholars are to give each and every inhabitant a warning. C.G.

השגת הראב"ד

* אחר כך שולחים להם נ' תלמידי חכמים להזהיר אותן ולהחזירן אם חזרו ועשו תשובה מוטב: א"ל טוב הדבר שתועיל להם התשובה אבל לא מלאתי תשובה מועלת אחר התראה ומעשה:

⁷Sacrifice, incense, drink-offering and bowing down. G.

⁸Sanhedrin, 67b; Ibid. 111b. C.

ד *אין אחת מערי המקלט נעשית
עיר הנדחת שנאמר באחד שעריך.
ולא ירושלים נעשית עיר הנדחת
לפי שלא נתחלקה לשבטים. ואין
עושין עיר הנדחת בספר כדי שלא
יכנסו עכו"ם ויחריבו את ארץ
ישראל. *ואין בית דין אחד עושה
שלש עיירות הנדחות זו בצד זו. אבל
אם היו מרוחקות עושה:

ה אין עושין עיר הנדחת עד
שידיחוה מדיחיה בלשון רבים
ויאמרו להן נלך ונעבוד או נלך
ונזבח או נלך ונקטיר או נלך וננסך

4. None of the cities of escape is adjudged a seduced city⁴, as it is said: "Within any of thy gates" (Deut. 17.2); nor is Jerusalem adjudged a seduced city as it was not divided among the tribes. A buffer city must not be adjudged a seduced city, lest the idolaters enter through it and destroy Eretz Ysrael. A single tribunal should not adjudge three cities, one alongside the other, seduced cities,⁵ but if they be far apart it may be done.⁶

5. No city is adjudged a seduced city unless its seducers employed plural language in seducing it, saying to them: "Let us go and we will worship", or: "Let us go and we will offer sacrifices", or: "Let us go and we will burn incense", or: "Let us go and we will

השגת הרב"ד

*אין אחת מערי מקלט נעשית עיר
הנדחת: ח"ל לא ידעתי מהין לו זה ולא
נאמר בגמרא אלא על ירושלים אצל כל
ערי מקלט השבטים נתנו אותם מחלקיהם:

*ואין בית דין אחד עושה ג' עיירות
הנדחות זו בצד זו אצל אס היו מרוחקות
עושה: ח"ל כל זה שנוס לעולם אין
עושין ג' עיירות נדחות לא בג"ד ח' ולא
בג' לא במקום אחד ולא מרוחקות אלא
יחידה וגליל:

RABD'S CRITICISM

"None of the cities of escape etc. I do not know where he takes this from, as the Gemara makes no mention save alone of Jerusalem, but all cities of escape the tribes gave from their allocations". Maimonides maintains that, because they gave it from their own allocations and were not set aside for that particular purpose, the Verse of, "Within any of thy gates" can not be applied to them. C.G.

⁵"A single tribunal should not make

etc. All this is faulty. Ever must three cities not be made seduced cities, either by one tribunal or by three, either in one place or in distant places, save only in Judah and Galil". Maimonides decides that Rabbi Johanan and Rabbi Simeon Ben Lakish differ only in cities near one another and not in cities far from one another (Sanhedrin, 16b), and thereupon rests his conclusion of the matter. C.G.

⁶Sifre, Deut. 17; Sanhedrin, 2a; Ibid. 16a-b; Baba Kamma, 72a C.G.

everything that liveth should be put to death, and all of its spoil, together with the property of the whole district should be burned in fire. And it is mandatory to burn it; for, it is said: "And shalt burn with fire the city, and all the spoil thereof" (Ibid.)¹⁰

7. The substance of the righteous therein, who are the rest of the population of the city which was not seduced together with a majority thereof, is burned among its general spoil, because they continued to dwell there their property is forfeited. And, whosoever enjoys aught of the spoil thereof, is lashed, even as it is said: "And there shall cleave nought of the devoted thing to thy hand" (Ibid, 13.18.).¹¹

8. If the witness against a seduced city were impeached, whosoever held possession of any of its property enjoys right of ownership thereto, seeing that there was no testimony to destroy it. But wherefore does one acquire the right of property therein? Because after the testimony was given and sentenced pronounced each and every inhabitant yielded his right to his property and rendered it

רחובה. והורגין כל נפש חיה אשר בה ושורפין את כל שללה עם המדינה באש. ושריפתה מצות עשה שנאמר ושרפת באש את כל העיר ואת כל שללה:

ז נכסי הצדיקים שבתוכה והם שאר יושבי העיר שלא הודחו עם רובה נשרפין בכלל שללה הואיל וישבו שם ממון אבד. וכל הנהנה ממנה בכל שהוא לוקה אחת שנאמר ולא ירבק בידך מאומה מן החרם: ח ועיר הנדחת שהחזמו עדיה כל המחזיק בנכסיה זכה ומותר ליהנות בו שהרי החזמו. ולמה זכה בה שכל אחד ואחד כבר הפקיר ממונו משעה

¹⁰Maimonides supports the Sifre (Deut. 13.) and Rabbi Eliezar (Sanhedrin, 44a) against Rabbi Akiba, in deciding that children of the wicked are destroyed. Any one studying these chapters will see that the purpose of the law was to serve a warning, and both the Sifre and Rabbi Eliezar had the support of history, (Num. 16) Korah and Jabesh-Gilead (I. Samuel, 11.1) to their contention. Knowing what punishment there is in store for them and their children, the possibility of a city becoming a seduced city was very remote, and the fact that almost fourteen centuries of national life in Palestine did not produce a single instance where the necessity of making this law operative is in itself evidence that the prescribed severity, as interpreted by Maimonides had a great deal to do with it. C.G.

תלמידי חכמים להזהירם ולהחזירם
אם חזרו ועשו תשובה מוטב ואם
יעמדו באולתן בית דין מצוין לכל
ישראל לעלות עליהן לצבא והן
צדין עליהן ועורכין עמהן מלחמה
עד שתבקע העיר כשתבקע מיד
מרבין להם בתי דינין ודנים אותם.
כל מי שבאו עליו שני עדים שעבר
כו"ם אחר שהתרו אותו מפרשין
אותו. נמצאו כל העובדים מיעוטה
סוקלין אותן ושאר העיר ניצול.
נמצאו רובה מעלין אותן לבית דין
הגדול וגומדין שם דינים והורגין כל
אלו שעברו בסייף. ומכין את כל
נפש אדם אשר בה לפי חרב טף
ונשים אם הודחה כולה. ואם נמצאו
העובדים רובה מכים את כל הטף
ונשים של עובדים לפי חרב. ובין
שהודחה כולה בין שהודחה רובה
סוקלין את מדיחיה ומקבצין כל
שללה אל תוך רחובה. אין לה
רחוב עושין לה רחוב. היה רחובה
חוצה לה בונין חומה חוץ ממנו עד
שיכנס לתוכה שנאמר אל תוך

ecedarians are commissioned to warn them and to bring them back to the fold; if they turn and repent, it is well,⁹ but if they hold on to their evil, the tribunal instructs all Israel to wage war against them, and they lay siege and array battle with them until the city is broken open, whenafter courts are established and they are put on trial. Each one against whom two witnesses testified that he worshiped idolatry after he received a warning, is separated. If all those who did worship constitute but a minority of the citizens, they are stoned and the rest of the citizens escape punishment. If it be found that a majority worshiped idolatry, they are all taken before the Great Tribunal, where their trial is finished, and all those who are found guilty of having worshiped idolatry are put to death by the sword. If the whole population of the city worshiped

idolatry, all of them, women and children included, are put to death by the edge of the sword. Whether the entire city was seduced, or whether only a majority thereof, its seducers are stoned, and its entire booty is gathered in its main street. If it has no such street, it is mandatory to construct such street. If its street was without its boundary-line, a wall should be constructed beyond it, so as to incorporate it within its boundary-line, even as it is said: "Into the midst of the broad place thereof" (Deut. 13.17). Then,

11. An animal, half of which was the property of a seduced city and the other half that of another city, is forbidden to be eaten; but dough in a similar state is permitted to be eaten, because it is possible to divide it.¹⁵

12. An animal of a seduced city which was slaughtered is forbidden, and nought thereof must be enjoyed, even when one slaughters an ox which had been adjudged to be stoned. The proceeds of the hair from the head of either man or woman is permitted to be enjoyed; but cut hair is included among the spoil, and must not be enjoyed.¹⁶

13. Fruit on the trees therein is permitted; for, it is said: "shalt gather" and "shalt burn" (Deut. 13.17.), such should be destroyed as require only gathering and burning, whereas fruit on the trees require gleaning, gathering and burning. This is also applicable to hair on one's head. Needless to say that the trees themselves are permitted, and are, of course, the property of the heirs. The devoted things therein are dealt with as follows: the devoted animals of the altar¹⁷ should be destroyed;

¹⁵Ibid. C. ¹⁶Ibid. C.

RABD'S CRITICISM

¹⁷"Devoted things of the altar etc. I know not why it is burned, being spoil of heaven no disqualification could be applicable to it". The English version of this paragraph is the correct retort to RABD. Things inanimate are burned, which is the manner in which it is destroyed, and does not at all apply to the first half of the sentence. G.

יא בהמה חציה של עיר הנדחת וחציה של עיר אחרת שהיתה בתוכה הרי זו אסורה. ועיסה שהיא כן מותרת לפי שאפשר לחלקה:

יב בהמה של עיר הנדחת שנשחטה אסורה בהנאה בשור הנסקל שנשחט. שער הראש בין של אנשים בין של נשים שבה מותר בהנאה אבל של פיאה נכרית הרי הוא מכלל שללה ואסור:

יג פירות המחוברין שבתוכה מותרין שנאמר תקבוץ ושרפת מי שאינו מחוסר אלא קבוץ לשריפה יצאו פירות המחוברין שהן מחוסרין תלישה וקבוץ ושריפה. והוא הדין לשער הראש ואין צריך לומר האילנות עצמן שהן מותרות והרי הן של יורשיהם. ההקדשות שבתוכה *קדשי מזבח ימותו זבח רשעים

השנת הראב"ד

* קדשי מזבח ימותו עד ולא כך שורפין אותה וכו'. ח"א לא ידעתי למה שורפין אותן שלל שמים הם ולא עליו חיסור:

שנגמר דינו. ואינה נבנית לעולם
וכל הבונה אותה לוקה שנאמר לא
תבנה עוד. ומותר לעשותה גנות
ופרדסים שנאמר לא תבנה עוד לא
תבנה מדינה כמו שהיתה:

ט שיירא העוברת ממקום למקום
אם עברה בעיר הנדחת והודחה
עמה ואם שהתה שם שלשים יום
נהרגין בסייף וממונם אבד ואם לאו
הן בסקילה וממונם ליורשיהן:

י נכסי אנשי מדינה אחרת שהיו
מופקדין בתוכה אף על פי שקבלו
עליהן אחריות אין נשרפין אלא
יחזרו לבעליהן שנאמר שללה ולא
שלל חבירתה. נכסי הרשעים
שהודחו שהיו מופקדין במדינה
אחרת אם נקבצו עמה נשרפין
בכללה ואם לאו אין מאבדים
אותם אלא ינתנו ליורשיהם:

ownerless. A seduced city is never rebuilt, and whosoever rebuilds it is lashed; for, it is said: "It shall not be built again" (Deut. 13.17.); but in its place it is permitted to lay out gardens and plant vineyards, as the Verse says, "it shall not be built again", which means not to rebuild it as a settlement of people as it was heretofore.¹²

9. Tourists who chanced to a city which was pronounced a seduced city and joined the rest of the population in the worship of idolatry, if they lived there thirty days prior to the seduction they are put to death by the sword and their property is destroyed, if not they are stoned and their property belongs to their heirs.¹³

10. Property belonging to another district which had been stored in a seduced city, although the inhabitants of the latter assumed responsibility for its loss, is not burned, but returned back to its owners, as it clearly states "the spoil of it", and not the spoil of its neighboring town. Property of the evildoers who were seduced which were stored away in another district, if it can be gathered that day together with its own property, it shall be burned among its spoil, if not, the distance being too far to gather it on the selfsame day, it is not destroyed, but given to their heirs.¹⁴

¹²Keritot, 24b; Sanhedrin, 112a. C.

¹³Tourists also may save the city, either by increasing the number to a real majority, or by joining the minority and making the righteous a majority. Maimonides here is concerned only with the property rights of the tourists, as it is indicated from the context of this paragraph. Of course, thirty days' residence may change the status of the inhabitants. G.

¹⁴Sanhedrin, 112b. C.

CHAPTER V

1. He who entices a single person in Israel, whether man or woman, is stoned, although neither the enticer nor enticed worshiped idolatry, for he taught him to worship; and regardless of whether the seducer was a layman or whether he was a prophet, whether the enticed was an individual, man or woman, or whether there were several individuals, his punishment is death by stoning.¹

2. One who entices a majority of the people of a city, is not called enticer but seducer. If such one who seduced a majority of the city be a prophet, his punishment is death by stoning, but the seduced are not judged as are the people of a seduced city, unless a minimum of two will commit the seduction. Regardless of whether a prophet said: "The idol charged me to serve it", or whether he said: "The Holy One, blessed be He! charged me

to worship idolatry", behold him, he is a seductive prophet, and if a majority of the city be seduced by him, he shall be stoned. The enticer, whether he entices by employing plural or singular language, is stoned. For instance? One who says to his friend: "Come, I will worship, Come, I will go and officiate at the worshiping; let us both go and worship by performing a certain service by which that particular branch of idolatry is worshiped; stand by, I will sacrifice; follow me, I will go and sacrifice; let us both go and sacrifice; stand by I

¹Ibid. 66a; Ibid. 89a; Ibid. 61a. C.

פרק חמישי

א המסית אחד מישראל בין איש בין אשה הרי זה נסקל אף על פי שלא עבד המסית ולא המוסת עכו"ם אלא מפני שהורה לעבוד. בין שהיה המסית הדייט בין שהיה נביא בין שהיה המוסת יחיד איש או אשה או יחידים מיתתו בסקילה:

ב המסית את רוב אנשי העיר הרי זה מדיח ואינו נקרא מסית. היה זה שהדיח רוב העיר נביא מיתתו בסקילה והנדרחים הרי הן כיחידים ואינם כאנשי עיר הנדחת עד שיהיו המדיחים שנים. ואחד האומר אמרה לי עכו"ם עבדו. או שאמר אמר לי הקב"ה עבדו עכו"ם הרי זה נביא שהדיח. ואם הודחו אחרי רוב העיר נסקל. המסית שהסית בין בלשון רבים בין בלשון יחיד הרי זה נסקל. כיצד האומר לחבירו אעבוד כוכבים. אלך ואעבוד נלך ונעבוד בעבודה פלונית שדרך אותה עכו"ם להעבד בה. אובח אלך ואובח נלך

חועבה. קדשי בדק הבית יפרו
ואחר כך שורפין אותן שנאמר שללה
ולא שלל שמים:

יד הבכור והמעשר שבתוכה
תמימים הרי הן קדשי מזבח וימותו.
ובעלי מומים הרי הן בכלל בהמתה
ונהרגין. התרומות שבתוכה אם
הגיעו ליד כהן ירקבו מפני שהם
נכסיו. ואם עדיין הן ביד ישראל
יתנו לכהן של מדינה אחרת מפני
שהן נכסי שמים וקדושתן קדושת
הגוף:

טן מעשר שני וכסף מעשר שני
וכתבי הקדש שבתוכה הרי אלו
יגזרו:

טן כל העושה דין בעיר הנדחת
הרי זה כמקריב עולה כליל שנאמר
כליל לה' אלהיך. ולא עוד אלא
שמסלק חרון אף מ'ישראל שנאמר
למען ישוב ה' מחרון אפו. ומביא
עליהם ברכה ורחמים שנאמר ונתן
לך רחמים ורחמך והרכבך:

"The sacrifice of the wicked is an abomination" (Prov. 21. 27.); the devoted things for the repair of the Temple should be redeemed, and thereafter burned, for it says, "Spoil of it" (Deut. 13.17.) but not spoil of heaven.¹⁸

14. The firstborn and the tithes of animals therein, if they be unblemished they are as devoted things of the altar, and they shall be put to death; the blemished are included in its cattle and must be destroyed as spoil. The heaveoffering therein, if the priest already had taken possession thereof it shall be left to rot away because it is his property, but if it be as yet in the hand of the Israelite, it shall be given to a priest of another territory, because it is property of heaven and the devotion thereon is a bodily devotion.¹⁹

15. Second tithes, the redemption money of second tithes and the sacred writings therein should be treasured away.²⁰

16. Whosoever carries out an execution against a seduced city is like one who sacrifices a burnt-offering, even as it is said: "Every whit, unto the Lord thy God" (Deut. 13.17). Moreover, he removes the fierceness of God's anger from among Israel, even as it is said: "That the Lord may turn from the fierceness of His anger" (Ibid. 13.18), and brings upon them blessing and mercy, even as it is said: "And show thee mercy, and have compassion upon thee, and multiply thee" (Ibid.).²¹

¹⁸Sanhedrin, 112b. C.

¹⁹Ibid. 111b. C.

²⁰Ibid. C.

²¹Ibid. C.

wood and stone?" If the seducer did repent, or remained silent, he is guiltless; but if he replies to him, saying: "Such is our duty, and so it is becoming for us do", the two witnesses who stand from afar bring him before a tribunal and the pre-tence of stoning is pronounced against him.³

4. It is mandatory that the hand of the seducee shall slay him, even as it is said: "Thy hand shall be first upon him to put him to death" (Deut. 13. 10). The seducee shall not befriend the seducer, as it is said: "Thou shalt not consent unto him". Moreover, think not because it is said of thine enemy, "Thou shalt surely release it with him" (Ex. 23.5.) thou shalt also aid this one, remember to learn another saying: "Nor hearken unto him" (Deut. 13.10.); think not because it is said: "Neither shalt thou stand idly by the blood of thy neighbor" (Lev. 19.16.), thou shalt also not stand idly by the blood of this one, remember to learn another saying: "Neither shall thine eye pity him" (Deut. 13. 9.). The seducee is forbidden to state aught in his favor, as it is said: "Neither shalt thou spare" (Ibid.). If he knew aught about his guilt, he is not permitted to be silent about it, as it is said: "Neither shalt thou conceal him" (Ibid.). Whence do we deduct the prohibitive against a layman who is an enticer? From what it is said: "And all Israel shall hear, and fear" (Ibid. 13.12.)⁴

העצים ואת האבנים. אם חזר בו או שתק פטור. ואם אמר לו כך היא חובתנו וכך יפה לנו. העומדים שם ברחוק מביאין אותו לבית דין וסוקלים אותו:

ד מצוה ביד המוסת להורגו שנאמר ידך תהיה בו בראשונה להמיתו וגו'. ואסור למוסת לאהוב את המסית שנאמר לא תאבה לו. ולפי שנאמר בשונא עזוב תעזוב עמו יכול אתה עוזב לזה תלמוד לומר ולא תשמע אליו. ולפי שנאמר ולא תעמוד על דם רעך יכול אי אתה עומד על דמו של זה תלמוד לומר ולא תחוס עיניך. ואסור למוסת ללמד עליו זכות שנאמר ולא תחמול. ואם ידע לו חובה אינו רשאי לשתוק ממנה שנאמר ולא תכסה עליו. ואזהרה להדיוט המסית מנין שנאמר וכל ישראל ישמעו וייראו:

³Ibid. C.⁴Sifre Deut. 13; Sanhedrin, 63b. C.

ונזבח. אקטר אלך ואקטר נלך
ונקטר. אנסך אלך ואנסך נלך ונסך.
אשתחזה אלך ואשתחזה נלך
ונשתחזה הרי זה מסית. הסית לשנים
הרי הן עדין והן מביאין אותו לבית
דין ומעידין עליו שכך אמר להן
וסוקלין אותו:

ג ואין המסית צריך התראה.
אמר לאחד הוא אומר יש לי חברים
רוצים בכך ומערים עליו עד שיסית
בפני שנים כדי להרגו. אם לא רצה
המסית להסית לשנים מצוה להכמין
לו. כל חייבי מיתות שבתורה אין
מכמינין עליהן חוץ מזה. כיצד
מכמינין לו המוסת מביא שנים
ומעמידן במקום אפל כדי שיראו
המסית וישמעו דבריו ולא יראה
אותם והוא אומר למסית אמור
מה שאמרת לי ביחוד והוא אומר
לו והמוסת משיבו היאך נניח את
אלהינו שבשמים ונלך ונעבוד את

will burn incense; follow me, I
will go and burn incense; let us
both go and burn incense; stand
by I will compound a drink-
offering; follow me, I will go
and compound a drink-offering;
let us go and compound a
drink-offering; behold, I will
bow down; follow me, I will go
and bow down; let us go and
bow down", behold him, he is
an enticer. If he enticed two,
both of them are witnesses
against him, who bring him
before the tribunal and testify
that such was his statement to
them, and he is stoned.²

3. There is no legal require-
ment to give the enticer a
warning. If an enticer speaks
to one, that one should say
to him; "I have friends who
desire it", and in this way
maneuver to have him en-
tice two, so that they may
testify against him, and have

the sentence of death imposed upon him. If the enticer re-
fuses to entice two at a time, it is mandatory to spy on him.
Against none of those who might be envolved in crimes
punishable by death is spying permitted, save against this
one. How is the spying conducted against him? The en-
ticee brings two witnesses, whom he hides in a dark place,
so that they can see the enticer and hear his words, but
he can not see them, and he says to the enticer: "Now, tell
me what you already told me privately before"; if the sedu-
cer repeats it, the seducee replies to him, saying: "How
can we abandon our God in heaven, and go and worship

²Sanhedrin, 67a. C.

7. It is forbidden to enter into a disputation with one who prophesies in the name of idolatry, and he is not asked to bring a token or perform a miracle. If he does so of his own account, no attention should be paid to him and no afterthought given to it; and whosoever meditates about his tokens, lest they be true, violates a prohibitive commandment, saying: "Thou shalt not hearken unto the words of that prophet" (Deut. 13.4). So is the punishment of the false prophet by strangulation, though he be prophesying in the name of God and neither added to or diminished from the Torah, even as it is said: "But the prophet, that shall speak a word presumptuously in My name... that same prophet shall die" (Deut. 18.20)⁷

8. Whether one prophesies that which he heard not by vision of prophecy, or whether he overheard his fellow-prophet's words and says that they were spoken to him, and he is posing as a prophet therewith, is a false prophet, and his death is by strangulation.⁸

9. He who withholds himself from pronouncing a sentence of death against a false prophet, because of the latter's qualities, seeing that he follows the ways of prophecy, violates a prohibitive commandment, saying: "Thou shalt not be afraid of him" (Deut. 18.22); likewise is the one withholding himself from testifying against him, or who is afraid of him

⁷Ibid. C. The Hebrew text quotes this Verse incorrect. See text in the Torah. G.

⁸Ibid. C.

ז ואסור לערוך דין ותשובה עם המתנבא בשם עכו"ם ואין שואלין ממנו אות ומופת. ואם עשה מעצמו אין משגיחין עליו ואין מהרהרין בו וכל המחשב באותות שלו שמא אמת הן עובר בלא תעשה שנאמר לא תשמע אל דברי הנביא ההוא. וכן נביא השקר מיתתו בחנק אף על פי שנתנבא בשם ה' ולא הוסיף ולא גרע שנאמר אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתי ומת הנביא ההוא:

ח אחד המתנבא מה שלא שמע במראה הנבואה או מי ששמע דברי נביא חבריו ואמר שדבר זה לו נאמר והוא נתנבא בו הרי זה נביא שקר ומיתתו בחנק:

ט כל המונע עצמו מהריגת נביא השקר מפני מעלתו שהרי הולך בדרכי הנבואה הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא תגור ממנו. וכן המונע עצמו מללמד עליו חובה או

ה המסית אחרים לעבדו ואמר להם עבדוני אם עבדוהו נסקל ואם לא עבדוהו אף על פי שקיבלו ממנו ואמרו הן אינו נסקל. אבל אם הסית לעבודת איש אחר או לשאר מיני עכו"ם אם קבל ממנו ואמר הן נלך ונעבוד אף על פי שעדין לא עבד שניהן נסקלין המסית והמוסע שנאמר לא תאבה לו ולא תשמע אליו הא אם שמע ואבה חייב:

ו נביא המתנבא בשם עבודת כוכבים כיצד. זה האומר אמרה לי עבודת כוכבים פלונית או כוכב פלוני שמצוה לעשות כך וכך או שלא לעשות אפילו כיון את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור אם התרו בו בפני שנים הרי זה נחנק שנאמר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא. ואזהרה שלו מכלל שנאמר ושם אלהים אחרים לא תזכירו:

5. One who entices others to worship him, saying to them: "Worship me", if they did worship him, he is stoned; but if they did not worship him, although they received his request attentively and said, Yes: he is not stoned. But if he enticed them to worship another man, or other kinds of idolatry, if they received his request attentively and said: "Yes, we will go and worship", though no actual worship took place, both the enticer and the enticee are stoned, even as it is said: "Thou shalt not consent unto him, nor hearken unto him" (Ibid. 13.10); thus if he did hearken and consent, he is guilty.⁵

6. How is a prophet, prophesying in the name of idolatry, proved to be such? It is he who says: "That idol, or that star told me that it is

mandatory to do thus and such, or not to do it," though he chanced to aim properly at the law, to contaminate that which is unclean and to purify that which is clean, if he received a warning before two witnesses, he is put to death by strangulation, even as it is said: "Or that shall speak in the name of other gods, that same prophet shall die" (Deut. 18.20). The prohibitive against the practice of such a prophet is derived from what it is said: "And make no mention of the name of other gods" (Ex. 23. 13).⁶

⁵Sanhedrin, 61b. C.

⁶Ibid. 89a. C.

CHAPTER VI

1. He who practices enchantry or spiritualism of his own free will, wantonly, is guilty of a sin punishable by excision; if there be witnesses, and he received due warning, he is stoned. If he erred, he should offer a standard sin-offering. How is enchantry practiced? One stands and burns a kind of incense¹ known to such practitioners, holding in his hand a myrtle-branch which he waves, the while uttering in

a murmur words known to such practitioners, so that the suppliant thinks that he hears one conversing with him and answering his questions in words that appear to be coming from beneath the earth uttered in a very low voice, which is scar-

¹Sanhedrin, 60-63a-b. C.

RABD'S CRITICISM

of Rabbi Johanan who follows Rabbi Jesse the Galilian, who maintains that for violating any prohibitive in the Torah when there was no act, no lashes is inflicted etc. but not for taking oath or pronouncing a vow". Perhaps Maimonides contends that, seeing that the Torah charged to inflict punishment upon one who swears falsely by the name of God, the same punishment should be inflicted upon one swearing by idolatry. See text in Gemara, Sanhedrin, 63ab, and Cairo's comment on this criticism. G.

¹"How is enchantry etc. He makes that performance on a graveyard, covered in the skin of a dead person, and speaks from out of the arms of the dead." Where the RABD. got this from is a mystery. The practice of the Witch of En-dor (1 Sam. 28. 12) was performed without a cemetery. C.G.

פרק ששי

א העושה אוב או ידעוני ברצונו
בזדון חייב כרת ואם היו שם עדים
והתראה נסקל. היה שוגג מביא
חטאת קבועה: * כיצד הוא מעשה
האוב זה שהוא עומד ומקטיר קטרת
ידועה ואוחז שרביט של הדם בידו
ומניפו והוא מדבר בלאט בדברים
ידועים אצלם עד שישמע השואל
כאלו אחד מדבר עמו ומשיבו על
מה שהוא שואל בדברים מתחת
הארץ בקול נמוך עד מאד וכאילו

השגת הראב"ד

אלל כרזי יוחנן משום דרזי יוסי הגלילי
דאמר כל לא תעשה שנתורה וכו' חוץ
מנשבע ומימור:

* כיצד הוא מעשה האוב זה שהוא עומד
ומקטיר. א"ל נצית הקצרות עושה כן
ונשעור של אדם מת ומדבר משחיו של מת:

הפוחד וירא מדבריו הרי הוא בכלל
לא תגור ממנו. ואין דנין נביא השקר
אלא בבית דין של שבעים ואחד:

י הנודר בשם עכ"ם והנשבע בה
לוקה שנאמר ושם אלהים אחרים
לא תזכירו. אחד הנשבע בה לעצמו
ואחד הנשבע בה לעכו"ם ואסור
להשביע העכו"ם ביראתו אפילו
להזכיר שם עכו"ם שלא דרך שבועה
אסור שנאמר לא תזכירו:

י"א לא יאמר אדם לחברו שמור
לי בצד עכו"ם פלונית וכיוצא בה.
וכל עכו"ם הכתובה בכתבי הקדש
מותר להזכיר שמה כגון פעור ובל
ונבו וגד וכיוצא בהן. ואסור לגרום
לאחרים שידרו ושיקיימו בשם
עכו"ם. *ואינו לוקה אלא הנודר
בשמה והמקיים בשמה והוא הנשבע
בשמה:

and dreads his words, included among those who violate the commandment of, "Thou shalt not be afraid of him. A false prophet is brought to trial only before a tribunal of Seventy-One.⁹

10. He who vows by the name of idolatry, or swears by it, is lashed, even as it is said: "And make no mention of other gods" (Ex. 23.13), whether the oath be for himself or for the idolatry. It is forbidden to give an oath to idolater by that which he fears. Even to mention the name of the different kinds of idolatry is forbidden, though it be not in the manner of an oath, for it is said: "Make no mention" (Ibid.).¹⁰

11. One man should not say to another: "Wait for me alongside that idol, or like expression. But all forms of idolatry mentioned in Holy Writ one may name, for instance: Peor, Baal, Nebo, Gaad (Fortune) and the like. It is also forbidden to cause others to vow and take oath by the name of idolatry. But none is punished by lashes¹¹ save he who vows, or sustains himself, that is swears, by its name.¹²

⁹Sifre, Deut. 18; Sanhedrin, 16b. C.

¹⁰Ibid. 63a. C.

השנת הרב"ד

* ואינו לוקה אלא הנודר והמקיים צמחה
והוא הנשבע צמחה. ח"ל זה לא אמרו
בגמרא אלא אליבא דר"י דאמר לאו שאין
צו מעשה לוקין עליו ולית הלכתא כותיה

RABD'S CRITICISM

¹¹"But none is lashed etc. This was not decided so in the Gemara, save according to Rabbi Judah who maintains that for violating a prohibitive wherein there is no act one is lashed;

but the law is not decided as he contends, but according to the contention

be found among you any one that maketh his son or his daughter to pass through the fire" (Deut. 18.10). How was the practice thereof? One builds a big fire, and takes a part of his children and turns them over to the fire-worshiping priests; those priests, after a child had been turned over to them by the father to pass him through the fire by the father's consent, return the child back to the father, and it is the father of the child who passes his child through the fire by the consent of the priests, and the passing through thereof is by walking the victim from one side to the other in the midst of the flame. The practice was not to burn children to Molech outright after the manner of those who burn-

בך מעביר בנו ובתו באש. כיצד היו עושים מדליק אש גדולה ולוקח מקצת זרעו ומסרו לכהניהם עובדי האש ואותן הכהנים נותנין הבן לאביו אחר שנמסר בידן להעבירו באש ברשות ואביהן הוא שמעביר בנו על האש ברשות הכהנים ומעבירו ברגליו מצד זה לצד אחר בתוך השלהבת. לא שהוא שורפו למולך כדרך ששורפין בניהם ובנותיהם לעכו"ם אחרת אלא בהעברה בלבד היתה עבודה זו ששמה מולך. לפיכך העושה עבודה זו לעכו"ם אחרת חוץ ממולך פטור: ד אינו חייב כרת או סקילה עד שימסור בנו למולך ויעבירו ברגליו באש דרך העברה. מסר ולא העביר העביר ולא מסר. או שמסר והעביר שלא בדרך העברה פטור. ואינו חייב עד שימסור מקצת

ed their sons and daughters to another kind of idolatry,⁴ but only by passing through the flame was the service of this idol which is called Molech. Therefore, he who performs such service to another idol, save Molech, is not guilty of worshipping Molech.⁵

4. He is not guilty of either excision or stoning, unless he handed over his child to Molech, and led him through the flame walking on his feet. If he handed him over and led him not through, or if he led him through and did not hand him over before, or if he handed him over but led him over not after the manner of leading, he is not guilty. Neither is he guilty unless he hands over only part of his children and

⁴Sepharvaim. See Second Kings, 17.31. G.

⁵Keritot, 2a; Sanhedrin, 64a-b C. See Cairo and other commentaries. G.

אינו ניכר לאוזן אלא במחשבה מרגיש בו. וכן הלוקח גולגולת המת ומקטיר לה ומנחש בה עד שישמע כאילו קול יוצא מתחת שחיו שפל עד מאד ומשיבו. כל אלו מעשה אוב הן והעושה אחד מהן נסקל:

ב כיצד מעשה הידעוני. מניח עצם עוף ששמה ידוע בפיו ומקטיר ועושה מעשים אחרים עד שיפול כנכפה וידבר בפיו דברים שעתידים להיות. וכל אלו מיני עכ"ם הן ואזהרה שלהן מניין שנאמר אל תפנו אל האובות וגו':

ג הגותן מזרעו למולך ברצונו ובזדון חייב כרת. בשוגג מביא חטאת קבועה. ואם עשה בעדים והתראה נסקל שנאמר אשר יתן מזרעו למולך מות יומת וגו'. ואזהרה שלו מנין שנאמר ומזרעך לא תתן להעביר למולך ולהלן הוא אומר לא ימצא

cely audible to the ear but rather perceptible to the mind. Or, one who holds a skull of a deceased person, and burns incense to it, and divines by it, so that it becomes evident as if an extremely low ventriloquous voice makes reply. All such are practices of enchantry, and whosoever practices one such, is stoned.²

2. How is spiritualism practiced? One puts a bone of a bird known to such practitioners in his mouth, burns incense and performs other manipulations until he falls into a fit resembling epilepsy, when he speaks out of his mouth happenings of the future. All such are forms of idolatry. Whencefrom is the warning against such practices derived? From what it is

said: "Turn ye not unto the ghosts, nor unto familiar spirits" (Lev. 19.31)³

2. He who gives of his children to Molech of his own free will, wantonly, is guilty of an offense punishable by excision. If he erred, he should offer a standard sin-offering. But if he did not in the presence of witnesses, and was given due warning, his punishment is stoning; for, it is said: "Whosoever... that giveth of his seed unto Molech; he shall surely be put to death" (Lev. 20.2). Whencefrom is the warning against him derived? From what it is said: "And thou shalt not give any of thy seed to set them apart to Molech" (Ibid. 18.21); and it is further said: "There shall not

²Sanhedrin, 65a-b. C.

³Sifra, Lev. 19. C.

be bodily lying on it, for such is the kind of bowing down spoken of in the Torah.⁸

7. Whereat are these words directed? At other places, but in the Temple it is permitted to bow down on the stones, even as it is said: "In your land" (Lev. 26.1)—in your land you shall not bow down upon the stones, but you do bow down upon the cut stones of the Temple. Because of this, it became the custom throughout Israel to spread matts, or straw, or stubble on the stone-laid flooring of the synagogues so as to separate their countenance, when they bow down, from the stone. If there could be found no substance to form a separation between himself and the stone, he should either go to another place and bow down, or bow sidewise, with his face turned away, so as not to connect his countenance with the stone.⁹

8. Whosoever bows down to God upon the cut stones, without, however, spreading his hands and feet thereon, is not striped, but is lashed as a rebel; whereas idolatry, whether he bows down with spreading hands and feet or whether without spreading hands and feet, as long as he touches his countenance on the ground he is stoned.¹⁰

9. He who plants a tree near the altar, or anywhere in the

כולו מוטל עליה שזו היא השתחוויה
האמורה בתורה:

ז במה דברים אמורים בשאר
*(הארצות) אבל במקדש מותר
להשתחות על האבנים שנא' בארצכם
בארצכם אי אתם משתחווים על
האבנים אבל אתם משתחווים על
האבנים המפוצלות במקדש. ומפני
זה נהגו כל ישראל להציע מחצלאות
בבתי כנסיות הרצופות באבנים או
מיני קש ותבן להבדיל בין פניהם
ובין האבנים. ואם לא מצא דבר
מבדיל בינו ובין האבן הולך למקום
אחר ומשתחוה או שוחה על צדו
ומטה כדי שלא ידביק פניו באבן:
ח כל המשתחוה לה' על האבנים
המפוצלות בלא פישוט ידים ורגלים
אינו לוקה אלא מכין אותו מכת
מרדות. אבל לעכו"ם אחד השתחוה
בפישוט ידים ורגלים או בלא פישוט
ידים ורגלים משעה שיכבש פניו
בקרקע נסקל:

ט הנוטע אילן אצל המזבח או

⁸Sifre, Deut. 16; Megillah, 22a-b. C.

⁹Ibid. C.

¹⁰Ibid. C.

*נ"א המקומות.

זרעו ויניח מקצת שנאמר כי מזרעו
נתן למולך מקצתו ולא כולו:
ה אחד זרע כשר ואחד זרע
פסול אחד בניו ובנותיו בניהם ובני
בניהם על כל יוצאי ירכו הוא חייב
מפני שהן זרעו. אבל אם העביר
אחיו או אחיותיו או אבותיו או
שהעביר עצמו פטור. העביר אחד
מזרעו והוא ישן או שהיה סומא
פטור:

ו מצבה שאסרה תורה היא בנין
שהכל מתקבצין אצלה ואפילו
לעבוד את ה' שכן היה דרך עכו"ם
שנאמר ולא תקים לך מצבה. וכל
המקום מצבה לוקה. וכן אבן משכית
האמורה בתורה אף על פי שהוא
משתחוה עליה לשם לוקה שנאמר
ואבן משכית לא תתנו בארצכם
להשתחוה עליה מפני שהיה דרך
עובדי כוכבים להניח אבן לפניו
להשתחוה עליה. לפיכך אין
עושין כן לה'. ואינו לוקה עד
שיפשוט ידיו ורגליו על האבן ונמצא

leaves behind the rest; for, it is said: "Because he hath given of his seed unto Molech—of his seed, but not all of his seed."⁶

5. Whether the seed be lawful or illicit, whether his own sons and daughters or their children and grandchildren, even all that come forth out of his loins, because they are his seed, he is guilty; but if he led through his brothers, or his sisters, or his parents, or he permitted himself to be let through, he is not guilty. If he led through one of his children who was asleep, or blind, he is not guilty.⁷

6. The pillar forbidden by the Torah, is a building where everybody assembles, even to serve God therein is forbidden, for in such manner was idolatry worshiped; for, it is said: "Neither shalt thou set thee up a pillar" (Deut. 16.22). And, whosoever sets up a pillar

is lashed. The same applies to a figured stone spoken of in the Torah, although one bows down to it for the sake of God, he is lashed; for, it is said: "Neither shall ye place any figured stone in your land, to bow down unto it" (Lev. 26.1), because such was the practice of idolaters, to deposit a stone before it, upon which to bow down to it; therefore, shall it not be so in the worship of God. But he is not lashed, unless he spread his hands and feet upon the stone, so that he

⁶Ibid. C. No punishment on earth can atone for giving all seed to Molech, God alone can punish him. G. ⁷Ibid. C.

CHAPTER VII

1. It is a mandatory commandment to destroy idolatry, and everything used in its service, and everything that is made for its sake, even as it is said: "Ye shall surely destroy all the places" (Deut. 12.2), and it is, moreover, said: "But thus shall ye deal with them" (Ibid. 7.5). Within the boundaries of Eretz Yisrael it is mandatory to pursue it, until we destroy it from the whole of our land; but outside of Eretz Yisrael we are not commanded to pursue it, save that any place which we may conquer we should destroy idolatry therefrom, even as it is said: "And ye shall destroy their name out of that place" (Ibid. 12.3)—in Eretz Yisrael thou art commanded to pursue them, but thou art not commanded to pursue them without Eretz Yisrael.¹

2. Idolatry, its articles of service, that which is offered to it, and all that is made for its sake, nought thereof should be enjoyed, even as it is said: "And thou shalt not bring an abomination into thy house" (Ibid. 7.26); and whosoever enjoys aught of one of these is striped twice; once, because it is said: "Thou shalt not bring" (Ibid.) and once more because it is said: "And there shall cleave nought of the devoted thing to thy hand" (Ibid. 13.18).²

3. It is forbidden to derive any profit of a cattle which was wholly sacrificed to idolatry, even its manure, bones, horns,

¹Sanhedrin, 89a; Makkot, 22b. G.

²Ibid. C.

פרק שביעי

א מצות עשה היא לאבד עכו"ם ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות ונאמר כי אם כה תעשו להם וגו'. ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו. אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבוש אותו נאבד כל עכו"ם שבו. שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא. בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריהן ואי אתה מצווה לרדוף אחריהן בחוץ לארץ: ב עבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שתיים. אחת משום ולא תביא. ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם: ג בהמה שהקריבה כולה לעכו"ם אסורה בהנאה אפילו פרשה

בכל העזרה בין אילן סרק בין אילן
מאכל אף על פי שעשאו לנו
למקדש ויופי לו הרי זה לוקה
שנאמר לא תטע לך אשרה כל עץ
אצל מזבח ה' אלהיך. מפני שהיה
זה דרך עכו"ם נוטעין אילנות בצד
מזבח שלה כדי שיתקבצו שם העם:

י אסור לעשות אכסדראות של
עץ במקדש כדרך שעושין בחצרות
אף על פי שהוא בבנין ואינו עץ
נטוע הרחקה יתירה היא שנאמר
כל עץ. *אלא כל האכסדראות
והסבכות היוצאות מן הכותלים
שהיו במקדש של אבן היו לא של
עץ:

built in and not planted, and the removal from the forbidden
appearing to be overmuch, notwithstanding, because it is
said: "Any kind of tree" (Ibid.). But all corridors¹² and cornices
which were protruding from the walls of the Temple were
of stone, not of wood.¹³

השנת הראב"ד

* אלא כל האכסדראות וכו' של אבן היו
לא של עץ. א"ל לשכת העץ בית היתה
ביתא של עץ שעושין למלך בשעת הקהל
לשעת היתה. וכן גזוטרל שהקיפו
בעזרת נשים בשמחת בית השואבה לשעת
היתה:

gallery around the Women's Court during festivities of the Libation of
Water a temporary construction". This evidently was not intended as a
contradiction against Maimonides. See Midot, 28. G.

entire Court, whether a bare
tree or a fruit tree, although he
did it to adorn the Temple and
beautify it, even such as he
shall be striped; for, it is said:
"Thou shalt not plant thee an
Asherah of any kind of tree
beside the altar of the Lord
thy God" (Deut. 16.21), be-
cause this is the custom of
idolaters; they plant trees be-
side the altar of the idol so as
to attract the people to con-
gregate there.¹¹

10. It is forbidden to make
wooden entrance-passages in
the Temple, such as are made
in courtyards, the wood being

RABD'S CRITICISM

¹²"But all corridors etc. The 'Wood-
en Chamber' was a real dwelling-
place; the Wooden Almemor which
was made for the king when all came
together to hear him expound the
Torah once in seven years, was of a
temporary construction; so was the

¹¹Sifre Deut. 16; Tamid, 28b. C.

¹³Sifre, Deut. 16. G.

becomes forbidden property before worshipping it, because it does not become forbidden until it is completed, and the moment he gives the last stroke which finishes it his interest therein is not even a penny's worth. One who purchased antiques from an idolater and found idols therein, if he paid for it but took no delivery, he may return them to the idolater; likewise if he took delivery but did not pay for it, although delivery in dealing with an idolater consummates the deal, for here is an apparent purchase by mistake. If he gave money and took delivery, he must cast them in the dead sea. And so shall it be when an idolater and a proselyte fall heirs to the property of their idolatrous father; the proselyte may say to the idolater: "You take the idols and I will take coin; you take compounded wine and I will take fruit". But after the forbidden articles came under control of the proselyte he is forbidden to make such exchange.⁵

6. Figures made by an idolater for beauty's sake are permissive property, but figures made for idolatry are forbidden property. How can it be indentified? All figures found in the rural districts are forbidden property, because they are presumed to have been made for idolatry; and those that are found in urban districts, if they were placed at the gate of a city and there was alongside the figure an emblem of a rod, or bird, or globe, or sword, or wreath and

⁵Ibid. 19a; Ibid. 71b. C.

אסורה מיד. מפני שאינה נאסרת עד שתגמר ומכוש אחרון שגומרה אין בו שוה פרוטה. הלוקח גרסאות מן העכ"ם ומצא בהן עכ"ם אם נתן מעות ולא משך יחזירם לעכ"ם. וכן אם משך ולא נתן מעות אף על פי שמשיכה בעכ"ם קונה כמקח טעות הוא. נתן מעות ומשך יוליכם לים המלח. וכן עכ"ם וגר שירשו את אביהן עכ"ם יכול הגר לומר לעכ"ם טול אתה עכ"ם ואני מעות. טול אתה יין נסך ואני פירות. ואם משבאו לרשות הגר אסור:

ן צורות שעשאוים עכ"ם לנוי מותרין בהנאה וצורות שעשאוים לעכ"ם אסורין. כיצד כל הצורות הנמצאים בכפרים אסורים בהנאה מפני שחוקתן שלעכ"ם הן עשוין, והנמצאות במדינה אם היו עומדין על פתח המדינה והיה ביד הצורה צורות מקל או צפור או כדור או

ועצמותיה וקרניה ושלפיה ועורה
הכל אסור בהנאה. לפיכך אם היה
בעור סימן שידע בו שזה העור
תקרובת עבודת כו"ם הוא כגון
שהיו עושים שקורעים קרע עגול
כנגד הלב ומוציאין הלב הרי כל
אותן העורות שהן כך אסורין בהנאה
וכן כל כיצא בזה:

ד מה בין עכו"ם של עכו"ם
לעכו"ם של ישראל. עכו"ם של עכו"ם
אסורה בהנאה מיד שנאמר פסלי
אלהיהם תשרפון באש משפסלו
נעשה לו אלוה. ושל ישראל אינה
אסורה בהנאה עד שתעבד שנאמר
ושם בסתר עד שיעשה לה דברים
שבסתר שהן עבודתה. ומשמשי
עכו"ם בין של עכו"ם בין של ישראל
אינן אסורין עד שישתמשו בהן
לעבודת כוכבים:

ה העושה עכו"ם לאחרים אף
על פי שהוא לוקה שכרו מותר
ואפילו עשאה לעכו"ם שהיה

hoofs and hide, of all and any
no enjoyment shall be derived.
Therefore, if there be a mark
in the hide by which it is known
that such hide is of a sacrifice
to idolatry, for instance, they
used to make a round cut op-
posite the heart in order to get
the heart out, it is evident that
all hides which are so cut are
forbidden property to enjoy
aught thereof, and so are all
the like of this.³

4. Wherein is the difference
between an idol that belongs to
an idolator and an idol that
belongs to an Israelite? The
idol of an idolater is forbidden
property to enjoy aught thereof
the moment it becomes an
idol; it is said: "The graven
images of their gods shall ye
burn with fire" (Ibid. 7.25),
the moment they became
graven images it became a god
to the idolater; but that of the
Israelite does not become for-

bidden property until it is worshiped, as it is said: "And set-
teth up in secret" (Ibid. 27.15), until matters of secrecy will be
done to it, which are its form of worship. But everything used
in the service of idolatry, whether it belong to an idolator
or to an Israelite, does not become forbidden property until
they will be used during services to idolatry.⁴

5. One who makes idols for others, though he is striped,
may enjoy his wages, even if he made it for an idolater, which

³Abodah Zarah, 34a; Ibid. 29b. C.

⁴Ibid. 51-52a. C.

that is made for its sake, even a particle thereof renders everything it is mingled with and its identity lost therein forbidden property. For example? An idol which was mixed up with figures of beauty, even one in many thousands, all of it must be cast in the Dead Sea. Likewise if a cup of idolatry was mixed up with many other cups, or a piece of idolatrous meat in many pieces of other meat must be cast in the Dead Sea. Likewise if a heart-cut hide was mixed up with many other hides, all become forbidden property. If one did transgress and sold idolatry, or an article used in its service, or that which is made for its sake, even the proceeds thereof is forbidden property and a particle thereof renders all other things wherewith it is mixed up forbidden property, for it is as idolatry itself, even as it is said: "Nor take it unto thee, lest thou be desolate as itself" (Deut. 7.25)⁹; herefrom you deduct that everything you take in from idolatry from the things which are for its service, and from that which it is made for its use is like unto itself.¹⁰

10. The ashes of an idol or Asherah which was burned is forbidden property. A glowing ember of a burning idol is forbidden property, but the flame is permissive because it

החקרובת שלה אוסרים בכל שהן. כיצד עכו"ם שנתערבה בצורות של נוי אפילו אחת בכמה אלפים יוליך הכל לים המלח. וכן אם נתערב כוס של עכו"ם בכמה כוסות או חתיכה מן הברש (שנתערבה) בכמה חתיכות יוליך הכל לים המלח. וכן עוד לבוב שנתערב בכמה עורות הכל אסור בהנאה. עבר ומכר עכו"ם או אחד ממשמשיה או תקרובת שלה הרי הדמים אסורין בהנאה ואוסרין בכל שהן כעבודת כוכבים שנאמר והיית חרם כמוהו כל מה שאתה מביא מעבודת כוכבים ומכל משמשיה ותקרובתה הרי היא כמוה: י עכו"ם או אשרה שנושרפה אפרה אסור בהנאה. וגחלת של עכו"ם אסורה והשלהבת מותרת

⁹The English translation of the Hebrew word "Harem", both in the King James version and the 1917 edition of the Jewish Publication Society is wrong; Harem means a snare, as well as desolate, devout, isolated etc., but it never can mean "be ensnared" or "be snared". Neither does the Hebrew word "Komohu" mean either "therein" or "thereby". G.

¹⁰Abodah Zarah, 74b; Kiddushin, 58a. C.

סייף או עטרה וטבעת חזקתו שהוא
לעכו"ם ואסור בהנאה. ואם לאו
הרי הוא בחזקת לנוי ומותר:

ז צלמיעכו"ם הנמצאים מושלכים
בשוקים או בתוך הגרוטאות הרי
אלו מותרין ואין צריך לומר שברי
צלמיהן אבל המוציא יד מצורת
כוכב או מזל או רגלה או אבר
מאיבריה מושלך הרי זה אסור
בהנאה הואיל וידע בודאי שזה
האבר מן צורת עכו"ם הנעבדת הרי
הוא באיסורה עד שיודע לו שהעכו"ם
עובדיה בטלזה:

ח המוצא כלים ועליהן צורת
חמה ולבנה ודרקון. אם היו כלי
כסף וזהב או בגדי שני או שהיו
חקוקים על הנזמים ועל הטבעות
הרי אלו אסורין. ועל שאר הכלים
מותרין מפני שחזקתן לנוי. וכן שאר
הצורות הנמצאות על כל הכלים
חזקתן לנוי ומותרין:

ט עכו"ם ומשמשיה וכל

ring the presumption is that
it was dedicated to idolatry
and is forbidden property, if
none of these be there the
presumption thereof is that it
was for beauty's sake only and
is permissive property.⁶

7. Cast-away images of idol-
atry found on the streets, or
among cast-off articles, are
permissive property, needless
to mention broken images; but
if one finds a cast-away hand
of a star or planet, or its foot
or one of its limbs it is forbid-
den property, because he has
certain knowledge that such
member is from an idolatrous
figure which is worshiped and,
therefore, remains in its for-
bidden status until he find out
that idolatrous worshipers
made it impotent.⁷

8. One who finds vestments
with engravings of the sun and
the moon and dragons thereon,
if they be of silver, or gold,

or tapestry, or if such were engraved upon nose-bands or
rings they are forbidden property; but on all other kind
of vestments it is permissive property as the presumption
is that it is for beauty's sake. Likewise are all other images
which are found on all kinds of vestments under the pres-
umption of being there for beauty's sake, and it is per-
missive property.⁸

9. Idolatry, everything used in its service, and everything

⁶Kiddushin, 17a; Abodah Zarah, 40-41a. C. G.

⁷Ibid. C.

⁸Ibid. 42a. G.

the major group of sixty.¹² But if the sixty fell into a group of other rings all are forbidden property.¹³

11. An Asherah, whether it was an object of worship itself, or whether there was an idol beneath it, the shadow of the full height of its stem is forbidden ground to sit under; but it is permitted to sit beneath the shadow of its branches and leaves. If one can avoid it by another road he is forbidden to pass beneath it, if there be no other road he should pass beneath it running.¹⁴

12. Birds in a nest which are no longer in need of their mother are permissive property; but birds and eggs which need their mother¹⁵ are forbidden property, seeing that

ברוב היא. נפלו הששים לטבעות אחרות כולן אסורות:

יא האשרה בין שהיתה נעבדת בין שהיתה עכ"ם מונחת תחתיה אסור לישב בצל קומתה. ומותר לישב בצל השריגים והעלים שלה. ואם יש לו דרך אחרת אסור לו לעבור תחתיה. ואם אין שם דרך אחרת עובר תחתיה כשהוא רץ: יב אפרוחים שקננו בה ואין צריכין לאמן מותרין. *והאפרוחים והביצים שצריכין לאמן אסורין

RABD'S CRITICISM

is not according to law, for it is the opinion of an individual, Rabbi Eliezer, against many who differ on it. As for saying 'the forbidden one is in the major group', it is also not so, as Samuel and Rab Judah differ on it with Rab, who maintains that the law is such". The law is always as Rab maintains in so far as forbidden things are concerned. Maimonides follows Rabbi Simeon because Rab follows him. C.G.

¹²"But the birds and eggs etc. He should have said: 'Because they are as if the Asherah raised them'". Maimonides discards that opinion, for, it could be said that the Asherah raised them, why should they be permitted when they no longer need their mother? C.G.

¹³Temurah, 34b; Moed Katan, 39a; Zebahim 74a-b; Abodah Zarah, 49a. C. G.

¹⁴Abodah Zarah, 48a-b. C.

השנת הראב"ד

דיחידאה היא דכרבי אליעזר איתא ורצנן פליגי עלה. והא דאמרינן אסורא צרנא איתא נמי ליתא דשמואל ורצ יהודה פליגי אדרצ דסנירא ליה הכי:

*והאפרוחים והצינים שצריכין לאמן אסורין שהרי האשרה כמו צסיס להן: ח"א היה לו לומר מפני שהן כגדולי האשרה:

מפני שאין בה ממש. ספק עכו"ם
 אסור ספק ספיקה מותר. כיצד כוס
 של עכו"ם שנפל באוצר מלא כוסות
 כולן אסורות מפני שעכו"ם וכל
 משמשה אוסרין בכל שהן. פירש
 כוס אחד מן התערובות ונפל לכוסות
 שנים הרי אלו מותרין. *טבעת של
 עכו"ם שנתערבה בכמה טבעות
 ונפלו שנים מהן לים הגדול הותרו
 כולן שאני אומר אותה הטבעת
 היתה בכלל השנים. נתערבה במאה
 ונתחלקו ארבעים למקום אחד
 וששים למקום אחר ונפלו הארבעים
 כולן לטבעות אחרות כלן מותרות
 שאני אומר אותה הטבעת האסורה

has no substance. Doubtful idolatry is forbidden property; a doubt contingent upon another doubt is permissive. For example? An idolatrous cup that fell in a receptacle full of cups all are forbidden property, because idolatry and the things made for its service, even a particle thereof disqualify all. If one cup from all with which the idolatrous cups was mixed up became separated and fell among two other cups all are permissive property. If a ring belonging to idolatry¹¹ became mixed up with many other rings, and then two of the lot fell overboard into the ocean,

all the remaining are permissive property, for it can be said that the ring belonging to idolatry was one of the two which fell overboard. If it became mixed up with a hundred other rings, which were subsequently separated into two groups, forty in one place and sixty in another place, and the group of forty fell among a lot of other rings, all are permissive property, for it can be said that the forbidden ring is in

השגת הראב"ד

* טענת של וכו': א"א לפי הסוגיא
 השנויה צנחנים צנעין שנתערב עוד
 מלותן ג' לשנים אחרים ולותן האחרונים
 מותרין שהם נקראים ספק ספיקא:

* שאני אומר לותה הטענת האסורה
 צרוץ היא. א"א כל זו הסוגיא אינו כהלכה

RABD'S CRITICISM

¹¹"If a ring belonging to idolatry etc. According to the version in Zebahim (74b) it is necessary that of those three one was mixed up again with other two, when the last ones become permissive property, as they come under the rule of "doubt contingent upon another doubt".

Maimonides does not require another mix-up in order to make it a doubt contingent upon another doubt. The first doubt was before the two fell overboard and the second doubt exists on any of the remaining. C.

¹²"For it can be said that the forbidden ring etc. This entire version

forbidden thing and a permissive thing contribute jointly to a cause it is permissive everywhere. Therefore, if a field was fertilized with fertilizer which belonged to idolatry, it is permitted to be seeded; or if a cow was fattened with lentiles which belonged to idolatry it may be eaten, and so like thereto.¹⁹

15. Meat, or wine, or fruit which one prepared to be offered to idolatry, do not become forbidden property, although he had already delivered it to the house of idolatry, not until he should offer it to the presence thereof. When he did offer it to the presence thereof, it becomes a thing made for the sacrifice thereto, and even though he take it out again, it is forbidden property forever. Moreover, everything which is found in a house of idolatry, even salt and water is forbidden property by the Torah, and whosoever partakes a particle thereof is lashed.²⁰

16. One who finds a garment or a vessel, or coin upon the head of an idol, if he finds it deposited in a shameful manner it is permissive property, but if he finds it deposited in an honorable manner it is forbidden property. For example? He found a bag hung about its neck, a folded garment lying upon its head, or a vessel leaning upon its head, that is permitted property, because it is there in a

¹⁹Ibid. 49b. C. G.²⁰Ibid. 29b. C.

וכל שדבר אסור ודבר מותר גורמין לו הרי זה מותר בכל מקום. לפיכך שדה שזבלה בזבל עבודת כוכבים מותר לזרוע אותה. ופרה שפטמה בכרשיני עבודת כוכבים תיאכל וכן כל כיוצא בזה:

טן בשר או יין או פירות שהכניסם להקריבם לעבודת כוכבים לא נאסרו בהנאה אף על פי שהכניסום לבית עבודת כוכבים עד שיקריבום לפניה. הקריבום לפניה נעשו תקרובת ואף על פי שחזרו והוציאום הרי אלו אסורין לעולם. וכל הנמצא בבית עבודת כוכבים אפילו מים ומלה אסור בהנאה מן התורה. והאוכל ממנו כל שהוא לוקה:

טן המוצא כסות וכלים ומעות בראש עכו"ם. אם מצאן דרך בזיון הרי אלו מותרין ואם מצאן דרך כבוד הרי אלו אסורין. כיצד מצא כים תלוי בצוארו. כסות מקופלת ומונחת על ראשו. כלי כפוי על ראשו הרי זה מותר מפני שהוא דרך

שהרי האשרה כמו בסיס לחן. *והקן
עצמה שבראשה מותר מפני שהעוף
מביא עציו ממקום אחר:

יגטל ממנה עצים אסורים
בהנאה. הסיק בהן את התנור יוצן
ואחר כך יסיק בעצים אחרים של
היתר ויאפה בו. אפה בו את הפת
ולא צננו הפת אסורה בהנאה.
נתערבה באחרות יולך דמי אותה
הפת לים המלח כדי שלא יהנה בה
ושאר הככרות מותרין:

יד גטל ממנה כרכר וארג בו
את הבגד אסור בהנאה. נתערב
בבגדים אחרים יולך דמי אותו
הבגד לים המלח ושאר כל הבגדים
מותרין. ומותר לטע תחתיה ירקות
בין בימות החמה שהן צריכין לצל.
בין בימות הגשמים מפני שצל האשרה
שהוא אסור עם הקרקע שאינה
נאסרת גורמין לירקות אלו לצמוח

the Asherah is the basis of
their existence. The nest itself
on its top¹⁶ is permissive, be-
cause the bird brings his build-
ing material from another
place.¹⁷

13. If one took wood thereof,
it is forbidden property; if he
heated the hearth with it, it
shall be cooled off and there-
after heated with other wood,
when he may bake therein.
If he did not cool it off and
baked bread therein, the bread
is forbidden property. If it
be mixed up with other bread,
he should cast the price of that
bread in the Dead Sea and the
other loaves are permissive
property.¹⁸

14. If he made a shuttlecock
thereof and wove a garment
therewith, that garment is for-
bidden property; if it be mixed

up with other garments he shall cast the price of that
garment into the Dead Sea and the rest of the garments
are permissive property. It is permitted to plant vegetables
beneath its shadow, whether it be in summer when the
shadow is essential to it or in the rainy season, because the
shadow of the Asherah, which is forbidden premises and the
ground which does not become forbidden property, both cause
such vegetables to sprout, and, it is a rule that whenever a

השגת הראב"ד

* והקן עצמה שבראשה מותר מפני שהעוף
מביא עציו ממקום אחר: א"ל דוקא
שהגבול ממקום אחר:

RABD'S CRITICISM

¹⁶"The nest itself etc. Only if he
did bring from another place." Maim-
onides speaks as the nature of things
generally are, and as a rule the bird

brings building material from elsewhere. C. G.

¹⁷Me'ilah, 14a; Abodah Zarah, 42. C.G.

¹⁸Abodah Zarah, 49a. C.

this one which stands at the pool and everybody micturating before it. However, if its mode of service was such, it is forbidden to enter therein²³

19. If one slaughtered an animal with a knife used for idolatry, such animal is permissive property, because he inflicts a damage, If it was a dangerously sick cattle, it is forbidden property, because he repairs a possible loss therewith, and the repair is enjoyed from an instrument dedicated to the service of idolatry. It is likewise forbidden to cut meat therewith, because he repairs something; but if he cuts it in a manner to cause a loss, or as if destroying it, it is permitted.²⁴

CHAPTER VIII

I. All that which can not be seized by the hand of man, and man made it not, although it is being worshiped, is permissive property. Therefore, idolaters who worship mountains, hills, trees originally planted

for fruit-production, public springs, or cattle, all such are permissive property, and the fruit worshiped at the place of its growth, and such cattle may be eaten; needless to say that a cattle designated to idolatry may be eaten, regardless of whether it was designated to be worshiped or sacrificed, for such is permissive property. Whenceonward is it

עומדת על הביב והכל משתינין בפניה. ואם היתה דרך עבודתה בכך אסור ליכנס בו:

יט סכין של עכו"ם ששחט בה הרי זה מותר מפני שהוא מקלקל. ואם היתה בהמה מסוכנת הרי זו אסורה מפני שהוא מתקן והרי זה התיקון מהנאת משמשי עכו"ם. וכן אסור לחתוך בה בשר מפני שהוא מתקן ואם חתך דרך הפסד והשחתה מותר:

פרק שמיני

א כל שאין בו תפיסת יד אדם ולא עשהו אדם אף על פי שנעבד הרי זה מותר בהנאה. לפיכך עכו"ם העובדים את ההרים ואת הגבעות ואת האילנות הנטועין מתחלתן לפירות ואת המעיינות הנובעין לרבים ואת הבהמה הרי אלו מותרין בהנאה ומותר לאכול אותן הפירות שנעבדו במקום גדילתן ואותה הבהמה. ואין צריך לומר הבהמה שהוקצת לעכו"ם שהיא מותרת באכילה בין שהקצוה לעובדה בין שהקצוה להקריבה הרי זו מותרת.

²³Ibid. 44a. C.

²⁴Hullin, 8a. C.

בויון וכן כל כיוצא בזה. מצא בראשו דבר שכיוצא בו קרב לגבי המזבח הרי זה אסור. במה דברים אמורים בזמן שמצאן חוץ למקום עבודתו אבל אם מצאו בפנים בין דרך כבוד בין דרך בויון בין דבר הראוי למזבח בין דבר שאינו ראוי כל הנמצא בפנים אסור אפי' מים ומלח. ופעור ומרקולים כל הנמצא עמהן בין בפנים בין בחוץ אסור בהנאה. וכן אבני מרקולים אבן הנראית שהיא עמו אסור בהנאה:

יין עכ"ם שהיה לה מרחץ או גינה נהנים בהם שלא בטובה ואין נהנים בהם בטובה. היה לה ולאחרים נהנין בהן אפילו בטובת כהניה ובלבד שלא יתן שכר:

יין מרחץ שיש בה עכ"ם מותר לרחוץ בה מפני שהיא נעשית שם לגוי ולא לעבדה שנאמר אלהיהם בזמן שנוהגים בה מנהג אלהות ולא בזמן שמבזין אותן כגון זו שהיא

shameful manner; and so it is with all like thereto. If he found aught the like of which is used as sacrifice on the altar of the Temple, it is forbidden property. Whereat are these words directed? At things found without the place of its worship, but if he found it within, whether it be in an honorable manner or whether it be in a shameful manner, whether it be a thing fit for the altar or whether it be a thing unfit—all that which is found within is forbidden property, even water and salt. As for Peor and Mercury, all that which is found with them, whether within or without is forbidden property. So are the stones of Mercury, even a stone apparently belonging thereto, is forbidden property.²¹

17. If a house of idolatry owned a plunge or park it may be enjoyed if its priests derive

no favor therefrom, but it should not be enjoyed if its priests do derive a favor therefrom; if it owned it jointly with others, it may be enjoyed even if its priests do derive a favor therefrom, save only nothing should be paid for it.²²

18. If there be an idol in a bath-house, it is permitted to bathe therein, because it was placed there for beauty's sake and not for worship, even as it is said: "Their gods" (Deut. 7. 16), when they conduct themselves toward them after the custom of godliness and when they shame it, for instance,

²¹Ibid. 51b. C.

²²Ibid. C.

2. Water carried out of a stream by a wave,³ if one bows down to it, he does not make it forbidden property; if he take out the water by his hand and bows down to it, he does make it forbidden property. Stones of a mountain which became loosened and one worshipped them at their original place, are permissive property, as there was no seizure of man's hand on them.⁴

3. If an Israelite placed a brick erect to bow down to it but did not bow down to it, and then came an idolater and did bow down to it, he made it forbidden property, as placing it erect is an overt act. Likewise if he place an egg erect and an idolator came and bowed down to it, he made it forbidden property. If he cut a pumpkin, or its like, and bowed down to it, he made it forbidden property. If he bowed down to one half of a pumpkin⁵ and the other half

ב *מים שעקרן הגל והשתחוה להן לא אסרן. נטלן בידו והשתחוה להן אסרן. אבני הר שנדלדלו ועבדן במקומם מותרות שהרי אין בהן תפיסת יד אדם:

ג ישראל שוקף לבינה להשתחות לה ולא השתחוה לה ובא עכו"ם והשתחוה לה אסרה בהנאה שוקפתה מעשה. וכן אם זקף ביצה ובא עכו"ם והשתחוה לה אסרה. חתך דלעת וכיוצא בה והשתחוה לה אסרה. *השתחוה לחצי דלעת

RABD'S CRITICISM

"Water carried out of a stream etc. If it belong to others it does not become forbidden, but if it be of individual ownership, though the wave carried it out, it is forbidden. The matter depends upon the controversy of the disciples of Rabbi Hiya and Rabbi Johanan, and because of the doubt as to the opinion thereon of the Rabbi Hiya's disciple the decision is to make it forbidden." Possibly Maimonides had the decision of the disciples of Rabbi Hiya, who made it permissive, and their contention

השגת הראב"ד
*מים שעקרן הגל והשתחוה להן לא אסרן נטלן בידו והשתחוה להן אסרן: א"ל ואם מים של רבים הם אינן נאסרים ואם של יחיד הן אף על גב שעקרן הגל אסורים ונפלו תא דבני ר' חייא ורבי יוחנן היא ולא ידעין בני רבי חייא מאי סבירא להו וספיקא לחומרא:

*השתחוה לחצי דלעת וכו' אסור ומספק שזאז זה החצי כמו יד לחצי הנעבד: א"ל לא אמרו זה ה"ד אלא לענין טומאת עכו"ם בלבד אבל לענין אסור לא אמרו שאין אסור משום יד:

prevails against Rabbi Johanan. C.G.
"If he bowed down to one half of a pumpkin etc. It was not said "This base" (Hullin 128b) save concerning contamination of idolatry, but it was not said concerning the making of it forbidden property, as it does not become forbidden property on account of a base." This is only a

⁴Ibid. 46b. C.

במה דברים אמורים שאין הבהמה נאסרת בשלא עשה בה מעשה לשם עכ"ם אבל עשה בה מעשה כל שהוא אסרה. כיצד כגון ששחט בה סימן לעכ"ם. עשאה חליפין לעכ"ם אסרה. וכן חליפי חליפין. מפני שנעשים דמי עכ"ם. *במה דברים אמורים בבהמת עצמו אבל אם שחט בהמת חבירו לעכ"ם או החליפה לא נאסרה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה. חפר בה בורות שיחין ומערות לשם עכ"ם אסרה:

said that a cattle does not become forbidden property? Prior to any act done to it in the name of idolatry; but after the least act was done to it, it becomes forbidden thereby. For example? If he severed one of its carotides in the name of idolatry. If he made barter therewith to use the proceeds thereof for idolatry, he made it forbidden property, and so is also the proceeds out of that barter, because it becomes the capital of idolatry. Whereat are these words directed? At his own cattle¹; but if he slaughtered his

neighbor's cattle to idolatry, or exchanged it, it does not become forbidden property, because no man can make forbidden property out of something which is not his. One who bows down to ownerless land, does not make it forbidden property; if he dug therein wells, pits, or caves to the worship of idolatry, it does become forbidden property.²

השגת הראב"ד

* כמה דברים אמורים בבהמות עכ"ם אלא שחט וכו': ח"א אינו כן אלא אדם אוסר דבר שאינו שלו על ידי מעשה כדרכו הוגל וזהו קיימא לן שזמעתא זעכו"ם או זישראל מומר אכל זישראל אחר אמרינן לזמוריה קא מכוין:

RABD'S CRITICISM

¹"At his own cattle etc. This is not so, for a man does make forbidden property out of something which is not his when he commits an overt act to it, even as R. Hunah maintains (Hullin 41a), and so is this tradition established in Tract. Abodah Zarah

(54b) according to law. Nevertheless, this applies only to an idolater, or to a converted Israelite, for, of any Israelite it can be said said that he intends only to tease him". Maimonides contends that the law is not decided in favor of R. Hunah's opinion; for in Hullin (54a) it is said that R. Nahman, R. Amram and R. Isaac contend that "no man can make forbidden property out of something which is not his. C.G.

²Abodah Zarah, 45b; Ibid. 54a; Ibid. 40-41a; Ibid. 59a. C. G.

4. A tree, beneath which an idol is erected, as long as it is beneath it, it is forbidden property; if it be removed from beneath it it becomes permissive property, because it is not the tree itself which is worshipped. A house which was originally built by idolaters for the sake of worshiping it, and similarly if a built house is worshipped, it is forbidden property. If a built house was plastered and decorated anew and dedicated to the name of idolatry, all that which was added to it for its renovation may be removed, and the material thereof is forbidden property because it was made for the purpose of worship, but the rest of the house is permissive property. If one brings an idol into a house, as long as it is there, the house is forbidden property; if he removed it the house becomes permissive property. Likewise is a stone,

originally hewn to worship it, forbidden property. If the stone was hewn, and thereafter it was tattooed and painted for worship, even if the tattooing and decorating were done on the body of the stone itself, the renovation may be removed, and that is forbidden property as it was made for the sake of worship, but the rest of the stone is permissive property.⁷

5. A stone whereupon an idol was placed, as long as it remains upon it, it is forbidden property; if the stone was removed from thereunder, it becomes permitted property.

⁷Ibid 48a; Ibid. 77a-b. C.

ד אילן שמעמידין תחתיו עכו"ם כל זמן שהיא תחתיו אסור בהנאה נטלה מתחתיו הרי זה מותר מפני שאין האילן עצמו הוא הנעבד. בית שבנאו העכו"ם מתחלה שיהא הבית עצמו נעבד וכן המשתחוה לבית בנוי הרי זה אסור בהנאה. היה בנוי וסיירו וכיירו לשם עכו"ם עד שנתחדש נוטל מה שחידש והחידוש אסור בהנאה מפני שעשאוהו לעובדו ושאר הבית מותר. הכניס עכו"ם לתוך הבית כל זמן שהיא שם הבית אסור בהנאה הוציאה הותר הבית. וכן אבן שחצבה מתחילה לעובדה אסורה בהנאה. היתה חצובה וציירה וכיירה שתעבד אפילו צייר וכייר בגוף האבן ואין צריך לומר אם כייר עליה נוטל מה שחידש והוא אסור בהנאה הואיל ונעשה שיעבד ושאר האבן מותר:

ה אבן שהעמיד עליה עכו"ם הרי זו אסורה כל זמן שהיא עליה. סלקה האבן מותרת. מי שהיה ביתו סמוך

וחצי האחר מעורה בו הרי זה אסור מספק שמא זה החצי כמו יד לחצי הנעבד. אילן שנמטעו מתחלה שיהיה נעבד אסור בהנאה וזו היא אשרה האמורה בתורה. היה אילן נטוע וגדעו ופסלו לשם עכו"ם אפילו הבריך והרכיב בגופו של אילן והוציא שריגים כורת את השריגים והם אסורים בהנאה ושאר האילן מותר. וכן המשתחוה לאילן אף על פי שלא נאסר גופו כל השריגים והעלים והלולבין והפירות שיוציא כל זמן שהוא נעבד הרי אלו אסורין בהנאה. אילן שהיו העכו"ם משמרין את פירותיו ואומרים שהם מוכנים לעשות שכר לבית עכו"ם פלוני ועושין מהן שכר ושותים אותו ביום חגם הרי זה האילן אסור בהנאה מפני שסתמו שהוא אשרה ולפיכך עושין בפירותיו כך שזו היא חוקה של אשרה:

long as it is worshiped are forbidden property. A tree, the fruit of which was guarded by idolaters, saying that they are preparing to make thereof strong drink for a given house of idolatry, and they do make strong drink thereof and drink it on their holiday, is forbidden property, because it is plain that it is an Asherah, for they therefore treat its fruit in such manner, as that is the method of the Asherah.⁶

RABD'S CRITICISM

matter of interpreting the text of the Talmud (Ibid.), as it makes no mention as to what the disqualification of the other half of the pumpkin refers, and Rashi (Solomon Izhaki) gives two interpretations. Maimon-

ides was justified in selecting the major, as contamination of idolatry is among the enactments of the Post-Biblical era. See Mishnah Torah, Book Ten, V. 6, 1. C.G.

⁶Hullin, 128b; Abodah Zarah, 48a; Ibid. 47a-b. C.G.

8. An idol, the owner whereof was an idolater, which was nullified by him before it came into possession of an Israelite, even such is permitted property; for, it is said: "The graven images of *their gods* shall ye burn with fire" (Ibid.); such shall be done when they reach our hands as they follow the custom of *godliness* toward them; but if they were nullified by them they are permitted property.¹¹

9. An idol, the owner whereof is an Israelite, can never be nullified, even when an idolater had a partnership therein will his nullification be of no aid, but it remains forbidden property forever, and must be hidden. Likewise an idol, the owner whereof was an idolater, which came into the hand of an Israelite, after which the idolater nullified it, his nullification is of no aid but it remains forbidden property forever. An Israelite can not nullify idols, even with the consent of an idolater. An infant, or insane idolater can not nullify idols. An idolater, who nullified an idol, whether it was his own or the property of another idolater, under duress, though it be an Israelite who forced him thereto, the nullification stands, provided, however, that the idolater who nullified be himself a worshiper of idols, for the nullification of him who does not worship idols himself is no nullification. One who nullifies an idol its paraphernalia, too, is nullified;

ח עכו"ם של עכו"ם שבטלה קודם שתבוא לידי ישראל הרי זו מותרת בהנאה שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש כשבאו לידינו והן נוהגין בהם אלהות אבל אם בטלום הרי אלו מותרין:

ט עכו"ם של ישראל אינה בטלה לעולם אפי' היה לעכו"ם בהשותפות אין ביטולו מועיל כלום אלא אסורה בהנאה לעולם וטעונה גזירה. וכן עכו"ם של עכו"ם שבאת ליד ישראל ואחר כך בטלה העכו"ם אין ביטולו מועיל כלום אלא אסורה בהנאה לעולם. ואין ישראל מבטל עכו"ם ואפילו ברשות העכו"ם. עכו"ם קטן או שוטה אינו מבטל עכו"ם. ועכו"ם שבטל עכו"ם בין שלו בין של עכו"ם אחרים בעלכרחו אע"פ שאנסו ישראל על כך הריזו בטילה. ובלבד שיהא העכו"ם המבטל עובד עכו"ם. אבל מי שאינו עובד עכו"ם אין ביטולו ביטול. המבטל עכו"ם ביטל

¹¹Ibid. 52a C.

לעכו"ם ונפל אסור לבנותו. כיצד יעשה כונס לתוך שלו ובונה ואותו הריוח ממלאהו קוצים או צואה. כדי שלא ירחיב לבית עכו"ם. היה הכותל שלו ושל עכו"ם ידון מחצה למחצה מחצה שלו מותר בהנאה ושל עכו"ם הכל אסור בהנאה. אבניו עציו ועפרו הכל אסור בהנאה: ו כיצד מאבד עכו"ם ושאר דברים האסורים בגללה כגון משמשיה ותקרובת שלה שוחק וזורה לרוח או שורף ומטיל לים המלח: ז דבר שאין בו תפיסת יד אדם שנעבד כגון הרים ובהמה ואילן אף על פי שהנעבד עצמו מותר בהנאה ציפוי ואסור בהנאה והנהגה בכל שהוא מהן לוקה שנאמר לא תחמוד כסף זהב עליהם. וכל צפוי עכו"ם הרי הן בכלל משמשיה:

If a house near a house of idolatry fell in, its owner, is forbidden to reconstruct it. What can he do to save his property? He moves on his own line and builds his house, and the space between he either fills in with thistles or makes a lavatory thereon, so as not to yield space to a house of idolatry. If the wall was of joint ownership the law of half and half should be applicable thereto, his half is permitted property and that of the idolatry is forbidden property, including everything, even its stones, wood, sand and all accessories thereof is forbidden property.⁸

6. How is one to destroy idolatry and all other property forbidden on its account, such

as things made for its service or for offerings thereto? He either pulverizes it and strews it to the wind, or burns it and casts the ashes into the Dead Sea.⁹

7. Something which no human hand can seize that was worshiped, for instance mountains, cattle, or tree, although the object itself is permitted property, the decoration thereof is forbidden property, and whosoever enjoys aught thereof is striped; for it is said: "Thou shalt not covet the silver or gold that is on them" (Deut. 7.25). And, all decorations of idolatry are included among the things made for its service.¹⁰

⁸Ibid. C.

⁹Ibid. 43a-b; See Pesahim, 28a. C.

¹⁰Ibid. 45a. C.

and every joint needs nullification, but if he can not replace,¹⁴ as soon as one of its joints was nullified all fragments were nullified.¹⁵

12. An altar of idolatry which was damaged, continues to be forbidden property until most of it will be demolished by the hand of an idolator; if a pedestal was damaged it becomes permitted property. What is a pedestal and what is an altar? A pedestal is made of one stone, and an altar of many stones. How are Mercury stones nullified? As soon as they were used as material in a building, or plastered roads with them, or other like utilization, they become permitted property. How is an Asherah nullified? If he lops off a leaf or casts away a twig, or takes cane or rod therefrom, or if he pruned it when it had no need for it, such do nullify it.

RABD'S CRITICISM

¹⁴"But if he can not replace etc. This thing is not clear; for if that one needs nullification all of the fragments need nullification. But here is a subject concerning an idol constructed of joints, those joints were broken in two, and are like half members of a body; thus, if a non-artisan can not restore it it needs no nullification, but if the non-artisan

can restore it, it is not considered broken up and each and every particle thereof must be nullified." This subject is a basis for the controversy of Rabbi Simeon Ben Lakish and Rabbi Johanan, as well as of Rab and Samuel (Abodah Zarah, 41b; Ibid. 49b). Maimonides sustains Rabbi Johanan, C.G.

¹⁵Ibid. G.

יכול להחזיר צריך לבטל כל פרק ופרק מפרקיה ואם אינו יכול להחזיר כיון שבטל אבר אחד ממנה בטלו כל השברים:

יב מזבח עכו"ם שנפגם עדין הוא אסור בהנאה עד שינתן רובו ביד עכו"ם. ובימוס שנפגם מותר. אי זהו בימוס ואי זהו מזבח. בימוס אבן אחת מזבח אבנים הרבה. וכיצד מבטלין אבני מרקולים כיון שבנה מהם בנין או חיפה בהן את הדרכים וכיוצא באלו הריהן מותרים בהנאה. כיצד מבטלים את האשרה קרסם ממנה עלה או זרק ממנה יונק נטל ממנה מקל או שרביט או ששפאה שלא לצרכה הרי זו בטלה. שפאה

השגת הראב"ד

* ואם אינו יכול להחזיר כיון שנטל אבר אחד ממנה צטלו כל השברים: א"ל לא מחזורא הא מילתא שאם נריכה צטול כולן צריכין צטול אלא נעכו"ם של חליות והחליות הם שגרי שגרים כמו חלאי אינרים שאם לא היה הדיוט יכול להחזירה אינה נריכה צטול וכשהדיוט יכול להחזירה אינה כשצורה ולריך לנטל כל קיסם וקיסם:

משמשיה. ביטל משמשיה משמשיה
מותרים והיא אסורה בהנאה כמו
שהיתה עד שיבטלה. ותקרובת
עכו"ם אינה בטילה לעולם:

יכיצד מבטלה. קטעראשחוטמה
ראש אונה ראש אצבעה פחסה
בפניה אף על פי שלא חסרה או
שמכרה לצורף ישראל הרי זו
בטילה. אבל אם משכנה או מכרה
לעכו"ם או לישראל שאינו צורף או
שנפלה עליה מפולת ולא פינה.
גבוה לסטים ולא תבעוה. רקק
בפניה. השתין בפניה. גררה. זרק בה
את הצואה הרי זו אינה בטילה:

יא עכו"ם שהניחוה עובדיה
בשעת שלום מותרת בהנאה שהרי
בטלה. בשעת מלחמה אסורה
מפני שלא הניחוה אלא מפני
המלחמה. עכו"ם שנשברה מאיליה
שבריה אסורים בהנאה עד שיבטלה.
לפיכך המוצא שברי עכו"ם הרי
אלו אסורין בהנאה שמא לא בטלה
העכו"ם ואם היתה של פרקים והדיוט

but if he nullifies its paraphernalia, they are permitted property but the idol itself is forbidden property as theretofore until he will nullify it. That which was designated as offering to idolatry can never be nullified.¹²

10. How does the idolater nullify it? If he cut off the tip of its nose, the tip of its ear, the first joint of its finger, or if he squeezed in its face though he diminished it not, or if he sold it to a goldsmith who is an Israelite, such are acts of nullification. But if he pawned it, or sold it to an idolater, or to an Israelite who is not a goldsmith, or if debris fell upon it and he did not clean it, or if robbers stole it and he made no effort to recover it; if he expectorated before it, or micturated before it; dragged it, or cast feces at it, such are not acts of nullification.¹³

11. An idol whose worshipers abandoned it at a time of peace is permitted property, for it is evident that they nullified it; but in war time it is forbidden property, because they did not abandon it save on account of the war. An idol which was broken of itself, its fragments are forbidden property until it will be nullified. Therefore, whosoever finds fragments of idols must know that they are forbidden property, lest the idolator did not nullify it. If the fragments consisted of joints and a non-artisan can restore them, each

¹²Ibid. 53a; Ibid. 52b; Ibid. 43a; Ibid. 64b; Ibid. 50a. C. ¹³Ibid. 53a. C.

profess idolatry nor worship it. Likewise, if a Samaritan, on his holiday, sent a present to an Israelite, he should not accept it from him; if he fears enmity, he may take it, if the Samaritan is present, but he should not enjoy it until he will be informed that this Samaritan does not worship idolatry, nor profess it.²

3. If the holiday of a particular group of idolaters lasted many days, even three, or four or ten days, all such days are to be considered as one day, and thereon and on the three days preceding it dealing with the idolaters is forbidden.³

4. The day on which idolaters congregate to appoint a king, and they offer sacrifices and give praise to their gods, is holy time to them, and is, like the rest of their holi-

מודה בעכו"ם ואינו עובדה. וכן כותי ששלח דורון לישראל ביום חגו לא יקבלנו ממנו. ואם חשש לאיבה נוטלו בפניו ואינו נהנה בו עד שיודע לו שזה הכותי אינו עובד עכו"ם ואינו מודה בה:

ג היה אידן של אותן עכו"ם ימים הרבה שלשה או ארבעה או עשרה כל אותן הימים כיום אחד הן וכולן אסורין עם שלשה ימים לפניהן:

ד יום שמתכנסין בו עכו"ם להעמיד להן מלך ומקריבין ומקלסים לאלהיהם יום חנם הוא

²Ibid. 65a. C.

³Ibid. 8a. C.

לצרכה היא אסורה ושפאיה מותרים.
ואם היתה של ישראל בין לצרכה
בין שלא לצרכה בין היא ובין שפאיה
אסורה לעולם שעכ"ם של ישראל
אין לה ביטול לעולם:

פרק תשיעי

א שלשה ימים לפני חגם של עכו"ם
עכו"ם אסור ליקח מהם ולמכור
להם דבר המתקיים. ללוות מהן
ולהלוותם ליפרע מהן ולפרוע להם
מלוה בשטר או על המשכון אבל
מלוה על פה נפרעין מהן מפני שהוא
כמציל מידם. ומותר למכור להן
דבר שאינו מתקיים כגון ירקות
ותבשיל עד יום חגם. במה דברים
אמורים בארץ ישראל אבל בשאר
ארצות אינו אסור אלא יום חגם
בלבד. עבר ונשא ונתן עמהם באותן
השלשה ימים הרי זה מותר בהנאה.
והנושא ונותן ביום חגם עמהן הרי זה
אסור בהנאה:

ב ואסור לשלוח דורון לכותי
ביום אידו אלא אם כן נודע לו שאינו

If he pruned it for its own sake,
it remains forbidden property
but its pruning is permitted
property. If it belong to an
Israelite, whether it was its
own sake or not for its own
sake, both it and its pruning
are forever forbidden property,
because no idol owned by an
Israelite can ever be nullified¹⁶.

CHAPTER IX

1. Three days before an
idolaters' holiday it is forbid-
den to either buy from or sell
to them any article which is
endurable; to either loan from
or lend to them; to receive
payment from or make pay-
ment to them on loans which
were either secured by note or
pledge; but a verbal loan may
be collected from them, be-
cause it is as if he saves it from
their clutches. It is permitted
to sell them perishable goods,
such as vegetables and cooked
food, till their holiday. Whereat
are these words spoken of?

In Eretz Yisrael, but in other lands it is not forbidden to do
all these save on their holiday itself. If one transgressed and
did all these transactions with them during the three forbid-
den days, the proceeds may be enjoyed; but he who deals with
them on their holiday the proceeds thereof is forbidden to enjoy.¹

2. One is forbidden to send a present to a Samaritan (Kuti)
on his holiday, unless it is known of him that he does not

¹⁶Ibid. 53b; 50a; 49b; 42a. C.

¹Ibid. 2a; 6b; 11b; 6b. C.

icular people it is forbidden to deal. After every demise when vestures are burned and incense offered it is indicative that there is idolatrous worship connected therewith. No holiday is forbidden time save in so far its worshipers are concerned. But those who participate in its joyousness, and eat and drink and observe it as a custom or in honor of the king, yet they themselves do not profess it, with such it is permitted to deal.⁵

5. Things which are of particular services to a particular kind of idolatry in a given territory are forever forbidden goods to be sold to such worshipers of such idolatry in such given territory. Things which are not of particular service to it, should be sold simply as merchandise. If the idolater mentions that he makes purchases of such things for idolatry, it is forbidden to sell it to him, unless it was rendered unfit to be offered to idolatry, because no favor should be offered to idolatry.⁶

6. If specified things were mixed together with non-specified, for instance pure frankincense with black frankincense, one may sell simply as merchandise, without fearing lest he separates the pure frankincense for idolatry; and so in every like thing.⁷

אסורין אותו היום. וכל מיתה ששורפין בה כלים ומקטרים קטורת בידוע שיש בה עכו"ם. אין יום החג אסור אלא לעובדיה בלבד. אבל אותם ששמחים בו ואוכלין ושותין ומשמדין אותו מפני מנהג או מפני כבוד המלך אבל הם אין מודין בו הרי אלו מותרין לשאת ולתת עמהן:

הדברים שהן מיוחדין למין ממני עכו"ם שבאותו מקום אסור למכור לעובדי אותה עכו"ם שבאותו המקום לעולם. ודברים שאין מיוחדין לה מוכרין אותם סתם. ואם פירש העכו"ם שהוא קונה אותם לעכו"ם אסור למכור לו אלא אם כן פסלו מלהקריבו לעכו"ם. לפי שאין מקריבין חסד לעבודת כוכבים:

והיו מעורבין דברים המיוחדין עם דברים שאין מיוחדין כגון לבונה זכה בכלל לבונה שחורה מוכר הכל סתם ואין חוששין שמא ילקט הזוכה לבדה לעכו"ם וכן כל כיוצא בזה:

⁵See Ibid. Mishnah and text of Gemara. G.

⁶Ibid. 13a; 44a. C.

⁷Ibid. G.

והרי הוא כשאר חגיהם * אבל עכו"ם
שעושה הוא חג לעצמו ומורה לכוכב
שלו ומקלסו ביום שגולד בו ויום
תגלחת זקנו או בלוריתו ויום שעלה
בו מן הים ושיצא מבית האסורים
ויום שעשה בו משתה לבנו וכיוצא
באלו אינו אסור אלא אותו היום
ואותו האיש בלבד. וכן יום שימות
להן בו מת ויעשרוהו חג אותם העושים

his son, or like festivals, only on that particular day and with the particular idolater is it forbidden to have any dealings. Likewise the funeral day on the demise of one of them they make a holiday, on that particular day, with those part-

השנת הראב"ד

* אבל עכו"ם שהוא עושה חג לעצמו
ומורה לכוכב שלו ומקלסו ביום שגולד
בו: ח"א לפי כוונת דגמרא יום הלידה
של מלך הרי הוא כשאר יום חגם ויש
להם פנים אבל יום תגלחת זקנו ובלוריתו
וכן כולן עד סוף זין של מלך זין של
הדיוט אינו אסור אלא אותו היום מלכד
אבל משועבדיו אינו אסורין אלא אם כן
עובדין אותו אפילו נקלנדא וסנטריא וכי
קתני אותו האיש למעוטי משועבדיו
ואכולהו קאי:

days, forbidden time to deal with them. But an individual idolater, who appoints a day as holy time to himself,⁴ and confesses to his star, and praises it on his birthday, or the day he shaves his beard or his queue, or the day he landed from an ocean trip, or when he is liberated from a dungeon, or the day he made a feast for

RABD'S CRITICISM

"But an individual idolater who appoints a day as holy time to himself etc. According to the text of the Gemara the king's birthday is considered as any other of their holidays, which have the features of such; but the day of shaving one's beard or queue and so all the rest herein enumerated, whether it be the king or subject, no other but that particular day is forbidden time. But the subjects are not banned unless they actually worship them, even if

it be on the Calenda (Pagan New Year) and Saturnalia (Pagan watch Night) holidays. As for the exception of "that particular man" in the text, it merely eliminates his subjects, and covers all the enumerated private holidays." Maimonides interpretes the text of the Mishnah (Abodah Zarah, 8a) this way: (a) General holidays; (2) private holidays (3) subjects. And, in this way he outlines the laws herein; the dependents of a layman are the same to him as the subjects of a king, which he mentions in the third category. The RABD's criticism, being based on the interpretation of the text of the Mishnah, by which his intention is to point out that the three days before a holiday is inapplicable as regards subjects, falls short of contradicting Maimonides. C.G.

9. A traveller is forbidden to pass through a city wherein there is an established house of idolatry. That is to say, when the road is the only one leading to that place; but if there is another road¹¹ and he merely chanced to take this one, he is permitted to enter it.¹²

10. It is forbidden to assist an idolater in building a shrine wherein the idol is kept; if he transgressed and did build, his wages is permitted property. But he may build the palace or courtyard where the shrine is without scruple.¹³

11. A city wherein there is an established house of idolatry, and therein be decorated shops and non-decorated, of all that there is in the decorated shops it is forbidden to enjoy aught,

because the presumption is that they were decorated for the sake of the idolatry; but of the non-decorated it is permitted to enjoy. It is forbidden to lease shops belonging to idolatry, because thereby one patronizes idolatry.¹⁴

RABD'S CRITICISM

¹¹"But if there is another road etc. His words are not consequential at all; if they go from there to another place, it is permitted in the first place to pass through it en route to another place, as there is no place for suspicion here". Maimonides mentions "if he merely chanced to take this one" as a matter of course, for if there are two roads leading to that city he, too, admits that travellers may go there by any road they may elect. C.G.

¹²Ibid. 13a. C.

¹³Ibid. 16a. C.

¹⁴Ibid. 12b. C.

ט ההולך ממקום למקום אסור לו לעבור בעיר שיש בה עבודת כוכבים. במה דברים אמורים בזמן שהדרך מיוחדת לאותו מקום אבל אם יש שם דרך אחרת ונקרה והלך בו מותר:

י אסור לבנות עם העכו"ם כיפה שמעמידים בה עכו"ם ואם עבר ובנה שכרו מותר. אבל בונה הוא לכתחילה הטרקלין או החצר שיש בה אותה הכיפה:

יא עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעוטרות ושאינן מעוטרות המעוטרות אסור ליהנות בהן בכל מה שבתוכן מפני שחזקתן שבגלל עכו"ם נתעטרו ושאינן מעוטרות מותרות בהנאה. חנויות של עכו"ם אסור לשכרן מפני שמהנה עכו"ם:

השגת הראב"ד

* אלא אם יש שם דרך אחרת ונקרה והלך נזו מותר: א"ל אין דבריו מיושנים כלל שאם הולכים משם למקום אחר מותר לעבור מתוכה למקום אחר לכתחילה שאין כלן חשד:

ז כשם שאין מוכרין לעכו"ם דברים שמחזיקין בהן ידיהן לעכו"ם כך אין מוכרין להם דבר שיש בו נזק לרבים כגון דובים ואריות וכלי זיין וכבלים ושלשלאות ואין משחזין להם את הזיין. וכל שאסור למוכרו לעכו"ם אסור למוכרו לישראל החשוד למכור לעכו"ם. וכן אסור למכור כלי נזק לישראל ליסטם: ח היו ישראל שוכנים בין העכו"ם וכרתו להם ברית מותר למכור כלי זיין לעבדי המלך וגייסותיו מפני שעושים בהם מלחמה עם צרי המדינה להצילה ונמצאו מגנים עלינו שהרי אנו שרויין בתוכם. * עיר שיש בה עכו"ם מותר להלך חוצה לה ואסור להכנס בתוכה. היה חוצה לה עכו"ם מותר להלך בתוכה:

7. Even as it is forbidden to sell to idolaters things which uphold their hands to idolatry so it is forbidden to sell them things wherein there is a menace to the public, for instance, bears, lions, weapons, iron fetters, and chains; it is likewise forbidden to sharpen their weapons for them. And, everything which is forbidden to sell to an idolater is also forbidden to sell to an Israelite who is under suspicion that he might resell it to an idolater. It is likewise forbidden to sell instruments of harm to robbers who profess to be Israelites.⁸

8. Israelites living among idolatrous neighbors, with whom they made a covenant of peace, are permitted to sell weapons

to the king's servants and militia, because they conduct war therewith against the country's enemies to save it, as a consequence whereof they protect the Israelites who dwell among them. A city wherein there is an established house of idolatry,⁹ one is permitted to pass by it without its boundaries, but is forbidden to enter it; if the idolatry is established without its boundaries he may enter it.¹⁰

השגת הראב"ד

* עיר שיש בה עכו"ם מותר להלך חוצה לה: ח"א נתוספתא מפרש לה צירי ונמשא ומתן עמהם ואפילו להלך שם זיוס הסג אסר מפני חשש משא ומתן:

bidden for fear of doing business with them". The interpretation of the text is given by Maimonides shows no place for differences. See Tosefta, Abodah Zarah, I. G.

RABD'S CRITICISM

"A city wherein there is an established idolatry etc. The Tosefta identifies this as pertaining to Fair Day and to do business with them. And, even to go there on a holiday is for-

⁸Ibid. 15a-16b.

¹⁰Ibid. 11b. C.

its arteries from the knee-joints down,¹⁷ and if it be garments or utensils let it decay. If he purchased money and metal utensils he shall cast it in the Dead Sea. If he purchased a slave, he should neither be aided from nor cast into a pit.¹⁸

14. It is forbidden to partake of a wedding feast which an idolater makes for his son or his daughter; even to eat or drink one's own is forbidden to an Israelite, as it would be eating in company of idolaters. Whence onward is it forbidden to eat with such an idolater? From the commencement of preparation for the feast, the entire duration of the feast, and thirty days thereafter. If the idolater make a special feast in honor of such nuptials, even after the lapse of thirty days, it is forbidden to eat with him until the lapse of twelve months. All this distant separation is ordained because of idolatry, even as it is said: "And one call thee, and thou art of his sacrifice. And lest thou take of his daughters unto thy sons . . . and when his daughters go astray after their gods" (Ex. 34.15-16).¹⁹

15. A daughter of Israel shall not nurse a son of an idolater, because she is rearing a son for idolatry; neither act as midwife to a idolatrous alien woman, though she may act

הארכובה ולמטה. ואם כסות וכלים לקח ירקבו. לקח מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח. לקח עבד לא מעלים ולא מורדין:

יד עכ"ם שעשה לבנו או לבתו משתה אסור ליהנות מסעודתו ואפילו לאכול ולשתות הישראל משלו שם אסור הואיל ובמסיבת עכ"ם אכלו. ומאימתי אסור לאכול אצלו משיתחיל לעסוק ולהכין צרכי סעודה וכל ימי המשתה ולאחר ימי המשתה שלשים יום. ואם עשה סעודה אחרת מחמת הנישואין אפילו לאחר שלשים יום אסור עד שנים עשר חדש. וכל ההרחקה הזאת מפני עבודה של כו"ם הוא שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחך ולקחת מבנותיו לבניך וזנו וגו':

טן בת ישראל לא תניק את בנה של עכ"ם מפני שמגדלת בן לעבודת כו"ם ולא תיילד את הנכרית

¹⁷See Rashi, Abodah Zarah, IIa. G.

¹⁸Yer. and Tosefta, Ch. 4., Abodah Zarah, 13a. C.

¹⁹Ibid. 8a.C.

יב"המוכר בית לעכו"ם דמיו
אסורין בהנאה ויוליכם לים המלח
אבל עכו"ם שאנסו ישראל וגולו
ביתו והעמידו בו עכו"ם דמיו מותרין
וכותב ומעלה בערכאות שלהם:

יג וחלילין של עכו"ם אסור
לספור בהן. הולכין ליריד של
עכו"ם ולקוחין מהן בהמה עבדים
ושפחות בגיותן ובתים ושדות וכרמים
וכותב ומעלה בערכאות שלהן
מפני שהוא כמציל מידם. במה
דברים אמורים בלוקח מבעל הבית
שאינו נותן מכס אבל הלוקח שם מן
התגר אסור מפני שהוא נותן מכס
והמכס לעכו"ם ונמצא זה מהנה
עבודת כו"ם. עבר ולקח מן התגר
אם בהמה לקח מנשר פרסותיה מן

12. One who sells a house¹⁵
to convert it into a house of
idolatry, the proceeds thereof
is forbidden property, and he
should cast it into the Dead
Sea. But if idolaters belabored
an Israelite and robbed his
house and erected an idol
therein, he may file a written
complaint against them in the
idolatrous courts and the pro-
ceeds thereof, when he collects
on them, is permitted property¹⁶

13. It is forbidden to play a
funeral march on the flutes
used by idolaters. It is per-
mitted to visit the Fair of
idolaters, to buy from them
cattle, slaves, maidservants in
their idolatrous state, houses,
fields and vineyards, and em-

ploy the scribes of and file suits in the idolatrous courts to en-
force contracts with them, for it means escape from their
power. That is saying, when the purchase is made from
a private owner who pays no tax to idolatry, but to
make purchase from one of their merchants is forbidden,
because they do pay taxes, and the taxes goes to idolatry, as
a result of which idolatry is patronized. If he transgressed
and did buy from a merchant, if it was a cattle he shall sever

השגת הרב"ד

* המוכר ביתו לעכו"ם דמיו אסורין
זהנאה ויוליך אותן לים המלח: ח"א ואם
הקדימו לו דמיו קודם שיעבדוהו מותרין:

of Maimonides herein refers to one who sells his house direct to an idol-
ator, for the purpose of idolatry, when, even, if it was sold on a mort-
gage, or if the money be given before actual worship, no difference is appa-
rent. C.G.

¹⁵Gittin, 44a. C.

RABD'S CRITICISM

¹⁵"One who sells a house etc. If he
received the money before the wor-
shiped idol was placed therein, it is
permitted property". The decision

CHAPTER X.

1. It is forbidden to make a covenant of peace with the seven Canaanite nations, such peace as would permit them to continue the worship of idolatry, even as it is said: "Thou shalt not make any covenant with them" (Deut. 7.2). They shall either repent themselves of their worship, or be slain. It is moreover, forbidden to have mercy upon them, as it is said: "Nor show mercy unto them" (Ibid.). Therefore, if one saw one of them lost or drowning, he should not bring him up; if he sees him dying, he should not save him; but to destroy wantonly or to push him into a pit, or the like is forbidden, as long as he wages no war. That is saying concerning the Seven Canaanite nations; but as for infidels of those times the war was to destroy them by one's own hand and

to lower them to the nethermost pit of destruction because they persecuted Israel, and turned the people from following God.¹

2. Herefrom you are instructed that it is forbidden to give medical aid to an idolater even for hire. But if the doctor feared them, or if he feared their enmity, he may give them aid for hire, but free aid is forbidden. An alien inhabitant among the idolaters, because it is mandatory to afford him a living, the doctor may give free treatment.²

¹Ibid. 26a. C.

²Ibid. 65b. C.

פרק עשירי

אאין כורתין ברית לשבעה עממין כדי שנעשה עמהן שלום ונניח אותם לעבוד עכו"ם שנ' לא תכרות להם ברית אלא יחזרו מעבודתם או יהרגו. ואסור לרחם עליהם שנאמר ולא תחנם לפיכך אם ראה מהם אובד או טובע בנהר לא יעלנו. ראהו נטוי למות לא יצילנו אבל לאבדו בידו או לדחפו לבור וכיוצא בזה אסור מפני שאינו עושה עמנו מלחמה. במה דברים אמורים בו' עממין אבל המוסרים והאפיקורסין מישאל היה דין לאבדן ביד ולהורידן עד באר שחת מפני שהן מצירים לישראל ומסירין את העם מאחרי ה':

ב מכאן אתה למד שאסור לרפאות עכו"ם אפילו בשכר. ואם היה מתיירא מהן או שהיה חושש משום איבה מרפא בשכר אבל בחנם אסור. וגר תושב הואיל ואתה מצווה להחיותו מרפאים אותו בחנם:

עכ"ם אבל מילדת היא בשכר
משום איבה והנכרית עכ"ם מילדת
את בת ישראל ומניקה את בנה
ברשותה כדי שלא תהרגנו:

מן ההולכין לתרפות עכ"ם
אסור לשאת ולתת עמהן והבאים
מותרין והוא שלא יהיו קשורין זה
בזה שאם היו קשורין שמא דעתן
לחזור. ישראל ההולך לתרפות
עכ"ם בהליכה מותר לשאת ולתת
עמו שמא יחזיר בו ובחזירה אסור.
ישראל מומר בין בהליכה בין
בחזירה אסור:

ין ישראל שהלך ליריד של
עכ"ם בחזירה אסור לשאת ולתת
עמו שמא עכ"ם מכר להן שם ודמי
עכ"ם ביד ישראל אסורים בהנאה
וביד עכ"ם מותרין בהנאה מפני זה
נושאים ונותנים עם עכ"ם הבא מן
התרפות של עכ"ם ואין נושאים
ונותנים עם ישראל הבא מן התרפות
ההוא ולא עם ישראל מומר לא
בהליכתו ולא בחזירתו:

as such for hire to prevent
prejudice. An idolatrous alien
woman may act as midwife to
a daughter in Israel and nurse
her son, provided the daughter
in Israel gives her consent to
it, lest the idolatrous woman
murder her son.²⁰

16. With those who are going
to services at the idolatrous
houses it is forbidden to deal,
but with those who are return-
ing from services it is permitted
to deal, provided they come
not locked in their arms, for if
they do appear so it is indicat-
ive that they intend yet to
return. An Israelite who is
going to a house of idolatry it
is permitted to deal with him,
perhaps he will repent; but
when he returns therefrom it is
forbidden. With a converted
Jew it is forbidden to deal
whether going or returning.²¹

17. An Israelite who went
to an idolatrous Fair it is for-
bidden to deal with him when

he is returning, lest he sold idols there, and the proceeds
of idolatry in the hand of an Israelite is forbidden property;
but the proceeds of idolatry in the hand of an idolater is per-
mitted property, wherefor it is permitted to deal with an
idolater upon his return from the worship-places of idolatry.
No business is transacted with an Israelite who returns from
such idolatrous places, and with a converted Israelite neither
when going to nor upon his return from such places.²²

²⁰Ibid. 26a. C.

²¹Ibid. 29b; 32a-33a. C.

²²Ibid. See also Ibid. 64a; 32b. C.

the trees, or grain on the stalk; but he may sell it after it be harvested, or sell to one on condition that he harvest it, and when he does harvest it the purchase is binding. But wherefore is it forbidden to sell it to them? Because it is said: "Nor show mercy unto them" (Ibid. 7.2)—given them no permanency on land, for by having no land their settlement will be but a temporary one.⁵ It is also forbidden to speak in praise of idolatry, even to say: "How beautiful is this idol's facial features". From this minor premise the major premise can be deducted that it is forbidden to speak in praise of the performance of idolatry, or to love any of its parts even as it is said: "Nor show mercy unto them" (Ibid.), they should have no grace in thine eyes,⁶ for it will be a cause to cleave to it and learn its evil deeds. It is, moreover, forbidden to give them a present outright, but it is permitted to give a present outright to an alien sojourner, even as it is said: "Unto the stranger that is in thy gates canst thou give it, that he may eat it; or thou mayest sell it unto an alien" (Deut. 14. 21.)—to an alien by selling it to him, and not by presenting it to him.⁷

5. The poor of among the idolaters are supported alike with the poor of Israel as a peaceful measure. The idolatrous poor should not be disturbed when gathering the gleanings, or a forgotten sheaf from, or the corners of the

להן פירות ותבואה וכיוצא בהן במחובר לקרקע. אבל מוכר הוא משיקוץ או מוכר לו על מנת לקוץ וקוצץ. ומפני מה אין מוכרין להן שנ' ולא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע שאם לא יהיה להם קרקע ישיבתן ישיבת ארעי היא. וכן אסור לספר בשבחן ואפילו לומר כמה נאה עכ"ם זה בצורתו. קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהם שנאמר ולא תחנם לא יהיה להם חן בעיניך. מפני שגורם להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים. ואסור ליתן להם מתנות חנם אבל נותן הוא לגר תושב שנאמר לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור לנכרי במכירה ולא בנתינה: ה מפרנסים עניי עכ"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום. ואין ממחין בידי עניי עכ"ם בלקט שכחה ופיאה

⁵The Talmud here interprets the word of the root Hano, resting. G.

⁶Here the word is interpreted to mean grace, from the noun Hein. G.

⁷Ibid. 19a-20b. C.

ג אין מוכרין להם בתים ושדות
בארץ ישראל ובסוריא מוכרין
להם בתים אבל לא שדות ומשכירין
להם בתים בארץ ישראל ובלבד
שלא יעשו שכונה ואין שכונה פחות
משלשה. ואין משכירין להם שדות
ובסוריא משכירין להם שדות ומפני
מה החמירו בשדה מפני שיש בה
שחים. מפקיעה מן המעשרות ונותן
להם חנייה בקרקע. ומותר למכור
להם בתים ושדות בחוצה לארץ
מפני שאינה ארצנו:

ד אף במקום שהתירו להשכיר
לא לבית דירה התירו מפני שהוא
מכניס לתוכה עכו"ם ונאמר לא
תביא תועבה אל ביתך. *אבל משכיר
להן בתים לעשותן אוצר ואין מוכרין

3. No houses or fields shall
be sold to them in Eretz Yis-
rael, but in Syria houses may
be sold to them but not fields.
It is permitted to lease houses
to them in Eretz Yisrael, pro-
vided no idolatrous settlement
is established by them, and no
settlement is considered such
if there are no three houses
therein; but it is forbidden to
lease fields unto them. In
Syria it is permitted to lease
to them fields too. Wherefore
has a field been considered the
major? Because therein are
found two reasons: (a) the
idolater removes the obligation
of tithes therefrom, and (b) the
Israelite shows mercy in giving
land to an idolater. But an

Israelite who owns land without Eretz Yisrael may sell them
there both, house and fields, because it is not the Promised
Land.³

4. Even in the places where the leasing of houses to them
is permitted, it is not for dwelling purposes that the permission
was granted, as it would bring the abomination of idolatry
into it, against which it is said: "Thou shalt bring no abom-
ination into thy house" (Deut. 7.26); but one may lease houses
to⁴ them for storage. It is forbidden to sell them fruit on

השנת הראב"ד

* אכל משכיר להם נתיס לעשותן אוצר :
א"ל ונלמד שלא יהיה אוצר של יין ואם
עשה שזכו אסור :

RABD'S CRITICISM

⁴"But one may lease houses to them
for storage. Provided it be not
storage for wine; if he made it such
the rental is forbidden property".

Maimonides had no need to repeat that the proceeds of idolatry is for-
bidden property. C.

³Ibid. 20b-21a. C.

If an idolater obligated himself to observe the Seven Noaitic commandments he is a sojourning alien. The tribunal does not accept a sojourning alien save during the Jubilee year, but during the interval¹¹ none save a just proselyte is accepted.¹²

CHAPTER XI

1. It is forbidden to follow the customs of the idolaters, or to imitate them neither in dress nor in hair-trimming and like customs, for it is said: "And ye shall not walk in the customs of the nation which I cast out before you" (Lev. 20. 23), and it is also said: "And in their customs shall ye not walk" (Ibid. 18.3), and it is, moreover, said: Then take heed to thyself that thou be not snared by following them" (Deut. 12.30)—all of which pertain to one subject admonishing them not to be like unto them. Forsooth an Israelite shall be separated from them, and be recognized by his clothes and in his conduct as he is different than they are in education and tendencies. For even so it is said: "And have set you apart from the peoples, that ye should be Mine" (Lev.

ואם קבל עליו ז' מצות הרי זה גר תושב. ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג יאבל שלא בזמן היובל אין מקבלין אלא גר צדק בלבד:

פרק אחד עשר

א אין הולכין בחוקות העכו"ם ולא מדמין להן לא במלבוש ולא בשער וכיוצא בהן שנאמר ולא תלכו בחוקות הגוים. ונאמר ובחוקותיהם לא תלכו. ונאמר השמר לך פן תנקש אחריהם. הכל בענין אחד הוא מזהיר שלא ידמה להן. אלא יהיה הישראל מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו. וכן הוא אומר ואבדיל אתכם מן העמים.

RABD'S CRITICISM

¹¹"But during the interval etc. I do not agree with him in so far as the settling of the idolater is concerned,"

Since he assumed the seven commandments why not permit him? Neither does Maimonides forbid the idolater to assume the obligation of the seven commandments; he merely states the law that the tribunal does not receive him, which does not at all prevents his residence in Eretz Yisrael. C. G.

¹²Arakin, 29b. C.

השגת הראב"ד

* חזל שלא בזמן היוכל אין מקבלין אלא גר צדק בלבד: ח"א איני מודה לו גישינת הארץ:

מפני דרכי שלום. ושואלים בשלום.
ואפילו ביום חגם מפני דרכי שלום.
ואין כופלין להם שלום לעולם.
ולא יכנס לביתו של עכו"ם ביום
חגו לתת לו שלום. מצאו בשוק נותן
לו שלום בשפה רפה ובכבוד ראש:
ן אין כל הדברים האלו אמורים
אלא בזמן שגלו ישראל לבין העכו"ם
או שיד עכו"ם תקיפה על ישראל
אבל בזמן שיד ישראל תקיפה
עליהם אסור לנו להניח עכו"ם
בינינו ואפילו יושב ישיבת ארעי או
עובר ממקום למקום בסחורה לא
יעבור בארצנו אלא עד שיקבל עליו
שבע מצות שנצטוו בני נח שנאמר
לא ישוב בארצך אפילו לפי שעה.

own hand, it is forbidden to permit idolaters to settle there-
in, for even¹⁰ if one of them merely desires to sojourn or
pass from place to place with merchandise he must not pass
through Eretz Yisrael before he obligates himself to live up
to the seven Noaitic commandments,¹⁰ even as it is said:
"They shall not dwell in thy land lest they make thee sin
against Me" (Ex. 23.33)—not even dwell therein temporarily.

השנת הראב"ד

* ואפילו יושב ישיבת ערלי או עובר
ומקום למקום בסחורה לא יעבור בארצנו.
ח"א זאת לא מצינו ולא שמענו מעולם
והפסוק שהוא מצינו צ"ל אומות הוא
ואפילו לדנריו ישנה כתיב זה ולא
העברה :

ition "lest they make thee sin", which is applicable to idolaters alike, and
to settlers as well as travellers. C. G.

field, also as a peaceful meas-
ure.⁸ It is also proper to
greet them, even on their holi-
day, as a measure of peace,
Never should the greetings be
repeated twice, or call in the
house of an idolater on his
holiday to extend greetings to
him. When meeting him on
the street, greetings should be
extended to him softly and
seriously.⁹

6. All of these liberal treat-
ments are not ordained save
when Israelites are sojourning
among idolaters or when the
idolaters have overpowered Is-
rael in his own land; but if the
government of his land be in his

RABD'S CRITICISM

¹⁰"For even etc. This we did not
find nor have we ever heard of it.
The Verse which he quotes speaks
only of settlement, but not of pass-
ing through, and refers only to the
seven Canaanite nations". Maimon-
ides deducts this law from the admon-

⁸See Lev. 19. 9. G.

⁹Gittin, 59b-62a. C.

¹⁰Existence of God, 2 idolatry, 3 murder, 4 incest, 5 flesh of a live animal,
6 robbery, 7 right of property. G.

4. It is forbidden to practice enchantment as the idolaters do, even as it is said: "Nor shall ye use enchantment" (Ibid. 19.26). How is enchantment practiced? For instance, those who say: "Seeing that the bread fell out of my mouth", or, "my cane fell out of my hand I shall not go to-day to that place, for if I do go, my desire will not be fulfilled; seeing that a fox passed by my right hand I shall not leave my door step to-day, for if I do leave a false person will encounter me". Likewise those who hear the chirping of a bird say: "It will be so, but not so; it is good to do that thing and bad to do the other thing". So are those who say: "Kill this rooster, he crowed during the evening; kill that hen, she crows like a rooster". So, too, is one who sets certain signs⁵ for himself to regulate his actions, saying: "If such

ד אין מנחשין כעכו"ם שנאמר לא תנחשו. כיצד הוא הנחש כגון אלו שאומרים הואיל ונפלה פתי מפי או נפל מקלי מידי איני הולך למקום פלתי היום שאם אלק אין חפציי נעשים. הואיל ועבר שועל מימיני איני יוצא מפתח ביתי היום שאם אצא יפגעני אדם רמאי. וכן אלו ששומעים צפצוף העוף ואומרים יהיה כך ולא יהיה כך. טוב לעשות דבר פלוני ורע לעשות דבר פלוני. וכן אלו שאומרים שחוט תרנגול זה שקרא ערבית. שחוט תרנגולת זו שקראה כמו תרנגול. וכן *המשים סימנים לעצמן אם יארע לי כך וזכך

RABD'S CRITICISM

"So, too, is one who sets certain signs for himself etc. This is a gross error, for such thing is, indeed, permitted. Perhaps the text (Hullin, 95b) misled him, as he saw there, saying:" Such divination which is not like the divination of Eliezer (Gen. 24. 13-14) and Jonathan (I. Samuel, 20. 21-22) is not considered divining", and he evidently thought that the subject there is concerning a charge against such practice. Whereas it is not all so, for the meaning thereof is this: It is not proper to depend upon it. I wonder how he could think that way of such righteous men. Indeed, had they been present when he said it, they would have applied tongues of fire to his face". Maimonides does not quote the text

השגת הראב"ד

* וכן הנשים לעצמן סימנים אם יארע לו כך וכך וכו': ח"א זה שגשג גדול שהרי דבר זה מותר ומותר הוא ואולי הטעהו הלשון שראה כל נחש שאינו כאליעזר ויונתן אינו נחש והוא סגר שלענין איסור נאמר ולא היא חלל ה"ק אינו ראוי לסמוך ואיך תשג על נדיקים כמותם עזירה זו ואי הוו אינהו הוו מפקי פולסי דנורא לאפיה :

לא ילבש במלבוש המיוחד להן. ולא יגדל ציצית ראשו כמו ציצת ראשם. ולא יגלח מן הצדדין ויניח השער באמצע כמו שהן עושין וזה הנקרא בלורית. ולא יגלח השער מכנגד פניו מאזן לאזן ויניח הפרע מלאחריו כדרך שעושין הן * ולא יבנה מקומות כבנין היכלות של עכו"ם כדי שיכנסו בהן רבים כמו שהן עושין. וכל העושה אחת מאלו וכיוצא בהן לוקה:

ב עכו"ם שהיה מסתפר מִישראל כיון שהגיע לבלוריתו קרוב שלש אצבעות לכל רוח שומט את ידו: ג ישראל שהיה קרוב למלכות וצריך לישב לפני מלכיהם והיה לו גנאי לפי שלא ידמה להן הרי זה מותר ללבוש במלבושיהן ולגלח כנגד פניו כדרך שהן עושין:

their kings, and he feels ashamed to appear different than they, may wear their kind of clothes and shave opposite his face as they do.⁴

השגת הראב"ד

* ולא יבנה מקומות כבנין היכלות של עכו"ם. א"ל איני יודע מהו זה אם יאמר שלא יעשה צהם לזרות כמו שהן עושין או שלא יעשה שם חומים ס' לקנן בו את הרצים כדרך שהם עושין:

Maimonides merely refers here to architectural design. C. G.

²Sifra, Lev. 20; Abodah Zarah, 29a; Baba Kamma, 83a; Sotah, 49b; Tosefta, Shabbat Ch. 6. C. G.

³Abodah Zarah, 29a. C.

⁴Babba Kamma, 83a; Sotah, 49b; Me'ilah, 17. C.

20.26). An Israelite shall not wear a garment of a design particularly adopted by idolaters, nor raise hair-locks as their hair-locks; not shave the sides and leave the hair in the middle, such as is called a queue, nor shave the hair opposite his face, from ear to ear, and leave the locks at the back of his head as they do. He shall not build public places¹ of the same design and architecture as are the palaces built for idolatry in order to attract a crowd as they do.²

2. An Israelite, giving a hair cut to an idolater, should refrain from cutting the hair within three inches of his queue.³

3. An Israelite of an idolatrous king's circle, who must sit in council together with

RABD'S CRITICISM

¹"He shall not build public places etc. I do not know what this means, if he refers to the charge not to make in them figures as they do, or not to set up therein suns as a sign to invite the public as they do".

and the like is permitted;⁷ seeing that he neither regulated his actions nor withheld himself from performing them by these signs, save that he made for himself a mark of a thing which already had come to pass, observe, this is permitted.⁸

6. Who is practitioner of divination? He who occupies himself with purposeless actions so as to divert his thoughts from all relevancy, thereby preparing himself to prognosticate, and, then, foretells, saying: "That thing will come to pass," or, "it will not come to pass", or he will say: "It is proper to do so, but beware from doing otherwise." There are some soothsayers who use sand or stones as a medium, and there others who spread themselves out on the ground and fall in convulsions and cry out; there are some who look into an iron mirror or goblet and imagine things and say them,

בהן מותר הואיל ולא כיון מעשיו ולא נמנע מלעשות אלא עשה זה סימן לעצמו לדבר שכבר היה הרי זה מותר:

ו איזהו קוסם זה העושה מעשה משאר המעשיות כדי שישום ותפנה מחשבתו מכל הדברים עד שיאמר דברים שעתידים להיות ויאמר דבר פלוני עתיד להיות או אינו הווה או שיאמר שראוי לעשות כן והזהרו מכך. יש מן הקוסמין שמשמשים בחול או באבנים. ויש מי שגוהר לארץ ויגוע וצועק. ויש מי שמסתכל במראה של ברזל או בעשית

RABD'S CRITICISM

figurement thereof, and they declared that it is proper to rely upon such only after the third time, when there

is a presumption of reliability in their favor". Maimonides interprets this concerning matters which already had come to pass, not of what is to happen in the future. Even the interpretation of Rashi (Ibid. q. v.) is not free from amazement regarding "suckling" mentioned in the text, which he claims that it refers to a newly-born babe. C. G.

השגת הראב"ד

ואמרו שראוי לסמוך אחר שהחזיקו שלש פעמים:

⁸See Hullin, 92b; Gittin, 68a; Yore De'ah, 179. C. G.

אעשה דבר פלוני ואם לא יארע לי
לא אעשה כאליעזר עבד אברהם.
וכן כל כיוצא בדברים האלו הכל
אסור וכל העושה מעשה מפני דבר
מדברים אלו לוקה:

ה' מי שאמר דירה זו שבניתי סימן
טוב היתה עלי. אשה זו שנשאתי
ובהמה זו שקניתי מבורכת היתה
מעט שקניתי עשרתי. וכן השואל
לחינוק איזה פסוק אהה לומר אם
אמר לו פסוק מן הברכות ישמח
ויאמר זה סימן טוב * כל אלו וכיוצא

thing will come to pass I shall
do that thing, but if it will not
come to pass I shall not do it",
even as Eliezer, Abrahams serv-
ant did. And so are all like
practices of such things forbid-
den. And whosoever commits
an act as a result of any one of
such practices, is lashed.⁶

me", and, likewise, one who asks a child, What Verse art
thou studying? if he mentioned to him a Verse of the blessings,
he may rejoice and say: "This is of good omen". All such

השנת הראב"ד

RABD'S CRITICISM

* כל אלו וכיוצא בהן מותר והאיל ולא
כוון מעשיו ולא נמנע מעשות אלא עשה
זה סימן לעצמו לדבר שכבר היה הרי זה
מותר: ח"א אף זאת שאמרו בית תיבוק
ואשה אף על פי שאין נחש יש סימן לא
אמרו לענין איסור והיתר אלא לענין
סמיכה אם ראוי לסמוך על סימניהם

verbatim, as he omits Jonathan.
Eliezer was of the sons of Noah,
against whom no charge of divinat-
ion holds. He really acted in full
reliance upon the sign he set for
himself by giving her the presents
without inquiring as to who she was.
Such is forbidden to an Israelite.

Jonathan merely set a sign to caution his lad. He did not practice
divination, as he was righteous in his observance of the laws of the Torah.
The text (Hullin, 95b) does refer to a charge against such practice, what
Jonathan did, if one believes it divination. Maimonides deserves no
tongues of flame in his face; here as everywhere he shines like a beacon
of light. C. G.

"All such and the like is permitted etc. Even this what they said (Hullin,
95b) 'House, suckling and woman although not divination yet it is a
sign', was not said by them on the subject of whether such is forbidden
or permitted, but as to its reliability, if it is proper to rely upon the pre-

⁶Sanhedrin, 65b-67b; Shabbat, 67a; Sifra, Lev. 20; Tosefta, Shabbat, Ch.
I. C. G.

"Nor observe times" (Lev. 19. 26).¹² Likewise, one who de-ludes the eyes by performing some act alleging it to be wonderful, but in truth makes no performance at all, even he is included among observers of time, and his punishment is stripes.

10. Who is a charmer? He who utters words which are not of the vernacular of the people, and which have no significance but supposes in his credulous mind that those words are of help, until others are led to say; "If he pronounces thus and such against a serpent or against a scorpion it will not harm; and if he says such and thus against fire it will do no damage". Among them there is such who, while talking holds in his hand a key, or a rock; such and other similar artifice the whole of it is forbidden.

As for the charmer himself, either if he held aught in his hand, or if he committed any act along with his utterance, even if he merely pointed with his finger, is striped, as it is said: "There shall not be found among thee. . . . Or a charmer (Deut. 18.10-11). But if he merely uttered his prattle, and moved neither hand nor head, holding nothing in his hand; and so the individual, over whom he delivered himself of those noises, who sits before him and appears to derive joy of the performance, should be punished as a rebel because he

תעוננו. וכן האוחז את העינים ומדמה בפני הרואים שעושה מעשה תמהון והוא לא עשה הרי זה בכלל מעונן ולוקה:

י איזהו חובר זה שמדבר בדברים שאינן לשון עם ואין להן ענין ומעלה על דעתו בסכלותו שאותן הדברים מועילין. עד שהן אומרים שהאומר כך וכך על הנחש או על העקרב אינו מזיק והאומר כך וכך על האיש אינו נזוק. ומהן אוחז בידו בעת שמדבר מפתח או סלע וכיוצא בדברים האלו הכל אסור. והחובר עצמו שאחז בידו כלום או שעשה מעשה עם דבורו אפילו הראה באצבעו הרי זה לוקה שנאמר לא ימצא בך וגו' וחובר חבר. אבל אם אמר דברים בלבד ולא הניד לא אצבע ולא ראש ולא היה בידו כלום. וכן אדם שאמר עליו החבר אותן הקולות והוא יושב לפניו ומדמה שיש לו בזה הנאה מכין אותו מכת

¹²Here a distinction must be made between an observer of times and an enchanter. See supra, Par. 7. G.

ומדמין ואומרים. ויש מי שנושא מקל בידו ונשען עליו ומכה בו עד שתפנה מחשבתו ומדבר. הוא שהנביא אומר עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו: ז אסור לקסום ולשאול לקוסם אלא שהשואל לקוסם מכין אותו מכת מרדות אבל הקוסם עצמו אם עשה מעשה מכל אלו וכיוצא בהן לוקה שנאמר לא ימצא כך מעביר בנו וגו' קוסם קסמים:

ח איזהו מעונן אלו נותני עתים שאומרים באצטגנינות יום פלוני טוב יום פלוני רע יום פלוני ראוי לעשות בו מלאכה פלונית שנה פלונית או חדש פלוני רע לדבר פלוני:

ט אסור לעונן אף על פי שלא עשה מעשה אלא הודיע אותן הכובים שהכסילים מדמין שהן דברי אמת ודברי חכמים. וכל העושה מפני האצטגנינות וכיון מלאכתו או הליכתו באותו העת שקבעו הוברי שמים הרי זה לוקה שנאמר לא

and there are others who carry a cane in hand upon which to lean, wherewith a process of knocking is continued as a diversion until the mind is ready, then the speaking starts. Upon such the prophet proclaims, saying: "My people ask counsel at their stock, and their staff declareth unto them" (Hosea, 4. 12).⁹

7. It is forbidden to practice divination or ask counsel of a soothsayer; only the consultant of a soothsayer is punished after the manner of a rebel, but the soothsayer himself, if he committed an overt act of any of its practices or their like, is striped, in accordance with what it is said: "There shall not be found among you one who useth divination" (Deut. 18.10).¹⁰

8. Who is an observer of times? They that point at

times, saying astrologically: "That day is a good one, that day is a bad one; that day is fit to do that particular work, but that year, or that month, is bad for that particular thing."¹¹

9. It is forbidden to be an observer of times, though no act be committed, save to make known the lies to such fools who believe them to be true speech of the wise. Moreover, he who does aught because of the signs of astrology, and times to do his work or go on his mission on the very time, set by the heaven-gazers, even he is striped, for it is said:

⁹Sanhedrin, 65b; Sifre, Deut. 18. G.

¹⁰Ibid. Pesahim, 113b; Tosefta, Shabbath Ch. 8. C. G.

¹¹Ibid. G.

him to escape suffering and accidents, lo, this is permitted.¹⁵

13. Who is a necromancer? He who starves himself and then proceeds to lodge on the cemetery so as to bring the dead up in his dream and make known to him what he would ask him for. And there are others who clothe themselves with certain garments, utter certain words, and burn certain incense, and sleep alone so that a certain deceased person come to converse with him in his dream. As a general rule in this matter: Whosoever commits an overt act in order to have the dead come and give him information is striped, for it is said: "There shall not be found among you . . . or a necromancer" (Deut. 18.10-11).¹⁶

14. It is forbidden to consult a solicitor of ghosts or a solicitor of familiar spirits, for it is said: "There shall not be found among you . . . or one that consulteth a ghost or a familiar spirit" (Ibid.). Find thyself instructed that a solicitor of ghosts or a solicitor of familiar spirits, themselves suffer the punishment of stoning, but their communicant violates an admonition who is punished after the manner of a rebel, unless he appointed his actions and did according to their charge, when he is striped.¹⁷

קריאתן וינצל מצרות ומנוקים הרי זה מותר:

יג' איזהו דורש אל המתים זה המרעיב את עצמו והולך ולן בבית הקברות כדי שיבא מת בחלום ויודיעו מה ששאל עליו. ויש אחרים שהם לובשים מלבושים ידועים ואומרים דברים ומקטירין קטרת ידועה וישינים לבדן כדי שיבא מת פלוני ויספר עמו בחלום. כללו של דבר כל העושה כדי שיבא המת ויודיעו לוקה שנאמר לא ימצא בך מעביר וגו' ודורש אל המתים:

יד' אסור לשאול בעל אוב או בעל ידעוני שנאמר לא ימצא בך מעביר וגו' ושואל אוב וידעוני נמצאת למד שבעל אוב וידעוני עצמן בסקילה והנשאל בהן באזהרה ומכין אותו מכת מרדות. ואם כיון מעשיו ועשה כפי מאמרו לוקה:

¹⁵Ibid. 90a: 101a; Shubu'ot, 16b; Tosefta, Sanhedrin, Chapter, 12; Shabbat, 121b. C. G.

¹⁶Sanhedrin, 65b; Sifre, Deut. 18. C. G.

¹⁷Ibid. G.

מרדות מפני שנשתתף בסכלות
החבר. וכל אותן הקולות והשמות
המשונים המכוערים לא ירעו וגם
היטב אין אותם:

יא מי שנשכו עקרב או נחש מותר
ללחוש על מקום הנשיכה ואפילו
בשבת כדי ליישב דעתו ולחזק לבו.
אף על פי שאין הדבר מועיל כלום
הואיל ומסוכן הוא התירו לו כדי
שלא תטרף דעתו עליו:

יב הלוחש על המכה וקורא
פסוק מן התורה וכן הקורא על
התניוק שלא יבעת והמניח ספר
תורה או תפילין על הקטן בשביל
שיישן. לא די להם שהם בכלל
מנחשים וחברים אלא שהן בכלל
הכופרים בתורה שהן עושין דברי
תורה רפואת גוף ואינן אלא רפואת
נפשות שנאמר ויהיו חיים לנפשך.
אבל הבריא שקרא פסוקין ומומור
מתהילים כדי שתגן עליו זכות

became a party to the silliness
of the charmer. All such chat-
ter and ridiculously obscene
nomenclature are harmless but
without the least good about
them.

11. For one who was bitten
by a scorpion or sneak it is
permitted to charm cunningly
upon the injured spot, even
on the Sabbath, so as to com-
pose the mind of the patient
and strengthen his heart, al-
though the thing is of no help
yet because the patient is in a
dangerous condition it is permit-
ted for his sake to prevent his
mind from being disconcerted.¹³

12. He who delivers a pray-
er of charm upon a wound
and reads also a verse of the
Torah thereon, likewise one
who reads a Verse so that a
babe shall suffer no fear, or
who puts a Sepher Torah or
phylacteries upon a child so

that he might fall asleep, such
are not alone included among
the enchanters and charmers but are even included among
those who deny the Torah, for they are employing the words
of the Torah as a cure for the body, whereas they are not so
but only remedies for the soul¹⁴ even as it is said: "And they
will (shall) be life for thy soul" (Pro. 3.22). But a normally
healthy person who reads Verses of the Torah or chapters of
the Psalms, so that the righteousness of reading it shield

¹³Sanhedrin, 101a. C.

¹⁴New sects, claiming remedial elements for physical ailments in Judaism,
calling it "science", evidently disagree with Maimonides and the Talmud.
Yet, let Israel study this text. For physical ailment we have medical science. G.

in them, save that the Torah disallowed them, such are none other save from among the foolish and ignorant and are to be included among women and children whose mind is not sound. But wise and sound-minded people know that all these matters which the Torah disallowed are not matters of wisdom but formless nonsense followed by senseless people for the sake of which they abandoned every path of truth. Even because thereof the Torah, in admonishing against all these vanities, commanded, saying: "Perfect shalt thou be with the Lord thy God" (Ibid. 18.13).¹⁹

CHAPTER XII

I. It is forbidden to round

the corners of the head, as the idolaters used to do, even as it is said: "Ye shall not round the corners of your head" (Lev. 19.27). Guilt is attached to the rounding of each corner; therefore, if one shaves the corners of both sides of his head even at one time, and after only one warning, is striped twice. Regardless of whether one shaves the corners and leaves the hair of the whole head, or whether he shaves the hair of the entire head at one time, he is striped, seeing that he shaved the corners. That is saying concerning the male

אבל התורה אסרתן אינו אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה. אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן. ומפני זה אמרה תורה כשהזהירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך:

פרק שנים עשר

א אין מגלחין פאתי הראש כמו שהיו עושין עכו"ם שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם. וחייב על כל פיאה ופיאה לפיכך המגלח שני צדעיו אפילו בבת אחת והתראה אחת לוקה שנים. אחד המגלח הפיאות בלבד ומניח שיער כל הראש ואחד המגלח כל הראש כאחד לוקה הואיל וגילח הפיאות. במה דברים

¹⁹Shabbat, 67. G.

טן המכשף חייב סקילה והוא
שעשה מעשה כשפים. אבל האוחז
את העינים והוא שיראה שעשה
והוא לא עשה לוקה מכת מרדות
מפני שלא זוה שנאמר במכשף בכלל
לא ימצא כך הוא ולא שניתן
לאזהרת מיתת בית דין הוא ואין
לוקין עליו שנאמר מכשפה לא
תחיה:

טז ודברים האלו כולן דברי
שקר וכזב הן והם שהטעו בהן
עכ"ם הקדמונים לגויי הארצות כדי
שינהגו אחריהן. ואין ראוי לישראל
שהם חכמים מחוכמים להמשך
בחבלים אלו ולא להעלות על
לב שיש תועלת בהן. שנאמר כי לא
נחש ביעקב ולא קסם בישראל.
ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה
יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים
ישמעו ואתה לא כן וגו'. כל
המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן
ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה

15. A sorcerer is guilty of an offense punishable by stoning, provided he committed an overt act of witchery but if he merely deludes the eyes by make-believe action which in reality is but juggling he is punished after the manner of a rebel, seeing that the prohibitive commandment against sorcery is included in the charge of, "There shall not be found among you etc." (Ibid.), which is a prohibitive devoted to admonish those who are put to death by a tribunal for the violation of which no stripes is inflicted, and that the punishment for an overt act is death is deducted from what it is said: "Thou shalt not suffer a witch to live" (Ex. 22.17)¹⁷

16. All of these things are false and spurious, and it was with such that the ancient

idolaters misled the peoples of many lands so that they be following them. And it is unbecoming to Israel who are exceedingly wise to be attracted by these absurdities, nor to even imagine that they are of any consequence, even as it is said: "For there is no enchantment with Jacob, neither is there any divination with Israel" (Num. 23.23); and it is again said: "For these nations that thou art to dispossess, hearken unto soothsayers and unto diviners, but as for thee the Lord thy God hath not suffered thee so to do" (Deut. 18.14). Whosoever believes in these matters, and their like, and suppose that there is wisdom and truth in

¹⁷Ibid. 53a and 67a. C.

and not continuously women are exempted, save the sanctification of the Sabbath day with words of prayer, eating of Mazzah on the first (two) night(s) of Passover, the eating of the Paschal lamb, its slaughter, to be present when all Israel assemble once in seven years, and rejoicing on the festivals wherein women's participation is obligatory.⁴

4. A gynander and androgyne, beings of doubtful sex, have the major responsibilities of both, men and women, of all commandments and are obliged to observe them all; nevertheless, if they violate any of them no stripes are inflicted.⁵

5. Although a woman may round the corners of her own head,⁶ she is forbidden to shave the corners of a man's head, even that of a minor.⁷

6. For this lock, which must be left at the corners of the

RABD'S CRITICISM

⁶"Although a woman may round the corners of her own head etc. For transgressing this no lashes are inflicted either for rounding an adult or minor, for it is forbidden by Rabbinical statute only, and is deducted from what Rab Ada Bar Ahaba said to Rab Hunah: 'May Habah bury her children!' (Nazir, 57b). This criticism is entirely out of place.

Our master does not say that she is striped, but that it is forbidden. C. G.

⁴Kiddushin, 29a; Ibid. 31a; Berakot, 20b; Pesahim, 87a. C. G.

⁵Tosefta, Bikkurim, Chapter 2. C. G.

⁷See Nazir, 57b. G.

מומן לזמן ואינה תדירה נשים פטורות חוץ מקידוש היום ואכילת מצה בלילי הפסח ואכילת הפסח ושחיטתו והקהל ושמחה שהנשים חייבות:

ד טומטום ואנדרוגינוס הרי הן ספק נותנין עליהן חומרי האיש וחומרי האשה בכל מקום וחייבים בכל ואם עברו אינם לוקין:

האף על פי שהאשה מותרת לגלח פאת ראשה הרי היא אסורה לגלח פאת ראש האיש ואפילו קטן אסור לה לגלח לו פאה:

ן ופאה זו שמניחים בצדעים לא

השגת הראב"ד

* אע"פ שהאשה מותרת לגלח פאת ראשה הרי היא אסורה לגלח פאת ראש הזכר ואפילו קטן אסור לה לגלח לו פאה: א"ל האיסור הזה אינו לוקה עליו לא צגדול ולא צקטן אלא מדרבנן הוא דאסור מדאמר רב אדא בר אבהו לרצ הונא חוזה דחקפה לגניה קטנים נקצרינהו לגניה אלמא איסורא חית צהו:

אמורים באיש המגלח * אבל איש
המתגלח אינו לוקה אלא אם כן
סייע למגלח. והמגלח את הקטן
לוקה:

ב האשה שגלחה פאת ראש האיש
או שנתגלחה פטורה שנאמר לא
תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית
פאת זקנד כל שישנו בבל תשחית
ישנו בבל תקיף ואשה שאינה בבל
תשחית לפי שאין לה זקן אינה בבל
תקיף. לפיכך העבדים הואיל ויש
להם זקן אסורין בהקפה:

ג כל מצות לא תעשה שבתורה
אחד אנשים ואחד נשים חייבים חוץ
מבל תשחית ובל תקיף ובל יטמא
כהן למתים. וכל מצות עשה שהיא

barber, but the male who is
shaved¹ is not striped unless
he aided the barber. One who
rounds the corners of an infant
is striped.²

2. A woman barber who
shaved the corners of the head
of a man, or had her own cor-
ners rounded is not guilty, for
it is said: "Ye shall not round
the corners of your head, neither
shalt thou destroy the corners
of thy beard" (Ibid.)—whoso-
ever is concerned with regard
to destroying the beard is also
concerned with rounding of the
corners, but a woman not be-
ing concerned with regard to
destroying, having no beard,
is, therefore, not concerned with

regard to rounding the corners. Wherefor, servants because they
have a beard, are forbidden to round.³

3. Both men and woman are obliged to observe all of the
prohibitive commandments in the Torah, save destroying a
beard, rounding the corners of the head, and a priest's con-
tamination for the dead which refer only to men; and, pertain-
ing to mandatory commandments, every such command-
ment the performance of which takes place only at stated times,

השגת הראב"ד

* אכל המתגלח אינו לוקה אלא א"כ סייע
למגלח: א"ל אף על פי שאינו לוקה כיון
שמדעתו עשה עונן נללו:

On the contrary, even if he said to the barber: "Round my corners," as
long as he did nothing himself to execute the request, the barber
should not do it, but he himself violated nothing, as no one can be-
come a proxy in sin. C. G.

RABD'S CRITICISM

¹"But the male is shaved etc. Al-
though he is not lashed, he violates
a prohibitive commandment, seeing
that he did it of his own free will".

²Nazir, 57b-58a; Makkot, 20b. C.

³Kiddushin, 35b. C.

nevertheless, it is not the custom of Israel to shave it, but to trim its ends so as not to inconvenience eating or drinking.¹⁰

9. The removal of hair from other parts of the body, as from beneath the arms and organic region, is not forbidden by the Torah but by edicts of the Scribes, and the one who mars it is punished after the manner of a rebel. That is saying concerning a district where only women are practicing it, to prevent men from imitating the practice of women; but in a district where both men and women resort to the practice, no punishment is meted out to men therefor. It is permitted to remove the hair with a pair of scissors from all other limbs.¹¹

10. A woman shall not adorn herself with man's adornment, such as a mitre, or a helmet, or a coat of armor, and the like, or cut the hair of her head man-fashion; neither shall a man adorn himself with the adornment of a woman, for instance to wear loud-colored garments or golden ornaments in a territory where such clothes are not in style for men to wear or where such ornaments are not put on by any save women, all depending on the custom of the land. A man who adorned himself with woman's ornaments, or a woman who adorned herself with

לא נהגו ישראל להשחיתו אלא יגלח
צתו עד שלא יעכב אכילה ושתייה:

מ העברת השיער משאר הגוף
כגון בית השחי ובית הערוה אינו
אסור מן התורה אלא מדברי סופרים
והמעבירו מכין אותו מכת מרדות.
במה דברים אמורים במקום שאין
מעבירין אותו אלא נשים כדי שלא
יתקן עצמו תיקון נשים. אבל במקום
שמעבירין השיער הנשים ואנשים אם
העביר אין מכין אותו. ומותר
להעביר שיער שאר איברים
במספרים בכל מקום:

י לא תעדה אשה עדי האיש כגון
שתשים בראשה מצנפת או כובע
או תלבש שריון וכיוצא בו או שתגלח
ראשה כאיש. ולא יעדה איש עדי
אשה כגון שילבש בגדי צבעונין וחלי
זהב במקום שאין לובשין אותן
הכלים ואין משימים אותו החלי אלא
נשים הכל כמנהג המדינה. איש
שעדה עדי אשה ואשה שעדתה עדי

¹⁰Ibid. G.

¹¹Ibid. C.

נתנו בו חכמים שיעור. ושמענו
מזקנינו שאינו מניח פחות מארבעים
שערות. ומותר ללקט הפאות
במספריים לא נאסר אלא השחתה
בתער:

ז דרך כהני עכו"ם היה להשחית
זקנם. לפיכך אסרה תורה להשחית
הזקן. וחמש פאות יש בו לחי העליון
ולחי התחתון מימין וכן משמאל
ושבולת הזקן. ולוקה על כל פאה
ופאה ואם נטלן כולן כאחת לוקה
חמש. ואינו חייב עד שיגלחנו בתער
שנאמר ולא תשחית את פאת זקן
גילוח שיש בו השחתה. לפיכך אם
גלח זקנו במספרים פטור. ואין
המתגלח לוקה עד שסייע. ואשה
מותרת להשחית זקנה אם יש לה
שיער בזקן. ואם השחיתה זקן האיש
פטורה:

ח השפה מותר לגלחו בתער
והוא השיער שעל גב השפה העליונה
וכן השיער המדולדל מן השפה
התחתונה. ואף על פי שהוא מותר

head, the scholars designated
no particular size, but we did
hear from our elders that one
should not leave less than forty
(four) hairs. It is permitted,
however, to clip the corners
with a pair of scissors, for the
prohibitive commandment ap-
plies only against destroying it
with a razor.⁸

7. It was the custom of the
idolatrous priests to destroy
their beards, because of this
the Torah disallowed to des-
troy the beard. There are five
corners (locks) in the beard:
(1) upper cheek, (2) lower cheek
on the right side; (3) upper and
(4) lower cheeks on the left
side, and (5) the stem of the
beard. For destroying each
and every one of the corners,
the punishment is lashes; thus
if he destroyed all of them at
one time he is lashed five times.
No guilt is carried with respect
thereto unless he destroyed it
with a razor, even as it is said:

"Neither shalt thou destroy the corners of thy beard.
Therefore if one should mar his beard with a pair of scissors
he is not guilty. The one who is shaved is not guilty unless
he assisted in the work. A woman is permitted to destroy
her beard, if she has a growth of hair on her chin. If she
shaved the beard of a man, she is not guilty."⁹

8. It is permitted to shave the mustache, that is the hair
on the upper lip; likewise the hanging hair off the lower lip;

⁸Makkot, 20a. C.

⁹Ibid. Sifre, Lev. Ch. 6; Nazir, 59a. C. G.

kind of dye which enfaces, after making an incision in any place of the body, whether it be done by man or by woman, he or she, is striped. If one wrote but did not enface with dye, or if he did enface with dye but did not write in the incision, he is not guilty; for he must do both, write by incision and etch-in with dye, even as it is said: "And any etched-in writing shall you not fix on yourselves" (Lev. 19. 28). This is to say against the one who does the writing, but he who upon whose flesh the etched-in writing was done is not guilty save if he assisted in a manner to constitute it an overt act; but if he contributed nothing to the work itself he is not striped.¹⁴

12. One who makes a single incision in his flesh for the dead is striped, for it is said: "And for the dead shall ye not make any incision in your flesh" (Ibid.), regardless of whether a priest or lay-Israelite does it. If one made a single incision for five dead people, or five incisions for a single dead person, he is striped five times, provided warning was given him in each instance.¹⁵

13. Cut-making and incision on one's flesh over the dead are identical idolatrous practices, for the idolaters, even as they made incisions on their flesh over the dead because of their sorrow so did they wound themselves in their frenzy for their dieties, as it said: "And cut themselves after their

מדברים הרושמן אחר שישרוט באי זה מקום מן הגוף בין איש בין אשה לוקה. כתב ולא רשם בצבע או שרשם בצבע ולא כתב בשריטה פטור עד שיכתוב ויקעקע שנאמר וכתובת קעקע. במה דברים אמורים בכותב אבל זה שכתבו בבשרו וקעקעו בו אינו חייב אלא אם כן סייע כדי שיעשה מעשה. אבל אם לא עשה כלום אינו לוקה:

יב השורט שריטה אחת על המת לוקה שנאמר ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם. אחד כהן ואחד ישראל. שרט שריטה אחת על חמש מתים או חמש שריטות על מת אחד לוקה חמש והוא שהתרו בו על כל אחת ואחת:

יג גדידה ושריטה אחת היא. וכשם שהיו העכו"ם שורטים בבשרם על מתיהם בפני הצער כך היו חובלין בעצמם לעכו"ם שנאמר ויתגודדו

¹⁴Makkot, 21b; Sifre, Lev. Ch. 19. C. G.

¹⁵Kiddushin, 37b; Makkot, 20a. C.

איש לוקין. *המלקט שערות לבנות מתוך השחורות מראשו או מוקנו משילקט שיערה אחת לוקה מפני שיערה עדי אשה. וכן אם צבע שיערו שחור משיצבע שיער לבנה אחת לוקה. טומטום ואנדרוגיניס אינו עושף כאשה ולא מגלח ראשו כאיש ואם עשה כן אינו לוקה:

י"א כתובת קעקע האמורה בתורה הוא שישרט על בשרו וימלא מקום השריטה כחול או דיו או שאר צבעונים הרושמים. וזה היה מנהג הגוים שרושמים עצמן לעכו"ם כלומר שהוא עבד מכור לה ומורשם לעבודתה. ומעת שירשום באחד

man's ornaments, are striped. One who picks white hairs from his head or beard,¹² after he had picked the first hair thereof is guilty and is striped, because he adorned himself with woman's ornaments. Likewise if he dyed his hair black, after he had dyed the first white hair he is guilty and is striped. A gynander, or androgyne is forbidden to either wrap his head like a woman or shave it man-fashion; but if he did either of the two he is not striped.¹³

II. The etched-in writing against which it is spoken of in the Torah is, not to make

an incision in one's flesh and fill in the incision with paint, or ink, or any other dyes which enface. This was an idolatrous custom, to make themselves to idolatry, proclamatory that every one of them is a sold slave to it, and indentured in its service. And, from the moment one will enface with any

והשגת הראב"ד

*המלקט שערות לבנות מתוך שחורות מראשו או מוקנו משילקט שיער אחד לוקה: א"ל לא מחזור שהיה לוקה צהבת שלל אמרו אלל אסור ועוד מחי עדי אשה איכא צהבה והא לא מיכירא מילתא כלל:

any material difference in his appearance". The text (Makkot, 20b) clearly indicates that even one hair establishes guilt. The question is not what appearance he gets, but the overt act he committed. C. G.

RABD'S CRITICISM

¹²"One who picks white hairs etc. It is not established that he should be striped for picking on ehair, first, it is but said that it is forbidden, and again what kind of woman's ornament can there be by plucking out one hair which can not at all be of

¹³Nazir, 59a; Makkot, 20a; Shabbat, 94b; Tosefta, Bikkurim, Chapter, 2. C. G.

five bald spots, although he had but one warning, he is striped five times, because they all were made simultaneously. One is as guilty in making baldness anywhere on his head as he is when he makes it between his eyes, even as it is said: "They shall not make any baldness upon their head" (Lev. 21.4). What size must the baldness be? So as to make a bald spot, bare without hair, as big as a split grain.¹⁸

16. One who makes a bald spot on his head, or an incision on his flesh over his house that fell in, or over his ship that sunk in the ocean is not guilty, for he is not striped save over the dead alone, or if he makes an incision over idolatry. One who makes baldness upon his neighbor's head, or makes an incision in his friend's flesh, or makes etched-in writing on the flesh of his friend, and his friend did lend assistance to him, as long as their joint action was purposeful both are striped; if one erred and the other did it purposely, the spiteful of the two is lashed but the erring one is guiltless.¹⁹

וקרח חמש קרחות אף על פי שהיא התראה אחת לוקה חמש שהרי כולן באין כאחת. וחייב על כל הראש כבין העינים שנאמר לא יקרחו קרחה בראשם. וכמה שיעור הקרחה כדי שיראה מראשו כגדים פנוי בלי שיער:

טז הקורח ראשו או השורט בבשרו על ביתו שנפל ועל ספינתו שנמבעה בים פטור ואינו לוקה אלא על המת בלבד או השורט לעכ"ם. הקורח קרחה בראשו של חברו והשורט שריטה בבשר חברו והכותב כתובת קעקע בבשרו של חברו והיה חברו מסייע. בזמן ששניהן מוידין שניהן לוקין. אחד שוגג ואחד מזיד המזיד משניהם לוקה והשוגג פטור:

¹⁸Kiddushin, 36b; Makkot, 20b-21a. C.

¹⁹Ibid.; Tosefta, Makkot, Ch. 3. 9. C. G.

כמשפטם. גם זה אסרה תורה שנאמר
לא תתגודדו. אלא שעל מת בין
שרט בידו בין שרט בכלי לוקה.
לעכ"ם בכלי חייב מלקות בידו
פטור:

יד ובכלל אזהרה זו שלא יהיו
שני בתי דינין בעיר אחת זה נוהג
כמנהג זה וזה נוהג כמנהג אחר. שדבר
זה גורם למחלוקות גדולות שנאמר
לא תתגודדו לא תעשו אגודות
אגודות:

טן הקורח קרחה על המת לוקה
שנאמר ולא תשימו קרחה בין עיניכם
למת. אחד ישראל ואחד כהן שקרחה
על המת אינו לוקה אלא אחת.
הקורח ארבע או חמש קרחות על
מת אחד לוקה כמנין הקרחות והוא
שהתרו בו על כל קרחה וקרחה.
אחד הקורח בידו או בסס או הטביל
אצבעותיו בסס והניחם בחמשה
מקומות בראשו בבת אחת הואיל

custom with knives and spears" (I. Kings ,18.28). Even this was forbidden by the Torah, for it is said: "Ye shall not cut yourselves" (Deut. 14.1), with this distinction, however, if it be over the dead there is no difference whether he made the incision by hand or by instrument he is striped, but if it be for idolatry, with an instrument he is guilty and is striped, but by hand he is not guilty.¹⁶

14. Included in this prohibitive commandment is also a warning that there shall not be two tribunals in one city, one following one set of customs and the other following another set of customs, for such practice causes great divisions, even as it is said: "Ye shall not cut (divide) yourselves" (Ibid.), ye shall not multiply divisions.¹⁷

15. One who makes himself bald between his eyes for the dead, is striped, for it is said: "Nor make any baldness between your eyes for the dead" (Ibid.). Whether one is a lay-Israelite or a priest if either made himself bald between his eyes over the dead he is striped only once. One who makes himself four or five bald spots over one dead person, is striped according to the number of bald spots he made, provided he received warning before he made⁹ each one of the bald spots. Whether one makes the baldness by hand, or by poison, or whether he dipped his fingers in poison and put them all at one time in five places of his head, seeing that he made

¹⁶Ibid. 21a. C.

¹⁴Yeba mot, 13b. C.

הלכות תשובה

THE TREATISE CONCERNING
REPENTANCE

הלכות תשובה

THE TREATISE CONCERNING REPENTANCE

EMBRACES ONE MANDATORY
COMMANDMENT, NAMELY, THAT
THE SINNER SHALL REPENT
AND CONFESS HIS SIN BEFORE
GOD.

מצות עשה אחת. והוא שישוב
החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה.
וביאור מצוה זו ועיקרים הנגזרים
עמה בגללה בפרקים אלו:

And the interpretation of this commandment, and the principles around it, and emanating from it, is given in the succeeding chapters.

CHAPTER I

I. All commandments of the Torah, whether they be mandatory or prohibitive, if a man violates any one of them, either presumptuously or erroneously, when he will repent himself and turn away from his sinful way, he is obliged to confess before God, blessed is He! even as it is said: "When a man or woman shall commit any sin.... Then they shall confess their sin which they have done (Num. 5.6-7), which is a confession of words. Such confession is a mandatory

commandment. How is the verbal confession made? The sinner says thus: "I beseech Thee, O Great Name! I have sinned; I have been obstinate; I have committed profanity against Thee, particularly in doing thus and such. Now, behold! I have repented and am ashamed of my actions; forever will I not relapse into this thing again." This is the

פרק ראשון

א כל מצות שבתורה בין עשה
בין לא תעשה אם עבר אדם על
אחת מהן בין בזדון בין בשגגה
כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב
להתודות לפני האל ברוך הוא
שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו'
והתודו את חטאתם אשר עשו זה
וידוי דברים. וידוי זה מצות עשה.
כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי
עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך
והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם
איני חוזר לדבר זה. וזהו עיקרו של

he committed it in error, whether it was done by him knowingly or unknowingly—for all the Azazel-goat atones, provided the sinner did repent. But if he repenteth not, the Azazel-goat atones not save for his minor sins. And, what are the minor and what are the major sins? The major sins are such as carry the guilt of death or excision, included among which are also vain and false swearing, although they do not carry the guilt of excision; and all other prohibitive or mandatory commandments which do not carry the guilt of excision are the minor.²

3. At this time, when the Temple is not established and, therefore, no altar to atone for us, there is nothing else left for us but repentance. Repentance atones for all sins. Even one who was an evildoer all his life but repented in the end, not a thing of the wickedness is held out against him, even as it is said: "As for the wickedness of the wicked, he shall not fall thereby in the day that he turneth from his wickedness" (Ez. 33.12). Even the Day of Atonement itself atones only for those who did repent, even as it is said: "For on that day shall the priest make an atonement for you" (Lev. 16.30).³

4. Even on the presumption that repentance atones for all sins, and the Day of Atonement as such, too, atones,

שעבר בשגגה. בין שהודע לו בין שלא הודע לו הכל מתכפר בשעיר המשתלח. והוא שעשה תשובה. אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות. ומה הן הקלות ומה הן החמורות. החמורות הן שחייבין עליהם מיתת בית דין או כרת. ושבועת שוא ושקר אף על פי שאין בהן כרת הרי הן מן החמורות. ושאר מצות לא תעשה ומצות עשה שאין בהן כרת הם הקלות:

ג בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה. התשובה מכפרת על כל העבירות אפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום דבר מרשעו שנאמר רשעת הרשע. לא יכשל בה ביום שובו מרשעו. ועצמו של יום הכפורים מכפר לשבים שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם:

ד אף על פי שהתשובה מכפרת על הכל ועצמו של יום הכפורים

²Shebu'ot, 2a; Ibid. 12b; Yoma, 85b. C.

³Kiddushin, 40b; Keritot, 6b; Yoma, 85b. C. G.

וידוי. וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח. וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה. ויתודו וידוי דברים שנאמר והתודה אשר חטא עליה. וכן כל מחוייבי מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו. וכן החובל בחבירו והמזיק ממונו אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל חטאת האדם:

ב שער המשתלח לפי שהוא כפרה על כל ישראל כהן גדול מתודה עליו על לשון כל ישראל שנאמר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל. שער המשתלח מכפר על כל עבירות שבחורה הקלות והחמורות. בין שעבר בזדון בין

elementary form of confession; but whosoever elaborates in confessing and extends this subject is, indeed, praiseworthy. Likewise all those who bring sin-offerings or trespass-offerings, when they offer their sacrifices, whether for their errors or for their spitefulness, find no atonement in their sacrifices, unless they repent, and deliver themselves of a verbal confession, even as it is said: "He shall confess that he hath sinned in that thing" (Lev. 5.5) So, too, are the guilty upon whom the tribunal pronounced either a sentence of death or of stripes, who find no atonement either in their death or in being lashed unless they do repent and make verbal confession. Even he, who injures his friend or causes him damages in money matters, although he makes restitution of what he owes him, finds no

atonement, unless he makes verbal confession and repents by obligating himself never to repeat this again, even as is said: "Any sin that man commits" (Num. 5.6).¹

2. The Azazel-goat, because it is atoning for all Israel, the High-Priest confesses over it in the speech of all Israel, even as it is said: "And confess over him all the iniquities of the children of Israel" (Lev. 16.21). The Azazel-goat, moreover, atones for all transgressions mentioned in the Torah, both, minor and major, whether one committed it in spite or whether

¹Sifra, Lev. 5; Yoma, 36b; Shebu'ot, 13a; Sanhedrin, 43a; Baba Kama, 92b.C.

death, for, repentance, the Day of Atonement and sufferings suspend punishment, and only death atones for him, even as it is said: "And it was revealed in mine ears by the Lord of hosts. Surely this iniquity shall not be purged from you till ye die" (Is. 22.14)⁴

CHAPTER II

1. What is complete repentance? He who once more had in it in his power to repeat a violation, but separated himself therefrom, and did not do it because of repentance, not out of fear or lack of strength. For example? One who knew a woman sinfully, and after a process of time he met her again privately, and he still loving her as theretofore, and he being in a state of potency, and the meeting is in the same land where the sin was first committed, if he parted without sinning, he has attained complete repentance. Of such Solomon said: "Remember then thy Creator in the days of thy youth" (Ecc. 12.1). Even if he made no reparation save in his old age, at a time when it was already impossible for him to repeat his misdeeds, although it is not the best repentance, it still is of help to him and he is considered a penitent. Moreover, though he continued a life of sin but did repent on his dying day, and did die a penitent, all of his sins are forgiven, even as it is said: "While the sun, or the light, or the moon, or the stars, be not darkened,

⁴Yoma, 87a. C. G.

עד שימות. אלא תשובה יום הכפורים ויסורין שלשתן תולין ומיתה מכפרת שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות וגו' אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון:

פרק שני

א אי זו היא תשובה גמורה. זה שבא בידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה. לא מיראה ולא מכשלון כח. כיצד הרי שבא על אשה בעבירה ולאחר זמן נתייחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכח גופו ובמדינה שעבר בה ופירש ולא עבר זהו בעל תשובה גמורה. הוא ששלמה אמר וזכור את בוראך בימי בחורותיך. ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עושה אף על פי שאינה תשובה מעולה מועלת היא לו ובעל תשובה הוא. אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו כל עונותיו נמחלין שנאמר עד אשר לא תחשך השמש והאור

מכפר. יש עבירות שהן מתכפרים לשעתן ויש עבירות שאין מתכפרים אלא לאחר זמן. כיצד עבר אדם על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו זו משם עד שמוחלין לו ובאלו נאמר שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם וגו'. עבר על מצות לא תעשה שאין בה כרת ולא מיתת בית דין ועשה תשובה. תשובה תולה ויום הכפורים מכפר ובאלו נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה. תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין הבאין עליו גומרין לו הכפרה. ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורין ובאלו נאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. במה דברים אמורים בשלא חילל את השם בשעה שעבר אבל המחלל את השם אף על פי שעשה תשובה והגיע יום הכפורים והוא עומד בתשובתו ובאו עליו יסורין אינו מתכפר לו כפרה גמורה

repentance and the Day of Atonement suspend punishment, and the pain which he suffers thereafter complete the atonement for him. Forsooth, no complete atonement ever comes to the penitent before he has a visitation of suffering. Of such it is said: "Then will I visit their transgression with the rod, and their iniquity with strokes" (Ps. 89.32). That saying is concerning a sinner who did not blaspheme the Name in connection with his transgression, but whosoever blasphemes the Name even he did repent, and the Day of Atonement did come and he still be a penitent, and sufferings did visit him, no complete atonement is granted to him till his

there are yet certain sins which are wiped off at the time, and certain other sins which are not wiped off but after a lapse of time. For example? If a man violated a mandatory commandment which does not carry the guilt of excision and did repent, he moves not from the place of prayer before he is forgiven. Of such it is said: "Return, ye backsliding children and I will heal your backslidings" (Jer. 3.22). If he violated a prohibitive commandment which carries neither excision nor death by a tribunal, and did repent, the repentance suspends punishment, whereafter the Day of Atonement wipes out the sin. Of such it is said: "For on that day shall the priest make an atonement for you" (Lev. 16.30). If he sinned in matters which carry excisions and deaths by a tribunal and did repent,

even as it is said: "Oh, this people have sinned a great sin, and have made them a god of gold" (Ex. 32.31).³

4. Among the ways of repentance are, for the penitent to continue to cry out in tearful supplication before the Name, to bestow alms according to his means, and to distance himself exceedingly from the thing wherein he sinned, to have his indentivity changed, as if saying: "I am now another person, and not that person who perpetrated those misdeeds", to completely change his conduct for the good and straight path, and to exile himself from his place of residence, for exile atones iniquity, because it leads him to submissiveness and to be meek and humble-spirited.⁴

5. The penitent who confesses publicly is praiseworthy, and it is commendable for him to let the public know his iniquities, and to reveal the sins between himself and his neighbor to others, saying to them: "Truly, I have sinned against that man, and I have wronged him thus and such, but, behold me this day, I repent and am remorseful". But he, who is arrogant and reveals not but covers up his sins, is not a wholehearted penitent, of whom it is said: "He that covereth his sins shall not prosper" (Prov. 28.13).

³Ta'anit, 16a; Yoma, 86b. C.

את החטא שנאמר אנא חטא העם
הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי
זהב:

ד מדרכי התשובה להיות השב
צועק תמיד לפני השם בבכי
ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו
ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו
ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני
אותו האיש שעשה אותן המעשים
ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך
ישרה וגולה ממקומו. שגלות מכפרת
עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות
עניו ושפל רוח:

ה ושבח גדול לשב שיתודה
ברבים ויודיע פשעיו להם ומגלה
עבירות שבינו לבין חבריו לאחרים
ואומר להם אמנם חטאתי לפלוני
ועשיתי לו כך וכך והריני היום שב
ומתנחם. וכל המתנחם ואינו מודיע
אלא מכסה פשעיו אין תשובתו
גמורה שנאמר מכסה פשעיו לא

⁴Rosh-ha-Shanah, 16b. C.

והירח והכוכבים ושבּו העבים אחר
הגשם שהוא יום המיתה. מכלל שאם
זכר בוראו ושבּו קודם שימות נסלח
לו:

ב ומה היא התשובה הוא שיעזוב
החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו
ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר
יעזוב רשע דרכו וגו'. וכן יתחם
על שעבר שנאמר כי אחרי שובי
נחמתי. ויעיד עליו יודע תעלומות
שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר
ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו
וגו'. וצריך להתודות בשפתי
ולומר עניינות אלו שנמר בלבו:

ג כל המתודה בדברים ולא גמר
בלבו לעזוב הרי זה דומה למובל
ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת
לו עד שישליך השרץ. וכן הוא אומר
ומודה ועזב ירוחם. וצריך לפרוט

nor the clouds return after the
rain" (Ibid. 12.2), yea, that is
the day of death. Deduct
herefrom that if he remembered
his Creator and did repent
ere he died, he was forgiven.¹

2. What is repentance? The
sinner shall cease sinning, and
remove sin from his thoughts,
and wholeheartedly conclude
not to revert back to it, even
as it is said: "Let the wicked
forsake his way" (Is. 55.7); so,
too, shall he be remorseful on
what was past, even as it is
said: "Surely after that I was
turned, I repented" (Jer. 31.
19). In addition thereto he
should take to witness Him
Who knoweth all secrets that
forever he will not turn to re-
peat that sin again, according
to what it is said: "Say unto

Him... neither will we call any more the work of our hands
our gods" (Hos. 14.3-4). It is, moreover, essential that his
confession shall be by spoken words of his lips, and all that
which he concluded in his heart shall be formed in speech.²

3. He who confesses by speech but has not his heart's
consent to abandon his erstwhile conduct, behold him, he
is like one taking an immersion of purification and in his grasp
is an impure creeping thing, when he knows the immersion
to be of no value till he cast away the impure creeping thing.
Even so it is advised to do, saying: "But whoso confes-
seth and forsaketh them shall obtain mercy" (Pro. 28.
13). In confessing to God, it is obligatory to name the sin,

¹Ibid. 86b; Kiddushin, 40b; Shabbat, 151a. C.

²Yoma, 57b; Shabbat, 121. G.

every time they cry out a whole hearted repentance they are answered, even as it is said: "As the Lord our God is in all things that we call upon him for" (Deut. 6.7).⁷

7. Yom ha-Kippurim is the time set aside for repentance for all, the individual as well as the many; for it is the goal of exoneration and quittance in Israel. Because thereof all are obliged to make reparation and confession on the Day of Atonement. The commandment to confess on the Day of Atonement obliges every one to commence it during the afternoon on the ninth day of Tishri, before the evening meal, lest he be sufficated eating his meal before he confess. And, though he did confess before his meal, one is obliged to confess again during the night prayer of the Day of Atonement,

and to repeat the confession during the Morning, Addition, Oblation, and Closing Prayers. At what part of the prayers is the confession made? Every individual delivers it after the silent Benedictions, but the public Reader in the midst of his prayers, after the Fourth Benediction.⁸

8. The accepted confession of all Israel contains this verse: "But all of us have sinned", which is the component part of the confession. Sins which he had made confession of one Day of Atonement, one should repeat and make confession on

שעושים תשובה וצועקין בלב שלם
הם נענין שנאמר כה' אלהינו בכל
קראנו אליו:

ז יום הכפורים זמן הוא תשובה
לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה
וסליחה לישראל. לפיכך חייבים
הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום
הכיפורים. ומצות וידוי יום הכפורים
שיתחיל מערב היום קודם שיאכל
שמא יחנק בסעודה קודם שיתודה.
ואף על פי שהתודה קודם שיאכל
חוזר ומתודה בלילי יום הכיפורים
ערבית וחוזר ומתודה בשחרית
ובמוסף ובמנחה ובנעילה. והיכן
מתודה יחיד אחר תפלתו. ושליח
צבור באמצע תפלתו בברכה
רביעית:

ה הוידוי שנהגו בו כל ישראל
אבל אנחנו חטאנו (כולנו) והוא עיקר
הוידוי. עבירות שהתודה עליהם
ביום הכפורים זה חוזר ומתודה

⁷Rosh ha-Shanah, 18a. C.

⁸Yoma, 87b, C.

יצליח: *במה דברים אמורים בעבירות שבין אדם לחבירו אבל בעבירות שבין אדם למקום אינו צריך לפרסם עצמו ועזות פנים היא לוואם גילם. אלא שב לפני האל ברוך הוא ופורט חטאיו לפניו ומתודה עליהם לפני רבים סתם וטובה היא לו שלא נתגלה עונו שנאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה: ו אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם. בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו. במה דברים אמורים ביחיד אבל צבור כל זמן

But that is saying solely concerning sins between man and man,⁵ but sins between man and God, the penitent need not make public, on the contrary it would be impudent of him to reveal them. He, however, should repent before God, blessed is he! and before Him he should detail his sins; and then make public confession upon them by simply saying: "I have sinned". Such procedure is, indeed, for his own good, even as it is said: "Blessed is he whose transgression is forgiven, whose sin is covered (Ps. 32.1).⁶

6. Although it is ever well to cry out and repent, but during the space of the ten days' time between Rosh ha-Shanah and Yom ha-Kippurim it is exceedingly better, and the supplication is presently accepted, even as it is said: "Seek ye the Lord while He may be found" (Is. 55.6). But that is saying solely concerning an individual, but a community

השגת הראב"ד

* כמה דברים אמורים בעבירות שבין אדם לחבירו: א"ל וכן עבירות המפורסמות ומגולות אף על פי שאינן עם חבירו שכוונת הפרסום החטא כך צריך לפרסם התשובה ויתניש צדים:

RABD'S CRITICISM

*"But that is saying solely concerning sins between man and man etc". Likewise concerning known and open sins, though not against man; for even as the sin was public so it is necessary to make the repentance public, and let the sinner feel the

disgrace of his misdoings". The text protects Maimonides against this criticism. That it would be impudent of him to reveal them surely can not refer to publicly known sins. With this difference: Maimonides maintains that sins, even open ones, between man and God, the sinner is not obliged to name publicly when repenting. C. G.

⁶Rosh ha-Shanah, 18a. C.

10. It is forbidden for man to be ill-natured and unfor-giving, for he must be easily appeased but unwidely to wrath; and when a sinner implores him for pardon, he should grant him pardon wholeheartedly and soulfully. Even if one persecuted him and sinned against him ex-ceedingly he should not be vengeful and grudge-bearing, for such is the path of the seed of Israel and of their excellent heart. Only the idolaters are not so, they are of uncircum-cised heart, and their wrath is ever-watchful; and, because the Gibonites were unforgiving and unappeasing, that of them it is said: "Now the Gibonites were not of the children of Israel" (II. Samuel, 21.2).¹¹

11. One who committed a sin against a friend, and the friend died before he asked his forgiveness, should bring ten adults at his grave and there say: "I have sinned against the Lord God of Israel and against this man (naming him), and I have done against him thus and such (naming the sins). If he was indebted to him he should return the money to the heirs; if he knew not of his heirs he should leave the amount with the tribunal, whenafter his confession should be delivered."¹²

CHAPTER III

1. Each and every one of the sons of man has virtues and vices. He whose virtues exceed his vices is a just man,

¹¹Baba Kamma, 92a. C.

¹²Yoma, 86a; Baba Kamma, 103a. C.

י אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס אלא יהא נוח לרצות וקשה לכעוס ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול מוחל בלב שלם ובנפש חפיצה. ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור וזהו דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון אבל העכו"ם ערלי לב אינן כן אלא ועברתן שמרה נצח. וכן הוא אומר על הגבועונים לפי שלא מחלו ולא נתפייסו והגבועונים לא מבני ישראל המה:

י א החוטא לחבירו ומת חבירו קודם שיבקש מחילה מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ויאמר בפניהם חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוגי זה שכך וכך עשיתי לו. ואם היה חייב לו ממון יחזירו ליורשים. לא היה יודע לו יורשין יניחנו בבית דין ויתודה:

פרק שלישי

א כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועונות. מי שזכויותיו יתירות

עליהן ביום הכיפורים אחר אף על
פי שהוא עומד בתשובתו שנאמר
כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי
תמיד:

ט אין התשובה ולא יום הכפורים
מכפרין אלא על עבירות שבין אדם
למקום כגון מי שאכל דבר אסור
או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן.
אבל עבירות שבין אדם לחבירו
כגון החובל את חבירו או המקלל
חבירו או גזול וכיוצא בהן אינו
נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו
מה שהוא חייב לו וירצהו. אף על
פי שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו
צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול
לו. אפילו לא הקניט את חבירו אלא
בדברים צריך לפייסו ולפגע בו עד
שימחול לו. לא רצה חבירו למחול
לו מביא לו שורה של שלשה בני
אדם מריעיו ופוגעין בו ומבקשים
ממנו. לא נתרצה להן מביא לו שנייה
ושלישית לא רצה מניחו והולך לו
וזה שלא מחל הוא החוטא. ואם היה
רבו הולך ובא אפילו אלף פעמים
עד שימחול לו:

every other Day of Atonement, though he continues to be a penitent, even as it is said: "For I acknowledge my transgressions, and my sin is ever before me" (Ps. 51.3).⁹

9. Neither repentance nor the Day of Atonement atone for any save for sins committed between man and God, for instance, one who ate forbidden food, or had forbidden coition and the like; but sins between man and man, for instance, one injures his neighbor, or curses his neighbor or plunders him, or offends him in like matters, is ever not absolved unless he makes restitution of what he owes and begs the forgiveness of his neighbor. And, although he make restitution of the monetary debt, he is obliged to pacify him and to beg his forgiveness. Even he offended not his neighbor in aught save in words, he is obliged to appease him and implore him till he be forgiven by him. If his neighbor refuses

to forgive him, he should bring a committee of three friends to implore and beg of him; if he still refuses he should bring a second, even a third committee, and if he remains obstinate, he may leave him to himself and pass on, for the sin then rests upon him who refuses forgiveness. But if it happened to be his master, he should go and come to him for forgiveness even a thousand times till he does forgive him.¹⁰

¹⁰Ibid. 85b; Baba Kamma, 92a; Yoma, 87b. C. ⁹Ibid. C.

was great" (6. 5). But the weighing of this is not according to the number of virtues and vices, but according to their magnitude. There is a virtue that overbalances many vices, even as it is said: "Because in him there is found some good thing" (I Kings, 14. 13); and there is a kind of vice which overbalances many virtues, even as it is said: "But one sinner destroyeth much good" (Ecc. 9. 18). Moreover these are not weighed by anyone, save only in the knowledge of the All-knowing God, for only He knoweth the estimate of virtues versus vices. (3)

3. One who renounces his observance of the commandments, and recants his virtues, saying in his heart: "In what have I advanced by observing these, fain would I not have observed them"!, he, indeed, lost the virtues of all of them, and by no virtue in the world should he be remembered, even as it is said". The righteousness of the righteous shall not deliver him in the day of his transgression" (Ezek. 33. 12); on no other can this be said than on him who recants his first virtues. And, even as man's virtues and vices are weighed at the time of his death so are the vices and virtues of each and every one who cometh on this earth weighed on the holy time of Rosh ha-Shanah. He who is found righteous is sealed for life; he who is found wicked is sealed for death, and the mediocre is suspended till

*Yebamot, 50a; Kiddushin 40a. C.

רעת האדם. ושקול זה אינו לפי מנין הזכיות והעונות אלא לפי גודלם. יש זכות שהיא כנגד כמה עונות שנאמר י'ען נמצא בו דבר טוב. ויש עון שהוא כנגד כמה זכיות שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה. ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע היאך עורכין הזכיות כנגד העונות:

ג כל מי שניחם על המצות שעשה ותהה על הזכיות ואמר בלבו ומה הועלתי בעשייתן הלואי לא עשיתי אותן הרי זה איבד את כולן ואין מוכירים לו שום זכות בעולם שנאמר וצדקת הצדיק לא תצילנו ביום רשעו אין זה אלא בתוהה על הראשונות. וכשם ששוקלין זכיות אדם ועונותיו בשעת מיתתו כך בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכיותיו ביום טוב של ראש השנה. מי שנמצא צדיק נחתם לחיים. ומי שנמצא רשע נחתם למיתה. והבינוני תולין אותו עד

על עונותיו צדיק. ומי שעונותיו יתירות על זכיותיו רשע. מחצה למחצה בינוני. וכן המדינה אם היו זכיות כל יושביה מרובות על עונותיהן הרי זו צדקת. ואם היו עונותיהם מרובין הרי זו רשעה. וכן כל העולם כולו:

ב *אדם שעונותיו מרובין על זכיותיו מיד הוא מת ברשעו שנאמר על רוב עונך. וכן מדינה שעונותיה מרובין מיד היא אוברת שנאמר זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו'. וכן כל העולם כולו אם היו עונותיהם מרובין מזכיותיהן מיד הן נשחתין שנאמר וירא ה' כי רבה

is said: "Because the cry of Sodom and Gomorrah is great (Gen. 18. 20). So, too, is the whole world, if their vices exceeded their virtues they are presently destroyed, even as it is said: "And God saw that the wickedness of man

השגת הראב"ד

* אדם שעונותיו מרובין על זכיותיו מיד הוא מת ברשעו: א"ל לא כמו שהול סובר ששאלוהו רשעים נחתמין לאלתר למיתה שנייד מותם. ואינו כן כי יש רשעים חיים הרבה אלא נחתמין לאלתר שלא יוכלו ימיהם שני הדור שגגורו עליו. ועקר דבר זה צינמות [כ.]:

will not complete their days of the years allotted to them at birth. And the source of this matter is found in Yebamot, 50a". Virtues and vices are not measured by man, to condemn one to death, or ask why he is still living. God is the sole judge thereof. One virtue of one man, or one vice, might either save or be the cause of destruction of the whole world (See Kiddushin, 39b-49a). Maimonides refers to Hosea, 7. 9. and to Genesis, 18. 20. to teach us that only God judges our iniquities, and whenever destruction comes to pass, His judgment should be justified. C. G.

¹Rosh ha-Shanah, 17a C.

and he whose vices exceed his virtues is an evildoer; if both are evenly balanced, he is mediocre. Even so is a state. If the virtues of all of its inhabitants exceeded their vices, it is, indeed, a just state; but if their vices exceeded, it is, indeed, a wicked state. Even such is a standard for the whole world.¹

2. A man whose vices exceed his virtues presently dies in his wickedness, even as it is said: "For the multitude of thine iniquity" (Hos. 9. 7). So is a state whose vices exceed presently destroyed, even as it

RABD'S CRITICISM

²"A man whose vices etc. Not as he thinks that what was said by the Talmudists, 'The doom of the wicked is sealed instantly' (Rosh ha-Shanah, 17a) means that they die at once; for it is not so, as there are many wicked alive. But the meaning of 'Sealed instantly' is, that they

overbalanced the whole world to virtue and saved it. And, because of this matter, it became the custom of the whole house of Israel to excel in alms-giving, in good conduct and in the performance of duties during the intervening days of Rosh ha-Shanah and Yom ha-Kippurim above what they do during the whole year. It also became a universal custom to rise early during

those ten days, to deliver in the synagogues prayers of supplication and ardor till the dawn of the day.⁵

5. When the vices and virtues of man are weighed neither

RABD'S CRITICISM

"When the vices and virtues of man are weighed etc. This is part of the potpourri he made of the texts and imagines in his mind that both are of one subject, whereas they are of divers kind and very far apart. Because he saw in Rosh ha-Shanah (16b-17a) 'And the Abundant in Goodness turns the scale opposite goodness 'and then (Ibid.) 'Rabbi Ishmael's school transmitted that He removes the sins one by one in rotation, for such is the rule. Again he saw in Yoma (85b) 'Rabbi Jose Bar Judah said: 'if a man sins, the first and the second and the third time he is forgiven, but the fourth time he is not forgiven', he fixed it

in his mind that both these refer to one subject; but are very far apart. Rabbi Ishmael's transmission refers to the Great Day of Judgment, and to save the intermediary category from Gehenna, in support of the House of Hillel's contention, but there is no mention there of the wiping out of sin. Whereas this of Rabbi Jose Bar Judah refers to this world and to the beginning of man's con-

זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו. ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה. ונהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום:

ה*בשעה ששוקלין עונות אדם

השנת הראב"ד

* בשעה ששוקלין עונות אדם אין מחשנין עליו עון שחטא בו תחלה: א"ל זה מן הערצו שמערצו הדברים זה צוה ומזמה דעתו שהן אחדים והם זרים ונפרדים מאד. לפי שראה צדק השנה ורצ חסד מטה כלפי חסד ותנא דבי ר' מעביר ראשון ראשון וכן היא המדה. וראה ציומא דבי יוסי דרבי יהודה אומר אדם חוטא פעם ראשונה ושנייה ושלישית מוחלין לו רביעית אין מוחלין לו סדר דעתו שהן ענין אחד והן רחוקים מאד דההיא דרבי ישמעאל היא ליום הדין הגדול ולהציל הצינונים מניהסם כדברי צית הלל ואין שם זכר למחילת עון אצל הא דרבי יוסי דרבי יהודה צעולם הזה ונתחלת מעשיו של אדם

⁵Kiddushin, 39b-40a. C.

יום הכפורים אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה:

ד אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורו ישינים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה. לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאלו חציו זכאי וחציו חייב. וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב. חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה. עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר וצדיק יסוד עולם

the Day of Atonement, if he did repent he is sealed for life, if not he is sealed for death.⁴

4. Notwithstanding that the blowing of the ram's horn trumpet on Rosh ha-Shanah is a Scriptural statute, its blast is symbolic, as if saying: "Ye that sleep, bestir yourselves from your sleep, and ye slumbering, emerge from your slumber, examine your conduct, turn in repentance, and remember your Creator! They that forget the truth because of the vanities of the times, who err all of their years by pursuing vanity and idleness, which are of neither benefit nor of salvation, care for your souls, improve your ways and your tendencies, let each one of you abandon his evil path and his thought which is not pure! It is, therefore, necessary for every man to behold himself throughout the whole year in a light of being evenly

balanced between innocence and guilt, and look upon the entire world as if evenly balanced between innocence and guilt; thus, if he commit one sin, he will overbalance himself and the whole world to the side of guilt, and be a cause of its destruction; but if he perform one duty, behold, he will overbalance himself and the whole world to the side of virtue, and bring about his own and their salvation and escape, even as it is said: "But the righteous is an everlasting foundation" (Prov. 10. 25), it is he, by whose righteousness he

⁴Ibid. 40b; Rosh ha-Shanah, 16b. C.

(Job. 33. 29): but concerning a congregation, the first, second and third transgression is held suspended over them, even as it is said: "Thus saith the Lord: For three transgressions of Israel, yea, for four, I will not reverse it" (Amos. 2. 6) and when the reckoning comes up, the reckoning is made even in this manner, i. e. from the fourth transgression and onward. The intermediary category, if there be among the half of their transgressions such sins as never having put on phylacteries, each one is judged according to his transgressions, but has a share in the World to Come. Even so are the wicked whose vices are more than their virtues judged according to their transgressions but have a share in the World to Come; for all Israel have a share in the World to Come, even as it is said: "Thy people also shall be all righteous; they shall inherit the land for ever" (Is. 60. 21). So, too, do the righteous of among the nations of the world have a share in the World to Come.⁷

6. And, the following are they that have no share in the World to Come but suffer excision and loss of identity, and are damned for ever and ever for their exceeding wickedness and sinfulness: atheists, infidels, traducers of the Torah, dissenters of resurrection and the coming of a Redeemer,

אבל הצבור תולין להן עון ראשון שני ושלישי שנאמר על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו. וכשמחשבין להן על דרך זה מחשבין להן מרביעי ואילך. הבינונים אם היה בכלל מחצה ענות שלהן שלא הניח תפילין מעולם דנין אותם כפי חטאם ויש לו חלק לעולם הבא. וכן כל הרשעים שעונותיהם מרובים דנין אותם כפי חטאיהם ויש להם חלק לעולם הבא שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא אף על פי שחטאו שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ. ארץ זו משל כלומר ארץ החיים והוא העולם הבא. וכן חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא:

ו ואלו הן שאין להם חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים המינים והאפיקורסין והכופרים בתורה והכופרים בתחיית המתים ובביאת

⁷Yoma, 86b; Rosh ha-Shanah, 16a; Sanhedrin, 102b. C.

עם זכותיו אין מחשבין עליו עון שחטאו בו תחלה ולא שני אלא משלישי ואילך אם נמצאו עונותיו משלישי ואילך מרובין על זכותיו אותם ושתי עונות מצטרפים ודנין אותו על הכל. ואם נמצאו זכותיו כנגד עונותיו אשר מעון שלישי ואילך מעבירים כל עונותיו ראשון ראשון. לפי שהשלישי נחשב ראשון שכבר נמחלו השנים. וכן הרביעי הרי הוא הראשון שכבר נמחל השלישי וכן עד סופן. במה דברים אמורים ביחיד שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר.

given, and this way till end of the transgressions. That is saying concerning an individual, of whom it is said: "Lo, all these things does God work, twice, yea thrice, with a man"

BOOK OF KNOWLEDGE

השנת הראב"ד

duct, from the day he became old enough to be punished for his sins and onward, whose first, second and third transgression which he encountered, if he did repent of them, although they be of the major sins which require both, suffering and the Day of Atonement, to be wiped

off, those first do not require it, for they were entirely forgiven. This is the outline of the texts and their component part. Moreover, there is no difference in the Gemara between an individual and a congregation, and I do not know where he found such distinction". The text in the Talmud (Yoma, 86b) does make a distinction between an individual and a congregation. (q. v.) The RABD's copy of the Talmud evidently had it not. As for the subject matter of both quotations, Maimonides again showed a correct attitude. The RABD failed to quote Raba's provision of, "But his own sins are not wiped off", which supports the entire contention given in the text herein. C. G.

the first nor the second time is taken into consideration, but from the third time onward;⁶ if his vices from the third time onward exceed his virtues, then those two transgressions, too are added, and he is tried on all; but if his virtues balance his vices from the third transgression onward, all of his transgressions are wiped off one by one, as the third transgression is counted as the first for the two long since had been forgiven, so is the fourth considered thereafter first, as the third long since had been for-

מימי עונשו ואילך שחטא הראשון והשני והשלישי שידמו לידו אם עשה מהם תשובה אע"פ שהם מן החמורים שזריכין יסורין ויוה"כ למחוק אלו הראשונים אינן זריכין שהם מחולקין לגמרי. זו היא הצעת הדברים ועיקרן ואין הפרש בגמרא בין יחיד לנזיר ולא ידעתי מאין מלאו :

corporeal and has a form; (4) Likewise one who says that He alone is not the First Cause¹² and Creator of all; (5) likewise he who worships a star, or planet, or any other as a mediator between him and the Lord of the universe; every one of these five is an atheist.¹³

8. There are three categories of infidels: (1) he who says that prophecy is altogether an invention, and that no knowledge reaches the heart of the sons of man from the Creator; (2) he who denies the prophecy of Moses our Master; (3) and he who says that the Creator knoweth not the affairs of the sons of man; every one of these three is an infidel. There are three categories of Torah traducers: (1) he who says that the Torah is not God given, even if he says that a single Verse or one word thereof was spoken by Moses on his own authority is, indeed, a traducer of the Torah; (2) he who denies its Oral explanation, that is the

תמונה וכן האומר שאינו לבדו הראשון וצור לכל וכן העובד כוכב או מזל וזולתו כדי להיות מליץ בינו ובין רבון העולמים כל אחד מחמשה אלו הוא מין:

ח שלשה הן הנקראים אפיקורסין האומר שאין שם נבואה כלל ואין שם מדע שמגיע מהבורא ללב בני האדם והמכחיש נבואתו של משה רבינו והאומר שאין הבורא יודע מעשה בני האדם. כל אחד משלשה אלו הן אפיקורסים. שלשה הן הכופרים בתורה האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפיעצו והריזה כופר בתורה. כן הכופר בפירושה והוא תורה

RABD'S CRITICISM

¹²"Likewise one who says that He alone is not the First Cause. For instance, as the one who said, 'Your God was a great Architect, but found ready great drawings, such as the circle of earth, stones of the abyss, (Tohu Vobohu, see Hagigah, 12a) darkness and water, and therewith He made what He did make'". This comment is intended by the RABD. as a distinction between the one who denies the existence of God mentioned before, and the one presently under discussion. What improvement this is on Maimonides only the RABD knew. C. G.

השגת הראב"ד

* וכן האומר שאינו לבדו הראשון. ח"א כחותיו שאמר אלהיכם ייך גדול היה אלף שאל לו סומים גדולים תהו וזהו חושך ומים ורוח וזהם עשה מה שעשה:

¹³Sanhedrin, 26b. C.

הגואל והמומרין ומחטיאי הרבים
והפורשין מדרכי צבור והעושה
עבירות ביד רמה בפרהסיא
כיהויקים והמוסרים ומטילי אימה
על הצבור שלא לשם שמים ושופכי
דמים ובעלי לשון הרע והמושך
ערלתו:

ז חמשה הן הנקראים מינים.
האומר שאין שם אלוה ואין לעולם
מנהיג והאומר שיש שם מנהיג אבל
הן שנים או יותר * והאומר שיש שם
רבון אחד אבל שהוא גוף ובעל

apostates, enticers of many to
sin, seceders from the congre-
gation, a public perpetrator
of sins emulating Jehoiakim,⁸
informers, leaders who cast
fear upon the congregation
not for the sake of God,
shedders of blood by defaming
people in public, evil-tongued
people, he who abolishes cir-
cumcision.⁹

7. There are five categories
of atheists;¹⁰ (1) he who says
that there is no God and no
Omnipotence; (2) he who says

that there is an Omnipotence but that there are two or more
such; (3) he who says that there is One Lord;¹¹ but that He is

השנת הראב"ד

* והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא
גוף ובעל תמונה. ח"א ולמה קרא לזה
מין וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו נזו
המחשבה לפי מה שראו במקראות ויותר
ממה שראו בדברי האגדות המשגשות את
הדעות:

RABD'S CRITICISM

¹¹"He who says that there is One
Lord but that He is corporeal and
has a form. Why does he call such
one an atheist? Many greater and
better than he followed this opinion
according to what they saw in phrases,
and more particularly in the texts of
the Agadot (legends of the Talmud)
which misdirect opinions". Possibly
the version of this criticism was

tampered with, and should rather stand corrected in the language of
the Joseph Albo (Ikkarim, 2. 41) which is much more intelligent, not
to say polite: "Although the component part of belief is so, nevertheless,
he who believes His Being corporeal because he understood the language
of Scriptural phrases and the Midrash literally, deserves not to be
called an atheist". Of course, even in the version before us, the RABD,
does not differ in principle with Maimonides. It is merely amazing
that our Master had to suffer such indignities for having purged
Judaism from the dross of Anthropomorphism. C. G.

⁸See II. Kings, 23.36-24.6 G.

⁹Rosh ha-Shanah, 17a. G.

¹⁰Minim. G.

instance, at a time when they issue arbitrary edicts and he cleaves to them, saying: "Of what profit is there for me to cleave to Israel who are down-trodden and persecuted; it is rather best for me to cleave to these in whose hand lies the power", he, assuredly, is apostate against the whole Torah.¹⁷

10. How are they that cause the public to sin identified? All of the following are of one kind: whether one causes the public to sin in a major matter, as—for instance, Jeroboam, Zaduck and Bythos did,¹⁸ or whether he causes the public to sin in a minor matter, even to nullify one mandatory commandment; whether one causes others to sin by force as Manasseh did, for he slew the people of Israel unless they worshiped idolatry, or whether he deceived others and enticed them.¹⁹

11. One who secedes from the paths of the congregation, although he committed no transgressions, but remains separated from the congregation of Israel, observes no commandments together with them, does not include himself in their troubles, nor afflicts himself on their fast-days, but follows his own path as the rest of the people of the land, acting as if he was not one of them, he has no share in the World to Come. One who commits transgressions high-handedly like Jehoiakim,²⁰ whether his acts were against

לדתי העכו"ם בשעה שגוזרין שמד וידבק בהם ויאמר מה בצע לי להדבק בישראל שהם שפלים ונרדפים. טוב לי שאדבק באילו שידם תקיפה הרי זה מומר לכל התורה כולה:

י מחטיאי הרבים כיצד אחד שהחטיא בדבר גדול כגון ירבעם וזדוק ובייתוס ואחד שהחטיא בדבר קל אפילו לבטל מצות עשה. ואחד האונס אחרים עד שיחטאו כמנשה שהיה הורג את ישראל עד שיעבדו עכו"ם או שהטעה אחרים והדחים:

יא הפורש מדרכי הצבור אף על פי שלא עבר עבירות אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עושה מצות בכללן ולא נכנס בצרתן ולא מתענה בתעניתן אלא הולך בדרכו כאחד מגויי הארץ וכאילו אינו מהן אין לו חלק לעולם הבא. העושה עבירות ביד רמה כיהויקים בין שעשה קלות

¹⁷Hullin, 5; Sanhedrin, 26b. C.

¹⁸See I. Kings, 12.2. G.

¹⁹See Supra, (8) G.

²⁰See II. Kings, 23.36. G.

שבעל פה והמכחיש מגידה כגון צדוק וביתוס והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו ואף על פי שהיא היתה מעם ה'. כל אחד משלשה אלו כופר בתורה:

ט שנים הם המומרים מישראל המומר לעבירה אחת והמומר לכל התורה כולה. מומר לעבירה אחת זה שהחזיק עצמו לעשות אותה עבירה בזדון והורגל ונתפרסם בה אפילו היתה מן הקלות כגון שהחזיק תמיד ללבוש שעטנז או להקיף פיאה ונמצא כאילו בטלה מצוה זו מן העולם אצלו הרי זה מומר לאותו דבר והוא שיעשה להכעיס. מומר לכל התורה כולה כגון החוזרים

Oral Torah, or its exponents, even as Zaduk and Bythos did;¹⁴ (3) he who says that the Creator commuted this Duty for another duty and that the Torah had been nullified long ago though it really was God given; every one of these three is a traducer of the Torah.¹⁵

9. There are two categories of apostates in Israel: (1) an apostate against one commandment; (2) an apostate against the whole Torah. The apostate against one commandment is; one who emboldens himself to transgress a given commandment consciously so that it becomes his habit of doing it publicly, even it be of the minor commandments, for in-

stance, he persistently wears garment mixed of wool and flax, or rounds the corners of his head, as a consequence whereof it appears that such commandment no longer exists in his world, such one is, indeed, an apostate in this matter, if he does such spitefully. An apostate against the whole Torah is, a convert to the religion of the idolaters,¹⁶ for

השנת הראב"ד

* לכל התורה כולה כגון החוזר לדת העוזדי כוכבים הנה הוא מודה צללהיהם והרי הוא מין:

RABD'S CRITICISM

¹⁶"Against the whole Torah, is a convert to the religion of the idolaters. And whosoever accepts the religion of the idolaters acknowledges

their gods, is not such one an atheist?" And I say, had there been no other nation in the world excepting idolaters this criticism would be in place. But there are other religions which are not idolatrous, how can a convert be called atheist? C.

¹⁴See Abot D'Rabbi Nathan, Ch.5; also I. Chro. 5.38. G.

¹⁵Sanhedrin, 90a; Ibid. 99b. C.

nevertheless, said, that he who makes a practice to violate them has no share in the World to Come, and that they are of sufficient importance to be kept at a distance, and to watch out against them. They are: he who gives an alias name to his friend; he who calls his friend by his aliases; he who shames his friend publicly; he who glorifies himself by disgracing his friend; he who insults scholars; he who insults his masters; he who despises holy times; he who profanes holy objects. That is saying, that none of these will have a share in the World to Come, if he dies without repentance; but if he repent from his wickedness and died in a state of repentance, he is, indeed, of the sons of the World to Come, as there is not a thing to stand in the way of repentance.

Even if one who denied the existence of God all of his life but in the end repented, has a share in the World to Come, for it is said: "Peace, peace, to him that is far off, and to him that is near, saith the Lord; and I will heal him" (Is. 57.19). All of the wicked, and apostates and their like who turned in repentance, whether publicly or secretly, should be accepted back into the folds of Israel, even as it is said: "Return ye backsliding children" (Jer. 3.22)—though he still be backsliding, for, lo, he repented secretly and not publicly, yet is his repentance accepted.²²

שהרגיל בהן אין להם חלק לעולם הבא. וכדיהן להתרחק מהן ולהזהר בהן. ואלו הן המכנה שם לחבירו והקורא לחבירו בכינויו והמלבין פני חבירו ברבים והמתכבד בקלון חבירו והמבוזה תלמידי חכמים והמבוזה רבותיו והמבוזה את המועדות והמחלל את הקדשים. במה דברים אמורים שכל אחד מאלו אין לו חלק לעולם הבא כשמת בלא תשובה אבל אם שב מרשעו ומת הוא בעל תשובה הרי זה מבני העולם הבא שאין לך דבר שעומד בפני התשובה. אפילו כפר בעיקר כל ימיו ובאחרונ' שב יש לו חלק לעולם הבא שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו. כל הרשעים והמומרים וכיוצא בהן שחזרו בתשובה בין בגלוי בין במטמוניות מקבלין אותן שנאמר שובו בנים שובבים. אף על פי שעדין שובב הוא שהרי בסתר שב ולא בגלוי מקבלין אותו בתשובה:

²²Pirke Abot, 3.11; Sanhedrin, 99b; Baba Mezi'a, 58b; Megillah, 28a; Tosfot, Rosh ha-Shanah, 16b; Kiddushin, 38b; Abodah Zarah, 7a. C. G.

בין שעשה חמורות אין לו חלק
לעולם הבא והוא הנקרא מגלה
פנים בתורה מפני שהעין מצחו וגילה
פניו ולא בוש מדברי תורה:

יב שנים הם המוסרין המוסר
חבירו ביד עכו"ם להורגו או להכותו
והמוסר ממון חבירו ביד עכו"ם או
ביד אנס שהוא כעכו"ם ושניהם אין
להם חלק לעולם הבא:

יג מטילי אימה על הציבור שלא
לשם שמים זה הרודה צבור בחזקה
והם יראים ומפחדים ממנו וכונתו
לכבוד עצמו וכל חפציו שלא לכבוד
שמים כגון מלכי העכו"ם:

יד כל אחד ואחד מעשרים
וארבעה אנשים אלו שמנינו אף על
פי שהן מישראל אין להם חלק
לעולם הבא. ויש עבירות קלות
מאלו ואף על פי כן אמרו חכמים

minor or against major com-
mandments, he has no share
in the World to Come. Verily,
he is one of whom it is said:
"He reveals a face in the Torah
not according to law", seeing
that he hardened his forehead,
exposed his face and is not
ashamed to disobey the Torah.²¹

12. There are two categories
of informers: (1) he who in-
forms against his neighbor so
that he be turned over to an
idolatrous hand either to be
put to death or to be mal-
treated; (2) he who informs
against his neighbor so that
his money be turned over to
an idolatrous hand, or to the
hand of a robber, who is like
an idolater; both categories of
such have no share in the
World to come.²²

13. They that cast fear upon the public for ungodly purposes
are limited to one category; it is he who rules over the
public by strong hand, and they fear and dread him,
whereas his own objective is, self-aggrandizement, and all
of his desires are not to glorify Heaven. An example of such,
behold the idolatrous rulers.²³

14. Each and every one of the enumerated twenty-four
different categories of persons, Israelites though they be, have
no share in the World to Come. And, there are yet lesser trans-
gressions than those referred to concerning which the sages,

²¹See Supra, (8). G.

²²See Rosh ha-Shanah, 16a-17b; and Yoma, 86a-87b. G.

²³Ibid. G.

acquire aught in their virtuous performance; (2) He who opposes the decisions of the sages, for his opposition to them brings about his own separation from them, and he knows not the path leading to repentance; (3) he who disdains the precepts, for as they appear debased to him he does not pursue after them nor perform them, and without performance what virtue can he attain? (4) he who insults his masters, for such conduct brings about his displacement and repudiation, even as it happened to Gehazi ², and being repudiated he will not find a teacher to guide him to the path of truth; (5) He who despises criticism for he, indeed, left no path open for repentance, as it is

criticism that begets repentance. Forsooth, when a man is informed that his sins are known, and that he should be ashamed of himself for his wrongdoings, he does repent. For example: it written in the Torah: "Remember, forget thou not, how thou didst make the Lord thy God wroth in the wilderness; from the day that thou didst go forth out of the land of Egypt, until ye came unto this place, ye have been rebellious against the Lord" (Deut. 9.7), and: "But the Lord hath not given you a heart to know" (Ibid. 29.3), and: "A foolish people and unwise" (Ibid. 32.6); and Isaiah, likewise, rebuked Israel and exclaimed: "Ah sinful nation!" (Is. 1.4) and, "The ox knoweth his owner" (Ibid. -3), and, "Because I knew that thou are obstinate" (Ibid. 48.4).

זוכה עמהן בזכות שעושינן. ב' והחולק על דברי חכמים ולפי שמחלוקתו גורמת לו לפרוש מהן ואינו יודע דרכי התשובה. ג' והמלעיג על המצות, שכיון שנתבזו בעיניו אינו רודף אחריהן ולא עושן ואם לא יעשה במה יזכה. ד' והמבוזה רבותיו, שדבר זה גורם לו לרחפו ולטרדו כגחזי ובזמן שנטרד לא ימצא מלמד ומורה לו דרך אמת. ה' והשונא את התוכחות שהרי לא הניח לו דרך תשובה. שהתוכחה גורמת לתשובה שבזמן שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימין אותו חוזר בתשובה כמו שכתוב בתורה זכור ואל תשכח, ממרים הייתם. ולא נתן ה' לכם לב. עם נבל ולא חכם. וכן ישעיהו הוכיח את ישראל ואמר הוי גוי חוטא. ידע שור קונהו. מדעתי כי קשה אתה.

²See II. Kings, 4.12. G.

פרק רביעי

CHAPTER IV

א ארבע ועשרים דברים מעכבין את התשובה. ארבעה מהן עון גדול והעושה אחת מהן אין הקדוש ברוך הוא מספיק בידו לעשות תשובה לפי גודל חטאו: ואלו הן. א) המחטיא את הרבים ובכלל עון זה המעכב את הרבים מלעשות מצוה. ב) והמטה את חבירו מדרך טובה לרעה כגון מסית ומדיח. ג) הרואה בנו יוצא לתרבות רעה ואינו ממחה בידו הואיל ובנו ברשותו אילו מיחה בו היה פורש ונמצא כמחטיאו. ובכלל עון זה כל שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה אלא יניחם בכשלונם. ד) והאומר אחטא ואשוב ובכלל זה האומר אחטא ויום הכפורים מכפר:

ב ומהן חמשה דברים הנועלים דרכי התשובה בפני עושיהן ואלו הן א) הפורש מן הצבור. לפי שבזמן שיעשו תשובה לא יהיה עמהן ואינו

1. Twenty-four different transgressions withhold the acceptance of repentance, four of these are of great iniquity, and whosoever commits one of them, the Holy One, blessed is He! provides no means for him to repent, measured, of course, with the monstrosity of his sin. They are: (1) he who leads the public to sin, by which is also included one who withholds the public from performing a commandment; (2) he who diverts his neighbor from the good path to an evil one, for instance, a seducer and an enticer; (3) he who beholds his son cultivating bad habits and does not protest against it, for, his son being under his control, probably, by having protested, he could have separated him therefrom, as a consequence whereof it is as if he himself led him to

sin; by which is also included the iniquity of every one who has a possibility to protest against others, whether individuals or many, and does not protest against them but leaves them to their stumbling; (4) he who says: "I will sin and repent"; by which is also included one who says: "I will sin and the Day of Atonement will atone".

2. Among this group of twenty-four are five transgressions which block the way of repentance against the sinners, they are: (1) he who secedes from the community, for he would be absent at the time they repent and could not

article and does not advertise it so as to restore it to its owner, thus after a process of time when he would repent he knows not to whom to make restitution; (4) he who partakes of an ox⁴ which is the property of the poor⁵, the orphans or the widows, for such people are languid, unknown and unheralded, wandering from city to city without a friend, and he, therefore, would not know to whom such ox belongs if he desired to make restitution; (5) he who takes bribery to pervert justice, for he knows not the extent of the perversion, or what its power is, as such matter has auxiliary factors, and, therefore, could possibly not estimate the amount of restitution; and he, moreover, is supporting the evil hand of the bribe-giver and thereby leads him on to sin.⁶

4. And, there are, furthermore, five transgressions among this group of twenty-four, the presumption of one who commits each and every one of them being against his inclination to turn toward repentance, because the majority of

ואינו מכריז עליה עד שיחזירה לבעליה, לאחר זמן כשיעשה תשובה אינו יודע למי יחזיר. ה' והאוכל שור עניים ויתומים ואלמנות. אלו בני אדם אמללין הם ואינן ידועים ומפורסמים וגולים מעיר לעיר ואין להם מכיר כדי שידע שור זה של מי הוא ויחזירנו לו. ה' והמקבל שוחד להטות דין אינו יודע עד היכן הגיע הטייה זו וכמה היא כוחה כדי שיחזור, שהדבר יש לו רגלים ועוד שהוא מחזיק יד זה ומחטיאו: ד' ומהן חמשה דברים העושה אותן אין חוקתו לשוב מהן. לפי שהם

RABD'S CRITICISM

"It appears that he transmits the text as Shor, but it is not so, for it is Shod, the meaning whereof is: he who presses a debt against them so much that they either sell their immoveables for less than their value, or their moveables, and he maintains that he takes only what is his due". Alfasi, too, has the text as Shod. Possibly it is a simple typographical error, of which there are many, both in manuscripts and printed texts. Perhaps, Maimonides picked the noun Shor as a type of property. C. G.

⁴Alfasi gives the text as Shod, (Spoils) not Shor (Ox). (Ibid). G.

⁵Ibid. Alfasi. G.

השנת הראב"ד

* והאוכל שור עניים וכו'. ה"ל דומה שהוא שונה שור צרי"ש ואינו אלא שור גדל"ת כלומר שהוא דוחק אותן צחצחו עד שמחליטין לו קרקעותיהן נפחות או המטלטלין שלהן ואומר שלי אני נוטל:

וכן צוהו האל להוכיח לחטאים
שנאמר קרא בגרון אל תחשוך. וכן
כל הנביאים הוכיחו לישראל עד
שחזרו בתשובה. לפיכך צריך
להעמיד בכל קהל וקהל מישראל
חכם גדול חקן וירא שמים מנעוריו
ואהוב להם שיהא מוכיח לרבים
ומחזירן בתשובה, וזה ששונא את
התוכחות אינו בא למוכיח ולא שומע
דבריו לפיכך יעמוד בחטאתיו שהם
בעיניו טובים:

ג ומהם חמשה דברים העושה
אותן אי אפשר לו שישוב בתשובה
גמורה לפי שהם עונות שבין אדם
לחבירו ואינו יודע חבירו שחטא
לו כדי שיחזור לו או ישאל ממנו
למחול לו. ואלו הן. א) המקלל את
הרבים ולא קלל אדם ידוע כדי
שישאל ממנו כפרה. ב) והחולק עם
גנב, שלפי שאינו יודע גניבה זו של מי
היא אלא הגנב גנב לרבים ומביא
לו והוא לוקח. ועוד שהוא מחזיק
יד הגנב ומחטיאו. ג) והמוצא אברה

Almighty, too, charged him to rebuke the sinners, saying: "Cry aloud, spare not" (Is. 58. 1). In like manner did all of the prophets criticise Israel until they turned in repentance. It is, therefore, necessary to appoint over each and every community in Israel a great scholar of mature age, God-fearing since his early youth, and loved by them, people, to preach to the public and turn them to repentance. But he who despises criticism does not come to hear the preacher and does not pay attention to his words, he, therefore, holds on to his sins, which to his eyes appear to be good.³

3. And, again, there are among this group of twenty-four, five transgressors, each of which, block the path of complete repentance for the one commits it, because they are sins between man and

man, and the sinner does not know the neighbor against whom he sinned, to whom to make restitution or of whom to beg forgiveness. They are: (1) he who curses the public and did not curse a single man in particular to whom he might plead for pardon; (2) he who shares spoils with a thief, because he knows not to whom the stolen goods belong, for the thief steals at large and brings it to him and he becomes the fence, thereby adding to the iniquity by upholding the thief and leading him on to further sin; (3) he who finds a lost

³Alfasi, Yoma, Chapter 8. 7a. G.

in his heart that he sinned not, saying to himself: "What have I done to him, is there anything more to it than mere suspicion? perhaps he did it, and perhaps he did it not;" whereas he does realize that this is an iniquity to place an upright man in his mind on the same level with an evil-doer.⁷

5. And among this group of twenty-four there are five such transgressions that whosoever commits them is continuously pursuing them, so that it becomes hard for him to separate himself from them. It is, therefore, necessary for a man to beware of them, lest they become part of his habits, for they are all extremely evil tendencies. They are: (1) sycophancy; (2) an evil tongue; (3) ill temper; (4) bad thoughts; (5) companionship with the wicked, for he learns his conduct and his actions become indited in his heart. Of such Solomon said: "But a companion of fools shall be shattered" (Prov. 13.20). Regarding this, we have already elucidated in the "Treatise of Ethics" how a man of the average should conduct himself, deduct the major from the minor for a penitent.⁸

6. All the enumerated transgressions and their like, though they withhold the sinners from turning to repentance they should not be prevented from doing so, for if a man did turn away from these in repentance, lo, he is a penitent, and he will inherit a share in the World to Come.

⁷Ibid. G.

⁸Ibid. G.

שאני חוטא לפי שהוא אומר מה עשיתי לו וכי יש שם אלא חשד שמא עשה או לא עשה והוא אינו יודע שזה עון שמשם אדם כשר בדעתו כבעל עבירה:

ה ומהן חמשה דברים העושה אותם ימשך אחריהם תמיד וקשים הם לפרוש מהן. לפיכך צריך אדם להזהר מהן שמא ידבק בהן והן כולן דעות רעות עד מאד. ואלו הן. רכילות ולשון הרע ובעל חימה ובעל מחשבה רעה והמתחבר לרשע מפני שהוא לומד ממעשיו והן נרשמים בלבו. הוא שאמר שלמה ורועה כסילים ירוע. וכבר בארנו בהלכות דעות דברים שצריך כל אדם לנהוג בהן תמיד קל וחומר לבעל תשובה:

ו כל אלו הדברים וכיוצא בהן אף על פי שמעכבין את התשובה אין מונעין אותה אלא אם עשה אדם תשובה מהן הרי זה בעל תשובה ויש לו חלק לעולם הבא:

דברים קלים בעיני רוב האדם
ונמצא חוטא והוא ידמה שאין זה
חטא. ואלו הן. א) האוכל מסעודה
שאינה מספקת לבעליה שזה אבק
גול הוא. והוא מדמה שלא חטא
ויאמר כלום אכלתי אלא ברשותו,
ב) המשתמש בעבטו של עני שהעבט
של עני אינו אלא כגון קורדוס
ומחרישה ויאמר בלבו אינן חסרים
והרי לא גזלתי אותו. ג) המסתכל
בעריות מעלה על דעתו שאין בכך
כלום שהוא אומר וכי בעלתי או
קרבת אצלה. והוא אינו יודע שראיית
העינים עון גדול שהיא גורמת לגופן
של עריות שנאמר ולא תתורו אחרי
לבבכם ואחרי עיניכם. ד) המתכבד
בקלון חבירו אומר בלבו שאינו
חטא לפי שאין חבירו עומד שם
ולא הגיע לו בוש ולא ביישו אלא
ערך מעשיו הטובים וחכמתו למול
מעשה חבירו או חכמתו כדי שיראה
מכללו שהוא מכובד וחבירו בזוי.
ה) והחושד כשרים אומר בלבו

people consider them of minor
importance, as a consequence
whereof one stoops in sin
imagining that what he does
is no sin at all. They are:
(1) he who dines at a table
knowing that the meal is of
insufficient quantity to satisfy
even the appetite of the host,
for such is an offshoot of rob-
bery, whereas he imagines,
saying: "Have I not eaten with
the consent of the host?" (2) he
who makes use of a poor man's
pledge, for a poor man's pledge
is none else save an article
such as an axe or plough,
whereas he will say in his
imagination: "Nothing thereof
was diminished, I have not
robbed him"; (3) he who
wantonly stares at the opposite
sex, for he thinks that it is of
no matter, saying: "Have I
stilled an urge, or even been
near her"? whereas he remains
oblivious to the fact that pur-
poseful eye-staring is a great

iniquity and begets actual unchastity, even as it is said:
"And that ye seek not after your own heart and your own
eyes" (Num. 15.39); (4) he who acquires honor by dis-
gracing his neighbor, for he thinks that he committed no
sin, as his neighbor stood not by, and did not feel the shame,
as he did not insult him personally, save by comparing
his own good conduct and his own education against the con-
duct of his neighbor or his education so that the audience
may infer that he is honorable and his neighbor disgraceful;
(5) he who casts suspicion upon the upright, for he thinks with-

merciful or human, miser or philanthropist, and so in all other tendencies. There is none to either force things upon him or to decree things against him; either to pull him one way or draw him another way, but he alone, of his own free will, with the consent of his mind, bends to any path he may desire to follow. It is concerning this that Jeremiah said: "Out of the mouth of the Most High proceedeth not the evil and the good" (Lam. 3. 38),² which is as if saying, the Creator decrees not that man should be either good or bad. Now, this being so, the consequence hereof is that the sinner alone brought harm upon himself. It is, therefore, meet that he should lament and

shed tears because he sinned, and because of what he did to his soul and rewarded it with evil. Even this is the meaning of the succeeding Verse: "Wherefore doth a living man complain, or a strong man? Because of his sins" (Ibid.)³ Again, he continues, in the succeeding Verse seeing that it all is in our power, and we did all the evil of our own free will and accord, it is, indeed meet for us to turn in repentance and abandon our wickedness, for our free will is in our hands now as well as at the time we committed the

או רחמן או אכזרי או כילי או שוע וכן שאר כל הרעות. ואין לו מי שיכפהו ולא גזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזו דרך שירצה. הוא שירמיהו אמר מפי עליון לאתצא הרעות והטוב. כלומר אין הבורא גזר על האדם להיות טוב ולא להיות רע. וכיון שכן הוא נמצא זה החוטא הוא הפסיד את עצמו. ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על חטאיו ועל מה שעשה לנפשו וגמלה רעה. הוא שכתוב אחריו מה יתאונן אדם חי וגו'. וחזר ואמר הואיל ורשותנו בידינו ומדעתנו עשינו כל הרעות ראוי לנו לחזור בתשובה ולעזוב רשענו שהרשות עתה בידינו הוא שכתוב

²I am amazed that the English version of the American Jewish Publication Society, too, makes this sentence interrogatory. G.

³The English version in all existing translations is entirely opposed to what was an accepted doctrine by all medieval and modern Hebrew scholars. I corrected it to harmonize the texts. G.

פרק חמישי

CHAPTER V

א רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו. ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו. הוא שכתוב בתורה הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע. כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע וכיון שכן הוא פן ישלח ידו:

ב אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומות העולם ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע. אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם או חכם או סכל

1. Every man was endowed with a free will; if he desires to bend himself toward the good path and to be just it is within the power of his hand to reach out for it, and if he desires to bend himself to a bad path and to be wicked it is within the power of his hand to reach out for it. This is known from what it is written in the Torah, saying: "Behold, the man is become as one of us, to know good and evil" (Gen. 3.22), that is as if saying: "Behold, this species, man, stands alone in the world, and there is no other kind like him, as regards this subject of being able of his own accord, by his reason and thought, to know the good and the evil, and to do whatever his inclination dictates him with none to stay his hand from either

doing good or evil; and, being that he is so, 'Lest he put forth his hand, and take also from the tree of life, and eat, and live forever' " (Ibid.)¹

2. Permit not your thought to dwell upon that which ridiculous fools of other peoples and a majority of asinine individuals among the children of Israel say, that the Holy One, blessed is He! decrees at the very embryonic state of every man whether he should be just or wicked. The matter is not so. Every man is capable of being as just as Moses our Master or as wicked as Jeroboam, wise or incony,

¹Abodah Zarah, 16b; Megillah, 25a. G.

us by the prophets, to do thus and not to do such, improve your ways, and do not follow your wickedness, whereas man from his embryonic state already had a decree of his conduct issued, or his inborn nature draws him toward a given path of conduct from which he can not deviate? Moreover, what need would there be, under such circumstances, for the Torah altogether? And by what law, and under what system of justice could the wicked be punished, or the just rewarded? Shall the judge of the whole earth not exercise justice? Now, do not wonder and ask: "How is it possible for man to do what his heart desires, and have his entire course of action lodged within himself seeing that he can not do aught in the world without the permission of his Master and without His Will, even as the Verse says: "Whatsoever the Lord pleased, that hath He done, in heaven and in earth, in the seas and in all deeps" (Ps. 135.6)? Know all that man does is in accordance with His Will, although our actions are really in our own keeping. For example? Even as it is the Creator's Will that fire and air shall ascend upward, and that water and earth shall descend downward, or that the sphere shall revolve in a circle, and that other creatures of the universe should likewise follow their respective natural laws, as it was His Will for them to be, so was it His Will that man shall have the free choice of conduct

היה מצוה לנו על ידי הנביאים עשה כך ואל תעשה כך הטיבו דרכיכם ולא תלכו אחר רשעכם והוא מתחלת ברייתו כבר נגזר עליו או תולדתו תמשוך אותו לדבר שאי אפשר לזוז ממנו. ומה מקום היה לכל התורה כולה ובאיזה דין ואיזה משפט נפרע מן הרשע או משלם שכר לצדיק. השופט כל הארץ לא יעשה משפט. ואל תתמה ותאמר היאך יהיה האדם עושה כל מה שיחפון ויהיו מעשיו מסורים לו וכי יעשה בעולם דבר שלא ברשות קונו ולא חפצו והכתוב אומר כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ. דע שהכל כחפצו יעשה ואף על פי שמעשינו מסורין לנו. כיצד כשם שהיוצר חפץ להיות האש והרוח עולים למעלה והמים והארץ יורדים למטה והגלגל סובב בעיגול וכן שאר בריות העולם להיות כמנהגן שחפץ בו. ככה חפץ להיות האדם

Will, even as the Verse says: "Whatsoever the Lord pleased, that hath He done, in heaven and in earth, in the seas and in all deeps" (Ps. 135.6)? Know all that man does is in accordance with His Will, although our actions are really in our own keeping. For example? Even as it is the Creator's Will that fire and air shall ascend upward, and that water and earth shall descend downward, or that the sphere shall revolve in a circle, and that other creatures of the universe should likewise follow their respective natural laws, as it was His Will for them to be, so was it His Will that man shall have the free choice of conduct

אחריו נחפשה דרכינו ונחקורה
ונשובה וגו':

ג ודבר זה עיקר גדול הוא והוא
עמוד התורה והמצוה שנאמר ראה
נתתי לפניך היום את החיים. וכתוב
ראה אנכי נותן לפניכם היום. כלומר
שהרשות בידכם וכל שיחפוץ האדם
לעשות ממעשה בני האדם עושה בין
טובים בין רעים. ומפני זה הענין
נאמר מי יתן והיה לבבם זה להם.
כלומר שאין הבורא כופה בני האדם
ולא גוזר עליהן לעשות טובה או
רעה אלא הכל מסור להם:

ד אילו האל היה גוזר על האדם
להיות צדיק או רשע או אילו היה
שם דבר שמושך את האדם בעיקר
תולדתו לדרך מן הדרכים או למדע
מן המדעות או לדעה מן הדעות
או למעשה מן המעשים כמו שבודים
מלבם הטפשים הוברי שמים היאך

at all times" (Ibid. 5.26). This is as if saying, that the Creator forces not the sons of man, and makes no decrees against them that they should do good or evil, but that it all is in their own keeping.⁵

4. Had the decree of God prompted man to be either just or wicked, or had there been a fundamentally inborn something to draw man to either of the paths, or to any one branch of knowledge, or to a given tendency of the tendencies, or to particular act of all actions as the astrologists maintain by their foolish inventions, how did He charge

⁴See Niddah, 16b; but the Maimoni doctrine does not contradict that text; you can not teach a brainless idiot wisdom, but a man with brains is often a charlatan; the choice is his. C. G.

⁵Since Maimoni no authority in Israel disputed this. G.

sins saying: "Let us search and try our ways, and return to the Lord" (Ibid.-40).⁴

3. And, this matter is a great and component part, the very pillar of the Torah and its precepts, even as it is said: "See, I have set before thee this day life and good, and death and evil" (Deut. 30.15), and it is, moreover, written: "Behold, I set before you this day a blessing and curse" (Ibid. 11.26). This is as if saying, the power is in your hand, and whatever human activity man may be inclined to carry on he has a free will to elect either good or evil. And, because of this very subject it is said: "Oh, who would grant that they had such a heart as this, to fear Me, and to keep all my commandments

be just but that it is possible for him to be wicked, lo, He did not know the matter clearly? Know, that the answer to this question is longer in measure than the earth and broader than the sea, and many great elements and ranking mountains are suspended thereon; but it is essential that you know this fundamental matter which I outline. In the second chapter of the treatise of Fundamentals of the Torah it was already elucidated that the Holy One, blessed is He! does not know of things with a knowledge which exists outside of Himself, like, for instance, the sons of man do, for they and their knowledge are two separate things; but, He, may His Name be exalted! and his knowledge are One, and it is not within the power of the knowledge of man to attain this matter clearly, and even as it is not within the power of man to attain and find the truth of the Creator, even as it is said: "For man shall not see Me and live" (Ex. 33.20), even so it is not within the power of man to attain and find the knowledge of the Creator. This is even what the prophet said: "For My thoughts are not your thoughts, neither are your ways My ways, saith the Lord" (Is. 55.8). This being so, it is not within our intellectual power to know in what manner the Holy One, blessed is He! knows all the

ואפשר שיהיה רשע הרי לא ידע הדבר על בוריו. דע שתשובת שאלה זו ארוכה מארץ מדה ורחבה מניינים וכמה עיקרים גדולים והררים רמים תלויים בה. אבל צריך אתה לידע ולהבין בדבר זה שאני אומר. כבר בארנו בפרק שני מהלכות יסודי התורה שהקדוש ברוך הוא אינו יודע מדיעה שהיא חוץ ממנו כבני אדם שהם ודעתם שנים. אלא הוא יתעלה שמו ודעתו אחד ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על בוריו וכשם שאין כח באדם להשיג ולמצוא אמתת הבורא שנאמר כי לא יראני האדם וחי כך אין כח באדם להשיג ולמצוא דעתו של בורא. הוא שהנביא אמר כי לא מחשבתי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי. וכיון שכן הוא אין בנו כח לידע היאך ידע הקב"ה כל הברואים

RABD'S CRITICISM

"This being so etc. This one did not follow the custom of scholars; for no man begins a thing which he

השגת הראב"ד

* וכיון שכן הוא אין לנו כח לידע היאך ידע הקב"ה כל הנבראים ומעשה ידיהם: אלא לא נהג זה המחבר מנהג החכמים

רשותו בידו וכל מעשיו מסורין לו ולא יהיה לו לא כופה ולא מושך אלא הוא מעצמו ובדעתו שנתן לו האל עושה כל שהאדם יכול לעשות. לפיכך דנין אותו לפי מעשיו אם עשה טובה מטיבין לו ואם עשה רעה מרעין לו. הוא שהנביא אומר מידכם היתה זאת לכם. גם המה בחרו בדרכיהם. ובענין זה אמר שלמה שמח בחור בילדותך ודע כי על כל אלה יביא האלהים במשפט. כלומר דע שיש בידך כח לעשות ועתיד אתה ליתן את הדין:

ה שמתאמר והלא הקדוש ברוך הוא יודע כל מה שיהיה קודם שיהיה ידע שזה יהיה צדיק או רשע או לא ידע. אם ידע שהוא יהיה צדיק אי אפשר שלא יהיה צדיק ואם תאמר שידע שיהיה צדיק

in his own hand, and that all his actions should be lodged within him, and that he should be neither forced or drawn, but he, of his own free will and accord, as God endowed him with, he exercises in all that is possible for man to do. He is, therefore, judged according to actions; if he did good, his is rewarded with good; and if he did wrong, he is punished. This is in harmony with what the prophet said: "This hath been of your own doing" (Mal. 1.9); and: "According as they have chosen their own ways" (Is. 66.3); and of this very subject Solomon said: "Rejoice O young man, in thy youth, and let thy heart cheer thee in the days of thy youth, and walk in the ways of thy heart,

and in the sight of thine eyes; but know thou, that for all these things God will bring thee into judgment" (Ecc. 11. 9); as if saying: "True, it is within the power of thine hand to do so, but thou art to render an accounting on the day of judgment".⁶

5. Peradventure, thou wilt ask: "The Holy One, blessed is He, does he not know what it will be before it will come to pass? Did he know whether a certain person will be either just or wicked, or did He not know it? If he knew that he would be just, then it would be impossible for him not to be just? If thou wilt say that He did know that he would

⁶See Shabbat, 156a; Maimonides, herein, does not deny the variations in human intelligence, nor native excellence of one and native shortcomings of another; what he maintains is that man is not governed in his conduct by natural laws, as is every creature below him. G.

creatures and their actions,⁷ but we do know without a doubt that man's behavior is in the hand of man, and that the Holy One, blessed is He! neither draws him nor issues edicts against him to do as he does. And, not solely because of having accepted the religion do we know that there is no predestination, but even by clear evidence of the words of wisdom. Because thereof it is said in prophecy that man is judged for his actions according to his actions, whether they be good or evil, and this is the very foundation upon which all the words of prophecy depend.⁸

CHAPTER VI

I. There are many verses in the Torah and in the texts of the prophets which appear to contradict this principle, and most people are stumbling thereby, and therefrom they suppose in their mind that the Holy One, blessed is He! predestines for man either to do evil or good, and that the heart of man is not his to bend it to his own will. Wherefor, behold, I am making clear a great principle, out which thou shalt know the explanation of all those verses. When an individual or a people of a state do sin, and the sinner transgressed consciously and of his own free will, as we have already made known in the preceding chapter, it is meet that retribution is visited upon him, and the Holy One, blessed is

⁸Shabbat, 63b; Berakot, 33b. G.

ומעשיהם אבל נדע בלא ספק שמעשה האדם ביד האדם ואין הקב"ה מושכו ולא גוזר עליו לעשות כך. ולא מפני קבלת הדת בלבד נודע דבר זה אלא בראיות ברורות מדברי החכמה. ומפני זה נאמר בנבואה שדנין את האדם על מעשיו כפי מעשיו אם טוב ואם רע וזה הוא העיקר שכל דברי הנבואה תלויין בו:

פרק ששי

א פסוקים הרבה יש בתורה ובדברי נביאים שהן נראין כסותרין עיקר זה ונכשלין בהן רוב האדם ויעלה על דעתן מהן שהקב"ה הוא גוזר על האדם לעשות רעה או טובה ושאין לבו של אדם מסור לו להטותו לכל אשר ירצה. והרי אני מבאר עיקר גדול שממנו תדע פירוש כל אותן הפסוקים. בזמן שאדם אחד או אנשי מדינה חוטאים ועושה החוטא חטא שעושה מדעתו וברצונו כמו שהודענו ראוי להפרע ממנו והקב"ה

שאין אדם מתחיל בדבר ולא ידע להשלימו
 והוא החל בשאלות קושיות והניח הדבר
 בקושיא והחזירו לאמונה וטוב היה לו
 להניח הדבר נתמיומות התמימים ולא
 יעורר לבם ויניח דעתם בספק ואולי שעה
 אחת יבא הרהור בלבם על זה. ואף עפ"י
 שאין תשובה נכחת על זה טוב הוא לסמוך
 לו קצת תשובה ואומר, אם היו נדקת
 האדם ורשעתו תלויים בגזרת הנזיר ית'
 היינו אומרים שידעתו היא גזרתו והיתה
 לנו השאלה קשה מאוד ועכשיו שהנזיר
 הסיר זו הממשלה מידו ומסרה ביד האדם
 עצמו אין ידיעתו גזירה אצל היא כידיעת
 האלמגנינים שיוצאים מכח אחר מה יהיו
 דרכיו של זה והדבר ידוע שכל מקרה
 האדם קטן וגדול מסרו הנזיר נכח
 המזלות אלא שנתן צו השכל להיותו
 מחזיקו ללא ת מתחת המזל והוא הכח
 הנתון בלדם להיותו טוב או רע והנזיר
 יודע כח המזל ורגעיו אם יש כח בשכל
 להוצילו לזה מידו אם לא וזו הידיעה אינה
 גזירה, וכל זה איננו שוא :

knows not how to finish it, whereas he
 commenced with inquiries and ques-
 tions and left the matter under ques-
 tion and turned it around to faith.
 It would have been better for him
 to leave the matter to the innocence of
 the innocent, not to awaken their
 hearts and leave their mind in doubt,
 lest, during some hour, a suspicion
 will enter their heart concerning it.
 Moreover, although there is no con-
 vincing reply to this question, it is
 best to lean himself upon a partial
 answer like this, saying: If either
 the righteousness or wickedness of
 man would have been dependent
 upon the decree of the Creator, may
 He be blessed!, we would be saying
 that His knowledge is His decree,
 then would the question be to us very
 difficult, indeed. But now, since the
 Creator ceded this power from His
 Hand to the hand of the man him-
 self, His knowledge can not be said

to be a decree, but it is similar to the knowledge of the astrologists
 who know by another power what the conduct of a certain person would be.
 And, it is common knowledge that from the smallest to the biggest
 thing which happens to man the Creator transmitted to the power of
 the planets, only He endowed him with an intelligence to sustain him-
 self, and be delivered from the influence of the planet, and this very same
 is the power endowed to man to be either good or bad, and only the
 Creator knows the power of the planet and its movements whether it be
 within the power of the intelligence of one to be delivered from its influ-
 ence or not. And, such knowledge is not a decree. But even this is not
 a comparison". Maimonides deemed it best to manifest the shortcomings
 of man's mind, particularly for the benefit of such who do ask questions
 of this kind, to teach that the human mind has its limitations, and that
 because it can not attain man shall not say: "It is not so", but, "I do
 not know". As for the RABD's attempt to make a comparison between
 the knowledge of the Creator and that of the astrologist, it is evident
 that he was still under a certain influence of a school of thinkers to
 which, evidently, Maimonides did not belong. See, Shabbat, 152b;
 Nedarim, 32b: and Rashi and Nachmanides on Gen. 15.5. C. G.

3. And, it is possible that a man should commit either one grievous iniquity or a multitude of sins so that the Judge of Truth will decree against him that, whereas this sinner committed those sins of his own free will and consciously, repentance should be withheld from him altogether, and grant him no leave to repent, so that he might die and perish in the iniquity he committed. Even this is what the Holy One, blessed is He! said through Isaiah: "Make the heart of this people fat, and make their eyes heavy, and shut their eyes; lest they, seeing with their eyes, and hearing with their ears, and understanding with their heart will return and be healed" (Is. 6.10). It is, moreover, said: "But

they mocked the messengers of God, and despised His words and scoffed at His prophets, until the wrath of the Lord arose against His people till there was no remedy". (II Chro. 36.16)—as if saying: "They sinned of their own free will and they have multiplied iniquities, until their guilt carried the punishment to withhold repentance from them, which is the remedy". It is, therefore, written in the Torah: "And I will harden Pharaoh's heart" (Ex. 14.4), because at the beginning he sinned of his own free will, and meted out evil to Israel who sojourned in his land, even as it is said: "Come, let us deal wisely with them" (Ibid. 1.10). Thereat justice demanded to withhold repentance from him, so that due punishment might be visited upon him. Wherefor, the

ג ואפשר שיחטא אדם חטא גדול
או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני
דין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא
על חטאים אלו שעשה ברצונו
ומדעתו שמונעין ממנו התשובה ואין
מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי
שימות ויאבד בחטאו שיעשה. הוא
שהקב"ה אמר על ידי ישעיהו השמן
לב העם הזה וגו'. וכן הוא אומר
ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים
ובחזים דבריו ומתעתעים בנביאיו
עד כלות חמת ה' בעמו עד לאין
מרפא. כלומר חטאו ברצונו והרבו
לפשוע עד שנתחייבו למנוע מהן
התשובה שהיא המרפא. לפיכך
כתוב בתורה ואני אחזק את לב
פרעה. לפי שחטא מעצמו תחלה
והרע לישראל הנגרים בארצו שנאמר
הבה נתחכמה לו. נתן הדין למנוע
תשובה ממנו עד שנפרע ממנו. לפיכך

יודע איך יפרע. יש חטא שהדין
נותן שנפרעים ממנו על חטאו בעולם
הזה בגופו או בממונו או בבניו
הקטנים שבניו של אדם הקטנים
שאין בהם דעת ולא הגיעו לכלל
מצות כקניינו הן וכתוב איש בחטאו
ימות עד שיעשה איש. ויש חטא
שהדין נותן שנפרעין ממנו לעולם
הבא ואין לעובר עליו שום נזק
בעולם הזה. ויש חטא שנפרעין ממנו
בעולם הזה ולעולם הבא:

ב במה דברים אמורים בזמן
שלא עשה תשובה אבל אם עשה
תשובה התשובה כתרין לפני
הפורענות. וכשם שהאדם חוטא
מדעתו וברצונו כך הוא עושה
תשובה מדעתו וברצונו:

He! knoweth how to inflict the
punishment. There is a cat-
egory of sin for which justice
demands that punishment
should be visited upon the sin-
ner in this world, on his body,
or his property, or on his infant
children, for the little children
of man, who have not yet
reached the age of intelligence
nor attained the age when they
are included among those who
are obliged to observe the pre-
cepts, are considered man's
own acquisition, even as it is
written: "Every man shall be
put to death for his own sin"
(Deut. 24.16)—he suffers for
his own sins when he reaches
the age of man;¹ and there is
a category of sin for which

justice demands that punishment should be visited upon
the transgressors only in the World to Come, and the sinner
suffers no harm whatever in this world; and there is still
another category of sin for which punishment is inflicted
upon the sinner both in this world and the World to Come.¹

2. That is saying concerning a sinner as long as he did not re-
pent; but if he did repent, repentance to him is then a
coat of armor against punishment. And, to the same ex-
tent that man sins consciously and of his own free will, he
should turn to repentance consciously and of his own free
will.²

¹The punishment herein spoken of is retribution by the Judge of the whole
earth, and not by tribunal of man; no tribunal has the power under the laws
of the Torah to inflict the punishment of death upon infant children for the
crime of a parent. G.

²Pirke Abot, 4.13. G.

saying: "Thou didst withhold repentance from them". Thus, as a consequence hereof, we must say: God's predestination prompted not Pharaoh to wrong Israel, nor Sihon to sin in his land, nor the Canaanites to be abominable, nor Israel to worship idolatry; for they all sinned of their own free will and accord, and, therefore, were they all guilty of an offence which carries along the punishment to withhold repentance from them.

4. Even on this very subject do the righteous and the prophets supplicate and pray that the Lord may help them to discover the truth. As David said: "Teach me Thy way, O Lord, that I may walk in Thy truth" (Ps. 86.11), as if saying: "let not my sins withhold the way of truth, by which I may discover Thy way, and the Oneness of thy Name". Likewise, this Verse: "Restore unto me the joy of Thy salvation, and let a free spirit uphold me" (Ibid. 51.14), is as if saying: "Grant leave to my spirit to do Thy will, and let not my sins be a cause to withhold repentance from me; but let the power be in my hand until I will turn, and understand and know the true way". And, in such way all other like verses are interpreted.

5. But what is this that king David said: "Good and upright is the Lord; therefore doth he instruct sinners in the way. He guideth the humble in justice; and He teacheth the humble His way" (Ibid. 25. 10.11)? This is a reference to

התשובה. נמצאת אומר שלא גזר האל על פרעה להרע לישראל. ולא על סיחון לחטוא בארצו. ולא על הכנענים להתעב. ולא על ישראל לעבוד עכו"ם אלא כולן חטאו מעצמן וכולן נתחייבו למנוע מהן התשובה:

ד וכענין זה שואלין הצדיקים והנביאים בתפלתם מאת ה' לעזרם על דרך האמת. כמו שאמר דוד הורני ה' דרכך. כלומר אל ימנעוני חטאי דרך האמת שממנה אדע דרכך ויחוד שמך. וכן זה שאמר ורוח נדיבה תסמכני כלומר תניח רוחי לעשות חפצך ואל יגרמו לי חטאי למנועני מתשובה אלא תהיה הרשות בידי עד שאחזור ואבין ואדע דרך האמת. ועל דרך זו כל הדומה לפסוקים אלו:

ה ומהו זה שאמר דוד טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך ידרך עניים וגו' זה ששלח נביאים להם

חזק הקב"ה את לבו. ולמה היה שולח לו ביד משה ואומר שלח ועשה תשובה וכבר אמר לו הקב"ה אין אתה משלח שנאמר ואתה ועבדיך ידעתי וגו' ואולם בעבור זאת העמדתך כדי להודיע לבאי העולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא אינו יכול לשוב אלא ימות ברשעו שעשה בתחילה ברצונו. וכן סיחון לפי עונות שהיו לו נתחייב למונעו מן התשובה שנאמר כי הקשה ה' אלהיך את רוחו ואמץ את לבבו. וכן הכנענים לפי תועבותיהן מנע מהן התשובה עד שעשו מלחמה עם ישראל. שנאמר כי מאת ה' היתה לחזק את לבם לקראת המלחמה עם ישראל למען החרימם. וכן ישראל בימי אליהו לפי שהרבו לפשוע מנע מאותן המרבים לפשוע תשובה שנאמר ואתה הסיבות את לבם אחורנית כלומר מנעת מהן

Holy One, blessed is He! hardened his heart. If it be so, then why did He delegate Moses to him, charging him to let Israel go forth and turn to repentance seeing that the Holy One, blessed is He! long since told him thou wilt not let them go forth, saying: "But as for thee and thy servants, I know that ye will not yet fear the Lord God" (Ibid. 9.30), and again saying: "But in very deed for this cause have I made thee to stand, to show thee My power, and that My name be declared throughout all the earth" (Ibid. -16)? To demonstrate to the future generations whenever the Holy One, blessed is He! withholds repentance from a sinner he can not repent, but must die in the original evil which he perpetrated of his own

free will. Sihon, too, by the measure of his iniquity became guilty of an offence which carried the punishment to have repentance withheld from him, even as it is said: "For the Lord thy God hardened his spirit, and made his heart obstinate" (Deut. 2.30). Likewise the Canaanites, according to their abominations, did He withhold repentance from them so that they engaged Israel in battle, even as it is said: "For it was of the Lord, to harden their hearts, to come against Israel in battle, that they might be utterly destroyed" (Joshua, 11.20). Even so was with Israel in the days of Elijah, because of the multiplied iniquity repentance was withheld from the gross evildoers, for it is said: "For Thou didst turn their heart backward" (I. Kings, 18.37)—as if

against the Egyptians to do evil? And it, moreover, written: "And this people will rise up, and go astray after the foreign gods of the land"

RABD'S CRITICISM

much more, then could the Creator speak thus without it being a decree? As for the subject of the Egyptians, it is no question at all for two reasons: first, it is a known doctrine that God inflicts no punishment against a wicked man unless it be through a more wicked man than he, whenafter that wicked man will have retribution visited upon him; For, so it is said: "O Ashur, the rod of Mine anger", (Is. 10.5), but, "When thou hast ceased to spoil, thou shalt be spiled" (Ibid. 33.1); because of thy wickedness, and haughtiness of thy heart, and vain glory against Me. The Egyptians, too, were wicked and it was meet that they receive the plagues; yet, if they had listened to Moses at

first and let the children of Irsael go forth, they would neither have been plagued nor drowned in the Red Sea; but the spitefulness of Pharaoh, and his insulting words against the Creator in the presence of His messenger caused the punishment to be visited upon him. Second, because the Creator said: "And they shall afflict them" (Gen. 15.13), but they afflicted them with rigour, put some of them to death, and killed others by drowning, as the subject is spoken of saying: "I was but a little angry, but they helped for evil" (Zech. 1.15); they were, therefore, found guilty". Rabbi Abraham De Butin, too, criticises Maimonides for delving into this subject again, after he already gave his opinion that we can not comprehend the foreknowledge of God in the preceding chapter. The RITBA, in defending Maimonides, here falls in an error regarding the RABD, by attributing to him knowledge of Kabbalah, an attribute belonging to RABD I. With all the commentaries silent, it is evident that, as far as this defence of the doctrine of self-will versus predestination is concerned, it must be considered weak. The text of this paragraph, however, lends itself to very strong points. The parallelism herein contained is more than of passing strength. Of course, Maimonides establishes the ultimate point upon Faith; but his arguments are chiefly directed to offset contradictions to the Torah. In this he succeeded. The RABD, too, upholds the doctrine of choice of action as against predestination. C.G.

לעשות רע. וכתוב וקם העם הזה ונה אחר אלהי נכר הארץ. הרי

השנת הראב"ד

כי אחרי מותי וכ"ש הנורא שהיה יכול לומר כן בלא גזרה. וענין המזרים אינה שאלה משני פנים. האחד כי הדבר ידוע שאין הנורא נפרע מאדם רע אלא ברע ממנו ואחר שיפרע מזה יחזור ויפרע מן הרע ממנו ברשעו וכן הוא אומר הוי אשור שנט אפי כהתימך שודד תושב פי' מפני רשעך וגודל לנך והתפארך עלי. והמזרים ג"כ רשעים היו וראויים למכות ההם ואילו שמעו למשה צתלה ושלחו את ישראל לא היו לוקים ולא טענו דים אכל זדונו של פרעה וזדונו את הנורא ית' לפני שלוחו הוא גרם לו. והשני כי הנורא אמר וענו אותם והם עזדו צהם נפרך והמיתו מהם וטענו מהם כענין שנא' אני קפתי מעט והם עזרו לרעה לפיכך תחיינו :

מודיעים דרכי ה' ומחזירין אותן בתשובה. ועוד שנתן בהם כח ללמוד ולהבין. שמדה זו בכל אדם שכל זמן שהוא נמשך בדרכי החכמה והצדק מתאווה להן ורודף אותם. והוא מה שאמרו רז"ל בא לטהר מסייעין אותו כלומר ימצא עצמו נעזר על הדבר. *והלא כתוב בתורה ועבדים וענו אותם הרי גור על המצרים

the prophets who were sent to make the ways of God known, and to turn the people to repentance. Moreover, He endowed them with a power to study and understand, as it is the tendency of every man to pursue wisdom and righteousness as long as he is trained in the ways of wisdom. This is in harmony with what our

Masters, of blessed memory! said: "He who comes to be cleansed receives aid"³, as if saying: "He will find himself aided in the matter he strives after. Now, reverting back to the subject of predestination is it not written in the Torah: "Know of a surety that thy seed shall be a stranger in a land that is not theirs, and shall serve them; and they shall afflict them" (Gen. 15. 13)⁴. lo, here is a decree

השנת צראב"ד

RABD'S CRITICISM

* והלא כתוב בתורה ועבדים וענו אותם וכו'. א"ל אלה הם אריכות דברים שאין מתועלים ותי ראשי כמעט אני אומר שהם דברי נעורות. יאמר הנזיר לזונים למה זנית ואני לא הזכרתך גשם כדי שתאמר שאלך גזרתי יאמר לו הזונים ועל מי חלה גזרתך על אותן שלא זנו הנה לא נתקיימה גזרתך. לאל וקם העם הזה וזנה כזר אמרו אין צנעין הזה ידיעת הנזיר גזירה וכ"ש צלאן שאף משה אומר כי השחת תשחיתון הן צעודני חי עמכם ואף

"Now... is it not written etc. These are unseasoned, lengthy words; by the life of my head, I am tempted to say, they are childish words. Should the Creator say to the perverters: "Why did thou turn aside, I made no mention of thy name, to afford thee the excuse of saying that I decreed it against thee", the perverters will say to Him: "Upon whom then is Thy decree applicable, if on those who did not turn aside, behold, Thy

decree was not established". But of, this Verse "And this people will rise up, and go astray after the foreign gods of the land", we long ago suggested that in the subject of the foreknowledge of God there is no connection with predestination, much less can it be utilized here, seeing that even Moses said: "For I know that after my death ye will in any wise deal corruptly" (Deut. 31.29), and preceding this he, moreover, said: "Behold, while I am yet alive with you this day, ye have been rebellious against the Lord; and how much more after my death?". How

³Shabbat, 104a; Yoma, 38b. Minahot, 29a. G.

CHAPTER VII

1. Because every man was endowed with self-will, as we have elucidated, it is meet that man shall strive to repent, to confess his sins by word of his mouth, and to dust off his hands from his sins, as a preparation for death after repentance, so that he may acquire life in the World to Come.

2. Ever should man look upon himself as if he is nigh to death, lest he die during the interval, as a consequence whereof he will be outstanding in his sin; he should, therefore not tarry but repent presently. He should not say: "In old age I will repent", perhaps he will die before old age overtakes him. To this Solomon in his wisdom pointed, saying: "Let thy garments always be white". (Ecc. 9.8).¹

3. Do not say that no repentance is needed save on sins to which action is attached, for example: prostitution, robbery, or theft. For even as it is necessary for man to repent from such, so it is necessary for him to search his bad tendencies, to turn in repentance from anger, from hatred, from jealousy, from deceit, from pursuing after wealth, honor, feasting and such like these; yea, from all of these it is necessary for him to turn in repentance. Indeed

פרק שביעי

א הואיל ורשות כל אדם נתונה לו כמו שבארנו ישתדל אדם לעשות תשובה ולהתודות בפיו מחטאיו ולנעור כפיו מחטאיו כדי שימות והוא בעל תשובה ויזכה לחיי העולם הבא:

ב לעולם יראה אדם עצמו כאילו הוא נוטה למות ושמא ימות בשעתו ונמצא עומד בחטאו לפיכך ישוב מחטאיו מיד. ולא יאמר כשאזקין אשוב שמא ימות טרם שיזקין. הוא ששלמה אמר בחכמתו בכל עת יהיו בגדיך לבנים:

ג אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה. אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה.

¹Pirke Abot, 2.15; Shabbat, 153a. C.

גזר על ישראל לעבוד כו"ם ולמה
נפרע מהן. לפי שלא גזר על איש
פלוני הידוע שיהיה הוא הזונה אלא
כל א' וא' מאותן הזונים לעבוד כו"ם
אילו לא רצה לעבוד לא היה עובר
ולא הודיעו הבורא אלא מנהגו של
עולם. הא למה זה דומה לאומר
העם הזה יהיה בהן צדיקים ורשעים.
לא מפני זה יאמר הרשע כבר
נגזר עליו שיהיה רשע מפני שהודיע
למשה שיהיו רשעים בישראל. כענין
שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב
הארץ. וכן המצריים כל אחד ואחד
מאותן המצרים והמריעים לישראל
אילו לא רצה להרע להם הרשות
בידו. שלא גזר על איש ידוע אלא
הודיעו שסוף זרעו עתיד להשתעבד
בארץ לא להם. וכבר אמרנו שאין
כח באדם לידע היאך ידע הקב"ה
דברים העתידין להיות:

(Deut. 31.16), lo, here is a decree against Israel to worship idolatry, then why visit retribution upon them? Because He did not decree that that particularly known person shall be the one to go astray. Forsooth, every individual of those who did go astray to worship idolatry, had he not done so to worship of his own free will, he would not have worshiped. And God made known no more than custom of the world. This is like to one who says: "Among this people will be righteous and wicked". Not because of this will the wicked one say that it had long since been decreed that he should be an evildoer, seeing that God made known to Moses that there will be wicked people among Israel.

Or, this is like the subject of poverty, of which it is said: "For the poor shall never cease out of the land" (Ibid. 15.11). Likewise the Egyptians, if each and every one of those who vexed and wronged Israel had no desire so to wrong them, he had it in his power to refrain from doing it; for, He did not decree against a particular man, but made known to Abraham that in the end his seed will be enslaved in a land which is not theirs. But we have already stated that it is not within the power to comprehend the foreknowledge of the Holy One, blessed is He!

thy God had driven thee, and shalt return unto the Lord thy God, and hearken to His voice according to all that I commanded thee this day, thou and thy children, with all thy heart, and with all thy soul; that then the Lord thy God will turn thy captivity, and have compassion upon thee, and will return and gather thee from all the peoples whither the Lord thy God hath scattered thee" (Deut. 30.14).³

6. Great, indeed, is repentance for it brings man nigh to the Shekinah, even as it is said: "Return, O Israel, unto the Lord thy God" (Hosea, 14. 2); and it is further said: "Yet have ye not returned unto Me, saith the Lord" (Amos, 4.6); and it is yet again said: "If thou wilt return, O Israel, saith the Lord, yea, return unto Me" (Jer. 4.1), as if saying: "If thou wilt turn in repentance ye will cleave unto Me". Repentance brings near the far apart. But yesterday this sinner was hateful to the presence of God, scorned, ostracized and abominate, and to-day he is beloved, desirable, companionable and a friend. Thou findest, moreover, that in the very language God employs to distance the sinners He employs to bring nigh unto Him the penitent whether the individual or the many, even as it is said: "And it shall come to pass that, instead of that which was said unto them, 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living God'. And, again it is said of Jeconiah: "Write ye this man childless, a man that shall not

עליך כל הדברים וגו' ושבת עד ה' אלהיך ושב ה' אלהיך וגו':

וגדולה תשובה שמקרכת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך. ונאמר לא שבתם עדי נאם ה'. ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב. כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק. התשובה מקרכת את הרחוקים. אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה. והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד. וכן אתה מוצא שב לשון שהקב"ה מרחיק החוטאים בה מקרב את השבים בין יחיד בין רבים. שנאמר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי. ונאמר ביכניהו ברשעתו כתוב את האיש הזה ערירי גבר לא

³Yoma, 87b. C. G.

ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה ובזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם וכן הוא אומר יעזוב רשע וגו':

ד ואל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה. אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו. אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו. כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם:

ה כל הנביאים כולן צוו על התשובה ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה. וכבר הביטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין שנאמר והיה כי יבאו

these iniquities are more grievous and more difficult for a man to be separated from than those which require action, for on such the prophet Isaiah said: "Let the wicked forsake his way, and the man of iniquity his thoughts" (Is. 55:7).

4. Let not a penitent man imagine that he is removed at a distance from the degree of the righteous on account of the iniquities and sins which he had committed. It is not so, forsooth, but the Creator considers him beloved and desirable, as if he had ever known of no sin. Moreover, his reward is great; for, after having partaken of the taste of sin, he separated himself therefrom and conquered his passion. The sages said: "The place whereon the penitent stand the wholly righteous could not stand;" as if saying: "their degree is above the degree of

those who ever did not sin, because it is more difficult for them to dubdue their passion than for the others.²

5. All of the prophets commanded concerning repentance; Israel will not be redeemed save by repentance. Indeed, the Torah long since assured us that in the end, at the close of the period of exile Israel will turn to repentance and be momentarily redeemed, even as it is said: "And it shall come to pass, when all these things are come upon thee, the blessings and the curse, which I have set before thee, and thou shalt bethink thyself among all the nations, whither the Lord

²Berakot, 34b. C. G.

(Deut. 4.4); he cries and receives answer momentarily, even as it is said: "And it shall come to pass that before they call, I will answer" (Is. 65.24); he observes commandments, and they are received with pleasure and joy, even as it is said: "For God hath already accepted thy works" (Ecc. 9.7); moreover, his works are pleasurable anticipated, even as it is said: "Then shall the offering of Judah and Jerusalem be pleasant unto the Lord, as in the days of old, and as in ancient years" (Mal. 3.4).

8. It is the custom of the penitent to be exceedingly lowly and humble. If fools insult them by reminding them of their former conduct, saying: "But yesterday you did thus and such; yesterday you said thus and such", it is best to have no feelings against them, for this very insult is meritorious for the penitent. Indeed, as long as they feel the shame of their past conduct, and the reproach thereof, their virtue increases and their degree grows. But it is, nevertheless, a grievous sin to say to the penitent: "Remember your erstwhile conduct", or to remind them in his presence so as to put him to shame, or to mention things and subjects similar to them so as to remind him of what he did. All such is forbidden, and comes under the general law of deceiving one with words, concerning which the Torah did give warning, even as it is said: "And ye shall not deceive one another" (Lev. 25.17).

אלהיכם. צועק ונענה מיד שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה. ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה שנאמר כי כבר רצה האלהים את מעשיך. ולא עוד אלא שמתאוה להם שנאמר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות:

ח בעלי תשובה דרכן להיות שפלים וענוים ביותר. אם חרפו אותן הכסילים במעשיהם הראשונים ואמרו להן אמש היית עושה כך וכך ואמש היית אומר כך וכך. אל ירגישו להן אלא שומעין ושמחים ויודעין שזו זכות להם. שכל זמן שהם בושים ממעשיהם שעברו ונכלמים מהן זכותם מרובה ומעלתם מתגדלת. וחטא גמור הוא לומר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשוני או להזכירן לפניו כדי לביישו. או להזכיר דברים הדומין וענינים הדומין להם כדי להזכירו מה עשה. הכל אסור ומוזהר עליו בכלל הונית דברים שהזהירה תורה עליה שנאמר ולא תונו איש את עמיתו:

יצלח בימיו אם יהיה כניחו בן
יהויקים מלך יהודה חותם על יד
ימיני וגו'. וכיון ששב בגלותו נאמר
בזרובבל בנו ביום ההוא נאם ה'
צבאות אקחך זרובבל בן שאלתיאל
עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם:

ז כמה מעולה מעלת התשובה
אמש היה זה מובדל מה' אלהי
ישראל שנאמר עונותיכם היו
מבדילים ביניכם לבין אלהיכם.
צועק ואינו נענה שנאמר גם כי תרבו
תפלה וגו' ועושה מצות וטורפין
אותן בפניו שנאמר מי בקש זאת
מידכם רמוס חצרי ומיגם בכס ויסגר
דלתים וגו'. והיום הוא מורבק
בשכינה שנאמר ואתם הדבקים בה'

prosper in his days, (Jer. 22.30)
though Coniah the son of
Jehoiakim king of Judah were
the signet upon My right hand
yet would I pluck thee thence"
(Ibid. - 24); but when he
repented, being in exile, it is
said of his son Zerubbabel:
"In that day, saith the lord of
hosts, will I take thee, O Zer-
ubbabel, My servant, the son
of Shealtiel, saith the Lord,
and will make thee as a signet"
(Haggai, 2.23).⁴

7. How superior is the de-
gree of repentance! But yes-
terday was this sinner separ-
ated from the Lord God of
Israel, even as it is said:" But
your iniquities have separated between you and your God"
(Is. 59.2); cries, but received no answer, even as it is said:"
"Yea, when ye make many prayers, I will not hear"
(Ibid. 1.15); does obey commandments, but they are
thrown back in his face, even as it is said: "Who hath re-
quired this at your hand, to trample My courts"? (Ibid.-
12), and, "Oh that there were even among you that would
shut the doors, that ye might not kindle fire on Mine altar
in vain!" (Mal. 1.10). But to-day he is connected with
the Shekinah, even as it is said: "But ye that did cleave unto
the Lord your God are alive every one of you this day"

⁴Coniah, Jehoiachin, Joiachin, Jeconiah and Jeconiah are all one and the
same king, who in 11. Chr. 36.9 is said to have been eight years old when he
ascended the throne of David, and reigned three years and ten days, and in
Second Kings, 24.8, is said to have been eighteen years old, and reigned three
years. He was the grandfather of Zerubbabel, and was a prisoner thirty-
seven years. However, in First Chr. 3.19, it is said that Zerubbabel was the
son of Pedaiah, brother of Shealtiel. Maimonides, evidently, did not accept
this version. G.

life of the World to Come, for even from the World to Come is it cut off".²

2. The World to Come harbors neither body nor aught of a concrete form³, save only the souls of the righteous divested of body as are the ministering angels. Inasmuch as it harbors no concrete forms there is no need there for eating, drinking,

העולם הבא אלא גם מן העולם הבא נכרתת:

ב"העולם הבא אין בו גוף וגויה אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף כמלאכי השרת. הואיל ואין בו גויות אין בו לא אכילה ולא שתייה

RABD'S CRITICISM

³"The World to Come harbors neither body nor aught of a concrete form etc. This man's words are in my eyes nigh to such who assert that there is no resurrection to body but the souls alone. But, by the life of my head, this was not the opinion of our sages, may their memory be blessed! Behold, they have said: "The righteous are prepared to rise up in their garments, deduct major from minor, by comparison of a grain of wheat" (Ketubot, 111b); and they left instructions to their children, saying: "Bury us not in either white or black garments, lest I be meritorious and be resurrected"

(Shabbat, 114b); and they have again said: "The righteous will never again return unto dust, but remain standing in their concrete form" (Sanhedrin, 92a); and yet again they said: "They will rise in their deformities, but will be healed" (Ibid. 91b). All of which is conclusive proof that the dead will arise with their bodies and remain alive. Nevertheless, it is possible that the Creator will set them in strong, healthy forms as are the forms of angels, and as is the form of Elijah, of good memory!, when the garlands, too, will be literally and naturally, not in similitude". Evidently the RABD erred in placing the World to Come instead of resurrection. RAB (Berakot, 17a) is authority for the contents of this paragraph in the Maimoni text, in so far as the World to Come is concerned. Of course, the RABD's words are true with respect to resurrection, but Maimonides herein speaks of the World to Come, and not of resurrection. C. G.

²Baba Mezi'a, 58b-59a; Kiddushin, 39b-40a; Hullin, 142a. C.

השגת הראב"ד

* העולם הנא אין בו גוף. א"ל דברי הא"ס הזה צעירי קרובים למי שאומר אין תחיית המתים לגופות אלא נשמות בלבד. וחיי ראשי לא היה דעת חז"ל על זה שהרי אמרו [כתובות קי"א:]: עתידין לדיקים שיעמדו בלבושיהן ק"ו מחסה וכו' וכן היו מוצין לנביאים [שנת קי"ד]. אל תקברוני בכלים לגנים ולא נשחורים שחל אזהרה. וכן אמרו [סנהדרין ז"ב]. שלא ישובו הדיקים לעפר אלא עומדין בגוייתם. וכן אמרו [סנהדרין ז"א:]: נמוחם עומדין ומתפרפין. וכל אלה מוכיחים כי בגוייתם הן עומדין חיים. אבל אפשר שהנורא ישים גוייתם חזקות וזריזות כגוית המלאכים וכגוית אליהו זכור לטוב ויהיו העטרות כמשמען וכפשותן ולא יהיה משל:

פרק שמיני

CHAPTER VIII

א הטובה הצפונה לצדיקים היא
חיי העולם הבא והיא החיים שאין
מות עמהן והטובה שאין עמה רעה.
הוא שכתוב בתורה למען ייטב לך
והארכת ימים. מפי השמועה למדו
למען ייטב לך לעולם שכולו טוב
והארכת ימים לעולם שכולו ארוך.
וזה הוא העולם הבא. שכר הצדיקים
הוא שיזכו לנועם זה ויהיו בטובה
זו. ופרעון הרשעים הוא שלא יזכו
לחיים אלו אלא יכרתו וימותו. וכל
מי שאינו זוכה לחיים אלו הוא המת
שאינו חי לעולם אלא נכרת ברשעו
ואבד כבהמה. וזהו כרת הכתובה
בתורה שנאמר הכרת תכרת הנפש
ההיא. מפי השמועה למדו הכרת
בעולם הזה תכרת לעולם הבא.
כלומר שאותה הנפש שפירשה מן
הגוף בעולם הזה אינו זוכה לחיי

1. The hidden good in store for the righteous is, life in the World to Come, which is a life connected with no death and a kind of good connected with no evil; such as is described in the Torah: "That it may be well with thee, and thou mayest prolong thy days" (Deut. 22.7), which was traditionally deducted to mean, "That it may be well with thee" in a world which is entirely good; "and that thou mayest prolong thy days"—in a world existing forever; and this is the World to Come. The reward of the just is, that they will acquire the sweetness thereof, to be in such goodness; and the punishment of the wicked is, that they will not share in such life, but will suffer excision and eternal death. And,

whosoever does not earn such life, is to be dead, without coming to life forever; for he is severed from life by his iniquity and goes to oblivion like a cattle. This is the meaning of excision described in the Torah, saying: "That soul shall utterly be cut off" (Num. 15.31), which was traditionally deducted to mean, "utterly cut of," both in this world and in the World to Come.¹ as if saying: "That soul which was separated from the body in this world shares not in the

¹The translation here can not be literally given on account of the English text of the quotation. "Utterly", stands for the Hebrew word "Hikorat" and "cut off", for "Tikorat". The Talmud (Sanhedrin, 64b) defines "Hikorat" literally, being cut off of itself, to refer to this world; and "Tikorat", literally, being cut off by another, refers to the World to Come. G.

the Shekinah"? It is that by which they know and attain part of the Truth of the Holy One, blessed is He! something they do not know while in the dark, low body.⁵

3. The term soul employed on this subject refers not to the breath of life necessary for the body, but the form of the soul which is the intelligence by which it attained knowledge of the Creator's Being according to its intellectual power, and by which it attained knowledge of the non-concrete intelligences and other works of God, even it is the form which we have explained in the fourth chapter of the treatise concerning Fundamentals of the Torah, and it is called soul for the purpose of this subject. The life herein spoken of, because there is no death con-

nected with it, seeing that death is only incidental to the happenings which befall a body, and as there exists no body, is called a collection of life, even as it is said: "Yet the soul of my lord shall be bound in the bundle of life" (I. Sam. 25.29). And, this reward is such that there is no reward higher than it, and the kind of good after which no other good exists, and it is for it that all of the prophets craved.⁶

4. And this reward is known by many figurative names: The Lord's Mountain; His Holy Place; Holy Path; the Lord's Courts; the Lord's Graciousness; the Lord's Tent; the Lord's Temple; the Lord's House; and the Lord's Gate.

⁵Ibid. G.

⁶See Pesahim, 54a. G.

שיודעים ומשיגין מאמתת הקב"ה מה שאינם יודעים והם בגוף האפל השפל:

ג כל נפש האמורה בענין זה אינה הנשמה הצריכה לגוף אלא צורת הנפש שהיא הדעה שהשיגה מהבורא כפי כחה והשיגה הדעות הנפרדות ושאר המעשים והיא הצורה שביארנו עניניה בפרק רביעי מהלכות יסודי התורה היא הנקראת נפש בענין זה. חיים אלו לפי שאין עמהם מות שאין המות אלא ממאורעות הגוף ואין שם גוף נקראו צרור חיים שנאמר והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים. וזהו השכר שאין שכר למעלה ממנו והטובה שאין אחריה טובה והיא שהתאוו לה כל הנביאים: ד וכמה שמות נקראו לה דרך משל. הר ה'. ומקום קדשו. ודרך הקדש. וחצרות ה'. ונועם ה'. ואהל ה'. והיכל ה'. ובית ה'. ושער ה'.

ולא דבר מכל הדברים שגופות בני אדם צריכין להן בעולם הזה. ולא יארע דבר בו מן הדברים שמארעין לגופות בעולם הזה. כגון ישיבה ועמידה ושינה ומיתה ועצב ושחוק וכיוצא בהן. כך אמרו חכמים הראשונים העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה. הרי נתברר לך שאין שם גוף לפי שאין שם אכילה ושתיה וזה שאמרו צדיק' יושבין דרך חידה אמרו. כלומר נפשות הצדיקים מצוין שם בלא עמל ובלא יגיעה. וכן זה שאמרו עטרותיהן בראשיהן כלומר דעת שידעו שבגללה וכולחי העולם הבא מצויה עמהן והיא העטרה שלהן כענין שאמר שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. והרי הוא אומר ושמחת עולם על ראשם ואין השמחה גוף כדי שתנוח על הראש כך עטרה שאמרו חכמים כאן היא הדיעה. ומהו זה שאמרו נהנין מזיו שכינה

or other of the bodily necessities of the sons of man in this world; neither will any of the many things which happen to bodies in this world come to pass there, as, for instance, sitting down, standing up, sleep, death, sadness, mirth or the like. Thus did the ancient sages say: "In the World to Come there is no eating, no drinking, and no family life, save that the righteous are sitting, graced with garlands upon their heads, and indulge in feasting upon the luminousness of the Shekinah".⁴ Herefrom, lo, it is clear to you that no body exists there, seeing that there is neither eating nor drinking. That expression of "sitting" herein employed, is figurative, as if saying that they are there without effort or fatigue, and the phrase they employed, saying: "graced with garlands upon their heads", means that they have conscious knowledge of the reason

why they have merited to be in the World to Come, and this is their crown of garlands, as, for example, Solomon said: "The crown wherewith his mother hath crowned him" (Songs. 3.11). Moreover, it was said: "And everlasting shall joy be upon their heads (Is. 35.10); now joy is not a body to rest upon one's head, even so the crown spoken of by the sages refers to knowledge. But what is the meaning of the phrase, "and indulge in feasting upon the luminousness of

⁴Berakot, 17a. C.

man to be following wholly the paths of truth is of any worth save if he be eating and drinking good food, enjoying beautiful faces, dressing in garments of embroidered linen, lounging in tents of ivory, being served in dishes of gold or silver, and similar things, as these stupid, silly, licentious Arabs imagine. But scholars and sensible people should know that all such things are idle and vain, wherein there is nothing consequential, and if they are considered of the greatest good by us in this world, it is because we are owners of bodies and concrete forms, and all such things are bodily necessities, and the soul neither craves nor desires for them save because of bodily necessity, so that it may satisfy its desire and remain normal. But when there is no body, all these things are found to be completely nullified. But as to the great Good in which the soul will be in the World to Come, there is no way in this world to attain or know it, for in this world we know of no other good, save that of the body, for which we crave; but that Good is exceedingly exalted and has no estimate alongside the good of this world save as a figure of speech; but by the way of truth to draw a comparison between the Good in store for the soul in the World to Come and the good of the

האדם שלם בדרכי האמת אלא להיותו אוכל ושותה מאכלות טובות ובוועל צורות נאות ולובש בגדי שש ורקמה ושוכן באהלי שן ומשתמש בכלי כסף וזהב ודברים הדומים לאלו כמו שמדמין אלו הערביים הטפשים האוילים השטופים בזמה. אבל החכמים ובעלי דעה ידעו שכל הדברים האלו דברי הבאי והבל הם ואין בהם תועלת ואינה טובה גדולה אצלנו בעולם הזה אלא מפני שאנו בעלי גוף וגויה וכל הדברים האלו צרכי הגוף הם ואין הנפש מתאוה להם ומחמדתן אלא מפני צורך הגוף כדי שימצא חפצו ויעמוד על בוריו ובזמן שאין שם גוף נמצאו כל הדברים האלו בטלים. הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הבא אין שום דרך בעולם הזה להשיגה ולידע אותה. שאין אנו יודעים בעולם הזה אלא טובת הגוף ולה אנו מתאווין אבל אותה הטובה גדולה עד מאד ואין לה ערך בטובות העולם הזה אלא דרך משל אבל בדרך האמת שנערוך טובת הנפש בעולם הבא בטובות הגוף בעולם הזה במאכל ובמשתה אינו

*וחכמים קראו לה דרך משל לטובה
זו המזומנת לצדיקים סעודה. וקורין
לה בכל מקום העולם הבא:

ה הנקמה שאין נקמה גדולה
ממנה שתכרת הנפש ולא תזכה
לאותן החיים שנאמר הכרת תכרת
הנפש ההיא עונה בה. וזה האברון
הוא שקורין אותו הנביאים דרך
משל באר שחת ואברון ותפתה
ועלוקה וכל לשון כלייה והשחתה
קוראין לו לפי שהיא הכלייה שאין
אחריה תקומה וההפסד שאינו חוזר
לעולם:

ושמא תקל בעיניך טובה זו
ותדמה שאין שכר המצות והיות

And the sages, figuratively, named⁷ this Good which is in store for the righteous, Banquet. But its universal name is, the World to Come.

5. The vengeance, than which there is none greater is, that the soul will be cut off and will obtain no share in that life, even as it is said: "That soul shall be utterly cut off; his iniquity shall be upon him" (Num. 15.31). As for hell, it is what the prophets call figuratively by different names, such as, pit of destruction, burning flame, leech, and by every word which means decay and destruction is it

called, because it is an expression of terminating decay from which there is no regeneration and a loss which remains forever unreturned.

6. Peradventure you will consider this Good lightly, and imagine that no reward for observing the precepts and for

השנת הראב"ד

RABD'S CRITICISM

"And the sages, figuratively, named etc. If this be the Banquet, no Cup of Benediction can be herein. Silence would have been best for him". The RABD refers to Pesahim. 119b, and to Psalms, 116. 13. The entire conception of the RABD is contradictory to the opinion of Rab (Berakot, 17a), even though it is established that he erred in placing the World to Come instead of resurrection. The accepted doctrine, according to all commentaries on Maimonides is this: The dead will be resurrected. Life will then go on for a time. Then life as we know it will cease completely, when the era of the World to Come will be inaugurated. In all there are four distinct eras: (1) this world, as at present; (2) Messianic era; (3) era of Resurrection; (4) era of the World to Come. C. G.

*וחכמים קראו לה דרך משל לטובה זו
המזומנת לצדיקים סעודה. ח"א ואם זו
היא הסעודה אין כאן כוס של זרחה
וטובה היתה לו השתיקה:

for Him. The sages declared: "All of the prophets combined prophesied not save concerning the Messianic era, but the World to Come no eye saw, O God, besides Thee".⁸

8. As for the reason why the sages called it "the World to Come":⁹ it is not because it is not now in existence, so that it might be inferred that this world will be destroyed and thereafter will come that world; the matter is not so, for that World is and ready, even as it is said: "Oh how great is Thy goodness, which Thou hast laid up for them that fear Thee; which thou hast wrought for them that take their refuge in Thee" (Ps. 31.19-20). They called it not World to Come, save alone because that life comes to man after the life of this world wherein we exist with a body and soul, and this life is found by man first.

RABD'S CRITICISM

⁹"As for the reason why the sages called it etc. It appears that he denies that the world will again be without form and void, and that the Holy One, blessed is He! will renew His world, as the sages have said: (Sanhedrin 97a.) Six thousand years will this world last, and one thousand years it will be desolate, as a consequence the world after that is a new one". It is strange, indeed, that those who criticised Maimonides should have given so little of their thought to his text. What if this world will be desolate a thousand years, and a new one created, would that alter the life after death of which he speaks? C. G.

אמרו חכמים כל הנביאים כולן לא
ניבאו אלא לימות המשיח אבל
העולם הבא עין לא ראתה אלהים
וזולתך:

ח *זה שקראו אותו חכמים העולם
הבא לא מפני שאינו מצוי עתה וזה
העולם אובד ואחר כך יבא אותו
העולם. אין הדבר כן. אלא הרי
הוא מצוי ועומד שנאמר אשר צפנת
ליראיך פעלת וגו' ולא קראוהו
עולם הבא אלא מפני שאותן החיים
באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה
שאנו קיימים בו בגוף ונפש וזהו
הנמצא לכל אדם בראשונה:

השנת הראב"ד

* זה שקראו וכו'. ח"ל נראה כמכחיש
שאין העולם חוזר לתהו ובהו והקצ"ה
מחדש עולמו וחמרו שיתא אלפי שנים היו
עלמא וחד חרוז ונמנא שהוא עולם חדש :

⁸Shabbat, 63a; Sanhedrin. 99b; Abodah Zarah, 65a. C. G.

כן. אלא אותה הטובה גדולה עד אין חקר ואין לה ערך ודמיון. הוא שאמר דוד מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו':

ז וכמה כמה דוד והתאוה לחיי העולם הבא שנאמר לולי האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. כבר הודיעונו החכמים הראשונים שטובת העולם הבא אין כח באדם להשיגה על בוריה ואין יודע גדלה ויפיה ועצמה אלא הקב"ה לבדו. ושכל הטובות שמתנבאים בהם הנביאים לישראל אינן אלא לדברים שבגוף שנהנין בהן ישראל לימות המשיח בזמן שתשוב הממשלה לישראל אבל טובת חיי העולם הבא אין לה ערך ודמיון ולא דמוה הנביאים כדי שלא יפחתו אותה בדמיון. הוא שישעיהו אמר עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו. כלומר הטובה שלא ראתה אותה עין נביא ולא ראה אותה אלא אלהים יעשה אותה האלהים לאדם שמחכה לו.

body by eating and drinking in this world is impossible. Forsooth, that Good is so great that by no search can it be attained, and by no form of estimate and comparison can it be comprehended, even as David said: "Oh how great is Thy goodness which Thou hast treasured up for those that fear Thee" (Ps. 31.19).

7. How David longed and craved for the life in the World to Come! even as it is said: "If I had not believed to look upon the goodness of the Lord in the land of the living" (Ibid. 27.13). We were long since informed by the ancient sages that it is not within the power of man to attain clearly the good of the World to Come, nor to know its grandeur beauty and quantity, save only the Holy One, blessed is He! and that all the good the prophets did prophesy for Israel are none else save corporeal

matters, of which Israel will enjoy during the Messianic era, when government will be restored to Israel; but as the good in the life of the World to Come has neither estimate nor comparison, the prophets did not compare it to aught so as to not lessen it by comparison. This is what Isaiah said: "Neither hath an eye seen a God besides Thee, Who worketh for him that waiteth for Him" (Is. 64.3), as if saying: "The good which the eye of a prophet had not seen, and none save God saw it, did God make for man who waits

upon one who violates the precepts. For so are all these matters balanced: The Holy One, blessed is He! bestowed upon us this Torah as a tree of life, and whosoever conducts himself after the prescribed order therein, and studies to know it with a complete and upright knowledge, he acquires therewith life in the World to Come. And, in the measure of his works and wisdom he obtains his acquisition. We were moreover, assured in the Torah that if we will observe it in joy and out of goodness of soul, and constantly meditate in its wisdom, He will detach from us all such things which prevent us from observing it, such as sickness, war, famine and the like. He will, in addition thereto, be bountiful unto us by giving us all good which sustain our hands to observe the Torah, as plenty, peace, and an increase in silver and gold, so that we be not occupied all of our days in the things that are of bodily need, but, instead, be at leisure to study wisdom and observe the precept in order to acquire life in the World to Come. Even so it is said in the Torah: "And it shall be our righteousness, if we observe to do all these commandments, before the Lord our God, as He hath commanded us" (Deut. 6.24-25). He made likewise known to us, that if we will purposely abandon the Torah, and busy ourselves with the vanities of the times, as the subject is spoken of, saying: "But Jeshurun waxed fat, and kicked (Ibid. 32.15). The True Judge

שנוקמין מעובר על כל המצות. אלא כך הוא הכרע כל הדברים. הקב"ה נתן לנו תורה זו עץ חיים היא וכל העושה כל הכתוב בה ויודעה דעה גמורה נכונה זוכה בה לחיי העולם הבא. ולפי גודל מעשיו ורוב חכמתו הוא זוכה. והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן. וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שובע ושלוש ורביי כסף וזהב כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה שזוכה לחיי העולם הבא. וכן הוא אומר בתורה אחר שהבטיח בטובות העולם הזה וצדקה תהיה לנו וגו'. וכן הודיענו בתורה שאם נעזוב התורה מדעת ונעסוק בהבלי הזמן כענין שנאמר וישמן ישורון ויבעט

פרק תשיעי

CHAPTER IX

א מאחר שנודע שמתן שכרן של מצות והטובה שנוכה לה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה היא חיי העולם הבא שנאמר למען ייטב לך והארכת ימים. והנקמה שנוקמים מן הרשעים שעזבו ארחות הצדק הכתובות בתורה היא הכרת שנאמר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה. מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך ואם לא תשמעו יקרה אתכם כך וכל אותן הדברים בעולם הזה. כגון שובע ורעב ומלחמה ושלוש ומלכות ושפלות וישיבת הארץ וגלות והצלחת מעשה והפסדו ושאר כל דברי הברית. כל אותן הדברים אמת היו ויהיו ובזמן שאנו עושים כל מצות התורה יגיעו אלינו טובות העולם הזה כולן. ובזמן שאנו עוברים עליהן תקראנה אותנו הרעות הכתובות. ואף על פי כן אין אותן הטובות הם סוף מתן שכרן של מצות ולא אותן הרעות הם סוף הנקמה

I. Now, after it is known that the reward and the good which we will acquire for observing the precepts and the way of the Lord according to what it is written in the Torah consist of life in the World to Come, even as it is said: "That it may be well with thee, and that thou mayest prolong thy days" (Deut. 22.7), and that the punishment inflicted upon the wicked who abandoned the righteous paths described in the Torah consists of excision, even as it is said: "That soul shall be utterly cut off; his iniquity shall be upon him" (Num. 15.31), what is this which it is written throughout the Torah, if ye will hearken you will be overtaken by thus, but if ye will not hearken you will be met with such, and all those things are in this world, for instance, plenty, famine, war, peace, government, oppression, permanency in the land, exile,

success in undertakings, its failure, and other similar text in the Covenant? All those things were and will be true, and as long as we observe the precepts of the Torah all the good of this world will overtake us, and as long as we transgress them we will be met by those evil things described therein. Nevertheless, neither are those good things the end of the reward for observing the commandments nor are those evil things the end of the punishment to be inflicted

drinking and prostitution, and their like, he will bring upon you those curses and detach from you all blessings until you will end your days in confusion and dread, and your will have neither a heart of leisure nor a sound body to perform the precepts, so that you lose the life in the World to Come, as a consequence whereof you will have lost two worlds; for, as long as a man is occupied in this world with sickness, war and hunger he can not be engaged either in wisdom or in precepts, by which to acquire the World to Come.

2. Because of this, all Israel their prophets and their scholars craved for the Messianic era so that they may rest up from tyrannical government which do not give them the tranquility to study the Torah and observe the precepts as they ought to, and so that they may find the peacefulness of mind to increase wisdom in order to acquire life in the World to Come. For, in those days knowledge and wisdom and truth will increase, even as it is said: "For the earth shall be full of the knowledge of the Lord" (Is. 11.9); and it is again said: "And they shall teach no more every man his neighbor, and every man his brother" (Jer. 31.34); and it is yet again said: "And I will take the stony heart out of your flesh" (Ez. 36.26), as that king who will arise from the seed of David will be gifted with wisdom more than Solomon, and great in

ובמשתה וזנות ודומה להם מביא עליכם כל הקללות האלו ומסיר כל הברכות עד שיכלו ימיכם בבחלה ופחד ולא יהיה לכם לב פנוי ולא גוף שלם לעשות המצות כדי שתאבדו מחיי העולם הבא ונמצא שאבדתם שני עולמות. שבזמן שאדם טרוד בעולם הזה בחולי ובמלחמה ורעבון אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצות שבהן זוכין לחיי העולם הבא:

ב ומפני זה נתאוו כל ישראל נביאייהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינחוו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן. וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיוכו לחיי העולם הבא. לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' ונאמר ולא ילמדו איש את אחיו ואיש את רעהו. ונאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם. מפני שאותו המלך שיעמוד מזרע דוד בעל חכמה יהיה יתר משלמה.

שריין האמת יסיר מן העובים כל טובות העולם הזה שהן חזקו ידיהם לבעוט ומביא עליהם כל הרעות המונעים אותן מלקנות העולם הבא כדי שיאבדו ברשעים. הוא שכתוב בתורה תחת אשר לא עבדת את ה' וגו'. ועבדת את אויבך אשר ישלחנה' בך. נמצא פירוש כל אותן הברכות והקללות על דרך זו כלומר אם עבדתם את ה' בשמחה ושמרתם דרכו משפיע לכם הברכות האלו ומרחיק הקללות מכם עד שתהיו פנויים להתחכם בתורה ולעסוק בה כדי שתזכו לחיי העולם הבא וייתב לך לעולם שכולו טוב ותאריך ימים לעולם שכולו ארוך ונמצאתם זוכין לשני העולמות. לחיים טובים בעולם הזה המביאים לחיי העולם הבא. שאם לא יקנה פה חכמה ומעשים טובים אין לו במה יזכה שנאמר כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול. ואם עזבתם את ה' ושניתם במאכל

will detach from the forsakers all the good of this world which had strengthened their hands so that they kicked, and bring upon them all the evil to prevent them from acquiring the World to Come, so that they be lost in their wickedness. This is as it is written in the Torah: "Because thou didst not serve the Lord thy God with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things; therefore shalt thou serve thine enemy who the Lord shall send against thee" (Ibid. 28. 46-47) Consequently, the interpretation of all those blessings and curses is this way: As if saying, if you have served the Lord with joyfulness and observed His way, he will bestow in abundance these blessings upon you and set at a distance the curses from you, so that you be at leisure to grow wise

in the wisdom of the Torah, and to busy yourselves therein, and so that you will merit life in the World to Come, and to do you good in the world which is all good, and prolong your days in the world which is unending, and you will find yourselves acquiring two worlds, to good living in this world, which will bring to a life in the World to Come, for if one does not acquire wisdom and good works here he has nothing else to acquire it with, even as it said: "For there is no work, no device, no knowledge nor wisdom in the grave (Ecc. 9.10). But if you have forsaken the Lord, and did err in eating

of the prophets nor the degree of the sages. And the Lord should not be worshiped that way, save only by ignorant men, women and infants who are trained to worship because of fear, until their knowledge increases when they will worship because of love.

2. The worshiper because of love, engages himself in the study of the Torah and the observance of precepts and follows the paths of wisdom on no account in the world, neither for fear of evil nor in order to inherit the good; but he does the true thing because it is true, and in the end the good comes because thereof. That degree is a great degree, indeed and not every scholar attains it; for such was the degree of Abraham our father, whom the Holy One, blessed is He! called His beloved, because he worshiped not, save because of love, and it is, furthermore, the degree concerning which the Holy One, blessed is He!

commanded through Moses, saying: "And thou shalt love the Lord thy God" (Deut. 6.5); for, when man will love the Lord with a proper love, he will momentarily perform all of the commandments because of love.

3. And what is the proper love? He shall love the Lord with an exceeding great and very strong love so that his soul be tied to the love of the Lord, finding himself in a constant tremor, as if he were suffering of lovesickness, when

דרך זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים. ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והגשמים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה:

ב העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה. ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם וזכה לה. והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה והיא המעלה שצונו בה הקב"ה על ידי משה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך. ובזמן שיאהוב אדם את ה' אהבה הראויה מיד יעשה כל המצות מאהבה:

ג וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב ה' את אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה

ונביא גדיל הוא קרוב למשה רבינו.
ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם
דרך ה'. ויבואו כל הגוים לשומעו
שנאמר והיה באחרית הימים נכון
יהיה הר בית ה' בראש ההרים.
וסוף כל השכר כולו והטובה
האחרונה. שאין לה הפסק וגרעון
הוא חיי העולם הבא. אבל ימות
המשיח הוא העולם הזה ועולם
כמנהגו הולך אלא שהמלכות תחזור
לישראל. וכבר אמרו חכמים
הראשונים אין בין העולם הזה לימות
המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד:

פרק עשירי

א אל יאמר אדם הריני עושה
מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי
שאקבל כל הברכות הכתובות בה
או כדי שאזכה לחיי העולם הבא,
ואפרוש מן העבירות שהזהירה
תורה מהן כדי שנאצל מן הקללות
הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת
מחיי העולם הבא. אין ראוי לעבוד
את ה' על הדרך הזה, שהעובד על

prophecy nigh unto Moses our
Master. He will, therefore,
teach the whole people and
point out to them the Lord's
path, and all nations will come
to listen to him, even as it is
said: "And it shall come to
pass in the last days, that the
mountain of the Lord's house
shall be established in the top
of the mountains" (Is. 2.2).
Nevertheless, the end of the
whole reward, and the last
good which has neither inter-
ruption nor diminution is life
in the World to Come. As
for the Messianic era, it is in
this world, and the world goes
on after its fashion, save only
that Israel will again have a
government. Indeed, the an-
cient sages have long since
said: "There is no difference
between this world and the
Messianic era, save alone in the
oppression of government."¹

CHAPTER X

1. Let no man say: "Behold,
I perform the precepts of the Torah, and engage myself in
its wisdom so that I will receive all the blessings described
therein, or so that I will merit the life in the World to Come;
and I will separate myself from the transgressions against
which the Torah gave warning so that I will escape the curses
described therein, or so that I will suffer excision from the
life in the World to Come". It is improper to serve the
Lord in such way, for whosoever serves the Lord in such way,
he is a worshiper because of fear, which is neither the degree

5. He who engages himself in the study of the Torah in order to receive a reward, or in order to prevent himself from being overtaken by punishment, is one who studies the Torah not for its own sake. But he who studies it neither because of fear nor because of reward, but because of love for the Lord of the whole earth Who commanded concerning it, is one who studies it for its own sake. Therefore when instructions are given to infants, to women and the ignorant in general, they should not be instructed save to worship because of fear, until their knowledge will increase, and they will become wise in wisdom, when this secret is revealed to them little by little, and get them acquainted with this subject slowly, until they will attain and know it, when they will serve Him because of Love.

4. It is a known and clear matter² that the love for the Holy One, blessed is He! does not become tied up within the heart of man unless he will constantly feel its proper tre-

ה כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות הרי זה עוסק שלא לשמה. וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה. ואמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד שישניהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה:

ו' דבר ידוע וברור שאין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת בלבם של אדם עד שישנה בה תמיד כראוי

RABD'S CRITICISM

²"It is a known and clear matter etc. This "tremoring" we know at what he is pointing. We interpret this word—Shogeh—as referring to either of two subjects: singing, as "Shiggaion" of David (Ps. 7.1), and the other, because of its love you will "err" in the subjects, that is you will pay no attention to it". Maimonides knew his Hebrew. See Ez. 45.20; and Prov. 20. 1. G.

השגת הראב"ד

* דבר ידוע וברור וכו'. א"ל זה השגיון לא ידענו ללי זה דבר כיון ואנו מפרשים אותו נשני ענינים לשון שיר כמו שגיון לדוד. וענין אחר נעבור להצטת השגה נענייך שלא תשים אליהם לנ:

שאינ דעתו פנויה מאהבת אותה
אשה והוא שונה בה תמיד בין בשבתו
בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל
ושותה. יתר מזה תהיה אהבת ה'
כלב אוהביו שונים בה תמיד כמו
שצונו בכל לבבך ובכל נפשך. והוא
ששלמה אמר דרך משל כי חולת
אהבה אני. וכל שיר השירים משל
הוא לענין זה:

ד אמרו חכמים הראשונים שמא
תאמר הריני למד תורה בשביל
שאהיה עשיר בשביל שאקרא רבי
בשביל שאקבל שכר בעולם הבא
תלמוד לומר לאהבה את ה' כל
מה שאתם עושים לא תעשו אלא
מאהבה. ועוד אמרו חכמים במצותיו
חפץ מאד ולא בשכר מצותיו. וכן
היו גדולי החכמים מצוים לנבונים
תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד אל
תהיו כעבדים המשמשים את הרב
וכו' אלא מפני שהוא הרב ראוי
לשמשו כלומר עבדו מאהבה:

his mind is free because of love
for that woman, being continuously
agitated about her, whether he sitting
down, or whether he is standing up,
even when he is eating and drinking.
More than this should the love for the
Lord be in the heart of those who love
him, meditating therein constantly, even
as He commanded us: "With all thy heart
and with all thy soul" (Ibid.). This is
what Solomon allegorically said: "For I
am love-sick" (Songs 2.5). And, the
whole book, Song of Songs, is an allegory
on this subject.

4. Said the ancient sages:
"Peradventure you will say, behold, I
study the Torah so that I will become
rich, so that I will be called Rabbi, or
so that I will receive reward in the
World to Come, learn from what it is
said: "That thou mayest love the Lord"
(Deut.

30.20), all that you do, you shall not do
save because of love. The sages, moreover,
said: "For his commandments crave
exceedingly, but not for the reward of
His commandments". And the great sages
likewise commanded particularly their
intelligent and progressive disciples: "Be
not like servants who minister to their
master on condition of receiving a reward;
but be like servants who minister to their
master without condition of receiving a
reward"; for, because he is the master it
is proper to minister to him, as if saying,
minister because of love.

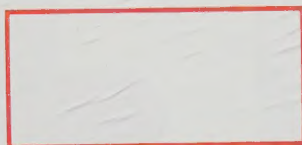
ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה. כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך. אינו אוהב הקדוש ברוך הוא אלא בדעת שידעהו. ועל פי הדעה תהיה האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה. לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה:

mor, and abandon everything in the world save that alone, even as He commanded: "With all thine heart and with all thine soul" (Ibid. 6.5). No one loves the Holy One, blessed is He! save by the measure of knowledge that he knows Him. According to that knowledge will that love be; if it be small, the love will be small; if it be abundant, the love will be abundant. It is, therefore,

necessary for man to dedicate himself to understand and acquire intelligence in the sciences and reasonings which make known to him his Owner, in the measure of power that man possesses to understand and attain it, as we have elucidated it in the treatise concerning the Foundations of the Torah.

T. Professor George B. Hatfield
with the good wishes of
the son of the author.

DATE DUE

BS 1225 .M34 1927

6,406

Maimonides, Moses, 1135-
1204.

Book of Mishnah Torah Yod Ha
-Hazakah

